

15 28

1241A

†hs
BIBLIOTECA DE LOYOLA.
Sala 1
Estante 48
Plúteo 2

24-5-7

ENARRA
TIONVM QVADRA-
GESIMALIVM
THESAVRVS

NOVVS.

*Ad Christianæ decus pietatis deniq̃ recognitus,
C. del W. R. de Sylva in librua.*

Huic accessit Index rerum memo-
rabilium locupletissimus.

EX LAORE

FRUCTVS.

LUGDUNI.

Excudebat Nicolaus Petronillus.

M D LXI.

CANDIDO LECTORI

TYPOGRAPHVS S.

Eximium hoc opus non vulgarem pijs Lectoribus commoditatem allaturum, nunc emendatius, quam hactenus fuerit, curauimus in publicum emittendum: in quo diligenter recognoscendo, & proprio nitore restituendo quantum sudoris adhibuerimus, perspicue nouerit, hanc editionem reliquis, cui non graue fuerit conferre. Siquidem singulis in pagellis non deprauata pauca legebantur, quae non mediocre fastidium his gignebant, qui sinceram nec mendis scatentem scripturam requirere soliti sunt. Hanc ergo nostram probaturus est operam, qui perleget à vertice (ut dici solet) ad calcem usque autoris huius, haud dubie peritissimi necnon christianissimi lucubrationes, omnibus diuini verbi praecombibus perquam utiles futuras. Vale.

INCIPIVNT ENARRATIONES QUADRAGESIMALES

NOTABILES ATQVE PERVTILES,

Quae Thesaurus nouus intitulantur.

IN DIE CINERVM.

Enarratio prima de epistola.

Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & situ & planctu, & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Scribitur Iouis 2. cap. & legitur hodierna die pro epistolari officio. Thema.

VDIVS ubi rex, vel princeps vult inire bellum contra inimicos suos, ille solet facere vnâ proclamationem per nuntios suos, promittens seruis & militibus suis larga stipendia, illis scilicet qui legitime certauerint. Spiritualmente, sic rex regum, dominus dominantium, vult contra hostes suos certare, scilicet potestates daemonum, ideo praemittit nuntium, scilicet Ioelē prophetam, qui proclamat curiam & litigium, ut omnes ad eum properemus, promittens larga stipendia, scilicet dei misericordiam & gloriam. Figuratur, 1. Reg. 17. Saul promisit largiflua dona ei, & eripit domum illius à tributo, qui veller duellare contra Goliath. Spiritualmente, sic dominus deus promisit quod velit nos eripere à tributo peccati, & stipendium pium, scilicet misericordiae, ut pugnemus contra diabolū & eius suggestiones. De quo stipendio largo dicitur in introitu missae: Misereris omnium domine, & nihil odisti eorum quae fecisti dissimulās peccata hominum propter penitentiam. Sapient. 11. Et ut istam militiam & pugnam salubriter incipere valeamus & finire, inuocat ecclesia diuinum auxilium in collecta dicens: Praesta quaesumus

domine fidelibus tuis, vt ieiuniorum veneranda solennia & congrua pietate suscipiant, & pia deuotione parcurrant. Ideo propheta Iael, tanquam domini præcursor in epistola inuitat nos omnes in persona dei ad curiam penitentiæ dicens: *Conuertimini ad me*, vt supra. Et post hoc subdit rationem dicens: *Et conuertimini ad dominum Deum vestrum, quia benignus & misericors est.* Concordantia inter Epistolam & Euangelium. Nam epistola docet vt per ieiunium conuertamur ad deum. Euangelium verò docet modum ieiunandi, quod non queramus nostram gloriam, sed dei. In summa epistolæ propheta Iael duo inuit. Primo hortatur peccatores ad penitentiam, ibi, *Conuertimini*. Secundo promittit penitentibus indulgentiam, ibi, *Conuertimini ad dominum deum vestrum, quoniam benignus, &c.* De primo nota hic quatuor. Primo, ad quem debemus conuerti. Secundo, qualiter. Tertio, quare. Quarto, in quibus. De primo, scilicet ad quem debemus conuerti loquitur dominus dicens, *Conuertimini ad me.* Hierem. 4. Si reuerteris Israël ad me, dicit dominus, ad me conuertere. Nam multi conuertuntur de vno peccato ad aliud, de quibus Hieremia 9. De malo ad malum egressi sunt & me non cognouerunt dicit dominus. Ratio, quia peccatum est aduersio à deo. August. Spreto bono incommutabili commutabilibus bonis inharere. Modò deus est immutabilis. Malachi tertio. Ego deus & non mutor. Mundus est mutabilis. 1. Ioann. 2. Transit mundus & concupiscentia eius. Caro etiam. Psalm. Mane sicut herba transeat &c. Incorruptibile bonum est spiritus sanctus. Gallar. quinto, Spiritu ambulate & desideria carnis non perficietis. Bonum incommutabile est gloria dei. Commurabile, mundi gloria. 1. Petr. 1. Omnis caro vt fenum, & omnis gloria eius tanquam flos feni. In nullo horum satietas nisi in deo. Debemus autem ad dominum conuerti, sicut ramus flexus ad locum suum. Locus noster est ipse dominus. Vnde August. Fecisti nos domine ad te: & inquietum est cor nostrum donec quiescat in te. A quiete rectitudinis huius flexerat nos manus diaboli, inclinando nos ad temporalia & caduca. Item debemus conuerti ad dominum sicut pullus perditus ad genitricem suam quado audit vocem illius. Natura huius auis est, quod altera alteri furatur oua & fernet ea. Sed postquam egrediuntur pulli quadam industria naturali mox vt audiunt vocem illius quæ oua generauit, dimittunt

mittunt nutricem sequentes genitricem. Ita diabolus furatus est animas fidelium, sed nunc quando audiunt vocem creatoris debent redire ad illum. Hieremias decimosexto, Perdidit quæ non peperit.

Item conuerti debemus ad dominum, sicut pullus aquilæ ad solem. Natura aquilæ est, vt omnes pullos suos soli exponat: & eos quos viderit ad solem conuerti & irreuerberatis luminibus solis radios intueri vicinius fouet & nutrit: alios verò tanquam degeneres de nido proicit. Sic & pater cælestis faciet nobis nisi ad solem iustitiæ conuertamur. Ad hunc solem facies Moysi glorificata fuit: ita quod filij Israël non possent intendere in eum præ claritate. Exod. 34. Glos. Item conuerti debemus, sicut nifus ad manum domini sui, quando ostendit ei cibum, scilicet frustum carniū. Hoc modo dominus nos ad se vocat ostendendo nobis carnem cruentatam & immolatam pro nobis in cruce. Vnde dicit Esaiæ quadragesimo quarto, Reuertere ad me quoniam ego redemi te. Non dicit quia creauit te, vel quia nutriui te, sed solum beneficium redemptionis ad mentem reducit. Ideo Esaiæ quadragesimo sexto, Redite præuaricatores ad cor, scilicet meditando opus redemptionis. Ideo Zacha. primo, Conuertimini ad me, & ego conuertat ad vos. Item qualiter autem conuerti debemus, nota eum dicitur *in toto corde vestro*. Non dimidiatò sicut illi, qui vnã partem peccatorum deserunt, & aliam partem retinere volunt. Ecclesiast. primo, Ne accesseris ad deum duplici corde. Quia dicitur Ecclesiast. secundo, Vx duplici corde & labijs scelestis, & manibus malefacientibus & peccatori terram ingredienti duabus viis: atamen mens diuisa non impetrat. Osæ 10. Diuisum est cor eorum, nunc intèrībunt. Propter hoc conuerti debemus in toto corde, id est, per omnes vires cordis.

Nota, beatus Bernardus ponit quatuor affectus cordis, scilicet timorem, amorem, gaudium, & tristitiam. Et his affectionibus conuerti debemus ad dominum. Primo timorem nostrum à seculo auertamus, & in deum totum proiciamus. Lucae duodecimo, Dico vobis amici meis, ne terramini ab his qui occidunt corpus, nec habent amplius quid faciant. Sed potius timete eum, qui postquam occiderit corpus, potestatem habet animam mittere in gehennam. Et Ecclesiast. vigesimotertio, Nihil melius quàm timor domini. Rationem po-

IN DIE CINERVM,

nit Ecclesiastici primo, Timor domini expellit peccatum. Et ibidem, Timor domini est gloria, & corona exultationis. Et Ecclesiastici secundo, Qui timent dominum praeparabunt corda. Item ibidem trigesimo tertio, Timentam deum non occurrent mala, sed in tentatione illum conseruabit deus, & liberabit à malis. Item 32. Qui timer deum, accipiet doctrinam eius. Ibidem, Qui timent deum, inueniēt iustum iudicium. Item 34. Timentis deum beata est anima eius. Secundo, vt nostrum 2. morem à mundo retrahamus, & in deum proiciamus. 1. Ioan. 2. Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. Sed diligamus deum, quoniam ipse prior dilexit nos: quia sine dilectione nihil est bonum, & cum dilectione nihil est malum. Gregor. Antiquus hostis castitatem in nobis si sine charitate fuerit non timer: quia ipse non carne premitur: nec mens eius luxuria dissoluitur. Abstinenciam non timer: quia ipse cibo non vitur, ergo sola dilectione vincitur. Rom. 8. Scimus quoniam diligentibus deum omnia comparantur in bonum. Tertio, gaudium nostrum à mundo retrahamus, & in deum proiciamus; quia gaudium huius seculi semper est mixtum, & tristitia consequitur ipsum. Prouer. 14. Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Ideo ad Philippen. 4. Gaudete in domino semper, quia gaudium de deo est purum. Esa. 61. Gaudens gaudebo in domino, & exultabit anima mea in deo meo. Quarto, nostram tristitiam à mundo auertamus. De nulla enim re perditam tritari debemus, nisi de amissione gratiae temporis & gloriae, & de his in quibus offendimus deum. Eccle. 30. Tristitiam longè repelle à te, scilicet tristitiam mundi. Ratio, quia multos occidit, & non est utilitas in illa. Sed quae secundum deum est tristitia poenitentiam in salutem stabilem operatur. 2. Corint. 7. Tunc subdit in quibus debemus conuerti, dicens: *In ieiunio, & fletu, & planctu.* In ieiunio, quò ad carnis macerationem. Nam homo triplici concupiscentia peccauit. Vnde 1. Ioan. 2. Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut oculorum, aut superbia vitae. Contra concupiscentiam carnis debemus habere ieiunium. Ecclesiast. 30. Equus indomitus euadet durus, & filius remissus euadet praecipuus, scilicet à regimine animae. Bernardus. Ieiunium non solum delet peccata praeterita, quae commisimus, sed repellit futura, quae committere poterimus. Contra concupiscentiam oculorum debemus habere fletum. Hierem. nono. Deducant oculi mei lachrymas, & palpebrae meae

des

ENARRATIO I.

4

defluant aquis, &c. Sic fleuit Dauid contra concupiscentiae peccatum, Psal. 118. Exiit aquarum deduxerunt oculi mei, quia, &c. Ideo Bernar. Purgatur lachrymis oculus ante caligans & acuitur visus, vt intendere possit in serenissimi luminis claritatem. Contra superbiam vitae dicit, *Et planctu.* Nota, quòd homo affluit quatuor de causis flere & plangere. Primo, propter mortem patris aut sponsi. Talis pater aut sponsus est Iesus Christus, qui tunc moritur animae, cum per peccatum mortale recedit ab anima. Ioel. primo. Plange quasi mulier amicta sacco super virum paupertatis tuae. Vir iste, scilicet Christus desponsatus est animae in sua paupertate, scilicet in baptismo. Super hunc virum debet flere anima quasi mulier quae facilius plorat & vberius quam vir. O quantum plorat mulier virum suum, & amarissima lamenta profert & suspiria: quanto magis flendum est super illum, qui est dulcior quam mel & fauam. Ad hunc fletum inuitantur animae, secundo Reg. primo. Filiae Syon super Saul flete, qui vestiebat vos coccino in delictis. Spiritualiter, Filiae Syon, id est animae speculantes aeternam beatitudinem. Saul ex petitus interpretatur, & significat Christum, quem sancti expectant suis precibus. Secundo, pro amissione alicuius magni thesauri flendum est. Thesaurus est vita aeterna. De quo Matt. decimo tertio. Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro, &c. Sed hunc thesaurum pretiosum amittit anima peccando. Et ideo flendum est iuxta illud Esaiae 32. Plangite super regione desiderabili super vinea fertili. Regio desiderabilis Paradisus est. Vnde Psal. 83. Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum concupiscit: quia desiderabilis: & deficit anima mea, scilicet in istis carnalibus. Hac est regio, de qua Matth. 2. Per aliam regionem, vel viam reuersi sunt in regionem suam. De isto paradiso regione eicitur homo per peccatum, sicut Adam Gen. 3. Sic etiam Lucifer, Ezech. 8. O Cherub peccasti, & eieci te de monte sancto Dei, &c. Haec autem scripta sunt ad correctionem nostram, vt intelligamus quòd ille amittit coelestem beatitudinem qui peccat: & ideo flendum est. O quantum plorat mulier pro amissione annuli vel pepili: sed multo plus pro veste pretiosa, de mane vsq; ad vesperam plorabit. Insuper ille qui amittit porcellum aut asinum, bouem vel equum: nonne facit praeparare per totam terram, vt si quis inuenit, restituat, & pretium aliud quod promittit restituenti? Ex his omnibus considera, quantum plorare debet anima quae thesaurum indeficientem perdidit, &

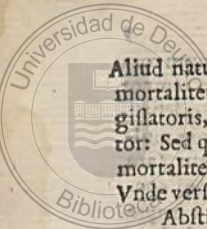
A 4

IN DIE CINERVM.

sanctorum societatem, quæ designatur in vinea fertili. Ideo
 1. Regum 30. Leuauerunt David & populus qui cum eo erat
 vocem: & fleuerunt donec in eis deficerent lachrymæ. Iste
 fletus fuit pro amissione vxorum, & filiorum, & aliarum re-
 rum, quas perdidit auferentibus Amalechitis. Videtur
 ergo quod multi chariores habent porcellos quàm animas.
 Tertio, flet homo pro contumelia verborum & operum. Sicut
 legitur Thobiaz tertio. Zara cum lachrymis deprecabatur do-
 minum, vt ab isto impropetio liberaret eam. Simili modo
 anima flere debet propter impropetium dæmonum. Nonne
 magnum impropetium est, funem in collo portare, quod
 facit qui præ verecundia non vult confiteri. Vnde Threno-
 rum quinto. Ceruicibus nostris minabamur, non dabatur
 lassus requies. Sicut etiam Iudas fecit Matthæi vigesimo-
 ptimo. Abiens laqueo se suspendit. Sic multi post peccatum
 laqueo verecundiæ suspendunt collum. Nonne impropet-
 rium est, manus ligatas habere sicut vsurarij, quibus diabolus
 ligauit manus ne restituant aliena. Osee quarto, Ligauit eum
 spiritus in alis suis, & confundetur à sacrificiis suis. & Thre-
 norum primo: Abierunt absque fortitudine ante faciem sub-
 sequentis. Sic miseri vadunt, nec resistere possunt diabolo,
 qui ligauit eis manus. Quarto, flet homo præ nimia laci-
 tia. Sic Genes. quadragesimo sexto, Ioseph irruit super collum
 patris, & inter amplexus fleuit. Debet enim homo plora-
 re, non solum malis amouendis, sed & dulces lachrymas fun-
 dere pro bonis sibi datis, considerando vnde Deus eruit eum,
 & quid illi concessit, scilicet gratiam, & quid ei dimisit,
 scilicet debita multa. Sic fleuit Maria Magdalena, dum enim
 staret ad monumentum foris fleuit, Ioannis vigesimo. Et
 consolata est per Iesum. Sic Anna fleuit, primo Regum pri-
 mo, & datus est ei Samuel. Spiritualiter: sic gratia Dei datur
 animæ flenti, & thesaurus amissus per fletum recuperatur.
 Ideo dicit: *Convertimini ad me in fletu & planctu, &c.* Et tunc
 subdit, *Scindite corda vestra & non vestimenta vestra.* Scin-
 ditur cor doloris gladio vt virus peccati exeat, & nunc diui-
 na lex homini appareat. In cuius figura velum templi scis-
 sum est. Lucae vigesimo tertio. Præ dolore petra scissæ sunt
 in passionem domini, vt habetur Matthæi vigesimo septimo.
 Sic peccatorum corda secundum sanctum Gregorium, duriora
 sunt saxis quæ scindi per penitentiam nolunt. Nota super
 illo

ENARRATIO I.

illo verbo, in ieiunio: quod triplex est ieiunium. Primum cor-
 poris à cibo materiali. Secundum afflictionis à gaudio tempo-
 rali. Tertium voluptatis à peccato mortali. De primo Ecclesiast.
 trigesimo septimo. Qui abstinent est adiciet vitam: & in mul-
 tis efcis erit infirmitas. De secundo ieiunio loquebatur Zara
 Tobit. tertio. Mundam seruauit animam meam ab omni concu-
 piscencia: nunquam cum ludentibus me miscui: neque
 cum his qui in leuitate ambulant participem me præbui. &
 sic ieiunabat qui dicebat: Renuit consolari anima mea. Pri-
 mæ Petri secundo: Obsecro vos tanquam aduenas & peregri-
 nos abstinere à carnalibus desiderijs. De tertio dicit Hiero-
 nymus Tunc preclara est apud deum abstinentia corporis,
 cum animus ieiunat à vitijs. Isidorus: Qui à cibis abstinent
 & præuè agunt, dæmones imitantur, quibus esca non est, &
 nequitia semper est. Sciendum, quod ieiunium dominus in-
 stituit in paradiso, sed postea sanctificauit ipsemet cum ieiun-
 nauit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus Matthæi
 quarto & Lucae quarto. Queritur vtrum ieiunare sit semper
 laudabile: vel quando. Respondeo secundum sanctum Tho-
 mam in quarto, distinctione desima secunda. In tribus casibus
 non est laudabile ieiunium, neque etiam licitum. Nam qui-
 dam per ieiunium primò subtrahunt, quod necessarium est
 vitæ, hoc non licet, sicut nec seipsum interficere: sed hoc valde
 rarum, quia natura modicis contenta est: vt dicit Boetius in
 De consolatione philosophiæ. Secundo nec licet subtrahere
 quod est necessarium secundum ea quæ incumbunt facienda
 ex officio vel societate eorum ad quos quis conuiuit. Hoc enim
 esset de rapina hostiam offerre. Tertio, nec licet esse tanta
 abstinentia quod homo à validioribus operibus impediatur.
 Sed abstinentia seu ieiunium laudabile est, quando per ipsum
 caro diminuitur à suo robore, ita quod facilius spiritui sub-
 datur. Item queritur vtrum ieiunium cadat sub præceptum.
 Responderetur secundum Thomam primæ, quæstione 147. ar-
 ticulo tertio. Dicendum quod ieiunium in quantum perti-
 net ad necessitatem cohibitionis peccati vel satisfactionis
 in poenitentia, vel ad elevationem mentis ad spiritualia, sic ca-
 dit sub præceptum legis naturæ. Sed determinatio temporis
 & modi ieiunandi cadit sub præceptum iuris positiui, quod à
 prælatis ecclesiæ sic est institutum, & hoc est ieiunium ecclesiæ.

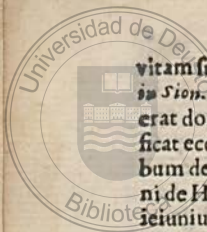
Aliud natura. Nec tamen quilibet transgrediens peccat mortaliter: sed qui transgreditur contemnendo statutum legislatoris, vel sic quod impediatur finis quem intendit legislator: Sed qui ex causa rationabili frangit ieiunium, non peccat mortaliter. Nota de diuersis intentionibus ieiunantium. Vnde versus:

Abstinet aeger, egeus, cupidus, gula, symea, virtus. Abstinet aeger, qui non potest comedere, vel propter medicinam. Egeus, non qui habet quod comedat. Cupidus ne expendat. Gula, id est gulosus, vt postea auidius comedat. Symea, id est hypocrita, vt laudetur. Virtus, vt mereatur. Et sic non debemus ieiunare: quia propheta proponit nobis magnitudinem diuinæ clementiæ. Dixi secundo promittit dominus poenitentibus indulgentiam, dicens: *Conuertimini ad dominum Deum vestrum, quoniam benignus est*, poenitentiam inspirando, & misericors offensam remittendo, *patiens*, sententiam differendo, & *multa misericordie* veniam condonando, & *prestabilis super malitia*, poenam debitam relaxando. Malitia autem hic non sumitur pro culpa, scilicet pro poena, vt habetur Matthæi sexto, in fine, Sufficit diei malitia sua. Hieronymus in originali: *Prestabilis est Deus*, id est patiens, *super malitia*, quia poenam debitam non infligit poenitentibus, sed eam relaxat: si tantum gerimus poenitentiam super peccatis. Ieremias desimo octauo. Si egerit gens poenitentiam super malitia sua: agam & ego poenitentiam super malo quod cogitavi vt facerem ei. Sequitur autem diuina clementia *Quis scit si conuertatur?* scilicet Deus ab ira ad misericordiam, quasi diceret, nullus per certam scientiam, ad Romanorum vndesimo. *Quis cognouit sensum domini?* aut quis consiliarius eius fuit? aut qui prior dedit illi & retribuetur ei? quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia, &c. Sed Ezechielis desimo octauo, dicitur: Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita viuet & non morietur, omnium iniquitatum, quas operatus est, non recordabor. Et sequitur ibidem: Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit dominus, & non conuertatur à viis suis & viuat? Sed sequitur cum contradicitur quod hoc possit sciri ex dictis Zachariæ i. vbi dicit: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Respondetur quod verum est, quod

quod Deus conuertitur ad eum, qui se perfecte conuertit ad ipsum. Sed quod aliquis seipsum conuertat ad deum, certitudinaliter sciri non potest, nisi fuerit alicui reuelatum. Sequitur: *Et ignoscat*, scilicet deus indulgendo sibi culpam, quasi diceret: Scire non potest, quia non fit remissio culpæ, sine infusione gratiæ. Nemo autem scit se esse in gratia dei. Ecclesiastici sono. Nescit homo vtrum amore an odio dignus sit. Sequitur: *Et relinquat prius se*, id est, pius flagellum vltionis, *benedictionem*, id est, remissionem culpæ, & relaxationem poenæ: quasi dicat. Scire non potest, quia aliquando incipit Deus flagellare peccatores, nec cessat vsque in sempiternum, sicut in Pharaone, Antiocho, & Herode. Item per benedictionem intelligitur honorum temporalium abundantia. Isaia primo capitulo. Si audieritis me, bona terra comedetis. Sequitur plenitudo placationis piæ ibi: *Sacrificium & libamen domine deo nostro*, quasi diceret, Non solum oportet vos corpora scindere, sed singulis, suspiriis & ieiuniis corpus affligere: & vt perfecti possitis domino deo seruire vel placere: oportet vos offerre sacrificium & libamen. Sacrificium fiebat de solidis: vt de pane, & sic de alijs. Libamen de liquidis, vt de oleo & vino.

Nota, quod peccator debet Deum placare quadruplici sacrificio. Primum est mentale quod est contritio, Psalm. quinquagesimo. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Secundum sacrificium est vocale, & dicitur oratio & Dei laudatio. Psalm. 49. Immola Deo sacrificium laudis. Tertium sacrificium est reale, quod est elemosynarum largitio. Matt. nono, Misericordiam volo, & non sacrificium. Quartum sacrificium est corporale, quod est carnis afflictio, ad Roman. decimo secundo, Obsecro vos fratres vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuente, &c. Sequitur: Postquam dominus per se suscipit poenitentiam peccatoribus: hoc idem facit per prælatos suos, cum dicit: *Cantate tuba*, id est, aperte prædicare, vt vos audiant & præparentur homines.

Nota qd prædicatio comparatur tubæ, quia tuba est terribilis in prælijs, & est consolatiua in nuptijs, sic verbū dei terret homines quando est de Dei iusticia: & animat qñ est de spiritali pugna: & ipsos consolatur quado est de Dei clemētia: delectat, quando est de æterna gloria. Itē tuba est stricta in vna parte, & lata in alia, sic prædicatio exigit vt prædicator sit austerus circa

IN DIE CINERVM.

vicam suam: & circa alios benignus, vt dicit Chysofost. Et dicitur in *Sion*. *Sion* est mons eminens toti ciuitati Hierusalem, vbi erat domus regia iuxta quam erat templum domini: & significat ecclesiam, extra quam non prædicatur conuenienter verbum dei: vt dicitur *I. sa. 2. De Sion* exhibit lex, & verbum domini de Hierusalem. Sequitur: *sanctificate ieiunium*, quia sanctum ieiunium est animæ languentis medicina.

Notandum ad hoc quòd circa ieiunium sanctum multa concurrunt. Primum est cordis munditia. Christus enim prius fuit baptizatus antequam ieiunauit. Secundum est intentio recta, vt scilicet ieiunaretur sola intentione placendi deo. Vnde Christus fuit ductus ad ieiunium à spiritu sancto, & non habuit aliud motiuum. Tertium est perfecta abstinencia, vt non solum os à cibis abstineat, sed lingua à verbis inutilibus, oculus à vanis aspectibus, manus ab impudicis tactibus, & sic de aliis. Quartum est victoria hostium. Christus enim post ieiunium tentationem vicit. Et certe tempore ieiunij homo debet se armare spiritualiter contra hostes inuisibiles.

Sequitur: *Congregate populum, vocate cæcum*. Per cæcum intelligitur maiores: de quibus fiebat congregatio. Vnde in lege dicebatur solennitas cæcus. In mense enim septimo congregabantur maiores, vt congregarent & ordinarent de collecta pauperibus facienda, vt habetur *Leuiti. 3.* & *Deutero. 16.* Et certè isti sunt vocandi ad audiendum verbum dei: quia forsitan plus indigent quàm alij. Per populum intelliguntur minores quia etiam deberent vocari ad verbum dei: vt patet *1. Esdr. 4.* Congregatus est omnis populus quasi vir vnus: & tunc *Esdra* exposuit legem. Auditores ergo verbi dei sunt omnes generaliter qui sunt ex deo: vt habetur *Ioannis 8. cap. Qui ex deo est, verba dei audit.*

Sequitur: *Sanctificate Ecclesiam*, id est, indicite sanctitatem ecclesie: vel facite vestris sermonibus vt sanctificetur. De Moyse enim, *Exod. 19.* quòd descendit de monte, & sanctificauit populum. Et quia sancta mater ecclesia multas personas continet, ideo additur: *Coadiuate senes*. Dicit Gloss. Tam atate, quàm sapientia. Vnde dicitur *Iob 12.* In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. Et *Sapient. 4.* Aetas senectutis, vita immaculata.

Sequitur: *Congregate paruulos, & sugentes vbera*, id est, illos qui non habent annos discretionis, sicut sunt lactantes. *Psalm. 8.*

Et

ENARRATIO I.

9

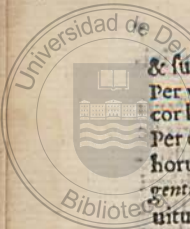
Ex ore infantium & lactantium perfecisti laudem propter inimicos tuos: vt destruas, &c.

Sequitur in litera: *Egreditur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo, &c.* Vnde Ambrosius loquens de coniugatis, sic dicit. Frustra enim agit penitentiam, qui non seruat castitatem. Sed videtur quòd pueri, & qui non habent vsum liberi arbitrij, non debent vocari ad istam sanctificationem. Dicit Ambrosius quòd ideo vocantur: quia eorum innocentia placet domino: ac quòd per ipsos alij magis excitentur. Vnde *2. Paralipom. 20.* dicitur quòd omnis Iuda stabat coram domino cum paruulis, & vxoribus, & liberis suis. Per paruulos autem hic continentur & innocentes, per sponsum & sponsam coniugati intelliguntur.

Sequitur post prædicationem oratio: *Inter vestibulum & altare*, id est, inter duo altaria: scilicet holocaustorum quod erat extra templum, & incensorum quod erat interius. Erat quidam porticus, & in quadam parte illius erat quidam locus, vbi sacerdotes induebantur & exuebantur. Et erat locus secretus vbi sacerdotes orabant.

Sequitur: *Plorabunt sacerdotes & Leuite*, pro suis, & pro populi criminibus, vt, scilicet, suo exemplo populum ad plorandum prouocent, & dicent: *Parce domine, parce populo tuo.* Dicit bis parce. Primò, nobis sacerdotibus, & secundo parce populo tuo. *Et ne des hereditatem tuam*, id est, populum Israël, quem quasi hereditatem tuam tibi appropriasti, in opprobrium, id est, in captionem hostium & seruitutem. *Et ne dominentur eis nationes*, id est, Chaldaei, & Persi, & Medi. Deinde monet propheta allegare, & exauditionis causam: vt sic dicatur domino: *Quare dicuntur in populis*, id est, quare dicuntur nationes istæ prædictæ de filiis Iuda & Benjamin. *Vbi est deus eorum?* De quo se tantum iactabat, in quo considerabant. Videtur quòd sit impotens ad liberandum populum suum.

Tunc sequitur: *Zelatus est dominus terram*, id est, populum suum zelo amoris, qui semper pungit. Iuxta illud *Psalmistæ*, *Psalm. 48.* Zelus domus tuæ comedit me. *Et pepercit populo suo.* Vbi ponit euidentem signum indulgentiæ. *Et respondit dominus.* Non verbo, sed facto, vt dixit: *Ecce mittam vobis frumentum, vinum, & oleum: & replebimini in eis.* Quod potest intelligi non solum de abundantia bonorum temporalium, sed etiam spiritualium. Per frumentum intelligitur fides, quia viuic anima

IN DIE CINERVM,

& sustentatur corpus: vt habetur, Abacuc 2. Iustus ex fide vivit. Per vinum autem spes intelligitur: quia sicut vinum lactificat cor hominis, sic illa animam. Apost. ad Rom. 12. Spe gaudentes. Per oleum verò intelligitur charitas. Primè ad Corin. 13. Maior horum charitas. Sequitur: *Et nondabo vos ultra in opprobrium gentibus*, id est, non tradam vos vltius in captiuitatem & seruitutem hostium vestrorum.

DE EODEM, ENARRATIO II.

DE EVANGELIO.

Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocrita tristes. Matth. 6. Thema.

CUPIENS inimicum fugare & à se repellere, destruit illi receptaculum. Exemplo de lupo & aliis feris, quarum foveæ si vastatæ fuerint, procul fugiunt reclinatorio non inueniunt. Spiritualiter, receptaculum diaboli, est humana caro. Vnde Ambrosius in quadam epistola: Quicumque se deliciis corporalibus dederit, in diaboli seruitute manebit. Debemus igitur per abstinentiam & ieiunium corpus mortificare: vt diabolus, cuius à spiritu superetur corporis præsidio destituit. Figuratur Daniel. 14. vbi legitur quòd ipse Daniel, qui in abstinentia vixit, destruxit idolum nomine Beel, qui interpretatur ventus: & postmodum occidit draconem, qui latitabat sub idolo. Spiritualiter, per Beel, qui interpretatur ventus, subaudi corpus humanum. Iob 7. Ventus est vita mea. Per Daniele, subaudi spiritum deo coniunctum, qui debet semper impleri celestibus desideriis. Qui igitur vult spiritualem draconem occidere, & à se procul repellere, corpus prius mortificet ieiuniis, & abstinentia. Vnde Hieronymus. Ardentes, inquit, diaboli sagittæ ieiuniorum & vigiliarum frigore restringendæ sunt. Sed quale debet esse ieiunium, vt animæ & corpori prosit, ostendit Saluator, dicens: *Cum ieiunatis nolite fieri, &c.* Aliud thema. Exterminant enim facies suas. Mat. 6. Medicina non debet retinere aliquid quod roborat infirmitatem. Sic ieiunium est medicina, data contra morbum gula, quo primus homo detentus veritum pomum comedit. Gregorius. Arte medicina contraria contrariis curantur. Sicut igitur à gaudiis para disti cecidimus per gulam: ita secundum

Gre

ENARRATIO II.

8

Gregorium reuocatur per ieiunium. Vnde enim epistola Ioëlis secundo. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, steru, & planctu. Ecce medicina non sicca, sed madida, debet esse cum steru. Albertus libro vigesimoquarto, de animalibus: Aues Nili fluuij non tacent gementes dum illaqueantur. Sic, tu non debes cessare à gemitu. Iob quinto. Nascitur homo ad laborem, sicut auis ad volandum. Ioëlis secundo. Egredietur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo, & cætera. Et si hoc fecerimus, dicit nobis dominus: Ecce mirram vobis frumentum. Ecce sacramentum, scilicet corporis Christi, vinum, scilicet sanguinis. & oleum, scilicet misericordiae. De quo introitus: Misereris omnium domine, & nihil odisti, & cætera. Nota tres planctus, scilicet vnigeniti, draconis, & strutionis. Quia peccator perdit primo animam: ideo Hieremias sexto. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum: secundò deum: & sic planctu draconis. Michea primo. Faciam planctum velut draconum. Quia legitur quòd elephas draconem inueniens semitas cum plantis conteritur: & sic diabolus deum alienat. Tertio, perdit omnia merita. Michea primo. Faciam luctum quasi strutionum cum perdit oua. In summa Euangelij innuuntur tria. Primò, docet cauere sictam simulationem, ibi: *Cum ieiunatis.* Secundò, docet nos habere rectam intentionem, ibi: *Tu cum ieiunatis.* Tertio, docet nos cauere periculosam acquisitionem, ibi: *Nolite thesaurizare, & cætera.* De primo dicitur: *In illo tempore, scilicet, cum dominus predicauit in monte Thabor, dixit discipulis suis: Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocrita tristes.* Chrysostomus: Sciebat dominus vanam gloriam ex omni opere bono procedere: igitur prohibet spinam vanæ gloriæ, & irradicat eam, cum dicit: *Nolite fieri, &c.* Et non dicit esse: quia aliud est esse: & aliud fieri: quia triste esse, hoc est naturale in ieiunio: sed fieri, hoc est in apparentia ostendere, ac si esset ieiunans, & tamen non est. Et sic hypocrita dicitur ab hypo, quod est sub, & crisis aurum, quasi sub auro bona apparentia gerens plumbum falsitatis. Ideo subdit: *Exterminant enim facies suas,* id est, quandam tristitiam aliis demonstrant, vt religiosiores præ cæteris appareant. Gregorius. Simulata æquitas duplex est iniquitas. August. Iactantia eo periculosior est quo nomine est religiosior. Ideo subdit: *Amen dico vobis, respe-*

IN DIE CINERVM.

vult mercedem suam. Chrylосто. O hypocrita, quid à deo recipies. cum deo nihil dedisti: Quod propter deum fit, deo datur: quod propter homines, in ventum spargitur, & nil inde speratur. Melius est non facere, quam propter homines facere, quia perdit laborem & præmium. In scolastica hystoria dicitur quod poma sunt in arboribus iuxta mare mortuum quæ crescunt quasi lucida: interius autem sunt vermibus plena. Nam hypocrita habet se, vt ovis portans vellera, non sibi, sed aliis: & sic ipsi in conuersatione. Item est sicut apis mellificans, & non gustans: & sic hypocrita prædicando laborat, sed fructum prædicationis non gustat. Item hypocrita habet se, vt aratrum quod arat, & pro fructu laborat: sed non comedit. Et sic hypocrita in ieiunio & afflictione sua non accipit præmium à deo, sed ab hominibus, quia hypocrytæ apparent hominibus ieiunantes: ideo eorum præmium vanum, & quasi nihil est. Vnde Chrylostosomus: Quid est laus hominum nisi verborum transeuntium sonus? cessent homines, perdit hypocryta mercedem. Dixi secundò, docet dominus nos habere rectam intentionem, cum dicit: Tu autem cum ieiunas, scilicet rationaliter, unge caput tuum, scilicet exhibe te festiuum & hilarem: & faciem tuam laua, id est signa lætitiæ prætende. Nota, hic innuuntur duo, quæ sunt nobis necessaria, si volumus quod ieiunium quadragesimale nobis proficiat, primum ungerè caput mentis, & faciem lauare, secundum animæ. De primo nota, quod quatuor genera hominum leguntur uncti, & sunt ungenti. Primò infirmi vt sanitatem recipiant. De quo Iacobi 5. Infirmat quis ex vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine domini. Et sic spiritualiter nunc sacerdotes debent ungerè populum oleo pœnitentiæ. Hoc oleum pœnitentiæ debet confici ex amaribus herbis, scilicet contritionis & doloris, scilicet considerando maculas animæ, vulnera cordis, & tempus male expensum, Deum offensum, & in pœnam æternam. Figuratur Thob. 11. Sic Thobis angelus instruxit: Inunge oculos patris felle piscis & sanabitur. Et sic tu ungerè oleo pœnitentiæ, & sanaberis. O quot sunt hodie imbecilles & infirmi, qui non curantur, nisi ungantur oleo pœnitentiæ. Isaiæ 1. Vulnus, liuor & plaga tumens, non est circumligata, neque fota oleo, id est contritionis vel pœnitentiæ: ideo scetent talia vulnera. Et sic peccatum superbiæ sine ligatura humil

ENARRATIO II.

humilitatis, luxuria sine fascia castitatis: & sic de aliis. Ideo præcepit Ioseph. Gen. 50. seruis suis vt conderent corpus patris ne putresceret. Et sic Christus prædicauit oleum pœnitentiæ & contritionis. Hoc oleo hodie omnes deberemus in unguine continere nos, sicut fatuis virginibus, Matt. 25. quæ oleo aruerunt, scilicet pœnitentiæ: ideo non intrauerunt in cœlestes nuptias: sed clausa est ianua. Quaritur cur hodie scilicet feria quarta incipimus ieiunium, & non alio die. Respondetur primo, quia feria quarta Christus fuit venditus ad mortem, ad innuandum quod per pœnitentiã emimus Christũ, & regnum eius. Mat. 4. Pœnitentiã agite, appropinquabit, & c. Secundò, quia feria 4. sol & luna, & cetera luminaria creata sunt. A principio enim Deus quædam nubeculam lucidã fecit: cum ait Gen. 1. Fiat lux, & facta est lux scilicet tenuis quemadmodum diluculo fieri sollet: sed quarta feria sequenti fecit duò luminaria magna, scilicet per pœnitentiã nos peruenimus ad lucem æternã, & eripimur a tenebris: vt dicitur Eph. 5. Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino. Et ideo, tẽpus pœnitentiæ incipit feria quarta. Secundò ungitur pugil ad pugnandũ, & sic nos pugnare debemus cũ diabolo. Ergo necessaria est nobis unctio secundũ robur spiritus sancti. Hanc unctiõnem non habuit Saül, 2. Reg. 1. Abiectus est clypeus Saül, quasi nõ esset unctus. Et sic peccator, non habens gratiã spiritus sancti, non potest vincere inimicos, pugnando. Ergo cũ Christus deberet pugnare cum diabolo, ductus fuit in desertũ à spiritu sancto, Mat. 4. Vnde Isa. 61. Spiritus domini super me, eo quod unxit me. Si homo hac unctiõne unctus fuerit securè poterit præliari. Et sic beatus Stephanus plenus spiritu sancto Act. 7. vicit inimicos, videns cœlos apertos, & Iesum stantẽ à dextris, secundũ sibi in adiutoriũ. Tertio ungitur nobiles domine ad decorem. Vnde Iudith, lauit corpus suũ, & unxit se mirro optimo. Iudith. 10. Et sic anima cũ feruore orationis carnis desideria interficit vt mirũ. Et sic Susanna, Dan. 13. Afferte mihi oleũ & signata, & ostia pomerij claudite vt lauet. Spiritualiter, sic anima deuota dicat: O vos sancti angeli afferte, id est imperate oleum deuotæ orationis, vt placeat saluatori. Sed heu aliqui unguunt corpus & non animã. Quod conuertitur Ber. Cadit asina, & est qui subleuat, id est corpus: perit anima, & nõ est qui recogitat. Quarto ungitur reges, & sic nos ungi debemus oleo lætitiæ ad regnandũ cum Deo. Psal. Propterea unxit te deus deus tuus oleo lætitiæ præ cõsõrtibus tuis. Pl. 44.

IN DIE CINERVM

Figuratur. 1. Reg. 16. Vbi dicitur quod Sam uel tulit cornu olei & unxit David in medio fratru in regem. Spiritualiter sic Christus penitente unxit oleo laetitiae in regno dei. Mal. 38. Inveni David seruu meuu penitente. & oleo sancto meo unxi eum. Tunc sequitur: *Et facit tuum laua.* Nota, triplex est lauacrum; ex quo debemus lauare facie anime. Primum est effusio lachrymarum. Psal. 6. Lauabo per singulas noctes lectu meum: lachrymis meis stratum meum rigabo. Ratio, quia tunc est silentium. Thre. 2. Consurge, lauda in nocte in principio uigiliaru tuaru; & effunde sicut aquam cor tuu in conspectu domini. Isa. 26. Anima mea desiderauit te in nocte: scilicet in spiritu meo, in precordis meis de mane uigilabo ad te. Itē tunc maxime infestae demones. Cant. 3. Vniuersi usq; ensis super femur suu propter timores nocturnos. Glo. Ensis in femore, castitas in carne. Per noctem et uolo quiri culpam: propter tenebras, frigiditate & periculositate. Iob. 11. Qui ambulat in nocte offendit. Thre. 4. Qui dormiunt, nocte dormiunt. Ios. 2. Conueriimini ad me in toto corde uestro, in ieiunio & fletu & planctu &c. Ecce contritio requiritur ad ieiunium. Iudo. Qui abstinet a cibis & prauis agunt, demones imitantur. Volens autē mundē lauare accipiat cineres. Vnde sancta mater ecclesia hodie nobis illud proponit cum dicitur: Memento homo, quia cinis es, & in cinere reuertetur. Gen. 3. Reuertetur in terrā de qua sumptus es. Quasi diceret interrogando hominē: Quid es? quid speras? quō uadis? Et respondet homo: Terra & cinis &c. Ier. 22. Terra terra, terra, audi uerbu domini. Recordare ergo te fore terrā & cinerem. Naturalis memoria est uilis, si recorderis quod es cinis. Et hoc patet in cineris proprietatibus. Prima quia cinis terrā fecundat, & sic memoria mortis facit hominē fructiferum in bonis operibus. Greg. Se sollicitat in bono opere qui frequenter cogitat de extremo fine. Secunda proprietās, solus cinis ignē conseruat, si est calidus; si frigidus, extinguit. Et sic feruens meditatio mortis conseruat gratiā spiritus sancti. Tertia proprietās, cinis maculas abluat, & sic memoria mortis. Eccl. 7. Memorare nouissimā & in aeternum non peccabis. Primo abluat superbiā, ut panno respiciens pedes, qui sunt horribiles deponit ornatum penarum. Sic homo cogitans de extremo fine, qui est horribilis, deponit superbiā. Eccl. 10. Quid superbis terra & cinis? Secūdo abluat peccata luxuriositatis bestia cui cauda expellit muscas. Et sic per mortis memoriā homo expellit cogitationes immundas. Ter-

1087 gaudet tu

ENARRATIO II.

tio abluat auaritiā, quando cogitat quod in morte nil secum deferat. Thi. 6. Nihil inultimus in hunc mundum, neque aliquid deportabimus: deo habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti sumus. Nā qui mortem recogitat, nil de terrenis bonis per superabundantiā affectat. Iob. 1. Nudus egressus sum de utero matris meae, nudus reuertar illuc. Secūda lauaacrum est confessio peccatoru. Figuratur Exo. 30. Facies labiu a neumi eum bati sua ad lauandum. Spiritualiter per uas aeneum, intelligitur confessio peccatorum: eum bati, i. proposito non peccandi: ubi laua man⁹ & pedes, i. opera & affectus. Iere. 4. Laua a malitia cor tuum Hierusalem, ut salua fias. Sed heu, aliqui faciūt ut porci, qui post lotionem statim reuertuntur ad lutum, & sic ipsi ad peccatū. Eccl. 34. Qui baptizatur a mortuo, & iteru tangit mortuū, quid prodest lauatio eius? Et sic homo qui ieiunat in peccatis suis, quid proficit humiliādo se, orationē illius quis exaudiet? Tertium lauaacrum est largitio elemosynaru. Luc. 11. Date elemosynā, & omnia munda uobis erunt. Et Dan. 4. Peccata tua elemosynis redime. Et Ambr. Illud ieiunium dominus approbat, quod ad eius oculos manus elemosynaru leuatur. Nā quod tibi subtrahis, alicui largire uide caro tua affligitur; aliena reparatur. Itē nota, duabus de causis homines lauatur: Primo ut cognoscatur, & sic nos lauare debemus ut cognoscamur a deo. Ier. 17. Quid dicitur nobis illud. Mar. 25. Amē dico uobis, nescio uos, scilicet propter turpitudinem peccatoru. Nec mirum nā de peccatorib⁹ dicitur. Thre. 4. Denigrata est super carbones facies eoru, & nō sunt cogniti in plateis. Ideo faciendū est quod legitur. 3. Reg. 26. Absterit puluere de facie ei⁹, & cognouit eum rex Israel qd esset de prophetis. Spiritualiter, sic nos puluere peccati debemus abstergere a facie anime: ut cognoscamur a deo. Ios. 10. Cognosco oues meas, & cognoscut me meae. Secūdo solum homines lauare, ut cogniti diligantur & honorentur. Et sic Hest. 2. que unxit & lauit se, & introducebatur in cubiculū regis, & sic qualibet fidelis anima. Quis enim diligeret mulierem leprosam cuius facies esset multis maculis scordata? certe nullus. Ideo de leprosis dicitur. Leuit. 14. Postquā fuerit mundati, lauetur uerba sua, & ingrediebatur castra. Spiritualiter, sic nos debemus lauare & mundari lauaacrum penitentiē, ut possimus ingredi castru caeli. Nam dicitur. Mat. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi deū uidebūt. Dixi tertio, qd Christus docet nos cauere periculosā acquisitionē, ubi. Nolite thesaurizare uobis thesauros in terra,

IN DIE CINERVM.

vbi erugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furant. Chrys. in hom. Postquam expulit vanam gloriam & aegritudinem, nunc prohibet auaritia, dicens: Nolite thesaurizare, scilicet ex auaritia & ex amore diuitiarum in debite. Nam secundum Hieronimum in epistola ad Paulinum antiquum, dictum est: Auaro deest tam quod habet, quam quod non habet. Ideo Apostolus 1. Thimotheo 6. dicit: Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli. Ideo de auaritia diuitibus dicit dominus, Mattheo 19. Diues difficile intrabit in regnum caelorum. Ideo Psalms. Diuitiae si affluant, nolite cor apponere. Non ergo est hic thesaurizandum, nisi ex honestis causis. Cuius causa est, quia haec erugine & tinea diuitiae congregatae consumuntur, & fures furantur. Omnis enim thesaurus, aut est de metallis, aut de vestibus, aut de lapidibus pretiosis: primum demolitur erugo, secundum tinea, tertium fures. Ideo est thesaurizandum vbi praedicta non valent nocere sicut in caelo. Ideo subditur *Theaurizate vobis thesauros in caelo*, id est praemia meritorum. Sciendum, thesaurus consistit proprie in rebus pretiosis, sicut in auro, & argento, & lapidibus pretiosis, & vestibus pretiosis. Debet enim ergo thesaurizare. Primum aurum, scilicet dilectionis. Nam sicut aurum praecellit omnia metalla: sic charitas omnes virtutes. 1. Cor. 13. Maior horum charitas. Sed heu de aliquibus dicitur. Iacobi 5. Aurum, & argentum vestrum eruginauit, & erugo eorum in testimonium vobis erit. id est amor diuitiarum in aliquibus inordinatus est. Propterea admiratur Ieremias Threnorum 4. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus. Secundum debemus thesaurizare argentum castitatis, quod his diebus non habuimus. Vnde Isaias 1. Argentum tuum versum est in scoria. Ideo Pro. 25. Aufer rubiginem de medio argenti. id est luxuriosas cogitationes de mente. Tertio vestes pretiosas duplicis munditiae. Eccl. 9. Omni tempore vestimenta tua sint candida, scilicet interiora, & exteriora. De his vestibus Pro. 31. Omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus. Domestici ecclesiae militantis debent esse indui praedicta duplici munditia. Sed ista vestes sunt diligenter custodienda ne auferantur. Apoc. 16. Beatus qui vigilat & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet. Quarto, debemus thesaurizare lapides pretiosos, id est opera virtutum, scilicet lapidem humilitatis. Apoc. 21. Fundamentum primum Iaspis, id est humilitas quae est mater omnium virtutum. Et Saphirum caelestis conuersationis, quia habet caelestem decorem. Sic & nos. Vnde ad Philemonem 3. Conuersatio nostra in caelis est. Smaragdum poenitentiae. Sed

hecu

ENARRATIO III. FERIA V. DE EPISTOLA ENARR. III.

hecu de aliquibus esqueritur Hieronimus Threnorum 4. Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum, id est opera virtutum plus curatae de thesauro corporis quam animae. Et plus thesaurizant in terris quam in caelis quod est incautum. Psalms 38. c. Thesaurizat & ignorat cui congregabit ea. Ideo dicit: Thesaurizate vobis thesauros in caelo, scilicet vbi est securitas, vbi nec erugo demolitur, quia ibi nulla vetustas. Nec tinea corrodit: quia ibi nulla passibilitas. Ibi fures non effodiunt nec furantur, quia ibi nulla fraus vel violentia. Vnde canit ecclesia: Vbi nec languor, nec senium, nec fraus vel odium, nec terror hostium, nec cura vestium, &c. Et subdit: Vbi enim thesaurus tuus est, ibi & cor tuum. Vnde Hieronimus. Si in caelo thesaurizaueris bona faciendo, in caelo erit cor tuum, id est intentio cordis tui. Si autem in terra thesaurizaueris, non exponendo diuitias tuas in pauperes, in terra erit cor tuum. Et non solum est, hoc in pecunia, sed in luxuria, & gulositate, quia qui est luxuriosus, in luxuria est cor eius. Et qui gulosus, deus venter est illi. Haec ille.

FERIA V. DE EPISTOLA ENARR. III.

Aegrotauit Ezechias, vsque ad mortem. Esa. 38. Thema.

Cum pauper & defectuosus habet indigentiam diuitis alius: ut adiuuet eum supplere defectum suum, ille petit eum humilitate ut exaudiatur. Spiritualiter sic nos propter iniquitates nostras pauperes facti sumus nimis. Rogemus ergo diuitem, id est Christum, de quo Psalms 111. Gloria & diuitiae in domo eius. Et cum humilitate ut exaudiamur. Psalms 101. Respexit in orationem humilium, & non spreuit precem eorum. Et hoc docet nos totum officium missae, Introitus: Dum clamare &c. Similiter collecta: Deus qui culpa offenderis, poenitentia placaris, preces populi tui supplicantis propitius respice: & flagella tua iracundiae, quae pro peccatis nostris meremur, auerte. Similiter in euangelio vbi Centurio humiliter deprecatus est pro seruo suo. Similiter in epistola, vbi Ezechias rex aegrotauit & orauit cum lachrymis: & quindecim anni vitae eius sunt additi. De quo thema: *Aegrotauit Ezechias vsque ad mortem &c.*

In summa epistole duo inueniuntur. Primo ipsius Ezechiae infirmitatis propositio, ibi: *Aegrotauit Ezechias*. Secundo, subditur sanitaris restitutio, ibi: *Et factum est verbum domini*. De primo dicitur, *Aegrotauit Ezechias*. Nota, Hesternam diem in capite ieiunij monuit dominus per Ioelem prophetam filios ecclesiae, ut conuerterentur ad ipsum, cum fetu, planctu, & ieiunio. Et monuit

FERIA V. POST CINERES,

sacerdotes & praelatos vt plorarent, & plorando orarent, pro se
& pro populo. In hac autem epistola spiritus sanctus explicat si-
lens ecclesie, & quae & quanta utilitas ex seibili oratione consequa-
tur, ex eo quod regi Ezechia ad litera contigit qui oratione &
fletu meruit sanitatem, & prolōgationē vitae. Et quod Ezechias
corporaliter meruit, hoc peccatores spiritualiter merentur. Ideo dicit,
In diebus illis, scilicet in quibus deus per angelum
suum triumphū dedit, & victoriā de Assyriis, vna nocte interfe-
cit centum octoginta quinque milia hominū, in castris Assyrio-
rum. Et in quibus cepit regnare super Assyrios, Assaradon fi-
lius Sennacherib. Nam ipse Sennacherib a filiis suis propriis,
s. Adramelech & Sarafar in templo Idoli sui occisus fuit. Sicut
dicitur, E. 37. Et sequitur, *Aegrotant vsq; ad mortem.* Literali-
ter autem fuit ista aegritudo secundū Hebraeos apostema, id est
vltus. Aquila verō Symachus, & Theodocion dicunt hoc fuisse
morbū regium. Causa autem quare iste rex incurrit tam gra-
uem aegritudinem dicit magister in historia & glosa fuisse ela-
tionem, quia post illum inopinabilē triumphū, quamvis secun-
dam Iosephū, cū populo ipse rex hostias immolauerit, animo
tūm elatus fuit, sicut dicitur. 2. Paralip. 33. Vnde nec dignē gra-
tias egit, nec canticum cantauit, sicut consueuerat facere Moy-
ses, & Dauid in multis locis, propter quod vsq; ad mortē aegro-
tauit. Ex quo euidenter elicitur ad literam quod saepe propter
peccatum praecipue in gratitudinis incurrit homines infirmita-
tes corporis. Vnde Christus dixit. Ioel. 5. Ecce sanus factus es,
iam nō peccas, & ne deterius tibi aliquid cōingat. Bernard. di-
cit, Quod ingratiūdo est ventus vrens, exiccans fontem mise-
ricordias, & obstruit fluuīa gratia. Propterea subditur, *Et intra-
uit* scilicet de mandato domini facto per internam cōspiratio-
nem & prophetiam reuelationem ad eum. *Isaas filius Ames*
propheta, & dicit ei: Haec dicit dominus, scilicet verbū stabile, quod
nec postea recedat. Dispone domui tuae, quia morieris tu & non viues.
Dixit namq; illi, quod disponderet de domo regia quis scilicet
post eum regnare deberet. nō enim habebat filiū, nondū enim
erat natus Manasses. Sed dicit, quare ex hoc fuit excitatus ad
orandum, cum sciret prophetiam, esse immobilem veritatem.
Dicendum quod non orauit, nec patet ex litera vt eius prolon-
garetur vita: nec quod ei adderentur anni plures. Sed terribus
mortis iudicio, quo terrētur secundū glosam & sancti viri qui
orant, vt propter mala quae fecerant, bona sua nō essent in obli-
uione

ENARRATIO III.

uione apud deum. Nota secundum sensum spiritualem. Hic
tigitur duplex motuum, quod debet excitare peccatorem ad
orandum. Primum est perpetratio mortalis culpa. Secundum
est cōminatio gehennalis poenae. Pro primo dicitur, quod Eze-
chias in persona peccatoris, *Aegrotant vsque ad mortem.* Saepe
enim in scriptura sancti viri gerunt tyrum peccatoris. Sic hic
Ezechias, & Pet. Actum 12. Ista autem aegritatio vsq; ad mortē
etiam inclusiue, est ipsa perpetratio culpa mortalis, qua aegro-
tat corpus & moritur anima. Aegrotat quidē, quia vulneratur
in naturalibus. Moritur verō, quia priuatur dei gratia, quae est
eius vita. Et obligatur ad mortem aeternam. Pro ista aegritudi-
ne vt curetur, id est peccatū remittatur, debet orare omnis ho-
mō cum propheta postquam dixerat deo: Tu remisisti iniquita-
tem peccati mei, subdit: Pro hac orabit ad te omnis sanctus vt
mereatur remissionem omnium peccatorum. Ista aegritudo est
multiplex secundū sanctum Tho. Superbia, est sicut phrenesis.
Inuidia, sicut epilepsia. Ira, sicut furia. Auaritia, sicut hydropisis.
Accidia, sicut serargia, & sicut paralyis. Gula, sicut apoplexia.
Luxuria, sicut lepra. Pro his omnibus aegritudinibus debet pec-
cator aegrotus orare caelestem medicum cum propheta: Domi-
ne miserere mei: sana animam meam, quia peccaui tibi. Nota,
quod sicut elatio istius regis, fuit causa suae infirmitatis corpo-
ralis, ita superbia fuit initium infirmitatis spiritualis, initium
enim omnis peccati est superbia. Ergo cuiuslibet peccatori po-
test dici per inspirationē, & per exteriorem exhortationem: Di-
spone domui tuae, id est animae tuae, scilicet cogitando quid fe-
ceris, quem offendisti, quid perdidisti, quid incurristi, dispo-
nendo corde, confitendo ore, satisfaciendo opere, proponēdo
voluntatem, scilicet nunquā relabi in peccatum: vt sic possis di-
cere cū propheta Psal. 25. Domine dilexi decorē domus tuae. Ani-
ma enim tua, non solum est domus tua, imō est & domus dei. Di-
spone ergo, quia tu morieris & nō viues, id est qui mortuus es,
spiritualiter, morieris aeternaliter nisi conuertaris. Ergo dispo-
ne tu, Psal. 117. Non moriar, sed viuum, & narrabo opera tua. Et
bene narrabo viuum, quia dicit Psal. 113. Non mortui lauda-
bunt te domine, id est mortui in peccatis, neq; omnes qui descē-
dunt in infernū, sed nos qui viuimus in moribus, & virtutibus,
benedicimus, id est laudamus dominum. Sequitur modus ora-
tionis, & tanguntur tria. Primum respicit locum, secundum re-
spicit verbum, tertium respicit signum. Propter primū dicitur:

FERIA V. POST CINERES.

Et conuertit Ezechias faciem suam ad parietem. Contristatus enim fuit cum audiuit verba prophetae, credens se simpliciter mori. Contristatus secundum magistrum in historia, ne frustra videtur promissio facta Dauid de Christo: eo quod ipse filium non habebat, & contristatus, ut oraret secretius, ne assistentes eius viderent lachrymas, conuertit faciem suam ad parietem iuxta quae iacebat: & certe orare secreto in abscondito congruum est, iuxta verbum saluatoris Matthaei sexto: Tu autem cum oraueris intra in cubiculum. Vel conuertit faciem suam ad parietem, scilicet porti cum templi iuxta quae cubabat, ut quia in porticu se abscondere non poterat ad orandum, saltem faciem eius absconderet. Legimus de Daniele, quod existens in terra Chaldaeorum, tribus temporibus in die steterat genua sua, apertis fenestris orabat contra Hierusalem. Danielis sexto. Et certus locus bene conuenit orationi, quia domus mea domus orationis vocabitur. Luc. 19. *Et orauit ad dominum & dixit, obsecro domine memento quae so, quomodo ambulauerim coram te in veritate, scilicet religionis, dicit glo. interlinearis, & in corde perfecto, non claudicans in duabus partibus, vnam partem cordis mei dans Idolis, & alteram deo. Et quod bonum est, in oculis tuis, fecerim.* Ipse est, qui valuas templi aperuit, quas Ahas pater suus clauerat, qui statuas contriuit, quas ille erexit, qui lucos quos Dauid succendit, ille nutriuerat, qui templum mundauit, quod ille polluerat, qui holocausta deo obtulit, quae ille neglexerat, qui sacerdotes honorauit, quos ille contempserat, qui serpentem ancum confregit, quem diu populus adorauerat & cui incensum obtulerat, sicut legitur 4. Regum 19. Sequitur: *Et fleuit Ezechias fletu magno, imitans patrem suum Dauid qui dicebat Psal. 101. Poculum meum cum fletu miscebam.* Et certe fletus in oratione signum euidentis est, compunctionis & deuotionis. Exemplum de Anna 1. Reg. primo, de Maria Magdalena, Luc. 7. Nota quod duplex est actus memoriae. Primus est productio verbi, materiae & intelligentiae, & hic est actus proximae. Actus propriissimae est, in deo per actum memoriae qui est dicere, pater producit verbum aeternum. De isto actu memoriae, loquuntur sancti Doctores & Theologi. Secundus est actus memoriae, seu recordandi, de quo loquuntur Philosophi, qui est iterata consideratio alicuius rei. Tunc enim proprie homo memoratur aliquid, quando illud primo actu aliter considerauit, & postea illud considerare desinit, vel per obliuionem, vel per aliam alterius rei considerationem, & postmodum illud

ENARRATIO III.

13

illud iterato considerat. Et ille actus omnino non est in deo, qui omnia facta, fienda, factibilia, & fieri possibilia, simul in vnicuique actu considerat. Vnde memorari in deo non dicit aliquid in eo, sed ab eo, scilicet affectum suae bonitatis, vel aequitatis, sicut dicitur memorari bonorum quando ea remunerat, & malorum, quando ea punit. De primo, Abacuc. 3. Misericordiae recordaberis. De secundo, Psal. 136. Memor esto filiorum Edom. Cum enim dixit Ezechias, *Memento quae so domine:* Non petiuit, quod deus memoraretur qui nihil obliuiscitur, nec aliquid iterato considerat, scilicet petiuit affectum suae bonitatis, videlicet remunerari bona sua, & ne propter mala sua, quae fecerat periret. Nota quod homo ex bona intentione aliqua, quae sunt ex genere suo bona de quibus habet coniecturam probabilem quod ea quae fecit in charitate licite potest allegare coram domino in oratione, si ea humiliter proponit, & absque elatione. Non sicut fecit pharisaeus. Luc. 18. qui bona non allegabat recta intentione, nec existens in charitate, nec humiliter: sed superbissime & alios contemnendo, qui non orauit secundum Augustinum, sed solum seipsum laudauit. Si autem aliquis homo multa bona benefecit, & commisit aliqua mala: si in oratione tantum confiteatur mala, & non allegat sua bona, oratio illius melior est quia humilior: sicut oratio Dauidis qui dicebat: Propiciaberis peccato meo, multum est enim, Psal. 24. & Tobias. Ne reminiscaris domine delicta mea. Tob. 3. Si autem aliquis confitetur mala sua: & non allegat propria bona sua: sed bona sanctorum, tunc est oratio melior: quia talis ponit inter se & deum talia merita, quae sunt exauditione digna. Talis fuit oratio trium puerorum. Dan. 3. qui dixerunt: Peccauimus, & inique egimus, & postea dicebat: Ne auferas misericordiam tuam a nobis. Spiritualiter autem ad poenitentiam requiruntur tria. Primum, quod debet se conuertere ad parietem, secundum orare, tertium flere. Primum poenitens debet conuertere faciem suam ad parietem, id est superiorem partem rationis conuertere ad diuina beneficia: inter quae principalis fuit incarnatio dominica, per quam fuit edificatus paries vere humanitatis: postquam abscondit & posuit se dilectus dei filius. Can. 2. En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras: prospiciens per cancellos. Tunc vere deus fuit absconditus. Esa. 45. In quem irruerunt Iudaei facientes in eo multa vulnera foramina, & cauerna, id est plagam, in qua possunt se animae fideles conseruare. Vnde dictum est Iudaeis. Psal. 61. Quousque irruitis in hominem, interficitis vniuersum vos. Irruitis dico, tanquam parieti inclina

FERIA V. POST CINERES,

to & maceria depulsa tantū enim & tandiu irruerunt in hunc parietē, quod ille inclinatus. Ioā. 19. Inclinato capite emisit spiritū. Sic primo orās dignē debet mentē suam conuētere ad dei filiū incarnatū & crucifixum: ad illū parietem perforatū & cauernatū. Secundo pœnitens debet orare. Vnde Ioā. Damascenus: Oratio est eleuatio mentis ad deū. Nota quod dicit beatus Grego. lib. prime Dial. lect. Non igitur preces nostras deo porrigimus, vt & ei nostras indigentias manifestemus: sed nos ipsi esideremus in his ad diuinum auxilium esse recurrendum. Quæritur vtrum aliqua oratio sit dirigenda ad sanctos. Respondetur secundum Tho. z. 2. q. 83. Sanctis porrigitur oratio non tanquā per seipfos implenda: sed vt eorum meritis & precibus orationes fortiantur, id est, possideant effectum. Nota quod plures conditiones debet habere oratio secundum Raymundū & Hostien. Prima quod sit fidelis. Hec. 11. Sine fide impossibile est placere deo. Secundo debet esse humilis. Eccl. 35. Oratio humiliantis se nubes penetrat. Tertio quod sit discreta. Iaco. 4. Petitis & non accipietis, eo quod male petistis. Quarto quod sit deuota. August. Quid prodest strepitus labiorum vbi iuramentum est eorum? Quinto, vt sit veracida: sicut in publicano, qui noluit in oculum oculos leuare. Luc. 18. Sexto, vt sit secreta. Matth. 6. Intra in cubiculam, &c. Septimo & octauo, vt fiat recta intentione, & vt sit lachrymosa, sicut patet in epistola. Sequitur tertium, quod pertinet ad pœnitentē, & est fletus siue lachrymæ. Dicit Petrus Damianus, Lachrymæ quippe animā ab omni labe purificant: sicut accidit Dauid, qui adulterium commisit & homicidium. Lachrymæ enim profuerunt hic in epistola regi Ezechie. Item Moyses impetrauit salutem populo Israēli per fletū. Item Iudith amputauit caput Holoferni per lachrymas. Item Susanna superauit senes per fletum. Ergo dicit Bern. Lachrymæ contritionis & pudor confessionis animam lauant, lauram sanctificant. Dixi secundō, sequitur sanitatis restitutio, cum dicitur: *Et factum est verbum domini ad Exaiam.* Istud verbum fuit à spiritu sancto inspirante, Vade & dic Ezechieli, *conuertit hæc dicit dominus deus: addidit Dauid patris tui cuius:* scilicet promissione certimes esse frustratam: *audini orationē tuam, id est, audis & vides,* id est, approbauit lachrymam tuam, id est, lachrymas tuas, sicut habet litera. 4. Regum 20. Ecce ego, scilicet deus, adiciam super dies tuos, in quibus, scilicet debebas mori secundum causas inferiores: *anos quindecim,* subijre ille quod dicitur. 4. Regum 20. Ecce

Ecce

ENARRATIO VIII. 117

Ecce sanauit te die tertio ascendens templum domini, & addam diebus tuis quindecim annos. Sequitur: De manu regis Assyriorum, cuius tu reditum trimes, eruam te. Nūquam enim aliquis reuertetur ad ciuitatem istam, scilicet Hierusalem & perget eam. Nota hic quæstiones diuersas. Primo vtrū Esaias quando dixit Morte morieris: fuit propheticè locutus: videtur quod non, quia hoc quod dicit non euenit. Quicquid autem prædicatur propheticè immutabiliter euenit. secundum Casiodorum super psal. Prophetia est diuina reuelatio rerum, euentus immobili veritate enuntians. Hæc autem nō fuit prophetia: quia vel fuit deceptus vel mentitus: quod est contra prædictam definitionem. In contrarium est, quod fuit locutus in persona dei dicens, Hæc dicit dominus. Tunc autem propheta non confueuerunt sic loqui: nisi propheticè loquebantur. Secundo quæritur vtrum omnis prophetia sit immutabilis simpliciter. Videtur quod non, quia prophetia fuit, quando dixit Ionas: Adhuc quadraginta dies & Niniue subuertetur. Ionæ 3. Illud autem non euenit: ergo sua prophetia mutabilis fuit. In contrarium est: quia à spiritu sancto. 2. Petr. 1. Spiritus sanctus cum sit prima veritas non potest prædicere, nisi quod est euenturū. Tertio quæritur vtrum sententia dei sit reuocabilis. Videtur quod non. Esa. 14. Dominus exercituum decreuit: quis poterit immutare? quasi diceret nullus. In contrarium est verbum Ambrosij, *Nouit deus mutare sententiā, si noueris mutare delictum.* Quarto vtrum, vita hominis potest augmentari ultra terminum: videtur quod sic, sicut dicitur regi Ezechie: *Ecce adiciam super dies tuos annos quindecim, &c.* Ergo possunt augmentari dies hominis ultra terminum. Psal. 54. Viri sanguinum & dolosi nondimidiabūt dies suos. Sapi. 4. dicitur de viro iusto, quod raptus est: ne malicia mutaret intellectum eius. In contrarium dicitur Job. 14. Constituisti terminos eius, qui præteriiri non poterunt. Nunc restant solutiones quæstionum. Ad primam dico, quod fuit locutus propheticè, sicut patet ex glossa Gregorij hic. Et cū dicitur quod non euenit quod prædixerat: responderetur quod illud, quod fuerat sibi reuelatum dixit, & secundum quod ei reuelatum fuerat factum fuit. Reuelatū autem Esaiæ fuerat Ezechiam tunc de ere mori secundum causas inferiores, scilicet secundum eius merita, & physicam, id est secundū naturam, dicit gl. Elatio enim sua & ingratitude merebatur ipsam debere mori secundum causas inferiores: & amplius viuere non pote-

rat secundum causas naturales: & sic prædixit, quando dixit: Morte morieris, non autem fuit sibi reuelatum, quod deberet amplius viuere secundum causam superiorem. Nota quod effectus qui contingit in hoc mudo dependet ex duplici causa, scilicet ex causis inferioribus, & ex causa superiori. Voco causas inferiores naturales & merita, quæ proueniunt ex libertate arbitrij, & causis agentibus à proposito. Voco autem causam superiorem diuinam præscientiam, & præordinationem. Et habent se sic istæ causæ, quod inferiores nõ impediunt superiores, sed magis econuerso. Vnde si aliquid debet esse secundum causas inferiores: non erit secundum causam superiorem. Si autem debet esse secundum causam superiorem erit necessariò: quãuis non debeat esse secundum causam inferiorem. Aliquando autem currunt ad eundem effectum, tam superior quàm inferior. Et sic propheta non fuit deceptus nec mentitus, quamuis non euenit quod prædixerat: quia utique euenturum erat secundum quod ipse prædixit. Simile est de medicis, qui frequenter dicunt hominem mori, & non posse curari de infirmitate. Vel quod debet esse magnum frigus, vel magnus calor, & huiusmodi: quæ tamen aliquando non eueniunt: quia non erant euentura secundum causam superiorem, propter quod non mentiuntur nec decipiuntur: loquantur enim secundum causas naturales. Sic patet quod in nullo est contra diffinitionem prophetiæ: quia quæ eodem modo prophetizantur: immobiliter eueniunt. Ad secundum dicendum quod prophetia, quæ est de prædestinatione dei, est omnino immutabilis. Sed illa quæ est comminationis, cui admiscetur liberum arbitrium est mutabilis secundum quod hominis merita bona vel mala mutantur. Vnde dicunt aliqui illud, quod dictum est Ezechia vel Ionæ non fuit prophetiæ prædestinationis: sed solum comminationis, ut sit sensus: Morte morieris, nisi ores & fleueris: & Niniite subuertentur, nisi Niniite pœniteant & conuertantur. Ad tertium dicendum licet diuinum consilium sit omnino immutabile: iuxta illud Esa. 46. Consiliũ meum si abit, & omnis voluntas mea fiet: Tamen sententia dei est immutabilis: quia secundum quod merita hominis sunt bona vel mala mutantur. Qui enim saluari debet secundum præsentem iustitiam, damnabitur propter finalẽ iniustitiam. Et econuerso qui debet mori secundum demerita sua, viuit amplius propter merita sua bona, quod sic æternaliter ordinatũ est. Quãuis enim oratio sua febilis nõ fuit cau-

sa diuinæ ordinationis: fuit tamen causa meritoria vitæ lógioris. Ad quartum dicendum, quod terminus vitæ humanæ à deo cõstitutus, nec potest pertranliri, nec ante illum terminũ potest homo mori. Secus autem est de termino constituto secundum causas inferiores. Vnde qui debet mori in dimidio vitæ secundum suas inferiores causas: ut potè secundum merita & secundum physicam, id est, secundum naturalem modum: sape amplius viuit secundum superiorẽ causam: sicut fuit de isto rege Ezechia qui debebat mori in dimidio dierum suorũ: qui tamẽ amplius viuit quindecim annis. Sape tamen cõcurrit causa inferior, cũ causa superiori in eodẽ termino vitæ: quia malus est, & ne aliis amplius noceat aufertur vita eius: iuxta illud psal. 54. Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. Vel quia bonus est, ne fiat malus aufertur vita eius: iuxta illud Sap. 4. Raptus est ne malicia mutaret intellectum ipsius. Paret cõcordia inter epistolam & euangelium. In epistola agitur de curatione regis merito orationis: idem enim deus est vtriusq; testamẽti. Idem in euangelio de curatione serui Cæsurionis ex merito orationis. Et nõ solũ reges & liberos curat: sed & pauperes & seruos. Rogemus ergo dominũ, vt nos in præsentia sanet per gratiam, vt peruenire valeamus ad eius gloriam, &c.

DE EODEM, ENARRATIO IIII.

Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, &c.

Videmus quod sol in oriente existens & in occidente, apertius videtur & cernit quod in meridie: quia tunc per radios solares obtenebratur visus hominis. Spiritualiter per solẽ intelligitur vita hominis. Nam sicut sol oritur & occidit, & est in continua mutatione & motu: sic & vita hominis. Job 13. Nũquam in eodem statu permanet. Et iste sol, id est, vita hominis certius cernitur, & consideratur in oriente: id est, in natiuitate & principio generationis: quia de vili materia, similiter & in fine, id est, in morte quæ habet se sicut occidens: quia tunc in pristinam redibit materiam: ut dicit Chrysostomus. Omnis res per quasunque causas nascitur, per easdem dissoluitur. Et hæc omnia, foris & occidens, & mors & vita miserabilis dant nobis occasionem humilitatis, quod in huius valle miseria exortare debemus deum cum mentis humilitate. De quo Ambrosius in libro præfationum: Illam orationem deus sitit & appetit, quæ ex merte humili puraque procedit. Figuratur, Gen. 18. Abrahã humiliavit se erga

FERIA V. MOST CINERES,

deum dicit: Quid loquar ad dominum cum sim pulvis & cinis? Ideo meruit benedictionem a deo. Spiritualiter Abraham in interpretatur pater multarum gentium; & significat quilibet fidelium, qui debet esse pater multarum virtutum. Hic debet se humiliate in dei conspectu: tunc meretur eius benedictionem. Hoc fecit Centurio se humiliando vras pro fanitate serui, dicit: *Domine non sum dignus ut intres; &c.* In summa euangelij tria inuuntur. Primo serui Centurionis commendatio, ibi. Et sequentibus se dixit: *A me dico vobis; &c.* Tertio Iudeorum digna reprobatio, ibi. Filij regni; &c. De primo dicitur: In illo tempore, scilicet postquam Christus predicauit in monte, & cum descendisset & leprosum sanasset: tunc venit in Capharnaum, quia est capitalis ciuitas in Galilea: & accessit ad eum Centurio. Et fuit talis, qui praefuit centum militibus positus a Romanis ad custodiam prouinciae: quia Iudaea tunc temporis tributaria erat Romanis. Hic habuit quendam seruum sibi pretiosum, qui erat paralyticus: ideo accessit. Sed diceret, tamen dicitur Luc. 7. Mittit ad eum seniores rogans eum. Respondetur quod personaliter venit: sed Iudaeis tanquam familiaribus Christi summi verbum commisit. Vnde August. Reuera magis accessit ad Christum quam Iudaei, quia plus credidit, quam seniores miseri: licet alienigena generatione, tamen domesticus corde: licet militum princeps, tamen apostolorum in fide confors, dicens: Domine puer meus, id est seruis iacet in domo paralyticus, & male torquetur. Origen. Attende charitatem & bonitatem Centurionis, qui tam instantem rogat pro seruo, ac si esset filius eius, q. d. Iste est mihi seruis, & ego creatoris seruis. Iste me habet dominum super terram, & ego in caelis habeo dominum. Si ei non misereor, quomodo mei dominus miserebitur? Si ei non subuenio, quomodo mihi dominus subueniet? Rabanus. Omnia ista cum dolore commemorabit: facientem paralyticum & morbum male torquentem: vt angustias demonstraret, & dominum commoueret. Sic hodie dominus, & dominus debent seruis condolare, vt Centurio qui dixit: Puer meus in domo iacet: non in hospitali seu ante porticum ecclesiae proiectus, vt quidam seruilem conditionem spernentes: quod non est faciendum: quia recordari debemus, quod vnum communem dominum habemus cum sanctis. Na dominus cum seruis suis velint nolint quatuor habent communia. Primum est ex parte principij: quia omnes ab vno domino & de

ENARRATIO IIII.

16

& de eodem luto formati sumus; & omnes nudi & pauperes nati. Job. 33. Ecce me sicut & te fecit deus. Et de eodem luto ego quoque formatus sum. Sap. 7. Nemo ex regibus habet aliud naturalitatis initium. Secundum ex parte medij: quia omnes mortales sumus & breuis vita. Eccl. 10. Omnis potentatus breuis vita. Job. 14. Breues dies hominis sunt. Tertium est ex parte finis: quia omnes in terram redibimus. Job. 17. Putredini dixi partem meam & mater mea, & soror mea vermibus. Quartum est ex parte fori, quia omnes possumus emere vitam aeternam: seruus sicut est dominus. Et sub eodem iudice omnes rationem reddere compellimur. 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi. Act. 10. Non est acceptus personarum deus: sed in omni gente qui timet deum & operatur iustitiam, acceptus est illi. Eph. 6. Vnusquisque quodcumque fecerit bonum: hoc recipiet a domino, siue seruis siue liber. Et vos domini eadem facite illis remittentes minas: sciens quia illos & vester dominus est in caelis: Et personarum acceptio apud deum non est. Ideo remittes iniurias. Eccl. 33. Si est ibi seruis fidelis fratri, quasi anima tua, & quasi fratrem tuum trahe eum. Ergo fac vt Centurio qui non spreuit seruum suum humiliter pro eo rogauit, dicens. Male torquetur. Attende, ipse solum infirmitatem proposuit. Sciebat enim, vt dixit Christus quia Christus potens est ad faciendum, sapiens ad intelligendum, & misericors ad exaudiendum: ideo infirmitatem tantum proposuit, & remissionem fanitatis in potestate misericordiae suae dimisit. Tunc subdit gratiosa dei responsio cum dicit. *Vir ille iustus.* Centurioni: vt ista, & personaliter, non mittendo Petrum vel Andream, & curabo eum, si misericorditer. Ecco dominus fecit ultra affectum postulantis. Primum propter hoc ne de respectu videretur haberet seruilem conditionem: ideo voluit ire ad seruum Centurionis, & non ad filium regum: vt haberet Ioan. 4. Secundo ideo propter quatuor domites se cum euntes. scilicet humilitatem, charitatem, fidem & prudentiam Centurionis. Et primo regie humilitatem cum subdit. Respondens enim ait. *Domine non sum dignus ut intres sub telum meum: sed tantum dic verbo; &c.* Ecce humilitas. Gregorius. Non sum dignus aspectu, nec accessu; nec introitu, q. d. Moyses reputauit se indignum in eloquentia verborum tuorum: quomodo tunc ego sum dignus tua praesentia; q. d. Hieremias in vtero matris sanctificatus dixit. *A a domine nescio loqui; & quomodo ego in peccatis induratus te suscipiam? Ego non sum*

Dignus ut intres sub tectum meum: quia alienigena sum & gentilis: idololatra effusus sanguinis, & accinctus gladio: sed tatum dico verbo, quasi dicat: Verbo domini caeli firmati sunt. O beate miles ubi legisti: Ipse dixit & facta sunt. Reuera ipse habuit ex illuminatione sancti spiritus. Ioan. 3. Spiritus ubi vult spirat. Ipse nanque habuit fidem: quia creditur eius potentiam, ubique forte presentem. Ideo subdit. *Et sanabitur puer meus.* Ecce quanta fides. Sciebat enim Centurio secundum Chrysostomum, quod angeli inuisibiliter Christo, assunt: & ad imperium eius verbi virtutes, & mirabilia operantur. Et creditur illud psal. 106. *Misisti verbum suum & sanavit eos.* Tanta fides non fuit in regulo, qui ait: Domine descende priusquam moriatur filius meus. Ioan. 4. *Non in Nicodemo qui dixit: Quomodo possunt haec fieri?* Ioan. 3. *Non in Maria Magdalena: nec in Martha quae dixerit, Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* Ioan. 11. Sic tu quando sumis cibum & panem vitae, in vera humilitate dicere de se: *Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum.* Nota in multiplicem domum non solent intrare magni domini: Primo in domum quae minatur ruinam, & est propinqua casui, scilicet per debilitatem spiritus: & voluntatem pronam ad malum, scilicet in concupiscentia prava. Iaco. 1. *Concupiscentia parit peccatum.* Secundo, quae est immunda, & sordibus plena, scilicet in mente luxuriosam. Osee. 6. cap. *In domo Israel vidi horrendum, ibi: Fornicationes. Ephraim contaminatus est. Israel.* In tali domo non habitat rex Israel. Sapient. 1. *Non habitat in corpore subdito peccatis.* quasi dicat, sed in domo munda. Psal. 27. *Tu autem in sancto habitas: laus Israel.* Tertio domini magni non habitant in domo quae caret igne, scilicet charitatis. Luca 12. *Ignem veni mittere in terram.* Et. 1. Ioan. 4. *Qui in charitate manet in deo, manet & deus in eo.* Qui autem ignem charitatis non habuerit, deum non habet: quia deus charitas est. Quarto, quae non habet panem & aquam: panem, scilicet elemosynam, & aquam contritionis. Et sic Luca. 7. ait Iesus Simoni Leproso: *Aquam pedibus meis non dedisti, & intraui domum tuam. Et de pane.* Esai. 58. *Frangere esurienti panem tuum: egenos vagosque induc in domum tuam, & orientur in tenebris lux tua: id est, Christus.* Quinto ubi latrones & homicidae: id est, invidia in corde inhabitat. 1. Ioan. 3. *Qui odit fratrem suum homicida est.* Et. 1. Corinth. 6. *Homicida non habet partem in regno dei.* Ergo dicit: *Domine non sum dignus ut intres, & c.* quasi diceret: Tu
humi

humilis, ego superius: tu filius castae virginis, ego luxuriosus: tu pius & mitis, ego rancorosus: tu liberalis, ego avarus: ideo non sum dignus. 2. Corinth. 6. *Quae participatio iustitiae cum iniquitate: quae societas lucis ad tenebras, quae autem coeuentio Christi ad Belial: sic peccatoris ad Christum.* Ideo peccator de se dicit se digne indignum, ut faciat se dignum. Chryso. similiter & August. In eo quod Centurio se indignum dixit suscipiendo Christum in domum suam, dignus factus est regno caelorum. Item respondit prudenter, dicens: *Nam ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites, & ego dico huic, vade & vadit, & c.* quasi diceret secundum August. Si ego homo sum & precipere habeo: quanto magis, tu qui deus es? Et sicut ego sub potestate alteri sum, tamen alijs mandare habeo: quanto magis tu qui sub nullius potestate es, sed omnes potestates tibi seruium secundum diuinitatem, & omnis potestas a te est: potes dicere huic infirmari, recede & recedet: & sanitati ut veniat, & statim veniet. *Audens hoc Iesus miratus est, & ad modum mirantis se habuit.* Dixi secundo tangitur Centurionis commendatio ibi, *Et sequentibus se dixit: Amen dico vobis: non inueni tantam fidem in Israel.* Sed dices: an fides istius maior fuit fide patriarcharum prophetarum, aut fide apostolorum? Respondetur quod non: quia illi fuerunt nostrae fidei principes: Sed debet intelligi secundum Chryso. quantum ad originem credendi, quia alij pluribus signis & miraculis visis crediderunt: iste vero nullo signo viso, sed ex auditu tantum. Vel aliter secundum Chryso. intelligitur in suo genere, scilicet gentili. Nam cum aliquem rusticum audimus aliquid sapienter loquentem vel puerum: magis admiramur & laudamus, quam si philosophus aliquis illud diceret. Et sic non erat aequale Iudeum credere in deum & gentilem. Et sic modica fides gentilis magis laudatur: quam fides Iudeorum. Et ex quo tanta fides erat in Centurione gentili, ideo ex hoc praedicit futuram fidem gentilium, dicens: *Dico autem vobis, quod multi non omnes credent euangelio: venient ab oriente & occidente, id est, ex omni parte mundi venient ad vnitatem ecclesiae: & recumbent, id est, requiescent cum Abraham, Isaac & Iacob in regno caelorum.* Vnde Origen. Tunc impletur illud Matth. 20. *Multi sunt vocati, pauci vero electi.* Dixi tertio tangitur Iudeorum digna reprobatio. Ideo subdit: *Filii regni, id est Iudaei, secundum Hieronymum, in quibus deus ante regnabat: euicientur in tenebras exteriores, quia hic habuerunt tenebras interiores, scilicet caecitatem fidei: igitur ibi habebunt tenebras*
Quadrage. Thel. C

FERIA V. POST CINERES,

infernales. quæ est terra tenebrarū, & vmbra à mortis vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Et hæc erit pœna damni. Tunc subdit pœnam sensus: Et ibi erit fletus. Haymor: Lachrymabunt enim oculi, ex vehementi dolore ardoris: & fumo ignis inferni. Et subdit tertiam pœnam, quæ est remorsus conscientia, dicens: Et stridor dentium, scilicet præ indignatione & stimulo conscientia, vel præ frigore inferni. Tunc ponitur petitionis exauditio. Ait Iesus Centurioni: *Vade, fiat tibi vt credidisti*, scilicet quod absq; corporali presentia possem sanare filium tuum, quasi diceret: Credidisti, quia possum omnia credidisti, quia sum dominus omnium: ideo fiat & metietur tibi secundum mensuram fidei. *Et sanctus est puer ex illa hora*. Iqua Christus ait: *Fiat tibi sicut credidisti*. Mystice per hunc paralyticum intelligitur peccator constitutus in peccato mortali qui habet huius paralytici conditiones. Primo, quia ille paralyticus seruus erat: & sic peccator mortalis est seruus peccati diaboli, & omnium vitiorum. Ioan. 8. *Qui facit peccatum seruus est peccati*. Sicut ait Augusti. Peccator est seruus tot demoniorum quot vitiorum. Non solum peccati: imò etiam diaboli. 2. Petr. 2. *A quo quis superatus est, huius & seruus est*. De quo Hier. 5. *Seruietis diis alienis, id est, diabolis in terra non vestra*. Et dicit diis in plurali, quia peccator superbus est seruus Luciferi: avarus est seruus Mammonæ: luxuriosus est seruus Asmodei. Secundo iste fuit paralyticus. & sic peccator. Nam paralyticus est morbus, qui reddit membra mollia & impotentia ad laborandum. Ad hoc innuitur eum dicitur. Iacuit. Iacentes enim, nihil laborant: & sic iacentes in lecto auaritia, luxuria vel iracundia in nullo possunt proficere saltem meritorie. Ioan. 9. *Scimus quia deus peccatores non exaudit*. Et sunt molles quia nulli tentationi resistunt. Matth. 13. *Facta autem tribulatione cõtinuo propter verbum scandalizantur*. Tertio paralyticus causat tremorem membrorum. Et sic peccator mortalis tremet cum debet agere opera pœnitentia, scilicet aliena restituere, orare, vel ieiunare. Psal. 13. *Trepidauerunt timore, vbi non erat timor*. Et Iob 6. *Qui timet pruina, cadet super eum nix*. Quarto male torquetur, & sic peccator. Torquetur enim inter prospera per curam superbam, vel superfluam. Boethius: *Humanae foelicitatis dulcedo multis amaritudinibus resperfa est*. Vnde refert Tullius: *Cum quidam gloriam Dyonisij tyrani laudaret & benediceret eum: iussit illum in throno aureo collocari, & mensam omnibus delitiis plenam*

ante

ENARRATIO IIII.

ante ipsum collocari: gladium vero acutissimum filo alligatum fecit super caput eius appendi. Cumq; ille præ timore non comederet, dixit ei Dyonisius: *Talis est vita mea, quam tu beatam putabas*. Male autem peccator torquetur inter aduersa, propter impatientiam. Ista enim duo prosperitas, & aduersitas omnes probant vt dicit Boethius de Consolatione, quod philosophi posuerunt duo dolia in limine domus Iouis: vnum vino plenum: aliud aceto: de quibus ingredienti bibere oportebat. Domus Iouis est iste mundus: dolium plenum vino est prosperitas, & dolium plenum aceto est aduersitas: de quibus oportet gustare omnes mundum ingredienti. Pessimus autem peccator torquetur inter peccata. Ambrosius: *Quæ pœna grauior quam interius vultus conscientia: Et hæc magis fugienda est, quam mors*. Et Augustinus dicit de morsu conscientia: *Omnis inordinatus animus, est sibi ipse pœna*. Idcirco si vis sanari oportet, vt Centurio roget dominum humiliter, id est spiritus, dicens: *Domine non sum dignus, nihil tibi attribuendo*. Eccl. 35. *Oratio humiliantis se, aubes penetrat dantes pluuia gratia*. Iacobi 4. *Humilibus dat gratia*. Et in tali oratione humili debet esse fides. Marci 11. *Quicquid orantes petitis credite, quia accipietis*. Et Iacobi 1. *Si quis indiget postulet à deo in fide nihil habitans*. Sed per quid sanantur? Respondetur per verbum doctrina. Sap. 16. *Neq; herba, neq; malagma: sed sermo tuus sanat omnia*.

Nota de pœna peccatoris. Primo peccatum fecit de libero seruum, quod innuitur in seruili conditione. Pro quo sciendum: quod tres sunt serui nati, scilicet qui in seruitute sunt nati. Et tales quam viles multis subiaccet legalibus pœnis, & à pluribus actibus excluduntur, vbi alij admittuntur: quia non possunt cõrahere, nec te testimonium ferre, &c. Et sic nos omnes nascimur serui peccati. Ex qua seruitute multa damna & pœna nobis eueniunt, secundum iusticia legis diuine, nisi per baptismum inde liberemur. Quarum pœnarum maxima est diuina visionis carctia, quam omnes non baptizati sustinent: etia si puer moreretur in via, quando ad baptismum basulatur. Secundi sunt serui emptitij, vt qui ab hostibus sunt capti in bello, vel emptitiago seruitutis sunt affecti, & sic homo efficitur seruus diaboli, quando capitur peccato actuali mortali. Ecclesiastes 9. *Sicut aues capiuntur laqueo, pisces hamo, & sic homines in tempore malo*. Nam sicut auceps ponit grana, &c. sic diabolus transfiguratur se in angelum lucis, 2. ad Corinth. 11. *Et sic capiuntur à diabolo, & vedimus nos ipsos sibi*

C 2

FERIA VI. POST CINERES.

Bernad. Nostra voluntas nos mancipat diabolo. non eius potestas. Ideo 15. q. 1. cap. Non est. & est. Ambr. de vita beata: Neminē iugo seruitutis diabolus possidet. nisi ei se prius peccatorū arē vendiderit. De quo Isaiæ 50. Iniquitatibus vestris venditi estis. Tertij cōductij sunt qui non ex necessitate. sed ex voluntate seruiunt spe lucri. Sic auaritia. & alia peccata maximē vstata seruos faciūt. Ephes. 5. Auaritia est idolorū seruitus. Et sic patet quod omne peccatū mortale ex libero facit seruū. Secundo. peccatum facit hominem impotentē. & innuitur ibi: quia iacet in domo. quia opera peccatoris quantuncunq; magna nō profunt directē ad meritū vitæ. Prouer. 5. Iniquitates suæ capiunt impium. & funi vultus peccatorum cōstringitur. Vel secundum Hugonem de sancto Victore. Peccator dicitur iacere. quia terrenis incumbit. Psal. Adhæsit in terra venter noster. & c.

FERIA VI. ENARRATIO V. DE EPISTOLA.

Hoc est ieiunium quod elegi: dissolue colligationes impietatis. Isaiæ 58.

Medicus solet varia medicamēta adhibere vulnerato: nūc Memplastrum. nunc syropum. nunc laxatiuum. nunc purgatiuum. Spiritu aliter. Et sicut varia sunt vulnera animæ. sic & varia eorundem vulnerū sunt medicamēta. Nam aliqui vulnerati sunt spina auaritiæ. aliqui tello iracundiæ. Vnde sicut dicit beatus August. Omne peccatum. aut est in deum. aut in proximū. aut in seipsum. Peccatū in seipsum est fornicatio. 1. Chor. 6. Qui fornicatur. in corpus suum peccat. Et hoc vulnus animæ sanatur per ieiuniū. De quo fecit ecclesia mentionem in capite ieiunij. Sed peccatū in deum est blasphemia & inobediētia. Et hoc vulnus animæ sanatur per orationem. De hoc lectū est heri in epistola. Isaiæ 38. de rege Ezechia: qui orauit cum lachrymis. & sanatus est. Peccatū in proximū est rerū ablatio. Et hoc vulnus animæ sanatur per eleemosynā. Thobia 12. Eleemosyna à morte liberat. Et hanc virtutem sanādi per eleemosynarum largitionem docet Isaias propheta in persona dei. dicens: *Hoc est ieiunium quod ego elegi.* &c. In summa epistola tria innuitur. Primo salutaris ieiunij principiū. ibi. Clama ne cesses. Secūdo subditur ieiunij laudabilis finale stipendium. ibi. Tūc erūper. Tertio finalis stipēdij fontale initium. ibi. Quia misericors. De primo dicit: Hæc dicit dominus deus. scilicet ipsis prædicatoribus. Clama ne cesses. scilicet horis. & temporibus opportunis. Nota quod prædicator debet clamare hoc tempore propter

pter quatuor. Primo vt peccator de vtilitate peccatorū surgat: quia peccata faciunt hominem indignū præmio vitæ æternæ: vt dicit sanctus Thomas. Et sic clamabat Apostolus. Romanorum 13. Hora est iam nos de somno surgere. Secundo. vt vanitatem huius mundi nuntiet. Ecclesiast. 12. Vanitas vanitatum. dixit Ecclesiastes. & omnium vanitas. Et ibidem primo capite: Vidi cuncta quæ fiunt sub sole. & ecce vniuersa vanitas & afflictio spiritus. Tertio iudicium vt timeant. loelis primo capite. Clamate ad dominum. A a a. prope est dies domini: & merito ter debet clamare: quia a tribus accusantur peccatores in die iudicij. scilicet à peccatis propriis: ab infernalibus aduersariis: & ab omnibus creaturis. Ergo clamare debet prædicator. & nō debet esse canis mutus. qui nescit latrare. Ideo subdit: *Et quasi tuba exalta vocem tuam.* Nam sicut tuba primo facit paruū sonum: deinde procedit per augmentū. Sic prædicator primo debet dulciter prædicare. obsecrando veniam. & gloriam promittendo: deinde si non aduertunt eos arguendo. & post hoc si indurantur fortissime extremam sententiam comminando. 2. Thimot. 4. Argue. obsecra. increpa. Ideo subdit: *Annuntia populo meo scelera eorum.* id est Christianis. qui secundum Petrum Apostolū. sunt populus acquisitionis. Nota quod prædicator debet quatuor annuntiare. Primo peccantibus penitentiam vt hic: *Annuntia populo meo scelera eorum.* id est peccata grauiā. vt peccata mortalia. Secundo penitentibus indulgentiā. Isaiæ 61. Spiritus domini super me eo quod vixerit me ad annūtiandum mansuetis misit me. vt mederer contritis corde: & prædicarem captiuis indulgentiā. Tertio malignātib; vindictam. Psal. 49. Et annuntiant cœli. id est prædicatores iustitiā eius: quoniam deus iudex est. Quarto. debet annuntiare prædicator triumphanti; coronam. 1. Ioannis 1. Annuntiamus vobis vitam æternā quæ erat apud patrem. & apparuit nobis. Ergo annuntient prædicatores ista quatuor. Sequitur: *Et domus Iacob peccata eorum.* Glo. Per populum intelliguntur laici: per domum Iacob. viri ecclesiastici. Ideo Gregori. in pastoral: Aliter admonendi sunt laici. aliter clerici: secundum exigentiam enim auditorum moderandus est sermo doctorum. Annuntiet ergo prædicator populo suo peccata eorum. dicendo ei illud. Deuter. 32. Hæcine reddis domino popule stulte. & insipiens. & si incipias eius legem. & contemnis eius crucem: non audis vocē. nec exhibes ei honorem. qui te peccatorem populum vocat. & in-

FERIA VI. POST CINERES,

ter quos multos hypocritas inuenit. Vnde supra dicit: *Me enim de die in diem querunt*, scilicet fiste, corpore, & non corde: gressibus corporis, & non passibus dilectionis, scilicet conueniendo ad synagogam & ecclesiam omni die. *Et scire vias meas*, scilicet audiendo verba scripturarum: scire scilicet volunt solum speculatiue, & non practice, vel scire non modo quo oportet. De quo Bern. in lib. meditationum: Sunt qui scire volunt eo sine tatum ve sciant, & turpis curiositas est. Et sunt qui scire volunt vt ipsi sciantur: & turpis vanitas est. Et sunt qui scire volunt vt suam scientiam aliis vendant: & turpis quæstus est. Et sunt qui scire volunt vt ædificentur: & prudentia est. Et sunt qui scire volunt vt alios ædificent: & charitas est. Et dicit, quasi gens quæ iustitiam fecerit, secundum Tullium: iustitia est ius reddens vnicuique quod suum est. Et iudicium dei non derelinquerit, & tamẽ derelinquit. De quorum numero iste Phariseus fuit, Lucae 18: seipsum laudans, & alios vituperans. Rogant me ore & non corde iudicia iustitiae, vt scilicet aliis poenam infligam secundum iustum iudicium sibi ipsi præmium gloriæ retribuendo. Psal. 25: Iudica me domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum. Et appropinquare deo volunt non affectibus, sed solum pedibus, id est non corde, sed voce: iuxta illud Isaiæ 29: Populus hic me labiis honorat: cor autem eorum longe est a me. Nota, quod triplex est species hypocritis: Prima species hypocritis est, quod homo se simulat habere aliquid quod non habet: & bonum facere quod non facit. De illis dicitur Matth. 6. Exterminant autem facies suas. Greg. Simulata æquitas est duplex iniquitas. Secunda species est mali palliatio, qui opera sua palliant conuersatione bona. Matth. 7. Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinseci sunt lupi rapaces: a fructibus eorum cognoscetis eos. Tertia species est, quando aliquis se simulat velle celare bona sua, cum tamen ea appetit esse manifesta. Contra tales dicitur, Matth. 6. Amant hypocritæ orare in synagogis, & in angulis platearum, vt videantur ab hominibus. Et sic consideratur hypocrita. Sequitur litera: *Quare ieiunauimus & non aspexisti?* Hic propheta ponit questionem super ieiunio reprobabili, quasi diceret: Tu deus reprobasti, nec ipsa, scilicet ieiunia nostra exaudisti: nec postulata concessisti. Humiliamus animas nostras, id est vitam animalem, sicut propheta dicit: Humiliabam ieiunio animam meam, Psal. 34. Et nescisti, i reprobasti. Greg. super illo verbo, Matth. 25. Amen dico vobis,

bis, nescio vos. Scire dei, est approbare: nescire, reprobare. Loquendo enim de scientia speculatiua, nec potest esse aut fieri quod deus nesciat. Dicitur enim Psal. 36. quod deus scit cogitationes hominum. Sed loquendo de scientia dei approbata deus multa nescit, scilicet quæ ex se mala sunt. Nota, quod Iudæi faciebant quædam legalia ieiunia: sicut in festo propitiationis & aliis. Quædam autem post legem instituta sunt. Zacha. 8. Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi, erit domui Iudæ in gaudium, & in læticiam. Item quædam alia voluntarie assumpta: sicut Iudith quæ ieiunauit omnibus diebus vite sue. Iudith. 8. Et Anna prophetissa, Luc. 2. Et multi ex eis non seruabatur in suis ieiuniis deo itas circumstantias sicut Phariseus. Lu. 19. Ieiunio bis in sabbatho. Propter hoc eorum ieiunia non erant deo accepta. Nota, quod tria faciunt ieiunium reprobabile. Primo, quando fit sine debita abstinentia: ita quod homo eò magis comedat vt eò melius possit sine esurie ieiunare. Secundo, quando fit sine debita misericordia: quia ieiunium sine elemosyna est sicut lapa sine oleo. Tercio, sine humilitate vera. Nam Greg. dicit: Qui ceteras virtutes, scilicet ieiunia, elemosynas, & cetera, congregat sine humilitate, quasi qui puluerem in ventum portat. Sed responso dei: Si queritis, quare non aspiciam ad ieiunia vestra? Ratio: Quia non respicio ad personas vestras. Potius enim respicio ad personam operatum quam ad opera. Gen. 4. Respexit deus ad Abel, & ad munera eius. Sequitur: *Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra.* Glof. Incaustum per penitentiam corpus atteritur, si inordinatis motibus mens vitium disipetur. Et addit: *Et omnes debitores vestros repetitis,* id est iniurias illatas vobis impoenitentibus non remittitis: sed vindictam experitis. Cum Saluator dicit, Matth. 6. Quod nisi dimiseritis hominibus debita: nec pater meus dimittet vobis peccata vestra. Certe remittere talia debita, est spiritualis elemosyna, secundum August. hunc in modum dicentem: Qui non facit meritum cum dicit: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, siue debita repetendo, ab ipso dicente soluere, quod secundum glosam est, deo violentiam facere. Itẽ repetitis plusquam vobis debeatur exigendo vsuras. Et addit. *Ecce ad lites & contentiones ieiunatis: & percussistis pugno impie.* De numero istorum erat iste seruus nequam, de quo Matth. 18. cap. Qui tenens suffocabat conseruum suum: quia non reddebat ei debitum. Sequitur, *Nolite ieiunare, sicut vsque ad hanc diem, vt iam supra dictum*

FERIA VI. POST CINERES.

ne forte audiat in excelsis clamor, id est templo, quasi diceret: Si vultis quod orationes vestre exaudiantur, nolite cum carentia debite abstinentie & debite misericordie ieiunare, neque carentia humilitatis: Subdit, Nunquid tale est ieiunium, quod elegi, per diem affligere hominem animam suam, id est animalitatem suam, scilicet a cibis abstinendo. Nunquid quasi hominem extorquere, quasi circum caput suum ipsum declinando ad pedes, vel faciendo reuerentiam hominibus, in signum debilitatis, experti ieiunium & saccum & cinerem sibi inere super se. Nunquid illud vocatis ieiunium? & d. em accepit abitem dominus? Quali dicitur: non. Si hoc ostendatur exterius & interius, non existit veritas sanctitatis. Notandum, quod haec non sunt de se reprobabilia quae bona sunt, sed quae superbia & hypocrisis sapiunt, & non sunt nisi sanctitatis ostentatio, quam saluator summe reprobat. Matth. 6. Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritae tristes. Exterminant enim facies suas, &c. Cum enim bona sunt, maxime caueda est vana gloria. Quia secundum Chrysostomum super Matth. Gloriosa res agitur, facile locum inuenit glorificationis occasus. Ieiunia multorum, sine humilitate non sunt vera, & deo accepta. Deinde ponit ieiunium, deo acceptabile. Nonne hoc est magis ieiunium, quod elegi. Abstinentia debita, misericordia, & humilitas. Unde Ambrosius. Summa Christianae religionis est, misericordia & pietas se ieiunium. Nonne hoc est magis ieiunium, quod elegi, dissolue, id est scinde colligationes impietatis, id est falsas chartas, & chirographa, quibus scenatores dicunt, impii pauperes esse obligatos, quod valde impiu est. Glossa dicit: Sicut impiu est, exigere ab his qui non possunt soluere, multo magis qui non debent. Non praecipit enim repetere, nisi ab impotentibus sed iubet falsa instrumenta rescindere. Unde Esaias loquens apertius dicit omnem scripturam iniquam rescindere. Et addit secundum, solue fasciculos deprimentes, id est relaxa tributa & vestigia & iniquas exactiones, quas inter Christianos imponunt hominibus temporales domini. Et reuera sunt deprimentes fasciculi, quia multum deprimunt homines & deducunt eos ad paupertatem magnam. Subdit tertium. Et dimittere eos qui contracti sunt, liberos iugo seruitutis: Glossa interlinearis: Eos qui se tibi per fame in seruitutem vendiderant, non teneas ultra terminum, sed dimitte eos, super libertati reddens. Sed nunquid praecipitur dominis, ut omnes seruos suos manumittant? Dicendum est, non de omnibus, sed solum hoc hic praecipitur, ut scilicet nullatenus ultra terminum detineantur. Quauis autem non

ENARRATIO .V.

non praecipitur: consilium tamen de omnibus, quia opus est misericordiae. Suo dicit quartum, & omne onus disrumpe, id est omne grauius, quodcumque sit illud amoue, quo innocentes opprimuntur. Sciendum, quod per colligationes impietatis possunt intelligi omnia peccata, & hoc moraliter mortalia, quae sunt impia, quia impediunt cultum dei & sunt quaedam colligationes, vnum enim quia ligatur cum alio, quia peccatum quod per poenitentiam non diluitur, mox suo potere in aliud trahit, ait Gregorius. Ligat animam cum diabolo, o ligat ad gehennam. Ligat etiam potentias animae, ut non possit liberè exire in actus suos. Non enim peccator est dominus sui, sed ipse seruus peccati. Ioan. 8. Secundo, per fasciculos deprimentes possunt intelligi peccata assuefactiones quae sic deprimunt animam peccatricem, ut non permittat eam erigi, nec respicere sursum. Tertio autem per seruos qui debent dimitti liberi, intelligitur quinq; sensus hominis peccatoris, qui actus suos exercet, secundum imperium concupiscentiae, non secundum iudicium rationis, nec secundum imperium voluntatis. Quarto, per omne onus intelliguntur, quaecumque peccata grauiora, tam mortalia quam venialia. Sicut autem tempore ieiunij sunt soluenda vincula peccati, id est soluenda assuefactiones peccati: sic etiam sensus sunt reddendi libertati, ut subint rationis iudicio & imperio voluntatis. Sunt etiam vtiliter distripenda omnia peccati onera per poenitentiam, alias incassum est ieiunium. Canit enim his diebus ecclesia. Utamur ergo parcius verbis, ciuis, & potibus, somnis, iocis &c. Vitemus autem pessima. Sequitur vtilitas ieiunij: Praege esurienti panem tuum. Nota quod durante libertate dare debet quilibet pauperibus abundanter & non parce. Unde Thobias dixit filio suo Thob. 4. Si multum tibi fuerit abundanter tribue, si exiguum illud libenter impertiri stude. Dicit esurienti, id est necessitate habenti. Sic dicitur de viro iusto. Psal. 111. Dispersit, dedit pauperibus &c. Et iudex in fine mundi dicit: Esuriui & dedistis mihi manducare. Mat. 25. Sed in hoc quod dicit panem non lapidem, nomine panis intelligitur omnis cibus necessarius ad victum hominis. Per hoc quod dicit tuum, id est proprium non alienum. Thob. 4. Ex substantia tua fac elemosynam, quando ieiunas, da pauperibus: ut ieiunium non sit licrum marsum, sed animae securitas. Et egenos, id est egenos hospitio: vaucos, id est careres domicilio induc in domum tuam. Cum videris nudus, operi eum, sicut fecit beatus Martinus in porta Ambiensium. Et carnem tuam, id est proximum tuum qui quodammodo caro tua est, quia est tectum eiusdem speciei, ne despexeris Iob 5. Visitas speciem tuam

FERIA VI. POST CINERES,

nō peccabis. Dixi secūdo sequitur fructus ieiunij. Primo preciosum stipendij, vbi dicit. Tūc erumpet sicut manē, id est sicut Sol in mane lumē tuū, id est lumē gratiæ tibi collatæ diuinitus, fugis erroris tenebras, & te dirigēs in viā salutis. Psal. Exortum est in tenebris lumen rectis corde. Secūdo fructus tangitur cū dicitur Et sanitas tua, s. spiritualis. Hiere. 17. Sana me domine & sanabor. Item Psal. 40. Sana animam meam, quia peccavi tibi. Citius orietur, s. curatis vulueribus vitiorū. Vnde Malach. vlt. Vobis timentibus nomē meum orietur Sol iustitiæ, & sanitas in pœnis. Sequitur tertius fructus cū dicitur: Et anteibit faciē tuā iustitia tua quocūq; ibis, & vbiq; eris, iustitia præcedet te. Et sequitur: quia semper deus in te cōtinuabit merita bona, vt dicitur Prouerb. 4. Iustorū semita quasi lux splendens procedit vsq; ad perfectā diem. Subditur quartus fructus: Et gloria domini colliget te, id est Christus qui est in gloria dei patris recipiet te. August. Vel gloria domini, id est beatitudo celestis patriæ verē pœnitentes recipit. Ideo dicitur: Suscipiet te, scilicet in Abraham, per quē suscepit mendicum. Luca 16. Dicitur Prouerb. 29. q̄ humilem spiritu suscipiet gloria. Subditur quintus fructus: Tūc inuocabis, s. corde, ore & opere, & dominus exaudiet, s. preces tuas. Psal. 9. Desiderium pauperū exaudiuit dñs. Sequitur sextus fructus: Clamabis, s. de periculis & in tribulatione, tā in morte, quā in vita. Et dicit dñs per effectū: Ecce adsum, ad defendendum, & liberandum te. Dixi tertio, sequitur finalis stipēdij fontale principiū dicēs: Quia misericors sum dominus deus tuus. Psal. 111. Misericors & miserator & iustus dominus. Concludit ecclesia & dicit dominus omnipotēs. Patet cōcordia epistolæ ad euāgelium. Matt. 5. Auditis quod dictum est antiquis. Ibi præcepit enim dominus eleemosynam cordis, cū dicitur: Diligite inimicos vestros. Et hoc idem tangit epistola, tā de spiritali eleemosyna, quā de corporali.

DE EODEM, ENARRATIO VI.

DE EVANGELIO.

Diligite inimicos vestros: & benefacite his qui oderunt vos.

MATTHÆI V.

Arbor debens fructus bonos facere, debet habere radicem viridem & recētē. Spiritualiter, sic homo volens opera fructifera agere, debet habere radicē charitatis. Greg. Quicquid præcipitur, sola radice charitatis fundatur. Ideo omnia vestra opera, s. ieiuniū, oratio, & eleemosyna debēt fieri in charitate.

Et

ENARRATIO VI.

22

Et quicquid in charitate petierimus, in illo exaudiemur, vt patet in toto officio. Introitus: *Auduit dominus & misertus est mihi, &c.* Et quicquid fit in charitate hoc bene finitur. Et hunc finem bonum petit ecclesia in collecta, scilicet, *Inchoata ieiunia quæsumus domine benigno favore proficere.* Et ipsi sacerdotes incitare debent homines ad charitatē. Et hoc docemur in epistola. *Crana nec cesses, & quasi tuba exalta vocē tuam &c.* Me etenim de die in diem quærūt: & vias meas scire volūt, s. viā charitatis. Ergo docet nos in epistola dilectionē habere charitatis ad proximum, & ad deū. Primo ad deū cū subdit: Nūquid hoc est, ieiunium quod elegi, solue colligationes impietatis, i. ligamina peccati, scilicet erga deū. Deinde docet dilectionē quo ad proximum, dicēs: Frange esurienti panē tuum, egenos vagosq; induc in domū tuam. Cū videris nudum, operi eum. Et nō tantum ista opera dilectionis exhibenda sunt amicis, sed etiā inimicis. Ideo euāgelium dicit: *Diligite inimicos vestros, &c.* In summa euāgelij docētur tria genera hominū. Primo, docentur perfecti, ibi: *Diligite inimicos vestros.* Secundo, actiui, ibi: *cūm facis elemosynā.* Tertio, contemplatiui, ibi, *cūm oraueris.* Nā hæc est iustitia contemplatiuorum. De primo dicitur, *In illo tempore, s. cūm Christus docuit in monte Tabor, omnem perfectionem, tunc dicitur: Audistis, quia dicitur est antiquus, scilicet ex lege: Dilige proximum tuum.* Luc. 19. *Et edio habetis inimicum tuum.* Nota in tota serie veteris legis nō est scriptum: Et odio habebis inimicum tuū, sed dicitur hoc quantum ad traditionē seniorum, s. scribarum, quibus visum est addēdum, s. à contrario sensu, ex quo debebāt diligere amicū. Similiter ceperūt hoc ex Exo. 23. cap. *Inimicus ero inimicis tuis, & Deut. 7. Non inibis cū eis fœdus, nec misereberis earum.* Et 1. Reg. 15. Saul perdidit regnū, quia pepercit Agag. Quasi possent eos odire, quod nō est tenendum, quia Exo. 23. dicitur de asino inimici iacente sub onere, quod deberet leuari, multo plus homo. De hoc Chrysosto. Si iustum fuisset inimicos odire, deus te inimicum ex gentibus nūquam suscepisset in suam dilectionem. Ergo subdit: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Et hoc tripliciter, scilicet corde, ore, & opere. Primo corde, & hoc innuitur cū dicitur, *Diligite,* quia dilectio vera ex corde debet procedere. Nota quod inimicis quatuor debemus ostendere, scilicet amorem, odium, compassionem & beneficium. Nam inimici possunt quadrupliciter cōsiderari, Primo, quantum ad naturam. Et sic sunt diligēdi, quia

FERIA VI. POST CINERES.

ad imaginē dei creati. Nam dicitur Eccl. 13. Omne animal diligit si simile, quāro magis animal rationale? Nā discordia nō reperitur inter columbas, sed inter lupos & canes. Ergo tales rancorosi sunt valde reprehensibiles. Eccles. 28. Homo homini reseruat iram, & à deo querit medelam, quāsi dicat, nullo modo inuenietur. Secūdo possunt inimici confid. rari quātum ad culpam. Et sic nō sunt diligendi. Aug. Cū dico homo malus, duo dico, s. homo, & malus. Inquātum homo, diligendus; quātum malus, odiendus, quia sic eos odit deus. Eccles. 1. 12. Altissimi odio habet peccatores, & misertus est poenitentibus. Greg. 22. Mor. Euenire plerūq; solet, vt nō amissa charitate, etiā inimici ruina nos latifecerit, & etiā sine inuidia eius gloria nos contrister. Cū ruēte eo quosdam bene erigi credimus, & proficiente eo, plerūq; opprimi iniuste formidamus. Et ergo inimico possēt optari malū poenae temporalis, vt infirmitas, vt melioraretur; vel etiā mors vbi non est spes meliorationis, sed caute, vt non in vindictā. Greg. Cū inimicus punitur, tunc potius de liberatione aliorum, quā de punitione eius cōdolendum est miseriae pereuntis, & gaudendum de iustitia iudicis. Tertio possunt inimici considerari quātum ad poenā, in hoc debemus eis dare cōpensationem. Psal. 118. Vidi pruaricantes & tabescebam. Greg. Vera iustitia cōpensationem habet, falsa indignationem. Quarto quātum ad indigentiam, & tunc debemus eis impendere beneficium. Et haec dilectio consistit in opere. De qua su. dicitur: benefacite his qui vos oderūt. Nota inimicus diligitur dupliciter, aliquando affectu: vnde Greg. 21. Mōra. Tunc veraciter inimicos diligimus, cū nec de ruina eorū letamur: & de eorum profectu gratulamur, sic quod optamus eis bona gratia & gloriā. Aliquādo verō inimicus diligitur effectu. Quādo in beneficio tantū temporali obligamur in articulo necessitatis, & tunc cadit sub precepto, aliās sub consilio. Ideo Eccl. 12. Benefac humilibus, & ne de deris impio. Quādo nō dare si prodesset ad salutem, vel quādo dare ei praestaret fulcimentū malitiae. Nota, secūdo Tho. 2. 2. q. 25. dicitur, q̄ opera dilectionis possunt fieri dupliciter. Vno modo in generali, & sic hoc preceptum est de necessitate salutis implendum, vt nō excludat inimicū, quia exclusio procederet ex odio. Secūdo in speciali, & sic nō est de necessitate precepti sed consilij actualiter inimicum diligere: & sufficit, q̄ homo habeat animum praeparatum, vt in extrema necessitate eū propter inimicitiam desere-

tere

ENARRATIO VI.

23

tere nollet. Sed diceret, teneor occulte, pro inimicis orare cū dicitur, Apoc. 6. vsquequo nō vindicas sanguinem de his qui habitāt in terra? Respondet Aug. in sermone domini de morte, quod vindicta martyri est, vt euertatur regnū peccati, & peccata destruantur, & homines remaneāt. Simile habetur Psal. 56. Latabitur iustus cū viderit vindictā. Dicit s. Thom. vbi sup. Latabitur nō ratione poenae peccatis in se, sed ratione iustitiae iudicantis. Item nota propter tria debemus intelligere inimicum. Primo propter debitū, quia dominus praecipit Matth. 6. Dimittite, & dimittetur vobis. Nā si vnaquaq; die moreremur pro peccatis, nō possemus satisfacere & cōdicum retribuere. Aug. Dicit quidam, nō possum diligere meum inimicum. O arte de quid tibi deus fecerit, & quid tu deo feceris. tunc vtiq; dimittis parum, vt tibi deus dimittat multū. Sed heu dicunt, non possum vincere animū meum. Respondet Aug. in soliloquio: Deus qui optinē posse nostrum nouit, nihil impossibile praecipit, quia iustus est: nec condēnat hominē pro eo, quod non potest implere, quia pius est, sed ex quo praecipit, ergo possibile est. Hiero. Anathema sit qui credit praecipisse deum, quod impossibile sit impleri. 1. Ioā. 5. Mandata eius graua nō sunt, & c.

Nota tamē secūdo Chrys. aliter diligit caro, aliter anima. Sicut enim dicitur est: Non cōcupisces, hoc est dictum quo ad animam, non quo ad carnē. Sic etiā in hoc loco caro inimicum diligere nō potest, anima autē potest, quia dilectio vel odium carnis in sensu est, anima verō in ratione. Quando verō nocetur aliquis ab aliquo, & si sentimus odium, tamē exequi volumus: quia caro nostra odit inimicū, anima verō diligit, hęc ille. Secūdo debemus diligere inimicū propter fructum. Aug. Ad dilectionem inimici vos admoneo quia ad sanandum vulnera peccatorū nihil vtilius esse cognosco. Aug. subdit: Diligere inimicos grauis est labor in hoc seculo, sed grandius premium in futuro. Tertio propter periculum. Aug. Odium habere in corde, est habere gladium, scorpionē & ignē. De primo sic dicit in sermone: Qui alteri nocere desiderat, similis est illi qui gladio se transverberat, vt tunica alterius scindat. De secundo dicit in sermone. Ira stimulus ad vindictā, ipsa est scorpio interius inflammans, siue excitans. Si te vis vindicare de inimico, tunc ad ipsam iram te conuerte qua est inimica tua, quia occidit animam. De tertio, sic dicit super Psal. Sic puta malitiā esse sicut ignem: nam si quid aliud incēdere debeat, oportet vt prius ar-

FERIA VI. CINERVM.

beat. Sic ira malitiosa quod alteri non noceat fieri potest. sed quod tibi non noceat fieri non potest. Ideo subdit: *Bene facite his qui oderunt vos. s. ministrando eis necessaria tempore necessitatis, quia necessitas extrema facit omnia communia. Ergo nolite considerare iniuriam presentem, sed considera gloriam, quam pro mercede es in iudicio consecutus. Si danum pateris, nolite considerare, sed considera patientiam lucrum. i. Pet. 3. Beati estis si quid patiemini propter iustitiam. Et apostolus Ro. 12. Si esurierit inimicus tuus, cibus illi sicut sitit, potum da illi. Hoc facies carbonem ignis cogeres super caput eius, id est ad charitatem induces. Etiam ideo: quia nos inimici sumus Christi, & nobis multa bona exhibit. Rom. 5. Cum inimici essemus reconciliati sumus per sanguinem filii eius. Sic inimici ex beneficio nostro ipsi se inducent quia iniuste nos odiant. Tunc docet nos habere dilectionem inimicorum in ore, dicens: *Orate pro persequentibus vos: scilicet per manifestam iniuriam, & calumniantibus vos: s. per apparatus iustitiam, sed tamen per fraudem occultam.* Chrys. Nihil facit deum ita propitium, & ad exaudiendum pronum, sicut orare pro inimicis: quia per hoc efficiuntur filii dei. Ideo a pio patre exaudiri merebimur. Greg. Quid est quod Moyses & Samuel & Helias in postulatione aliis praeferuntur, nisi quod isti tantum in serie veteris testamenti pro inimicis orasse leguntur? Moyses a populo lapidibus impellitur & pro lapidibus precatur. Exo. Samuel a principatu eiicit & ait: Absit a me ut cessam orare pro vobis. i. Reg. 12. Helias etiam orabat pro Achab inimico suo. i. Reg. 21. Dilectio ergo ista maxime memoria est. Greg. Seruitia sunt tantum maiora, quanto minus debita: sed minus debitum est, diligere inimicum quam amicum, ergo magis deo acceptum & meritorium. Ratio quare debemus pro eis orare: quia qui pro persequentibus orat, pro seipso orat: quia petit amotionem flagelli. Et implebitur illud Psalms. 34. Oratio mea in sinu meo conuertetur. Ideo Rom. 12. Benedicite & nolite maledicere pro persequentibus vos. Secundo debemus orare pro inimicis propter exemplum Christi. Ideo subdit: *ut sitis filii patris vestri qui in caelis est.* Nam filii carnales merito imitantur patrem in moribus bonis & honestis: ergo & nos spirituales. Nam deus pater, *selem suum facit eriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.* Sic nos opera charitatis exhibere debemus amicis & inimicis. Hieronymus. Nulli negare debemus, quod deus nulli negat. Chrysostomus super Mattheum. di. Cautem autem dicit, super*

ENARRATIO VI.

24

super iustos & iniustos, & non super iniustos & iustos, quia omnia bona Deus non propter homines dat, sed propter sanctos, sicut & flagella propter peccatores. Sed in bonis non separat peccatores a iustis, ne desperent: nec in malis iustos a peccatoribus, ne gloriantur, maxime cum malis bona non profunt, quae male viucentes ad iudicium sui percipiunt, nec bonis mala nocent, sed magis profunt ad iustitiam lucrari, haec ille. Similiter ut dicit Aug. illa temporalia bona & mala utriusque nolunt esse communia, ut nec bona cupidius appetuntur, quae mali habere cernuntur, nec mala turpiter euitentur, quibus etiam boni efficiuntur, haec ille. Sequitur: *si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis?* quasi diceret nullam. Aug. in enchiridion: Non est magnus erga eum qui tibi nil mali fecit esse bene uolum, sed maxime bonitatis iudicium est, eum diligere inimicum, & eum qui tibi vult malum, & facit si potest & tu velis sibi bonum. Et maioris meriti est, dilectio inimici quam amici. Et assignat plures rationes, scilicet Thom. 2. 2. q. 27. Prima, Actus mere naturales non sunt meritorij, sed solum voluntarij, a ratione & libera voluntate electi. Et ideo quanto aliquis actus magis est a ratione & voluntate illicitus, tanto magis meritorius ceteris paribus, quam ille qui venit ex inclinatione naturali. Sed ad dilectionem inimici non declinat natura, sicut ad dilectionem amici, ergo &c. Secunda ratio, quanto aliquis actus ex se est difficilior, tanto ceteris paribus est magis meritorius: sed actus dilectionis inimici est contrarius naturali inclinationi, & habet multa retrahentia, ergo &c. Nota, difficultas est duplex. Prima causatur ex opere, ut difficilior est ieiunium in pane & aqua quam in cibis quadragesimalibus, & sic dilectio inimici est difficilior quam amici. Secunda causatur ex negligentia persona, & venit ex disuetudine & voluntaria indispositione, ut alicui difficilior est ieiunare unum diem quam bene consueto tres, & talis difficultas non auget meritum. Tertia quanto aliquis actus magis dependet a dilectione dei, tanto est magis meritorius, sed dilectio inimici est huiusmodi, ergo &c. Nam amare amantem naturale est, quia canes & alia insensibilia animalia hoc faciunt. Diligere autem inimicum charitatis est. Ideo subdit: *Nonne publicani hoc faciunt, Et hoc facientes vituperantur. Et si saluatoris fratres vestros tantum, quid amplius facitis, nonne & ethnici hoc faciunt?* quasi diceret: Sicut & haec facientes nihil merentur, ergo nec vos.

Vnde pro dolor sunt nunc multi de Christianis, qui eos quos prius salutauerunt, & alia signa amicitiae eis exhibuerunt, propter modicam offensam talia eis subtrahunt & tamen volunt deo reconciliari. Timeo quod audituri sunt illud Matth. 18. Serue nequam omne debitum dimisi tibi, nonne &c. Ideo Chrysostomus super Matth. Qui diligit amicum peccatum quidem non facit, iniustitiam autem non operatur. Remigius: Perfecta dilectio ultra dilectionem inimicorum non potest esse, vel se extendere. Ideo subdit: *Est te perfecti sicut & pater vester perfectus est.* scilicet ut amicos diligatis propter peccatum vitandum, inimicos propter iustitiam faciendam, quoniam illud de poena liberat: hoc autem deducit in gloriam, hoc Chrysostomus dixi secundo docentur actui dicens: *Audivit te ne iustitiam vestram.* id est opera iustitiae facias, *coram hominibus ut videamini ab eis,* scilicet humanam laudem ab eis quaerendo, per hoc tamen non prohibetur quin opera bona possint fieri coram hominibus. Matth. 5. Sic luceat lux vestra coram &c. loquitur tamen de perfectis de quibus non est existimandum quod de facili ferantur in vanam gloriam. Propter hoc notanter dicit: *de amari ab eis.* Aug. Hoc addit ideo quod appareat eis prohibuisse, ut sine nostri propositi tollamus, ad Gall. 1. Si adhuc mundo placeret, Christi servus non essem. Ideo subdit: *in agro facis elemosynam noli tula canere ante te: sicut hypocrita faciunt in synagoga & in vicis ut honorificentur ab hominibus.* Quia antiquitus conuocabant pauperes per tubas & tamen licet in se hoc fuerit bonum, tamen fecerunt ea intentione ut misericordes & boni viderentur. Ideo subdit: *Amen dico vobis & ceperunt mercedem suam.* Non sic tu facere debes, sed si facere potes bonum, fac intentione deo non hominibus placendo. Si enim propter infirmitatem tuam facere non potes, seu vales, ad minus tamen bonum exemplum praebere proximis tuis ad eorum meliorationem, non ad tui ostentationem, & hypocrita non eris. Teste beato Greg. 31. Moralium: Sunt nonnulli qui & sanctitatis habitum tenent, & perfectionis meritum exequi non valent, de quibus nequaquam credendum inter hypocritarum numerum currere, quia aliud est infirmitas, aliud callida simulatione peccare, haec ille. Sequitur: *Te autem faciente elemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua,* id est noli perferre opera tua, vel cum dextera tua, id est bona intentione faciat bonum, hoc nesciat sinistra, id est intentio mala, scilicet appetitus laudis humanae. Sit ergo elemosyna tua in abscondito, scilicet secundum intentionem, Greg. Opus sit in publico, ut intentio maneat in occulto

Et pater

Et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Si non modo, tunc, in futuro. Quia dicitur Ecclesiast. quinto. Altissimus patiens redditor est. August. Nullum malum impunitum, & nullum bonum irremuneratum est. Nota, tripliciter peccatum, scilicet in nos, in deum, & in proximum. Opus ergo ieiunij est contra peccatum in nosmetipsos factum. Oratio vero contra peccatum in deum factum. Eleemosyna vero contra peccatum in proximum perpetratum. Et quia ista tria praedicta sunt opera satisfactoria pro peccatis, & nunc adest tempus poenitentiae. Ideo ad primum opus, scilicet ieiunium admonet nos epistola diei cinerum. Ad secundum, id est elemosynam ibidem eiusdem diei euangelium. Ad tertium, scilicet orationem, inducit nos epistola hesternae diei de Ezechia rege. Sed dices, quod est magis meritorum inter ista tria? Respondetur secundum Tho. di. 15. quod est elemosyna, quia includit alia. Primo orationem, quia obligat illum cui datur ad orandum. Secundo, quia subtractio bonorum exteriorum continet virtutem ieiunij, deinde oratio, quia includit quodammodo ieiunium ratione debilitatis corporis. Quaritur utrum dare elemosynam sit in precepto. Respondetur secundum sanctum Tho. 2. 2. q. 32. quod sic, quia est preceptum affirmatiuum & obligat ad semper, sed non pro semper, sed pro loco & tempore, dum non sit necessarium sibi & suis quibus providere tenetur, sed superfluum. Luc. 11. Quod superest date elemosynam. Et in recipientibus necessitas inspicienda est. Ambrosius: Pasce fame morientem. Hoc docet lex naturalis: Quod tibi fieri vis, aliis fac. Item lex diuina. Luc. 7. Date & dabitur vobis. Lex poenitentiae: ut habetur 86. di. Fratrem marinum excita, ut non solum esedat lectionem & orationem sibi sufficere, sed etiam elemosynis insistere, & necessitatem patientibus impartiri. Item lex apostolica. 1. Io. 3. Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, &c. Nota elemosyna debet fieri multipliciter. Primo possibiliter: secundo festinanter: tertio hilariter: quarto sapienter. Primo debet fieri possibiliter, scilicet secundum facultatem. Tob. 4. Si multum tibi fuerit, abundantanter tribue: si modicum, illud impartiri stude: quia secundum Aug. Deus non respicit ad manum, sed ad cor, ut patet de vidua paupercula. Luc. 21. quam Christus commendat propter oblationem duorum minorum. Ideo Proverb. 16. Spiritum ponderator est deus. Et Gregorius, Cor & non substantiam pensat deus. Nam dicit Matth. 10. Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquae frigidae, non perdet

Quadrag. Theol.

D

FERIA VI. POST CINERES,

mercedem suam. Attamen superfluum tenemur dare. Luc. 11. Quod superest, date eleemosynā. Hierony. Aliena rapere conuincitur, qui superflua tenere probatur. Secundo eleemosyna debet dari festināter. Prouer. 3. Ne dicas amico tuo vade, & reuertere, & cras dabo tibi, cū statim possis dare. Sicut multi sunt non perpendentes clamatorem pauperum nudorum pedū eis exprobrantes. Eccle. 4. Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datū angustianti. Sed heu aliqui protrahunt tenentes cibū vsque ad corruptionem: cum enim iam fortet tunc volunt dare pauperibus. Prouer. 3. De primitiis, i. optimis omnium frugū tuarum da pauperibus. Aliqui verò protrahunt vsque ad tempus mortis. Eccle. 18. Ante languorem adhibe medicinā. Aug. Cōsiderate fratres quā subdito plures omnia perdidērūt, &c. Nam tunc necessitas cogit eos relinquere tēporalia, & non pietas. Tertio debet dari hilariter. Eccle. 33. In omni dato hilarē fac vultum tuum. 2. Corin. 9. Hilarē datorē diligit deus. Sed heu aliqui murmurātes dant. Gregor. Qui dat cum tadio, perdit rem & meritum. Quarto sapienter vidēdo cui des, spau peribus. Eccle. 4. Eleemosynā pauperis ne defraudes. Et Lucā 14. Cūm facis conuiuium voca pauperes, & hos qui sunt bonæ vitæ. Eccle. 12. Benefac humili & ne dederis impio. Item nota eleemosyna tali modo facta est vtilis, & fructuosa in multis, scilicet in vita, in morte, & post mortē. Primo prodest in vita, quia impetrat remissionē culpæ. Eccle. 3. Sicut in sereno glacies: sic per eleemosynā soluentur peccata tua. Et sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna peccatum. Secundo valet eleemosyna homini in morte. Nam animam de corpore egredientem misericordiarū dei associat. Ambros. Non sunt hominis bona quæ non possunt ferre se cum, sola eleemosyna est comes defunctorum. Gregorius. Pauperes nō sunt contemnendi nec egeni, sed exorandi, vt patroni. Luc. 16. Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, vt cūm defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula. Tertio eleemosyna valet post mortem, scilicet in iudicio. Nam tria liberant reum in iudicio. Primo bonus prolocutor, & talis est eleemosyna. Psal. 111. Iocundus homo qui miseretur & commodat, disponit sermones suos in iudicio: Nā dominus iudex erit eorum prolocutor dicens Matth. 25. Esuriui & dedistis mihi manducare, &c. Secundo munus liberat in iudicio, & sic eleemosyna. Prouer. 21. Munus absconditum extinguit iras; & donum in sinu indignationem maximā;

Aug.

ENARRATIO VII.

Aug. Redime te dum viuis, & dum tēpus habes, ne perdas tempus & pretium. Tertio amici intercedētes liberant reū, & talis erit eleemosyna. Eccl. 29. Cōclude eleemosynam in sinu pauperis, & ipsa orabit p te ad dominū. Prouer. 6. Nec acquiescet cuiuscunq; precibus, nec accipiet pro redemptione dona plurima demptis eleemosynis. Ps. 40. Beatus qui intelligit super egenū & pauperē, in die mala liberabit eū dominus. Tob. 12. Eleemosyna a morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire vitam æternam. Ad glosam quam perducatur, &c.

SABBATHO, ENARRATIO VII.

DE EPISTOLA.

Cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleueris bonis, tunc orietur in tenebris lux tua. Esaiā 58.

Sin bello publico quis detentus fuerit, tūc oportet quod rex belli vincitū liberet. Spiritualiter: sic naturale bellum est inter nos & diabolicas potestates. Et timendū est quod multi sint capti. Nunc tales deberent destinare literas petitionis ad regē gloriatur eos liberaret. Et hoc docet ecclesia sancta in introitu, dicens: Esto mihi in deum protectorem. Similiter in collecta, s. Adesto domine supplicationibus nostris, & concede vt hoc sollempne ieiuniū deuoto seruitio celebremus. Si autē volumus exaudiri a rege gloria: in talibus literis petitoriis, tunc debemus cessare a peccato, cordis, oris & operis. Et hoc docemur in epistola Isa. 58. *Si abstulero de medio tui cathenam, id est, cordis peccata, quibus ligatus es: & desieris extendere digitiū, scilicet ad mala opera: & loqui quod non prodest, scilicet peccata oris dimittēdo, & nō sufficit dimittere peccata, sed cum hoc debes agere bona opera.* Ideo subdit: *Cū effuderis esurienti animā tuā: tunc orietur, &c.* In summa epistolę duo innuūtur. Primo docet abiciere peccata in seipsum & in proximum: *ibi, Si abstuleris.* Secundo hortatur abiciere peccata in deum: *ibi, Si auerteris a sabbatho.* De primo dicit: *Hac dicit dominus, scilicet cui liber Christiano. Si abstuleris de medio tui cathenam, id est peccatum mortale, quo quis peccat in seipsum, vt est, peccatum incontinentiæ & intemperantiæ, & est cathena diaboli, qua quis tenetur astrictus.* Psal. 118. *Funes peccatorum circumplexi sunt me.* Et Prouer. 5. *Funes peccatorum quisque constringetur.* Cum hac cathena diabolus trahit homines ad infernum. Figuratur in Samson, qui fuit vincitū cathenis. Iudic. 16. & 2. Paralip. 33. *Manasses fuit vincitū, cathenis atq; compedibus, & ductus in Babyloniam.*

D 2

SABBATHO POST CINERES,

Spiritualiter, sic peccator in infernū. Et hæc cathena procedit à medio hominis. i. à corde. Ideo dicit: *Si abstuleris de medio tui, i. de corde tuo, & de appetitu sensitiuo: cathenam, i. peccatum.* Ad istam cathenam faciendam multi congregantur fabri, i. demones, vnus portat primū annulum, s. suggestiones. Alter malam delectationem. Tertius inducit malum opus. Quartus malam consuetudinem. Quintus necessitatem. Sextus desperationem. De ista cathena dicit Aug. in lib. Confessionum: *Suspirabam ad te ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate; velle meum tenebat me, & mihi inde cathenam fecerat & constrinxit me; quia ex volūtate peruersa facta est libido; & dum seruitur libidini, facta est consuetudo; & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. Hanc cathenam dominus iussit auferre.* Sequitur, *Et desieris extendere digitum tuum, s. aduersus proximum eum non deridendo vel opprimendo.* Vel desieris loqui, quod non prodest, scilicet tibi nec proximo, s. verba detractoria. Psal. 100. *Detrahentem secreto proximo suo hunc persequeris.* Prouerb. 18. *Mors & vita in manibus linguæ: qui diligunt eam comedent fructus eius.* Subdit: *Cum effuderis esurienti animam tuam, id est, affectionem; & non solum affectu subueniēdo, sed & animam affictam, id est, hominem fame vel siti infirmantem.* *Repleueris bonis, id est, recreaueris & consolatus fueris, scilicet pascendo famelicum: potando sitibundum.* *Tunc erietur in tenebris, id est, in intellectu tuo: qui prius erat errorū tenebris obfuscatus, lux tua, scilicet gratia.* Ephes. 5. *Eratis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino.* Et tenebræ tuæ, id est, virtutes tuæ intellectuales, quæ fuerunt prius per ignorantiam tenebræ, erunt, supple, claræ sicut meridies. Nam omnia corpora quæ faciunt vmbra, in meridie faciunt breuiorem. Subdit: *Et requiem dabit tibi dominus deus tuus semper, s. à passionibus & tentationibus carnis.* Apocal. 14. *A modo iam dicit spiritus, vt requiescāt à laboribus suis.* *Et implebit, scilicet deus splendoribus animam tuam.* Gl. Vnus enim radius istius splendoris est, vt peccatū fugiat. Alter vt præcepta domini impleat. Tertius vt mundana cōtemnat. Quartus vt tormenta timeat. Quintus vt æterna gaudia appetat. Dicat autē quilibet nostrorū. Psal. 89. *Et sit splendor domini dei super nos.* Subdit: *Et ossa tua liberabit, s. in die iudicij ab igne æterno.* Et nō solum animam tuam, verū & corpus tuū ab illo incendio præserua bit. Sequitur: *Et erit quasi hortus irriguus fertilis, plenus donis, &*

virtutis

ENARRATIO VII.

17

*virtutibus. Et sicut fons aquarū cuius non desiciunt aque: sic merita nequaquā deficiunt. Et edificabuntur in te deserta seculorum, i. columnæ muri, & tecta spiritalis ædificij, quæ fuerunt quasi ab omnibus hominibus deserta & relicta, fundamēta generationis, quæ fuerunt locata à prophetis. Et generationem suscitabis, s. prædicando verbo Dei facto vel exemplo: suscitabis, s. in cordibus auditorum, & vocaberis edificator, i. prædicator sepium, i. doctrinarum, quibus ecclesia sicut domus sepibus cingitur, i. munitur. Eccles. 36. Vbi spes non est possessio diripietur. Avertens, id est destruens, semitas iniquitatum, id est errores. Dixi secundo hortamur abicere peccata, quæ sunt commissæ contra deū, dicens: *Si auerteris à sabbatho, quæ est dies, quam sanctificauit dominus, pedem tuum, scilicet vt non vadas ad faciendum mala: & auerteris facere voluntatē tuam, s. carnalem & carnalem in die sabbathi, qui est dies sanctus domini: non quæ formaliter sit capax sanctitatis, sed quia est sanctis operibus deputatus præ cæteris diebus.* Et vocaberis sabbatum delicatū, i. deo acceptum, quia nō vult tangi nec violari per aliquod opus seruale in eo. Et vocaberis sabbatum sanctum domini, i. domino sanctificatum: gloriosum, id est, gloriæ dei debitum. Et glorificaueris eum, dum nō facis vias tuas, id est operationes prauas, quæ sunt viæ ducentes ad barathrum. Et non inuenitur voluntas tua, s. in sabbatho: vt loquaris sermone, otiosum vel mendaciosum. Tunc delectaberis super domino, s. qui confert animæ tuæ spiritualem consolationem. Et sustollam te, i. eleuabo te, super altitudinem terræ, i. super terrena omnia ad celsitudinem meam. Et cibabo te, id est reficiam, hereditate Iacob patris tui, i. Iesu Christi de stirpe Iacob nasciturū, quæ hereditatem cōmunicabit fidelibus suis. Et viso gloriæ dei electi. Nota secundum sanctum Thom. videbitur deus sine medio. Et medium est triplex, s. differens, obnubilans, & disponēs. Sine medio differenti videbitur deus, quia dei vitio non est per distantiam, sed per presentiam: eum ipse deus essentialiter sit vbiq;. Item videbitur sine medio obnubilāte, quia tollitur ænigma. Nota nunc multiplex est medium inter deum & nos. Primū est medium peccati. Esa. 59. *Iniquitates vestre diuiserūt inter vos & Deum, & illud est medium impiorū.* Secundum est medium creaturæ. Ro. 1. *Inuisibilia dei à creatura mūdi, quæ ea quæ facta sunt intellectu conspiciuntur: & est medium philosophorum.* Tertium est medium figuræ. 1. Corint. 10. *Omnia in figura contingebāt illis. Illud est medium patriarcharū & propheta**

D 3

SABBATHO POST CINERES,

Quarum est medium scripturæ. Psalm. 118. Declaratio sermonum tuorum illuminat. Hoc est medium theologorum. Quintum est medium fidei. Apoc. secundo: Esto fidelis vsque ad mortem: & dabo tibi coronam vite. Hoc est medium fidelium. Sic videbitur deus in futuro sine duobus mediis. Sed sine tertio medio, scilicet disponente, hoc est sine gratia non videbitur gloria dei. Et hæc est hæreditas patris Iacob. Concordia inter epistolam & euangelium. In epistola hortatur nos ad abiiciendam eam quæ violat sabbatum. In euangelio dicitur de nauis, quia per abiectiorem peccatorum Iesus intrat nauem animarum.

DE EODEM, ENARRATIO VIII.

DE EVANGELIO.

Confidite, ego sum, nolite timere. Mar. 6. Matt. 14. & Ioan. 6.

Rationabile est & congruum, vt his qui potest in necessitatibus succurrere, & auxilium præstare, quod hoc faciat quandoque non rogatus his qui indigent: quatenus per hæc in aliorum notitiam veniat pariter & amorem. Spiritualiter, sic fecit Christus discipulis. Figuratur Lucæ 10. Samaritanus fauciato & semiuivo relicto præstabat auxilium sine singulari supplicatione. Spiritualiter: Samaritanus interpretatur custos, & significat Christum, qui est adiutor in opportunitatibus, ad quæ dicimus: Auxilium meum à domino. Ideo vulnerato generi humano ex sua benigna misericordia auxilium præstitit, ad Titum 3. Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos: sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Sic succurrebat discipulus, vt cognosceretur & ardentius amaretur in periculo maris eos consolando. Nam propter hoc venit iuxta illud Isa. 61. Spiritus domini ad annunciandum mansuetis misit me, vt mederer contritos corde. Ideo ad eum confugiant omnes male habentes quos consolatur sicut discipulos suos, dicens: Confidite, ego sum, nolite timere. In summa euangelij inuuntur duo. Primo discipulorum turbatio, ibi: Cum sero factum esset. Secundo subditur eorum consolatio, ibi: Confidite. De primo dicit: In illo tempore, scilicet postquam dominus de quinque panibus quinque millia hominum satiauit. Tunc turbæ voluerunt eum facere regem, existimantes quod pasceret eos semper, & quod sub eius regimine eis nihil deficeret. Quod cum Christus cognouisset fugit in montem, vt habetur Ioannis 6. & vt scribit Matthe. 14. caput. Compulit Iesus discipulos ascendere in nauiculam, & transfretare ultra mare Galilææ. Et fugit ipse in montem solus orare

re patrem. Dans nobis per hoc exemplum humilitatis: quia quæ situs ad honorem fugit, quæ situs verò ad mortem vltro se obtulit: vt habetur Ioan. 18. Cum ergo Iesus sic fuisset in monte solus, discipuli fuerunt in medio fluctuum. De quo dicit: Cum sero factum esset, erat nauis in medio maris, & Iesus solus in terris. Glosa: Periculū eò maius erat ratione loci, quia nauis in medio maris, & ratione absentia: nauis, id est Christi: ergo qui caret Christi societate exponitur tentationibus. Et videns eos laborantes in remigando, erat enim ventus contrarius illis. Iterum augmentatur eorum tristitia ratione venti. Hæc, hunc textum exponit mystice de ecclesia, sic dicens: Labor discipulorum in remigando, & contrarius ventus labores sanctæ ecclesiæ varios desinat: qui inter vndas seculi aduersantis & immundorum status spirituum ad quietem patriæ cælestis, quasi ad finem littoris, & stationem peruenire conatur. Vt in tribulationibus sic dicere possit cum Psalm. 9. Vt quid domine recessisti longè, despicias in opportunitatibus in tribulatione. Attamen non obliuiscitur orationem pauperum, vt aperte dicitur: Quia vidit eos laborantes in remigando. Et si ad horam differre videtur auxilium, nihilominus eos consolatur & roborat. 1. Cor. 10. Fidelis deus, qui non patietur vos tentari vltra id quod potestis. Ideo subdit: Et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare. Chrysosto. Nox diuiditur in quatuor vigiliis, & quæque vigilia habet tres horas: & hæc quarta vigilia fuit prope diem. Sed diceret: Cur tandiu tardauit eos consolari? Respondetur secundum Theophil. Hoc permittit vt doceret eos habere patientiam, & expectare in tribulatione consolationem à deo, & non statim desperare vt aliqui faciunt. Iaco. 5. Patientes estote & vos, & confirmate corda vestra, &c. Ecce agricola patienter expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum & serotinum. Sed diceret: Quomodo in mortali corpore potuit ambulare super mare? Respondet Hugo, quod hoc euenit ratione dotis agilitatis, & subtilitatis corporis. Gregor. ratione aquæ suppeditatis & obedientis suo creatori. Dionysius: sicut ignora mus qualiter de virginis utero processit sine lesione sigilli virginalis: sic & hic. Et volebat praterire eos. August. Quia in diuersum ibat, quia eis ita apparuit vt in mente eorum fuit: erant enim paruæ fidei. At illi vt viderunt eum ambulante super mare, putabant phantasma esse, quod est apparitio rei existentis. Timentes ne esset apparitio alicuius spiritus maligni eis non

SABBATHO POST CINERES.

tere volentis. Ecce parua fides discipulorum. Licet enim viderent eum multa signa fecisse, & precipue in multiplicatione panum: tamen non crediderunt eum super mare posse ambulare. Sequitur: *Et exclamauerunt. Omnes enim cum eum viderunt turbati sunt.* Teophilus: Maiorem eis incutit timorem per apparitionem: ex eo quia phantasma putauerunt. Hæc ille. Et si cognouissent eum non immerito fuissent conturbati, ex eo quod voluit eos praterire, quasi nollet eos in periculo adiutare. Eodem modo contingit nunc ecclesia fidelibus in tentationibus passionum, siue aduersitatum existentibus, prout dicit Bæda in homilia sic inquit: Sic enim sæpe diuina pietas fideles in tribulatione positos superna pietas deseruisse visa est: vt quasi laborantes in mari discipulos Iesus praterire voluisse putaretur. Vnde est illud ecclesia: martyrij certamina desudatis: Quare oblitus es mei dum confringuntur omnia ossa mea: &c. Sed dicunt inimici deridentes: Vbi est deus eorum: quasi naufragium passis nauigantibus apostolis dicit ipse deus eorum: Cum transieris per aquam ego tecum ero, & flumina non operient te: cum ambulaueris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te. Vnde nunc recte subdit: *Et statim loquutus est illis, & dixit eis, cõfide ego sum, nolite timere.* Hoc verbum secundum Chrysostomum & timorem soluit, & fiduciam praparauit: quod autē dicit, *Ego sum*, ait Hieronymus, nec subiungit, quis sit: quia ex voce sibi nota poterant intelligere eum, qui per obscuræ noctis tenebras loquebatur: vel ipsum esse scire poterant quæ loquutum ad Moysen nouerant: Hæc dices filiis Israël: Qui est, misit me ad vos. Hæc ille. Vtinam & nos in maximis timoribus positos hoc suo vocabulo, scilicet ego sum, dignaretur miserericorditer consolari, precipue in mortis articulo, vbi eius presentia nobis maximè erit necessaria. Sciendum hic quod eadem vox Christi quosdam terret. Ioan. 18. Hæc cum dixisset abierat retro, &c. Quosdã verò oblectat sicut Mariã Magdalena cum eum quaereret ad sepulchrum. Et nunc discipulos in tribulatione: sic etiam in prædicatione vna & eadem voce vnus conturbatur, alter letatur. Timor enim illorum est causa perturbationis: amor autem aliorum est causa consolationis. Vnde ad tribulatos, & patienter eum expectantes libenter ascendit, sicut hic sequitur: *Et ascendit ad illos in nauim, & cessauit ventus.* Sicut enim Christi absentia est causa perturbationis: sic eius presentia est causa consolationis, & aduersitatis cessatio. Bæda in homilia,

In

In quocunquẽ corde per gratiam sui amoris adest, mox vniuersa vitiorum, & aduersantis mundi & malignorum spirituum bella quiescunt. Hæc ille. Vnde sequitur de apostolis: *Et plus magis intra se stupebant. Non enim intellexerunt miraculum de panibus.* Erat enim cor eorum obtæcatum. Vnde Bæda in homilia: Dominus quidem in miraculo panum quàm esset conditor rerum ostendit. Et in ambulando super undas, quod haberet corpus ab omni grauamine peccatorum liberum edocuit: & in placando ventos undarumque rabiem sedando, quod elementis dominaretur monstrauit. Sed carnales adhuc discipuli nondum eum adesse cognoscebant. Et quidem virtutum magnitudine stupebant: necdum veritatẽ in eo diuinæ maiestatis cognoscere valebant. Hæc ille. Consequenter pro secundo principali tangitur succurrit benignitas medicatiua quam comportatio probat populosa. *Et cum transierat essent in terram Genezareth, & applicuerunt. Cùmque egressi essent de nauis, cognouerunt eum, scilicet illi de terra Genezareth.* Quia per famam quam audierant, & per miracula quæ aliqui eorum viderant, cognouerunt quod ille erat qui infirmos curabat: aliquibus etiam vt dicit Bæda, vultu notus erat. Mistice. Sciendum, quod cum de nauis penitentia egressi fuerimus, quando scilicet per mortem ad portum celestis patriæ venerimus: tunc cognoscemus eum, & nos facie ad faciem, quem hic per speculum in enigmate perspeximus: vt habetur, primæ Corinth. decimo tertio capite. Multi etiam Gentilium & Iudeorum cognouerunt Christum in eum credendo, sed non credidissent nisi Apostoli pro maiori parte prius egressi fuissent de hoc mundo ad cœlestem patriam. Sequitur: *Et currentes per vniuersam regionem illã ceperrunt in grabatibus illos qui se male habebant, et cunferre vbi audiebant eum esse.* Bæda: Vide quanta sit fides hominum terræ Genezareth: vt non presentium tantum salute contenti sint, sed mittuntur ad alias per circuitum ciuitates, vt omnes currant ad medicum. Hæc ille. Sic & nos non debemus esse contenti, quod soli saluemur per confessiones & prædicationes: sed & omnes malè habentes in anima quanticumque distantes asserre debemus vt sanentur. *Et quocunq; introibat in vicus, aut villas, aut in ciuitates ponebant infirmos, & deprecabantur eum, vt vel sumbriam vestimenti eius tangerent. Et quicunq; tangebant eum, salui fiebant.* Vnde autem tales didicerat vt sumbriam eius tangeret, si sanitatem consequi vellent, indicat Chryso. dicens: Mulier enim quæ fluxum sanguinis patiebatur vniuersos hæc

289

SABBATHO POST CINERES.

Sapientiam edocuit, vt si tangerent simbriam vestimenti Christi sanarentur. Pater etiam quod Christus tempore quo adfens fuit, non solum fidem eorum dissoluit, sed & maiorem reddidit, cuius virtute omnes saluati sunt: quia, quotquot tangebant eum, salui fiebant. Hæc ille. Si talis medicus adhuc esset omnes post eum current, vt sanitatem corporum reciperent. Qui si recte crederent, ad vnitatem ecclesie credendo & operando currere deberent. Quæ quidem ecclesia per gratiam quam accepit, & in sacramentis quæ distribuit, sanitatem animarum conferre non desistit. Nota spiritaliter: Si vis sanari ab infirmitate animæ, tange vestimenta eius, scilicet humilitatis. Psal. 103. Abyssus sicut vestimentum amictus eius. Sicut enim abyssus est instabilis, sic vnio humanæ naturæ cum diuina. Primo summitatem, scilicet natiuitatis: quoniam vilibus pannis inuolutus est. Secundo medium, scilicet processum vitæ prædicando, ieiunando, ambulando. Tertio simbriam, scilicet aduentum ad iudiciũ. Ioan. 5. Omne iudicium dedit filio. Matth. 25. videbunt filium hominis, &c. Et sanaberis in anima. Et generaliter omni tempore. Ezech. 18. Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, &c. vita viuet, & non morietur. Et hoc cognouit Psal. 141. In quacũq; die inuocauero, &c. si iuuetis & senectutis. Itẽ generaliter in omni populo. Act. 10. In veritate cõperi, non est acceptor personarũ deus: sed in omni gẽte qui timet eũ & operatur iustitiam, acceptus est illi. Nõ plus diuitem quàm pauperẽ, seruum quàm dominum. Ezech. 18. Ecce omnes animæ meæ sunt. Item generaliter in omni infirmitate spiritali & corporali. Matt. 4. Circũibat Iesus totam Galilæã docẽs in synagogis, & sanans omnẽ languorem & infirmitatẽ in populo. Greg. Cœlestis medicus singulis vitiis adhibet medicamẽta. Ergo tãge, fide, oratione, & amore, propter sanitatẽ recipiendã. Mystice, per mare, in quo laborabãt discipuli intelligitur præsens mũdus. Nã mare multas habet proprietates. Primo, in mari est auræ instabilitas. Et sic homo i præsentĩ mũdo est instabilis. Iob 14. Nunq̃ in eodem statu permanet. Sed sicut in mari fluctus eleuantur & deprimuntur, sic & in præsentĩ mũdo eleuatur homo p̃ superbiã. Psal. 92. Eleuauerũt flumina fluctus suos. Et deprimitur per paupertatẽ, deniq; eiicitur in profundũ peccatorũ. Ecc. 27. Propter inopiã multi deliquerũt, & rapientes aliena. Aut se venales exponunt in luxuria: aut diuitibus inuidẽt. Ideo Ps. 72. Deticisti eos dũ alleuaretur. Illã instabili-

tatẽ

ENARRATIO VIII.

30

tatẽ non euades dũmodo es in mũdo. Aug. Inquietũ est cor meũ donec requiescat in te. Secundo in mari est aquarũ multiplicitas. Eccle. 1. ca. Omnia flumina intrãt mare, &c. Et sic in mundo miseria: multitudo. Threno. 2. ca. sic habetur: Magna est enim velut mare cõtritio tua. Et Iob 14. ca. dicitur: Repletur multis miseris. Eccle. 2. ca. Cũcti dies eius doloribus & ærumnis pleni sunt, sã die natiuitatis vsq; ad diẽ mortis. Tertio in mari pisces maiores deuorant minores. Et sic potentes in mundo opprimunt pauperes. Iac. 2. ca. Nonne diuites per potentiam opprimunt vos? Quarto in mari est fluctus velocitas, & sic in mũdo vitæ breuitas. Vnde Iob 14. c. Breues dies hominis sunt. 2. Reg. 14. Omnes morimur & quasi aqua dilabimur. Nam sicut semita nauis nõ videtur, & volatus auis: sic priorum nõ est memoria. Baruch 3. Vbi sunt principes gẽtium, qui dominãtur bestiis terræ: qui in aubus cœli ludũt, qui argẽtum thesaurizant & aurum in quo cõfidunt homines: & non est finis acquisitionis eorũ: Descenderunt ad inferos & alij loco eorum surrexerũt. Quinto in mari est periculositas, & sic in mundo. Eccle. 9. Nescit homo finem suum, &c. Similiter incertitudo in anima. Eccle. 9. Nemo scit an amore vel odio dei dignus sit. Ideo si volumus securẽ peruenire ad littus salutis, ascẽdamus in nauẽ poenitentiẽ: de qua Esa. 60. Me enim insulæ expectãt & naues maris in præcipio vt adducã filios de longe, id est de viis peccatorum. Et iterũ Esa. 60. Filij tui de lõge veniẽt quia peccatores elõgati sunt à deo. Ps. 168. Lõgẽ à peccatoribus salus. Hãc nauẽ debemus ascẽdere multis de causis. Nam primo aliquis ascẽdit nauẽ ne submergatur in profundũ: & sic nos. Nã omnes nõ existẽtes in nauẽ poenitentiæ submergũtur in anima. Luc. 13. Nisi poenitentiam egeritis, oẽs simul peribitis: vt Iudas, Cain, Esau, &c. Secũdo aliquis ascẽdit nauẽ propter propriam vtilitatẽ. Et sic ascẽdere debemus in nauẽ poenitentiæ, quia per eam mercabimur remissionẽ peccatorum. Ezech. 18. Si impius egerit poenitentiam de iniquitatibus suis: omnium iniquitatũ eius nõ recordabor. Item ascẽsus in nauẽ poenitentiæ cõfert gloriã. Matt. 3. Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnũ cœlorũ. Item ascẽsus in nauẽ poenitentiæ liberat ab inimicis. Ezech. 13. Tradã te inimicis propter peccata tua: & per poenentiã liberaberis. Et Ezech. 18. Cõuertimini & agite poenitentiam: & nõ erit vobis iniquitas in ruinã. Psal. Ne tradas bestiis animas cõsistentiũ tibi. Tertio debemus ascẽdere nauẽ poenitentiæ, ppter Christi benignitatẽ. Ro. 2. Ignoras quo-

SABBATHO POST CINERES.

gratiam benignitas dei ad penitentiam te adducit. De hac benignitate dicitur cap. 11. Miserebris omnium domine quia omnia potes: & dissimulas peccata hominum propter penitentiam. Et Ezech. 18. Nolo mortem peccatoris, &c. Et 1. Tim. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Quarto debemus ascendere nauem penitentiae propter temporis opportunitatem, 2. Corinth. 6. Ecce nunc tempus acceptabile. Psal. 101. Misereberis Syon, quia venit tempus. Item notandum, ascendentibus nauem penitentiae triplex est ventus contrarius. Primus ventus est tentatio diaboli. Iste est ventus, de quo dicitur Iob 1. Ventus vehemens irruit a regione deserti & concussit quatuor angulos domus. Quatuor anguli domus, sunt quatuor virtutes animae, scilicet prudentia, iustitia, temperantia, & fortitudo. Tunc isti quatuor anguli concutiuntur & domus cadit, quando homo grauem tentationem passus non habet usum istarum virtutum. Huic vento debet homo resistere per fidem. 1. Petr. 5. Vigilate quia auersarius vester, &c. Cui fortiter resistite in fide. Secundus est vexatio carnis. Galat. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum. Sed oportet resistere per abstinentiam, scilicet abstinendo a delectationibus prauis, & a superflua cibatione & potatione. Ephes. 5. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Ideo Apostolus talem materiam se refranabat dicens. 1. Corinth. 9. Castigo corpus meum & in seruitutem redigo. Tertius ventus est mundus. Ioan. 16. In mundo pressura habebitis. Huic vento debemus resistere per fugam. 1. Ioan. 2. Nolite diligere mundum neque ea, quae sunt, &c. Quia dicit Aug. Mundus vult seruitores suos vorare & non portare. Ideo rogabat propheta, psal. 68. Non me demergat tempestas aquae, neque absorbeat me in profundum. Iste contra pericula maris nauis multa faciunt. Primo naues exonerant, secundo aquas exhauriunt, tertio rupturas obstruunt, quarto anchora iaciunt. Primo naues exonerant, & sic nos nauem animae exonerare debemus per largitionem elemosynarum. Daniel. 4. Peccata tua elemosynis redime. Figuratur Iona 1. Vbi nauis proiecerint bona ad mare vt saluaretur. Spiritualiter sic nos temporalia. Psal. 71. Animas pauperum saluas faciet, ex vlturis & iniquitate redimet animas eorum. Sed heu de aliquibus conqueritur. Psal. 48. Simul insipiens & stultus peribit: relinquent alienis diuitias suas, &c. Secundo exhauriunt aquas. Et sic nos abicere debemus superbiam per humilitatem. Thren. 2. Effunde sicut aqua cor tuum ante conspectum domini. Nam qui superbiam non effundit,

ENARRATIO IX.

dit, hic peribit. Psal. 82. Deiecisti eos dum alleuarentur: & subitoperierunt propter iniquitatem suam. Et econtra Prouerb. 29. Humilem spiritus suscipiet gloria. Tertio rupturas obstruit: sic nos foramina sensuum obstruere debemus per timorem domini. Quia dicitur Hierc. 9. Mors intrauit per fenestras, id est per sensus exteriores. Eccles. 15. Qui timet deum, faciet bonum. Quarto anchoram iaciunt in profundum, scilicet spei. Vnde ad Heb. 6. Fortissimum solamen habeamus, qui confugimus ad tendendum propositam spei. Psal. 16. Saluos faciet sperantes in se, &c.

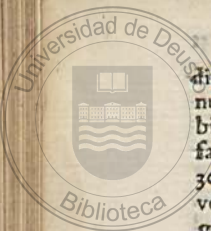
DOMINICA INVOCAUIT, ENARR. IX.

DE EPISTOLA.

Hortamur vos ne gratiam dei in vacuum recipiatis.

2. Corinth. 6.

Solent principes quando pugnaturi sunt cum hostibus suis praeponere populum suum, vt strennuè agant. Spiritualiter, sic nunc exercitus militiae Christianae ad pugnam egreditur contra nequitias daemonum & aduersus acies vitiatorum. Idcirco Apostolus tanquam dux belli strenuus exhortatione prudenti nos animat in epistola hodierna sicut praecipit dominus Deut. 20. Appropinquate praelio stabit sacerdos ante aciem: & sic loquetur ad populum: Audi Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuerenolite credere nec formidatis eos, quia dominus deus vester in medio vestri est, & pro vobis contra aduersarios dimicabit: vt eruat vos de periculo. Talia sacerdos stans ante aciem loquatur ad populum. Spiritualiter, sic hodie hortatur nos Apostolus, vt arma regis nostri non abiiciamus: sed in eis viriliter dimicemus: cum ait, hortamur vos ne gratiam, &c. In summa epistola tria inuntur. Primo horatur nos ad virtuosam operationem, ibi, hortamur. Secundo subdit temporis beneplacitam suspensionem, ibi, ecce nunc. Tertio docet nos habere copiosam perfectionem, ibi, In omnibus exhibeamus, &c. Vel sic. In summa epistola duo inuntur. Primo hortatur nos ad susceptam gratiae ostensionem, ibi, fratres hortamur. Secundo prohibet scandalum offensionem, ibi, Nemini dantes ullam offensionem. De primo dicit: Hortamur vos ne gratiam dei in vacuum recipiatis, id est, ne sine fructu dei gratiam, quam suscepistis stare faciatis. Pro quo nota, multa sunt bona quae prestantur nobis ex dei gratia. Prima sunt bona naturalia, quae contulit nobis in ipsa creatione, corpus cum sensibus: animam cum viribus, scilicet potentiam

DOMINICA INVOCAUIT,

discernendi inter bonum & malum: potentiam appetendi bonum & detestandi malum: dedit nobis similiter & liberum arbitrium, vt liberè & nullo cogente declinaret homo à malo, & faceret bonum. Et per hoc meretur bonum æternum. Deu. 30. Testes enim inuoco cælum & terram, quòd proposuerim vobis vitam bonam & benedictionem & maledictionem. Elegi ergo vitam, &c. Et Eccl. 15. Apposui tibi aqua & ignem: ad quòd volueris extende manum tuam. Et in hac libertate consistit tota dignitas hominis. Vnde valde stulti sunt qui dicunt: Quare deus non fecit hominem talem qui peccare non posset: quoniam aliàs non esset merito suo commendabilis. Hæc est enim maxima commendatio viri iusti, qui potuit trãsgredi & non est transgressus. Eccl. 31. Hanc gratiam in vacuum recipiunt qui malum diligunt & bonum fugiunt, & qui exhibent mēbra corporis arma iniquitatis. Alia bona quæ habentur ex dei gratia sunt tēporalia, vt sanitas corporis: trãquilitas temporis: & fertilitas rerum. Sed miseri sanitate corporis abutantur luxuriãdo. Vnde Salomon. Prover. 5. c. Ne des alienis, id est dæmonibus honorẽ tuum. Singuli habent honorẽ suum. Cōiugati habent honorẽ coniugij: continentes honorẽ cōtinentiæ: virgines honorẽ virginitatis. Et annos tuos crudeli, sicut tibi ad pœnitentiã deputatum ne dissipēs. Nota, multi sunt modi quibus cognoscitur, quòd quis gratiam dei in vacuum recipit. Primo quãdo quis gratias deo nõ agit. Ber. Nõ est dignus dandis, qui nõ agit gratias de datis. Secundo quãdo bonum quod habet de gratia quasi propter meritũ suum sibi attribuit, quod est contra Apostolũ 1. Cor. 4. ca. Quid habes quod nõ accepisti? Aug. Memeto quicquid habes aliunde habes: imperfectè habes: amittere potes. Terito quando gratiã collatam & gratis datã quasi voluntariè reicit. De quo Osee 8. ca. Proiecit Israël bonũ. Chrysost. Gratia est adiutorium infirmitatis humane, s. mundũ & diabolũ vincat. Exemplũ in Vitis patrũ de illa mulliere, quæ cum vicisset diabolũ, & dæmon dixisset, vicit me illa respondit illa: Non ego sed dominus meus. Apostolus 2. Co. 11. Nõ ego, sed gratia dei meũ. Quarto quãdo secundũ eam nõ operatur. 1. Tim. 4. Noli negligere gratiã dei quæ in te est. Quinto quãdo in gratia non perseverat. Heb. 13. Optimum est gratia stabilire cor. Sen. Quid prodest cibus corpori qui assumitur & statim reicitur, & sic gratia animæ si cito perditur? Chrys. Tolle perseverantiã, nec habet mercedem obsequium,

ncc

ENARRATIO IX.

32

nec gratia beneficium, nec fortitudo laudem. Item per gratiã dei possum intelligere beneficium redemptionis. De qua gratia. 2. Cor. 8. Scitis gratiã domini Iesu Christi cum diues esset propter nos egenus factus est, vt illius inopia diuites essemus. Eccl. 29. Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris. Et Aug. loquens de tali gratia dicit: Redimit venditos, viuificat occisos, honorificat iniuriatos. Gratiam istam in vacuũ recipit, qui tanti beneficii in memor existit, s. per ingratiudinẽ, quod est maximum peccatũ, vt dicit Ber. Ingratitudo est ventus vr̃s excicans fontem pietatis. Idcirco in præsentì tempore non debemus gratiam dei in vacuum recipere. Rationem subdit: *Tempore accepto exaudiuit te, s. à peccatis liberando.* Galat. 4. At vbi venit plenitudo temporis misit deus filium suum, &c. Et subdit: *In die salutis, s. quo nota est vera mundi salus: adiui te, s. per misericordiã tibi exhibitã.* Dicit ergo: *Ecce nunc tempus acceptabile, s. ad agendum pœnitentiã, quia nunc acceptatur sacrificium iustitiæ: ecce nunc dies salutis, s. ad promerendam gloriã: quia nunc acquiritur meritum salutis æternæ.* Hanc gratiam in vanum recipiunt, qui de die in diem pœnitere differunt. De quo Iob. 2. 4. Dedit ei dominus locũ pœnitentiæ: & ille abutitur eo in superbia. Apo. 2. Dedit ei tēpus vt pœnitentiã ageret, & nõ vult pœnitere à fornicatione sua. Tales sunt habentes vocẽ coruinã dicẽtes: Cras cras, pœnitentes vsq; ad sabbathũ paschæ. De quibus Eccl. 5. Ne tardes conuerti ad dominũ deum tuum. Nota, multa sunt quæ promouent hominem & hortantur ad pœnitentiã. Primum dei benignitas. Secundum tēporis opportunitas. Tertium pœnitentiæ utilitas. Quartũ est durationis nocibilitas vt habetur alibi. Atramẽ sciendũ est qd multiplex legitur tēpus in sacra scriptura. Est enĩ tēpus acceptabile, tēpus miserabile, tēpus formidabile. De i. dicitur in textu: *Ecce nũc tēpus acceptabile, s. in quo medicus per se venit offerẽs vnguentã suauitatis, & curans vulnera peccatorũ.* In quo tēpore possumus cõstituere pacem cũ angelis & hominib;. Hie. 8. Expectauimus pacẽ & non venit, quæsiuimus tēpus medelæ, & ecce formido. Vbi loquitur de hoc tempore gratiæ desiderans illud videre. Et hoc tempus gratiæ nunc habes. Nam tempus quadragesimæ est acceptabilis ad lucrãdum quàm alia tempora. Primò, quia cãpores nunc in locis suis inueniuntur, id est pœnitentiarij parati ad audiendas cõfessiones. O quàm felix mutatio fit in foro pœnitentiãli. Vilissimã enim moneta est quã peccator apportat & pre-

DOMINICA INVOCAVI T.

iosissima est quam deportat: quia peccata sua ibi dimittit & gratiam dei ibi acquirit. Tob. 3. In tempore tribulationis peccata dimittis his qui inuocant te. Item in quadragesima quasi in nundinis dei abundantius venalia exponuntur, scilicet ipsum regnum cœlorum. Vnde dicit Aug. Venale habeo, quid? regnum cœlorum. & tantum valet quantum habes. Attamen in nundinis istis quid prœcipue emendum sit, ostendit nobis dominus. Apocalyp. 3. Suadeo tibi emere à me aurum ignium probatum vt locuples fias. Aurum istud est castitas aut charitas: Vnde aurum em ut qui charitati student. Sed sunt aliqui qui in nundinis istis plumbum vel argentum emunt. Illi reuera emunt plumbum qui opera misericordie in mortali faciunt. Opera enim mortalia ad similitudinem plumbi sunt ponderosa & non pretiosa. Argentum enim emunt, qui sapientiam huius mundi sequuntur. Nam sicut argentum non reputabatur alicuius pretij tempore Salomonis, vt habetur. 3. Reg. 10. sic sapientia huius mundi stultitia est apud deum. 1. Cor. 3. Ideo in hoc tempore debemus emere aurum charitatis & misericordie. Psal. 101. Quia tempus miserendi eius, quia venit tempus. Et hoc tempore strictissima est reddenda ratio. Ansel. O lignum aridum quid respondebis cum exigeretur à te vsque ad oculi ictum, &c. Barnard. Omne tempus tibi impensum requiretur à te qualiter sit expensum. Sed heu conqueritur Hierem. de aliquibus cap. 8. Miluus in cœlo cognouit tempus suum, hyrundo & ciconia custodierunt tempus suum. Sed miser peccator hoc tempus refutat & negligit. Cum tamen, dicit Bernar. nihil pretiosius tempore: quia de eo valde exiguum præstatur nobis. Quarto Phylisorum: Nihil habemus de tempore nisi nunc. Ergo summa cum prouidentia est ad salutem animæ in eo respiciendum. Eccl. 9. Quodcumq; potest manus tua operari, instanter fac. Et Isaiæ 55. Querite dominum dum inueniri potest: inuocate eum dum prope est, scilicet in tempore præsentis. Secundum est tempus miserabile, scilicet tempus mortis. De quo 2. Timot. 4. cap. Tempus resolutionis meæ instat, id est mortis, quod est incertum. Eccles. 9. Nescit homo finem suum, sed sicut pisces hamo, & aues laqueo capiuntur, sic homines in tempore malo. Et loquitur hoc de carnalibus, qui non præuident diem mortis: & ideo quasi irrationalia animalia reputantur ad locum damnationis. Iob 21. Tenent tympanum & cytharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos: & in puncto ad infernum descendunt.

De hoc

ENARRATIO X.

33

De hoc tempore dicitur Eccl. 11. Si homo annis multis vixerit, & in his omnibus letus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, id est mortis. Et in hoc tempore difficile est penitere. Aug. Tuac morbus vrget, pena terret, vox clamat, mundus delectat. Eccl. 18. Cōfiteberis viuens, viuus & sanus confiteberis. Gregor. Timendum est qui tempus senectutis expectat, ad penitendum, nondum sperat misericordiam, inueniet iudicium. Bern. Infelix homo qui florē iuuentutis offert diabolo: & faeces senectutis deo. Psal. 58. Fortitudinem meam ad te custodiā. Ecc. 14. Ante obitum operare iustitiam, ante languorem adhibe medicinam. Dicit enim Aug. in lib. de penitentia, & habetur distin. 7. cap. Nullus expectet quousq; peccare non potest, arbitrij libertatem requirit dominus vt deleat commissā, non necessitatem. Ideo subdit, periculosissimū est vsq; ad mortem protrahere. Mart. 6. & Luc. 13. cap. Contendite intrare per angustam portam, scilicet penitentiam ne claudatur ianua diuine misericordie. Gre. in Mora. super illud: Clausa est ianua. Qui tempus congruum penitentia perdidit, frustra ad regis ianuam precibus pullat. Non enim post iudicium precum aut meritorum locus erit. August. de verbis domini: Tunc ianua iugentibus clauditur quæ non quotidie penitentibus aperitur: tunc erit penitentia, sed non fructuosa, &c. Tertium est tempus formidabile. De quo Psal. 74. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Non solum iustitias, sed iniquitates & malitias. Vnde 2. Cor. 5. Vnusquisq; recipiet prout gessit, siue bonum, siue malum. De hoc tempore Mat. 13. In tempore messis dicam messoribus, colligite zizania & alligate ea in fasciculos, & proiците in ignem: & ibi erunt æternaliter. Psal. 80. Inimici domini mentiti sunt ei: & erit tempus eorum in secula. Ideo ad Galat. 6. Dum tempus habemus operemur bonum. Nā in illo tempore formidabili non poterimus penitere. Psal. 6. In inferno quis confitebitur tibi? quasi dicat, nullus. Ideo Apoc. 10. Iuravit angelus quod post hoc tempus, non erit amplius tempus, misericordie & penitentia, sed iustitia. Ideo subdit Eccl. 4. Fisti obserua tempus. Rationem ponit Hieronymus. Sicut non perit capillus de capite, sic nec momentum de tempore. Et Cryostomus. Omni rei oportet magis parcere quam tempori. Aurum si perdidisti recuperare poteris: tempus autem non refumes, vt legitur in Vitis patrum de anima plangenti penam: & inter multitudinem penarum deplanxit amplius tempus perditum.

Quadrages. Theol.

B

DOMINICA INVOCA VIT.
DE EODEM, ENARRATIO X.
DE EVANGELIO.

Ductus est Iesus in desertum à spiritu vt tentaretur à diabolo.

Matth. 4. Marci 1. Lucæ 4.

Vbi duo hastilifores hastiludunt simul: tunc si vnus cadit, alter eius fautor & amicus capit eius arma, hastam, & galeam: & in specie prioris illo ignorate appropinquat. Spiritualiter, & sic quando primus homo bellauit cū diabolo: tunc amicus noster Iesus Christus induit nostræ carnis lorica & hastam nostræ fragilitatis cum galea defectuolitaris: & appropinquauit ad eum, scilicet diabolus ipso ignorante. Figuratur 1. Mach. 13. Postquam Triphon vicit & occidit Ionathan, tunc Symon frater eius assumpsit sibi populum fratris & officium: & vindicauit fratrem & occidit Triphon. Spiritualiter, per Triphon intelligitur diabolus qui superauit Ionathan, id est primum hominem quousque venit Symon, id est Christus obediens patri: & iste nos vindicauit in eadem forma humana. Ioan. 12. Nunc princeps huius mundi euertetur foras. Aliud thema: Videmus quod vbi rex militiam suam ad pugnandum mittit, si contingat eos male pugnare: ita vt dux exercitus & alij probi viri quidam occidantur, & quidam captiuantur: tunc rex assumit per se arma, & vadit ad prælium ad vlciscendum iniuriam suorum & verediam. Et qui fugerunt non sunt auli faciem eius videre. Spiritualiter, sic est de genere humano & Christo. Figuratur Iosue 7. Cum mitteret Iosue de Iericho viros contra Haij percussisunt & corruerunt. Ipse autem Iosue reuersus percussit viros Haij, ita vt nullus de tanta multitudine saluaretur. Spiritualiter, Christus rex caeli cum videret genus humanum in campo huius vitæ succubi, & Adam duceum cum maiori parte prostratum, induit armaturam. Ad Philipenses secundo: Habitu inuentus vt homo, in deserto huius mundi. Psal. 14. In te eripiat tentatione. 2. Petri 2. Nouit deus pios à tentatione eripere. De quo introitus: Inuocauit me, &c. In epistola hortamur: Ecce nunc in die salutis adiuiui te. In summa euangelij tria innuuntur. Primo quomodo Christus audacter bellum est ingressus. Secundo quomodo callidus hostis eum est aggressus, ibi, *Et accedes, &c.* Tertio quomodo fortiter idem hostis est oppressus, ibi, *Vade sathan.* De primo dicitur: In illo tempore, scilicet post baptismum immediate, ductus est Iesus in desertum. Glosa, Quod est inter Hierusalem & Iericho: vt dicitur Luca decimo: Et hic ductus fuit à libertate

ENARRATIO X.

34

bertate arbitrij: ergo à spiritu sancto. 2. Cor. 3. Vbi spiritus domini, ibi libertas. Et fuit hic spiritus qui in specie colūba mansit super eum. De quo Isaiæ 63. Spiritus domini ductor eius fuit. Subdit rationem: *vt tentaretur à diabolo.* Chry. Christus sciebat quod diabolus eum tentare desiderabat: & tamen diabolus aduersus Christum ire non poterat, ideo Christus contra diabolum processit. Sed diceres, cur in deserto & non alibi? Respondet Basil. quia locus solitarius est tētationi aptus: vt patet in prima muliere. Sed diceres: Cur tētari voluit Christus? Respondetur multis de causis secundum sanctum Thoma parte 3. q. 41. artic. 1. Primo vt nos omnes tentandos ostenderet. Eccle. secundo: Fili ad tentationem prepara animum tuum. Et secundum Hylarium, vt ostenderet omnem hominem quantumcunque sanctum esse tentationibus subditum. Iob 6. Militia est vita hominis super terram. Secundo, secundum Chry. vt audaciam diaboli reprimeret, & nobis contra tentationes auxilium ferret. Tertio vt nullus tentatus indignaretur. Mat. 10. Non sit discipulus super magistrum. August. Magna est consolatio membri à capite. Innocentius: Non desperet qui tentatur: quia tētatus est saluator. Quarto vt eis assisteret. 1. Cor. 10. Fidelis deus, qui non patitur vos tentari supra id quod potestis, &c. Gre. Sic morte sua Christus nostram victricis nostras tentationes suis superauit. Nota tamen, Gre. dicit quod tentatio tribus modis fit, scilicet suggestione, delectatione, & cōsensu. Suggestione saltem extrinseca & non intrinseca: quia in carne tentatus est Christus. Et hoc non est peccatum: & non delectatione vbi est peccatum veniale, nec cōsensu in quo est peccatum mortale: vt dicit Aug. Moraliter, per desertum intelligitur pœnitentia, quia dicit Aug. Omnis Christi actio, nostra est instructio. Sed Christus ductus est à spiritu, scilicet sancto, in desertum. Et sic homo per se non potest ingredi desertum pœnitentiæ, sed per solam gratiam, ad Roma. 8. Quicumque spiritu dei aguntur hi filij dei sunt. Primo, filij dei sunt, quia in heremo sunt aquæ amaræ, & sic contritio in pœnitentia. Thren. 2. Velut mare contritio tua. Item in deserto sunt igni serpentes, id est impugnatio diabolica. Vnde Petrus Rauenensis: Auctor malitiæ, origo nequitia, semper hominibus laqueos protendit, & foueas fodit. Innocentius: Nullus putet se in hac peregrinatione omnino tentationibus diaboli posse carere, nulla persona, nullus locus, nullū tempus excluditur. Ecce quam callidus. Non hominē qualencumque, sed Iesum, id est sal-

DOMINICA INVOCAVIT.

matorem, qui peccatum non fecit, tentauit. Quid faciet peccatoribus si Christum tentauit in heremo, vbi nulla tentandi causa vel occasio? Quid faciet manenti in ciuitate vbi loci amoenitas, vestium pretiolitas, diuitiarum iactantia? Si ieiunantem, quid in deliciis viuente? Si in tēplo, quid in lecto? Gregorius: Maligni spiritus quasi latrunculi iter nostrum obsident. Subdit: *Et cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit.* Ieiunauit, s. vt nō sumeret cibum. Et hoc propter tria. Primo, vt ostenderet se dei filium. Sed diceret tamē. Moses & Helias etiam ita ieiunabant. Soluti Chry. dicens: Illi esuriunt, Christus non. Ipsi virtute alterius sustentabantur, Christus propria virtute. Secundo, secundum Basilium ideo tantum ieiunauit, vt ostenderet volenti vincere diabolum necesse esse ieiunium. Mat. 17. Hoc genus daemioniorū in solo ieiunio & oratione eicitur. Tertio, secundum Greg. vt suo ieiunio nostrum ieiunium institueret. Nota, tres sunt causae cur institutum est ieiunium quadraginta dierum. Primo quia deliquimus in quatuor Euāgelistis, & decem preceptis: vt dicit Gre. In hoc debemus poenitere. Secūdo ideo, quia sicut ex lege iubemur deo offerre decimas totius anni frumētales: ita decimas temporum. Nam quadagesima cōtinet quadraginta duos dies: sed quia 6. dies dominicos non ieiunamus propter gaudiū resurrectionis quō Christus bis comedit. Ideo manēt tantū 36. dies ieiunales, ergo adduntur quatuor praecedentes: qui quadraginta sunt decimae temporum: quia annus habet 365. dies. Tertio secundum Ambr. ideo, quia per 40. dies aquae diluuij inundauerūt super terram propter peccata. Ergo peccata nostra per abstinentiam quadraginta dierum deleamus, vt impleamus quicquid deliquimus: vt cursor implet altera die quod in vno neglexit.

Nota, licet illo tempore Christus nihil comederit: nos tamē semel ob infirmitatem humanitatis possumus cibū sumere ad sufficientiam. Sed diceret. Cur non ieiunamus eo tēpore quo Christus, scilicet post Epiphaniā & baptismum? Respondetur primo: quia nunc instat anniuersarius Christi passionis. Ergo vt sibi cōpatiāmur portando crucem poenitentiae & cum eo resurgamus a vitiis & a morte animae: ideo isto tēpore institutum est hoc ieiunium. Secundo ideo vt imitemur filios Israel, quia illo tēpore exierunt de Aegypto, post hoc eo tempore exierunt de Babylonia, quod inde probatur: quia tā isti quā illi statim celebrauerunt Pascha. Et sic nos primo egrediamur de peccatis

ENARRATIO X.

vt deniq; eamus in terram promissionis. Tertio propter furorē libidinis qui in tempore veris solet nos magis accendere, quā aliis anni temporibus. Ergo refranemus carnis concupiscentiam per ieiunium. 2. ad Cor. 6. In ieiuniis & castitate &c. Hierony. Per abstinentiam cibi & potus tepescit venus, Prouer. 26. Si defecerint ligna extinguitur ignis. Sequitur, *Postea esuriit.* Et hoc propter duo. Primo vt ostenderet se esse verum hominem vt verum deum. Vel secundum Basilium ad ostendendum quōd famem spēte assumpsit vt ceteros defectus. Secūdo, secundum Basil. vt prouocaret diabolum ad tentandū eum. Dixi secūdo innuitur quomodo callidus hostis est eum aggressus: dicens, *Et accedens tentator*, id est diabolus qui habet hoc nomen ab officio. De quo Chry. Nec maducat nec bibit, nec aliud opus habet quā incedenter tentat. ideo dicitur tentator, *Et accedens.* Dicit Nicolaus de Lyra: Sciuit diabolus ex prophetia Esaiæ 9. quōd Christus deberet esse deus & homo iuxta illud: Paruulus natus est nobis; & filius datus est nobis. Ecce vera humanitas & vocabitur nomen eius, Admirabilis deus fortis: ecce manifesta eius diuinitas. Item sciuit tēpus fore cōpletum per Dan. expressum: & per regni translationē Iuda orū ad Harodē alienigenam, vt habetur Gene. 49. Non auertur sceptrū de Iuda &c. Sed nesciebat certitudinaliter an Iesus esset Christus. Verumtamen propter eminentiam sanctitatis eius habebat quādam coniecturā. Dubitauit enim diabolus: quia vidit eum natum de muliere, & stentem & circūcisum & fugientem in Aegyptum, & baptizatum, & sitim & famē patientem, & propter hoc putauit eum esse hominem. Item ex alia parte non nouit eius patrem: vidit angelos latantes: stellam magos ducentē: & ideo putauit eum deū. Ideo volunt hoc experiri per tentationē: & videns eum esuriē pati, putauit eum esse purum hominē. Et per hoc voluit eum ducere ad peccatū gulae. Maximus dicit quōd transfigurauit se diabolus in speciem humanā. Aug. Hic diabolus fuit Lucifer qui primum hominem superauit. Et assumpsit habitū religiosum vt à Christo putaretur heremita. Et accedens quasi cōpatiēdo fami Christi: quasi diceret: Ecce diu ieiunasti: nunc indiges cibo qui in deserto non potest haberi. *Si filius deus es dic vt lapides isti panes fiant.* Audiuit diabolus vocē patris: Hic est filius meus dilectus. Non fidem adhibēs huic voci cogitauit si conuerteret lapides in panes: nunc ipse esset, scilicet dei filius dilectus. Sed prius Christus signa nō fecerat: sed debebat signa

DOMINICA INVOCAVIT.

facere ad utilitatem credentiū. Etiam si fecisset, diabolus melioratus non fuisset; sed gloriatus quod Christum in miracula dixisset. Sed diabolus non fecit mentionē de refectione animæ: quæ est hominis prior pars. ideo à Christo repellitur tāquam doctor indefertus. Qui respondens ait: *Scriptum est. s. Deute. 8. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei.* Rabanus: Sicut corpus humanū non vivit sine cibo terreno, sic nec anima sine dei verbo. Ergo cōsidera quid nunc debes respondere diabolo cum vexat te dicens, ieiuniū longum, cibaria grossa. Responde ei: *Nō in solo pane vivit homo &c.* O quam multos diabolus tentatione gulæ superat. Eccle. 37. Propter crapulam multi perierūt. Galen. Plures moriuntur gula quā gladio. Phil. 3. Quorum deus venter est. Sed huic tērationi resiste per ieiuniū. 1. Pet. 5. Fratres sobrii estote & vigilate, quia adversarij vester diabolus &c. Iudith enim Holofernem superavit cum iaceret in lecto nimia ebrietate sopitus. Iudith. 12. Secundo tentavit eum diabolus de vana gloria, dicit Chry. Cum diabolus ex Christi respōsione nihil certi haberet an esset dei filius, ait intra se: Si iste fame non vincitur, & si non filius dei, tunc sanctus est vir. Possunt tamen sancti viri vinci per vanā gloriā. Tunc secūdō reuersus, dicit Maximus, assumpsit formam cursoris fortissimi dicēs: O debelis & attenuatus, nec per te ipsum ire vales: nec quicquam habeo vt te reficiam. Hanc tamen misericordiam tibi impendam vt te in dorso meo portabo ad habitaculum hominū: vt quis tui, s. misereri possit: & deus assensit. Nec mirū quod Christus dei filius permisit se à diabolo duci. Quia dicit Grego. in homil. 1. Quid ergo mirum si se ab illo permisit duci qui se etiam à membris illius pertulit crucifigi, scilicet à Pilato & Iudæis qui fuerunt membra diaboli? *Tunc assumpsit eum diabolus, scilicet ex superbia, & statuit eum supra pinnaculum templi, quod fuit vnum de ambulatoriū vbi sacerdotes populo prædicabant. Et fuit intentio diaboli vt à populo omni videretur. Christus tamen non visus fuit ab aliquo nisi à diabolo: quia fuit in eius potestate videri vel non. Ideo ait: Si filius dei es mitte te deorsum.* Hier. Hæc fuit causa tērationis si filius dei esset: quasi diceret: Si hoc facis, gloriosus apparebis in conspectu astantium, nec oportet te timere ne offendaris: *Scriptum est enim: Angelis suis deus mandauit de te: vt custodiant te in omnibus viis tuis.* Psal. 90. Greg. Vnde tibi diabole hoc? Scripturas legit in nō vt melior esses, sed vt deciperes quia incompletè allegauit, scilicet

scilicet non addendo, super Aspidem & Basiliscū ambulabis &c. id est super dæmones ambulabis, scilicet eorū tentationes conculcādo. Item sicut falsus doctor: quia male intellexit, eo quod non solum de Christo, sed de omni homine intelligendum est: cui secundum Hieron. datus est angelus in custodiam in tentatione. Ideo respondit ei per scripturam. Scriptū est: *Nō sentalis dominum deum tuum.* Ille deum tentat qui exponit se periculis vt experiatur an deus eum eripiat: vt si quis nihil vellet manducare, sed expectet vt deus eum cibaret: vel tāgere ferrum ignitum, quasi diceret. Nam per viam bonā possum descendere, scilicet per gradus factos: & si aliter descenderem hoc esset deum tentare. Tertio tentavit eum de avaritia. Maxim. Videns Christum nō posse superare in superbia & gula: tunc venit tertio in forma regis potentissimi cū exercitu maximo. *Et iterum assumpsit eum in montem excelsum: qui dicitur Quirētena & sub eo fuit riuulus fontis, qui Heliseum sanauit: duo miliaria à mōte. Et ostendit ei omnia regna mundi.* Chrysoft. simpliciter per diuersas partes. Ibi Romanorum, Græcorū, Francorum, Polonorū, & sic de alijs, & gloriā eorum. Quasi diceret: Ibi crescit aurū, ibi argentum, ibi lapides pretiosi. *Hæc omnia tibi dabo, si cades adterram me.* Verè mētus est, iuxta illud. Ioan. 8. Mendax est: & pater eius, scilicet mendacij. Nā diabolus nihil propriū habet. Ps. 23. Domini est terra & plenitudo eius &c. Et fortè se cognoscī timuit. Ideo, quasi desperatus venator qui omnia iacula iacit, & sic diabolus fecit. *Tunc ait ei: Vade sathanas, sin ignem æternum: quasi diceret: Hæc est tua inueterata nequitia vt honorem dei attrahas.* *Scriptum est enim, Demum deum tuum adorabis.* Deu. 6. scilicet adoratione latræ. Chryf. Hic datur nobis exēplum vt proprias iniurias toleremus: dei autē iniurias nō debemus audire. *Tunc reliquit eum diabolus in propria persona, sed postmodum rediit per pharisæos: Et angeli accesserunt & ministrabant ei.* Chryf. Nō dixit descendentes: sed accedentes, ad ostendendum quod semper ad eius ministeriū fuerunt in terra. Sed tunc tentato domino recesserāt: ne forte si eos præsentem sensisset malus angelus nō appropinquasset. Item nota hoc ieiuniū institutum est ab ecclesia sancta, vt habetur de conse. dist. 3. c. Placuit, vbi dicitur: Placuit vt omnes fideles exceptis diebus dominis, etiam die sabbathi sacerdotali oratione cōpleta & discretionis communionē percepta ieiunent in quadragesima. Et ibidem. *Et anone, Non liceat. Non liceat fratres feria quinta uouissimæ*

DOMINICA. INVOCAVIT,

septimana ieiunium solvere: & omnem quadragesimā exho-
rare. Glosa super verbo exhonore archidiaconi: Nil reputa-
tur ieiunasse qui vnum diem nō ieiunat. Et sanctus Thomas di-
cit in secunda secunda: Omnis qui venit ad tertiu septennium,
id est vicesimum primū annum tenetur ad hoc ieiunium. Ibidē
S. Thom. q. 147. dicit. Ideo pueri quandiu sunt in statu augmen-
tationis non tenentur ad hoc ieiuniū. Cōueniens tamē est, vt se
exerceant secūdum plus & minus secūdum modū suā atatis.
Sed quid de peregrinantibus & durē laborantibus? Responder
S. Thom. ibidem, artic. 4. Si peregrinatio & operis labor cōmo-
dē differri potest aut diminui absq; detrimento corporalis salu-
tatis & exterioris status qui requiritur ad cōseruationem cor-
poralis vel spiritalis vitæ: nō sunt propter hoc ieiunia ecclesie
prætermittenda. Si autē immineat necessitas statim peregrinā-
di, & magnas dietas faciendi vel etiam multum laborandi: vel
propter cōseruationē vitæ corporalis, vel propter aliquod ne-
cessarium ad vitam spiritalē. Et simul cum hoc non possunt
ecclesie ieiunia obseruari: nō obligatur homo ad ieiunādum.
Videtur tamē in talibus recurrendū esse ad superioris dispensa-
tionem, nisi fortē alicubi nō esset cōsuetū, quia pralati dissimu-
lantes videntur annuere. Itē quid de cursoribus quorū vsus est,
dominus necessarius? Respōdetur secūdū Guil. Si non possunt
simul currere & ieiunare, excusantur. Secus quando morātur &
modicum vadūt. Itē de pauperibus responder S. Thom. Paupe-
res, si possunt sufficiēter habere quod eis sufficiat ad vnam cō-
mestionem nō excusantur à ieiunio. Si nō possunt, excusantur
vt illi qui frustratim elemosinas accipiūt & māducant. Item
quid de mulieribus pragnātibus siue lactantibus? Responder
Guil. Si necessitas corporalis debilitatis impedit eas, nō tenen-
tur ad ieiuniū, si enim timeatur notabiliter de periculo vel ab-
ortu etiā tenentur. Hoc idē de infirmis, debilibus & senibus, &
sic de alijs. Attamē in his omnibus cautū est habere dispensa-
tionem episcopi vel proprii sacerdotis. Hæc Guil. Et de conse-
dist. 5. ca. Ieiunia in ecclesia à sacerdotibus instituta sine neces-
sitate rationabili nō soluantur. Hæc Euseb. Papa. Itē quid de cōse-
ctiōibus? Respōdet sanctus Tho. in 2. 2. q. 147. quod non solui-
tur ieiunium pec cōfectiones vel electuaria: sicut nec per alias
medicinarum assumptiones, nisi quis in fraudē sumeret: vel in
magna quantitate, vel per modū cibi. Cui cōcordat Innocen. Pro
quo sciendum, quod Greg. 30. Moral. & sanctus Tho. 2. 2. q. 147.

art. 4.

ENARRATIO XI.

art. 4. dicunt, quod quinq; modis tentamur vitio gulæ. Primo,
quando tēpus præuenitur. Et sic 1. reg. 14. Ionathas qui præuenit
horam, scilicet 9. horam. Secūdo quando cibi lautiores quarun-
tur sine causa necessitatis, sed voluptatis. Aug. Nō cibus sed ap-
petitus in culpa est. Et habetur. 4. 1. di. ca. Nō cogantur. Non co-
gantur diuites pauperū cibis vesci, vtantur cōsuetudine infirmū
tatis suæ: sed doleant aliter se nō posse sustētere, si cōsuetudinē
mutant egrotātes, vtantur superfluis: dent in opibus necessaria.
Vtantur preciosis, dent pauperibus grossa. Tertio nimis comē-
dendo vt mēsuram quis excedat: & sic peccauerunt Sodomitæ
Ezech. 16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ & c. Cōtra hoc dicit canō
de conse. di. 5. Sint tibi quotidiana ieiunia refectio sarietate fu-
gians & c. Quartus modus est ardentē concupiscere, vt faciunt
qui cum cibaria in mensam venerint statim absq; oratione &
vllō signo crucis deuorāt. In hoc excessit Esau Gen. 15. Aug. Nō
vsus rerū, sed libido est in culpa. Quinto nimis studiosē cōme-
stibilia prapapando & salutē animæ negligendo. Sic peccave-
runt filij Hely. 1. Reg. 2. qui accipiebāt carnes crudas vt studio-
sē prapaparent. Hæc omnia patent per hos versus:
Pra. properē, lautē nimis, ardentē studiosē.
Israel & Ionathas, Esau, Sodomitæ, sacerdos.
Vt bene ieiunes noli prandere gulosē.

DE EODEM, ENARRATIO XI.

*Quam ieiunasset quadragesima diebus & quadragesima noctibus,
postea esurii & c. Matth. 4.*

Postquam vestimentū multum scedatum est noua superue-
niens sordes non percipitur, quæ tamē in candido vestimē-
to statim apparet. Hoc iterū videmus in atrio mūdo, in quo vix
potest festuca cadere quin perpendatur: sed cū est immundum
grande lutū non percipitur. Spiritualiter, homo deditus crapu-
læ semper est in sordibus, ideo cū sordidior efficitur cadens scilicet
in latū libidinis nō percipit, vadit enim de sorde in sordē:
velut sus qui descendit in stabulū sordidum. s. demonum. Figuratur,
Matt. 8. q. quidam habēs in se legicnem spiritū immū-
dorum habitabat in sepulchris, inde diuina virtute expulsi spi-
ritus illi immundi ingressi sunt gregem porcorū. deinde præ-
cipitio ruerant in mare. Spiritualiter, per spiritus illos immū-
dos, qui viuū hominē tenebant in sepulchro, subaudi gulam
& crapulam quæ sunt vitia, viuētē hominē tenentia in sepul-
chris, vt mortuū in factore: eo quod semper putrescit. Ducunt

DOMINICA INVOCAVIT.

autem huiusmodi vicia de sepulchro ad porcos, quando gulosa erahuntur ad libidinem. Gula enim & crapula propter immunditiam corporis & animae quae inducunt, porcinæ felicitati comparantur. Sed inde descendunt præcipitio in mare, id est in infernum stabulo sulphureo cum demonibus deputandi: quibus se per immunditiam totaliter assimilauerunt. Amb. in lib. de penitentia: Ebrius, inquit, cum absorbuisset vinum, absorbetur à vino, abominatur à deo, despicitur ab angelis, deridetur ab hominibus, confundit naturam, amittit gratiam, perdit gloriam, incurrit damnationem aeternam. Ideo Christus nos admonens, seipsum ponit in exemplum virtutis, qui etiam postquam ieiunauit esuriens noluit sequi diabolum, qui suavit ei ut faceret panes de lapidibus, tentando eum per gulam. Sed docuit nos abstinere: eo quod euangelista tangit eius ieiunium dicens, *Cum ieiunasset &c.*

Nota, primo quale debet esse ieiunium. Secundo quæ sint eius utilitates. De primo sciendum. Ieiunium debet fieri plena conversione, pura intentione, deuota continuatione, vera humilitione. De primo dicitur Ioel. 2. *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu & planctu &c.* Qui ergo memorie vult ieiunare primo conuertatur. Parum est enim te abstinere à cibis, quum non abstines à vitiis. Esa. 58. *Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. Iusto. Qui abstinent à cibis & prauè agunt, demones imitantur quibus esca non est, sed semper adest nequitia. Ideo ut dignè ieiunetur, contritio, confessio & satisfactio associantur ieiunio. Ergo dicit, *conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio, fletu & planctu &c.* Item 2. Paral. 20. Iosaphat timore perterritus totum se contulit ad rogandum dominum: & prædicauit ieiunium vniuerso Iuda. Iuda constans interpretatur. Qui ergo vult dignè ieiunare debet confiteri peccata. Item satisfactio: licet ieiunium sit pars satisfactionis: tamè aliz partes omittendæ non sunt. Thob. 12. Bona est oratio cum ieiunio & elemosyna magis quam thesauros auri recodere. Dicit notatè elemosyna. Vnde Ambr. lib. de ieiunio: Illud ieiunium dominus approbat quod ad eius oculos manus elemosynarum leuat. Hoc quod tibi subtrahis, alteri largire. Vnde caro tua affligitur, egeni caro reparatur. Ergo dicitur Mat. 6. *Vnge caput tuum, & lingue deuotionis & orationis: & laua faciem, id est immundam conscientiam aqua miserationis. Vnde Esa. 58. Frange esurienti panem tuum &c.* De secundo dicitur Baruch. 1. *Audientes plorabant, ieiunabant & orabant in conspectu domini, Et bene additur**

ENARRATIO XI.

in conspectu domini & non conspectu hominum. Ecce quam pura debet esse intentio ieiunij, & non sicut illud de quibus dicitur 3. Reg. 21. *Prædicauerunt ieiunium & occidere fecerunt Naboth &c.* Ieiunauerunt ut innocentè occiderent, & sic aliqui ieiunant ut pallietur eorum nequitia. Et sic Iudas osculabatur dominum & tradebat. De tertio Iudith. 4. *Scitote quoniam dominus exaudiet preces vestras si miseritis permanentes in ieiunio & obsecratione in conspectu domini. Quidam autè bene incipiunt, sed desistunt cito. Quidam vno die ieiuni sunt, alio ebrii. Continuant autem ieiunij præcipue à superfluis cibis valet contra tria pericula trium hostium, scilicet diaboli, carnis, & mundi. Diaboli, vnde Christus Sathan vicit cum ieiunasset &c. Amb. Ieiuni hominis spiritum si serpens gustauerit, moritur. Vide quanta vis ieiunij, si spiritum terrenum serpentem interficit: quid faciet spirituali serpenti? Et in periculo maris Paulus & socij eius ieiunium continuantes euaserunt naufragium. Act. 27. dicitur: *Quartadecima die hodie exstantes ieiuni permanetis nihil accipientes. Mare significat mundum. Psal. 103. Hoc mare magnum & spaciosum manibus. Pericula carnis sunt pericula incontinentia. Luc. 6. Anna non discedebat de templo ieiunius & orationibus seruies. De quarto, scilicet humiliabam in ieiunio animam meam. Attende qualis debet esse ista humiliatio, quia debet esse quo ad te, quo ad deum, quo ad proximum. Primo quo ad te. Eccl. 34. *Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lauatio illius? Et sic homo qui ieiunat in peccatis & iterum facit, quid proficit humiliando se, oratione illius quis exaudiet? Ergo humiliatio eius quo ad se debet esse fructuosa. Secundo quo ad deum non debet esse presumptuosa sicut illorum qui dicunt Esa. 58. *Quare ieiunauimus & non aspexisti, humiliauimus animas nostras &c.* Tertio quo ad proximum non sit iniuriosa, sicut illius pharisæi. Lu. 18. *Ieiuno bis in sabbatho. Iniuriose contemperit publicanum. Contra quod dicitur. Rom. 14. Qui ieiunat, manducantem non spernat. De secundo quæ sint utilitates ieiunij, & quot sunt. Primo per ieiunium offensæ dei placatur. Vnde Ionæ 3. *Cum ciuitas magna Niniue interire debebat, tunc prædicauerunt ieiunium: tribus diebus & noctibus. Et sequitur: Vidit deus opera eorum quia conuersi sunt à via sua mala & miserus est super malitia eorum quam locutus fuerat ut faceret eis & non fecit. Vidit deus opera: & non tantum ieiunium: quia ieiunium sine alijs bonis operibus nihil prodest. Vnde legitur Hester. 4.*****

DOMINICA INVOCAVIT.

quod Hester tribus diebus ieiunando & tribus noctibus sententiam de morte Iudaorum datam reuocauit, sic & tu fac. Secundo per ieiunium gratia dei impetratur. Act. 2. Apostoli ieiunium spiritum sanctum acceperunt, & sic tu vis habere gratiam spiritus sancti, stude deuote ieiunare. Greg. in praefatione: Qui corporali ieiunio vitra comprimis, mentem eleuas: virtute largiris & praemia. Ecce ieiunium mentem eleuat: cibis vero grauat. Luc. 21. Attēdite ne corda vestra grauentur crapula & ebrietate, quia omne graue deorsum petit, vt patet Lu. 16. Mortuus est diues & sepultus est in inferno. Ecce praesens crapula vertitur in aeterna penuriam, vt notum est de diuite. Et e converso vt liquet de Lazaro qui portabatur ab angelis in sinu Abrahae. Hoc testatur Hieronymus: Miseria delectis, deliciae miseris comitatur. Bern. Sicut ignis & aqua simul esse non possunt: sic nec spirituales & corporales deliciae. Tertio per ieiunium diabolus superatur. Matt. 17. Hoc genus demoniorum in solo ieiunio & oratione eiicitur: quia ieiunio, diabolus resistimus, Et sic in 2. quibus nos impugnat auferimus ei: quia concupiscentiam auferimus. Proverb. 26. Cum defecerint ligna extinguetur ignis. Et sic etiam hic de igne concupiscentiae qui per ieiunium extinguitur. Oratio etiam deum ad nos prouocamus: quod figuratur Exo. 14. Aegyptij hoc audientes clamabant: fugiamus Israel, deus enim eorum pugnat pro eis contra nos: & sic Mat. 4. dominus vicit post ieiunium. Et figuratur Iudith. 12. & 13. Iudith oratio & ieiunatio ad vesperam amputauit caput Holofernis, id est diaboli. sic & tu fac. Est ergo mulrum orandum in ieiunio & non semper sistere in tabernis: & supple illud in potu quod deficit in cibo. Quarto per ieiunium oratio exauditur. 1. Esdras 8. Ieiunauimus autem & rogauimus deum nostrum pro hoc, & euenit nobis prosperum. Et Esdras 58. Hoc est ieiunium quod elegi, dissolue colligationes impietatis, tunc inuocabis, & dominus exaudiet. Et nimirum quia per ieiunium homo humiliatur in corpore, per orationem in anima. Et deus humiles libenter audit. Psal. 101. Respexit in orationem humilium &c. Et sic fecit Dauid dicendo Psal. 38. Humiliabam in ieiunio animam meam, vt etiam patet in Publicano. Luc. 18. Quinto homo ad suscipiendum corpus Christi per ieiunium preparatur. Et figuratur Iudith. 6. Ozias suscepit Achior in domum suam; & fecit ei cenam magnam expleto ieiunio. Et sic Ozias, id est Christus suscipit Achior, id est peccatorem poenitentem expleto ieiunio ad cenam corporis Christi in domum, id est in ecclesiam. Et Helias 3. Reg.

ENARRATIO XII.

39

Reg. 19. in fortitudine cibi illius ambulauit vsq; ad montem domini Oreb. Et sic tali ieiunio. Exo. 19. Moyses nescit recipere legem dei: & sic nos per ieiunium ipsum deum &c.

FERIA II. POST INVOCAVIT.

ENARRATIO XII.

Liunt hi in supplicium aeternum: iusti autem in vitam aeternam. Math. 25.

Gregorius dicit: Stultus debitor est, qui mutans gaudendo pecuniam accipit: & non perpendit tempus quo reddere debet. Spiritualiter, sic omnia quae habemus corporaliter & spiritualiter a deo habemus. Iac. 1. Omne datum optimum & omne donum perfectum de sursum est descendens &c. Et Apostolus 1. Cori. 4. Quid habes quod non accepisti, q. d. nihil. Ergo attendere debemus tempus quo mutatum reddere debebimus. Et hoc docet nos introitus missae dicens: Sicut oculi seruatorum in manibus dominorum suorum: ita oculi nostri ad dominum deum nostrum, &c. Et videmus qui non habet soluere debitum, ille petit dilationem: & sic ecclesia in hodierna collecta. Absolue quaesumus domine nostrorum vincula peccatorum: & quicquid pro eis meremur, &c. Et in graduali: Convertere domine aliquantulum: exaudi preces seruatorum tuorum. Et in tractu: Domine non secudum peccata nostra. Item: Domine ne memineris iniquitatum &c. Etiam videmus qui bene soluit paterfamilias hunc optime pascit, & in cubiculo suo requiescere facit. Spiritualiter, sic Christus bene soluituribus, id est deo seruientibus, & bene operantibus benignitatem exhibet. De quo episcopus Ezech. 34. Ecce ego ipse requiram oves meas, & visitabo eas sicut gregem pastor visitat, & pascam eas in montibus vberum & herbis viridibus, hoc est in delictiosis gaudiis. Et videmus qui non bene soluit debitum, ille ducitur ad iudicium, vinculatur & truncatur. Spiritualiter, sic qui deo non retribuit in bonis operibus vinculatur hic funibus peccatorum: & adducuntur iudicio aeternae damnationis. De quo in euangelio: *Liunt hi in supplicium aeternum.* Sanctus Thomae 4. d. 48. Sicut in primo aduentu venit filius dei vt pro nobis satisfaceret apud patrem: ita in secundo aduentu venit vt iustitiam patris in homines exequatur, & gloriae maiestatis demonstrat. Sicut equus duobus calcaturibus ex vtraque parte vel latere calcatur vt velocius currat: ita anima duobus affectionibus sollicitatur ad agenda poenitentiam, scilicet timore & amore. In summa euangelij duo innuntur. Primo iudicis magnifica apparitioni: *ibi, cum venerit.* Secundo subditur iudiciorum

FERIA II. POST INVOCAVIT.

diuersa dispositio, ibi, *Et congregabuntur omnes gentes &c.*
De primo dicit: *Cum venerit filius hominis, id est vir gini.* Aug.
Licet opera trinitatis sint indiuisa, ita quòd quicquid facit vna
persona faciat & alia & omnes, tamē sicut solus filius carnē as-
sumpsit humana in qua passus est: ita solus iudicabit. Ioan. 5. Pa-
ter nō iudicat quēquam: sed omne iudiciū dedit filio. Et meri-
tō, quia omnium creator & redemptor. Creator secundum diui-
nam naturā: redemptor secundum humanam. Ideo sanctus Tho-
in 4. di. 47. Secundū vtrāq; naturam iudicabit, id est secundum
diuinam habebit auctoritatē principalem secundū humanam
auctoritatem commissam. Ideo Matth. vltimo dicitur: Data est
mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Act. 10. Constitutus est
à deo iudex viuorū & mortuorū. Sed dices, quare dicitur filius
hominis in aduentu, in iudicio vero dicitur rex? Respondetur:
quia omnis verus & iustus iudex debet se mansuetū & benignū
exhibere in causis audiēdis: eo quòd nemo debet iudicare nisi
causas audiat: nec audire bene potest nisi mansuetus & patiens sit.
Vnde Cato: Impedit ira animū, & c. Sed Christus est iustus iu-
dex, vt dicit Aug. Nemo iustus iudicabit, nisi qui iniuste iu-
dicatus est. Ergo in aduentu se pium ostēdit: sed in proferenda
sententia se regem ostendit transgressores puniendo. Tūc non
queret Pilatus: Ergo rex es tu? Ioan. 18. Nec Iudæi dicent: Regē
non habemus nisi Cæsarē. Ioan. 19. Sed verē dicent: Regem non
habemus qui cōsoleretur, ducat & regat nos ad bonū: sed Cæsarē,
quia cēdet eos virga ferrea. Psal. 2. Reges eos in virga ferrea: &
tanquam & c. Item dices, in qua forma? Respōdet Aug. quòd
in forma illa iudicabit in qua ipse iudicatus est. Et meritō. Se-
debit enim iudex qui stetit sub iudice vt reus: damnabit veros
reos qui factus est falsus reus. Ideo veniet in ea forma in qua
videri possit à iudicandis. Sed solis bonis forma dei ostēdetur.
Malis sola forma, in qua iudicatus est secundū Esa. 26. Tollatur
impius ne videat gloriā dei. Ideo subdit: *In maiestate sua*, id est
diuinitatis excellētia: quoniam eū cognoscent, & tamē non vi-
debunt eum impij, nisi per signa & effectus. Nota, quando rex
aliquis iudicat in maiestate, hoc primo fit ardua de causa, & sic
hic. Eccle. vltimo: Cūcta quæ sunt adducet dominus ad iudiciū
pro omni errato siue bonū siue malum. Secundo cū decenti ha-
bitu: & sic hic in forma gloriosa. Psal. 103. Amictus lumine sicut
vestimēto. Tertio cum annulo aureo, id est infinita sapientia sicut
Matth. 10. Nihil occultū quod non sciatur. Quarto cū gladio, id
est

ENARRATIO XII.

40

est vindicta. Deut. 32. Si acuero vt fulgur gladiū meum, & arri-
puerit iudiciū manus mea, reddam vltionē hostibus meis, & c.
psal. 7. Nisi cōuersus fueritis gladiū suum vibrabit. Quinto cum
sceptro, id est iustitia. Prouerb. 25. Iustitia firmabitur thronus
eius. Psal. 118. Iustus es domine, & c. Sexto cū diademate, id est cū
gloria. Esa. 35. Gloria libani data est ei. Septimo cū principib:
ideo subdit, *Et omnes angeli eius cū eo.* O quāta latitia erit bonis
videre vultū creatoris redemptoris tam serenū: Ideo Christus
dixit electis, Luc. 21. Leuate capita vestra, appropinquat redem-
ptio vestra. Ecōuerso, quātus dolor malis, Zacha. 14. Oculi eius
contabescunt in foraminibus eorū. Malach. 3. Quis stabit ad vi-
dendū eum. Apoc. 6. Incipiens petris & moribus dicere: Cadite
super nos. Nota in iudicio quidam erunt vt assessores: vt dicit
Aug. Omnes qui voluntariam paupertatē habuerunt. Matth. 19.
Vos qui reliquistis omnia in regeneratione cū sederit filius ho-
minis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duode-
cim, iudicantes duodecim tribus Israël. Et Matth. 13. Fulgebunt
iusti sicut sol, & c. Quidā vt testes vt angeli, quidam vt accusato-
res vt diaboli. Apoc. 12. Proiectus est accusator fratrum nostrorū
qui accusabat illos, & c. Sed dices, quare vult habere generale
iudiciū, cū quilibet iudicatur in speciali post mortē: vt latro
qui iudicatus est ad vitā. Luc. 23. Hodie mecū eris in paradi-
so. Et diues ad mortem. Eiusdē 16. Mortuus est diues & sepultus
est in inferno. Ergo frustra expectatur finale iudiciū. Itē Naū 1.
Non iudicabit bis in idipsum. Respōdet sanctus Thom. parte 3.
q. 69. ar. 5. Iudiciū de aliqua re perfectē dari nō potest ante eius
consummationē, vt iudiciū de aliqua actione qualis sit perfe-
ctē non potest dari antequā sit cōsummata: & in se & in aliis af-
fectibus, quia multe actiones vidētur viles, quæ ex affectibus
sunt nociuæ. Similiter est de homine, de quo iudiciū perfectē
dari nō potest, quò ad vsq; vita eius terminetur: eo quòd multi-
plicetur mutari potest de bono in malū: & econuerso. Hebr. 9.
Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudiciū.
Et sic licet per mortē vita temporalis terminetur secundum se,
remanet tamē in effectibus. Primo remanet & viuunt in memo-
riis hominū, in quibus tamen etiam quandoq; cōtra veritatem
remanet bona fama vel mala. Secūdo remanet in filijs, qui sunt
quasi aliqui d patris secundū illud Ecclesi. 30. Mortuus est pater
illius & quasi nō est mortuus: similē enim sibi reliquit post se.
Et sic aliqui parētes vituperantur vel laudātur ex parte filiorū

FERIA II. POST INVOCAVIT.

& tamen multorum bonorum sunt mali filij: & e converso. Tertio quantum ad effectum suorum operum: sicut ex deceptione Arturij & aliorum hereticorum magna pullulabat infidelitas, & multos interfecit, & hodie interficit. Sic etiam de bonis ut de Paulo & aliis apostolis, ex quorum doctrina profecit usque nunc, & profecit fides Apostolorum. Quarto remanet quantum ad corpus, quod quandoque honorifice traditur sepultura: quandoque relinquitur in sepulchro, & tandem in cineratum resolvitur omnino. Et quia de his perfectum iudicium haberi non potest hoc tempore, propter hoc finit iudicium, ut manifeste talia dii iudicentur, habebitur. *Redditur sui per sedem maiestatis.* i. nube propter suam dignitatem. Eccl. 34. Thronus meus in columna nubis. Secundo propter promissam adimplentionem. Act. 1. Sic veniet quem modum vidistis, &c. Tertio propter nimiam charitatem que tantum nube trita a malis poterit videri. Psal. Nubes & caligo in circuitu eius, &c. Quarta ratio nubes, luit, tonat, fulminat: & sic Christus in iudicio fulminabit per vindictam terribilem: tonabit per sententiam crudelem, & pluet rorem gratiae super electos: quia gloria in corpore & ante augmentabitur. *Et congregabuntur ante eum omnes gentes.* 2. Corinth. 5. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi: ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit siue bonum, siue malum. Apoc. 20. Erunt libri aperti, & alius liber apertus est qui est vita, &c. igitur nullus locus excusationis. Primo liber passionis Christi, crux, clavi, lancea, spinea corona, &c. Matt. 24. Apparebit signum filij hominis in caelo. Esa. 11. Lenabit dominus signum in nationibus, i. contra nationes reproborum. Signum domini est signum crucis, ut mali tercantur, boni congregentur. Vel signum, id est stigmata vulnerum. Zacha. 12. Videbunt in quem transierunt. Sed an materialis crux ibi apparebit cum materialis lancea, quidam putant quod sic. Sed Chrysostomus dicit, per signum filij hominis non cruce & lanceam materialiter fore intelligendum: sed ipsam Christum habentem in corpore suo signa suae passionis. Vel potest dici signum crucis fore in caelo: quia signum crucis impressum erit in frontibus virorum celestium ad praesagium aeternae saluationis. Ezech. 9. Signum Esau in frontibus eorum, in reprobis vero non, &c. Secundo apertus alter liber conscientiarum. Hiero. Erunt facta nostra quasi in tabula depicta. Greg. Corpora erunt sicut vasa vitrea. Tertius liber praedestinationis, qui modo est clausus. Quartus liber vitae, id est Christus cuius virtus manifestabitur in cognitione omnium secretorum. In summa praesentis euang.

ENARRATIO XII. 41

euangelij agitur de iudicio, & tanguntur tria ex eo, quia tres personae requiruntur ad iudicium. Primo iudex cum dicitur, *Cum venerit filius hominis.* Secundo accusatores cum dicitur, *Et omnes angeli eius.* Tertio reus ut ibi, *Congregabuntur omnes gentes.* De primo dicit. In illo tempore, s. feria tertia. Post palmarum: cum exiit Christus de templo, & sedit in monte. Tunc praedixit ipsis discipulis iudicium futurum dicens: *Cum venerit filius hominis* id est Christus. Nam secundum Aug. in forma humana iudicabit in qua iudicatus est. Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit filio. De hoc iudicio dicit Psal. 118. Iustus es domine, & rectum iudicium tuum. Reuera rectum. Nam secundum Isido. quatuor modis corrumpitur iudicium. scilicet timore, amore, odio & munere. Primo iudicium Christi non corrumpitur timore: quia omnium potentissimus est. Matt. ultimo. Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. Et Hester 13. Domine in ditioe tua cuncta sunt posita. Ideo Iob 22. Numquid timens arguet te, & veniet tecum ad iudicium? Imo quanto potentiores erunt, tanto durius iudicium sustinebunt. Sap. 6. Potentes poterunt tormenta patientur. Secundo iudicium Christi non corrumpitur amore: quia iustissimus est: ideo contra fratres suos, scilicet falsos Christianos, sententiam profert, & nihil proderit eis al legare fraternitatem. scilicet quod sit frater eorum. Psal. 48. Frater non redimet, scilicet Christus; redimet homo, quasi diceret non, & non dabit deo placationem suam, id est non prodest precum multiplicitas, & pretium redemptionis animae suae, id est pretiositas sanguinis Christi. Ideo psal. 144. Iustus dominus in omnibus viis suis. Tertio non corrumpitur odio: quia optimus est. Sap. 11. Diligis omnia quae sunt, & nihil odisti eorum quae fecisti. Nam cum dolore & compassione punit. Esa. 1. Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis. Hic dicit glosa, quod more patris punit & plangit. Quarto non corrumpitur munere: quia ditissimus. Prover. 6. Non suscipiet pro redemptione alicuius damnandi munera plurima. Quia dicit Psal. 117. Gloria & diuitiae in domo eius. Unde Bernar. Veniet dies illa in qua plus valebunt pura corda quam astuta verba: & conscientia bona quam mansupia plena. Quinto non corrumpitur precibus. Prover. 6. Non acquiescet cuiusquam precibus, &c. Aug. Expectatur dies iudicij: & ad erit acquisissimus iudex, qui nullius potentis personam accipiet. Ideo Psal. 118. Congnoui domine quia aequitas iudicia tua. Dixi secundo quod in Quadrag. Thes. F

presenti euangelio innuitur, qui erunt accusatores in iudicio, s. angeli: cum dicit, *Et omnes angeli eius cum eo: qui, si fuerunt nobis ad custodiã deputati: tales erũt nostri accusatores sciẽtes omnia mala, quæ peccatores fecerũt, & ipsos grauitè accusabũt.* Job 20. Reuelabunt cœli, id est personæ cœlestes iniquitatem eius. Sciendũ tamẽ prater illos accusatores, sunt & alij tres accusatores, scilicet diabolus, torus mũdus & propriũ scelus. Primus accusator diabolus est. Vnde August. In iudicio aduersarius dicit: *A equissimẽ iudex iudica illum esse meũ per culpa, qui tuus esse noluit per gratiã. Tuus per naturã: meus per misericordiam. Tuus per passiõẽ: meus per suasiõẽ. Tibi inobediẽs: mihi obediẽs. A te accepit immortalitatis stolam: à me accepit penosam tunicã. Tuã vestẽ dimisit, cum mea huc venit. Ideo iudica eũ meũ dãnatum.* De hoc accusatore dicitur Apo. 12. Proiectus est accusator fratrum nostrorũ. Secundus accusator est torus mundus. Hugo de sancto Victore: *Cœlũ dicit, Ego lucẽ sibi ministrari ad solatium. Aer dicit, Ego omne genus auisũ sibi dedi ad obsequiũ. Aqua dicit, Diuersa genera pisciũ ego dedi sibi ad vsum. Terra dicit, ego panẽ & vini dedi sibi ad nutrimentum. Ideo ignis clamabit, à me cõburatur. Aqua in me submergetur. Aer, in me vtiletur. Terra, à me absorbeat. Infernus, à me degluriatur. Sap. 5. Armabit omnem creaturã ad vltionem cõtra inuẽntos. Tertius accusator erit proprium scelus. Nam omnia peccata, quæ modò sunt occulta reuelabũtur. Matt. 11. Nihil opertum quod nõ reuelabitur: & occultũ quod non sciatur. Nam tinea vestimẽtorum accusabit superbum. Erugo metallorum accusabit auarum. Merces defraudata pauperẽ accusabit tyrãnum. Iac. 5. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimẽta à tineis comesta sunt: aurum & argentum vestrũ eruginauit: & erugo eorũ vobis in testimoniũ erit. Et infra: Ecce merces operariorum quæ defraudata est à vobis clamat, & clamor eorũ in aures domini Sabaoth introiuit. Et adificiũ accusabit vsurarium. Et ideo habetur in lib. Abac. 2. cap. La pis de pariete clamabit, & lignum quod in sceler iuncturas adificiorum est, respondebit. Dixi tertio ponuntur rei peccatores, dicens: *Tunc sedebit super sedem maiestatis suæ, scilicet in nube.* Itẽ Luca vigesimoprimo capitulo: *Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube.* Et Isaiæ sexto capitulo: *Vidi Dominum sedentem super folium excelsum. Et congregabuntur ante eum omnes gentes, scilicet boni & mali, qui fuerunt à primo ho-**

mine vsque ad vltimum. 2. ad Cor. 5. Omnes stabimus ante tribunal Christi, scilicet in valle Iosaphat. De quo Ioëlis 3. Congregabo omnes gentes, & deducam eos in vallem Iosaphat. *Et separabit eos ab inimicem, sicut pascor separat oves ab hœdis.* Separabit eos sicut sacerdos legalis leprosum & immundum à mundis. Figuratur Nume. 12. Soror Moyfi fuit ciecta propter lepram extra castra. Spiritualiter sic impij eiiciuntur de medio iustorum: ne fœtorẽ peccati alios corrumphant. Et sicut Ozias leprosus statim de Hierusalem eiicitur. 2. Paralip. 26. cap. sic peccatores à consortio iustorum. Et sicut zizaniam colligitur in fasciculos ad comburendum. Matth. 13. sic peccatores colliguntur in ignem æternum: quia modicum fermentum totam massam corrumpit. 1. ad Corinth. 5. Item separabit eos sicut iustus iudex separat. malos à bonis: vt boni securius quiescant. Matth. 13. Mitter angelos suos vt colligant de regno eius omnia scidala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mitter eos in caminum ignis, &c. Et subdit: *Et statuet oves à dextris, hœdos autem à sinistris.* Chrysof. Per oves intellige iustos. Matth. 10. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum, &c. Nota, iustus comparatur oui quintuplici de causa. Primo quia est tractabilis ad radendum. Psal. 77. Deduxisti sicut oves populum tuum. Sic boni tractabiles sunt: quia prælati humiliter obediunt. Ioan. 10. Oves meæ vocem meam audiant, & sequũtur me, scilicet obediendo. Secundo ratione fructuositatis. Ioan. 15. Elegi vos vt fructum afferatis, &c. Nam omne quod procedit de oue fructiferum est, scilicet lac, lana, caro, & stercora: & sic omnia opera nostra debent esse fructifera. 1. ad Corinth. 10. Omnia quæcumque facitis, in nomine domini facite. Tertio, ovis est animal mansuetum, vt nec dẽtibus mordeat, nec cornibus feriat. Et sic iusti debent esse mansueti. Psal. 36. Mansueti hereditabũt terram. Quarto ovis est animal patiens, & sic iusti. Luc. 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Quinto, dominum suũ vestit & cibat. Et sic boni. Isai. 58. Cũm videris nudum, operi eum. Itẽ per hœdos intelliguntur mali & peccatores. Nam plures habent proprietates hœdi. Primo hœdus est animal fœtidum, in quo significatur peccatum luxuria. Nam luxuriosus fœteret coram deo & angelis eius. Isai. 33. De cadaueribus eorũ ascendet fœtor. Secundo, hœdus est velox cursu. Sic peccatores veloces sunt ad malum. Psal. 11. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Tertio est animal alta petens. Et sic mali per su-

FERIA II. POST INVOCAVIT.

perbiam. Psal. 106. Ascendunt vsq; ad coelos, & descendunt vsq; ad abyssos. Quarto est animal infructuosum. Et sic peccatores ad Roma. 6. Stipendia peccati, mors. Quinto hœdus habet acutum visum, sic peccatores in concupiscentia oculorum. Pro. 15. Oculi stultorum in sinibus terræ. Stulti sunt auari qui omnia possidere cupiunt vsq; ad fines terræ. Et tales hœdi statuuntur à sinistris. Origenes: Qui dextera opera habet à dextris statuuntur: mala verò à sinistris. *Tunc dicit his qui sunt à dextris: Venit benedicti patris mei: possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Raban. Propter opera bona dabitur aeterna benedictio. Prouer. 11. Benedictio domini super caput iusti. Chry. Possidete & non accipite: quia datur eis in hæreditatem. Sap. 5. Accipiunt regnū decoris, & diadema de manu domini. Sed dices: Quare prius remunerantur boni quàm mali damnantur? Respondetur, vt mali de amissione boni magis crucientur: & boni de euasione damnationis magis lætetur. Tunc tangit causam possidendi, dicens: *Esuriui, & dedi sibi mibi manducare. Sitiui, & dedi sibi mibi bibere. Hospes eram, & collegistis me. Nudus eram, & cooperuistis me. Infirmus eram, & visitastis me. In carcere eram, & venistis ad me.* Aug. in 1. lib. homil. Tacet dominus omnia facta iustum, & omnia mala iniquorum: & solum laudat eleemosynā, & vituperat auaritiā: quia omnia peccata redimuntur per eleemosynā. Daniel. 4. ca. Peccata tua eleemosynis redime. Cū hoc tamen cuncta quæ sunt adducet dominus ad iudiciū. Eccl. 11. Sed dices, quare tantum de operibus misericordie profertur sententia regis? Respondetur: Primo propter diuinæ proprietatis naturalem charitatem. Nam quicquid alieni est proprium & naturale, hoc naturaliter diligit, in hoc delectatur, de hoc loquitur & operatur: & alios obseruare hortatur. Sed deo Christo secundum Gregoriū, proprium est semper misereri & parcere, quod pater: quia per viscera misericordie visitauit nos oriens ex alto. Luc. 1. Sustinuit nos ne moreremur in peccato. Threnor. 3. Misericordia domini magna, quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes eius. Redemit nos ne damnaremur. Psal. 32. Misericordia domini plena est terra. Hanc tenuit, hanc in euangelio docuit, ergo eam nobis querit. Secundo propter hominis naturalem proprietatem. Nam omnis homo naturaliter appetit sibi misericordiam exhiberi, eo quod indiget, & nemo sibi sufficiens sit. Ergo de iure nature, Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: & quod tibi vis fieri, id alteri

ENARRATIO XII. 43

alteri prastiteris. Iacob. 2. Iudicium sine misericordia illi qui non facit misericordiam. Tertio quia hoc opus præ ceteris facilius est: nec quisquam potest se excusare de hoc. Mat. 10. Qui cumq; potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigide, non perdet mercedem suam. Quia duplicia sunt opera misericordie: vt habetur 45. disc. cap. Duo sunt, scilicet corporalia & spiritualia: Modò si non habes corporale, tunc saltem impartire spirituale. Vnde versus:

Consule, castiga, solare, remitte, ser, ora.

Et etiam sanctus Tho. in 2. 2. q. 32. Quarto propter magnam ingratitudinis impietatem. Docuit enim Luc. 6. Dare & dabitur vobis: Dimitte & dimittetur, quasi diceret: Dedi multa, dimissi infinita: vos autem fuistis ingrati: ergo ite in ignem æternum. Subdit: *Tunc respondebunt iusti dicentes: Domine quando vidimus te esurientem & pauperem? Sitiientem, & dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te, aut nudum, & cooperuimus te? Infirmum, & venimus ad te?* Rab. Hoc dicunt non diffidentes de verbo domini, sed stupentes de tanta sublimatione, & de maiestate suæ magnitudinis: quia videbitur eis paruum bonū quod egerunt, secundum illud ad Roma. 8. Non sunt condignæ passionis huius temporis ad futuram gloriam, &c. Origenes: Humiliatis causa laude beneficiorū suorum indignos se proclamant. *Et respondens: Amen dico vobis, quicquid feceritis vni de fratribus his meis minimis, mibi fecistis.* Notanter dicit meis, quia non de omnibus fratribus, sed de his de quibus Mat. 12. dicitur: *Qui facit voluntatem patris mei, hic meus frater, soror & mater est.* Et tales dicuntur fratres minimi ratione humilitatis. Chryso. Vbi cumq; scis deuotos humiles, & pauperes compone cum eis hæreditatem tuam, vt particeps sis hæreditatis eorum. *Tunc dicit his qui à sinistris sunt: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui parati estis diabolo & angelis eius.* De hac exclusionem & separationem dicit Chryso. Ponamus illud ante oculos, quanti doloris est excludi & proiici à regno cœlorum: quod, vt mihi videtur, grauius est ipsa gehenna. Nam si iste ignis non ardet, & immortalis illa pœna non esset parata: hoc solum quod alieni efficiuntur à Christo, & excluduntur à bonis æternis, nõne omni pœna cruciabilis diceretur? Et similiter sanctus August. de illa gehenna sic inquit sermone 15. ad fratres heremitas: *Caueamus dilectissimi ne veniamus ad illum ignem, qui habet cruciationem & nullam luminis cõsolationem, nec aliquam si-*

FERIA II. POST INVOCAVIT.

nalem terminationem. Vnde idem ibidem dicit: Licet corpora eorum sunt passibilia, sunt tamen incorruptibilia: ideo ab igne patientur, & tamen non consumuntur. Vnde sicut Salamandra vivit in igne materiali, sic mali in igne infernali. Et erit ibi finis sine fine, mors grauior omni morte: semper mori desiderantes, & tamen mori non possunt. Hugo: Eodem supplicio puniuntur diaboli & homines. Hic aperire aures avari & diuites qui nudos non finitis calefacere: esurietes recusatis pascere. O quam immisericors & iratus iudex erit eis Christus. Ponatur casus quod reprobi diceret: Domine, si non sumus digni regnum tuum possidere, placeat tibi tamen ut ad pedes tuos possimus manere. Respondebit: Discedite a me. Ponatur etiam si dicat: Domine si nos repellis a te, tamen benedictionem tuam da nobis. Respondebit non, sed habeatis maledictionem meam. Ideo subditur: *Maledicti*. Ponatur ut si dicat: Domine saltem ad aliquem locum refrigere nos mitte. Respondebit non, sed in ignem aeternum. Ponatur quod dicant, saltem breuem terminum nostrae maledictionis nobis pones. Respondebit non, sed aeternum. Ponatur quod dicant, saltem aliquem bonum dominum nobis praeficias qui clementer nos regat. Respondebit, qui paratus est diabolo: non dicit vobis, quia quilibet sibi ipsi parat damnationem. Ponatur quod dicat, saltem aliquam bonam societatem nobis ad iuge qua possimus consolari. Respondebit, & angeli eius, quasi dicat, pro domino habeatis diabolium maiorem, pro sociis vestris daemones minores. Sententia autem iustorum e converso est, quibus dicit: *Venite benedicti*. & c. Ac si dicat illis maledictis: Discedite a me, & istis benedictis, venite ad me. Illis dedit meam maledictionem: sed vobis meam benedictionem. Ideo dicit: *Venite benedicti*. Illos misit in ignem aeternum: vos introduco in regnum aeternum. Ideo dicit, possidete regnum. Illis dixi ut maneant in igne perpetuo: vobis dico ut maneatis in regno perpetuo: quod vobis paratum est ab origine mundi. Illis ut habeant principem diabolium: vobis dico ut in principem habeatis patrem meum. Ideo dicit: *Venite benedicti patris mei*. Illis dixi ut habeant in socios daemones infernales: vobis dico ut habeatis in socios angelos meos caelestes. Sequitur: *Tunc ibunt hi in supplicium aeternum*, scilicet mali sine tardatione. Nota quatuor modis se aliquis iuuare consuevit, ut sententia executioni non maderetur. Aut per appellationem aut per supplicationem, aut per querelam falsam: aut per integram restitutionem. Nullo autem istorum modorum damnati

FERIA ENARRATIO XIII. 44

damnati iuuare vel defendere se poterint, quin illa sententia executioni maderetur. Non per appellationem: quia eorum crimina sunt notoria, & in notoriis appellatio non habet locum. Hiero. Aderit dies illa in qua falsa facta nostra, quasi in quadam tabula picta demonstrabuntur. Non per supplicationem: quia si omnes sancti pro ipsis supplicarent, deus non exaudiret eos. Iere. 14. Noli orare pro populo isto in bonum, quia gladio, fame & peste consumam eos. Iob. 41. Non parca eis verbis potentibus, & ad deprecandum compositis. Non per falsam querelam, ut dicat quod illa sententia sit lata per falsos testes. Iob. 12. Ipse nouit decipientem & eum qui decipitur. Non per restitutionem integram, ut scilicet ad statum pristinum restituantur: quia sicut dicitur ad Heb. 6. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, & prolapsi sunt rursus renouari ad poenitentiam. Apoc. 10. Iurauit angelus, post hoc tempus non erit tempus amplius, scilicet poenitentiae & misericordiae: sed iustitiae. Grego. O quantae angustiae erunt tunc reprobis. Si respiciet sursum, tunc vident iudicem iratum. Si deorsum, tunc vident infernum eis praeparatum. Si ad dexteram, tunc vident congregationem bonorum a qua debent separari. Si ad sinistram, tunc vident multiplicationem daemonum eum quibus aeternaliter debet cruciari. Si foris, tunc vident mundum ardentem in quo non debet perseuerare. Si intus, tunc videt conscientiam remordentem, a qua perpetuo debent puniri. Miser peccator sic apprehensus undique erit in angustia positus. Tunc implebitur illud Apoc. 6. Incipient petris & motibus dicere: Cadite super nos & abscondite nos a facie sedentis super thronum, & ab ira agni. *Tunc ibunt iusti in vitam aeternam*, ubi secundum Innocentium papam, est pax sine ira, sanitas sine dolore, gaudium sine merore, vita sine morte. Ad quam perducat nos Iesus Christus, & c.

FERIA III. ENARRATIO XIII.

Et iacebat omnes vendentes & ementes de templo. Ioannis 2.

Consuetudo est regis & principis cum intrat ciuitatem, scilicet aliquam sui regni, tunc maleficos solet acriter redarguere ut conuertatur in melius. Bonos vero mediocriter comendare ut laudati proficiant, & pauperes oppressi ad eum refugiant sibi conuertendo de iniuria eis illata. Spiritualiter, si rex regum Christus Iesus huc venit in regnum suum, scilicet in mundum. Ideo pauperes oppressi, id est peccatores, debent habere refugium ad eum, de quo introitus missae: Domine refugium factus

FERIA III. POST INVOCAVIT,

es nobis à generatione in generationem. Et conqueri debent de oppressione diabolica, inuocantes eius misericordiã. Quod facit ecclesia in collecta hodierna, scilicet: *Respice quæsumus domine familiam tuam & præsta, vt apud te mens nostra tuo desiderio fulgeat, quæ se carnis maceratione castigat. Et hoc refugium ad regem regum docet epistola hodierna quæ scribitur Isa. 55. Quarite dominum dum inueniri potest: inuocate eum dum propè est. Nam vnico verbo potest nos eripere de demonum potestate. Ideo subdit in epistola: Quomodo descendit imber & nix de cælo, & illuc non reuertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit: & dat semen ferenti & panem comedenti, &c. Sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo. Non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumq; volui: & prosperabitur in his ad quæ misi illud. Et sicut rex peruersos punit & redarguit, bonos verò commendat: sic rex noster dominus Iesus Christus. Hierusalem ingrediens cæcis & claudis, qui ad eum in templo accesserunt dona sanitatis copiosius condonauit: sed peruersos & malos sacerdotes, & auaros qui se correctione eius emendare non curauerunt, abiecit & reprobauit, de quo thema: *Etiebat omnes vendentes & ementes de templo.* In summa euangelij tria innuuntur. Primo innuitur ingressus regis laudabilis, ibi: *Cum intrasset Iesus Hierusalem.* Secundo tangitur excelsus legis vituperabilis, ibi: *Scriptum est, Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Tertio subditur accessus ipsorum infirmorum placabilis, ibi: *Accesserunt ad eum.* De primo dicit, In illo tempore, scilicet in Dominica palmarum, cum Iesus descendisset de monte Oliueti, sedens super asinam, appropinquauit Hierosolymam: quem turba præcedentes & sequentes clamabant dicentes: *Benedictus qui venit in nomine domini.* Et cum intraret Iesus Hierosolymam, commota est vniuersa ciuitas, id est maiores ciuitatis commouebantur videntes hæc: & mirabantur secundum Hierony. populi frequentiam, & nescientes diuinam virtutem dixerunt: *Quis est hic: quasi dicerent: iste non est talis nec tantus, cui talia debeant exhiberi.* Vnde Chryso. super Matt. dicit: Merito autem commouebantur videtes rem mirabilem: homo laudabatur quasi deus, sed deus laudatur in homine. Puto autem quod nec ipsi qui laudabãt, sciebant quid laudabant. Sed spiritus subito ingressus in eos nesciente animã veritatis verba fundebat. Hæc ille. Consimilem quæstionem fecit*

ENARRATIO XIII.

fecerunt de ipso vt ait Origenes: Cum Hierosolymam ecclestem ingrediebatur, ipsi angeli dicentes: *Quis est ille rex gloriæ?* Ad quæstionem verò maiorum de ciuitate Hierusalem respondit populus sicut sequitur. Populi autem dicebant: *Hic est Iesus propheta à Nazareth Galilea.* Ponunt isti nomẽ eius dicentes, *Hic est Iesus, id est saluator.* Vnde Matt. dicitur: *ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum.* Et ponit eius officium, dicentes eum prophetam: per hoc innuitur eum esse doctorem verum à Nazareth: quod interpretatur flos. Vnde Cantic. 2. *Ego flos campi & lilium conuallium.* Vbi Hierony. Aliis autem ambigentibus vel interrogantibus vilis plebecula confiteretur: quia hic est Iesus propheta à Nazareth Galilea, a minoribus incipiunt, vt ad maiora perueniant. Prophetam enim eum dicunt quem Moyses sui similem dixerat esse venturum. A Nazareth autem Galilea, quia ibi educatus fuerat, vt flos cãpi nutritur in flore vitutũ. Hæc ille. Subdit: *Et intrauit Iesus in templum.* Chryso. super Matt. Hoc erat proprium boni filij vt ad domum curreret patris, & illi honorẽ redderet qui genuit eum. Sic & tu imitator Christi factus cum in aliquam ingressus fueris ciuitatem, primum ad ecclesiam curras. Hoc etiam erat boni medici proprium vt ingressus ad infirmũ ciuitatem saluandam, primum ad originem passionis intenderet. Nam sicut de templo omne bonum egreditur: ita de templo omne malum procedit. Si enim sacerdotium integrum fuerit, tota ecclesia floret. Si autem corruptum fuerit, fides marcida est. Sic enim cum videris arborem pallentibus folijs, intellige quia vitium habet in radice. Sic cum videris populum indisciplinatum sine dubio cognosce quia sacerdotium eius nõ est sanum. Hæc ille. Ideo intrauit in templum corrigere auaritiã sacerdotũ quæ in templo magis exercebatur. Pro quo notandum in ferie huius euangelij, notatur quod Christus tria loca intrauit, scilicet Hierosolymam, templum & Bethaniam: per quæ loca tria significantur mens humana, quæ debet esse Hierosolyma, id est pacifica: quia Hierusalem interpretatur visio pacis. Item debet esse habitatio dei grata: & tunc est templum dei viuui acceptum 2. Corint. 3. Vos enim estis templum dei viuui. Item debet esse ad obediendum prona: & tunc est Bethania, quod interpretatur domus obedientiæ. Psal. 17. In auditu auris obediunt mihi. Primum locum domino ingrediente, scilicet Hierosolymam tota ciuitas est commota. Spiritualiter, sic intrante domino in animam

EERIA III. POST INVOCAVIT,

per gratiam praeuenientem, omnes potentiae debent commo-
uere per dolorem & contritionem peccati. Psal. 59. Commouit
siti terram & conturbasti eam, sana contritiones eius quia com-
mota est. Sed notandum est, quod quidam sunt qui nullo modo
commouentur. Alij sunt qui leuiter commouentur. Sunt quidam
qui dicuntur attriti. Alij qui praecordialiter commouentur. Qui-
dam qui nullo modo commouentur, sunt duri & obstinati, qui
ad poenitentiam non possunt frangi. De quibus dicitur ad Ro. 2.
Secundum duritiam tuam & impoenitens cor tuum thesaurizas
tibi iram in die irae, & reuelationis iusti iudicij dei. Ecl. 3. Cor
d durum male habebit in nouissimo die, qui amat periculum peri-
bit cum illo. Alij sunt attriti, scilicet qui de suis peccatis leuiter
& superficialiter commouentur. In istis est attritio, id est qua-
dam leuis poenitudo. Et ista attritio licet sit bona: tamen non
sufficit, non enim paruum sed magnum dolorem deus a pecca-
tore requirit. Iere. 6. Luctum unigeniti fac tibi planctum ama-
rum. Alij sunt qui praecordialiter commouentur, qui scilicet
omnia peccata sua minutatim coterunt, & minimas partes fra-
gunt dolendo profundè de peccatis magnis & paruis, & de pec-
catorum circumstantiis: & non tantum de omnibus in commu-
ni, sed etiam de quolibet in speciali. Et talis dolor vocatur con-
tritio, quando scilicet cor omnibus viribus animae minutatim
omnia peccata conterit. Psal. 50. Cor contritum & humiliatum
deus non despicies, &c. Minus dicit & plus signat, id est quod
multum disligat. Ista tria, scilicet obstinationem, contritionem,
& attritionem possumus videre per tria exempla. Primum
quod semen iactatum in terram duram & non scissam non cre-
scit. Iactatum verò in terram scissam in grossas partes paruula
fructum reddit. Iactatum autem in terram bene cultam mintu-
ratim tritam multum fructum facit. Cor obstinatum est tan-
quam terra dura quae nullum fructum facit. Cor attritum est
tanquam terra in grossas partes scissa quae paruulum fructum
reddit. Cor contritum est tanquam terra minutatim trita
quae multum fructum facit. Secundum exemplum est quod
species aromatica si est integra parum redolet. Si frangatur re-
dolet multum. Sed si conteritur redolet plurimum. Sic etiam
cor hominis integrum & durum non redolet sed fetet. Scissum
verò per quandam attritionem modicum redolet. Contritum
autem cor redolet multum. Tertium exemplum est, quia de
grano integro non potest fieri panis: de grano verò grosso mo-
dicum

TIVA ENARRATIO XIII.

46

dicum trito fit panis, sed non lapidus: de grano autem minutatim
trito fit panis lapidus & delicatus. Eodem modo de corde
integro & duro non potest fieri panis s. dei, sed tantum diaboli.
De corde verò attrito & si fiat panis dei, non tamen est deo mul-
tum lapidus. De corde verò bene contrito fit panis deo lapidus
angelis delicatus, poenitentibus nutritiuus. Ps. 79. Cibabis nos
pane lachrymarum. Secundo Christus intrauit in templum, & inde
eiciebat vendentes & ementes in templo, & mesas numulario-
rum & cathedras vendentium columbas euerit. Spiritualiter, sic
est intelligendum. Postquam Christus intrat templum cordis per
gratiam praeuenientem mouentem ipsum ad contritionem. Post
hoc intrat in templo cordis per gratiam proficientem, purgando il-
lud, s. per confessionem, eiciendo inde oues & boues & numula-
rios, & columbas. Per boues qui cornibus ventilantur significa-
tur peccatum superbia. Per columbas quae sunt libidinosae, si-
gnificatur peccatum luxuria. Per numularios, peccatum auaritia.
Per oues, peccatum accidia. Et sic omnia ista de templo cor-
poris tui per confessionem abicienda sunt. Vel potest dici quod
per illos qui vendunt columbas significantur simoniaci: qui ven-
dunt dona spiritus sancti, quod est peccatum scilicet clericorum.
Per numularios intelliguntur, cupidus, quod est peccatum
mercatorum. Per boues significantur superbi, quod est peccatum
magnatum & praelatorum. Per oues significatur hypocrita, quod
est peccatum religiosorum. Mat. 7. Attendite a falsis prophetis qui
veniunt ad vos in vestimentis ouium: intrinsecus autem sunt lupi
rapaces. Tertio Christus intrauit Bethaniam. Postquam enim Chri-
stus intrauit cor per gratiam praeuenientem commouendo ad con-
tritionem, & per gratiam proficientem purgando per confessionem:
Tandem intrat per gratiam perscientem persciedo ipsum per obe-
dientiam satisfactionem. Et hoc est intrare in Bethaniam: quia Betha-
nia domus obedientiae interpretatur. Hic autem verè obedit qui
de omnibus peccatis suis plenam & perfectam satisfactionem facit.
Satisfactio enim aliquando est minor quam debet, aliquando est
aqualis, aliquando verò maior. Quando enim est minor, tunc
deus supplet eam in purgatorio de rigore suae iustitiae. Quia si-
cut dicit Aug. Sicut nullum bonum irremuneratum, sic & nul-
lum malum impunitum remanet. Quando verò est aqualis, tunc
valet ad dimissionem. Vnde ad Rom. 6. dicitur: Sicut exhibui-
stis membra vestra seruite immunditiae & iniquitati ad iniqui-
tatem: ita nunc exhibete seruire iustitiae in sanctificationem.

FERIA III. POST INVOCAVIT.

Quando autem est maior quam videntur eius peccata. require re, tunc illa satisfactio valet ad dimissionem culpæ & ad cumulum gloria. De qua dicitur Luc. 6. Mensuram bonam & confortam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in signum vestri. Dixi secundo tangitur excessus legis vituperabilis, dicens: *scriptum est enim: quia domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Hoc scribitur Isa. 56.

Notandum est autem, Christus postquam intrauit in templum, omnes vendentes & ementes de templo eiecit. Sacerdotes enim propter auaritiam ordinauerunt ut in templo oues & boues & columbæ venderentur, ne aliqui ex defectu hostiæ sacrificia prætermittere cogerentur. Et forte si aliqui pecuniam ad emendum non habent, statuerunt ibi campsores, qui sub cautione tradebant eis pecuniam, quod sic intelligitur: Christus facto flagello de funiculis omnes istos eiecit. Et sicut dicit Hieron. Inter cetera miracula quæ fecit Christus illud fuit potissimum, quod scilicet vnus homo pauper cum potestate vendentes & ementes eiecit: *mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas euerit.* Sed mirum videtur quomodo Iudæi ista fieri sustinuerunt. Ad hoc dicit Hieron. quod de facie Christi fulgur quidam mirabilis procedebat, qui omnes ad terrorem conuertebat: & sibi contradicere non audebant. Nunquam legimus quod Christus tantam vindictam manu exercuerit sicut hic. Multa enim opprobria sepe audiuit, multas iniurias sustinuit: & nunquam vindictam fecit ut modo. Et ratio huius est, quia illic aliæ iniuriæ erant propriæ, & ideo eas noluit vindicare. Ista autem erat iniuria patris: & ideo eam tam seuerè vindicauit, ut doceret nos quod iniurias nostras debemus remittere: iniurias vero dei seuerè vindicare. Nos vero e contrario facimus quia de iniuriis dei non curamus, & nostras implacabiliter persequimur. Eiciende autem Christo de templo oues & boues dixit verbum quod supra positum est, *s. Domus meam domus orationis vocabitur.* Ex hoc verbo habetur quod ecclesia dei ad duplex officium ædificatur, s. deo ad inhabitandum: & homini ad orandum. Ideo subditur, *Domus orationis vocabitur.* Est igitur ecclesia domus dei, quia in ea habitat, iuxta illud, 2. Paral. 7. Elegi & sanctificauit domum istam ut sit tibi nomen meum in sempiternum & permaneant oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus, & aures meæ erectæ erunt ad orationem eius qui in isto loco adorauerit. Ex quibus verbis habetur quod dominus

ENARRATIO XIII.

47

ius in ecclesia posuit nomen suum, cor suum, & oculos suos, & aures suas. Nomen enim suum ibi posuit: quia à seipso eam nominari voluit. Sicut enim domus in qua habitat superbi, potest dici domus Luciferi: & domus in qua habitant vsurarii, domus Mammonæ: & domus in qua habitat immūdi, potest dici domus Asmodei, & taberna potest vocari domus Beelzebub, quia propter multitudinem epularum ibi conuenit multitudo mulcærum. Sic domus in qua conueniunt fideles dicitur domus dei. Vnde Gen. 28. Nō est hic aliud nisi domus dei & porta cæli. Secūdo in ecclesia posuit deus cor suum, id est amorem suum. Et ideo multum pro malo habet quando ibi aliquis aliqua illicita exercet sicut pater hic quando vendentes & ementes de templo eiecit. Legitur in historia quod Pompeius porticum dei templi in stabulum conuertit equorum suorum: & quod vsq; ad tempus illud semper fuit victor hostiū. A tempore autem illo semper ab hostibus vincebatur. Tertio in ecclesia posuit deus oculos suos ut videret ibi genuflectiones, elemosynarum largitiones, & alia opera deuota. Sed heu in illis quidem nunc temporis videt deus ornamenta indecentia, pōpæ & vanitates &c. Vnde Ambr. Qui in oratione vult exaudiri, amota à se pompa inclinare se debet & dei misericordiam prouocet. habitus nāq; superbus nec impetrat, nec de se rectè credi facit. Et quāto magis hominibus mulier splendescere videtur: tantō magis a deo despicitur, & tantō minus oratio eius acceptatur. Legitur Hester 15. quod cum regina Hester se ornasset & pinxisset ut regi Asuero placeret ipsa ex eo regem in iram conuertit: sed colore roseo in pallorem conuerso ipsum placauit. Sic etiam mulier quando vultum suum depingit, deum offendit. Sed quando de vultu suo nihil curat, deum placat. Quarto deus in ecclesia posuit aures suas quibus audit orationes deuotorum, iuxta illud Ela. 38. Audiui orationem tuam & vidi lachrymas tuas &c. quibus auribus deus etiam audit verba indeuotorum. Vnde legitur de S. Syrillo Iauensi episcopo, quod semel in ecclesia consistens in risum est prouocatus: asserens se vidisse demone qui in ecclesia verba loquentium describebat. Tūc cum carthā descerec & ille cum dentibus elongare velleret: carthā subito fracta fuit, & ille cum capite ad murum percussus, ut sonitus percussionis & vulnus capitis sequeretur. Audit etiam deus illos clericos & monachos qui negligēter cantant & psalmos & versus & dictiones multas emittunt. Legitur quod quidam sanctus

EERIA III. POST INVOCAVIT,

homo vidit quendam dæmonē nomine Tytinillū per sedes manachorum discurrentem; qui videbat aliqua colligere & in vasculo siue in sacculo recōdere: qui à sancto viro adiuratus dixit se colligere omissiones psalmorum, & qualibet die mille vicibus sacculum adimplere. Vnde quidam de hoc fecit versus:

Fraguina psalmorum Tytinillus colligit horum:

Quaque die mille vicibus farcinat ille.

Secundo constructa est ecclesia ad orandum. Deus enim orationes fidelium in ecclesia libenter exaudit. Vnde dicitur Paralip. 6. Quicumque orauerit in loco isto exaudi de habitaculo tuo. Dicit tamen Bada quod tribus de causis contingit orationes non exaudiri. Primo quando petimus ea quæ non decet nos accipere, vt temporalia. Vnde Chrysostom. Illa peto à domino quæ tibi expediat accipere, & illum deceat dare. Si autem terræna petis aut difficulter impetras, aut forte non. Quomodo autem decet cum tibi illa dare quæ non habet, & tu habens ea contemnis. Legitur in fabulis poetarum quod Midas rex petiit ab Appolline deo suo, vt quicquid tangeret aurum fieret, & concessum est ei. Cum igitur cibum vel potum manibus vel labiis tangeret statim vertebatur in aurum, & sic fame mortuus est. Per quod datur intelligi quod auarus semper diuitias desiderat: & illæ sunt sibi causa mortis, iuxta illud. Tim. 6. Qui volunt diuites fieri incidunt in tentationem &c. & sequitur: Quæ mergunt homines in interitum. Secundo orationes non exaudiuntur, quando petimus indigni, id est existentes in aliqua culpa siue in aliquo crimine. Esaiæ primo. Cum multiplicauerit orationes non exaudiam, manus enim vestra sanguine plenæ sunt. Threnor. 3. Opposui tibi nubem tibi ne transiret oratio. Zachar. 5. Misit angelus massam plumbi in os amphoræ, & dixit: Hæc est iniquitas &c. Ex his habetur quod peccatum assimilatur sanguini, nubi & plumbo. Quando igitur peccatum est quasi sanguis, orationes maculat. Ideo talis oratio sic maculata non audet coram oculis dei apparere. Item peccatum est tanquam nubes, ideo orationem obumbrat, & ideo nescit per viam cæli incedere. Tertio orationes nostræ non exaudiuntur quia pro indignis petimus, id est pro peccatoribus qui sunt in proposito peccandi. Hierem. 14. Noli orare pro populo isto. Ioannis nono. Scimus quia deus peccatores non exaudit. Legitur in Vitis patrum, quod cum quidam frater grauiter tentaretur, & quidam sanctus pater pro

ENARRATIO XIII.

48

Pro eo semper oraret, & tentatio non recederet: vidit predictus pater deo sibi reuelante, quod spiritus fornicationis in diuersis formis mulierum ante illum ibat & illi applaudebat, & in nullo resistebat. Vidit enim angelum ipsum increpantē quare non resisteret, & quare senon iuuaret. Tunc dixit illi fratri iuueni, causa est quare orationes meæ quas pro te faciebam non exaudiuntur: quoniam non es eis dignus; nisi ergo te ipsum adiuues & corpus tuum maceres & tentationibus resistas, precum mearum non es dignus: quod cum ille fecisset, sanatus est. Dixit tertio tangitur accessus infirmorum placabilis cum dicitur: *Et accesserunt ad eum cæci & claudi in templo & sanauit eos.* Sed quare tunc sanauit? Dicendum primo propter autoritatis confirmationem: vt scilicet sententiam electionis non solum autoritate scripturæ, sed miraculorum operatione confirmaret. Secundo propter veritatis testificationem. Vnde Ambrosius: Virtute sua magna alia ostendit in templo calumniantibus vt quod populi clamabant, ille factis ostenderet: quasi testis veritatis illorum. Tertio secundū Remigium quod in templo Christus sanauit, significat quod homines non nisi in ecclesia sanari possunt: cui data est potestas ligandi atque soluendi. Hæc ille. Quarto vt illi visa Christi potentia conuerterentur. Ideo enim illis cernentibus cæcos illuminauit, vt illi fidei lumen reciperent. Et claudos ambulare fecit, vt illis claudicationem mentis abiicerent: & meliores pedes in recta operatione habere inciperent. Ex huiusmodi ergo sanatione & ex alio quod sequitur indigni fuerant sacerdotes: Ideo sequitur: *Videntes autem principes sacerdotum & scribas mirabilia quæ fecit: & pueros clamantes in templo, & dicentes: Osanna filio Dauid, indignati sunt & dixerunt: Audis quid isti dicunt: quasi dicerent: Si iustus esses, reuerentias declinares. Videant ergo emptores vt ait Hieron. Et quantum licet sancti homines cum quanto periculo ista sibi dici patiantur: si vero domino cui hæc dicebantur: quin nondum solida erat credentium fides pro crimine impingitur. Hæc ille.*

Sciendum etiam secundum Chrys. quod sicut colūna si modicū obliquata fuerit accepto pondere vadit in latus. Sic & cor hominis si peruersum fuerit: & si alicuius yri iusti opera videat vel audiat non confirmatur: sed magis ad inuidiam concitatur: Hoc modo sacerdotes concitati sunt contra Christum dicentes: Audis quid isti dicunt. Hæc ille. *Iesus autem dixit*

FERIA III. POST INVOCAVIT.

*ibi. Vbiq; nunquid legisti: Ex ore infantium & lactantium perfecti
laudem? Vnde Chryf. super Mat. Non dixit illud Christus quod
scriba audire cupiebat. Bene faciunt, inquit, pueri quod mihi
testimonium perhibent: nec propterea errant quia pueri sunt,
quod si esset, deberetis tamen ætati ignoscere. Sed illa etas pro-
fert exemplum de Psal. 8. vt tacente domino testimonium scri-
pturarum puerorum dicta confirmaret. Hæc ille. Tanquam si
dicat vt idem Chryf. super Mat. ait: Est mea culpa quod isti cla-
mant, nunquid mea culpa est, quod ante tot millia annorū hoc
futurum propheta prædixit? Hæc ille, quasi iterum dicat domi-
nus: Quid me arguitis de laude puerorum, si peccatum est, ar-
guite spiritum sanctum qui per os propheta hoc esse futuram
prædixit. Notandū autem, quod dicit perfecti &c. Laus enim
inchoata fuit in via à turbis: augmentata & perfecta in templo.
Tria enim debemus notare quæ perficiunt laudem. Primo cõ-
cordia quæ resonantiam facit. Ideo hoc simpliciter dicitur, ex
ore Daniel. 3. Tunc hi tres quasi ex vno ore laudabant & glori-
ficabant & benedicebant deum &c. Secundo mūditiā, quia non
est speciosa laus in ore peccatoris, ideo dicit infantium. Apoc. 14.
Et nemo poterat dicere canticum &c. Et sequitur ibidem: Hi
sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati. Tertio diuina
scientia. Vnde glo. In quibus veritas operatur, non ingenium ho-
minis. Ideo dicitur, lactantium. Osee 2. Lactabo eam & loquar
ad cor eius. Laudem vero incipiunt penitentes, adiciunt peccati-
centes, & perficiunt innocentes. Tunc sequitur recessus homi-
nis amabilis: quod relictio probat vulgi remoti. Vnde subdi-
tur: *Et relictis illis abiit foras extra civitatem in Bethaniam.* Vnde
Chryf. Ibi corporaliter manere voluit vbi spiritualiter repa-
rabat. Nam sanctorum virorum non est inquirere mansionem
vbi clariore sunt viri, sed vbi sanctiores & fideiores. Ibiq; mā-
sit apud Lazarum & sorores eius & docebat eos de regno dei.
Quia enim illi venientem dominum non vt dignum susceperunt: ideo non immerito eos reprobatos ostendit per hoc quod
abiit foras. Secundo ideo abiit foras secundum Chryso. super
Matth. quia malum hominem melius locum dando potest ali-
quis vincere quam respondendo: quia malitia non instruitur
sermonibus, sed excitatur. Et ideo dominus recedendo compe-
scere studuit quos respondendo non cõpescuit. Hæc ille. Ecc. 6.
Ab inimicis tuis separare. Exemplū in Iacob, Esau, & Abraham
& Loth. Seneca: Optimum genus vincendi est patientia. Tertio
idea*

ENARRATIO XIII.

ideo secundum Hiero. licet Christus pauper fuerit, nulli tamē
adulatus est. Idcirco nullū hospitium nullamq; mansionē iuxta
urbē inuenit, sed in vico paruulo apud Lazarū & sorores eius
habitauit. Felices certē multumque beati sunt qui dominū ho-
spitē habere meruerūt: cuius presentia tristitia cūcta submoue-
batur: salubria & iucunda omnia prouidebantur. Sed & illi ni-
hilominus felicissimi summēq; beatissimi, qui ita se ab omni
malitia castos immunēsq; custodiūt: vt in ipsis dominus ha-
bitare & apud eos manere dignetur. Quod nobis præstare &c.

FERIA IIII. ENARRATIO

DECIMA QVARTA.

*Quicumque fecerit voluntatem patris mei, qui in caelis est: ipse meus
frater, soror & mater est. Matth. 12. Marci 18. Luca 11.*

Consuetudo dinoscitur, homo tenetur illi impedere hono-
rē & eū pre oculis habere sine quo nō pōt esse, nec viuere.
Spiritualiter, sic homo sine dei misericordia, nequaquā potest
viuere. Psal. 93. Sed dicebam motus est pes meus, misericordia
tua adiuuabat me. Ergo misericordiz dei semper debemus ha-
bere memoriam & eam inuocare, vt facit ecclesia in introitu
missæ: Reminiscere miserationum tuarum domine, &c. Et in-
uocat dei misericordiam in collecta dicēs: Preces nostras quæ-
sumus domine clementer exaudi: & contra cuncta nobis ad-
uersantia dexteram tuā maiestatis extende. Similiter in epi-
stola habemus quomodo misericordia dei sustentauit Heliā, 3.
Reg. 19. qui dormiuit sub iunipero: & cibauit eum pane subci-
neritio per angelum. Etiam de dei misericordia habemus in
prophetia Exod. vigesimo quarto, quomodo Moysen susten-
tauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Et sic sine
dei gratia & misericordia penitentiam quadragesimalem
portare non possumus. Sed videmus quod amicus auxiliatur
amico ad portandum onus. Ergo vt simus dei amici faciamus
eius voluntatem vt auxilietur nobis. Ad quod hortamur in
themate, dicente: *Quicumque fecerit voluntatem patris mei, &c.*
Aliud thema. Dicit enim Sapiens Ecclesiastici 6. Amico fi-
deli nulla est comparatio. Moraliter: Nullus fidelior amicus
deo omnipotenti. Psalm. 144. Fidelis dominus in omni-
bus verbis suis. Ecclesiasti. 2. Quis sperauit in domino & con-
fusus est? & quis permansit in mandatis eius, & derelictus est?
Est enim ira fidelis quod semper astat: nam si se subtraheret
omnia in nihilum redigerentur. Psalm. 93. Si dicebam, &c.
Quadrag. Thef.

FERIA IIII. POST INVOCAUIT,

Nam dicitur Ecclesiast. 6. Amicus fidelis protectio fortis: medicamentum vite & immortalitatis. Nam a morte anime non habemus nos tueri sine protectione sue misericordie. Thren. 3. Misericordie domini, quia non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes eius, & c. Illius non debemus obliuisci. Seneca: Ingratus est qui beneficium accipiens obliuiscitur, illud & retributionem pro eo non facit. Ne igitur simus ingrati recordatur ecclesia hodie misericordie dei cum cantat: Reminiscere miserationum tuarum domine, quasi diceret: Hodie est septimus dies ieiunij & poenitentiae. O deus sicut in septuagesimo anno liberaisti filios Israel de Babylonica seruitute: sic hodie in septima die quadragesimali sis nobis peccatoribus misericors. Similiter in collecta recordatur misericordie dei. Et in prophetia, quasi diceret: Sicut Heliã confortasti per panem subcineritium: sic & nos per quadraginta dies, & c. Et sicut Moysi ieiunanti per quadraginta dies decem mandata commendaisti: sic & nobis tua precepta obseruare tribue, per quae amici dei efficiamur. Ioan. 15. Vos amici mei estis si feceritis, quae ego praecipio vobis. Tullius: Amicorum idem est uelle. sic & nos, de quo thema. In summa euangelij duo innuntur. Primo innuitur malignitas Iudaeorum in petitione. Secundo innuitur charitas in examinatione, ibi, *Adhuc illo loquente*. De primo: *Accesserunt ad Iesum, & c. Magister volumus a te signum videre*. Sed dices, Cur Iudaei peccantibus signum non dedit? Respondet sanctus Tho. in scripto primo. di. j. ad literã. q. 1. & 2. Signum importat aliquod notum, quo ad nos, inducens nos in cognitionem alterius: ut exemplificat August. in lib. 2. de doctrina Christiana: Sicut vestigiũ declarat animal, fumus ignem, tuba exercitum, circulus vinum. Et quia Iudaei non quaerebant rem & veritatem signi per intellectum, sed tantum signum per sensum: idcirco non dedit eis Christus signum. Quia dicit Augu. in sermone de tentatione Christi. Inane est omne miraculum, quod non operatur salutis effectum. Et sic hic fuisse factum: quia curiositatem quaerierunt, vestigiũ quaerebant non animal, fumum non ignem: circulum non vinum, ergo signum eis non dabatur. Sed dices, qualia signa petebant? Respondet Hieron. in homil. In morem Heliae, & c. ergo ignis tormentorum in eis non exstinguetur, vel tonitruum, ut tempore Samuelis. Et sic tonitruum in damnationis ab eis audietur. Ite maledicti, & c. Idcirco respondit: *Generatio mala, & c.* O infelices Iudaei: nonne quadruplex signum eius diuinitatis

ENARRATIO XIII.

tatis vidistis: Primo in reuelatione uestrarum cogitationum, quod soli deo conuenit. 2. Regu 8. Tu solus nosti corda filiorum hominum. Secundo in locutione. Ioan. 7. Nunquam sic locutus est homo. Tertio per miracula quae nemo fecit. Ioan. 9. A seculo non est auditum, quia quis aperuit oculos caeci nati. Ioan. 15. Si non uenissem & locutus eis fuisset, peccatum non haberent. Quarto testimonium omnium prophetarum. Ioan. 5. Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam aeternam habere. Subdit: *Et adultera*, quia multis amatoribus se copulauerat. Augustinus: Anima deserta a creatore, & amans creaturam adultera est: & sic adulterantur idololatrae. Similiter auari. Galat. 5. Auaritia est idolorum seruitus. Similiter amatores mundi. Iaco. 4. Adulteri nescitis quoniam amicitia huius mundi inimica est deo. Tales sunt qui adhuc quaerunt signa, & c. sed non est opus. Augustin. Magnum est prodigium quod toto mundo credente Iudaei non credunt: ideo adulteri. Dicit enim Valerius lib. 8. de Zabulon rege, qui statuit legem quod adultero deprehenso uterque oculus eius erueretur. Factum est ut filii sui adulter efficeretur: idcirco tota ciuitas legi resistebat propter honorem patris. Ne igitur lex statuta euacuaretur, sibi unum oculum & filio unum misit eruere. Spiritualiter, & sic rex regum sustulit mortem, & homo mortem temporalem, ne homo duplici morte moreretur. 1. Corint. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Christo omnes uiuificabuntur. Et Osee 13. O mors ero mors tua. In summa euangelij tria innuntur: Primo testatio potestatis admiranda, ibi, *Accesserunt*. Secundo subditur conminatio poenitentiae infingenda, ibi, *Viri Niniuite*. Tertio tangitur examinatio charitatis amplexanda, ibi, *Adhuc eo loquente*. De primo dicit, In illo tempore scilicet post eiectionem surdi & muti accesserunt ad illum, quidam de scribis & pharisaeis dicentes: *Magister volumus a te signum videre*. Dicit Hierony. Signum postulant quasi illa quae uiderant signa non fuissent. ut Lucas exprimit capitulo undecimo: Petentes non ex deuotione ut ex hoc credant: sed ex curiositate lignum de caelo: forte ut tonitrua audiret ut tempore Samuelis 1. Reg. 2. cap. Quod fuit magnum in Palestina tempore aetatis propter defectum materiae & potentiam agentis, scilicet solis qui consumit omnes vapores: ita quod non possunt ibi generari huiusmodi passionis aereae: & ideo raro sunt ibi pluuiae. Vel forte petebant ignem de caelo descendere sicut tempore Heliae, 4. Reg. 1. quasi non possent

FERIA IIII. POST INVOCAVIT,

talia signa calumniari, & dicere quod ex variis passionibus accidissent. Contra quos Hiero. sic ait: Nam si calumniaris ea que oculis vides, manu tenes, vilitatem sentis: quid facturus esses de his que de celo veniunt: vti que respodēbis, & magos in Aegypto multa signa fecisse de celo. Hæc ille. Et nota quod verba eorum sunt plena adulatione: quia magistrum vocant, quem prius dæmoniacum appellabant. *Qui respondens ait illis: Generatio mala & adultera signum querit, & signum non datur ei nisi solum Iene propheta.* Vbi sciendum quod quando cõvitiabatur ei dicētes: quod in principe dæmoniorū dæmonia eiiceret, manifeste respondit eis per rationes improbas dictum eorum. Hic verò eum laudando adulatur magistrum vocantes: aspere respodit eis. In quo docet opprobria & adulationes esse vitandas. Vel vt Chry. dicit, hoc fecit demonstrans quod vtraque passio ne erat superior: & neque conuictis in iram conducitur, neque adulatione mollitur. Hæc ille. Et sciendum quod vocat eos primo generationem malam: quia vt dicit Chryso. Ipse Christus propter hoc dicit eos generationem malam, quoniam ingrati semper facti sunt cõtra benefactores, & per benefactores moniti deteriores fiebant quod est vltimæ malitiæ. Hæc ille. Secundo vocat eos generationē adulteram: quia & si idola nō colebāt, tamen à vero sponso Christo se alienabant. Et quia dixerat quod non dabitur eis signum, nisi signum Ionæ propheta: ideo quale illud signum fuerit ostenditur cum subditur: *sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terra tribus diebus & tribus noctibus.* Ionas enim fuit signum Niniuitis dupliciter verbo & facto. Verbo, quia viua voce eis significauit quod perirent nisi conuerterentur. Facto, quod fuerit in ventre ceti tribus diebus & noctibus. Vbi fuerunt tria, scilicet absorptio, detentio, euomitio. Absorptio fuit mortis signum, detentio sepulturæ, euomitio resurrectionis. Vnde Rabanus ostendit Iudæos ad instar Niniuitarum criminosos, & nisi pœniteant subuersioni fore proximis. Sed sicut illis denuntiatur supplicium & demonstratur remedium: ita Iudæi non debent desperare veniam, si saltem post Christi resurrectionem egerint pœnitentiam: quia mors Christi reconciliatio est mundi. Ionas enim, id est columba vel dolens, est signum eius super quem descendit spiritus sanctus in specie columba: qui & dolores nostros portauit. Piscis qui Ionã deuorauit in pelago significat mortē, quam Christus passus est in

ENARRATIO XIII.

est in mudo. Tribus diebus & tribus noctibus fuit ille, s. Ionas in ventre ceti. Et ille, s. Christus in sepulchro: ille eiectus est in aridã: ille surrexit in gloriam. Hæc ille. Et sciēdū quod illi tres dies intelliguntur per synecdochen per Hiero. vt in parte totū intelligas. Prima ergo dies computatur à parte diei Parascues cum nocte præcedente. Secunda à die integra, scilicet sabbathi cum nocte præcedente. Tertia à parte diei dominicæ cum nocte præcedente. Et sic sunt tres dies artificiales & tres noctes: vel aliter, tribus noctibus, id est duabus secundum rem, & tertia secundum rationem. Nã ante passionem dies præcessit noctem, in quo significatur status innocentie præcedens statum culpæ: secundum hoc dies Parascuea computatur cum nocte sequente: dies sabbathi cum nocte sequente. Et sic duo dies & duæ noctes. Tertia dies dominica cum nocte præcedente: quia tunc nox præcessit diem. Et sic illa nox in rationem duarū computatur. Et sic sunt tres dies & tres noctes. Nota secundum Grego. Signa facere nō est sanctitatis probatio: sed vnumquēque sicut seipsum diligere, virtus Christiani hominis consistit in amore non in mirabili ostensione. Ioan. 13. In hoc omnes cognoscent, quod mei estis discipuli si dilectionem habueritis ad inuicem. non dicit: Si signa feceritis. Hiero. In primitiua ecclesia signa necessaria erant: nunc nō. Primo, quia fides nō erat introducta. Nam filum zeta inseritur, & postquam filum est introductū zeta non est necessaria. Secundo in primitiua ecclesia fides non erat roborata. Gregorius: exemplificat de iuuenibus plantis quæ primo rigantur, postea non. Tertia ideo, quia ecclesia modo meritis est cumulanda. Vnde Grego. dicit: Fides non habet meritum vbi ratio, &c. Ideo reprehensibiles sunt tales, qui signa querunt ad credendū, vel qui desiderāt quod eis loquatur deus visibiliter vel per angelum: vel volūt certificari an sint in gratia vel non. Quod si fieret, forsitan per reuelationem superbi rent & peiores efficerentur. Vnde Romanorum primo: Iustus ex fide viuut. Ideo hæc est generatio mala quæ fidem inficit. Et ideo Iaco. 2. capit. sic dicitur: Fides sine operibus mortua est. Psalm. Generatio mala non direxit secundum deum cor suum: nec est creditus cum deo spiritus eius. Adultera quæ spirituale adulterium committit. Psalm. Fornicari sunt in adinventionibus suis. Ideo talibus nō datur signum vanitatis & curiositatis, sed vtilitatis. Ionas propheta figurat peccatorem qui est in mari pœnitentiæ: & non submergitur per desperationē, sed à

FERIA IIII. POST INVOCAVIT,

ventre ceti suscipitur, & in sinu diuinæ misericordiae sustentatur in quo manet per triduum cōtritionis & satisfactionis. Et per hoc triduum suscitatur à morte peccati. Osee 6. Viuificauit nos post duos dies: in die tertia suscitabit nos & viuemus in cōspectu eius: & tribus noctibus: cum deflet tria peccata cordis: oris, & operis. Vel deflet præterita, declinat præsentia, & cauet futura. De his noctibus Tob. 8. Deprececur deū hodie & cras: quia his tribus noctibus deo iungimur. Hæ noctes non habent obscuritatem. Psalm. Nox sicut dies illuminabitur. Sed multi qui figuram Ionæ non respiciunt, ideo viri Niniuitæ condemnabunt eos. Sed dices, quare non signum de cælo, sed signum de inferno vel sepulcho? Respondetur, propter indignitatem, quia filij viperarum. Matth. 3. Progenies viperarum quis demonstrabit vobis fugere à ventura ira? Secundo ideo quia filij diaboli propter prauitatem. Ioan. 8. Vos ex patre diabolo estis: ergo nō de cælo, sed de inferno. Sed dices, Cur Ionas & non alter propheta à Christo ponitur pro signo? Respondet Hieronymus: Quia in Ionâ dominicum mysterium manifeste monstratū est in multis, quæ significabāt Christum. Primo ideo Ionas missus predicare Niniuitis tempestatem patitur maris. Sic filius dei missus à patre in mundum tempestatem, id est persecutionem à populo patitur. Hieron. Actualis non defuit scititia premens, & iustitia patiens. Secundo Ionas dormiuit in tempestate sic Christus mortuus in persecutione. Tertio Ionas missus in profundum maris à cetō deglutitur: & sic Christus amarissima morte mortuus anima infernum intrauit, corpus sepulchrum, & deitas cum utroque. Quarto ideo: quia sicut Ionas cetus ille nec digerere nec intra se valuit retinere: ita infernum & mors nō potuit retinere Christum. Psalm. 15. Non dabis sanctū tuum videre corruptionem. Quinto ideo: quia sicut Ionas fuit in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: & sicut cetus tertia die eum euomit: sic & Christus tertia die resurrexit. Item sexto ideo: quia sicut Ionas solus eiectus est in mare, vt alij saluarentur: ita Christus solus mortuus est, vt nos omnes saluaremur. Ioannis 18. Si me queritis finire hos abire. Item septimo sicut Ionas predicauit Niniuitis, si non pœniterent absorberentur: ita & Christus Iudæis. Luc. 13. Nisi pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis. Subdit: *Viri Niniuite surgent in iudicio cum generatione ista & condemnabunt eam.* Sed dices, tamen dicitur Ioannis 5. Pater omne iudicium dedit filio? Respondet

ENARRATIO XIIM.

Respondet Hieron. in homil. quod ipsi condemnabunt eam nō ex autoritate vt Christus: nec approbatione sententiæ vt apostolus: sed comparationis exemplo, scilicet melioris vitæ. Hic vltorius queritur super illo verbo: Signo non dabitur eis, &c. Quare non dedit eis signum vt viso signo crederent in ipsum? Dicitur quod non quærebāt signū ad credendum, sed ad reprehendendum secundum Chrysostomum: ideo tunc non dedit parcens eis. Item dicitur, signum non dabitur. Contra: Multa signa dedit eis ante suam passionem, sicut illuminationē cæci, & multa alia. Dicendum quod, illud non est dictum, quod alia signa ante mortem Christi non fuerant data, sed quia mors & passio eius fuit signum præcipuum & vltimū & signū signorū, in quod omnia ducebantur quod spiritualiter datum Iudæis dicitur, quod illi si crederent saluarentur: sin autē aliter subuerterentur. Vel intelligendum est illo modo: Signū non dabatur eis, & si postea datum sit. Similiter alia dubia superius mota, scilicet in præcedentibus hic etiā possunt adduci. Dixi secundo tangitur comminatio pœnalitatis infligendæ. De qua nunc sequitur, scilicet: *Viri Niniuite surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: quia pœnitentiā egerunt in predicatione Ionæ.* &c. Vbi sciendum quod ne quis secundu Chrysestimaret quod Iudæi in futuro cōuerterentur, sicut Niniuitæ: ideo saluator totum cōtrarium dicit, quoniā ex beneficio passionis Christi nullū fructum perceperunt: quia Niniuitæ cōdamnabunt generationē Iudæorū: nō autoritate iudicandi, sed comparatione melioris vitæ. Si condemnabūt, ergo cōuertentur. Hoc verum est de Iudæis, qui rei fuerūt in passione Christi ex certa malitia. Melioris autem vitæ fuerunt Niniuitæ, quantum ad hoc quod pœnitentiam egerūt ad prædicationem Ionæ. Et subdit: *Et ecce plusquam Ionas hic, scilicet in medio vestri.* Quia secūdu Hieron. Ionas triduo prædicauit, Christus tribus annis cum dimidio. Ille Assyriis genti inrudela: Christus Iudæis populo dei. Ille voce simplicis: Christus voce, signis & miraculis. Illi Assyrij conuersi sunt ad prædicationē Ionæ: isti Iudæi non conuertuntur nec meliorantur. Ideo Assyrij condemnabunt istos: quia plusquam Ionas. Hæc Hieron. Sciendū quod Rabanus dicit: Tūc ostēdit dominus his præsentibus verbis vnam esse bonorū & malorū resurrectionē futuram: contra quosdam hæreticos, qui dixerunt vnam esse resurrectionem bonorum & alterā malorum. Destruitur etiā in his verbis fabula Iudæorū, qui solent dicere quod ante iu-

FERIA IIII. POST INVOCAVIT,

diciū mille annis celebratur resurrectio: aperte his verbis ostēdens: quia mox vt celebrabitur resurrectio, celebrabitur & iudicium. Hæc ille. Et notaui in his verbis: Surgēt & cōdemnabunt eam. Subdit: *Regina austri.* Luc. 12. Seruus sciens voluntatem domini & non faciens vapulabit plagis multis. Et sic Iudæi & mali Christiani. Psal. Nos autē populus eius & oves pacificæ eius. Gregorius: Quāto maiora beneficia, tantō maiora supplicia. Exemplum in vitis patrum, quōd Macharius in deserto inuenit caput: interrogauit cuius esset: respondit, cuius dā principis sacerdotum gentilium. Requisiuit: Es profundē in inferno. Respondit, quantum cœlum à terra distat. Requisiuit an alij essent profundiores eo. Respondit, Iudæi qui deum cognitum negauerunt: & cognoscentes ipsum non glorificauerūt vt Christiani. Ad Rom. 1. Quia cū cognouissent deum, non sicut deum glorificauerunt aut gratias egerunt, sed euauerūt in cogitationibus suis, & obscuratum est inspiens cor eorum. Ideo apostolus ad Hebr. Si quis irritam faciens legem Moysi sub duobus vel tribus testibus morietur, quāto magis qui sanguinem Christi conculcauerit: Hebr. 6. Rursum crucifigentes filium dei, &c. *Regina austri surget in iudicio cum generatione ista à sinibus terræ audire sapientiam Salomonis.* Proverb. 1. Doctrinam atque sapientiam stulti despiciunt. O quot sunt vt dicitur ibidem Ecclesiastes primo: Stultorū infinitus est numerus. Sicut impossibile est peccatorem saluari sine pœnitentia: sic & à peccatis abstinere sine sapientia. *Et ecce plusquam Salomon hic.* Hieronymus: Eodem modo condemnabit regina austri populum Iudæorum, quo condemnabunt viri Niniuitæ Israëlẽm incredulum. Hæc ille. Illa à remotis venit: isti præsentem habuerunt. Illa mulier, isti viri. Illa cum labore: isti sine difficultate. Illa laudauit alienigenam, scilicet Salomonẽ: isti cōdemnauerunt propriū terrigenam, scilicet Christum. Illa ad ipsum venit quem sola fama cognouit: isti probatum miraculis contempserunt. Illi ad purum hominem: ista ad deum & hominem. Illa cum muneribus: isti cum opprobriis & vulneribus. Idcirco dicit Chrysostomus: Regina Austri venit à sinibus terræ: & Christiani nolunt venire de plateis ad audiendum Christum. Multi de ecclesia exeunt, & Christum ibi solum relinquunt. Sequitur nunc comminatio æternæ pœnæ per præsentem cōminationem, ibi: *Cum immundus spiritus exiet de homine, &c. vsq; ibi, Sic erit generationi huic pessima.* Hoc inuenies expositū infra dominicanam

ENARRATIO XIII.

minicanam tertiā quadragesimæ, ideo hoc exponere præmittito. Dixi tertiū tangitur examinatio charitatis amplexandæ: quod desiderium probat de maternis, supple rebus vel affectibus. *Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres eius stabant foris querentes loqui ei, &c.* Vbi sciendum quōd Christus turbis prædicando confudit scribas & phariseos: sicut & hodie debet fieri in prædicando ad populum vulgarem, vbi reuera expedit vitia prælatorum tangi: attamen generali sermone, quia prædicator non descendat ad singularia hominum. Et sciendum quōd licet pharisei essent mixti cum turbis: tamen principaliter prædicabat propter turbas erudiendas. Aduertendum est etiam secundum Chryso. quōd quando diabolus vidit quōd Christus persudebat populo, quōd esset filius dei, dicens: *Ecce plusquam Ionas hic, &c.* Et timens ne sit filius dei cognosceretur qui putabatur homo, ipse derelingeretur ab omnibus: ideo ad vincendos sermones eius introduxit parentes eius carnales: vt per eorum cōtemplationem diuinitatis eius obscuraret naturam. Et venit vnus diaboli excellēs aduocatus: quia humano ore verba diabolica loquebatur, dicens: *Ecce mater tua, &c.* Insidiādo hoc dixit, vt exploraret si carnis affectu prædicationem inceptam dimitteret. Et ideo multas implicauit instācias, quæ ipsum mouere poterant ad cessandū dicens: *Ecce quasi in promptu sunt & in patulo vbi verecundum est stare.* Item mater tua quæ præcipitur honorari. Item fratres tui quos natura & lex iubet diligi. Item foris stant expectantes te in loco exteriori. Item querentes te: quia propter te solū venerūt: ideo debes ad eos egredi, q. d. secundum Chryso. Quid gloriaris ò Iesu de cœlo dicēs te descendisse, qui radices habes in terra: nō potēs esse filius dei quē homines genuerūt: non potēs in te illū abscondere quem natura cōuincit. Fratres autem nominat cognatos eius secundum morem scripturæ: vt dicit Hierony. cōtra Heluidem. Vterius nunc sciendū quōd quatuor modis in scripturis diuinis fratres dici merentur, natura, gēte, cognatio ne, affectu. Natura, vt Iacob & Esau. Gente, vt omnes Iudæi fratres inter se vocātur, sicut in Deutero. Non poteris super te cōstituere hominē alienū qui nō est frater tuus. Porro cognatio ne vocātur fratres, qui sunt de vna familia, sicut in Genesi dicit Abraham ad Loth. Non sit rixa inter me & te: quoniā fratres sumus. Affectu etiā fratres dicūtur, quod in duo diuiditur, in speciale & cōmune. In speciali: quia Christiani fratres dicūtur vt

FERIA III. POST INVOCAVIT,

saluator dicit: *Vade dic fratribus meis.* Porro in cōmuni: quia omnes homines ex vno patre nati pari inter nos germanitate coniunguntur, sicut ibi: *Dicite his qui oderūt vos, fratres nostri vos estis.* Interroga ergo iuxta quem modum fratres domini in euangelio appellentur iuxta naturam? Sed scriptura non dicit: nec Maria nominans eos filios, nec Ioseph iuxta gētem. Sed absurdum est, vt pauci ex Iudæis vocati sunt fratres cū omnes ibi erant, potuerūt appellari iuxta affectum humani iuris & spiritus, videtur quod sic: quia magis erant fratres quam apostoli quos dominus docebat intrinsecus: aut si omnes, quia homines sunt fratres: stultum fuit nuntiare quasi proprium: ecce fratres tui querunt te. Restat igitur vt fratres eos intelligas appellatos cognatione non affectu: non gentis priuilegio, non natura. Hec Hiero. Et respondens dicenti sibi ait: *Quæ est mater mea & fratres mei.* q. d. Non habeo carnalem affectū ad eos. Per hoc enim secundū Hiero. non negauit matrem ne natus de phantasmate putaretur: sed apostolos cognationi prætulit: vt & nos in comparatione dilectionis carni spiritum præferamus. Hæc ille. *Et extendens manum suam in discipulos dixit: Ecce mater mea & fratres mei.* Mater eius sunt qui cum in corde suo concipiunt, & eum pariunt per prædicationem in cordibus auditorum. Et fratres eius sunt qui opera patris eius faciunt, qui ei coheredes erunt in cælo. Et hi fuerunt discipuli eius, de quibus dixit Ioann. 20. *Vade ad fratres meos & dic eis.* In hanc maternitatem aut fraternitatem spirituales cōsidere debemus non in carnalem. Vnde Chrys. Cum his autem quæ dicta sunt & alibi nos docet, videlicet in nulla cognatione confidentes virtutē negligere. Si enim Maria nihil prodesset matrem esse nisi virtus adesset: quis vtiq; alius per cognationem saluabitur? Vnā enim sola nobilitas est, scilicet dei facere voluntatem. Hæc ille. Et sciendum quod non solum dixit hic saluator se habere spirituales affectus ad discipulos, sed ad omnes alios. Ad Hebr. 2. Non confunditur nos vocare fratres. De quibus nunc subditur: *Quisunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse meus frater & soror & mater est.* Frater enim & soror Christi efficitur homo credendo. Ioann. 1. Dedit eis potestatem filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Mater vero prædicando: quia gignit fructū in cordibus auditorum. Nota, verbum dei cōcipere & parere est res felicissima. Vnde Aug. loquens de virginitate dicit: Beator fuit virgo Maria proficendo Christum, quam concipiendo carnem Christi,

ENARRATIO XV.

54

Christi. Nihil enim Mariæ materna propinquitas profuisset, nisi illa felicius corde quam carne gestasset. Sed dices, quare dominus non fecit mentionem de patre dicendo, Ipse meus frater, soror & pater est? Respondetur secundum Hieronymum ad hoc quod homo generat alium spiritualiter, oportet quod homo à deo accipiat. Non enim homo hoc à se habet, vt aliū posset spiritualiter generare: ideo non meretur dici pater generari. Nam pater concurrat ad generationem actiue: qualiter homo ad spirituale generationem concurrere non potest, sed solum more matris passiue & receptiue. Sed dices, quare Christus non dicitur filius noster? Respondetur quod hæc formatio non dat esse Christo, sed potius nobis: aliud est formare Christum: aliud Christum formari in nobis. Sicut aliud est figurare sigillum: aliud figurare sigillum in cera. Christus non figuratur per nos: sed figuratur in nobis. Nota, voluntatem dei debemus implere. Primo propter seruitutis conditionem. Aug. in soliloquio: Noli esse proprius in tuæ voluntatis potestate: non est serui vt viuat sibi, sed dño. Et sic loquitur apostolus ad Gal. 2. Viuo autē iam non ego, sed viuunt in me Christus. Et sic scribitur ad Ro. 6. cap. Quod enim viuunt, viuunt deo. Secundo propter fortem beneficiorum obligationem. Vnde Bern. in lib. de Diligendo deum: Ratio dicit, iustitia naturalis vget totum se tradere illi, à quo se totum habet. Et subdit postea: Si totum me debeo pro me factō, quid addam iam pro me redempto & refecto? In primo opere, scilicet creationis me mihi dedit. In secundo, scilicet redemptionis se mihi reddidit. Tertio propter voti promissionem, promissimus enim ei in baptismo renuntiare diabolo. Psal. 72. Vouete & reddite domino deo vestro. Eccl. 5. Melius est non vouere, quam post votum promissa non reddere. Quarto propter nostræ voluntatis impletionem: quia qui voluntatem dei implet, deus facit voluntatem suam. Ioannis 9. Si quis dei cultor est & voluntatem eius facit, hunc audit.

DE EODEM, ENARRATIO XV.

Viri Nimitē censurent in iudicio cum generatione hac: & condemnabunt eam: quia penitentiam egerunt in prædicatione. Matth. 12.

Ista verba terribilia sunt his qui hoc tempore penitentiam agere nolunt. Ideo Hieronymus. Omnis peccator in penitentia duplicem gemitum habere debet. Nimirum, quia bonum

FERIA V. POST INVOCAVIT,

quod oportuit non fecit: & malum quod non oportuit fecit. Cum ad bona opera non resurgimus, necesse est vt nosmet ipsos dupliciter deseamus. Ad hoc autem vt poenitentiam agamus nos multa incitare debent. Attendamus igitur vtilitates poenitentiae, quae ad presens sunt quatuor, secundum quatuor quae peccatum in anima derelinquit. Peccatum enim aufert gratiam, debilitat naturam, elongat gloriam, & obligat ad poenam. Sed e contra poenitentia recuperat gratiam, reparat & confortat naturam, reddit gloriam, & relaxat poenam. Primo poenitentia recuperat gratiam, & quandoque maiore quam perditam sit per culpam. Sicut legitur Iob 42. Dominus conuersus est ad poenitentiam Iob cum oraret ille pro amicis suis, & addidit deus omnia quae cum fuerant Iob duplicata. In signum huius dicitur Ioelis secundo: Reddam vobis annos duplices quos comedit locusta, id est peccatum consumpsit. Et habetur de filio prodigo Lucae decimo quinto: Citò proferte stolam primam, &c. Item figuratur secundo Paralipomenon trigesimo tertio capitulo: Egit poenitentiam Manasses, & restitutus est in regnum. Vnde Cyprianus: O poenitentia quae miserate deo peccatum dimittis, paradysum aperis: quae contritum sanas, tristemque exhibet laras, vitam de interitu reuocas, statum restauras, honorem reddis, fiduciam reformas, & gratiam abundantiorum infundis. Secundo reparat & confortat naturam. Hinc est quod dicitur Iudith 5. Quotiescunque poenituerunt recessisse à cultura dei sui: reddidit eis dominus virtutem resistendi. Vnde Ioannes episcopus: Quid horres ó peccator confiteri quod non es confusus perpetrare: cur vereris domino indicare, quod non es veritus ipso praesente committere? Nunquid deum ignorare putas quod fecimus: nobis poenitentibus astat. Peius est confiteri non velle, quam legem contemnere. Peius est admissam poenitentiam spernere, quam monita diuina despiciere. Peius est offensam dei nolle placare, quam peccando dei bonitatem offendere. Filij Israel peccauerunt, & ideo hostibus tradebantur. Quoties autem se peccasse confitebantur, de ipsorum manibus eruebantur. Tertio poenitentia reddit gloriam. Matth. 3. Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum caelorum. Ad poenitentiam autem agendam inuitamur. Apoca. 2. Memento vnde excideris, age poenitentiam: & prima opera fac, scilicet innocentiam. Sin autem venio tibi & mouebo candelabrum tuum de loco suo nisi poenitentiam egeris. Qui si poenitueris, deus te piissime

ENARRATIO XV.

55

mè respiciet, & multa bona impendet. Vnde August. de spiritu & anima: Beata anima quae dei pietas respicit, humilitas subiicit, poenitentia reducit, iustitia inducit, perseuerantia perducit, deuotio introducit, puritas vngit, charitas vnit. Quarto poenitentia relaxat poenam. Iere. 18. Si gens ista poenitentiam egerit à malo suo quod locutus sum aduersus eam, agam & ego poenitentiam super malo quod cogitavi vt facerem ei. Psal. 105. Et poenituit eum secundum multitudinem misericordiae suae. Ibi glosa: Non quod poenitentia in deum cadat: sed remittat quod faciendum contra eum videbatur. Vnde Ambro. Nouit dominus mutare sententiam, si tu noueris mutare delictum. Item nota quatuor quae inter alia poenitentiam commendabilem faciunt videlicet si sit humilis & deuota, si sit generalis & integra, si sit discreta & moderata, si sit bona intentione facta. Primo poenitentia debet esse humilis & deuota. De humilitate dicitur Iob 42. Auditum auris audiui te: nunc autem oculus meus videt te. Ideo me ipsum reprehendo, & agam poenitentiam in fauilla & cinere. Poenitentiam agere aliud non est, quam cõtemplationem animam in fauilla & cinere, sedere & se cognoscere. Bernar. Humilis est satisfactio quae praecessit transgressionis superbia. Itẽ poenitentia debet esse lachrymosa & deuota. Iudith 8. Poeniteamus cum lachrymis, & indulgentiam eius postulemus. De lachrymis poenitentiae dicit Augu. Omnes aquae non extinguunt vnã scintillam in inferno: sed vna lachryma si de puro & cõtrito corde processerit, totum ignem inferni extinguit. Secundo poenitentia debet esse generalis & integra: non debet enim poenitere de vno sed de omnibus. Propter quod dicit dominus Eze. 18. Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis quae operatus est: & custodierit omnia praeccepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita viuet & non morietur. Ideo libenter debemus agere poenitentiam isto tempore: quia multam salutem & consolationem pater caelestis & misericordiarum propter poenitentiam nobis vult impendere salubriter. Quod testatur Isidorus sic dicens: Poenitentia est medicamentum vulneris: spes salutis per quam peccatores saluantur: per quam deus ad misericordiam prouocatur quae non pensatur tempore: sed luctus & lachrymarum profunditate. Tertio poenitentia debet esse discreta, vt secundum quantitatem culpa fiat poenitentia. Matth. 3. Facite dignos fructus poenitentiae. Glosa: Dignos secundum quantitatem culpa, quod fit ex discretionem quae ne-

FERIA V. POST INVOCAUIT,

cessaria est penitenti. Quam discreta autem debeat esse penitenti dicit Hierony. Non oportet ieiunare vsq; ad defectum, orare vsq; ad tardium, genu flectere vsque ad debilitatem: quia bona opera non solum indigent deuotione, sed etiam discretione. Alia glosat Discretio in penitenti est quæ timorem & metum ante oculos dei ponit recordans antiquæ turpitudinis. Greg. in pastoralis Vniuersi vsq; mens tantum penitendo compunctionis suæ eliciat lachrymas, quantum se meminit à deo meruisse culpas. Quarto penitenti commendabilis est si sit bona intentione facta, non per ostentationem vel mundi gloriam: sicut Phariseus qui se iactabat de hoc quod bis in sabbatho ieiunaret. Lucæ 18. Sed sicut Manasses 2. Paral. 33. qui postquam coangustatus est, orauit dominum deum suum: & egit penitentiam valde coram deo patrum suorum, & non coram mundo. In quo intelligitur recta intentio penitentis. Nos igitur salubriter hoc tempore penitentiam agamus: quia penitenti nostræ cor nostrum emundat, sensum illuminat, animam suscitât, & ad susceptionem Christi præparat, præcordia exhilarat, diuinam aufert offensam, & hominem à venia & misericordia patris cælestis excludere non permittit. Vnde Aug. Quæ necessitas cogit penitentiam nõ agere, nec criminis immensitas, nec horæ breuitas, nec vitæ enormitas excludit à veniensi sola fuerit mutatio volûntatis. Considera de criminis immensitate in Petro, de vitæ enormitate in Magdalena, de horæ breuitate in latrone.

FERIA V. ENARRATIO XVI.

Amen amen dico vobis, Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. I. ann. 8.

V Idemus quod post commestionem lactis omnis potus hominis est insipidus: sed si homo lauerit os aqua munda & recenti: tunc recuperat oris & potus saporem. Spiritualiter, per lac intelligitur dulcedo peccati. Qui canq; enim cibatur tali cibo, ineptus est ad suscipiendû cibum & potum animæ. 1. Cor. 2. Animalis homo non percipit ea quæ spiritus dei sunt. Attamen post esum lactis si homo munda aqua lauat os suum, talis contra habebit saporem aliorû ciborum. Spiritualiter, sic si homo lauat os conscientiæ per contritionem & confessionem, redditur sibi appetitus gratiæ. Vnde introitus missæ: Cõfessio & pulchritudo in conspectu eius. Et talem appetitum gratiæ petit ecclesia in collecta: Omnipotens sempiternæ deus, qui in obseruatione

ENARRATIO XVI.

56

tionem ieiunij & elemosynæ posuisti nostrorum remedia peccatorum, cõcede nos opere mentis & corporis semper tibi esse deuotos. Et ista lacticia dulcedinis peccati comederit primi parentes, & transfusum est in nos. Ro. 5. Sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intravit: ita & in omnes homines mors pertransiit. De quo epistola Ezech. 18. Patres nostri comederunt vnam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt. Et tamen hoc proverbium est nunc deletum per mortem Christi, qui satisfecit pro originali peccato. Ideo subdit in epistola: Nõ erit vltra istud proverbium in Israël, quia filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij: sed anima que peccauerit ipsa morietur. Ne ergo moriamur in peccatis: tunc delere debemus peccata nostra per confessionem, ne situs serui diaboli sed dei: quia dicitur in euangelio: *Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati.* In summa euangelij duo inuoluuntur. Primo prædicatio Christi benigna, ibi, *Dicebat Iesus ad eos.* Secundo subditur Iudeorum murmuratio maligna, ibi, *Respondunt ei Iudæi.* De primo dicit. In illo tempore, scilicet quadam vice dominus prædicaret. Et erant ibi discipuli sui. Erant etiam ibi quidam de nouo ex Iudæis conuersi, & erant etiam ibi alij Iudæi nondum conuersi. Tunc dominus Iesus dicebat ad eos qui crediderunt ei, ad illos Iudæos, qui de nouo erant conuersi: *Si vos manseritis in sermone meo, id est si sermonem meum bene seruaueritis triplicem utilitatem habebitis.* Primo discipuli mei eritis: quia verbû dei facit hominem discipulum Christi. Ioan. 8. *Qui ex deo est, verba dei audit.* Secundo, & cognosceis veritatem, id est me: quia ego sum via, veritas, & vita, Ioan. 14. *Verbû enim dei illuminat intellectû, vt veritatẽ quis cognoscat.* De quo Psal. 118. *Lucerna pedibus meis verbû tuû.* Et Prouer. 6. *Mandatû dei lucerna est, & lex lux, scilicet veritatis.* Nã sicut dicit Aug. Veritas opponitur falsitati, dupliciati, & vanitati. Illud enim quod verum est nõ est falsum, non est duplex, non est vanum. Verba igitur dei faciunt nos de mundo cognoscere veritatem: quia faciunt nos cognoscere, quod omnia mundana sunt falsa, duplicia, & vana. Falsa quidem sunt, quia mundus in diuitiis promittit satietatẽ: & dat vacuitatem: sicut patet Luc 16. in illo diuite epulone, qui ad tantam vacuitatẽ deuenit, quod guttã aquæ habere non potuit. In deliciis promittit delectationem, & dat amaritudinem: Prou. 5. *Fauus distillans labia meretricis: nouissima autẽ illius amara quasi absinthium.* In honoribus promittit sublimitatem vel sublimem

FERIA V. POST INVOCAVIT,

sublimationem, & dat subitam deiectionem. Vnde Iob vigesimo primo: Tenent tympanum & citharam atque gaudent in sonitu organi: ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Idem trigesimo: Eleuasti me: & quasi super ventum me ponens allisisti me valde. Secundo ipsa mundana sunt duplicia & mixta. In mundo enim nihil purum sed omnia sunt mixta: iuxta illud Esa. 1. Vinum tuum mixtum est aqua. Sic quidem gaudium mundi est mixtum cum dolore. Sapientia est mixta cum obliuione. Sanitas mixta est cum ægritudine. Vita est mixta cum morte. In presenti ergo vita sunt mixta: sed in beata vita erunt pura, in inferno autem erunt scetulenta. Deus autem à gaudio separabit dolorem: à sapientia obliuionem, à sanitate ægritudinem, à vita mortem: & omnes facces, scilicet dolorem proliciet in infernum. Sanctis autem remanebunt omnia purissima, scilicet gaudium sine dolore: sapientia sine obliuione: sanitas sine ægritudine, vita sine morte. Tertio ipsa mundana sunt vana: habet enim vanitatem ex parte principij: quia ex nihilo sunt creata. Ex parte medij: quia multiplici mutabilitati sunt subiecta. Ex parte finis quia in nihilum sunt redigenda. Eccl. 3. Cuncta subiaccēt vanitati &c. Hic refertur de vanitate ex parte principij: quia de terra facta sunt: & in terrā pariter reuertuntur. Hic refertur de vanitate ex parte finis. Tertia efficacia verbi dei est: quia per ipsum consequitur homo plenā libertatē. Ideo subdit: *Et veritas liberabit vos*, scilicet à seruitute peccati: quia verba dei in corde recondita faciunt vitare peccata. Psal. 118. In corde meo abscondi eloquia tua vt nō peccē tibi. Dixi secūdo tāgitur Iudæorū maligna murmuratio dicens: *Respondent ei Iudei*, scilicet ista audiētes, & hoc illi qui nōdū erāt cōuersi, grauitē enim isti tulerūt verba Christi: & maxime pro eo quōd dixerat: *Et veritas liberabit vos*, putātes Christū de carnali libertate dicere: & quōd ipsi iam seruiret. Ostēdunt igitur Iudæi se liberos esse: quia haberent triplicē libertatē. Primo libertatem quæ prouenit ex carnis propagatione: quia habent liberū patrem. Vnde dixerunt: *Semen Abrahæ sumus*. Secundo dicunt se habere libertatem quæ creatur ex animæ virtute, cum dicunt: *Et nemini seruiimus vnquam*, quasi dicerent. Tantæ sumus magnitudinis & virtutis, quōd nullis nationibus vnquam seruire volumus, nec subiici nisi deo. Vbi dicit glosa: Mentitur, quia Ioseph seruiuit in Aegypto & patres eorū seruiuerunt Pharaoni in luto quadraginta annis. Et isti seruiuerunt

Cæsari

ENARRATIO XVI.

57

Cæsari in tributo. Ideo August. inuehit contra eos dicens: Ergo propheta non sunt in captiuitatem ducti, scilicet in Babyloniā septuaginta annis. O ingrati quid est quod vultis: vobis assidue imputat deus quōd vos de domo seruitutis liberaret, vos quid loquimini? Si nemini seruiistis, cur soluebatis tributa? Tunc ostendit ergo dominus seruitutem peccati esse in eis dicens: *Amen amen dico vobis, omnis qui facit peccatum seruus est peccati*. Et dicitur notanter omnis siue Iudæus siue gentilis: diues vel pauper: imperator vel mendicus: si facit peccatum seruus est peccati. Et quanto liberior es ad peccatum, tanto magis ligatus es ad seruendum peccato, vt dicit Greg. in Moral. Et de hac seruitute dicitur. 2. Petr. 2. A quo quis superatus est, huius & seruus est. Nam seruitus peccati durior est, quam quæcunque seruitus domini secularis. Vnde Aug. O miserabilis seruitus, seruus hominis aliquando sui domini duris imperiis fatigatus fugiendo requiescit. Seruus autē in peccato qui fugit, peccatū suū secum trahit. Peccati enim quōd facit intus est, fecit enim peccatum vt aliquam corporalem caperet voluptatem, voluptas transiit: peccatū non transiit, præterit quod delectatur: remansit quod pungit. Sicut diabolus licet delectatur in peccato: tamen secum portat infernum. Sic peccator & si delectatur in peccato, tamen pœnam eius secū portat. Ideo Hierē. 16. Seruitetis diis alienis, qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Ergo peccatores non habent libertatem animi, sed sunt serui peccati. Vnde Aug. Peccator est seruus tōr dæmoniorum quōr vitiorum. Vnde legitur cum Alexander coram philosopho Diogene dixit se esse dominatorem mundi. Ille ait: Nequaquam es dominus: sed seruus tu meorum seruus: Superbia enim ancilla mea est, sed domina tua, carnalis concupiscentia & gula sunt domina tua, & ancilla mea. Ista enim omnia sub pedibus meis teneo: & tamē tibi dominatur, & ideo es seruus ancillarum mearum. Cum ergo famuli Alexandri in eum vellēt irruere: ait Alexander: Videte ne quis eum attingat, quia seruus dei est, & veritatem vtiq; dicit. Tunc subdit quōd hi qui sunt serui peccati sunt exhi redandi, dicens: *Serui non manent in domo domini in eternum*. Filius autem, scilicet dei naturalis, manet in eternum, quia solus & sine peccato: & sic habet potestatem alios liberandi à peccato, faciēdo eos filios dei per gratiam adoptionis, vt secum manent in domo libertatis. Et hoc est quod concludit dicens. *Si ergo filius*, qui verē liber est, vos

Quadrag. Thel.

H

FERIA V. POST INVOCAVIT,

liberaverit, vere liberi eritis, nō à barbaris, sed à diabolo: nō à corporis captivitate, sed ab animæ iniquitate. Tunc subdit: *Scio quia filij Abraham estis. s. secundum carnem, sed nō secundū imitationem.* Nam Abraham habuit tria opera commendabilia. Primo quod ad dei præceptum filium suum immolare voluit. Iudæi autem è contrario filium dei occidere volebant. De quo subdit: *quæritis me interficere, quod Abraham non fecit.* Secundum commendabile, nam Abraham sermonei dei obedivit deo dicente sibi, Genes. 12. *Egredere de terra tua & de cognatione tua, & de domo patris tui & cetera.* Sed Iudæi sermonei ipsius volebant obedire. Ideo subdit: *Sermo meus non capit in volu.* Augustinus non capit in cor vestrum, quia non recipitur à corde vestro. Sic enim est sermo dei fidelibus, sicut piscei hamus: tunc capit quando capitur. Tertium. Abraham dei veritati credidit deo dicente sibi Genes. 12. *Semini tuo dabo terram hanc.* Sed Iudæi veritati quam eis prædicabat Christus volebant credere. De quo subdit: *Ego quod vidi apud patrem meum loquor volū; & vos quæ vidistis apud patrem vestrum facitis: quasi diceret: Hæc non faceretis si sermonem meum audiretis & filij Abraham estis secundum imitationem.* Tunc secundum Augustinum, Iudæi volebant provocare Christum ut diceret aliquid contra Abraham, ut esset eis occasio faciendi quod cogitabant. Ideo sequitur: *Respondunt & dixerunt ei, pater noster Abraham est.* Tunc Christus ostendit eos solo nomine & non vita esse filios Abraham. Unde subditur: *Dicit ei Iesus, Si filij Abraham estis, opera Abraham facite, nunc autem quæritis me interficere hominem, qui veritatem vobis locutus sum quam audiui à patre meo: hoc Abraham non fecit. Vos opera facitis patris vestri, scilicet diaboli, quasi dicat secundum Chrysostomum. Rebus & factis ostendite vos esse filios Abraham & non solum nomine. Sic & vos Christiani nomine & rebus ostendite Christum in vobis. Sed vide excusationem quæ se Iudæi excusant: sicut adhuc Christiani se excusant. Unde dixerunt ei: Nos ex fornicatione non sumus nati, unum patrem habemus deum, quasi dicat, licet aliquando nostra Synagoga à deo recedens fornicata est cum diabolo: non tamen à deo recessimus: nec cum idolis fornicari sumus. Nunquid non pater vnus est omnium nostrum: ut dicitur Malach. 2. sed hoc non fuit verum signum quod filij dei erant. Ideo ostendit verum signum filiationis diuinæ dicens: *Si deus pater vester esset diligeretis & ipse me, ego enim ex deo processi: scilicet per**

xix

ENARRATIO XVI.

58

æternam generationem & veni: neque enim à me ipso veni, sed illa me misit, quare loquelam meam non cognoscitis quasi dicat: Si diligerecitis me cognoscerecitis loquelam meam, quia ego loquor verbum patris mei, cum ego sim verbum. Ecclesiast. 2. 4. *Ex ore altissimi prodij.* Sicut autem Iudæi Christum ex invidia, nec poterant sustinere ut ipsum viderent, iuxta illud Sapient. 2. *Gravis est nobis ad videndum eum: quoniam dissimilis est aliis vita filius.* Sic ex invidia non poterant sustinere ut ipsum audirent. Ideo subdit: *Via non potestis audire sermonem meum: quia est contrarius vobis.* Et subdit rationem: *Vos ex patre diaboli estis.* Quod autem diabolus pater eorum sit, ostendit: quia ipsum imitantur in tribus. Primo: quia diabolus est iniquus in desiderando: sic Iudæi contra Christum inique cogitabant. Ideo subdit: *Et desideria patris vestri vultis facere, scilicet cogitando me interficere.* Hierem. 18. *Venite cogitemus contra istum iustum cogitationes.* Secundo diabolus crudelis est, in occidendo. Sic Iudæi Christum occidere proponebant. Ideo subdit: *Ille homicida erat ab initio.* ut dicit glossa. Ille non solum est homicida qui ferro, sed etiam qui verbo occidit. Unde diabolus primos parentes verbis occidit. Psalm. 56. *Lingua eorum gladius acutus.* Ideo dicit, ab initio. Augustinus in libro undecimo: *Homicida fuit ad initio, scilicet inimicus humani generis ex quo homo factus est.* Sed secundum Origenem, ab initio, id est statim post creationem, apostatauit, fuit tamen ibi aliqua morula, sed brevissima: ubi seipsum occidit: & post hoc genus humanum. Tertio diabolus est mendax in fallendo siue infamando. Sic & Iudæi Christum suis mendaciis infamabant. Unde subditur: *In veritate non stetit: quia veritas non est in eo.* Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur: quia mendax est, & pater eius, scilicet mendacij. Sic & Iudæi Christum suis mendaciis infamabant dicentes Ioel. 9. *Scimus quia hic homo peccator est: dicentes eum peccatorem in corde. Item dicebant eum seductorem in ore. Matth. 27. Recordati sumus, quia seductor ille adhuc vivens & cetera. Item dicebant eum transgressorem in opere. Ioann. 9. Non est homo à deo qui sabbatum non custodit. Quia ergo Iudæi sic inique contra Christum cogitabant, sic crudeliter eum occidere disponebant, sic mendaciter eum infamabant: ideo ex patre diabolo erant, qui ab initio peccavit, hoc est ex quo creatus est, iustitiam recusavit: & in veritate non stetit, id est nunquam cum sanctis angelis creatori subiectus fuit*

H 2

FERIA VI. POST INVOCAUIT.

sine peccato: sed post creationem per paruam morulam non permanfit. Sic & Iudæi. Ideo sequitur: *Ego autem si veritatem dico non creditis mihi.* Ecce flebile verbum diabolo mentienti creditur: Christo verum dicenti contradicitur.

DE EODEM.

ENARRATIO XVII.

Qui facit peccatum seruus est peccati. Iob 3.

NOrandum quod in peccato viuere malum est, specialiter propter quatuor mala quæ peccatum faciunt in hominis vita. Primo nanque hominem bonis spiritualibus & temporalibus spoliatur. Secundo malis spiritualibus & corporalibus replet & cruciat. Tertio deum ad iracundiam prouocat. Quarto hominem bonorum societate priuat & spoliatur. Primo peccatum hominem bonis temporalibus & spiritualibus priuat. Bona nostra spiritualia sunt virtutes & diuitiæ & gratiarum actio. Isti sunt thesauri bonorum quibus homo spoliatur per peccatum mortale. Hier. 15. Diuitias tuas & thesauros tuos in direptione dabo gratias in omnibus peccatis tuis. Ecce quomodo peccatum hominem omnibus bonis & virtutibus spoliatur. Vnde Basilius in regula: Remissam facit animam & negligentem erga præcepta, vt neglecta sua non possit ad memoriam prouocare. Sed obliuiscens non se instigat ad penitentiam, & ita paulatim omnibus bonis spoliatur. Non solum autem peccatum aufert homini bona spiritualia: sed & plerumque temporalia. Ideo dicitur Ambros. 5. Vineas amatissimas plantabitis, sed non bibetis vinum ex eis, quia cognoui multa scelerata vestra & fortia peccata vestra. Ecce qualiter homo per peccatum rebus temporalibus spoliatur. Ideo manifestè sciendum quod res temporales non sunt hominis sicut dicit Ambros. Non sunt hominis bona quæ secum ferre non potest: sed sola elemosyna, vel misericordia comes est defunctorum. Secundo peccatum malis spiritualibus & temporalibus replet & cruciat homines: excæcat enim sensum & intellectum ne videat, inficit affectum & cor cruciat. Propter primum dicitur Sophonie primo: Ambulabunt vt cæci quia domino peccauerunt. Eccl. 1. Omnis qui peccat non cognoscit deum. Et Esa. 59. Peccata vestra diuiserunt inter vos & deum vestrum. Greg. in homil. Carnis delectatio mentem quæ inficit obscurat ne videre veri luminis possit claritatem. Sed vnde inferius delectatur, inde mens ad superiora caliginè obscuratur. Ecc. 2. 1. Quasi à facie colubri fuge peccatum.

Colu

ENARRATIO XVIII.

59

Coluber animal venenosum est: sic peccatum, quia quàm diu homo in peccatis est, deo dignè seruire non potest. Greg. Bonum meritorium non agitur: nisi prius malum deseratur. Propter tertium dicitur in Psal. 37. Cor meum conturbatum est, derelinquit me virtus mea. Et hoc propter peccatum. Sic ergo multiplicitate lo spirituali replet peccatum, & non solum spiritualiter, sed etiã corporaliter cruciat: vt patet in Antiocho 1. Machab. 6. Ideo dicit dominus de illo infirmo qui triginta & octo annos habuit in infirmitate sua. Ioan. 5. Ecce, inquit, sanus factus es iam noli peccare, ne deterius tibi contingat. Si autem homo à deo misericorditer à peccato liberatur & sanatur: & ipsum peccatum iterum committit, deum perdit, & quàm diu in peccato est, ipsum verum amicum non habet. Greg. Deum apprehendere non valet qui adhuc in delectatione peccati iacet. Tertio peccatum deum ad iracundiam prouocat. Eccl. 5. In peccatores respicit ira dei. Ps. 67. Apposuerunt adhuc peccare ei, in iram concitauerunt excessum in iniquo: Et tales qui sine timore peccant deus supra modum odit. Sicut patet in Lucifero & Iudæa. Eccl. 12. Altissimus odio habet peccatores. Et merito dominus peccatores odit, quia peccatis magnis eum cruciant: & offendunt in cælis regnantem magis quàm Iudæi in terris morantem. Greg. Plus peccat qui contemnit regnantem in cælis, quàm qui crucifixerunt ambulantem in terris. Quarto peccatum facit hominem societate bonorum indignum. Propter quod dicitur Thob. 4. Panem tuum & vinum tuum super sepulturam iusti constitue, & noli excommunicare & bisere cum peccatoribus. Quia dicit Psal. 17. Cum sancto sanctus eris &c. Et Greg. in homil. Moribus prauis semper gratis est vita bonorum. Item nota quod peccatum non solum nocet homini in vita, sed etiã in morte. In morte namque occurrunt homini quatuor mala. Saepè enim supplantatur & ignominiosè moritur, à diabolo capitur: & tunc cruciandus ad gehennales flammæ deducitur. Sed quod grauissimum est à grata dei visione in perpetuum separatur, ita quod nec de suis rebus possit disponere, nec peccata sua consistere. Et ideo dicitur Prouer. 15. Iustitia custodit innocentis viam, impietas autem peccatorem supplantat, & ignominiosè moritur. Hieremias 3. Dormiemus in confusione nostra, & operiet nos ignominia nostra quoniam do. pec. Greg. Hæc animaduersione concutitur peccator vt mori obliuiscatur suis, qui dum viueret oblitus est dei. Hoc ad literam pluribus accidit peccatoribus qui ad tantam igno-

H 3

FERIA V. POST INVOCAVIT,

miniâ & cōfusione in morte deueniūt, q̄ etiā eorū corpora priu-
antur ecclesiastica sepultura. Sicut legitur de vsuario quem
plebs sepelire noluit: & posuit eū super asinum qui gramina
semper solebat portare: tūc asinus cū deberet ire cum cadauere
super cimiteriū iuit subter patibulū. Vnde legitur 3. Reg. 16.
de Baasa de quo dixit dominus: Pro eo q̄ peccare fecisti popu-
lū vt me irritares in peccatis eius: ecce ego demetā posterior
à Baasa &c. Et sequitur: Qui mortuus fuerit de Baasa in ciui-
tate comedent eū canes: & qui mortuus fuerit ex eo in regione
comedent eum volucres celi. Bernar. Non est dignus in morte
accipere solatiū, qui se non cognouit moriturum. Secundo pec-
cator in morte à diabolo capitur. Hinc est quod dicitur de pec-
catore. Psal. 108. Diabolus stet à dextris eius. Et illud Hest. 14.
Peccauimus in conspectu tuo, & ideo traditi sumus in ma-
nus inimicorum nostrorū. Tunc certe in morte traduntur in
retinaculum peccatores, & tam grauius cadunt vt etiam à dia-
bolo absorbeantur. Augu. Quem diabolus non potest deuora-
re, seductum hunc ad seducendum absorbet per nequitiam. Et
famam ipsius inquinare conatur, vt si fieri posset op̄ probriis, &
malarum linguarum detractioe deficiat: & sic in eius faucēs
ruat. Si autem nec famam innocentis maculare poterit, hoc ei
persuadere tentat, vt per maliuolas suspitiones de fratre suo
iudicet, & sic ab illo implicetur & absorbeatur. Et ideo dicit
S. Petrus in canoni. sua. 1. Pet. 5. Circuit quarens quē deuoret &c.
Tertio peccator cruciandus ad tenebras & flammās gehem-
nales deducitur. Eccl. 21. Viam peccatorum. cōplantata est la-
pidibus, & in finem eorum inferi & tenebra: & pœne. Ibidem:
Stupa collecta. synagoga peccantiū cōsummatio eorum flammā
ignis. Psal. 105. Flammā cōbussit peccatores. Et alibi. 1. sal. 33.
Mors peccatorū pessima. Mala quidem in amissione tempo-
ris: peior in separatione carnis: pessima in afflictioe ignis, quia
duplici contritione conteret eos dominus. Quarto peccator à
grata dci visione in perpetuum separabitur, & hoc vnū ipsam
gehennam superat. Vnde Chryf. super illud Psal. mi: Sicut fuit
cera à facie ignis: sic pereunt peccatores à facie dei. Tollentur
mali & impletur in eis illud Esa. 59. Iniquitates vestra diuise-
runt inter vos & deum &c. Et ideo ibidem dicitur: Vx gēti pec-
catrici. Et dicent tunc damnati: Vx nobis quia peccauimus. De
istis peccatoribus & de carentia diuinæ visionis dicit Augusti-
Mallent reprobi omne tormentum sustinere, quam faciem
iudicis

ENARRATIO XVIII.

60

iudicis tunc videre: nec scient quod hic scire noluerunt: in vi-
ta semper moriuntur & in morte semper viuī habentur, &
deum amplius nunquam sunt visuri.

FERIA SEXTA, ENARRATIO DECIMA OCTAVA.

*Ecce sanus factus es, iam noli peccare ne deterius tibi aliquid
contingat &c. Ioan. 5.*

Vbi filius excedit erga patrem in aliquo delicto: & videt
quod pater vult eum corripere, tunc occurrit patri & po-
tit vt hoc sibi indulgeat. Spiritualiter etiam sic est. Vnde nos
sumus filij patris, omnipotentis: & excessimus in malo: &
audiuimus vindictā patris erga nos. Ne ergo se vindicet in no-
bis, tūc debemus ei occurrere & supplicare vt nō faciat vindi-
ctā: & sibi proponere bonā voluntatē nō excedēdi vltorius. Et
hoc facit ecclesia in introitu, dicens: De necessitatibus meis exi-
pe me: & vide humilitatē meā: & dimitte omnia peccata mea
&c. Et in collecta: Adesto domine propitijs plebi tua: & quā ti-
bi facis esse benignē refoue miseratus auxilio. Similiter in ep̄
stola Ezech. 18. Anima quæ peccauerit ipsa morietur. Si iustus
auerit se à iustitia sua & fecerit iniquitatē, omnes iustitiæ eius
quas fecerat nō recordabūtur. Si autē iniustus egerit peniten-
tiā, iniquitatū nō recordabor. Sic pater excessum filij si velit e-
mēdare dimittet. Ecce cōcordia epistola: cū euāgelio. Et sic di-
misit peccata istius infirmi in euāgelio iniūgēs ei ne amplius
peccaret, dicens: *Ecce sanus factus es, iam noli peccare &c.* Infirmus
curat⁹ à graui infirmitate idiget bono regimine ne reciduerit
& illud à medico supplicat sibi dari. Spiritualiter. Per infirmū
intelligitur peccator constitutus in mortali: qui indiget bono
regimine vitæ suæ ne reciduet. Eccl. 34. Qui baptizatur à mor-
tuo & iterū t̄git, quid prodest lauatio illi: quasi diceret, nihil,
vt dicit Pius papa, & habetur de cōse. di. 5. c. nihil. Nihil prodest
ieiunare, orare, vel alia pietatis opera facere, nisi mēs ab iniqui-
tate cohibearur & lingua à detractioe. Ideo ecclesia petit
medicum pro regimine cūm dicit in introitu: De necessitati-
bus meis &c. in collecta. Vide infra, quia graue est recidua-
re: vt patet in epistola, scilicet: Si auerterit se iustus à iustitia
sua &c. Ideo dicitur: *Ecce sanus factus es, &c.* In summa euā-
gelij tria inuuantur. Primo infirmitatis miraculosa curatio.
Secūdo curationis inuidiosa calumniatio: sibi: *Erant autem sabba-*

FIRIA VI. POST INVOCAVIT,

thum. Tertio amicabile & amorosa admonitio ibi: *Ecce factus es, &c.* Vel sic diuidatur euangeliū, scilicet quod in summa euāgelij tria innuuntur. Primo cuiusdā miraculi prælocutio, ibi: *Erat dies festus.* Secūdo cuiusdam infirmi sanitatis adeptio, ibi: *non habeo hominem.* Tertio eiusdē infirmi sanatio, ibi: *surrexit & tulit lectum suum &c.* De primo dicit: *In illo tempore erat dies festus Iudeorum, & ascendit Iesus in Hierosolimam.* Nota, quod Iesus ascendit propter duo. Primo ne videretur legi contrarius, quia haberetur. Exod. 23, quod omne masculinum terra anno deberet se præsentare in templū in Hierusalem, scilicet in Pascha, Pentecoste, & Scenopegio, quā legē Christus noluit solvere. Matt. 5. Non veni solvere legē, sed adimplere. Sed ter singulis annis venit in Hierusalem. Et festū illud de quo fit mentio hic fuit Pētecoste secundū Chryl. Secūdo ut multitudinē populi illuc currentis ad diem festū per signa & doctrinas ad eū traheret, secundū illud. Psal. 108. In medio multorum laudabo eum. Et Psal. 39. Annunciaui iustitiam tuā in ecclesia magna. Ad idem Ioan. 18. Ego palam locutus sum mundo. Sequitur: *Erat autem Hierosolymis probatica piscina cognominata Hebraicē Bethsaida, quinquē porticus habens.* Sciendum probatica dicitur à probato Græcē, quod est ouis Latinē, quia oues quæ deo immolabantur ibidem lauabantur, dicebatur Hebraicē Bethsaida, id est domus ouium. Et dicebatur piscina per contrarium, quia piscibus carebat, & erat prope templū ex aquis pluuiialibus collecta. Dicitur etiā quinq; porticus habuisse, scilicet per circuitū, sicut multi sacerdotes absque impedimento cōmodē starent ad lauandum cadavera. *In his iacebat multitudo magna languentium, cecorum, & angorum, & aridorum expellantium aqua motum: scilicet qui fiebat per angelum.* Ideo subdit: *Angelus autem domini secundum tempus descendebat in piscinam: & mouit aquas, & qui prius descendebat in piscinam post motionem aquæ sanus fiebat à quacumque tordebatur infirmitate.* Nota piscina illa à tribus habebat virtutem illam. Primo ab hostiis sacratis quæ ibi lauabantur, postea sacrificabantur. Secundo à motu angeli descendentis. Tertio à ligno crūcis. Dicitur enim in historia scolastica quod regina Saba vidit in domo Salomonis quoddam lignum, de quo dixit Salomoni quod in illo ligno suspendendus erat per cuius mortem regnum Iudeorum deleri debēbat: ideo Salomon volens seruare durabilitatem regni lignū illud in profundis visceribus terræ abscondi fecit, ubi postea in superficie terre probatica

ENARRATIO XVIII.

probatica piscina facta est. Tempore verò passionis Christi prædictum lignum supernatauit. Et ideo Iudæi illud receperunt: & crucem domini ex eo parauerunt. Dixi secundo tangitur cuiusdam ægri sanitatis adeptio, dicens: *Erat autem ibi homo triginta & octo annos habens in infirmitate sua.* Chryl. dicit quod ab annis puerilibus fuit paralyticus. Ecce longa infirmitas, in quo patet quod naturaliter curari non poterat. *Hunc cum vidisset Iesus iacentem & cognouisset, quia iam multum tempus haberet in infirmitate sua, dixit ei: Vis sanari, non quaesuit quasi ignorans, nam satis constare poterat quod sanus fieri voluit: sed quaesuit ut excitaret infirmum ad eiusdem infirmi desiderium.* Respondit autem ei languidus: *Domine hominem non habeo ut cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam, dum venio enim ego alius ante me descendit.* Sciendum duo in responsione sua implicat, quæ causæ fuerunt suæ diuturnæ infirmitatis. Primo paupertatem, quia hominem non habeo, secundum Chrysostomum. Quia opinabatur sibi Christum ytem fore ad mittendum eum in aquam. Secundo debilitatem, quia dum venio ego &c. quasi diceret: Tam debilis sum, festinanter ire non possum, semper enim ab alio præuenior. Sic poterat dicere illud Iob 6. Ecce non est auxilium mihi in me. Per hoc signatur quod non erat aliquis homo purus qui humanum genus posset saluare nisi Christus. Ideo dicit ei Iesus: *Surge tolle grabatum tuum & ambula.* Duo præcepit, scilicet surgere & ambulare: ut ostendat perfectam sanitatem homini restitutam. In omnibus enim miraculis secundum optimum illius naturæ dominus perfectum opus fecit, sicut de aqua perfectum fecit vinum. Deut. 32. Dei perfecta sunt opera. Dixi tertio tangitur eiusdem infirmi sanatio, ibi: *Et statim sanatus est homo: & sustulit grabatum suum & ambulabat.* Iussit enim dominus ut grabatum secum ferret, quia pauper erat ne alius eo absente ipsum auferret. & coarere compelleretur, quia in necessitate pauperi forte licet, & maxime ex licentia prælatorum suorum quod diuini nequaquam liceret. Quia necessitas frangit legem ut pronobialiter dicitur. Tunc subdit: *Erat autem sabbatum in die illo.* Dicebant ergo Iudæi illi qui sanatus fuerat: *Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.* Vnde quia Christus illud miraculū sabbatho fecit calumniabantur ei tunc Iudæi, quasi male fecerit sabbatum violando. Et hoc iste sanatus assumpsit occasione in signum gratitudinis suum medicū honorando, & se à

FERIA V. POST INVOCAVIT,

violacione sabbathi excusando. Vel intelligitur aliter & hæc calumnia inferitur contra istum de hoc quod sabbatho grabatū portat & non de curatione. Vnde dicunt: *sabbathum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.* Cuius ratio est, quia Iudæi frequenter de curatione Christo in die sabbathi calumniam inferentes confundendi erant à Christo: per hoc quod etiam ipsi iumeta de puteo in die sabbathi eruebant & sanabant: vt habetur Lucæ 14. Et ideo de curatione tanquam de re vtili & necessaria tacent, de portatione vero lecti quæ non necessaria calumniari videbantur, quasi diceret: Sanitas non erat differenda, quia erat quoddam necessarium: nunquid & opus fuerat imperandum. Chryso. Hoc opus fuit necessitas quo ad curationem & etiam lectuli portationem. Et opus necessitatis semper licuit facere in sabbatho vt oves & asini qui ceciderant in fossata, extrahebantur. Quod autem ille fuit obrutus lapidibus, Ex eodem, qui colligebat ligna secundum Alber. quia quæsiuit lucrum, & hoc fuit opus seruile: quia auaritiam commisit. Secunda ratio est: quia licet in lege vniuersaliter prohibitum esset Iudæis, ne aliquid in die sabbathi operaretur: specialiter tamen portatio onerum in die sabbathi prohibita fuit. Hier. 17. Ne portetis onera in die sabbati. Et ideo specialiter calumniati sunt portatione lecti, vt potè dicto propheta contrariaretur. Sed tamè hoc mandatum propheta myiticum est: nam per onera non portanda intendebat eos inducere, vt in die sabbathi requiescerent ab oneribus peccatorum. De quibus Psal. 37. Iniquitates meas, sicut onus graue, &c. Vnde quia iam erat tempus soluendi figuræ occultas, mandauit Christus isti grabatum tollere, id est proximum in infirmitatibus sustentare: secundum illud ad Galat. 6. Alter alterius onera portate. Respondit ei: *Quia me sanum fecit ille mihi dixit, tolle grabatum tuum & ambula.* Ecce quomodo se excusauit & medicum honorauit cōfiteo ipsum verum deum, quasi dicat: Vos dicitis prohibitum esse, vt onus portetur in sabbatho: & hoc auctoritate diuina. Sed mihi eadem auctoritate est impositum, vt tollam grabatū. Nam ille qui me saluum fecit: ille per restitutam sanitatem diuinam virtutem se habere ostēdit: in eo quod mihi dixit: *Tolle grabatum tuum, &c.* Et ideo mandatis eius merito teneor obedire. Psal. 118. In æternum non obliuiscar iustificaciones tuas. Interrogauerunt ergo eum: quis est qui dixit tibi, *Tolle grabatum tuum & ambula?* Quia sanatum hominem calumniari non poterant, Christum curatorem calumniari nitebantur.

ENARRATIO XVIII.

62

bantur. Ideo non bona intentione, sed maligno animo, vt Christum perderent & persequerentur quarunt quis sit. Io. 8. Quæritis me & non inuenietis. & in peccatis vestris moriemini. *Is autem qui sanus factus fuerat nesciebat quis esset.* In genere & patria licet sciret in persona & presentia, quia diu languidus iacuerat & facta Christi, & eius famam ignorabat. Et etiam ideo. Quia subditur: *Iesus autem declinans à turba constituta in loco.* Sed diceret, quare hoc? Dicendum primo vt daret nobis exemplum bona opera occultanda, & nō quarēdum in eis fauorem hominum. Mat. 6. Attendite ne iustitiam vestrā faciatis coram hominibus vt videamini ab eis. Secūdo vt declinemus à turba: quia Christus ibi nō inuenitur. Eccles. 18. Ne oblecteris in turbis, &c. Nā Maria in turba perdidit Iesum. Luc. 2. Ideo subditur: *Postea inuenit eum Iesus in templo, &c.* Ecce signū gratitudinis, & ille post sanationē fuit in loco dei inuētus. Cui dixit: *Ecce sanus factus es iam noli peccare, ne deterius tibi cōtingat.* Manifeste patet & propter peccatū suum languebat. Est ergo sensus secundum Bādam: iterū non pecces ne maiorem damnationē peccati tui incurras: quia qui pro peccato punitur, & ex pena à peccato nō retrahitur iustus est, vt grauius puniatur. Hier. 2. Frustra percussisti filios tuos & disciplinā non receperunt. *Tunc abiit ille homo, & nūtravit Iudæi: quia Iesus esse qui fecit eum sanum.* Et hoc fecit bono zelo cōmendans iterū medicū suum, & manifestans eius virtutē quasi dicat: Venite mecum & laudate eum pro tanto beneficio mihi præstito. Psal. 45. Venite & videte opera domini. Moraliter piscina, id est gens Iudaica fuit munita, ne sine modo deflueret ad peccata quinq; porticus, i. quinq; libros Moyſi. In his iacebat multitudo languētiū. Ad Hebr. 7. Nihil enim ad perfectum adducit lex. Rom. 3. Ex operibus legis non iustificatur omnis caro, id est legē carnaliter intelligens nisi Christum futurum & passurum protestans. Ratio, quia litera sine spiritu occidit. Sed diceret, quare lex data est? Respondet Augustin. Ad ostendendum quantis vinculis peccatorum quisque constringitur. Nam dicitur Rom. 3. Per legem cognitio peccati. Ibidem 7. Peccatum non cognoui nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. Gal. 3. Lex propter transgressionem posita est donec ueneret sen cui promiserat. Si enim data esset lex que posset uiuificare: tūc ex lege esset iustitia. Contra quod dicitur Roman. 3. Iustitia dei per fidem Iesu Christi, Ergo quinque lib. Moyſi porticus sunt.

FERIA VI. POST INVOCAVIT.

quasi custodia porta: quia Iudæi adhuc stant ante portam, nec unquam intrabunt nisi per ostium, id est Christum. Ioan. 10. Ego sum ostium, per me si quis introierit salvabitur. In his quinque porticibus iacebat magna multitudo languentium, mæcorum, claudorum, aridorum. Nam Iudæi ut plurimum omnes tempore Christi fuerunt excæcati, quia verum lumē quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum non cognoverunt. Ioannis primo: Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Vnde Esa. 53. cap. in persona eorū dicit: Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit. Item claudi omnes affectu, & effectu. 3. Regum 18. Vtque claudicatis in duas partes, id est dominus est deus, sequimini illum. Si autem Baal, sequimini illum, id est avaritiam; O quot hodie sunt claudi qui volunt deo servire & Mammonæ. Matth. 6. Non potestis deo servire & Mammonæ. Omnes adhuc sunt aridi. Ariditas enim causatur ex defectu humoris radicalis, & sanguinis naturalis & caloris innaturalis. Iudæi caruerunt & carent terra & sancta fide catholica, quæ est initium & radix vitæ spiritualis: sicut humor radicalis est radix vitæ naturalis. Carent naturali sanguine agni incontaminati: quia anima, id est vita omnis carnis in sanguine est. Leuit. 17. Hebr. 9. Sine sanguinis effusione non fit remissio peccatorum. Hunc sanguinem effuderunt innocentes, queni Iudæi super seipfos petierunt sententialiter. Matth. 27. Sanguis eius super nos, &c. Item abundant calore innaturali, qui causatur ex sanguine immundo, id est ardore diaboli. Num. 11. Anima nostra arida est, &c. Sed expectant aquæ motum. Aqua secundum August. est populus Iudaicus. Aqua enim siccat ex vento & calore: & sic ipsi ex superbia & avaritia. Aqua cuiuslibet rei imaginem præbet, & sola imagine caret. Et sic Iudæi omnium mysteriorum imaginem in suis libris legerunt, & veram imaginem Christi carent. Ipsi ostenderunt eum in Bethleem nasciturum. Matth. 2. Et natum minimè cognoverunt, ut patet in figura Gen. 27. Isaac filium non vidit, scilicet Iacob: cui tamen multa in posterum prævidit. Augusti. Motus aquæ, id est populi fiebat per angelum, id est per Christum. O quoties movebat populus Iudaicum per verba & signa, sed ipsi usque ad finem sæculi iacebunt. Aliquos movit ex eorum malitia ad iram. Chry. Omnis malitia confunditur, cum per rationem veritatis corrigatur. Hoc est in illis qui peccant ex malo proposito, & sic Iudæi

ENARRATIO V XIII.

63

Iudæi feruebant ut marc. Esa. 57. Cor impij quasi mare ferues, quod quietare non potest. Esa. 9. Succensa est quasi ignis impietas. Chrys. super Matth. Sicut ignis quanto magis ligna suscipit, tanto magis erigitur. Sic animus malus quanto magis veritatem audierit amplius in malitiam excitatur, quod probaverunt Iudæi Christo dicente. Ioan. 8. Samaritanus es & demonium habes, & voluerunt lapidare eum. Item sanabatur vnus ad designandum quod in vna fide omnes saluari debent. Aug. libro de patientia: Antiqui iusti erant credentes futurum, quod nos credimus factum. Item in hoc quod sanabatur vnus commendavit vnitatem. Si quis prater vnitatem fuerit, sanari non poterit. Ephes. 4. Vnus dominus, vna fides, vnus baptisma, vnus deus & pater omnium, qui est super omnes & super omnia & in omnibus. Ergo qui vnū deum non habet, nullum habet, & vitam non habet. Et habetur 24. q. 1. Vbi sana: vbi dicit Aug. Vbi sana fides non est, non potest esse iustitia: quia iustus ex fide vivit, Aug. in libro de vera innocentia: Omnis infidelium vita peccatum est, & nihil est bonum sine summo bono. Ad Heb. 11. Impossibile est sine fide placere deo. Et eorum infirmitas figuratur in isto homine sanato, qui triginta octo annis, &c. Duo deficiunt à numero quadragenario, qui numerus signat perfectionem. Et sic Iudæi deficiunt in duplici perfectione, scilicet dei & proximi. Ideo semper infirmi sanantem exprobrant, sanato insultant, cur portat grabatam. Et sic Iudæi quam diu viuunt Christum & suos maledicunt. Psal. 7. In verticem ipsorum iniquitas eorum descendit. Qui usque in finem sæculi peregrinantur in terra aliena cum Abraham, Gen. 12. Caligant oculi eorum, ne futura videant, cum Isaac Gen. 27. Claudicat semper tramite recto cum Iacob Gen. 32. Velamen in facie cum Moysē portat, donec velut fures & latrones eum Iuda suspendio traduntur. Item quod antiqui nostram fidem saluari patet. 1. Cor. 10. Mysticus sensus. Probatica piscina est penitentia. Nam sicut in illa lauabantur oves, quæ erant domino immolanda: sic qui penitentia non fuerit lotus, non erit deo dignus offerri. Quinq. porticus sunt, quinq. considerationes ad penitentiam disponentes. Prima est consideratio mortis repentinæ advenientis, quæ debita penitentiam surripit. De quo Aug. de pen. dist. 7. Si quis postius in ultima necessitate sua agnitio voluerit penitentiam accipere & accipit, & mox reconciliabitur & hinc vadit, fateor vobis & non illi negamus quod petis, sed non presumimus quod bene hinc exit, secun-

FERIA VI. POST INVOCAVIT,

rus hinc exierit nescio, poenitentiam dare possumus, securitatem autem dare non possumus. Vis quod incertum est euadere, age poenitentiam dum sanus es sic agi dico tibi quod securus es quia eo tempore poenitentiam egisti quo peccare potuisti. Si autem vis agere poenitentiam, quando peccare non poterunt te peccata dimiserunt: tu non illa. Idcirco Eccl. 9. Nescit homo finem suum, sed sicut aues laqueo comprehenduntur, & pisces capiuntur homo, &c. 1. Thef. 5. Cu[m] dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis superueniet interitus. Eccl. 14. Memento quia mors non tardat. Secunda est consideratio districti examinis. Hebr. 10. Horrendum est incidere in manus dei viventis. Eccl. 18. Ante iudicium para iustitiam. Apocal. 10. cap. Post hoc tempus non erit tempus, s. poenitendi. Eccl. 2. Si poenitentiam non egerimus incidemus in manus domini. Iob 10. Dimitte me ut plangam paululum dolorem meum antequam vadam & non reuertar ad terram tenebrosam. Iob 31. Quid faciam cum surrexerit dominus ad iudicandum, &c. Ezech. 7. Finis venit. Apoc. 6. Incipient dicere petris & montibus, &c. Item sicut aqua piscinæ fuit collecta ex aquis pluuiabibus: sic poenitentia ex effusione lachrymarum pro amissione supernorum. Zach. 10. Petite à domino pluuiam in tempore serotino, & dominus faciet pluuias & niues in tempore nubis, pluuiam. i. lachrymas pro peccato. Hierem. 7. Metuamus dominum qui nobis dat pluuiam temporaneam & serotinam, id est compunctionem pro malis commissis & bonis dimissis. Hæc pluuiam descendet in valles, id est humiles. 2. Reg. 1. Montes Gelboe, nec ros, nec pluuiam descendet super vos, &c. Tertia est consideratio æternæ damnationis, ubi non est locus poenitentiae sed poenæ: non agendi sed pariendi. Eccl. 9. Quodcunque potest manus tua operari instanter fac. Psal. Conuertetur populus meus hic, &c. Ioannis 12. Ambulate dum lucem habetis: ut non vos tenebræ comprehendat. Quarta est consideratio periculi & criminis: quia sicut non est differenda medicina ne morbus inualeat: ita nec poenitentia ne culpa per diuturnitatem crescat. Greg. Peccatum quod non cito per poenitentiam deletur suo pondere ad aliud trahit. Eccl. 5. Ne tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diem. Bernar. Qui hodie non aptus est, eras minus aptus erit. Quinta est consideratio commodi & utilitatis, sicut infirmus propter recuperandam sanitatem subiicit se consilio medici. Muldo fortius peccator propter recuperandam sanitatem animæ, sub-

ENARRATIO XIX.

bet se subiicere consilio sacerdotis. Eccl. 38. Fili in tua infirmitate non despicias te ipsum, sed ora dominum, & ipse curabit te. Seneca: Se ipsum interimit, qui præceptis medici non obedit. August. Pone te omnino in iudicio sacerdotis & potestate, nihil reseruans tibi: ut omnia iubente eo paratus sis facere pro recipienda vita animæ, quæ faceres pro euitanda corporis morte. In his autem perticibus iacebat multitudo languentium: quorum quidam cæci qui peccauerunt ex ignorantia: & in filium, ut Paulus. Quidam claudi qui peccauerunt ex impotentia, & in Patrem, ut Petrus. Quidam aridi qui peccant ex malitia, & qui sicci sunt ab humore gratiæ, & hi peccant in spiritu sanctum.

DE EODEM, ENARRATIO XIX.

Ecce sanus factus es, iam noli peccare. Ioan. 5.

Boni & misericordis medici proprium est ut ad infanos & infirmos magnam habeat diligentiam & quoadq; per ministros suos, quoadq; per ipsum visitet eos medicinam curatiuam eis potrigendo, quinetiam si aliquem inter infirmos scit maiori agritudine laborare, ad huc maius gerit studium, ipsum frequenter per semetipsum visitando. Quod ut facere valeat, exigitur ut loca infirmorum, ubi scilicet iaceant, & qualitate agritudinis ipsorum infirmorum sciat. Ad sanatum autem ægrotum requiritur rationabiliter q; suo medico obediat, & de sanitate recepta non sit ingratus: ipsiusq; medici honorem quærat quantum in se est, & defendat: vitet quoq; deinceps omnia quæ infirmitatem rursus introducere possent quouis modo. Sic reuera saluator noster Iesus Christus, qui verus est corporum & animarum medicus: iuxta illud quod perit Hierem. 17. cap. Sana me domine & sanabor. videns multitudinem infirmorum iacentium ad piscinam, inter quos erat principalis, qui triginta octo annos habuit in infirmitate sua. Ideo ad eos misit frequenter ministrum suum, id est angelum qui eis per motionem aque sanitatem contulit. Ad eum vero qui maiori ac grauiori grauedine premebatur per se ipsum accessit & eum sanauit. Ea quoque quæ de cætero vitare debuit intimaui, dicens: *Ecce sanus factus es, &c.* Pro quo sciendum mystice, per hunc infirmum intelligitur quilibet peccator in mortali peccato constitutus: qui aliquando non tantum habet triginta octo annos, sed heu plures: Nam peccatum mortale comparatur infirmitati. Primo quia infirmitas doloribus vexat, & sic peccatum mortale. Isaia: 17. Non est

FERIA VI. POST INVOCA VIT,

pax impijs. Psal. 37. Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum. Iterum Psal. 136. Anima eorum in malis tabescebat: quia semper habet remorsum conscientie. Vnde Isido. Nulla poena gravior mala conscientia. omnia potest homo fugere prater cor suum. quocumque vadit conscientia sua cum non derelinquit. Quid prodest si omnes excusant. sola conscientia accusat: quasi diceret. nihil. Seneca: Nunquam nascitur latitina nisi ex pura conscientia. Proverb. 11. Secura mens quasi iuge conuiuium. Richard. Nihil iucundius bona conscientia. Nam homo securus faciem in iudicis statuetur. Secundo peccatum mortale comparatur infirmitati: quia infirmitas iudicium sensuum perimitur. videlicet iudicium gustus, odoratus: & sic de alijs: & sic peccatum iudicium mentis. Isid. 7. Vobis qui dicitis amarum dulces. & disces amarum. Et sicut Caro dicit: Ira impedit animam: sic & luxuria. Psal. 106. Turbati sunt & moti sunt sicut ebrius. & c. Gulosus enim & accidiosus non sapiunt diuisa. Psal. 106. Omnem escam abominata est anima eorum. Tertio comparatur peccatum mortale infirmitati. quia hominem debilitat quod non potest operari: & sic peccatum mortale. Psal. 37. Derelinquit me virtus mea. Greg. Qui extra charitatem est, omne bonum amittit. Vnde Eccles. 9. Qui offendit in vno multa bona perdet. vt patet in Saul. Quarto peccatum mortale comparatur infirmitati: quia infirmitas deest per totum hominem. & pallescit eum: sic & peccatum mortale reddit animam pallidam & rugosam. Thren. 1. Egressus est à filia Sion omnis decor eius. Itē ibidem Thren. 4. Quomodo obscuratus est aurum. muratus est color optimus. vt deus possit dicere. Matt. 22. Cuius est hæc imago. Thren. 4. Denigrata est super carbones facies eorum. & non sunt cogniti in plateis. Matth. 25. Nescio vos. & c. Quinto infirmus conturbatur timore mortis. Psal. 57. Cor meum conturbatum est in me. & formido mortis cecidit super me. Nam omnis reus timet mortem. & sic peccator. Gen. 2. In quacumque hora comederitis. morte moriemini. Vnde Iacobi 1. Peccatum cum consummatum fuerit generat mortem. Ergo bene comparatur peccatum mortale infirmitati. Si igitur vis à tali spiritali infirmitate sanari: hunc debes ingredi piscinam. id est penitentiam in qua sanantur omnia peccata. Zach. 13. Erat fons patens domui David. & habitantibus in Hierusalem in ablutione peccatorum. Iste fons penitentiae olim erat occultus: quia nullus tantam penitentiam

ENARRATIO XIX.

85

niam facere poterat quod regnum caeleste acquireret: sed modo omnibus est patens. Ideo dicitur: Exit fons patens. In isto etiam fonte. scilicet penitentiae sanantur omnes infirmi. Matt. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis. scilicet peccatis. & ego reficiam vos. scilicet per misericordiam & gratiam. Sed illa sanatio in piscina corporali causabatur ex presentia ligni sanctae crucis. vt dicitur in scolastica historia. Sic sanatio spiritalis in piscina penitentiae fit ex memoria dominicae passionis. Talis enim meditatio est virtuosa: quia sanat omnes infirmitates predictas. scilicet languidos. cecos. claudos. aridos. & inueteratos. Sanat enim omnem desidiam. Et istud designatur per hoc quod in passione Christi terra mota est. quia meditatio passionis Christi desidiosos mouet. scilicet ad sollicitudinem & feruorem. Quod signatum est 1. Machab. 6. quod elephantibus ostenderunt sanguinem vitæ ad acuendos eos in praelium. Christus enim fuit vna in torculari crucis expressa. vnde multum sanguinis emanauit. Huius igitur sanguinis meditatio debet nos acueri. vt simus feruentes ad praeliandum contra demones & peccata. Secundo passio Christi sanat cecos. id est peccata facta per ignorantiam: hoc signatum est in Longino. qui cum clare non videret. gutta sanguinis Christi in eius oculum cecidit. & statim clare vidit. Etenim sanguis Christi est collirium. quod sanat omnem cecitatem oculorum. Apoca. 3. Collirio unge oculos tuos vt videas. Tertio passio Christi sanat peccata facta per infirmitatem humanam. sicut patet in Petro: qui ex humano timore Christum in sua passione negauit: sed tamen Christus respexit & sanauit. Quarto sanat peccata quae sunt per malitiam facta: sicut patet in latrone à dextris qui multa peccata commisit. & tamen Christus sibi pepercit. & regnum caeleste sibi dedit. Quinto sanat peccata quae sunt per consuetudinem facta: in quibus homines mortui erant. Hoc signatum est quando in passione eius multa corpora mortua & iam putrida surrexerunt. Per motum aquae qui fiebat per angelum designatur motus animarum: quia ipsa anima ministerio angeli quantum ad omnes suas potestates. scilicet memoriam. intelligentiam & voluntatem debet in penitentia moueri ad recogitandum & dolendum de omnibus suis peccatis. Isa. 38. cap. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animae meae. De isto motu dicit Psal. 47. Ipsi videtes. scilicet peccata sua sic admirati sunt. scilicet de dei patientiae conturbati sunt. scilicet per contritionem magnam. Moti sunt

Quadrag. Thes.

I

FERIA VI. POST INVOCAVIT,

ad se accusandum per confessionem veram: tremor apprehendit eos, scilicet propter poenam aeternam cui obligati erant. Intelligentia debet moveri sapienter & discretè ad confitendum & cognoscendum, & intelligendum suorum circumstantias peccatorum. De isto motu potest intelligi quod dicitur in Ps. 106. Turbari suat & moti sunt sicut ebrius. Sicut enim ebrius illud quod bibit cum delectatione, illud postea eiicit cum dolore. Sic & poenitentes peccata quæ fecerunt cum omni delectatione, debent euomere per confessionem & dolorem & ruborè. Prouer. 30. Verba congregantis filij vomentis, &c. Peccata enim quæ peccator congregauit malè operando debet euomere confitendo. Et sicut ebrius nullum tenet secretum: sic nec peccator secretorum aliquod celare debet peccatum. Voluntas debet moueri ad satisfaciendum. De isto motu debet intelligi illud quod dicitur in Psal. 95. Cõmouetur à facie eius omnis terra. Terra est caro nostra, quæ vniuersaliter moueri debet ad satisfaciendum, & aqua in satisfactionem est assumenda iuxta illud ad Rom. 6. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, &c. ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem, id est satisfactionem. Ideo dicit vniuersa terra, quia omnia quæ sunt in nostro corpore debent satisfacere pro peccatis, scilicet oculi lachrymando, aures verba dei libenter audiendo, os deum laudando & orando, manus elemosynas largiendo, pedes ad ecclesiam properando. Item hæc piscina habet quinque porticus. Prima est cognitio peccati vt displiceat. Psal. 50. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: & peccatum meum contra me est semper, id est displicet. Augustin. Si homo cognoscit, scilicet per displicentiam deus ignoscit. Vnde versus: Dupliciter peccat qui se de crimine iactat. Et qui non vult cognoscere, sicut Caïn noluit cognoscere peccatum cum dominus ait ad eum: Vbi est Abel frater tuus? &c. quid fecisti? &c. Ergo eiectus. Similiter Saül cum Samuel eum redarguit. Secunda porticus est dolor. Psal. 37. Dolor meus in conspectu meo semper. Et sic Ezech. vt patet Isaia. 38. Recordabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et sic Maria Magdalena non solum cognouit sed fleuit. Luca septimo. Tertia porticus est intergra confessio. Iacob. 5. Confitemini alterutrum peccata vestra. Et Luca 17. Ite, & ostendite vos sacerdotibus. Threno. 2. Effunde sicut aquam cor tuum. Quarta porticus est satisfactio. Luca tertio: Facite dignos fructus

ENARRATIO XIX.

Aut poenitentia. Non dicit flores. Sapie. 11. Per quæ quis peccat. per hæc & punietur. Ro. 6. Sicut exhibuistis membra vestra, &c. Quinta porticus est intentio non peccandi. August. Vera poenitentia est peccata deplangere, & amplius non committere. Et hoc docuit hunc infirmum Christus dicens: Surge, scilicet contritione & displicentia, tolle grabatum conscientia, scilicet in confessione, & ambula in satisfactione: & vade, scilicet in proposito bono, & amplius noli peccare. Subdit: Ne tibi deterius fiat, scilicet reciduiando. Nota multi sunt qui reciduiare solent. Primo tyranni & oppressores pauperum, qui consueverunt homines exactiare: difficile etiam possunt peccata dimittere & poenitentiam perficere: vt patet in Pharaone, qui dicit Moysi & Aaron: Ite orare pro me, & tamen recedente plaga reciduiauit: finaliter tamen insecutus filios Israël submersus est: Secundo avari vsurarij raptores qui in quadragesima promittunt reddere malè acquisita: post Pascha autem ab aliis iterum vsuras recipiunt, & tales eucharistiam recipiunt vt Iudas. Mat. 19. Quam difficile exiit negotians à negligentia. Leo papa: Difficile est inter ementis & vendentis commercium non interuenire peccatum, Tertio falsi religiosi, qui non causa salutis religionem intrant: vt patet de Iuliano apostata qui blasphemauit deum. Et eum sanctus Basil. orabat beatam virginem Mariam, tunc ipsa iussit Mercurium militem, Christianum interficere Iulianum. Quarto sortilegi, vt patet de Saül qui consuluit Pythoniassam. Quinto luxuriosi, adulteri & Sodomitæ, vt vxor Loth. Sexto homicidæ vt Achab. 3. Reg. penult. qui post occisionem Naboth poenituit, vt dixit dominus: Nonne vidisti Achab coram me humiliatũ, sed reciduiuit. Et quia sic poenituit occisus est in bello. Ibidem vlt. Septimo gulosi vt Iudæi. Numer. 11. Recordamur piscium quos comedebamus in Aegypto gratis. O graue est prius poenitentiam reciduiare. Vnde Bernar. Reincidere quàm incidere deterius est. Vnde 2. Petri. 2. Melius est viam veritatis non agnoscere, quàm post agnitionem retrorsum conuerti. Ecclesia. 5. Ne adicias peccatum super peccatum. Primo ex parte dei propter ingratitudinem. Greg. Non est dignus dandis, qui non agit gratias de datis. Nam in simili, si aliquis pacem firmaret cum domino, & in tali pace occideret suos ille grauius offenderetur. Et sic est de deo. Nam reciduiantes in peccata sua sunt similes Iudæis, qui genuflectentes dederunt a lapas

SABBATHO POST INVOCAVIT,

Christo dicentes: Ave rabbi. Vnde Hebr. 6. Rursum crucifigentes sibi metipsis filium dei, &c. Secundo ex parte diaboliquia recidivans fortius à diabolo custoditur, sicut miles castrum quod semel perdidit postmodum fortius custodit vt Pharao. Vel qui habet vnum vinctum si semel euaserit & iteratò eum dominus arripuerit, grauius vincit eum. Tertio ex parte hominis: quia debilitatur ad resurgendum. Sicut enim econtra infirmi in infirmitatem cadentes graue est cum eis & in maiori periculo. Sicut In forularibus qui si multoties fuerint reparati, & ad vltimum non tenent futuram in lutum proiciuntur. Et sic tales non habentes propositum cauendi peccata, poenitentia eorum non valet 2. Petri 2. Contingit enim eis illud prouerbij: Canis reuersus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti. Luc. 16. Memores estoꝝ vxoris Loth, Ecclesiastici 34. Qui baptizati sunt à mortuo, &c.

SABBATHO, ENARRATIO XX.

Domine bonum est nos hic esse. Matth. 17. Marc. 9. & Luc. 9.

Vbi rex ostendit se suis amicabilem, ibi eo tutius sperare in precibus exauditionem. Spiritualiter, & sic rex regum est nobis etiam amicabilem, Ioan. 15. Iam non dicam vos seruos sed amicos: ergo tunc possumus preces nostras ad deum fundere. Et hoc facit ecclesia in officio missa, scilicet in introitu, videlicet: Iniret in conspectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam domine. Et in collecta: Populum tuum domine propitius respice: & flagella tua iracundia ab eo clementer auerte. Et hoc docet Paulus apostolus 1. Thessal. 5. cap. Sine intermissione orate: quare, scilicet. vt possimus faciem regis nostri videre in claritate immortalitatis, vt isti beati discipuli qui delectabantur in eo dicentes: *Domine bonum est nos hic esse, &c.* In summa euangelij tria innuuntur. Primo quorum intuitu transfiguratio fuit celebrata, ibi: *Assumpsit Iesus, &c.* Secundo quanto miraculo fuit glorificata, ibi: *Ecce apparuerit.* Tertio quomodo secreta fuit occultata, ibi: *Veni dixit visum.* De primo dicit, In illo tempore, scilicet quando ait discipulis de morte sua, & Petrus noluit credere: idcirco corripuit eum Iesus. Et inter cetera ait: Amen dico vobis, sunt quidam de his stantibus in regno dei. Et post sex dies voluit tenere promissum, & licet Luc. 9. dicat post octo: respondet tamen Hieronymus, quia hi dies intermedij ponuntur, dies autem ibi primus quo promissum

*v. inopta
totalegia*

ENARRATIO XX.

missum additur, & vltimus quo soluit promissum. Nota dicit post sex dies ad designandum, quod omne tempus debet prius expendi in bonis operibus: si volumus videre claritatem diuinam: nam deus in sex diebus omnem rerum naturam formauit, in septimo quieuit. In cuius figura madatu fuit filiis Israel, vt sex diebus colligerent manna. septimus est sabbatum domini. Exod. 16. Manna significat opera meritoria. Ecclesiast. 9. Quodcumq; potest manus tua operari instanter fac. Matth. 20. Voca operarios & redde illis mercedem. Sap. 3. Bonorum laborum gloriosus est fructus. Apoc. 14. Opera enim illorum sequuntur illos. Item notatur quod pro bonis non aliud pramiu quam gloriam claritatis optemus. De quo Aug. in lib. de verbis domini, sermone 16. dicit: Vnusquisq; se probet in his quae ex charitate fecit operibus, vt non expectet temporale retributione: sed promissam dei facie. Quid sunt caelum & terra, mare & omnia sidera praeter dei faciem? non saluant, non satiant sed ipse est salus nostra & saturitas nostra. Ps. Satiabor cum apparuerit gloria tua. *tunc assumpsit Iesus, Petrum, Ioannem, & Iacobum fratrem eius, maiorem.* Hiero. Non statim post promissionem sursum eos ducit: sed post sex dies vt reliqui discipuli nihil patiatur humanum, id est aliquem inuidiae motum. Tres discipuli sursum assumpti significant tres potentias animae quae à terrenis ad caelestia debent esse eleuatae. Primo Petrum. Ratio quia est caput. Grego. Sancti viri quo verius summa cognoscunt, eo sublimius terrena conspiciunt. Secundo Iacobum. Aug. Sicut nullum est momentum quo non vratur dei bonitate & misericordia & sic semper in memoria. Gre. Dei memoria excludit omnia maleficia. Tertio Ioannem, id est voluntatis affectum. Luc. 11. Fiat voluntas tua. Ambr. Nisi vacaueritis à terrestribus, nihil cognoscere poteritis de caelestibus. Aug. Visa diligere possumus: incognita nequaquam. Item assumpti tres ad designandum qui vult habere dei claritatem debet habere fidem trinitatis. Hebr. 11. Impossibile est sine fide placere deo. Ideo subdit: *Et duxit eos in montem excelsum, scilicet Thabor, qui distat à Nazareth quatuor miliaribus. Et transfiguratus est ante eos: secundum Hiero. qualis futurus est tempore vltimi seu extremi iudicij, talis apparuit apostolis.* Nemo enim putet pristina eius formam perdidisse vel amisse corporis veritatem, vel assumpsisse corpus spirituale vel aereu. Sed quomodo transfiguratus est, euangelista demollrat dicens: *Resplenduit facies eius sicut sol: ergo non mutauit faciem, sed per de-*

SABBATHO POST INVOCAVIT,

positionem. Ideo Hierony. Substantia non tollitur, sed gloria commutatur: quantum ad omnia linamenta & effigiem faciei, etiam quantum ad habitum transfiguratus est. Ideo subdit: *Et vestimenta eius candida sicut nix.* Et hoc à claritate corporis quæ claritas fuit sicut sol. Quia secundum Remi. Nihil lucidius in temporalibus & corporalibus inuenitur sole. Idcirco ad manifestandum exemplum future resurrectionis facies domini resplendere & fulgere dicitur sicut sol: nõ quod nisi claritas sit sicut sol, sed quia euangelista non potuit in rebus visibilibus nobis ostendere cui eius claritatem assimilaret. Attamen claritas eius corporis bene comparatur soli: quia sicut sol est origo cuiuslibet luminis corporalis: sic & claritas Christi est origo nostre claritatis spiritualis. Et hæc claritatem Christus non ostendit in valle sed in monte, Primo ideo secundum factum Bedam, ad intelligendum quod voluntas volentis peruenire ad claritatem Christi debet esse eleuata in contemplatione. Ad Philip. 3. Nostra conuersatio in cælis est: & non deprellata in delectatione, sicut illi quorum deus venter est. Secundo ideo transfiguratus est in monte: quia sicut ascensus ad montana est difficilis, sic & multo labore peruenitur ad claritatem dei. Mat. 7. Arcta est via quæ ducit ad regnum cælorum. Ideo non omnis qui dicit mihi, Domine domine, intrabit in illud: sed qui facit voluntatem patris. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos, &c. Sed diceret: Quare Christus voluit clarificari vel transfigurari? Respondetur primo secundum Ambro. vt ostenderet veritatem future beatitudinis ne videretur inania promittere. Ideo ostendit gloriam sui corporis. Secundo secundum Chrysosto. quia audientes discipuli se debere mori pro Christo timebat mortem, vt ergo prouocaret eos ad appetendum futuram gloriam, pro qua deberent contemnere presentem vitam, & non timere mortem, ostendit eis gloriam sui corporis. Tertio secundum Hiero. vt non scandalizarentur in morte Christi, sed sperarent gloriam resurrectionis, ideo ostendit gloriam corporis. Quarto secundum Bedam, vt ostenderet in quanta gloria rediret ad iudicium. Nota dicit Hieron. In Christo hic maior splendor accessit: & sic naturalis Christi color non fuit mutatus, sed solum obumbratus: vt patet in lumine candlee ardētis, in splendore solis, Vnde Luc. 9. Species vultus eius facta altera, non alia, non per mutationem substantiæ, quæta-

218

ENARRATIO XX.

62

ris, vel qualitatis, sed per refulgentiam nimij splendoris: quod patet in textu, dicens: *Resplenduit facies eius sicut sol.* Sed diceret: Quomodo poterat in eum respicere sine læsione, cum solis intuitus lædit oculos: facies verò eius fuit clarior sole? Respondet Effren dicens, quod non totam suam claritatem ostendit sed tantam quantum delectabiliter poterant cõtemplari. Vel dicitur, lux in facie Christi non offendebar oculos sicut lux solis: sed de mulcebat eos in tantum quod se à delectatione solis visio non poterat auertere. Sed Tho. parte 3. q. 15. ar. 2. Claritas illa quam in transfiguratione assumpsit, fuit claritas gloriæ quantum ad essentiam: non tamen quantum ad modum essendi. Nota sicut post resurrectionem in carne immortalis cicatrices permanserunt: ita in carne mortali mortalitatem manente immortalitatis gloriæ ostendere potuit. Et sic illa claritas fuit subiectiue in Christo, non deponens mortalitatem sed ea manente: & fuit claritas gloriæ, id est corporis glorificati, hæc Iordanus. Et vt dicit Hugo: Hoc fuit factum diuina dispositione, vt secundum varia tempora diuersas assumpsit dotes gloriæ corporis, scilicet subtilitatem in exitu ab utero, & agilitatem super mare, & claritatem vt hic. Nota conueniunt illa scilicet transfigurationis & gloriæ quo ad essentiam, sed non ad esse essentiam, quia discernerunt in aliquibus vt patet in subsequentiis. Nota claritas transfigurationis conuenit & differt in aliquo cum claritate gloriæ. Primo conueniunt in substantia, quia vtraque substantialiter est eadem. Secundo conueniunt in existentia, quia vtraque existit in corpore hominis & non alibi. Tertio conueniunt ex parte subiecti, quia neutrum variat corpus hominis substantialiter. Quarto conueniunt ratione originis: quia vtraque claritas est adiacentia corporis, non originaliter cum corpore. Quinto conueniunt in excellentia fulgoris mirifici: quia vtraque claritas excellit omnem sensum humanum. Sed differunt etiã in quinque. Primo differunt quia claritas gloriæ est maior claritate figuretionis: quia tantam claritatem vt est claritas gloriæ, oculi apostolorum nõ potuissent pati. Sicut filij Israël non potuerunt intendere in faciem Moysi: quæ tamen multo minus emicuit. Secundo differunt in inharrentia: quia claritas gloriæ inharret corpori per modum habitus permanentis, sed transfigurationis existit in corpore Christi per modum passionis transeuntis. Tertio differunt, quia claritas transfigurationis erat in corpore mortali & corporali: sed claritas gloriæ in corpore immortali. Quar-

1 4

to differunt quo ad causam originale. Claritas corporis glorio-
 si deriuatur ab animæ claritate, vt dicit Augusti. in epistola ad
 Diaconū, sed claritas in trāsfiguratione deriuata fuit à diuini-
 tate ipsius Christi. Quinto differunt in ratione miraculi. Clari-
 tas trāsfigurationis miraculosa fuit, sed claritas gloriæ non
 quia non est miraculū quod corpus suscitatum ambulat: &
 sic claritas corporis est miraculosa: quia corpus glorificatum.
 Item Diony. in episto. 4. ad Gaium: Claritas quæ erat in corpo-
 re Christi repræsētabat futuram claritatem corporis Chris-
 ti: sic claritas vestimentorum designabat futuram sanctorum
 claritatē. Greg. 33. mora. Vestium nomine iustos significat. Isa.
 49. His omnibus velut ornamento vestieris. ad Philip. 3. Refe-
 rābit corpus humilitatis nostræ consignatum corpori clarita-
 tis suæ. Item nota non est dicendum quod Christus assumpsit
 dotem claritatis in trāsfiguratione: quia dos denotat claritatē
 immanentem corpori glorioso. Sed ea quæ ad dotes pertinent
 miraculosè habuit. Vnde Glo. dicit illā claritatem non fuisse
 gloriæ & immortalitatis, sed quādā eius imaginem. Dixi secū-
 do innuitur quāto miraculo fuit glorificata, dicēs: Ecce apparuerunt
 ei Moyses & Helias cum eo loquētes. Imperauit enim limbo &
 terræ, & suscitauit Moysen: & deliciarū paradiso & emisit He-
 liā. Sed diceres, Vtrū Moyses & Helias veraciter apparuerunt,
 an angeli eorū assumptis corporibus? Ad hoc respondetur se-
 cūdam glosam, quod non angeli eorum vel phantasma quod-
 dam, sed ipsi veraciter affuerunt: quod probat Hieronymus di-
 cēns: Christus de cælo signa dedit discipulis, Helia inde descen-
 dente quo concederet & Moysē ab inferis resurgente. Quod
 sic est intelligendum, quod Helias cum proprio corpore & ani-
 ma ibi fuerit: Moyses verò cum propria anima non cū proprio
 corpore, sed cū aliquo alio assumpto, quia nō legitur quod sur-
 rexisset corpore proprio sed tantū secundum animam. Hoc etiā
 vult S. Tho. parte 3. q. 45. ar. 3. Diceres, quid loquebantur? Dicit
 Lucas 9. de excessu quē cōpleturus erat in Hierusalē. Primo de
 excessu amoris, de quo Ioā. 15. Maiorē charitatē nemo habet,
 quā v̄ animā suā ponat quis p̄ amicis suis. Similiter de ex-
 cessu amoris ipsi patris, de quo Ioā. 3. Sic deus dilexit mūdū vt
 filiū suū traderet vnigenitū. Secūdo loquebātur de excessu pas-
 sionis: sic q̄ passio eius excederet omnē passionem. Thren. 1. O
 vos omnes qui trāsitis per viā, videte si dolor est similis sicut do-
 lor meus. Tertio de excessu humilitatis. De quo Phil. 2. Exina-
 nuuit

nuuit semetipsū formā serui accipiēs. Quarto de excessu ini-
 quitatis: quia Iudæi excefferunt mensurā patrum: quia patres
 occiderunt prophetas: ipsi vero dominū prophetarum. Ideo Cy-
 rillus dicit: ipsi loquebantur de mysterio passionis & mortis
 in cruce, non Christo reuelando quasi nesciret: sed gratias ei a-
 gebant quasi vero deo: quia in eo implentur verba propheta-
 rum quæ dixerūt de eo. Et gauisi sunt propheta videntes huma-
 nitatem eius. Effrem dicit: Eum adorabant & gratias agebant
 de sua benedicta incarnatione, attamen compatiēbantur quod
 gloriosa eius facies debebat conspui & flagellari. Aug. de quin-
 que hæresibus: Quid sunt Moyses & Helias nisi lex & prophe-
 tæ: loquebantur cum illo vt ostēderet se illum quē lex & pro-
 phetæ prædixerunt. Itē quare vnus viuus, alter mortuus appa-
 ruit? Respondetur primo secundū Hiero. vt significarēt Chris-
 tum moriturum & iterū victurum. Secundo vt ostendatur sibi
 volumus participes fieri gloriæ resurrectionis vt simus mor-
 tui mundo & viuamus Christo. Ad Col. 3. Mortui estis, & vita
 vestra abscondita est in Christo. Tertio vt ostendatur quod esset
 profuturus tam viuus quā mortuis. Sed diceres, quare appa-
 ruerunt illi propheta & non alij? Respondetur secundum Chry.
 Primo ideo quia homines dicebant Christum esse Heliam vel
 Hieremiam, vel vnum ex prophetis. Vt ergo ostenderet quod
 ipse esset dominus prophetarū: capita prophetarum secum ad-
 duxit: vt statim videretur differentia seruorum & domini.

Secūdo quia Iudæi accusauerunt eū de trāsgressione legis:
 & q̄ sibi vsurparet diuinū honorē. vt ergo ostendatur ab vtra-
 que occasione innoxius, ideo Moysen latorē legis & Helia
 æmulatorē dei voluit sibi assistere. Tertia causa vt ostenderet se
 habere potestātē vitæ & mortis. Ideo Helia viuētē & Moysen
 mortuū adduxit. Quarta causa vt audiētes discipuli eos loquē-
 tes de Christi passione intelligerēt q̄ expediebat Christū mori.
 Quinta causa quia istis duobus prophetis pri⁹ reuelata fuit
 gloria domini in mōte, s. Sinai ipsi Moyſi, & in mōte Oreb He-
 lia. Vt igitur essent testes idonei q̄ hæc gloria esset à diuinitate:
 ideo eos adducit. Sextā rationē ponit Amb. dicēs: Non plus
 trāsfiguratus est, sed solū corā prophetis & apostolis, vt veritas
 diuinitatis autoritate apostolica & prophetica confirmaretur.
 Ideo dicit Hiero. q̄ scribis & pharisæis de cælo signa petētibz
 dare noluit: hic verò vt apostolorū augeat fidē dat signū de cæ-
 lo & de terra. Esa. 7. Pete tibi signū à deo tuo in profundum in-

SABBATHO POST INVOCAUIT,

ferri, scilicet de anima Moysi: sicut in excelsum supra, scilicet de Helia. Tunc subdit: *Tunc respondens Petrus ait ad Iesum: quia feruentior aliis. Domine bonum est nos hic esse.* Augustinus in lib. de quinq; hareibus exclamat contra Petrum apostolum dicens: *Quid dicis sancte Petre: mundus perit & tu secretum petis, vides tunc gentes in vnum conuenisse, & tu requiem quæris: vides tenebras mundi, & lumē abscondis? Nemo accēdit lucernā & ponit eam sub modio, sed super candelabrum vt luceat omnibus qui in domo sunt. Ita domus totus est mundus: lucerna verbi dei incarnatio. Candelabrum, crucis est lignum: lucerna in candelabro lucens, est Christus in cruce pēdens. Tu Petre vis lucernam abscondere, hic in monte permanere, vis totā mundi domum deserere.* Chrysostomus Petrus voluit manere quia audiuit Moysen & Heliam loquentes propter Christum Hierosolymā & ad mortē ire: & sciebat Iudæos Christo insidiari: & adhuc timet pro Christo. Sed post increpationem nō audet apertē dicere rursus, propitius esto tibi, ne itetum audiret: *Vade post me sathana, ideo occulte per alia signa insinuat: quia enim videbat multā quietem & solitudinem cogitauit conuenientem ibi esse stationem ex loci dispositione, quod significat, dicens: Bonum est nos hic esse.* Voluit etiam semper hic esse, ideo meminit tabernaculorum dicens: *Si vis faciamus hic tria tabernacula.* Cogitauit etiam si hoc fieret, non ascenderet Hierosolymam, & si non ascenderet Christus non moreretur. Cogitauit etiam si Iudæi obsidissent eos, tunc ei adhereret Moyses qui Pharaonem deuicit, & Helias qui ignem de cælo descendere fecit. 4. Reg. 1. Et sic nullus persecuturum eos ledere posset. Vel secundum Remigium: Petrus visa domini maiestate & duorum seruorum, tunc adeo delectatus est, vt cuncta temporalia oblivioni traderet: & ibi in perpetuum manere veller. Si autem tunc Petrus sic accensus est, quanta erit suauitas & dulcedo videre regem in decore suo, & interesse choris angelorum & omnium sanctorum? De quo Psal. 132. *Ecce quam bonū & quam iucundum habitare fratres in vnum.* Ideo subdit: *Domine bonum est nos hic esse si vis non absolute, quia timet reprehensionē. Faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moysi vnum, & Helie vnum,* quasi diceret: *Hic morem vite contemplabimur, quo habito nullo alio indigemus. Sufficit enim nobis domine videre te. Sufficit, inquam, tanta tua dulcedine satiari. Vnam stillam dulcedinis iste gustauit, & omnem aliā dulcedinē fastidiuit. Quid putas cum*

ENARRATIO XX.

70

eum dicturum fuisse, si illam dulcedinis multitudinem diuinitatis suæ gustasset, quam preparauit deus diligentibus se. Ideo Augustinus soliloquiorum: *Tantam dulcedinem Petrus gustauit, & omnium inferiorū oblitus clamauit: Bonū est nos hic esse, & nō fecit mentionem de tabernaculo suo: quia desiderabat Christo commorari.* Ideo Hieronymus inuehitur contra Petrum dicens: *Erras Petre, sicut alius euangelista testatur Mar. 9. Nesciebat quid diceret. Reuera nesciebat: sed errauit, sicut dicit Remigius, quia voluit vt regnum cælorum constitueretur in terris, quod dominus promiserat dare in cælis. Errauit etiam, quia oblitus est se, & socios suos esse mortales, & absq; gustu mortis voluit ire ad æternam felicitatē. Errauit quia Moyses & Helias non indigent tabernaculis talibus, scilicet de ramis palmarum seu arborum vt voluit Petrus. Et sic Christus potuit illi dicere: O Simon quid dicis si manserimus hic, verba prophetarum quis adimplebit, scilicet: Foderunt manus meas & pedes meos: dinumerauerunt omnia ossa mea. Quomodo adimplebitur? Diuiserunt sibi vestimenta mea. Cui erit ascribendum: Dederunt in escam meam, fel. Cui contingeret: Qui inter mortuos est liber. Quis soluet ea si hic manserimus, quæ tibi dixi quomodo fient. Quis erit pastor ecclesiæ: & clauis regni cælorum quas accepisti cui debentur? Ergo Petrus ita erat gaudius, vt omnia esset oblitus, similiter & sui & quid comederet in monte non perpendit quando dixit: *Faciamus hic tria tabernacula Moysi vnum, &c.* Sed dices, quomodo Petrus cognouit Moysen & Heliam, cum prius eos non viderat? Respondetur, sicut lux solis habet facere omnes colores cognoscibiles: ita claritas glorificationis habet hunc effectum vt ducat in notitiam omnium cognoscibilium: & sic in patria omnes se cognoscunt. Tunc subdit: *Adhuc eo loquente, scilicet Petro. Ambrosius. Interrumpuntur verba Petri, & responsionem non mereretur: quia non sciebat quid diceret. Sed dices, quare dominus Petro non respondit? Ambrosius. Petrus ex seruire deuotionis loquebatur, ostendens ergo dominus non esse improbum, sed inordinatum quod concupuerat, ideo non merebatur audire responsum. Vel potest dici: Dominus eius ignorantiam non verbo, sed facto arguebat. Ideo subdit: *Et ecce nubes lucida obumbravit eos, quasi diceret: Ecce tabernaculum sine fastidio. Et fuit spiritus sanctus in nube: Et ecce vox de nube dicens: Hic est filius meus dilectus: non adoptiuus, sed per naturam: in quo mihi bene complacui, ipsum audite, scilicet tanquā ido-***

neum præceptorē, quasi diceret: Ille est filius, alij sunt ferui, & in illo figite vobis tabernaculum, s. per charitatem. Ideo dicitur ipsum audite. Hoc clamat mater Ioā. 2. Omnia quæ dixerit vobis facite. Hoc clamat legislator. Deuter. 18. Prophetam suscitabit vobis dominus: quem audietis sicut me, & omnis qui nō audierit prophetam ego vltor existam. Hoc clamat dei filius. Is. 55. Audite audientes me, & comedite bonum &c. Hoc clamat pater hic in textu: Ipsum audite. Remigius: Recedent typi legales & vmbra prophetarum: & solum sequimini euangelij lumen. Ecce Christus quadruplices habet testes suæ claritatis. Primo de cælo, scilicet vocē sui patris, de paradiso Heliam, de inferno Moysen, de mundo apostolos. Nota, attestatio patris facta est tam in baptismo quā in transfiguratione. In baptismo ad designandum quod est dator gratiæ. In transfiguratione, ad designandum quod est dator gloriæ. Augustin. de quinq; hæresibus dicit: Vbi estis qui aduersamini filio? Pagani negant deum habere filiū. Iudæi negat filium incarnatū. Respiciat, intrate scholā dei, audite vocē patris: Hic est filius me^{us} dilectus. O Iudæi inite cōsiliū si increduli filio fuistis & eū occidistis, & eius sanguinē effudistis: nolite desperare, sed credentes baptismum suscipite & bibite sanguinem quē fudistis. Non horreatis, effusus est sanguis medici: & facta medicina phreneticis, non dubitetis: sed gustate & videte: quoniā suavis est dominus. Per hæc verba *Hic est filius meus dilectus, &c.* obstructum est os loquētium iniqua. Audi Machinæ quid phātasma somnariis eū audis de nube: Hic est filius meus dilectus: Audi de cælo patrem, de terra filiū. Sabelliane noli diuidere æqualitatem, quia qualis pater, talis filius &c. Tunc sequitur: *Audietes desuper e cæderunt in facie suam.* Hieron. Quia humana fragilitas aspectū gloriæ sustinere non potest: sed sicut stellæ obscurātur in ortu solis: ita a voce patris prophetæ fugerunt, & apostoli ceciderunt: quia vox patris erat quasi tonitruum mirabile, ita vt etiā terra cōtremuit. Etiam ideo ad designandum quod in iudicio erit decorus & terribilis. Chryl. Multa concurrebant quæ timorem concutiebant. scilicet mons altus, locus occultus & secretus, magnitudo luminis, vox patris, quæ secundum Effrem quasi tonitruum sonabat. Tunc accessit Iesus & tetigit eos, dicens: *Surgite & nolite timere.* Accessit tanquam pius consolator & adiutor vt timorem fugaret: corpora leuaret. Ecce cōfortat eos. Et *bonantes oculos neminem viderunt nisi Iesum.* Hierony. Ad vocem patris

patris fugerunt prophetæ quia si perstitissent, dubiū fuisset an de altero eorum vel de Christo hæc verba intelligi deberent: Hic est filius meus. Dixi tertio tangitur quomodo secretē fuit occultata, dicens: *Et descendit illis de monte præcepit illi Iesus dicens: Nemini dixeritis visionem hanc donec filius hominis à mortuis resurgat.* Nota, Christus inhiuit in populo prædicari istam claritatem propter quatuor. Primo secundum Hieron. ne esset incredibile propter rei magnitudinē, Secūdo secūdu Theophilum ne scandalizarentur qui postea viderent eū crucifigi. Tertio secundum Remig, quia si maiestas fuisset diuulgata in populis, plurimi impedissent passionē eius resistēdo principibus sacerdotum. Et sic redemptio humani generis retardaretur. Quarto secundum Damascēnū, quia alij imperfecti discipuli fuissent cōtristati quod talē visionem etiam nō vidissent, & Iudas magis incitatus ad prodicionem saluatoris fuisset. Si volumus videre claritatem Christi tunc debemus ascendere in montem, hoc est suscipere poenitentiam. Vnde Esaiā 2. Venite ascendamus in montem domini dei nostri: & docebit nos viam suam, scilicet per quam poterimus venire ad clarificationem. Figuratur Exod. 19. Moyses non vidit claritatem domini in valle, sed in monte. Spiritualiter, per Moysen intelligitur quilibet fidelis, qui est sumptus ex aquis baptismatis: talis non potest videre claritatem Christi in valle peccatorum, sed in monte poenitentia. Nota, poenitentia dicitur mons propter proprietatē montis. Primo mons cito illuminatur à sole: sic homo citius illuminatur in monte poenitentia quā in valle peccati. De quo August. Penitentia est clavis aperiens portas paradisi. Secundo in monte homo est propior cælo quā in valle. Et sic homo in poenitentia. Isidorus lib. 2. de Summo bono, cap. 12. Poenitentia est medicamentum vulneris, spes salutis. Chryl. Nihil nos ita glutinat deo, sicut poenitentia vera. Matth. 3. Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. Tertio propter ascendendi difficultatem, & sic in poenitentia est difficultas. Matth. 7. Arcta est via, quæ ducit ad regnum cælorum: & Matth. 16. Qui vult venire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam, s. poenitentia & sequatur me. Item si in hoc monte poenitentia volumus videre claritatem Christi: tunc debemus tres apostolos assumere sicut Christus fecit, s. Petrum, Iacobum & Ioannē. Primo Petrū qui interpretatur agnoscens: & sic homo debet agnoscere primo pietatem dei. Ad Rom. 2. Igno-

SABBATHO POST INVOCAVIT.

Ignoras quoniam benignitas dei ad poenitentiam te adducit. Secundo debet agnoscere tempus: quoniam solum in hoc tempore est remissio peccatorum. Apocal. 10. Iuravit angelus qd post hoc tempus non erit tempus, s. poenitentiae. Tertio debet agnoscere locum. Psal. Converteretur populus meus hic non in caelo: quia ibi non est dolor. Nec in inferno. Psal. 6. In inferno quis confitebitur tibi, quasi diceret, nullus: quia ibi non est misericordia. Quarto debet agnoscere peccatum. August. Si homo cognoscit, deus ignoscit. Secundo debemus assumere Iacobum, qui interpretatur luctator vel supplantator, concupiscentiam & delectationem supplantantes. Sic fecit Apostolus Philip. 3. cap. Omnia arbitratus sum, vt stercora. Figuratur Gen. 27. Iacob supplantavit Esau binis, vicibus, s. in paterna benedictione, & in primo genitorum emptione. Spiritualiter, per Iacob intelligitur poenitens: hic debet supplantare Esau, qui interpretatur prophanus, id est peccatum, dupliciter, s. in affectu & effectu. Psal. 17. Supplantasti insurgentes in me subtus me. Tertio debemus assumere Ioannem, qui interpretatur in quo est gratia dei, s. triplex. Primo charitas spiritualis, secundo puritas intellectualis, tertio castitas virginalis. Ioan. 19. Hic est discipulus quem diligebat Iesus. Et sic nos debemus habere charitatem, vt nihil diligamus ultra deum. Matt. 10. Qui amat patrem vel matrem plus quam me, non est me dignus. Secundo in Ioanne puritas intellectualis: & sic nos, Psal. Quis ascendet in montem domini, & c. Et Matt. 5. Beati mundo corde, s. in affectu. Exemplum in caeco nato. Ioan. 9. qui dura lutum habuit super oculos, nihil vidit, sed postquam lauit oculos, clarificatus est visus. Sic nos lavare debemus affectum, tunc videbimus clarificationem dei. Etiam requiritur puritas in effectu. Psal. Secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi. Alius sensus moralis: Tres discipuli viderunt claritatem, s. Petrus, Iacobus & Ioannes. Sic spiritualiter qui vult videre gloriam dei, oportet qd sit vnus ex istis. Oportet autem eum esse Petrum. Petrus interpretatur agnoscens: & pertinet ad incipientes, qui debent se cognoscere quanta demeruerunt peccatis suis: vt quemadmodum peccauerunt, ita acriter poeniteant. Item aliqui sunt, qui tantummodo loquuntur de Deo, & non agunt opera deifica: & hoc non sufficit. Vnde Aug. Deum agnoscere, veraciter est deum diligere. Idem Aug. Deus creavit hominem rationalem, vt eum cognosceret, & cognoscendo diligeret. Vnde 1. Ioan. 2. Qui dicit se nosse deum & mandata eius non custodit, mendax est. Secundus fuit Iacobus qui

ENARRATIO XX.

72

qui interpretatur supplantans in quo denotantur proficientes, quia illi debent supplantare omnia vitia, & se ornare virtutibus, & hoc duobus modis, videlicet vitia evitatio per fugam, & cuncto per resistentiam. Primo vt vitet originem peccatorum & occasionem peccati. Secundo per resistentiam in animo vt si homo vexatur tribulationibus exterioribus, quod patienter illas homo sustineat, & asserat illud se meruisse peccatis, quia proficientes plus vexatur quam incipientes: quia diabolus nititur eos summo conatu impedire. Hoc figuratur Matth. 13. in tritico & zizania vbi dicitur qd venit diabolus & seminavit zizania in medio tritici, & c. Vnde nulla est virtus sine labore. Ideo proficientes significatur per Iacobum qui interpretatur supplantator: eo qd debeat viriliter supplantare vitia. Tertius discipulus fuit Ioannes qui interpretatur dei gratia: in quo significatur perfecti, qui semper debent esse in gratia dei: quia sicut Ioannes habuit specialem prerogativam a Christo: sic adhuc & ipsi perfecti specialiter diliguntur a domino dilectione spirituali. Vnde Greg. Summum bonum in hac vita est, vita contemplativa.

DOMINICA REMINISERE,

ENARRATIO XXI,

DE EVANGELIO.

Miserere mei fili David filia mea male à demonio

vexatur: Matth. 15, & Marci 7.

Quando pater familias habet incoeposum & malum hospitem qui velit sibi nocere, & si propria virtute non valet eum expellere: tunc inuocat aduocatum & iudicem. Spiritualiter, & sic quilibet nostrum est pater familias domus conscientie suae. Et si in illa malum habet hospitem, id est diabolum sibi nocere volentem, s. per peccata tunc debet inuocare iudicem viuorum & mortuorum, scilicet Christum. Et hoc facit ecclesia sancta in introitu missae, scilicet Reminiscere miserationum tuarum domine, & c. quae a seculo sunt, s. filios Israel eripiendo de manu Aegyptiorum. Et in collecta: Deus qui nos conspicias omni virtute destitui, interius & exterius custodi. Et hoc hortatur Apostolus 1. Thess. 4. in epistola. vt familiam diaboli non dimittamus regnare in domo conscientiae: cum dicit: Haec est voluntas dei sanctificatio vestra, vt abstineatis vos a fornicatione: vt vnusquisque vestrum studeat vas suum possidere in sanctificatione & honore. Non in passione desiderij, dicit gentes quae ignorant deum. Non enim vocant nos in immunditiam, sed in sanctificationem. Et sic fecit haec

DOMINICA REMINISCE RE,

mulier volens domum filia suæ mundare, non potuit dæmonē expellere. Idcirco inuocauit aduocatū & iudicē, dicens: *Miserere mei fili David*, Aliud thema: *Nō est bonum sumere panē filiorū, & mittere canibus ad manducādum*. Matt. 15. Plinius dicit q̄ semē eoriādrī hominibus est medicina & cibus: sed canib⁹ est mors. Spiritualityter sic verbū dei est semen. Esaiā 1. Nisi dominus exereituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuisset. Quod homini est cibus, quia pascit electos. Deut. 6. Non in solo pane uiuit homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore domini. Et medicina. Vnde Sapiē. 16. Sermo tuus sanat omnia. Sed canibus. i. reprobis est mors: quia uerbum dei iudicabit reprobos dignos morte, & reprobis dicitur canes. Sunt enim multi peccatores qui comparantur canibus. Primi detractores: nam sicut canis latrando & mordendo fugat aliq̄ de domo corporali: sic & tales peccatores expellunt verbū dei per detractionē. Eccles. 10. Si serpens mordeat in silentio, nihil eo minus habet, qui occultē detrahit. Secūdi sunt auari: nam sicut canis quantum eunq; comedit semper famescit: & sic auarus, Eccle. 5. non impletur pecunia. Psal. 58. Famem patientur ut canes, Matt. 13. Falacia diuitiarū suffocat uerbum & sine fructu efficitur. Tertij sunt luxuriosi: nam sicut caro canis immūda est: & sic luxuriosus. Ecclesiastici 21. Audiuit luxuriosus & displicebit ei, & proiciet illud post dorsum suum. Quarti sunt recidiuantes. Proner, 26. Sicut canis qui reuertitur ad vomitū, & sic stultus reiterat stultitiam suam. Et talibus nō est bonum dare verbū dei propter immunditiam: tamen dignos se faciunt per pœnitentiam, ut hæc mulier. Ideo epistola prima Thess. 4. Hæc est uoluntas dei, sanctificatio uestra. In summa euangelij tria inuuntur. Primo huius mulieris deuota deprecatio, ibi: *Miserere mei*. Secundo à Christo despecta obiurgatio, ibi: *Non est bonū sumere panē filiorū*. Tertio Christi pia exauditio, ibi: *O mulier, &c.* De primo dicitur. In illo tēpore, scūm Christus docuit q̄ manducare illos manibus non esset peccatū. Egressus Iesus, s̄a terra Genezareth relinquens obstinatos Iudæos secessit in partes Tyri & Sidonis. Vnde Chryl. In hoc fecit sicut bonus uenator: qui dum in uno loco nō capit, in alium se transfert: & sic ipse dum in terra Iudæorum per rete uerbi dei capere non posset: in terrā gentiliū se transferrebat. Vnde secūdum Remig. Tyrus & Sidon fuerunt ciuitates gētilium: quia Tyrus metropolis Chananzorū Sidon uerò terminus eorum Chananzorū ad partem Aquilonarem. Nam

ENARRATIO XXI.

Nam Iudæi non potuerunt totaliter expellere gentiles de terra sua. Item causam egressionis dicit Chrysof. Cū uidit quod escam uerbi dei Iudæi abominabatur, corporalem suam profectatiam uoluit eis retrahere transferens se ad gentiles. Sed dices, tamen docuit discipulos. Matth. 10. In uiam gentium ne abieritis. Respondet Chrysof. Non erat obnoxius præcepto. Luc. 6. Dominus filius hominis est & sabbathi. Vel sic intelligitur: ne abieritis, sed ad prædicandum. Et ergo Marci 7. dicitur: Occultabat seipsum. Et ergo inhibebat inuitationem, sed non receptionem si per se uenirent: & sic recepit tres magos tanquā primitias gentiū. Sequitur: *Et ecce mulier Chananaea*, natione. Notādum Chananaan filius fuit Cham filij Noë, qui patrem derisit. Vnde terra ista dicitur Chananaea: quia ipse primō eam inhabitauit. *A finibus illis egressa*: audiuit q̄ Iesus fecerat miracula. Chrysof. Chananaei expulsi de terra promissionis, ne peruerterent Iudæos inuenti sunt prudentiores Iudæis: quia Iudæi Christum expellebant: hæc autem Chananaea egreditur ut eum suscipiat. Origenes: O mirares & noua cogitatio, mirabile negotium: Iudæi fugiunt, Chananaea sequitur, domestici derelinquunt, alienigenæ appropinquant. Sed dices, Cur non attulit filiam? Respondetur secundum Chrysof. Egressa nō attulit filiam sed fidem, cogitans intra se: Ad quē uado, omnia uoluit, absentia uidet tanquā præsentia: omni potens est. Igitur si uoluerit poterit filiam meam sanare, quia ubiq̄ præsens est. Nec rogauit ut ad eam ueniret ut regulus. Ioan. 4. dicens: Descende priusquam moriar, filius meus. Ratio Bædæ, quia solo uerbo confidit salutem posse dare. Igitur eius præsentiam non requirit. *Clamabat dicens: Miserere mei domine fili David*. Glof. Ista Chananaea constitetur Christum deum eū dicit. Domine: & hominē ibi, Fili David. Audiuit enim Christum promissum descendere de stirpe Dauidis, quasi diceret: Dauid in misericordia cōsecutus est regnum, & sic tua misericordia super omnia opera tua: ergo miserere mei. Dauid psallendo fugauit diabolum uexantē regem Saul & sic in prædicādo in psalterio decē chordarū expellis dæmonia. Dauid dimisisit ouiculis patris iuit & liberauit fratres in Israël de manu Goliath, & sic tu relictis nonaginta nouē ouibus patris tui, i. nouē choris angelorū uenisti ouē erratē querere. *Et ecce filia mea*, etiā est ouicula errās & rapta à lupo, id est diabolo: ergo miserere mei, filia mea malē à dæmonio vexatur. Hic detegit uulnera medico & magnitudi-

Quadrag. Thef.

K

nem morbi cum dicitur a demonio, & qualitatem cum dicitur vexatur male. Nota diabolus hominem vexare potest: ex se autem vincere non potest nisi volentem: ut patet per beatum Ambrosio in lib. de beata vita. & habetur 15. q. 1. ca. non est, dicentem. Nemo nostrum tenetur ad culpam nisi propria voluntate se deflexerit: voluntarium militem sibi elegit Christus: voluntarium seruum sibi actionatur diabolus: neminem iugo seruitutis astrictum possidet, nisi se ei prius peccatorum are vendiderit. Nam licet ex permissione diuina habeat potestatem in corpore: non tamen in animam, ut patet Iob primo & secundo. Similiter de sancto Antonio. Vnde triplices peccatores specialiter vexat diabolus, scilicet superbos. Iob 41. Ipse est rex super omnes filios superbia. Apo. 9. Habebat super se regem angelum abyssi. Similiter auaros & luxuriosos. Vnde 1. Io. 2. Omne quod est in mundo aut est concupiscentia oculorum: aut est superbia vite. Clamabat miserere mei, quasi dicat: Non ex meis actibus seu iustitia sed de tua misericordia, qua carnem suscepisti, ego clamo ad te. Orige. Ecce quanta huius mulieris fiducia: licet Cherubim in conspectu eius tremuit in celo: hac mulier non formidat cum in terra clamat: Miserere, quia misericordiam quaero: dolorem sustulero, quia filiam a demonio vexatam habeo. O noli spernere me peccatricem quia quid faciam nescio: quo fugiam ignoro. Nam tu solus consolator & adiutor in tribulatione. Ideoque obsecro, me aspice domine, me exaudi: vide diuina vulnera mea: ipsa patitur & ego deficio. Non possum diu ab ea discedere, non habeo liuorem exterius, sed pugnatores interius. Quotidie vulnus meum crescit & opprobrium: nunc video curuum eius aspectum: nunc manibus crines sparsi, spumas de ore fudi. Audio eius luctum. Nam hac ipsa filia mea est demonis esca: non audeo tangere eam nec ei appropinquare. Ergo miserere mei, quasi diceret: O omnes qui fuerunt patres & matres considerate luctum quam flebilis mater ego sum. Subdit Qui non respondit ei verbum. Origenes: Vide & mirum & inauditum negotium: hac flebilis mater petit & obsecrat & lamentum suum producit in clamorem: & consolator omnium lugentium non respondit ei verbum: latet fons vite, summus medicus occultat medicinam, quare: ut tempore suo daret. Et propterea non respondet: non propter indignationem, sed ut dicit Hierony. ut constantiam probaret & probatam manifestaret. Sed diceret, quare tacet pius medicus cum dicitur Psal. 9. Desiderium

derium pauperum exaudiuit dominus. ideo pro preparationem cordis eorum audiuit auris tua. Respondet Bada: Tacet non quod despiciat preces miserorum, sed ut perseuerantiam eorum demonstret. Secundo non respondet dicit Hiero. ut desiderium eius, scilicet Chanaanem magis accendat. Prouerb. 13. Spes quae differtur, affigit animam. Tertio ut ipsa discipulorum animos excitaret: atque ut ipsi exinde ad intercedendum pro ea plus mouerentur: nobis in exemplum ut ad sanctos dei conuertamur iugiter eorum auxilium implorando. Iob 5. Ad aliquem sanctorum conuertere. Bernar. Si hic mortales existentes pro peccatoribus orauerunt: quanto magis nunc cum immortales sunt, quia beatitudo in patria charitatem non minuit sed auget. Et accedentes discipuli rogauerunt eum dicentes. Hiero. Discipuli ignari mysterij diuini & misericordia moti dixerunt: Domine dimitte eam, quam tenes non exaudiendo: quia clamat post nos, pro angustia qua eam tenet puniendo: quia clamat post nos, affert nos: quia compassi non audentes dicere: da ei gratiam. Et ex illo habetur quod Christus fuit in via. Sed Marcus dicit hoc factum esse in domo. Augu. dicit, quod venit in domum in mente rogans & affectans, & non audebat loqui, sed Christus exiens domum, ipsa secuta clamauit post Christum & discipulos. Sequitur: Ipse respondens ait: Non sum missus nisi ad oues quae perierunt domum Israel, id est ad Iudaeos. Orige. O domine quid est hoc verbum quae est ista excusatio. Numquid es homo factus, ut aut unum angulum saluares plebis Iudaicae: & integrum mundum relinqueres? videlicet Pontum, Aegyptum, Cyliciam, Capadociam, & ceteras partes: & de Ierusalem tantum curas, nonne vides iniuriam patris tui in falsis simulachris? An non propheta vulgauerunt, scilicet Dauid. Psal. 2. Postula a me & dabo tibi gentes, &c. Esa. 11. Egredietur virga de radice Iesse, & dominabitur omnibus gentibus. Et Iacob: ipse erit expectatio gentium. Gene. 49. & Malach. 1. Ab ortu solis usque: ad occasum magnum est nomen meum in gentibus. Et Psal. 46. Omnes gentes plaudite manibus. Math. 8. te & docete omnes gentes. Et nunc hac misera gentis illis rogat & obsecrat pro filia: & tu dicis: Non sum missus nisi ad oues, &c. Venit Centurio rogans dedit veniam & dixisti: Veniam & curabo seruum tuum: paralyticum curasti, leprosus mundasti, mortuos suscitasti: & solam hanc mulierem miseram Chanaanem respicis deprecantem. Vnde Chrysostomus in homilia dicit: Ideo noluit eam exaudire in momento, ne Iu-

DOMINICA REMINISCERE,

dei occasione accepta diceret: Non credimus tibi, quia solus iste legem quae praecepit abstinere a Chananeis: & tu fabulasti cum eis. Ergo potest dicere Christus: O Iudaei, ecce teneo legem: haec non sine causa clamat & obsecrat, & tamen non exauditur: quia ad Iudaeos sum missus, ut dicitur Rom. 15. Dico Christum ministrum fuisse circumcisionis, id est Iudeorum. Subdit: *At illa venit: scilicet propius: quia antea a lege clamavit: & adoravit eum, scilicet, ut deum creatorem caeli & terrae. Interius enim spiritu sancto didicerat, Dominum deum tuum adorabis, &c. Et adhuc non desperavit, sed ait: Domine adiuua me. Ecce fidelis mater doloris filiae computat quasi propriam. Origenes: Ecce prudentia foeminae: non a seductore: non a falsis vastibus postulabat auxiliu, ut quidam heu faciunt. Contra quos Leuit. 19. Non declinetis ad magos nec ab ariolis aliquid seiscitemini. ne polluamini ab eis. Et ibidem 20. c. Anima quae declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi sui. Sic mortuus est Saul propter iniquitates suas. 1. Paralip. 10. eo quod conuulsit Pythonissam quae debebat suscitare Samuelem: ut habetur. 1. Reg. 28. Psal. 59. In deo faciemus virtutem, & ipse ad nihil deducet inimicos nostros. Et ergo haec dixit: Domine adiuua me. quasi diceret: Tu es potens iuuare me. Sequitur: Qui respondens aut. Hic tangitur secundum principale in quo ut dixi subiungitur a Christo despecta oburgatio, dicens: Non est bonum sumere panem filiorum, id est euangelium & miracula. Eccl. 15. Cibabit illud dominus pane vitae & intellectus. Et filij Iudaei sunt, quia in culturam vnius dei nutriti. Esa. 1. Filios enutriui & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Et mitte re canibus ad manducandum. Raban? Gentes propter idololatriam dicuntur canes. Sicut enim canes comedunt multa cadauera, sic Gentes habuerunt pluralitatem deorum, Chryso. Ecce patiens mulier nec contradicere ausa est: nec dolet de inimicorum laudibus: nec molestata est in proprio conuicio. Nota gentiles ante conversionem dicebantur canes. Primo ratione immunditiae. Secundo ratione idololatriae. Tertio ratione fauitiae in sanctos. Apocal. 22. Foris canes & venefici, &c. Sed modo mutatio mirabilis qui olim canes fuerunt: nunc Christiani & filij dei sunt, Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios dei fieri. Et qui filij dei fuerunt, nunc canes appellantur. Et etiam extrinsecus proprietate canum quam ponit Auicenna in quarto canone: Si homo comederet de felle canis ad quantitatem vnius lentis moritur. Sic Christus gustauit fel amaritudinis Iudaeorum.*

TUNDI

ENARRATIO XXI. 75

rum. Matth. 27. Dederunt ei vinum bibere felle mixtum. Ideo Psal. 20. Circumdederunt me canes multi. Deutero. 32. Fel draconu vinu eorum: & venenu aspidum insanabile. Secundo secundum Casiodoru: Canes latrant contra hos quibus inuident. Et sic Iudaei contra Christum. Ioan. 18. Si non esset hic malefactor non tibi tradidissemus eum. Tertio sic dicit Auicenna: Canes versi in rabiem proprios dominos non cognoscunt: & sic Iudaei, Ioan. 19. Non habemus regem nisi Caesarem. Deutero. 32. Oblitus es domine creatoris tui. Et sequitur: *At illa dixit: Et am domine. Nam & catelli edunt de micis quae cadunt de mensa. dominorum suorum: Chryso. O mira patientia & humilitas, medicus dicit: non est bonum, ipsa confirmat utique. Ipse Iudaeos filios vocat, haec dominos, quasi diceret: Tu me vocas canem, ego te dominum, tu mihi conuittaris, ego te glorifico. Et si sum canis, tunc tu dominus meus, quasi diceret: Canis fidelis est domino: & sic ego tibi, quia a te non recedam. Item canis si expellitur per vnum ostiu, per aliud intrat. Et sic ego quantum multoties repulsa, tamen adhuc confugio ad te. Si ergo sum canis, nutri me ut canem qui edut de micis. Et sic praesta mihi minimam sententiam tuam gratiam: nam panem filiorum non merui: nec ad mensam tecum sedere digna sum. Dixi tertio tangitur pia exauditio, ibi, *Tunc respondens Iesus ait: O mulier magna est fides tua. Reuera magna: maior quam Archisynagogi. Matth. 9. qui dicit: Veni impone manum tuam super filiam meam & viuet. Haec autem credidit Christum in absentia posse sanare filiam. Maior quam Marthae. Ioan. 11. Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus, &c. O magna fides, non vidit mortuos suscitatos, leprosos mudatos, nec prophetas audiuit, nec scripturas legit. *Fiat tibi sicut vni. quasi diceret: Tua voluntas curat tuam filiam: esto medica, iuxta voluntatem tuam fiat tibi. Et in hoc verbo fiat, creauit deus caelum & terram. O si volumus exaudiri, debemus habere proprietates eiusdem mulieris. Primo sicut ipsa egressa est de finibus Chananeorum: sic & tu de consuetudine peccati. Gene. 12. Egredero de terra tua, id est desiderio terreno. Primo propter famem. Aggai 1. Comeditis & non estis saturati. Hierony. Voluptas carnalis non satiat: & habetur Luc. 15. de filio prodigo. Secundo propter guerram. Et sic psal. 10. Qui diligit iniquitatem odit animam. Tob. 12. Qui faciunt iniquitatem hostes sunt animae suae. Et sic faciunt guerram cum deo, quod est difficile. Act. 9. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et sic etiam cum deo. Esa. 59. Iniquitates vestrae diuiserunt***

K 3

DOMINICA REMINISCERE.

inter vos & deū vestrum. Tertio propter crudelitatem dominorum, scilicet peccatorum. 1oā. 8. Qui facit peccatum, seruus est peccati. Sic filij Israhel de Aegypto. Item etiam egredi debemus de finibus, id est occasione peccati. scilicet vitando locum ut patet Gene. 39. de Ioseph qui non intrauit commodum dominam. Dan. 13. Ecce ostia pomerij clausa. & c. Tempus etiam & personam. Genes. 19. Loth egressus de Sodomis. & c. Eccles. 13. cap. Qui tangit picem, inquinabitur ab ea. Eccles. 9. Cum saltatrice ne assiduus esto. Item propriae miseriae confessio filiam vexatam liberat. Psal. 31. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Confitere quod Mamon te vexat, i. vfura, & Asmodeus, i. luxuria. Profer. 28. Qui abscondit scelera sua non dirigetur: qui autem confessus fuerit ea, misericordiam consequetur. Et sic tu. Secundo coparsio filia. 2. ad Timo. 2. Si sustinebimus, congregabimur. Mar. 5. Beati misericordes, quoniam, & c. Tertio magnitudo fidei. Mar. 9. Omnia possibilis sunt credenti. Ad Hebr. 4. Ad deum cum fiducia ad thronum gratiae eius, ut misericordiam consequamur. Quarto humilitas orationis. Eccl. 25. Oratio humilientis se, nubes penetrabit. Quinto perseverantia: non semel vel bis petere debemus, sed in omni tempore. Ideo dicit Hiero. Non incepisse sed perfecisse virtutis est. Et Isido. Tunc placent deo nostra opera, quando quod incipimus implemus. Remig. Moraliter, mulier est ratio superior sicut Synderesis: filia eius est voluntas vel conscientia quae vexatur a demonio per diuersas tentationes. Rabanus: Si quis habet conscientiam alicuius vitij sordidam, habet filiam a demonio male vexatam. Vnde August. quare est maior poena quam anima misera potest pati in mundo. Respondeo idem super Psal. Deus noster refugium & virtus. Inter omnes tribulationes & turbationes animae humanae, nulla est maior poena quam conscientia delictis plena: ibi sunt tribulationes & turbationes. Ratio Isido. lib. 2. de summo bono: qui a vbiq; homo abierit, reatus suae conscientiae illud non derelinquit. Omnia potest homo fugere praeter cor suum: seipso enim non potest recedere. Grego. Quid prodest si non nos homines te excusant, & sola conscientia accusat, quia iam habes infernum in te. Sapi. 17. Timida nequitia dat testimonium condemnationi. Quid facies, vide exemplum in muliere Chananae: ipsa enim max ad medicum cucurrit. Et sic etiam tu. Eccles. 5. Ne tardes conuerti

conuerti ad dominum: ne differas de die in diem ut faciant pigri, dicentes: Cras, nam crastina dies non est nostra sed praesens. Grego. Qui penitenti veniam spondit, diem crastinum non promittit. Impedit diabolus hominem, sicut tigridem venator ponens speculum in via: sic diabolus obicit obstacula. Bernar. Qui hodie non apertus est, cras minus apertus erit. Secundo ipsa de finibus illis egressa est, scilicet Tyri & Sydonis, id est a peccatis carnalibus & spiritualibus, & a finibus, id est, circumstantiis Genes. trigessimono. sicut Loth de Sodomis. Et clamabat: Miserere mei: quia filia, id est conscientia a demonio, id est a peccato male vexatur: quia rationis lumen obnubilat, quia animae pulchritudinem foedit, & conscientiae integritatem vulnerat. Sed diceres, quare mortale peccatum dicitur esse demonium? Respondetur primo propter grauitatem peccati: quia tanta grauitatis est peccatum, ut spiritum omni aere leuiorem in plumbi vertit grauitatem. Psal. 37. Sicut onus graue grauat sunt super me. Isa. 14. cap. Quomodo cecidisti de caelo lucifer qui mane oriebaris? Secundo propter deformitatem, est enim tanta deformitatis: quod conqueritur. Ps. 2. Abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis. Et Thren. 4. cap. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus. Ergo dicere debemus cum muliere praesenti: Miserere mei domine fili David. Necessarium est peccatrici animae cogitare de dei misericordia ne desperet. Nam multa faciunt peccatorem desperare. Primum est peccatorum magnitudo. Et sic desperauit Cain. Genes. 4. Maior est iniquitas mea quam ut veniam merear. Contra quem Bernardus ait: Mentiris Cain, maior est dei misericordia quam quevis nostra miseria. Psal. 35. Misericordia tua magna est super me. Idem Psal. 18. Emundabor a delicto maximo. Nunquid magnus est filium dei vulnerare ut fecit Longinus: & tamen sibi est dimissum. Augustinus: Quid conuerso non ignoscatur, cum effusum sanguinis ignoscatur? Bernardus: Misericordia dei est tam magna, quod omnis nostra malitia est, sicut respectu totius maris vna gutta. Secundum est peccatorum multitudo. Proverbiorum 18. Peccator dum in profundum venerit peccatorum contemnit. Et sic Iudas qui prius occidit patrem & matrem: & post hoc Christum tradidit. Sed recordare misericordiae dei quae multiplicior est. Psal. 32. Misericordia domini plena est terra. Recordare illud Matth. 18. quod seruo nequam dimisit decem millia talentorum. Recordare 2. Paralipomenum ultimo Ma-

DOMINICA REMINISCERE,

nassis qui ait: Peccavi super numerum arenæ maris. Recordare Magdalena: de qua Gregor. Septem dæmonia habuit. id est vniuersis vitiis plena fuit. Attamen Luc. 7. dicitur: Dimissa sunt ei peccata multa. Tertium est peccatorum turpido. talis quod etiam homo plerumque recundatur illa confiteri. De quibus ad Ephesios 4. Desperantes tradiderunt semetipsos in ignominiam impudicitia: & operationem immunditiam omnis. Nam quæ in occulto sunt turpe dicere est. Sed reminiscere misericordie dei. Isa. 1. Si fuerint peccata vestra vt coecinum quali nix dealbabuntur: & si fuerint rubra vt vermiculus. velut lana dealbabitur. Quartum est diuturnitas temporis quod homo diu iacuit in peccatis. Et sic Pharao desperauit. Exodi 8. Sed contra hoc est misericordia dei quæ præpta est omni hora dimittere. Ezech. 18. In quacunq; hora peccator ingemuerit. &c. Aug. Nec temporis diuturnitas. nec vitæ breuitas. nec criminis qualitas vel quantitas excludit à venia. si fuerit contritio perfecta & vera. Quintum est reiteratio peccatorum. Multi enim dum se videt reciduiare in peccatis. desperant cogitantes illud ad Hebr. 6. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati. gustauerunt etiam donum celeste. & participes facti sunt spiritus sancti &c. rursum renouari ad penitentiam. Sed contra hoc recordare illius misericordiam. Matt. 18. Non dico tibi septies. sed potius septuagies septies. id est toties quoties. &c. Exemplum. Iacobus de Vitriaco dicit: Quadam iuuenula occidit patrem & matrem vt pater in sermonibus de tempore. in sermone huius dominicæ. Ideo Glosa super Iosue 2. Paratus est deus vt saluet per clementiam quos non potest saluare per iustitiam.

DE EODEM, ENARRATIO XXII.

Miserere mei fili David. Matthæi 15. & Marci 7.

Cum omni tempore pater misericordiarum miserator & misericors dominus suam misericordiam paratus sit impendere: non est mirum quin ipso tempore quo misereri subito paratus est. & solet eius misericordia implorari: & ipsi cuius misericordia plena est terra misericordiam petentibus misericordie beneficium debeat impartiri. Isidorus: Gratia & misericordia dei donum est per quod bonæ voluntatis est exitus. imo non respicit quales ante vixerimus. sed quales circa finem vitæ erimus. Ille qui nos malos tolerat. non dubium est quin conuersis clementer ignoscat. Sed inter misericordiam eius implorantes tales inueniuntur. quibus non merito debeat denegare. Inter
alia

ENARRATIO XXII.

77

alia autem quatuor genera nominum possumus assignare. qui dei misericordiam possint impetrare. videlicet deum timentes. peccata sua humiliter confitentes: de seipsis opera penitentia iustitiam facientes: & misericordiam proximis impendentes. Primi sunt deum timentes. Psalm. 102. Quomodo miseretur pater filiorum. miseratus est dominus timentibus se. Attende quod pater filium erratorem castigat & corripit. Psalm. 88. Si iustitias meas prophanauerint. & mandata mea non custodierint. visitabo in virga iniquitates eorum. & in verberibus peccata: misericordiam autem meam non dispergam ab eo. Et Abbauc 3. Cum iratus fueris. misericordiam memoreris. Bernard. O bone Iesu. sentio te iratum. spero te propitium. quia cum iratus fueris misericordiam recordaberis. Cunctis est hoc dicere: Hic vte hic seca vt misericordia consequatur. Psalm. 102. Misericordia domini ab æterno. & vsque in æternum super timentes eum. Sed tales qui sic timent deum non misericordia eius indigni sunt. sed in futuro filium cum patre & spiritu sancto videbunt. Ostendit semetipsum nobis filium sicut pollicitus est nobis. non tantum in forma serui. sed etiam in forma dei. Ostendit nobis patrem & filium. & spiritum sanctum. sine quorum visione nobis non sufficeret. Vnde Bernard. In veritate didici nil ita efficax esse ad misericordiam dei inueniendam. retinendam. & recuperandam: quam si omni tempore inueniaris non solum alta sapere. sed timere. Secundi sunt peccata sua humiliter confitentes. Prover. 28. Qui abscondit scelera sua non dirigitur. scilicet ad dominum. ad quem dirigitur verus confitens. Psalm. 118. Confitebor tibi in directione cordis. Quod sit quando penitens illum solum attendit in confessione cui soli peccauit. Iob 31. Si abscondi quasi homo vulnus peccatum meum. Cum enim peccatum sit sicut vulnus: vulnus peccati ostende coram medico. scilicet sacerdote. vt dicit Greg. Si medicum expectas. oportet vt vulnus deregas. Vulnere enim clausa plus eruciant. sed dum purredo quæ intra late: eicitur. dolor ad sanandum aperitur. Vnde dominus Luc. 15. Ite ostendite vos sacerdotibus. Vbi ostendit quod confessio debet esse accepta: tibi. Ite. aperta tibi. ostendite. de peccatis propriis. tibi. vos. legitima. tibi sacerdotibus. Sequitur enim ibidem. Prover. 28. Qui autem confessus fuerit & reliquerit ea. peccata. misericordiam consequetur. Quantum autem misericordia dei valeat peccatoribus cum confitentur. ostendit Bernard. dicens: O res confusa. & res monstruosa. peccator desperans de dei misericordia. cum

DOMINICA REMINISCERE.

omnia peccata originalia & venialia & mortalia ab origine mundi commissa sunt, quasi vna gutta aqua contra pelagus totius maris. Ecce quanta meretur qui humiliter confiteretur. Tertij sunt de se per poenitentia opera iustitiam facientes. Thol. 13. Facite iustitiam coram domino, credentes quod ipse faciet vobiscum misericordiam suam. Qualis autem sit iustitia quam facere debemus vt misericordiam consequamur, beatus Bernardus designat, dicens: Iustitia est animi nobilitas vniciuque tribuens propriam dignitatem: sibi metipso sanctimoniam, superiori reuerentiam, populo concordiam, inferiori disciplinam, misero compassionem, & inimicis patientiam. Et talibus ita iustitiam facientibus dominus misericordiam suam consolabiliter ostendet. Vnde Aug. Felix homo cui dominus misericordiam suam ostendet: ipse est qui superbire non potest: quicquid enim ipse habet ab illo habet qui est omne bonum nostrum: cum viderit homo quod quicquid boni habet, non a se habere sed a deo suo videt: quia totum quod in ipso laudatur de dei misericordia est, non de meritis suis, & videndo illa non superbit, superbiendo non extollit se, extollendo non cadit, non cado stans, stando inhaeret, inhaerendo manet, perfruitur, & laudatur in domino deo suo. Quomodo autem veram iustitiam facere debeamus dicit apostolus Rom. 6. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiae & iniquitati: ita nunc ea exhibete seruire iustitiae in sanctificationem. Quarti sunt misericordiam proximis impedentes. Ecl. 4. In iudicando esto pupillus misericors vt pater: & sequitur: Et eris velut filius altissimi obediens & miserebitur tui. Glosa iure vicissitudinis. Qualem enim vis inuenire deum, talem te inueniat proximus. 2. Reg. 2. dixit David ad viros Iabes: Benedicti vos a domino qui fecistis misericordiam hanc cum domino meo Saül, & sepelivistis eum. & nunc quidem retribuet vobis dominus misericordiam & veritatem. Mat. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Bernar. Beati illi qui in misericordia subveniunt miseris: quoniam ita rependetur eis, vt per misericordiam dei ab omni miseria liberentur. Quibus autem specialiter misericordia debet exhiberi beatus Ambro. ostendit, dicens: Grädus culpae est si fidelis egeat, & ei misericordiam non exhibeas. Nam & iusto misericordia debetur. Vbi vero non manifestatur persona, cognoscitur tamen tempus vrgens: largius se misericordiam perfundere debet. Itē Ambro. Est etiam probanda liberalitas vt si proximos

fang

ENARRATIO XXII.

sanguinis tui egere videas vel cognoscas, illis tu ipse subvenias quibus plus est pudor deposcere sumptu ab aliis. Itē nota quod quatuor sunt genera hominū, qui dei misericordia meritis suis exigentibus non sunt digni, videlicet luxuriosi carnis immunditii sectantes, auari & cupidi in misericordes apud proximos existentes, superbi & elati de malis suis se iactantes, duri & indevoti poenitere nolentes. Primi sunt luxuriosi carnis immunditiam sectantes. De quibus dicitur Job 24. Oculus adulteri obsequat caliginem, dicens: Non me videbit oculus & operiet vulvum suū: & perfodit in tenebris domos sicut in die condixerat sibi: & ignoraverit lucē, si subito apparuerit aurora arbitratum vmbra mortis. Et sequitur: Ad nimium calorem transibit ab aquis nivium: & vsq; ad inferos peccati illius, obliuiscatur eius misericordia, dulcedo illius vermes, & non sit sine recordatione. Et quod de luxurioso praedicta intelligatur, innuitur vbi dicitur: Dulcedo illius vermes, potest em vermis nomine carnis vocari, qui luxurioso & cui libet dedito carni dulcedo est. Et subdit gl. Ecce quā caecus est qui vermes ornat. Vnde dicit Greg. De luxuria ceccitas metis: incōsideratio, incōstantia, precipitatio, amor sine odii, affectus praesentis seculi, horror & desperatio futuri seculi generatur. Secūdi sūt auari, cupidi, immisericordes erga proximos existētes. Attende quod de operibus misericordiae specialiter mentio fiet in iudicio, quādo dicit iudex: Esuriui & nō dedistis mihi māducare, &c. Et ideo Psal. 111. Iucūdus homo qui misereatur & cōmodat, disponit sermones suos in iudicio. Et dicitur auaro: Iudiciū sine misericordia fiet illi qui non fecit misericordiam. Quomodo immisericordes sūt auari. Aug. de verbis domini dicit: Inexplicabilis est sola avaritia diuitum: semper rapit & nūquā satiatur: nec deū timet, nec homines veret, nec matricem, nec patrē agnoscit, nec frātri obtēperat, nec amico fidē seruat, viduā opprimit pupillorū res inuadit, liberos ī seruitutē reuocat, testimoniū falsū pfert, res defuncti mortui occupat. Nōne ipsi qui hoc faciūt moriuntur: & ideo omnes auari qui hoc faciunt in die iudicij nullam misericordiam consequentur. Et ideo Ps. 40. Beatus qui intelligit super egenū & pauperē in die magna liberabit eum dñs. Qui enim misericorditer miseretur pauperis beatus erit. Prover. 22. Qui sequitur misericordiam, inueniet vitam, iustitiā & gloriā. Bern. Verē beatus q intelligit super egenū & pauperē, & nō super cupidū: sed super pauperē qui inuitē & verē accipit: & accipiēs glorificat patrem suū qui in

DOMIN. REMINISCERE.

ecelis est. Tertij sunt superbi de malis suis se iactantes quod pessimum est. Sed exiguo & humili conceditur misericordia. Sap. 6. Præ superbia eorum non est misertus totam gentē & excellentem in peccatis suis. Et glo. id non est misertus: quia superbiunt in peccatis suis & contēnūt iudiciū dei. Et meritō sicut dicit Isid. Sicut superbia est origo omnium vitiōrū: ita misericordia est origo omnium virtutum. Ipsa verō in peccatis prima: sed misericordia postrema. Quarti sunt duri & indevoti. de peccatis pœnitere nolentes, quod satis patet Ezech. 9. vbi dicitur: Signa Tau, super frontes virorū gementiū & dolentiū, &c. Signū salutis poni præcipitur, scilicet quod habet similitudinem crucis, & significat pœnitentiam. De hac cruce dicit August. quōd vita Christi hominis si secūdum euangelium vivit, crux & martyrium est. Qui autem hoc signum non habent sine misericordia puniri vidētur. Vnde sicut ibi dicitur: Signa Tau super frontes virorum gementiū & dolentiū, super cunctis abominacionibus quæ sunt in medio eius, & sequitur: Transite per ciuitates sequentes eum & percutite: non parcat oculus vester neque misereamini senem & adolescentulum: virginem ac mulierem interficite vsque ad internecionem: omnem autē super quē videritis Tau non occidatis, & à sanctuario meo incipite, id est à sacerdotibus & electis meis qui seruitores domini esse debent & qui ad custodiam sanctuarij sunt deputati. Et quōd senē non excusat ratio senectutis: nec adolescētem ratio ætatis. Si tamē peruenerit ad annos discretionis: nec virginē ratio integritatis nec mulierem ratio sexus. Quia secundum Hiero. ibidem per hoc datur intelligi, quōd nullus peccatorum nisi in cruce & in signaculo Christi potest saluari, quia inquit. Omnes isti pœteunt, si absque Christi signaculo se aliquid esse credunt.

DE EODEM ENARRATIO

VIGESIMATERTIA.

Sanata est filia eius ex illa hora. Matth. 15. & Marc. 7.

Sciendum pro doctrina. Per hanc mulierem debemus intelligere peccatorem. Et meritō: quia initium peccati mulier. Eccl. 25. A muliere initium factū est peccati. Qui habet filiā unicam infirmam. id est animam languentē in peccatis: & vexatā à demonio, id est peccato. Et multis modis sanatur infirmitas corporalis: sic & spiritalis. Primo sanatur quis sudore contritionis prauum humorem peccati expellētis. Nam volēs habere sudorem corporalem primo tegit se lecto, secundo ap-

ENARRATIO XXIII.

78

ponit se igni. Et sic tu age spiritualiter vt possis habere sudorem contritionis: tege te lecto mortis. Eccl. 41. cap. O mors quā amara est memoria tua, & Eccl. 7. cap. Memorare nouissima tua & in æternum non peccabis, quasi dicat dolebis cum vera contritione. Secundo appone te igni, id est recorde te iudicij & æternæ dānationis in meditatione. Vnde Psal. 38. In meditatione mea ardescit ignis, Ex quo causatur sudor contritionis lachrymarum. Quid est lachryma contritionis, nisi quidam sudor contritionis quo repellitur ægritudo mētis & sanatur? Vnde Psal. 146. Qui sanat cōtritos corde, &c. Ex hoc sudore lachrymarū sanatus est Ezechias rex, 4. Reg. 20. Cui ægroātī ad mortem nuntiatum est qd disponeret domui suæ, quia moreretur, qui conuertit facie suam ad parietem & fleuit amare: sed per Isaiā missum à domino reuocata est nuntiatio dicens: Vidi lachrymam tuam & sanauit te. Et spiritualiter per Ezechia inteligitur quilibet peccator qui est rex operū suorum. Si infirmatur in peccato: debet se conuertere ad parietem, id est ad recordationē peccatorum quæ diuidunt peccatorem à deo, vt paries vicinos se regat. Vnde Esai. 59. Iniquitates vestra diuiserunt inter vos & deum &c. Et postquam conuerterit se ad parietem, id est recordatur peccatorū suorum debet flere, & sic sanabitur. Et sic sanata est Maria Magdalena quæ vexabatur à septem demonibus. vbi per lachrymas quibus lauit domini pedes sanata est, Luca septimo. Secundo sanatur quis corporaliter minutione vbi emittitur malus sanguis. Et sic si vis sanari spiritualiter debes emittere in confessione malum sanguinē, id est peccatum. Vnde Psal. 50. Libera me de sanguinibus. Glosa, id est de peccatis, Vnde sicut malus sanguis corrumpit corpus: & sic peccatum corrumpit animam. Vena autem per quā debet exire iste sanguis peccati, est os pœnitētis. Prouer. 10. Vena vitæ est os iusti. nam per os tanquam per venam debet emitti sanguis peccati. Sed heu aliqui emittit bonū sanguinē, & malū abscondunt, hoc est quōd se excusant in cōfessione, sicut phariseus, Luca 18. Ieiuno bis in sabbatho, &c. Nō sum sicut ceteri hominū. Tales nō sanantur: sed debilitantur. Nam iste descendit in domum suam iniustificatus. Sed aliqui nimis diu tardant cum minutione, & sic diuerfas incurrit infirmitates. Et sic spiritualiter est cum confessione. Vnde Greg. Peccatum quod per pœnitentiam non abluitur mox suo pondere ad aliud trahit. Vnde cum infirmitas obticetur, tūc sanitas protrahitur. Prouerb. 28.

Qui

DOMIN. REMINISCERE.

Qui abscondit scelera sua non dirigitur: sed qui confessus fuerit & reliquerit ea misericordiam consequetur, vt dicit Dauid Psal. 31. In iustitiam meam non abscondi, &c. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam donno &c. Tertio sanatur quis per dietam ieiunij, Eccle. 37. In multis escis erit infirmitas, &c. Et qui abstiniens est adiciet vitam. Vnde re gula medicinalis: Abstinentia est optima medicina. Nam volens expugnare castrum facit hoc per famem, & sic tu. Castrum enim repletum cibariis difficile expugnatur. Et sic anima repleta peccatis difficile curatur, Eccl. 37. Propter crapulam multi perierunt. Ad hoc sonat illud prouerbium. Afinus repletus cupit choream. 1. Corint. 10. Omnis qui in agone contendit ab omnibus se abstinet. Quarto sanatur quis per incisionem, vt in membris corruptis quae alia inficiunt. Et sic a prauo consortio, Psal. 17. Cum sancto sanctificeris, &c. Figuratur Marc. 7. in surdo & muto qui eiecit de auribus sanabatur. Et Matth. 9. in filia principis cum eiecta esset turba de domo, eam sanauit. Prouerb. 1. Prohibe pedem tuum a semitis impiorum. Quinto sanatur quis per combustionem ferri, id est verbi dei. Psal. 118. Ignitum eloquium tuum vehementer, &c. Hierem. 33. Nunquid non verba mea sunt quasi ignis ardens? Sapient. 16. cap. Non herba neque malagma, sed sermo tuus domine sanat omnia. Prouer. 4. Filij auscultate sermones meos, &c. Vita enim est inuenientibus ea &c. vniuersae carni sanitas, Psal. 116. Misit verbum suum & sanauit eos &c.

DE EODEM, ENARRATIO VIGESIMA QUARTA.

Dimitte eam quia clamat post nos, Matth. 15.

Clamor orationis optimus est nuntius ad aures dei. Psal. 17. Clamor meus in conspectu eius introiuit in aures eius. Voces valentiores apud serenissimas aures dei faciunt non verba nostra, sed desideria. Sunt autem quatuor quae faciunt hominem clamare, aqua, ignis, gladius, bestia. Sic & nos clamare debemus propter aquam & tempestatem spiritualem, propter inuicem aeternalem, propter gladium iudiciale, propter bestiam infernale, scilicet diabolum. De primo Ionae 1. Mare ibat & intumescibat super eos, & clamauerunt ad deum, & dixerunt: Quae sumus domine ne pereamus in anima viri istius, & cetera. Quid est fluxus praesentis miseriae, nisi mare vel aqua, vbi tempestatibus tentationum & tribulationum anima periclitatur, in pecc

ENARRATIO XXIII. 80

peccando submergitur. Ideo in orationibus sic clamandum est quasi homo iam submergi timeret. sicut de Petro dicitur Matth. 14. Cum cepisset mergi clamauit dicens: Domine saluum me fac. Et Matthaei octauo. ca. Domine salua nos, perimus. Vitium dictum est: Qui nescit orare, ascendet mare. Et certe periculosus mare est in quo anima, quam in quo corpus submergitur. Et ideo magis clamandum est. Psal. 68. Veni in altitudinem maris: & tempestas dimerit me, laboraui clamans rauca, fractae sunt fauces meae. Vnde dicit Aug. Vt liberemur, clamemus ne forte in pressuris consentiamus iniquitati, & irrecuperabiliter absorbeamur. De secundo Ioelis primo cap. Ad te domine clamabo: quia ignis comedit speciosa deserti, & flamma succendit omnia ligna regionis. Speciosa deserti, i. huius mundi sunt nobilitas, potentia, gloria, iuuetus, pulchritudo & huiusmodi, O quot nobiles & potentes & gulosos & iuuenes & pulchras mulieres & viros iam comedit ignis inferni per duo vel tria, vel quatuor, vel quinque vel sex millia annorum. Et non solum tales, imo omnia ligna regionis, id est quoslibet alios peccatores, Deut. 32. Ignis succensus est in furore meo & ardebit vsque ad inferni nouissima. Ideo clamandum est in oratione. Vnde versus apud Catonem: Tum tua res agitur, paries cum proximus ardet. Nam enim si proximus paries, si maritus, vel vxor, vel pater vel mater, vel frater, vel soror, vel alius proximus tuus forte per annu, vel per quatuor, triginta vel quadraginta arsit, nonne times, nonne clamas, & forte pro eisdem bonis ardet pater tuus quem habes, & pro eisdem tu cum eo ardebis. Nonne clamas? Flamma vero succendens ligna est illa de qua Lucae 16. Crucior in hac flamma. Clama miser peccator & aquam lacrymarum fundas, vt ignem non solum gehennae sed & culpae tibi extinguas. Ipsi Dei seruienti quotiens aliquo tangitur vitio toties ad orationem se fultit: quia frequens oratio vitiorum impugnatione extinguit. De tertio dicit Ezech. 21. Iste exacutus est gladius, & iste limatus est, in manu interficientis Christi. Clama & vlula filii hominis, &c. Iste gladius est sententia damnationis: quae non solum acutus, sed exacutus est, vt per ipsum non solum corpus, sed etiam anima feriat: limatus & splendens est, vt ab omnibus videatur. In manu interficientis est, vt promptus habeatur. Deute. 32. Si acvero vel fulgur gladium meum, & arripuerit iudicium manus meae, reddam vitione hostibus meis, & his qui oderunt me, retribuam. Promptus enim est, non solum in

DOMINICA REMINISCERE,

In iudicio, sed etiã in morte peccatoris. Vnde omni hora timendus est. Ideo in oratione clamandum est, ac si iam gladio perfodi deeres. Hierē 26. Vlulate pastores & clamate & aspergite vos cinere: quia cōpleti sunt dies vt interficiamini. Clamate in cinere futuros vos cineres considerātes. Hoc etiam dicitur Ionæ 3. q̄ rex Ninive sedit in cinere & homines & iumenta nihil gustantes faccis operiebātur, vt clamarent ad dominum in fortitudine. De quarto Psal. 56. Clamabo ad dominiũ altissimi qui bene fecit mihi, &c. Et sequitur ibidem: Et eripuit animam meam de melio catulorũ & Isonum. &c. O si te iam leo vel vrsus vel lupus, vel serpens inuaderet quomodo clamares: quãdã magis clamãdum est, contra diabolũ leone fortiorẽ. Pet. 5. Tanquã leo rugiens circuiuit, quærens quẽ deuoret. Necessarius autẽ est clamor orationis cõtra diabolũ. Ideo Chrysostr. Oratio in r̄is infirmitas est hostis: ipse cõtra se tela ministrat qui hostem precum instantia non fatigat. Vnde & Thobias clamauit cũ eũ inuaderet piscis, id est diabolus vt dicitur Thob. 6. Expauescẽs Thobias clamauit voce magna, dicens: Domine inuadit me piscis. Si clamat quem piscis ille inuadit, id est diabolus tentando: multo magis clament qui in ventre huius piscis sunt malẽ, scilicet viuendo. Ionæ 2. Clamaui ad deũ de tribulatione mea, & exaudiuit me de ventre inferni: clamaui & exaudivisti vocem meam.

DE EODEM ENARRATIO XXV.

Dimitte eam, quia clamat post nos. Math. 15.

Ecce mulier ista multum clamando multos mouit ad intercedendum. Nos quoq; orando multum clamabimus, si multitudinẽ impedimentorũ, inimicorum, intercessorum, necessariorum cõsideramus. Clamare ergo debemus vt impedimenta deponamus: vt inimicos confundamus: vt intercessores moueamus: vt necessaria obrineamus. De primo habetur Luc. 18. Qui praeibat increpabant eum vt tacerent, &c. Turbæ increpantes sunt cogitationes & phantasiæ orationes impediẽtes. Magis autem impedit clamorẽ orationis elongatio clamantis. Tantõ autem homo à deo longius, quãtõ in vitiis profundius. Et ideo in persona profundi peccatoris ait. Ps. 58. Infixus sum in limo, & nõ est substantia: laboraui clamans, &c. Augu. debet vnusquisq; nostrum videre in quo profundo sit de quo clamat ad dominiũ. Clamaui enim de profundo Ionas in ventre ceti. Melius est nunc pœnitẽdo clamare de profundo peccati salubriter.

ENARRATIO XXV.

81

briter. Psal. 129. De profundis clamaui ad te domine &c. quãdã de profundo inferni inutiliter: sicut diues in inferno sepultus. Lucæ 16. clamans dixit, Pater Abraham mitte Lazarum &c. De secundo dicitur. 1. Machab. 4. Ne timueritis multitudinem eorum ne fortẽ formideris, vsque clamemus in cœlum & miserebitur nostri dominus, &c. Et valde clamandũ est, propter tentationis impetum & formidinem, & propter tentantiũ multitudinem. Non enim habes tot capillos in capite, quot anima inimicos. Vnde. Psal. Laboraui clamans raucẽ, &c. vsque quo multiplicati sunt super capillos capitis mei qui oderunt me gratis? Si enim legio demonum vœxauit vnum hominem corporaliter sicut dicitur Lucæ 8. quid ergo erit animã quam plures p̄sequuntur? Clamore ergo orationis fugandi sunt. Legitur enim Iudic. 7. quòd per turbas sonantes & per fractas lagenas hostes fugabantur. In cõfractiõne lagenarũ datur intelligi mortificatio corporũ. In tubis verò orationes significatur. Tuba enim in vno sine statum recipit, & in alio sonum redditic & orationis status sit in mũdo: sed sonus auditur in cœlis. Greg. Magna virtus orationis quæ effusa in terris in cœlo operatur. Sic ergo oratione & mortificatione cõfunditur diabolus. Mat. 17. Hoc genus nõ eicitur nisi per orationem & ieiunium. De tertio dicitur q̄ Chanana tam diu clamauit donec apostolos intercessores habuit. Hoc etiam figuratum est Hester. 4. vbi dicitur q̄ scindens Mardocheus vestimenta sua indutus est sacco spargens cinerem capiti: & in platea mediæ ciuitatis voce magna clamauit: & hoc eiulatu vsque ad fores palatii venit: sic nostra vestis veteris consuetudinis debet scindi: & post hoc sacro pœnitentiæ nos debemus indui, & cinere memoriæ mortis m̄te spargi. Eccle. 15. In medio ecclesiæ aperuit os eius, &c. vsque ad fores palatii cœlestis regni. Tantũ debet clamare anima tua: vt angeli, virgines, martyres, apostoli audiant, & etiam domino dicant: Dimitte eam quia clamat post nos. Et fortẽ secũda Hester, id est Maria mouebitur ad intercedendum si audit clamorem tuum. Bernard. Mariam cogita, Mariam inuoca, non recedat ab ore tuo, non recedat à corde tuo: & vt impetres orationis suffragium, non deseras conuersationis exemplum. De quarto nota, quòd clamare debemus sicut mendicus de subuentione. Psal. 33. Iste pauper clamauit ad dominum: & de omnibus tribulationibus saluauit eum. Et Psal. 9. Non est oblitus clamorem pauperum. Et sicut infirmus pro sanatione.

Quadrag. Thes.

L

DOMIN. REMINISCERE,

Psal. 29. Domine deus clamavi ad te & sanasti me. Sicut cæcus pro illuminatione. Luc. 18. Cæcus autem multo magis clamavit Fili David miserere mei. Et sicut daemionicus pro liberatione. sic hæc Chanaanæ clamavit. Et sicut tribulatus pro consolatione. Psal. 106. Clamaverunt ad dominum cum tribulareretur, & de necessitatibus eorum eripuit eos. Et sicut moriturus pro euatione. Dan. 13. Exclamavit voce magna Susanna & dixit: Domine deus æterna, &c. Clama ergo miser peccator pro tantis necessitatibus ad deum. Sed certe sicut lingua serpentis sybilare potest, clamare autem non potest: ita lingua venenata orationis non clamor orantis, sed sybilus serpentis apud deum. Hieron. Nescio qua cõsistentia ea lingua quis deum rogat, quã mœtetur aut male dicere aut detrahit. nã labia, scilicet sancta tantum exaudit deus.

DE EODEM ENARRATIO XXVI.

DE EPISTOLA.

Hæc est voluntas dei sanctificatio vestra. scribitur primo ad thessal. quarto.

CRudelis hostis capta ciuitate vi ipsam destruit & omnes munitiones ipsius ne amplius resistere valeat. Spiritualiter. Diabolus est crudelissimus hostis. Nam si contra animam potest habere victoriam ad illum intrans omnes virtutes surripit & exterminat muros, i. sensus & cogitationes. vt bruta infernalìa ingredi & egredi valeant, & ibidem pascantur. Figuratur. 4. Reg. 25. vbi legitur: Nabuzardan princeps exercitus Babilynis vi obtenta Hierusalem expoliavit templum, & abstulit inde candelabrum luminis: altare aureum, mensam propositionis, coronam faciei, vasa templi, & vasa incensũ, & vasa sacrificij, & vestes sacerdotales. Et post modum omni spurcitiã templum repleuit. Spiritualiter, sic diabolus vincens animã intrat templũ cordis: & primo extinguit candelabrũ luminis, id est excæcat iudiciũ rationis. Secundo subtrahit altare aureũ, id est charitatem. Tertio mensam propositionis euertit: per quã verba dei & prædicationes designantur: quia verbum dei spiritualis cibus est animæ. Quarto remouet coronã faciei templi, id est auferit verecundiam peccandi. Quinto destruit vasa incensũ, id est deuoras orationes. Sexto vastat vasa sacrificij, id est peruertit cor & oculos, ne ibi videatur lachrymarũ contritio per quã deo fit sacrificiũ acceptũ. Vltimo lacerat vestes sacerdotales, id est vestes innocentiæ per prauã voluntatẽ. His igitur expoliatus homo qui prius erat templũ dei efficitur stabulũ brutorũ, id est demonũ & omnium vitiorum

ENARRATIO XXVI.

Vnde Aug. in soliloquiis: Ipsi, inquit, videtes me sine te despererunt: meridiuiserunt sibi vestimenta mea quibus honoraueras me: fecerunt sibi viã per me, sub pedibus suis cõculauerunt me: & poluerunt templũ sanctũ tuũ, scilicet per prauã voluntatẽ. Cui resistere debemus & implere voluntatẽ dei: de qua dicit thema. *Hæc est voluntas dei, sanctificatio vestra.* In summa epistola duo innuuntur. Primo docet nos tenere veritatis viã: ubi, *Rogamus.* Secundo docet nos habere mentis munditiã. De primo dicitur: *Fratres rogamus & obsecramus vos.* Apostolus scripsit illã epistolã thessalonicensibus: & Thessalonica erat ciuitas metropolis in Macedonia quæ est quadam pars Græciæ. Et apostolus multũ laborauit cum sociis suis ad cõuersionem eorũ, scilicet cũ Siluano & Timotheo. Ideo hortatur ne falsos apostolos fuscipiat in domino Iesu per amorẽ eius: *vt quemadmodum accipistis a nobis, scilicet verbo & exemplo, quomodo oporteat vos ambulare: scilicet in via morum, & viuere spiritualiter: & placere deo, scilicet per bona opera.* De quo dicit magister in glo. Ille deo placet qui fidem rectã quam habet, executione virtutum & perfectã operationis decorat. *Sic & ambuletis & abundetis magis, id est magis ac magis crescat in bonis operibus: quia secũdum Greg. in via dei non progredi est regredi.* Vnde B. Aug. dicit: Summa perfectio Christianæ religionis est, vt quantũcũque homo in hac vita proficiat semper deficere se putet. Cuius causam assignat Leo pa. dicens: Nam qui æstimat se ad hoc peruenisse quod cupit, non quæsitã reperit: sed in acquisitione deficit. Ex hoc patet error illorum qui dicunt, qd homo in præsentĩ vita potest tantũ culmen perfectionis attingere qd amplius in gratia & charitate proficere non potest. quod reprobatur in clementina de Hæc. ca. ad nostrũ. Sed diceres, an progredi sit homini necessarium ad salutem? Respondetur qd nõ, quia tũc multi homines nõ saluarentur qui semper in vno statu sunt bonæ consuetudinis: puta qui in eisdem orationis & eleemosynis vitã cõtinuãt. Sed continuus profectus necessarius est homini quantũ ad desiderium, nõ autem quantum ad opera exteriora. Quod sic patet: Quilibet enim in hac vita quantũcũq; sanctus dicere debet cũ propheta, Nũc cepi. Luc. 17. Si feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite serui inutiles sumus. Greg. Hæc perfectorum summa est iustitia vt se nunquã perfectos credant, ne ibi dissidendi incidãt in periculũ, vbi proficiendi deponãt appetitũ. Ideo abũdetis magis scilicet in desiderio, nõ autem oportet in operis

DOMIN. REMINISCERE,

exercitio. Subdit: *Scitis enim quæ præcepta dederim vobis.* Hugo Si deficient vires ad opus, attamen voluntatē & affectū adhibeat mus. In summa epistola duo innuuntur. Primo docet nos habere mētis munditiā, ibi: *Hæc est voluntas dei sanctificatio vestra.* Secundo prohibet tria vitia, ibi: *ut abstineat a fornicatione, &c.* De primo dicit: *Hæc est voluntas dei sanctificatio vestra, id est munditia.* Leui. 11. Sancti estote, id est mundi: quoniam ego sanctus sum. Psal. 100. Ambulatis in via immaculata hæc mihi ministrabit. Quod autem non vult immundos in ministerio suo habere, patet in Oza. 2. Regū. 6. qui cū tenere vellet arcam domini dum declinaret de curru cecidit & expirauit, dicunt Iudæi quia ea nocte cū vxore sua dormierat: Idcirco opus est habere conscientia mundam. Nam dicitur Ecclesi. 10. Sicut princeps populū, sic etiā ministri eius. Sed princeps noster candor est lucis æternæ, idcirco voluntas eius requirit in nobis sanctitatē. Nam anima nostra est templū dei: & nisi templū istud mūdum sit, dominus in eo nō habitat. 1. ad Corint. 3. Nescitis quia templum dei estis vos, & spiritus sanctus habitat in vobis. Si quis autē templum dei violauerit, disperdet illum dominus. Bernar. Balsamus est gratia dei, ideo vas purū requirit. Sap. 1. Nō habitat in corpore subito peccatis. Sciendū tamen quod conscientia nostrā mundare debemus tribus modis. Primo per verbū dei. Ioā. 15. Iā vos mundi estis propter sermonē meum quē locutus sum vobis. Et ideo facta scriptura significatur per labrum, de quo Exod. 38. quod habebat specula exterius, in quibus qui intrabant in tabernaculum, immunditiā suam videre poterant, & intus aquam qua lauabantur. Ideo Ioā. 17. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sape enim contingit quod peccator audit vnum verbum in sermone de quo tantam capit conuerfionem, quod si haberet mille peccata mortalia domus dimitteret sibi omnia. Exemplum legitur: Paulus primus heremita vidit homines intrantes ecclesiā: inter quos vidit vnū nigrū & tenebrosū sicut carbo, & demones ducebant eum cathenatū & vincitū gaudentes, & saltantes, & angeli sequebantur tristes & fletus. Cūq; daret se ad orationē & fletet pro eo quod viderat: surgens ab oratione vidit eū clarū & pulchrū & solutum, & angelos circa eū latantes & demones remotos, confusos & fletes. Et reuelatum est ei ab angelo quod ille peccator verbo dei in ecclesia audito cōtritus est, & per consequens mundatus ab omni peccato. Secundo mūdatur per confessionē. Vnde 1. Ioā. primo,

ENARRATIO XXVI.

33

primo, Si confiteamur peccata nostra fidelis est, & iustus vt remittat nobis ea: & emundet nos ab omni iniquitate, & sic per confessionem peccati expellitur diabolus iuxta illud Luca 11. Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quæ possidet: si autē fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius auferet, &c. Quod figuratur. 1. Macah. 4. Iudas mundauit templū a gentibus inquinatū. Spiritually, Iudas confitēs interpretatur. Nam vbi frequens cōfessio, ibi decor & pulchritudo. Tertio mundatur per eleemosynarum largitionem. Luc. 11. Date eleemosynā, & omnia munda vobis erunt. Et August. Misericordiæ medicina tollit peccata maxima. Exemplum in Petro Telonario, require in Vitis patrum. Itē sciendum præter hanc voluntatē adhuc multiplex est voluntas dei. Prima est, vt a peccato conuertamur. Ezech. 18. Nunquid voluntatis meæ est mors impij dicit dominus, non sed magis vt conuertatur & viuat: quasi diceret: Nolo mortē peccatoris, sed volo magis vt conuertatur & viuat. August. Erubescat humana pigritia, vt vult ille misereri quam nos a miseria liberari. Ergo deus peccata hominū dissimulat propter penitentiā. Quia voluntas est, vt peccator conuertatur & viuat, & ideo expectat. Vnde Greg. Quisq; viuuit & delinquit, idcirco miseratio diuina eū tollerat vt ab iniquitate se cōpescat. Vnde Bernard. Miseratio tua domine quo poterit explicari sermone, q̄ benignus, q̄ liberalis: q̄ grauitus fuerit, ego peccabā & tu dissimulabas: ego a sceleribus nō cōtinebā, & tu a verberibus continebas: ego prolōgaui multo tempore iniquitatē, & tu domine prolongabas tuā pietatē. Secūda voluntas dei est, vt in bono proficiamus. Vnde August. dicit: Summa perfectio Christianæ religionis est, vt quātū homo in hac proficiat: intantum se deficere putare debeat. Et ratio huius est: quia status præsentis vitæ est, quæ clā via qua ad patrē pergimus: vt dicit Greg. sed via nunquā perficitur nisi adepto termino. Hinc est quod totus terminus præsentis vitæ debet esse in proficiendo & non deficiendo. Ad quod hortamur, 1. Petr. 2. Sic est voluntas dei vt benefacientes sitis, id est vt bona opera faciatis. Illa enim duo sibi inuicem cōcomitari debent, scilicet vt malū relinquamus & bonū faciamus. Vnde psal. 36. Declina a malo, & fac bonū. Et Esaia 1. Quiescite peruerse agere, & discite benefacere. Quia nō sufficit ad vitā æternā vt malū relinquamus, nisi etiā bonū faciamus, vt patet de seruo inutili. Matt. 25. cui dictū est: Inutilē seruum eicite in tenebras exteriores, &c.

DOMIN. REMINISCERE,

Tertia volūtas dei est vt misericordes simus. Mat. 9. Misericordiam volo & nō sacrificium. Ponerb. 31. Facere misericordiā & iudicium magis placet deo quā sacrificium. Et si homo nō haberet in elemosynarū largitione sufficeret in proximorū compāssione, vt Iob: qui cum omnia sua perdidit, & nō haberet vnde pauperib⁹ subueniret, cōpatiebatur eis & flebat Iob 30. Flebam quondā super eo, qui afflictus erat & compatiēbatur anima mea pauperi. Ideo commendauit eum dominus dicēs Iob primo: Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra. Grego. Plus est compāssio quā datum. Nūquā enim qui verē compatiatur, quod necessarium est proximo negat. Qui enim de corde cōpatitur pauperi de seipso dat non de suis bonis. Greg. Exteriora largiens rem extra seipsum præbet: qui autē fletum ex cōpāssione præbet proximo suo, aliquid de seipso dat. Quarta volūtas dei est vt in bonis operibus perseueremus. Ioānis 16. Hæc est voluntas eius qui misit me patris, vt omne quod dedit mihi non perdam ex eo. Sola perseuerantia facit vt homo non tardat. Vnde Mat. 10. Qui perseuerauerit vsque in finem hic saluus erit. Isidorus: Tunc placent deo opera nostra, quādo bonum quod inchoamus sine perseueranti implemus. Item sciendū qui impleuerit istas volūtates domini multas recipiet utilitates. Prima utilitas: quia amicus dei efficitur. Seneca: Idem velle idem nolle, vera amicitia est. Secunda in suis orationibus ex auditur. Ioan. 9. Si quis dei cultor est & voluntatem eius facit, hunc deus exaudit. Sicut patet in apostolis, & aliis sanctis. Ideo 2. Machab. 1. Det vobis cor omnibus vt colatis eum, & faciatis eius voluntatem. Et statim sequitur: Exaudit orationes vestras & reconcilietur vobis: nec vos deseret in tēpore malo. Si ergo fecerimus eius voluntatem nos ad eū cōuertēdo: ipse exaudit nostras orationes culpā remittēdo sicut patet in filio, pdigo. Luc. 15. q reuerfus ad patrē rogauit vt reciperet eū in filiū. Ideo 1. Ioā. 5. Quodcuq; petieritis secūdu eius volūtatē exaudit vos. Et Greg. Quid mirū si postulātes tardē exaudimur, qui p̄cipiētē dñm audimus tardē aut nullo modo. Tertiā utilitas, in pace eius cōformatur. Luc. 2. ca. In terra pax hominibus bonæ volūtatē. Nā qui nō cōformat volūtatē suā volūtatē dei: pacē perfectā nō habet. Iob 9. Quis restitit ei & pacē habuit: quasi diceret, nullus. Sed qui omnia vult quæ deus vult, pacē habere potest. Sicut enim deus omnia quæcūq; voluit fecit: ite quasi omnia sūt quæ talis vult: vt legitur in exemplo

secun-

ENARRATIO XXVI.

secūdu qđ quidā respōdit quibusdā admirātib⁹ de fertilitate agrorum & vinearū suarum. Non mirū, inquit, cum semper habeam tale tēpus quale volo. Et cū mirarētur super eius responsione & quærerēt virum, vtrū haberet alterius modi tempus, q̄ alij homines, respōdit: Nunquā volo tēpus aliud esse nisi quale deus vult: & tale necessariū est. Quarta est remuneratio ad suā voluntatem. Dicit enim deus seruientibus sibi: Si seruietis mihi ad meam voluntatem, remunerabo tibi ad tuam voluntatē. Mat. 7. ca. Non omnis qui dicit mihi domine domine, & c. sed qui facit voluntatem patris mei, & c. Psal. 72. Tenuisti manum dexteram meam & in voluntate tua deduxisti me: & cū gloria suscepisti me. Ille verò qui vult facere voluntatem suam sibi ipsi seruire videtur. Non ergo à deo mercedem requirit, sed à seipso. Vnde Osæ 10. Confusio Effraim capiet: & confundetur Israël in voluntate sua. Dixi secundo prohibet tria vitia, Primo luxuriam, dicens: Abstineatis vos à fornicatione. Quod potest intelligi de carnali vel spiritali fornicatione. Fornicatio spiritalis est omne peccatum mortale. August. Omnis anima autē est Christi spōsa aut diaboli adultera: vā animā quæ sponsum legitimū & speciosum forma præ filiis hominum nobilissimū & ditissimū reliquit pro adultero leproso vilissimū, turpissimū & pauperri mo diabolo. Sed fornicationē carnalē etiā prohibet: cum subdit: vñsquisque custodias vas suum ne perdat in sanctificatione, i. in macerationem, ita qđ non lasciuiat. Pro quo sciēdum, duobus modis homo maculatur luxuriæ vitio. Primo circa vsum illiciti sicut est in fornicatione. Secūdo circa immoderatū vel inordinatū vsum liciti, sicut est in propria vxore. Et idcirco primo prohibet fornicationē cū dicit: Abstineatis vos à fornicatione. Fornicatio est omnis vsus carnalis commixtionis præter legitimū cōcubitū. Vnde fornicari est foras nidum cadere. Nidus cōiugatorū est matrimoniū, à quo mox vt cadit homo, deuoratur à diabolo. Vnde Prouer. 27. Sicut auis transgrediens de nido suo: sic vir qui reliquit locū suū. Vitanda autē est fornicatio propter tria. Primo propter lucrū diaboli. Secundo propter contemptū dei. Tertio propter immunditiā sui in nullo peccato tantum lucratur diabolus & pro tā vili foro, sicut in illo qui hic binos & binos deuorat. Prouer. 6. Pretiū scortū vix vnus est panis: quia fatua mulier illo pretio dat corpus fornicatori: & animā diabolo, cui nō daret forulares suos dudum ruptos, nec solū animā suam tradit diabolo, sed etiā illius miserā

DOMINICA REMINISCERE.

qui cōmiscetur ei. Vnde sequitur vterius in textu iam allegato: Mulier autem viri pretiosam animam capit. Item in nullo peccato contēnitur deus tantum. & pro tam vili re. Quia miser homo delectationē turpiū & viliū membrorum prapōnit delictis paradisi. Vnde Ecclē. 2.1. Audiuit luxuriosus verbū & displicebat ei, & proiecit illud post dorsum suū. Et dominus Ezech. 23. Proiecasti me post corpus tuū. Itē in nullo peccato sordidatur tantū homo & tam turpi sorde sicut in fornicatione: quia nō solum animā maculat, sed & corpus cōtaminat. Vnde 1. ad Corin. 6. Omne peccatum quodcūq; fecerit homo extra corpūs est: qui autē fornicatur, in corpus suū peccat. Vbi dicit glosa: In fornicationis opere sic totus homo absorbetur à carne, vt iā dici non possit ipse carnalis: sed simul totus homo dicitur caro. Item propter pēnā inflētā. Innoc. in lib. de vilitate humanæ cōditionis: Luxuria omnē atatem corrūpit, omnem sensum cōfundit, omnē ordinem soluit. Vnde fornicatio dicitur quasi formæ necatio. Quia sicut leprosus eiicitur à ciuitate & post mortem tuguriū eius cōburitur igne: sic luxuriosus eiicitur ab electorū cōsortio, & corpus & anima æterno traditur incendiōnam sicut hic arsit in culpa: ita ibi semper ardebit in pēna. Fornicatores enim magis ardebūt sicut patet 2. Pet. 2. Nouit dominus pios de tentatione eripere: iniquos verò in die iudicij cruciandos reseruare. Magis autē eos qui post carnem concupiscentia immūditij ambulāt. Propter hoc I. Iudo. ait: Omnibus peccatis fornicatio maior est, fornicatio vniuersa accēdit mala: vnde meli⁹ est mori quā fornicari. Secūdo prohibet immunditiā in propria vxore, cū dicit: *Et sciat vnusquisq; vas suū. i. vxorem suā possidere: quia mulier debet esse subiecta viro: nō ecōuerso.* Vnde dominus Gen. 3. Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui. Et assignātur quinque rationes illius subiectionis ante peccatū: tres autem post peccatū. Prima ratio ante peccatū est, quia creata est post virtū: aut quia vir p̄cipuus est, quia prim⁹. Secūda quia propter virū creata est. Tertia quia de viro. De his habetur. 1. Corin. 11. Quarta quia adducta ad virum non ecōuerso. Quinta quia imposuit ei nomen. Tres rationes post peccatū sunt quia molliter locuta est cū serpente, quia primo comedit de pomo vetito & porrexit ipsum viro: seducta est enim & seduxit. Ideo in signum seductionis & subiectionis mulier valamē debet habere super caput suū. 1. Cor. 11. Qualiter autē vir vxorē debeat possidere ostēdit cū dicit:

ENARRATIO XXVI.

cit: In sanctificationē abstinendo ab ea pro loco & tēpore sicut apostolus docet. 1. Corin. 7. Nolite fraudare inuicē nisi forte ex cōsensu ad tēpus vt vacetis orationi, &c. Vnde August. Frustra veneratur Laurētiū in craticula, qui voluptatur in carnis lasciuia. Frustra veneratur festū Petri & Andrea in cruce, qui amplexus exercet in voluptate. Vnde Vrias ait, 2. Regū 11. Arca dei habitat in papilione & serui dei mei manēt super faciē terræ: & ego ingrediar in domū meā, vt comedā & bibā & dormiam cum vxore mea. Ideo subdit, *Et honore*, s. mundo secundū illud quod natura docet: nihil fœdū in vxore, s. inordinatas delectationes querere prater cōmunē mundū quē ordinauit natura. Vnde 1. Pet. 3. Viri similiter cohabitates secundū scientiā quasi infirmiori vasculo muliebri impatiētes honorē, tanquā coheredibus gratia vitæ, vt nō impediāt orationes vestra. Item nota q̄ actus cōiugalis multis fit de causis. Aliquando fit causa prolis procreandæ ad cultū dei: & sic est meritorius. Aug. Cōiugalis concubitus generadi gratia nō habet culpam. Secundo fit causa vitandæ fornicationis in proximo: harum vna causa respicit seipsum: altera proximum. De primo 1. ad Corin. 7. Vxori vir debitum reddat, similiter autem & vxor viro. Aug. Redde debitum, & pro sanctificatione perfecta deus tibi computabit. Si autem fit causa vitandæ fornicationis in seipso: tunc non est meritoriū boni, sed vitatio mali. Veniale autem est propter bonū nuptiale. Alio modo fit causa saturandæ libidinis: & sic tūc est mortale. Vnde Philosophus: Omnis vehemens amator propriæ vxoris adulter est. Hierony. In matrimonio opera liberorū concessa sunt: voluptates autē quæ de meretricum amplexibus capiuntur in vxore dānantur. Et hoc prohibet apostolus, dicens: *Non in passione desiderij sicut & gentes quæ ignorant deum.* Tob. 6. Hi qui cōiugiū ita suscipiunt, vt deum à sua mēte excutiāt, & suæ libidini ita vacent sicut equus & mulus quibus non est intellectus, habet potestatem dæmon super eos. Tūc prohibet auaritiā, dicens: *Et ne quis supergrediatur proximum*, scilicet calculando & affligēdo ipsum sicut milites, qui homines suis grabatibus exactiōibus opprimūt & affligūt, sicut saepe fit q̄ quicquid pauper per laborē & sudorē acquisiuit, per annū ipsi nobiles in vna veste vel in vno palefretō expendāt, vel in vno prandio immoderatē consumant: siue canibus & aulibus suis distribuant. Ezech. 19. Factus est leo & didicit capere pradam & homines deuorare: habent etiam leonculos suos, scilicet mī-

DOMINICA REMINISCERE,

nistralis & baliuos, qui ad modum sanguisugæ sanguinē pauperū sugunt, & in sinū dominorū euomunt. Micheæ 7. Principes postulat & iudex in iudicando est. Contra hos etiā clamar dominus Esa. 3. Quare atteritis populū meum & facies pauperum cōmolitis, quia propter oppressionem pauperum tadebar uiuere sapientem, qui ait Ecclē. 4. Verti me ad alia quæ sub sole geruntur, & vidi calumnias & lachrymas innocentū & cōsolatorem neminem: nec posse resistere eorum violentiæ: cū factorum auxilio destitutos; & laudari magis mortuos quām viuentes, & c. A talibus nec elemosynam debemus accipere. Vnde Hierony. ait super Esa. 1. Principes tui socij furum, & c. Nos quoq; cauere debemus, ne ab illis accipiamus munera, qui de lachrymis pauperum congregant sibi diuitias. Tunc prohibet dolosam fraudē quæ species furti est, dicens: *Neque circumueniat in negotio frater tuus*, sicut mercatores & artifices, qui in stateris, ponderibus & mensuris, & mendaciis iniquis, per mendacia & iniurias multos homines decipiunt, cū tamen dominus præcepit Leui. 19. Statera iusta & aqua sit pōderā iustus sit modus, aquilisque sextarius. Itē mentiuntur quando asserūt rem vilem vel corruptam esse pretiosam & bonā: & exercent pro magna parte quicquid doli vel fraudis potest excogitari. Contra quos ait Isa. 5. ca. Væ qui dicitis malum bonū, & bonum malum: sicut veditores ponētes tenebras lucē & lucē tenebras: sicut illi qui tenebrosa loca eligunt, in quibus vident pānos vt defectus minimē appareant. Ideo meritō tanquam filij tenebrarum proiciantur in tenebras exteriores, ponentes amarū in dulce & dulce in amarum, sicut capones. Ne ista leuia videantur, subdit *Quoniam vindex est dominus*. Ad Rom. 12. Mihi vindictā & ego retribuam. Et Psal. 74. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Ecclē. 5. Deus enim vindicās vindicabit. Bernar. Quid faciet de iniustitiis ex quo ipsas iustitias iudicabit. Luc. 6. Eadem mēsurā qua mēsi fueritis remetietur vobis. Basil. Quā mēsurā vnusquisque peccat aut bene agit, prēmij habebit. Deut. 25. Secundū mēsurā delicti, erit plagarum modus. Apoc. 18. Quantum glorificauit se & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Sed heu quidam illud non timent. Ecclesia. 8. Quia non profertur contra malos cito sententiā, absque vilo timore filij hominum perpetrant mala. Ecclesia. 5. Ne dixeris peccaui & quid mihi accidit triste: deus enim patiens est reditor. Deut. 32. Mea est ultio & ego retribuam in tempore. Sed quia

ENARRATIO XXVIII.

86

quia nō profertur cito contra malos sententiā non timetur. Cōtra quod Augu. Lento gradu diuina procedit firmitas, sed tarditatem cōpensat continuitas. Subdit in textu, dicens: *Non vacauit nos deus in immunditiam: sed in sanctificationem*. Ecce causa disposens ad virtutes est munditia cordis. Prouerb. 22. Qui diligit cordis munditiam, habebit amicum regem. Philoso. 4. de animalibus: Vas venenaticum si proiicitur in aquam pisces nō intrant: si autem mundum fuerit, intrant. Spiritualiter, & sic virtutes. Exod. 7. Pisces mortui in flumine sanguinis, id est peccati. Psal. Libera me de sanguinibus, id est peccatis; & c.

DE ANIMABVS, ENARRATIO XXVII.

EXTRAORDINARIA.

O mors quā amara est memoria tua.

Scribitur Ecclesiastici 41.

HVgo in didascalicon lib. 4. dicit, quod candela cineribus applicata & intincta citius & facilius inflammatur. Spiritualiter. Per candelam intelligitur mens humana cineri a maritudinis immerfa, talis melius inflammatur & accenditur in charitate diuina. De quo Grego. loquitur sic dicens: Si sollicitas in bono opere, qui semper cogitat de extremo fine. Nam sicut cineres sunt amari saporis, ratione cuius perturbant gustantem: sicut & memoria mortis contristat hominem, de quo thema: *O mors quā amara est memoria tua*, & c. Pro quo sciendum, quadruplex est mors. Prima mors naturæ, secunda culpæ, tertia gloriæ, quarta gehennæ. Et cuiuslibet mortis memoria est amara. Prima est mors naturæ, scilicet qua priuatur homo vita naturali. De qua ad Hebr. 9. Statutum est omnibus hominibus mori. Et hæc est amara tribus de causis. Primo quia inuitabilis. 2. Regū. 14. Omnes morimur & quasi aquæ dilabimur. Nam sicut in aqua non videretur vestigium nauis transeuntis: sic nec hominis hodie mortui & heri viuentis. Nam contra hanc mortem non iuuat fortitudo: nec nobilitas, nec diuitiæ, nec scientiæ. Non fortitudo. 1. Reg. 2. Non in fortitudine sua roborabitur vir. Non nobilitas. Psal. Quæ vilitas in sanguine meo dum descendero in corruptionem! Non diuitiæ. Psal. Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. Non scientiæ. Ecclesia. 2. Moritur doctus pariter & indoctus. Et cognouit Daud, dicens: Quis est homo qui viuet & non videbit mortem? quasi diceret, nullus.

DE ANIMABVS,

Ecclesiast. 41. Omnia quæ de terra sunt in terram reuertentur. Ideo hortamur. Eccle. 14. Ante obitum tuum operare iustitiam. Secundo hæc mors natura est amara: quia nihil deportabimus. Iob 1. Nudus egressus sum de utero matris, nudus reuertar illic. Et Bernar. Mundus inexorabilem sibi constituit ianitorum quia nihil sinit deportari. 1. ad Timot. 6. Nihil intulimus in hunc mundum, nec aliquid deportabimus. Tertio est amara, quia velle. Eccle. 14. Memor esto quoniam mors non tardat. Reuera, quia quotidie appropinquat. Augustin. Vita nostra nihil aliud est nisi cursus ad mortem. Et Luc. 3. Iam enim secutis ad radicem arboris posita est, id est ad vitam hominis. Nam omni hora & die deponitur quædam particula, ideo stultum est sperare in longitudine dierum: sicut fecit diues, de quo Luc. 12. cui dictum est: Stulte hæc nocte morieris, &c. Ecce promisit sibi annos plurimos, & non habuit noctem plenam, sic & nos. Greg. Qui penitenti veniam spondit, diem crastinum non promittit. Quarto est amara, quia dubia. Primo quo ad tempus. Matt. 25. Nescitis diem neque horam. Secundo est dubia quo ad statum. Eccle. 9. Nescit homo finem suum. Tertio est dubia quo ad locum Bernar. Certum est quod moriemur, incertum autem ubi, quo modo & quando: nam mors ubique te expectat: si prudens es ubique expectat eam. Ideo Eccle. 11. Si homo multis annis vixerit meminisse debet tenebrosis temporis, id est mortis in qua occidet lux gratiæ. Secunda est mors culpæ, scilicet quando homo facit peccatum mortale. De qua Psal. Parauit in eo vasa mortis, scilicet per peccatum. Et hoc dupliciter. Primo consentiendo. Matt. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est, scilicet in peruersa voluntate. Nam sicut bona voluntas remuneratur: sic & mala punitur. Greg. Non est vacua manus à munere quando arca cordis est plena bona voluntate: & sic eccidit. Non est vacua manus à pœna, ubi est voluntas mala. Nam cogitatio mala sine consensu est venialis. Unde Aug. Non sentit qui non consentit. Secundo moritur homo peccatum perpetrando. Iaco. 1. Peccatum cum consummatum fuerit generat mortem, scilicet culpæ. Et hæc mors est amara. Nam sicut mortuus est frigidus: & sic peccator in mortali sine igne diuini amoris est. Etiam sicut mortuus non comedit nec bibit: & sic peccator in mortali non fit particeps bonorum. Eccl. 9. Qui in vno offendit perdit multa bona. Item sicut mortuus foetet: & sic peccatores. Psal. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus suis.

ENARRATIO XXVIII.

87

suis. Tertia est mors gloriæ, scilicet ubi homo moritur mundo & peccato & viuit Christo. ad Coloss. 3. Mortificate membra vestra quæ sunt super terram. Non dicit membra vestra quæ sunt sub terra vt in morte: nam tunc non sunt apta ad mortificationem, sed ad putrefactionem. Non quæ sunt in terra, vt in fenestrate, sed quæ sunt super terram, id est in iuuentute: tunc membra sunt apta ad mortificandum ne vitia in eis regnent. ad Rom. 6. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentiis eius. Et sic peccata sunt mortificanda. Et tunc viuificant merita. ad Rom. 8. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Et ad Coloss. 3. Mortui estis, & vita vestra abscondita est in Christo. Nam sicut mortuus priuatur sensibus, sic & boni abstinēt sensus innoxios. Et hoc docuit Isido. Mori oportet in carne mundo, ne moriamur in anima Christo. Hæc mors est amara ipsis mundanis. Matt. 7. Arcta est via que ducit ad vitam, &c. Dulcis verò bonis & electis. Psal. Pretiosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Quarta est mors gehennæ, de qua Ezech. 24. Non planges neque plorabis, neque fluent lachrymæ tua: ingemisce tacens, luctum mortuorum non facies. Rom. quia ibi non est spes redemptionis. Iob 7. Qui descendit ad inferos non ascendet neque reuertetur ultra in domum suam: nec eum cognoscat amplius locus eius. Aug. Mors æterna est quæ nullo sine clauditur: nulla accedit consolatio: nulla recedit desperatio. Et Ioann. Luct omnia quæ fecit, nec tamē consumetur, quia ibi erit mors sine morte, eternitas sine fine. Tali morte mortuus est diues. Luc. 16. & sepultus est in inferno: vt ferrum à fabro in igne. Et hæc est amara, imò amarissima. Psal. Mors peccatorum pessima. Et horum mortuorum hodie non fit mentio nec memoria. August. Si scirem patrem meum vel matrem in inferno, nollem plus orare quam pro diabolo pro eis. Sed primorum mortuorum quantum mortui sunt morte naturæ sit memoria. De quibus 2. Machab. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.

FERIA II POST REMINISCERE,

ENARRATIO XXVIII.

Queratis me, & in peccato vestro moriemini. Ioannis 8. Idem quod capti multa patiuntur detrimenta. Primo famem, secundo tristantur frequenter, tertio non habent requiem, & si habent dominum gratiosum, ille liberat eos. Spiritualliter, & sic animæ fideles sunt capti in purgatorio. Primo

FERIA II. POST REMINISCERE,

patiuntur famem, scilicet bonorum operum. Psal. 58. Famem patientur vt canes. Nam nihil habent nisi quod eis præstamus: quia sunt extra statum promerendi. Secundo tristantur & cum tristitia capiunt cibum, id est opera: quia non exeunt nisi satisfaciunt. Ps. 79. Cibabis nos pane lachrymarum. Tertio requies non habent, ergo clamant ad fideles amicos. Et sic facit ecclesia in officio missæ: Redime me & miserere mei, &c. Et in collecta: Præsta quæsumus omnipotens deus, vt familia quæ assidendo ab alimentis abstinet: festando iusticiam mens à culpa ieiunet. Et figuratur in epistola Daniel. 9. qui orauit: Domine deus qui eduxisti populum tuum de terra Aegypti in manu forti: peccauimus domine, iniquitatem fecimus in omnem iusticiam tuam auertatur obsecro ira tua, &c. & exaudi deus noster orationem serui tui & preces eius, &c. Et quia videmus si vincit habet gratiosum dominum exaudiet eum, si non mittit eum mori in vinculis. Et sic fecit Iesus Iudæis dicens: *Queritis me, & in peccatis vestris moriemini.* In summa euangelij quatuor innuuntur. Primo vilis delicti castigatio, ibi: *Ego vado & queritis me.* Secundo subtilis peccati meditatio, ibi: *Si enim non credideritis.* Tertio fidelis dicti demonstratio, ibi: *Dixit eis Iesus.* Principium qui loquor vobis. Quarto vilis fidei modificatio, ibi: *Cum exaltauerit.* De primo dicit, In illo tempore, scilicet cum fuerat Iesus in templo in Hierusalem, & ait: *Ego sum lux mundi.* Tunc scribere cœperunt: *Tu de teipso testimonium perhibes, testimonium tuum non est verum.* Et respondit Iesus: *In lege vestra scriptum est: Duorum hominum testimonium est verum. Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me qui misit me pater.* Dicebant autem ei: *Qui est pater tuus? Respondit: Neque me scitis, neque patrem meum scitis. Si me sciretis, sciretis & patrem meum sciretis.* Tunc inter cetera ait: *Ego vado ad patrem, scilicet per passionem.* Prænuntiat morte suam esse voluntariam: quia per se vadit non ab alio ductus. Ioan. 10. Nemo tollet à me animam meam. Nam dicitur Ioan. 7. *Querabant eum Iudæi apprehendere, & nemo misit in illum manus: quia nondum venit hora eius.* Ideo bene dicitur: *Ego vado, quasi diceret: Frustra me persequimini, ego enim elegeri tempus quando pro humani generis salute mori deſcarni, & queritis me, scilicet persequendo in membris, & non ex amore sed ex odio.* Et in peccato vestro moriemini, id est si perſeuerabitis vsque ad mortem in ipſo moriemini. Nota secundum quod sunt diuersi homines, sic & diuersimodè seu diuersis temporibus

ENARRATIO XXVIII.

88

poribus queritur Iesus. Primo aliqui querunt eum manè, & sic inuenitur faciliter. Et sic istæ mulieres in die Paschæ. Marc. vlti mo. Et valde manè vna sabbathorum, &c. Et sic tu in iuuesture. Proverb. 8. *Qui manè vigilauerit ad me, inueniet me.* Secundo aliqui querunt eum vesperi, & inuenitur difficulter, sicut dicitur, Luc. 24. de duobus discipulis euntibus in Emaus, qui dixerunt: *Mane nobiscum domine, quoniam aduesperasceit.* Et tamè dominus durè reprehendit eos. Et sic aliqui in senectute. Ps. 21. *Aruit tanquã testa virtus mea, quia obstinati rarò confitentur.* Ideo sequitur: *Et lingua mea adhesit faucibus meis.* Et sic quãdoq; moriuntur sine confessione, ex quo sequitur: *Et in puluerem mortis deduxisti me.* Tertio aliqui querunt eum sero, & est dubitabile an inuenitur. Ioan. 20. *Cum esset sero, &c. Iesus venit, & tamen dubitauerunt, quia spiritum esse crediderunt.* Et sic aliqui in morte volunt eum querere. Vnde Aug. *Pœnitentia sera rarò vera.* Si vis agere pœnitentiam quando peccare nō potes, tunc peccata te dimittunt, & tu non ea. tunc certum, & dimitte incertum. Quarto aliqui in nocte, & sic milites custodientes sepulchrum querentes in nocte non inueniunt. Et sic aliqui in peccato noctis non inueniunt. Cantic. 3. In lectulo meo quaerui per noctem, & non inueni. Reuera non inueni miseratorem post mortem: quia sic est in mundo, non vt glorificatorem: quia sic est in celo: sed vt iusticiæ exactorem. Isa. 52. *Querite dominum dum inueniri potest, &c.* Ergo subdit: *In peccatis vestris moriemini.* Nota quidam moriuntur pro peccatis, & sic tantum vnus est mortuus, scilicet Christus. 1. Petri 2. *Christus mortuus est pro peccatis nostris: iustis pro iniustis.* Et hæc mors est amara. Thren. 1. *O vos omnes qui transitis per viã, &c.* Et Sapient. 1. *Morte turpissima condemnemus eum.* Aliqui verò moriuntur peccato, & sic tantum boni. 1. Petri 2. *Peccatis mortui, iustitiæ viuamus.* Aliqui propter peccatum, & sic nos omnes Rom. 5. *Per peccatum intrauit mors in mundum.* Aliqui in peccato & sic Iudæi, de quibus hic in textu dicitur. *Moriemini in peccatis vestris.* Eccl. 41. *O mors quam amara est memoria tua.* Tunc subdit: *Quo ego vado vos non potestis venire: quia iam mortui erant in peccatis & in statu damnationis: ideo ad gloriã patri ad quam iuit saluator per mortem, nunquã venire poterat.* Remig. *Non poterat venire, quia noluerit in eum credere, nec eum diligere: illa est enim via ad eum.* Sciendũ multipliciter impediuntur aliqui à deo, quod nō possunt venire quo Christus vadit,

FERIA II. POST REMINISCERE,

Primi sunt ignorantes viam. Psal. Non est timor dei ante oculos eorum: viam pacis non cognouerunt. Et hæc est via penitentia: per quam peruenitur ad pacem æternitatis. De qua Exod. 5. Tibimus viam trium dierum in solitudine. Tres dies sunt tres partes penitentia: sine quibus nemo perueniet ad Christum. Luc. 13. Nisi penitentiam egeritis omnes simul peribitis. Secundi ratione contrarietatis, & sic impediuntur peccatores. Et de hoc loquitur. Psal. Non habitabit in medio domus tuæ qui facit superbiam, sed solum qui peccato caret & est innocens. Psal. Domine quæ habitabit in tabernaculo tuo? Innocens manibus. Tertij ratione imperfectionis vel indispositionis. Hoc modo impediuntur iusti quàm diu sunt in corpore. 2. ad Corinth. 5. Quàm diu sumus in corpore peregrinamur à domino. Talibus enim dicit dominus simpliciter, Quo ego vado vos non, & c. sed addit determinationem temporis. Ioan. 13. Quo ego vado non potestis me modò sequi. Sequitur malus Iudæorum intellectus circa prædicta. Dicebant ergo Iudæi: Nunquid interficiet semetipsum, quia dicit: Quo ego vado vos non potestis venire. Quæ quidem opinio secundum Aug. stulta est: nam poterant seipsum interficere & venire ad mortem. Non ergo mors erat terminus quo iturus erat, sed via qua ibat ad patrem. Vnde nõ dixit quod nõ possent ire ad mortem, sed per mortem non poterant ire ad locum quo Christus exaltabitur per mortem ad dexteram patris. Vel secundum Origem Iudæi habuerunt ex Isa. 53. quod Christus esset voluntariè moriturus. Dicit enim ibi pro eo qui tradidit animam suam in mortem. Et ideo ex hoc habuerunt aliquam suspicionem quod Iesus Christus esset. Ex hoc ergo quod dixit: Quo ego vado, introduxerunt hanc opinionem quod ipse semetipsum voluntariè morti traderet. Contumeliosè tamen hæc proferunt dicentes: Nunquid interficiet, & c. Aliàs dixissent: Nunquid anima cum ipsi placuerit egredietur relicto corpore, quod nos nõ possumus facere. Sequitur iam illud quod eis dominus ad hoc respondit conuincendo eos quod verba sua non intelligebat. Vnde de deo sum es, ego de superius sum: vos de mundo huc estis, ego non sum de hoc mundo. Non ergo est mirum quod maiores vestri falsum habuerunt intellectum, quia de mundo fuerunt & animales: animalis autem homo non sapit ea quæ dei sunt. Aug. Si nõ credideritis quia ego sum Christus, quia ego sum filius dei, nõ credetis quia ego sum verbum patris, quia ego sum conditor mundi, quia ego sum hominis creator, hominis & redemptor.

Nisi

ENARRATIO XXVIII.

Nisi hæc omnia credideritis moriemini in peccatis. Ideo Iudei dicebant Christo: Tu quis es? quasi dicerent ironice, vt sciamus te & non moriamur in peccato. Sciendum quod litera illa intelligi potest de Christo filio dei & de Christo homine. Nam Christus secundum quod filius dei est, est de superius. Ioan. 16. Exiui à patre, & veni in mundum. Et similiter non est de hoc mundo sensibilis qui cõsentit in rebus sensibilibus quia præcedit mundum, sicut causa effectum. Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt, & mundus per ipsum factus est. Si autem homo Christus est de superius propter virtutem firmatiuam quæ fuit virtus spiritus sancti, quantum ad animam, corpus eius bene est pars vniuersi. Et sic est de mundo quantum ad substantiam: non tamè quantum ad peccati deordinationem, quæ deordinatio nomine mundi in sacra scriptura sapius intelligitur. Vnde nullum habuit affectum ad hunc mundum & ad hæc mundana, sed ad superiora vbi iam eius animus cõuersabatur. ad Phil. 3. Nostra cõuersatio in cælis est. Math. 6. Vbi est thesaurus tuus, & c. Iudæi verò sic erant de mundo, quia habuerunt affectum ad terrena. Vnde ergo cõcludit: Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris. Circa quod sciendum, quod vnumquodque in suo genere de inferioribus si sibi relinquatur naturalia deorsum tendit, sicut omnia grauias, & nihil naturaliter tendit sursum nisi quod à superioribus habet originem: sicut ignis & huiusmodi leuia. Sicut ergo est in rebus corporalibus, sic in spiritualibus, quod innuitur Ioan. 3. De cælo descendit, secundum hoc sensus literæ ille est: Hæc est causa quare non potestis venire quo ego vado: quia cum sitis deorsum quantum in vobis est, non potestis ascendere, & ideo dixi, quia moriemini in peccatis vestris: supra dixit in peccato vestro singulariter, quia principale peccatum eorum fuit persecutio Christi & membrorum eius. Sed adhuc sequebantur multa alia peccata, propter hoc replicauit in plurali, dicens: In peccatis vestris moriemini. Dixi secundo tangitur subtilis peccati medicatio, cum subdit: si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro, quasi dicat: Nati estis in peccato originali à quo non potestis absolui nisi per fidem meram: quia nisi credideritis quia ego sum, moriemini in peccato. Et sic remedium quo peccatum eorum curari potuit fuit, fides. Dixit autem Christus non tantum quia ego sum, & non dixit, quia ego sum Christus, vel filius dei, vel quem propheta prædixerunt: vt ostenderet se esse illum qui olim Moysi dixerat: Ego sum, qui sum. Eodem Quadrag. Thef. M

FERIA II. POST REMINISCERE.

enim verbo essentia vsus est loquens ad Iudaeos, dicens: Quia ego sum, quasi diceret: Ego qui tunc veni per angelum vt mitterem Moysen ad populum meum: ego ipse per meipsum veni ad liberandum genus humanum. Illi autem in stultitia sua perseverantes, & subtilitatem verborum non intelligentes, dixerunt quod sequitur: Tu quis es? scilicet vt credamus. Quod cognoscens quoddam Sapiens aiebat: pauper locutus est, & dicitur: Tu quis es? Eandem questionem fecerunt olim Scribae & Pharisaei Iohanni Baptistae. Io. 1. Dixi tertio ostenditur fidelis dicti demonstratio, cum subditur: Dixit autem Iesus, principium qui loquor vobis. Fidele quippe dictum quod remedium contra peccatum perfectionis fuerit fides. Et ad hoc sunt rationes inducentes. Prima est natura subtilitas, quae innuitur cum dicitur, Principium &c. Vbi sciendum quod pater dicitur principium filij per generationem. Io. 1. In principio erat verbum, &c. Filius autem dicitur principium cum patre: spiritus sanctus per inspirationem. Et tres personae simul sunt principium creaturae per creationem. Psal. In principio id est filio tu domini, scilicet pater terram fundasti. Similiter & filius dicitur principium respectu totius creaturae. Nam hoc quod est per essentialitalem est principium & causa eorum quae sunt per participationem. Ipse autem est per essentialitatem, omnes vero creaturae per participationem. Igitur est omnium creaturarum principium. Psal. Tecum principium, id est filius. Sed quia Christus non habet in se diuinam naturam solum, sed etiam humanam: ideo addidit, qui & loquor vobis, quasi dicat: Ego sum deus propter vos factus homo: ad hoc descendi vt vobis loqui possem per susceptam formam serui. Heb. 1. Multiphariae multique modis olim loquens deus patribus in prophetis, nouissimè autem diebus illis loquens nobis in proprio filio, &c. Ioan. 1. Vnigenitus qui est in sinu patris ipse enarrauit. Secunda ratio inducens ad credendum eum esse Christum, est iudiciaria potestas. De qua sequitur: Multa habeo vobis loqui & iudicare: quia ego habeo auctoritatem vos iudicandi. Sed sciendum quod aliud est loqui vobis, aliud loqui de vobis. Loqui vobis est loqui ad utilitatem vestram. Sic loquitur vobis Christus dum viuimus praedicando, inspirando & huiusmodi. Loqui de vobis est non ad vestram utilitatem, sed ad iustitiam ostendendam: & hoc modo loquitur in iudicio futuro: & sic accipitur hic: Multa habeo adhuc vobis loqui. Sed quod dicitur Ioan. 3. Non enim misit deus filium suum in mundum vt iudicet: intelligitur de

ENARRATIO XXVIII.

de iudicio in primo suo aduentu. Ratio tertia inducens est veritas aeterna, de qua modo subditur: Sed qui misit me verax est, & ego quae audiui ab eo haec loquor in mundo, quasi dicat secundu Chryso. Dico quod habeo de vobis iudicare: sed hoc differo, non ex potentia sed ex obedientia voluntatis paterna. Nam qui misit me verax est. Vnde cum promissit mittere saluatorem & propugnatorem, misit me nunc ad saluandum. Ergo quia non loquor nisi quae audiui ab eo: ideo loquor vobis salutaria. Vel sic: Qui misit me verax est. Ego autem loquor consona ei: ideo loquor vera. Ideo debetis mihi credere. Veritatem enim dico vobis, quia filius sum veritatis. Sciendum etiam quod audire eum a patre, nihil aliud est quam ipsum esse a patre: quia ab illo habet audientiam a quo habet essentiam. Et attendendum quod omnem gloriam dat deo patri vnicus filius, vt nos esse instruat exemplo suo: quia si ipse qui est coaeternus filius omnem gloriam dat ei a quo est, multo magis nos deum glorificare in operibus debemus cum serui eius simus. Et non cognouerunt quia patrem eius dicebat deum: hoc addit euangelista vt ostendat cecitatem eorum: nondum habebant oculos cordis apertos, quibus & filij aequalitatem intelligerent, quia carnales erant. Veruntamen multi Iudaeorum in morte eius crediderunt videntes miracula quae fiebant, vt habetur Luc. 23. Similiter ad praedicationem apostolorum post mortem eius. Dixi quarto agitur utilis fidei modificatio, cum sequitur: Cum exaltaueritis filium hominis, tu cognoscetis quia ego sum. Vbi sciendum modus siue modificatio qua peruenitur ad fidem quae remedium dictum est contra peccatum perfectionis, dicitur fore filij hominis exaltatio siue crucifixio, quae per Iudaeos cruci crudeliter assistentes facta est. Et tunc multi de Iudaeis crediderunt eum Christum esse: non solum per gloriam resurrectionis suae, sed etiam secundum Chry. per poenam captiuitatis & destructionis Iudaeorum. Vel vt dictum est multi Iudaeorum videtes signa in passione domini facta perfecte crediderunt. Iuxta illud Io. 12. Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. Ideo secundum Augu. Crucis commemorat passionem, vt det spes peccatoribus, vt si nemo desperet in quocumque etiam scelere & malo sit constitutus: ex quo ipsi crucifixus Christum per sanguinem eius liberantur a peccatis. Et a me facio nihil: licet me docuit pater ita loquor, &c. In duobus assignat originem suam a patre. Primo in his quae facit, ideo dicit: A me facio nihil. Ioan. 5. Non potest filius a se facere quicquam: ab illo enim sibi est operatio. a

FERIA III. POST REMINISCERE,

quo sibi est generatio. Secūdo in his quæ dicit, scilicet sicut docuit, id est tradidit mihi sciētiā generādo me sciēte, quia cū sit simplex natura veritatis, hoc est filio esse quod nosse. Ioan. 17. Mea doctrina non est mea, quasi dicat sicut esse nō habeo à me sed à patre: sic etiā doctrinā siue sciētiā. Et ne intelligatur quod sit missus à patre quasi ab eo distinctus: ideo addit docēdo eius inseparabilitatē à patre. Et qui misit me, scilicet secūdo humanitatē, me ū est, scilicet secūdo diuinitatē, & nō relinquit me solū. Simul enim sunt inseparati pater & filius. Primo per essentia unitatem. Ioan. 9. Ego in patre, & pater in me est. Secundo per amoris coniunctionem. Ioan. Pater diligit filium, &c. Et licet sic sint simul, tamen solus filius missus est: hoc est solus incarnatus est, sicut solus passus est. Missio enim eius in carnatio est. ad Gal. 4. At vbi venit plenitudo temporis misit deus filium suū, &c. Et vt aliquo vtr exemplo perpēde. Sicut aliqua arbor radium solis in se suscipiens ferro inciditur: cum tamen radi⁹ solis, nec incidi possit, nec ab arbore separari. ita deus pater & ipsa in Christo diuinitas pati non potuit, sed sola Christi humanitas passibilis fuit: quāuis pater misit filium, tamen non recessit à filio, nec ē conuerso. Ideo sequitur: *Et non relinquit me solum: quia quæ placita sunt ei facta sunt semper.* Per hoc tamen quod ea quæ patri placita fuerunt fecit, non ponitur pro causa meritoria, sed pro signo. Signum autē quod pater est cum filio, est illud quod filius facit quæ patri placēt. Ideo bene dicitur Proverb. 8. Cum eo eram cuncta componens. Hæc illo loquente multi crediderunt in eum. Ecce effectus doctrinæ Christi: quæ est conuersio multorum ad fidem. Ideo fides tantū exauditur: tantū per verbum dei. Meliores fuerunt hi multis modernis Christianis qui nequaquā auditis de Christo prædicationibus credere curant. Ideo damnabuntur, quia qui non crediderit condemnabitur, &c.

FERIA III. ENARRATIO XXIX.

Vnus est enim magister vester Christus. Marci 12. Lucæ 20. Matthæ 23.

Consuetudo & proprietas boni scholaris est, vt quarat magistrum illuminatū & vt sit ei obediens. Spiritualiter, & sic nos habemus magistrū Christū. Coll. 2. Omnes thesauri, &c. Verē illuminatus, ergo introitus quarit talem cum cætat: Tibi dixit cor meum exquisiuit te facies mea, faciē tuā domine requiram

ENARRATIO XXIX. 91

quiram. Psal. Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo, &c. Ergo in timore tene mādāta eius. Et hoc petit in collecta: Perfici quæsumus domine in nobis benignus obseruantia subfidium: vt qui te autore faciēda cognouimus: te operante impleamus: Et hoc fecit Helias, vt patet in epistola: qui fuit obediens vadens ad mulierem Sareptenam. Similiter & mulier quæ habuit modicum farina & modicum olei, quæ bene propter obediētia dei diuisit Heliaz, & non fuit diminuta farina, nec oleum, 3. Reg. 17. Ecce quā pius magister qui discipulos suos non sinit pati defectum, de quo thema. *Vnus est enim magister vester Christus.*

In summa euangelij duo innuuntur. Primo ponit excessum prælatorum. Secundo subdit informationem subditorum: ibi: *Vos autem nolite vocari rabbi, &c.* De primo dicitur, In illo tempore, scilicet cum Christus interrogauit Iudæos de Christo cuius filius sit: ipsi non potentes respondere: & sic refutati, ait discipulis suis & turbis quomodo prælati excederent in tribus. Primo quod subditos verbis & exēplis non instruunt. Secundo quod subditis fortia onera imponunt & sibi leuia. Tertio quod de potestate sibi collata superbiunt. De primo: *super cathedra san Moysi. Glo. doctrinā quā Moyses docuit. sederunt scriba & pharisei,* quasi in magno honore, sed nō in opere. Chryso. Videte quomodo sedetis: quia non cathedra facit sacerdotē: sed sacerdos cathedra: non locus sanctificat hominem, sed homo locū. Subdit: *Omnia quæcunque dixerint vobis, id est ad vtilitatē vestrā: seruate, s. corde: & facite, s. opere: secundum verò opera eorum nolite facere.* Bernard. Multi multa sciūt, seipos nesciūt, alios docēt, & seipos negligūt. Glo. interlinearis: Doctrinā serua, vitā eorū vita, quia opera eorū mala. Chry. sup. Matr. ponit tria exēpla. Primū, terra fert aurū pretiosū quæ tñ est vtilis & calcatur pedibus, & aurū eligitur, terra relinquitur. Et sic vos doctrinā recipite mores relinquitē, & nō contēnite ppter immūdā eorū vitā. Et verbū dei dicitur aurū, quia incorruptibile, & sic verba dei seruāt hominē à putrefactione peccati. Psal. In corde meo abscondi eloquia tua vt nō peccem tibi. Secūdo exemplum. Herba amara multoties fert florē delectabilē: & apis dimittit herbā & colligit florē. Sic licet prælatus amarus in rancore: tamen florē veritatis dei pponit: quæ sicut flos, pducit fructū: & sic verbū dei. Iaco. 1. Volūtariē nos genuit verbo veritatis. Tertio exēplū. Rosa de spina oritur, & sic prælatus licet sit auarus. Luc. 8. Diuitiz

lo modo, quia quanto gradus altior, tato casus profundior. Secundus excessus erat quod subditis fortia onera imponunt & tibi leuia. Ideo subdit: *Alligant hominibus onera grauiora & impenabilia*, scilicet onera legis, de quibus Act. 15. dixit Petrus: *Ut quid vultis imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque nos neque patres nostri portare potuimus: ut fuerunt onera decimarum.* Vnde Mat. 23. *Vae vobis scribae & pharisei, qui decimatis mentam, &c. & relinquitis quae grauiora sunt, legis iudicium & misericordiam & fidem.* Et hoc fecerunt ut allicerent ad dandum decimas. Isti figurantur per Roboam 3. Reg. 12. *Pater meus caecidit vos flagellis, ego autem caedam vos scorpionibus quod tamen non debet fieri.* Tribus enim de causis secundum Chrysostr. poenitentia grauis non est imponenda. Prima propter maius periculum quia saepe talis homo potentiam sibi datam proiicit, & tanquam desperatus ad peccatum redit, ut pater in exemplo: Si fascem super adolescentem posueris importabilem: aut proiicit aut succumbit. Secunda ratio. Chrysostr. propter vitandum dei iudicium. Nam melius est reddere rationem de misericordia quam de crudelitate. Iaco. 2. *Iudicium sine misericordia fit illi qui non facit misericordiam.* Ergo misericors confessor potest dicere illud Psal. 39. *Non abscondi misericordiam tuam a consilio multo.* Tu autem domine ne longe facias misericordias tuas a me, &c. Ac si diceret: *Sicut fecialis, sic fac & mihi.* Tertia propter liberalem dominum, secundum Chrysostr. Vbi enim pater familias largus est dispensator: non debet esse auarus minister. Ideo Chrysostr. *Circa vitam tuam esto austerus: circa aliorum benignus.* Audiant te homines parua mandantem & grauiam facientem. Ad Gall. 6. *Fratres si homo occupatus fuerit in aliquo delicto vos qui estis spirituales, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis.* Et subdit: *Alter alterius onera portare, &c. & sic adimplebitis legem Christi.* Vnde versus: Confessor mitis, affabilis, atque benignus, Sit sapiens, iustus, sit dulcis, compariensque, Ut non ipse suum, commissaque crimina prodat. Debet nanque esse Samaritanus, de quo Luc. 10. Vnde versus: Infundat oleum mulcens vinumque, flagella. Nunc virgam patris: nunc porrigat vbera matris, Exemplo patris qui occurrit filio prodigo. Lucae. 15. Tertius excessus erat quod de potestate superbiebant & de opere. Ideo subdit: *Omnia opera faciunt ut videantur ab hominibus*, id est gloria

FERIA III. POST REMINISCERE,

spinae sunt tamen rosam verbi dei serua. Et verbum dei dicitur rosa ratione dulcis odoris. Psal. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua domine, &c.* Quartum sicut margarita pretiosa inuenitur in coctis marinis, &c. & sic verbum dei. Mat. 7. *Nolite margaritas proicere, &c.* ergo verbum dei non est spernendum a malo sacerdote. Quintum exemplum, sicut vnus non spernit nuntium domini, licet veniat Isidori vestimentis, quia non accipit eum propter se, sed propter dominum: & sic tu malum sacerdotem qui missus est a deo. ad Ro. 10. *Quomodo predicabunt nisi mittantur. & portent memoriam dei.* Psal. 67. *Dominus dat verbum euangelizantibus virtute multa.* Ezech. 3. *Nolite audire te, quia nolunt audire me.* Omnis quippe domus Israel attrita fronte est, & duro corde. Ergo sunt audiendi. Subdit rationem: *Dicunt & non faciunt.* id est non concordat verbis doctrinae vita eorum. Chrysostr. *Pace aliis dant & ipsimet non habent.* Fide predicant, & infideliter agunt. Veritatem laudant, & mendacia diligunt. Auaritiam castigant, cupiditate exercent. Similes sunt manibus in via, causa panis in ecclesia, fabris arcae Noe. Consideremus predicatores, doctores, magistrorum, sacerdotes, religiosos, iudices, iuratos ciues, imo omnes christicolae: verum non verificetur de iis hoc: *dicunt & non faciunt.* Psal. 11. *Quonia defecit sanctus, diminutae sunt veritates a filiis hominum, vana locuti sunt vnusquisque ad proximum suum, labia dolosa in corde, cum os aliud loquitur, cor aliud machinatur.* ad Rom. 2. *In quo alterum iudicas te ipsum condemnas.* Sicut caedela alia lucens seipsum consumens: sic praelati alios verbo Christi viuificant & seipsum mortificant. Alios saluant, seipsum damnant, sicut dicitur Christo Mat. 27. *irrisorie: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere.* vnde August. *Bene docere & male agere, est lingua propria se condemnare.* In quibus impletur illud Gene. 27. *Vox quidem Iacob, id est supplantatoris, manus, id est opera: Elau. id est veritatis.* Ergo verus praelatus verbo & opere debet docere. Act. 1. *Ccepit Iesus facere & docere.* Vnde dum vox vitae non discordat, dulcis est symphonia, scilicet praedicatoris. Et Mat. 7. *Qui fecerit & docuerit hic magnus erit in regno caelorum.* Sed heu plures sic dicunt contra docentes. Tamen hoc delictum committit praelatus noster. non est hoc aduertendum, sed in propria virtute vel conscientia confidendum est: quia de praelatis dicitur ad Ro. 2. *Qui ergo alium doces te ipsum non doces.* Quia praedicas non furandum, furaris: non moechandum, moecharis, &c. ex illis quod fugias iudicium dei, quasi dicat noli

riam hominum quaerunt. Dilatant enim phylacteria sua; id est chartas decalogi. Ideo Hieron. dicit: Phylacteriū dicitur à phylaxi, id est seruare, & therō quod est lex quasi cōseruatoria legis, quia scribebant decalogum in magnis scedulis fronti impōsitis, vt præ ceteris religiosiores apparerent, malè interpretantes illud Deut. 6. Ligabis ea quasi lignum in manibus tuis, & erunt semper ante oculos tuos, cum spiritualiter manus sit operatio & oculi sint ipsa meditatio: Et magnificam fimbrias. Licet enim omnes Iudæi in quatuor angulis palliorū portabant iuxta præceptum Moyfi. Numeri 15. & Deut. 22. pharisæi tamē ferebant grādes fimbrias & spinas ligabant in eis quæ eos cūdo vel sedendo pungerent, vt sic recolerent beneficia dei, & hoc totum faciebant ad ostentationem. Sicut adhuc aliqui gerentes habitum vilem ad hominū laudem. De quibus Matth. 7. Attendite à falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Nam dicitur Ecclesia. 19. Est qui nequit se humiliter & interiora eius plena sunt dolo. Tunc subdit de eorum superbia cordis. Amant enim primas recubitus in cœnis: vt sic principales videantur: & primas cathedras in synagogis & salutationes in foro. Nam homines tripliciter conueniunt, vel ad tractandum carnalia sicut in cœnis: vel spiritualia sicut in synagogis: vel etiam temporalia sicut in foro. Et omnibus his volebant pharisæi principatum habere, & cari ab hominibus rabbi. Chrysostomus: Vocari volunt non esse nomen appetunt & officium negligunt. Nam desiderare scientiam & actum docendi nō est malum, sed meritorium, sed desiderare nomen tantum, hoc est malū & superbia peccatū. Si tantū desideretur nomen & autoritas magistris, & ad hoc quod scientia iam habita aliquis possit melius vti non est malum, sed est bonum: quia bonus doctor debet inquirere illa quæ faciunt efficaciam suæ doctrinæ. Dixi secundo subdit informationem subditorum dicens: Vos autem nolite vocari rabbi, id est nolite appetere scientiam ratione vanæ laudis. Iacobi. 3. Nolite plures magistri fieri, id est nolite vobis ascribere vel aliis attribuire autoritatē scientiæ: quia homines docent ministerio: deus autē in fundit lumen sapientiæ. Iacō sequitur: Vnus est enim magister, scilicet autoritate, s. qui illuminat hominē interius: quod alius nō potest. Mat. 70. Deus docuisti me à iuuenture meæ, &c. Vnde Chrysost. Si autem homo hominem erudiret, omnes homi-

mines discerent, quia doctores habent: nunc autē quia non homo docet sed deus, ideo multi docentur sed pauci discunt. Hac ille. Omnis enim frater estis. Vbi. dissuadet appetitum laudis ratione potestatis. Nullus enim debet sibi vsurpare potestatem super alium nisi vocatus tanquam Aarō: quia omnes æquales sumus fratres ab vno, scilicet deo facti: & ab vno, s. Adam geniti: ad vnā hereditatē vocati, scilicet regnū calorum. Et patrem nolite vocare super terram. Vnus est enim pater vester qui in caelis est. q. d. Autoritatem generadi, siue carnaliter, siue spiritualiter, nolite alicui terreno patri ascribere: sed deo. Malach. 2. Nunquid non est vnus pater omnium nostrorū: Vnde Chrysost. super Mat. In mūdo enim quamuis homo hominē generat, tamen vnus est pater qui omnes creauit. Nō enim in ita vita hominis ex partibus: sed transiitū vitæ per eos accepimus. Hac ille. Nō vocem magistri: quia magister vester vnus est Christus. Sed diceres. ex quo opera trinitatis sunt indiuisa, vt dicit August. de trinitate libro primo. Et Christus dixit Matth. 10. Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Cur magistrum hie specialiter attribuitur Christo, & nō patri vel spiritui sancto? Respondetur, quia Christus est dei virtus & sapientia. 1. Corin. 1. Item in Christo thesauri sunt omnes sapientiæ & scientiæ: Colos. 2. Item Christus est fons sapientiæ & verbum dei in excelsis. Eccl. 1. Item Christus ides est missus in mundum, vt esset hominibus magistrus & adiutorius, vt dicit August. licet hæc omnia tribuantur trinitati tamē Christo specialiter. Nota, magister appellatur qui erudit exēplo. Rabbi vero dicitur qui erudit vërbo. Tunc subdit: Quis mater est vestrū exi magister vester: hoc est, qui vult aliōs præuenire regēdo, debet illos præuenire obsequēdo. Eccl. 32. Rectorē te posuerūt noli extolli, sed esto in illis quasi vnus ex illis. Origenes: Qui proponit verba diuina, sciensq; fructificat: nequaquam se magistrū sed ministrū fateatur. Ideo subdit: Qui autem se exaltauerit humiliabitur, id est pro honore habebit dederit: pro laude habebit infamia. Remig. Omnes qui se de suis meritis extollūt, apud deū humiliantur. Et qui se in beneficiis humiliat, apud deū exaltatur. Pro quo sciēdiū, triplex est superbia. Prima in affectu: & illā habuit Lucifer in cælo. Esa. 14. In cæli conscendā super astra dei exaltabo solium meū. Et hæc orta est in cælo & impugnat homines cœlestes: sicut discipulos Iesu. Luc. 22. Facta est contentio inter eos, quis eorū maior videretur esse. Secūda in intellectu, s. in

FERIA IIII. POST REMINISCERE,

appetitu sciētia: Et oriebatur in paradiso in primis parentibus Gen. 3. Eritis sicut dii scientes bonū & malū. Heu multi vexantur tali superbia: de quibus Esa. 5. Vx vobis qui sapientes estis in oculis vestris, & corā vosmetipsis prudētes. Tales nō appetūt sciētiā dei sed mūdi. Hiere. 4. Sapientes sunt vt faciāt malas; bene autē facere nescierūt. Et 1. Corinth. 3. Sapiētia huius mundi stultitia est apud deū. Tertia in actu: & hęc est dispersa in toto mundo, vt vnus alterū opprimat: dicitur illud Sapien. 2. Opprimamus paupere iustum: & nō parcamus viduę, &c. sic fortitudo nostra lex iniustitię nostrę. Ab hoc peccato debemus cauere: quia est maximū. Psal. 18. Emundabor à delicto maximo. Nā est corona aliorū omniū. Esa. 28. Vx corona superbia: Nā est regina aliorū vitorū. Nam sicut regina nō ambulat solitariē sed cū societate: sic superbia. Eccle. 10. Initiū omnis peccati superbia: qui tenuerit illā implebitur maledictis, s. vitiiis. Glor. interlinearis: De superbia nascitur hęcreses, scismata, detractiones, inuidia, verbositates, iactantia, contentiones, & huiusmodi quę ex cupiditate procedūt. Secundo regina requirit magnas expensas: & sic superbia non sufficiunt principatus, ducatus, & episcopatus. Vnde Eccle. 21. Domus quę nimis locuples est annihilabitur superbia. Tertio regina est caput regionis. Et sic superbia aliorū peccatorū. Eccle. 25. Non est caput nequius super caput colubri, id est superbia. Vnde Chrysost. Tolle hoc vitium quia si nō velint homines apparere hominibus sine labore, omnia vitia reserātur. Figuratur Exo. 12. Dum primogenita Pharaonis moriebātur, filij Israhel liberati sunt. Et 1. Reg. 17. Goliath in fronte percussus à David mortuus est, & filij Israhel saluati erāt. Et sic per abiectionē superbia fugatur diabolus, & saluabitur fidelis populus. Item superbia est vitanda. ideo quia signū damnationis. Grego. Euidētissimū signū reproborū est superbia, electorum humilitas. nam videmus sub cuius principis vexillo homo militat. illius dicitur esse miles. Et sic homo reperit sub vexillo humilitatis, est miles dei. Repertus vero sub vexillo superbia, est miles diaboli. Iob 41. Rex est super omnes filios superbia. Item superbia est vitanda, quia superbus peccat in se nō cognoscens quid sit: cum enim sit cinis & puluis tendit sursum quasi elementū ignis. Peccat in proximum per discedit. Prouer. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Peccat in deū quia reputat omnia habere à se & nō à deo: nō attendēs illud. 1. Corin. 4. Quid habes quod nō accepisti? Ideo Eccl. 10. Odibilis coram

ENARRATIO XXX.

coram deo & hominibus est superbia. Ideo dicit: Qui se exaltat humiliabitur, s. per descensum ad inferos. Psal. 100. Non habitabit in medio domus mea, faciens superbiam. Et contra: Qui se humiliat exaltabitur. Iob 22. Qui humiliatus fuerit erit in gloria.

FERIA IIII. ENARRATIO XXX.

Nescitis quid petatis. Matth. 20. Marci 10.

Commune est prouerbum, qui cū brachio incuruato ante conspectum magnorū accedit: ille citius intromittitur & in precibus suis exauditur. Spiritualiter: Si volumus exaudiri & intromitti in curiam regis cęlestis: tūc in hoc sacro tēpore debemus accedere ad deum per inclinationē brachij, i. per orationis humilitatē. Eccle. 35. Oratio humiliantis se, nubes penetrat. Figuratur 3. Reg. 10. Regina Saba attulit aurum & argentum. Et sic tu aurū dilectionis & argentum castitatis. Sine his enim homo nō intromittitur neq; exauditur. Deute. 16. Non appareas in conspectu dei tui vacuus. Ergo tali dicitur: Nescitis quid petatis. Ergo ecclesia sancta hodie incuruat, id est humiliat se in introitu, dicens: Ne derelinquas me, &c. Collecta: Populū tuum quęsumus domine propitius respice, &c. In epistola Hester 13. quę orauit: Domine deus miserere populo tuo, quia volunt nos inimici nostri perdere & hereditatem tuam delere: ne despicias partem tuam quam redemisti tibi ex Aegypto. Si decreueris nos liberare cōtinuo liberabimur. Ecce quā pulchrē orauit. Primo humiliauit se. Secūdo redēptionis recordata fuit. Tertio in voluntate dei omnia posuit. Hęc nō fecit hęc mulier cū filiis suis. Ideo à domino audiuit: Nescitis quid petatis, potestis bibere, &c. Aliud thema. Peregrinus constitutus in via extra propriam regionē habet desiderium ad patriā: & querit & interrogat de via. Moraliter. Et sic nos. Pl. 38. Aduena ego sum apud te & peregrinus, &c. Animus noster nō est quietus in via. Aug. Fecisti nos ad te, inquietū est cor nostrū donec requiescat in te. Idcirco debemus querere & petere viam quę ducit ad patriā, vt possimus habere saluum conductū. Hęc facit ecclesia in introitu, dicens: Ne derelinquas me domine. Et Pl. 6. Domine ne in furore tuo arguas me. Hunc Psal. secundū Greg. fecit Dauid pro seipso recordādo propria peccata quę fecit, s. adulterium, homicidiū, & numerando populū. 2. Reg. 24. Timēs ne in memoria incideret in peccata, rogauit pro saluo cōductu. Et sic ecclesia facit in collecta orans: Populū tuum quęsumus domine propitius respice, & quos ab escis carnalib; p̄cipis abstinere: à noxiis quo-

FERIA IIII. POST REMINISCERE,

que vitii cessare concede. Et sic in epistola Hester 13. Domine deus miserere populo tuo &c. Et sic nos petere debemus vt dominus assistat nobis. ne erremus à via patriæ. Sed via ducens ad patriam, scilicet Hierusalem que sursum est est tribulatio & passio. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare, &c. Idcirco dicit: *Patetis habere calcem, &c.* In summa euangelij duo inuuntur. Primo acerba passionis reuelatio. Secundo fatue petitionis correctio. Vel sic: In summa euangelij duo dominus inuauat. Primo eius passionem prædicat ibi. *Ascendens Hierosolymam.* Secundo indiscretè petentes redarguit. *Non scitis quid petatis.* De primo dicit, In illo tempore, scilicet cū venisset de Galilæa, & venit trans Iordanem in fines Iudeæ: & ibi multos curauit. *Post hec ascendit Hierosolymam:* quia in alto est sita: *summa discipulos suos sermone,* scilicet ne alios scandalizaret. Vbi nota, dicit secretè ad designandum quòd istis in tribulationibus politis reuelantur secreta. Vnde Ezech. eiusdem cap. i. iuxta flum. Chabor, quod interpretatur grauedo, apertum est cœlum & vidit visionem dei. Act. 7. Stephanus percussus lapidibus. Et Iohannes in Pathmo insula vidit ostium apertum in cœlo. Apocal. 4. Item ad designandum quòd secreta non debent omnibus manifestari. Ecclesia. 8. Non omni homini manifesta cor tuum, ne forte inferat tibi falsam gratiam & conuictetur tibi. Ecclesia. 6. Multi pacifici sint tibi: consiliarius autem vnus sit tibi de milite. Reuelauit ascendentibus ad designandum illud. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum.

Nota secundum sanctum Thom. Homo non debet de facili recipere secretum aliquod extra confessionem, & præcipue quando dicit: Dico tibi tanquã sacerdoti, vel sicut in confessione. Et cū aliquis promittit tale secretum se velle tenere, ex illa promissione tenetur illud secretum celare ac si in confessione haberet. Et transgressor reuelas tale secretum peccat mortaliter. Et si illa secreta quæ sunt pro bono particulari sunt celanda: multo magis illa arcana consilia quæ sunt pro bono cōmuni, quia Christus mysteriū mortis in secreto discipulis nunciavit, ne alij scādalizarentur: & ne divulgata impediuntur. 1. ad Cor. 2. Si enim cognouissent, nūquam dominū gloriæ crucifixissent. Et ait illis predicando passionem suam. Et hoc ideo secundum Grego. iacula præuisa minus ferunt. ideo radicit: *Ecce ascendimus Hierosolymam.* Quia appropinquauit hora passionis, ergo etiam voluit appropinquare loco passionis, scilicet Hierusalem: quia

ENARRATIO XXX.

quia ille locus fuit obligationis. Sed Iudæorum oblatio non potuit delere peccata. Psal. Holocaustum pro peccato non postulat: tunc dixi, ecce venio: nam erat agnus dei. Ioan. 1. *Et filius hominis traditur principibus sacerdotum.* Et dicit filius hominis: quia secundum quòd homo, Christus passus est. Figuratur Gene. 22. Isaac immolatus, sed aries inter vepres occisus, id est homo sub corona spinea. Sed diceret, Cur non dicit se filium dei cū à parte digniori debeat fieri denominatio? Respondet Remigius qd Christus secundum illam naturam nominat se secundū quam pari porerat. Secundo ad designandū quòd pro nobis factus est homo. Tertio se humiliat vt nos exaltaret. Sed diceret, Cur Christus toties discipulis passionem suam prænuntiavit? Respondetur primo vt daret intelligere quod non ex necessitate, sed propria voluntate pateretur. De quo Aug. 4. de tri. ca. 13. ponēs differēciam inter mortem Christi & nostram, dicit: Mors corporis nostri est à spiritu deferi. Ratio quia spiritus volens deseruit deum: deseruit verò corpus inuitus. Secundo sicut deum deseruit quia voluit: & sic corpus deserit etiam si noluerit: Christus autem ad mortē accessit, quia eam voluit, &c. Esa. 53. Oblatus est, quia voluit. Ioan. 10. Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterū sumendi eam, Secundo secundū Hiero. nobis in exemplum ne obliuisceremur passionis eius: sed iugiter meditationē mortis eius haberemus. Eccle. 29. Gratiam si deus tui ne obliuiscaris: dedit enim pro te animam suam. Sed heu multi secundum Ps. 105. obliuiscunt deum qui saluauit eos. Tertio ne scandalizaretur discipuli si subito aduenerit. Sed diceret, Cur prænuntiavit passionem ascendentibus cū dicit: *Ecce ascendimus?* Respondetur ad designandū quòd passiones faciunt nos ascendere ad vitam æternam. Ratio, quia tribus modis in rebus naturalibus aliqua ascendūt. Primo naturaliter leuia. Philosophus 4. physicorū: Omne leue sursum, vt patet in flāma, similiter in pluma: sic tribulationes naturales alleniat. Primo exonerando ab onere peccati & nequitia: quia frequenter tribulationes faciunt hominem dimittere peccatū & redire ad penitentiā. Sic canes mordaces faciunt lupū dimittere ouem & fugere in syluam. Eccl. 11. Militia vnus hora obliuionem facit luxuriæ magnæ. Hebr. 12. Deponentes omne pondus & circumstantes nos peccatum: per patientiam curramus ad propositū nobis certamen. Secundo alleuiat desiccando humorem, concupiscentiæ. Sicut enim lignum viride alleuiatur cum desiccatur

FERIA IIII. POST REMINISCERE.

vel adurit in igne: sic caro igne tribulationis adusta animam non grauat sua concupiscentia. Greg. Ideo concupiscentia possedit cor Salomonis, quia ipsum nulla exterius exercuit disciplina tribulationis. Tertio alleuiat separando a terrefratre auaritia, sicut vapores a calore solis educi subleuantur & alleuiantur: sic tribulatio soluit vinculum quo anima ligatur rebus terrenis, scilicet amore mundi. Sicut ignis fornacis Babylonis soluit vincula trium puerorum: & sic tribulatio mundi vinculum terrenorum. Greg. Deus electis asperum facit iter in via: obliuiscantur eorum quae sunt in patria. Figuratur Gene. 7. Aquae multiplicatae sunt & eleuauerunt aquam in sublime a terra. Secundo aliqua ascendit artificialiter: vt aqua in ductibus fontium, quia quantum descendit tantum ascendit: sic facit ascendere humilitas, Luc. 18. Qui se humiliat exaltabitur. Sed tribulationes maxime humiliat. 2. Corin. 12. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meae angelus Sathanae qui me colaphizat. Tertio aliqua ascendit violenter, sicut lapis proiectus in altum ascendit ex violentia, quia uis sit contra naturam sui. Sic tribulatio facit interdum hominem pigrum surgere a peccato, & per poenitentiam ascendere ad deum: sicut asinus qui cecidit uerbis percussus a terra surgit. Greg. Mala quae nos hic premunt ad deum ire compellunt. Nota Bern. dicit: Bonus miles non ferit sua vulnera cum vulnera regis intuetur. Ambr. in exame. Cuius non tangit te si absinthium cum oleo coquas & te uingas. Sic tribulatio & poenitentia non te caedet si absinthio passionis & oleo compassionis Christi fueris inunctus. Grego. Nil tam graue quod non sustinetur dum passio Christi intuetur. Tunc subdit: *condamnant eum morte. & tradit eum gentibus ad illudendum. Vt sic hodierna die illudetur a multis.* Nota aliqui illuditur ab aliquo tribus modis. Primo quando aliquis alteri committit aliqua bona quae postea uult reuocare, & ille reddere non potest talis illuditur. Et sic Christus commisit nobis corpus & animam & diuitias temporales. De anima quaerit amor. Luc. 10. Dilige dominum deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, &c. De corpore laborem ieiuniorum ad Rom. 12. Exhibite corpora uestra hostiam uiuentem, &c. De diuitiis quaerite eleemosynas dare pauperibus. Apoc. 3. Ego sto ad ostium & pulso, si non aperuerit, sed heu de anima reddimus ei malas cogitationes. Est. 5. Expectaui ut faceret uas & fecit labruscas. Item de corpore redditur ei fornicatio & ebrietas. Item de temporalibus nihil

paup

ENARRATIO XXX.

pauperibus sed histrionibus: hi Christum illudunt. Secundo illuditur quis quando ei aliquid promittitur & non redditur: & sic Christo promissimus in baptismo seruare puritatem. Ps. 118. Iuravi & statui custodire iudicia iustitiae tuae. Eccl. 5. Si quid uouisti deo ne moreris reddere: displicet ei infidelis & stulta promissio. Infidelis dicitur promissio, quando uouetur in die necessitatis, & cessante necessitate mutatur propositum. Stulta promissio est quae non cedit ad honorem dei, ut leuare festucam: vel etiam si fit de bono tamen impossibili, quod heu multi faciunt. Contra quos Ps. 75. Vouete & reddite domino deo uestro. Tertio illuditur quis dum laborat sub spe lucri, & tamen nihil reportat nisi malum. Et sic Christus multum laborauit circueundo uicos & plateas & ciuitates. Et de illo conqueritur Ps. Pretium meum cogitauerunt repellere, cucurri in sitiore suo benedicebant & corde suo maledicebant, ut solent illud fatui. Psal. 34. Retribuerunt mihi mala pro bonis. Et flagellabant & crucifigebant eum. Nota hic, licet adhuc non sit tempus passionis: tamen legitur euangelium hodie de passione domini multis de causis propter hoc, ut ad sustinendum poenitentiam homines fortius animentur. Nam poenitentia continet in se tria. Primo continet contritionem, & hoc adducit passio, scilicet in scissione peractum, ad designandum quod passio domini corda lapidea frangit ad contritionem: ut patet in adamante qui nec malleo, nec igne sed sanguine hirci frangitur. Secundo continet poenitentiam confessionem, & ad hoc inducit passio domini. Figuratur Ioan. 19. Tempore mortis Christi monumentum est cor fetidum, peccatis plenum, in quo tot mortui quot peccata mortalia: hoc debet aperiri & mortui, id est peccatores debent resurgere. Ephes. 5. Exurge a mortuis & illuminabit te Christus. Tertio ad poenitentiam requiritur satisfactio, & consistit in tribus, scilicet ieiunio, oratione & elemosyna. Et haec docentur in memoria passionis domini. Primo per memoriam passionis inducimur ad ieiunium. Nam homo considerare debet quod Christus ieiunauit & esuriit. Primo enim esuriit, & non habuit comedere nisi lapides. Mat. 4. Accedes tunc dicit ei: Si filius dei es, &c. Secundo non habuit nisi folia siccata. Mat. 21. Tertio sitiuit. Ioan. 19. Sitio, Et sic impletum est in eo illud. Psal. 68. Dederunt in escam meam fel. &c. Secundo memoria passionis inducit nos ad orandum: quia Christus orauit in cruce. Luca. 23. Pater dimitte illis, &c. Et Hebrae. 5. Orauit super lacrymas, & exauditus est pro sua reuerentia. Tertio in-

ducit ad dandum eleemosynas. Nam Christus tempore passionis tuæ large distribuit bona sua: nobis corpus & sanguinem. Ioanni matrem, latroni paradysum, peccatoribus veniam, patri spiritum. Deinde indiscretè petentes arguit diceas: *Tunc accersit mater filiorum Zebedei.* Naturale est, quod parentes optant filiis bona: principaliter autem matres, & hoc duplici de causa. Primo quia sunt certiores de filiis. Secundo quia plures tribulationes habent cum eis quam patres. *Aderans enim & petis aliquid ab eis.* In generali ut concessione facta in generali minus posset sibi deestigare in speciali. *ait: Quid vis? Nō ut insci⁹ interrogat, sed ut petitio sua ostēderetur irrationabilis ex eius verbis. Ait illi: Die et sedeat hi duo filij mei vnus ad dexterā, & vnus ad sinistram in regno tuo.* Hæc petitio processit ex hoc: quia apostoli existimabant Christū temporaliter regnaturū in Israël, vt patet Act. 1. Domine si in tempore hoc restitues regnum Israël: Nō mirum quia adhuc erant carnales per spiritū sanctum nondum confirmati. Dixi secundo innuitur fatuæ petitionis correctio. *Nescitis quid petatis.* Hic responderit discipulis & non matri: quia petitio orationis est ex eis. q. d. insipienter petitis. Sciendū multi errant in petitione. Primo petentes deum, & cum hoc quærendo artes magicas: de quibus Esa. 16. Ingredietur ad sancta sua vt obsecret, & non valebit. 4. Reg. 1. Nunquid non est deus in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub deum Accaron? Et 1. Paralip. 10. Mortuus est Saül propter iniquitates suas, sequitur: Et insuper per thonissam consuluit & non sperauit in domino, propter quod interficit eum, & c. Iaco. 1. Si quis indiget scientia, postulet à deo in fide nihil hæsitans. 1. Corin. 10. Non idololatræ efficiamini, & c. Psal. 105. Immolauerūt filios suos & filias suas dæmoniis & non deo. Vnde Dan. 14. Dixit Daniel regi de idolo Bel: Erras rex: iste genium est intrinsecus luteus, foris secus areus: neq; comedit aliquando. Secundo petentes nociua, scilicet hic temporalia vel quæcunq; carni delectabilia. Prover. 1. Vsq; quo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sibi sunt noxia perunt. Verè nociua adulter petit cum nequius videat. 1. Corin. 6. Fornicatores adulteri regnum dei non possidebunt. Aliqui perunt gladium potentia. Eccl. 7. Noli quærere ab homine ducatum neq; à rege cathedram honoris. Aliqui laqueum in auaritia. 1. ad Timoth. 6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli: Salomō petiuit liberari à tali laqueo. Prover. 30. Mendicitatem & diuitias ne dederis michi: tantum vt tui meo

tui meo tribue necessaria. Mart. 6. Panem nostrum quotidianum, & c. Tertio petentes in peccato mortali. Psal. 65. Iniquitatem si aspexi in corde meo non exaudiet dominus. Ergo petentes sint sine peccato mortali. 1. Ioan. 3. Fiduciam talem habemus ad deum, & quicquid petierimus, accipiemus ab eo, & c. Si cor plenum inuidia, manus auaritia, & sic de aliis nō exaudiemur. Esa. 1. Cum multiplicaueritis orationes vestras nō exaudia, & c. Quarto contra voluntatem dei. 1. Ioan. 5. Quicunque petierimus secundum voluntatem eius audit nos, scilicet ad salutem animæ. Nam docuit Luc. 11. & Matth. 7. Petite & accipietis. Iūdo. de sum. bo. Sæpe deus non exaudit ad voluntatem, sed ad utilitatem: vt patet de Pau. 2. Corin. 2. qui ter rogauit dominum: inauditus tamen mansit, quia tentatio carnis ad animæ salutē sibi valis fuit. Quinto nō habentes meritū. Et sic discipuli: quia si diceret eis dominus: Non seminastis, & vultis metere. Psal. 125. Qui seminat in lachrymis, in exultatione metet. Item denarius non datur nisi prius laboretur in vinea. Matth. 20. Et 2. Timot. 2. nullus coronabitur, & c. Nec illi voluit habere brauiū. 1. ad Corin. 9. Sic currite vt cōprehēdatis. Ideo Iaco. 4. Petitis & nō accipietis: quia malè petitis. Sexti qui petūt, & inimicis non dimittūt. Augu. Vnusquisq; talē indulgētiā accepturus est à deo qualē dederit proximo. Anasta. Si iniuriā nō dimittis, nō orationem pro te facis, sed maledictionem super te inducis.

FERIA V. ENARRATIO XXXI.

Operamini non cibum qui perit, & c. Ioannis 6.

Licet omnia bona appetuntur à creatura, scilicet rationali, maxime tamen vita à qualibet etiam creatura sensibili desideratur. Inde est quod pisces cum sentiunt se capiendos, vt vitam conferuent in profundum aquarum se mergunt, Aues verò in altum aeris se leuant: ferae siue bestia ad interiora deserti currunt. Inde etiam est quod dominus in veteri lege obseruatoribus præceptorū suorum pro maximo vitam pollicetur, dicens: Exod. 20. Honora patrem & matrem omni tempore vt longius sis super terram. Cum ergo hæc vita licet transitoria & caduca, tamen diligatur, & etiā pro ea obseruanda multa interdū pericula homo incurrat: quātō magis vitā in æternū māsura, & sine tædio feliciter duraturā debet meritō desiderare? Ad huiusmodi ergo vitā æternā promerendā, acquirēdā pariter & tenēdā: vile homini est cibū nō corporalē, sed spirituale, qui nō perit sed vitā præstat perfectā, summa inquirat diligentia. Ipsiq;

Inuentio vtiliter vtatur. De quo cibo saluator in hodierno eu-
 gelio tria tangere cōprobatur. Primum est cibi spiritualis fru-
 ctuositas, quā duratio probat aternalis. ibi: *Operamini nō cibū
 qui perit, sed qui permanet in vitam aternam.* Vbi sciendum q̄ vir-
 tus huius cibi cōsideratur in hoc q̄ nō perit: quod sic habet vi-
 deri. Corporalia enim sunt quedā similitudines spiritualium,
 vtpote ab eis creata & deriuata: & ideo imitantur ipsa spirita-
 lia aliquo modo. Sed corpus sustentatur cibo: ergo illud quo su-
 stentatur spiritus dicitur eius cibus quicquid sit illud. Illud quo
 sustentatur corpus eum trāseat in corporis naturam corruptibile
 se perit: sed cibus quo sustentatur spiritus est incorruptibilis
 quia nō mutatur in ipsum spiritū, sed potius eouerso spiritus
 in cibum. Vnde dictū est per Augu. Cibus suum grandis, creste
 & manducabis me: non me mutabis in te, sed tu mutaberis in
 me. Ideo de tali cibo dicit hic dominus: *Operamini, q. d. opere-
 do quærite vel operibus mereamini non cibū qui perit, s. corpo-
 rale.* Iuxta illud 1. Corin. 6. *Esa veteri, est veter escis: deus hūc &
 hūc destruet, quia nō semper erit vsus ciborū, sed illū cibū ope-
 ramini, s. spirituale qui permanet in vitā aternā.* Qui tāta vir-
 tute stomachū mētis semel acceptus cōfortat, vt faceret pœ-
 petuā simul & immortalitē animæ largiatur. Qui quidē cibus
 est ipse deus in quātū est veritas cōtemplādo, & bonitas amādū
 quibus reficitur spiritus. Prouer. 9. *Comedite panē meū, & c.* Eccl.
 15. *Cibabit eū pane vitæ & intellectus.* Est etiā obseruācia mō-
 datorū. Ideo Ioa. 4. *Meus est cibus vt faciā volūtātē eius qui mi-
 sit me vt perficiā opus eius.* Et etiā verbū dei: quo anima mū-
 danis cōcupiscētis fatigata reficitur. Mat. 4. *Nō in solo pane
 viuunt homo, sed in omni verbo qd procedit de ore dei.* Est etiā
 lectio siue meditatio diuinarū scripturarū. Sed prostramo pœ-
 sectissimus atq; semper exoptādus animabus est mysteriū cor-
 poris Christi: qui ad aternā & beatā vitā refecto proficit. In il-
 lo sensu hic dominus cibū qui permanet in vitā aternā intelli-
 gi voluit. De quo Ioa. 6. *Ego sum panis vitæ.* Sequitur ibidē: *Et car-
 no mea verē est cibus: & sanguis meus verē est potus.* Sed quis sit da-
 tor huius cibi inuauat cū subiūgit. *Quem filius hominis dabit vobis.*
 Si dixisset filius dei, mirū non fuisset. Sed secundū hoc quod
 filius hominis dat hunc cibū, magis eleuat ad attenuationem
 spiritualiter, tamen ideo filius hominis dat, quia natura hu-
 mana infirma per peccatum fastidiebat spirituale cibum: nec
 poterat in sua spiritualitate sumere. Vnde oportuit quod filius
 dei

dei carnē assumeret, & per eam reficeret nos, iuxta illud Psal.
 22. *Parasti in conspectu meo mensam, & c.* Vnde etiam quia sa-
 cerdos minister est huius cibi non largitor: dispensator est &
 non autor. Filius enim hominis qui saluator est & dominus om-
 nium ipse nobis hunc dat cibum. Se ipsum utique dat nobis
 vt in eo maneamus, & ipse maneat in nobis. Sed vnde habeat
 auctoritatem dandi ostendit dominus eum dicit: *Hunc enim pa-
 ter signauit deus:* hoc est signum quod ei dedit quomodo propriū
 sibi esse ostenderet: per quod ceteris filiis hominum compara-
 ri non potest. Et hoc signum fuit eminentia plenitudinis gra-
 tiæ. Vnde Psal. 44. *Vixit te deus, deus tuus oleo laticis, & c.* Vel
 secundum Hylarium: Signauit, id est sigillauit. Quando enim
 sigillum in ceram imprimitur, cera retinet totam figuram si-
 gilli. Sic filius dei in quantum homo totam figuram patris ac-
 cepit, quia in natura humana deus pater impressit verbum, id
 est filium qui est splendor gloriæ & figura substantiæ eius. Ad Hebr.
 1. Vel secundū Chryso. Signauit, id est ad hoc specialiter eum
 deus pater instituit, vt daret vitā aternam mūdo. Ioan. 10. *Ego
 veni in mūdum vt vitā habeant.* Sic enim quando aliquis eligitur
 ad aliquod magnum officium peragendum debet signari
 ad aliud. Luc. 10. Post hæc designauit dominus, & c. Consequen-
 ter pro secūdo principali tāgit qualitatem habendi hunc cibū
 quæ afirmatio existit internalis, id est fides. *Dixerunt ergo ad
 eum: Quid faciemus vt operemur opera dei?* quasi dicerēt: Nihil cre-
 dimus aternū nisi deū, sed tamē de hoc cibo qui pmanet in a-
 ternū dicas nobis: est ne aliquid diuinū, & si sit quō ergo hunc
 cōsequi possumus: & per quæ opera eū mereri valeamus? *Respon-
 dit Iesus & dixit eis: Hoc est opus dei quod credatis in eū quem misit ille.*
 quasi dicat, per fidem potestis hunc cibum mereri. Sed dices
 quid est quod apostolus ad Roma. 4. distinguit opera contra fi-
 dem, dicens: quod Abraham non est iustificatus ex operibus, sed
 ex fide. Dicendum est quod ibi fides non distinguitur contra
 opera exteriora. Hic autem fides dicitur esse opus tantum ma-
 nens in anima. Alio modo potest fides computari inter opera
 exteriora, non quod fides sit ipsa opera: sed quod sit eorum prin-
 cipium. Hæc autem fides intra se est, non quæ in multis est:
 quia multi consentunt se nosse deum, facti autem negant, sed
 ea quæ per dilectionem operatur. Considerandum etiam
 quod fidem non opus nostrū, sed opus dei dixit: vt nemo putet
 fidem à se habere siue aliud bonum: nec de suis viribus glorie-

FERIA V. POST REMINISCERE.

cur: sed qui gloriatur, in domino gloriatur. Et dicat cum aposto-
lo. i. Corinth. 13. Gratia dei sum id quod sum. *Dixerunt ergo ei.*
Quod ergo in signum facis ut videamus & credamus? quasi dicat. se-
cundum Chryso. Cum inuitas ad fidē, ideo ut credere tibi pos-
simus volumus à te signum videre, quia licet quinque millia ho-
minum de quinque panibus satiati: nō tamen propter hoc ma-
ior es Moyses, qui paucos nostros in deserto manna. Sed li-
vis ut credamus tibi per tuum miraculum siue tuo signo: que-
ridie pascas nos sine labore nostro & sine fatigatione: & tūc cre-
demus te maiorem fore Moysē. Quia sequitur: *Quid operatus*
patres nostros manducauerunt manna in deserto sicut scriptum est: &
panem de celo dedit eis manducare. Ac si dicerent: Iterum promittis
nobis maiora quā Moyses, tu enim panes dedisti nobis ho-
deacos ille patribus nostris manna de celo. Vnde dicunt pa-
tres manducauerunt manna in deserto. nec dicunt: Deus paucos
patres nostros manna, ne videantur eum velle æquare deo: &
ne videatur Moysen præferre Christo, quasi in hoc eum allice-
re volentes quod continē eos pascat. Responsio Christi ponit-
ur ad præcedentia cū dicitur: *Amen amen dico vobis. Nō Moyses*
dedit vobis panem de celo, sed pater meus dabit vobis panem de celo
verum. Vbi sciendum quod Iudæi duo proposuerunt Christo
de cibo corporali, videlicet datorem Moysen & locū, scilicet
cælum, quæ duo remouet Christus circa cibum spiritualem:
quia dator eius non est Moyses, sed pater cælestis. Nec dator
de celo aëreo sed sidereo. Vnde ergo dicitur: Nō Moyses, & c.
Vbi enim est panis cælestis dicitur verus panis: nō quod panis
cælestis datus in deserto fuisset falsus, quia miraculum de mā-
na falsum nō fuit: sed dicitur verus cōtra māna, quod panis si-
guratiuus illius fuit. Qui etiā panis de celo dicitur sicut sequi-
tur: *Panis enim dei est qui de celo descendit, & dat vitam mund.* De
celo dicitur descendere, quia Christus ratione deitatis de celo
oritur. Similiter etiā ratione humanitatis: quia anima imme-
diatē à deo creatur: & virtus formatiua corporis Christi fuit vir-
tus spiritus sancti. Ex hoc etiā cognoscitur quod de celo sit, cū
propriū facit effectū, scilicet cū dat vitā. Nā panis ille corpo-
ralis vitā nō dabat quia omnes qui māna māducauerunt mor-
tui sunt, iste autē dat vitā æterna. Cōsequēter pro tertio princi-
pali tangitur edulus realis huius cibi, & quæ eius existat existi-
tia finalis. Et primo tangitur petitio Iudæorum. *Dixerunt ergo*
ad eum: Domine semper da nobis hunc panem. Volebant enim de ce-
lato

ENARRATIO XXXI.

tero esse refecti sine esurie & labore, sicut de muliere Samari-
tana dictū est: Ioan. 4. Domine da mihi hanc aquam, & c. Verū-
tamē sicut non intelligebat conditionem aquæ spiritualis, sic
nec isti de pane spirituali: Ideo ostendit eis Iesus quid sit ille
panis, dicens: *Ego sum panis vitæ, si quis venerit ad me nō esuriet, &*
qui credit in me nō sitiet vnquam. Vbi sciendum quod verbū sa-
pientia est spiritualis cibus mentis quo mens sustentatur. Eccl.
13. Cibus autē illum panis vitæ & intellectus. Et dicitur ille panis
sapientia esse panis vitæ ad differentiam panis corporalis, qui
panis est panis mortis: quia non competit nisi ad restaurandum
defectus mortalitatis. Vnde & solum in hac vita corporali ne-
cessarius est. Sed panis sapientia diuina est per se viuificatiuus:
nec habet mortem contrariam. Item panis corporalis non dat
vitam, sed tantum præexistentem sustentat ad tempus. Sed pan-
is spiritualis ita viuificat quod dat vitam. Nam anima incipit
viuere quando adhæret verbo dei. Psalm. 35. Apud te fons vitæ.
Quia ergo omnē verbū sapientia derivatur à verbo dei vnige-
nito. Eccl. 1. cap. Fons sapientia verbum dei residens in excel-
so: ideo ipsum verbum dei principaliter dicitur panis vitæ. Et
quia caro Christi verbo dei vnita est: ideo habet etiam quod sit
viuificatiuus. Vnde corpus eius sacramentaliter sumptum viuifi-
catiuum est. Nam per mystera quæ Christus in carne sua cō-
pleuit dat vitam mundo: & sic caro Christi propter dei verbū
panis est nō cōsuetæ vitæ, sed illius quæ morte non resoluitur.
Et ideo caro Christi dicitur panis. Gen. penult. Aser pinguis pa-
nis eius & præbēs delicias regibus. Hunc panem qui comederit
nō esuriet. Quod significatur in eo quod dicitur: *Qui venit ad*
me nō esuriet: & qui credit in me nō sitiet. Quod idem est secun-
dū Aug. Quia idem est venire ad eum & credere in eum, &
hoc fidē, scilicet formā charitatē. Talis inquam dicitur non esurire
nec sitire, quia habens deum per gratiam, nihil aliud desiderat
nisi ipsum deum, quem habet per gratiā plenius desiderat ha-
bere per gloriā. Cibus autē & potus corporalis est contraria
cōditionis: quia habitus in plenitudine in fastidiū vertitur. Vel
quia corporalia nō simul sumuntur, sed paulatim quasi cū me-
tu. Et ideo semper restat aliud sumēdū. Et propter hoc sicut cō-
surgit delectatio, & satietas eō iā sumptō ita desiderio iā restat
ex sumēdo. Ideo corporalia nō satiant in æternū. Vel ideo quia
corrumpuntur corporalia: vnde remanet memoria ex corrupto,
& generatur iteratō desiderium eorū. Spiritualia verō & simul

FERIA VI. POST REMINISCERE,

sumuntur & non corrumpuntur, neque deficiunt: & ideo eorum
satietas manet imperpetuum. Apoca. 7. Non esurient neque si-
tiēt. Psal. 15. Adimplebis me latitia cum vultu tuo: delectatio-
nes in dextera tua, scilicet in spiritualibus vsque in finem. Hic
igitur panem totis desideriis requiramus, atque ipsis facta de-
sideria operum impendiis adiuuemus. Veniamus ad Christū
id est credamus absque dubio esse corpus Christi quod sumi-
mus. Via qua ad eum veniemus est fides. Ita enim per fidē acce-
dētibz, & sincero corde sumētibz vitā tribuit sempiternam.
Et hi tales non esurient in aeternum. Illi enim qui dubitant an
verum corpus Christi sit, non reficiuntur; sed secum reperi-
tate esuriem nec illuminantur, sed densioribus tenebris obfcur-
ratur. Psal. 33. Accedite ad eum & illuminamini: & facies vestre
nō confundentur. Illorū enim facies illuminantur, & non erub-
escunt quin cūcta accedat. Sed illius facies cōfusione replentur
qui nihil credit, vel non credit corpus Christi esse quod perci-
pit. Vel quem sua conscientia grauioris peccati recordatione
cōpangit. Vt igitur tā damnabile non sustineamus cōfusione
mundemus nos ab omni inquinamēto carnis ac spiritus: qua-
tenus diuinum ac sacrosanctum mysterium non ad mortis a-
terna iudicium; sed ad perennis vitæ sumamus præmium.

FERIA VI. ENARRATIO XXXII.

DE EVANGELIO.

Hic est heres, venite occidamus eum. Mat. 21.

Magna datur secundum legem poena his qui occidūt herē-
dem seu naturalem dominū: & signanter quando ex hoc
sequitur perditio hereditatis. Moraliter, verus heres est Chris-
tus, ad Hebr. 1. Cōstituit eū herēdē vniuersorum per quem se-
cit & secula. Hic occidūt Iudæi. Quam magnū scelus, Hic op-
rabile, nullus excogitare potest huius sceleris quantitatē. Re-
nar. in quodā sermone distinguit quadruplex peccatum, scilicet
illius qui Christū crucifixerūt, scilicet quādo impij virum iustum occi-
didit. Augu. in sermone de passione alloquitur eos, digēs: Igno-
bilitasti eū qui te clarificabat. Occidisti eū qui te de duritia feru-
tutis eripuit. Corpus eius vulnerasti, qui corpus tuū à vulneri-
bus curauit: coronā spineā in caput eius posuisti, qui gloria &
honore præcinctus te coronauit. Et manus illius pijs qui te de
limo plasmauit, vinculis colligasti. Ideo præ magnitudine sce-
leris

ENARRATIO XXXII. 200

leris impletum est illud Tob 12. vsq; in præsentem diem rema-
net scelus malitię. Quamuis hoc peccatum singulare fuit apud
Iudæos: tamen falsorum Christianorum peccatum non mini-
mum. Primo quia peccant contra ipsum quem sciunt esse dei.
Secundo peccant contra eum qui iam eos redemit. August. Vi-
de, grandis malitia eorum qui Christum crucifixerunt, maior
eorum qui recte viuere nolūt: præcepta veritatis oderunt: pro-
pter quod omnes apparebimus in iudicio. De quo introitus: E-
go autem, & c. vide infra. Aliud thema, *Malos male perdet.* Mat.
21. Marc. 12. Luc. 20. Videmus quod homo citatus ad iudicium
ille prius occupat se antequam compareat quomodo iustus cō-
pareat: & si minus iustus decernitur, tunc mancipabitur carce-
ri. Spiritually, Omnes nos manifestari oportet ante tribunal
Christi. 2. ad Corinth. 5. & vnusquisque recipiet prout gessit in
corpore. De quo introitus: Ego autem in iustitia apparebo, & c.
Ideo petit ecclesia in collecta: Da quaesumus omnipotens deus
vt facto nos purificante ieiunio sinceris mentibus ad sancta vē-
tura facias peruenire. Nam qui decernitur vt violentus & ho-
micida, carceri inferni mancipatur. & sic Iudæi vt habetur figurati-
uē in epistola, vbi decem fratres vendiderunt Ioseph. Et sic
Iudæi Christi. De quo euangelium: *Hic est heres, ergo punietur*
temporaliter & aeternaliter. De quo thema: *Malos male perdet.* In
summa euangelij tria inuuantur. Primo collati beneficij mul-
tiplicatio, ibi: *Homo quidam, & c.* Secundo tangitur destinati nūcij
trucidatio, ibi: *Cum autem tempus.* Tertio ponitur obstinati populi
li dānatio seu conculcatio, ibi: *Cum autem venerit dominus vinea, & c.*
De primo dicit, In illo tempore, scilicet feria 2. post dominicam pal-
marū, eū venisset Iesus in templum interrogabant eum scribae in qua
potestate hoc faceret. & quis ei dedisset hanc potestatem: Respondit
eis: Baptismus Ioannis unde erat, de celo an de hominibus? At illi cogi-
tabant intra se dicentes: si diximus de celo tunc dicet: Quare non cre-
didisti illi. Si autem ex hominibus, timemus turbam. Et respondentes di-
xerunt: Nescimus. Et ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate hoc
facio. Et respondit illis: Amen dico vobis publicani & meretrices præ-
cedent vos in regno dei. Ratio, quia egerunt penitentiā in prædi-
catione Ioannis. Sed Iudæi fuerunt obstinati cogitantes occide-
re filium dei. De hoc subdit in parabola, dicens: *Homo quidam, scilicet*
deus pater. Chrysol. Dicitur homo non natura, sed benignita-
tis similitudine. Philosophus in Politicis: Homo naturaliter est
animal mansuetum & piū. Erat paterfamilias qui gubernat

FERIA VI. POST REMINISCERE,

omnem creaturam: sicut pater familias domum: Qui plantauit vineam, id est synagogam. Esa. 5. Vineam domini exercituum domus Israel est. Hanc plantauit creando. Hiero. 2. Et te plantauit vineam, meam electam, & transiit eam in terram promissionis. I. falsam vineam de Aegypto transtulit. Et sepem circumdedit eam, id est custodiam angelorum. Esa. 62. Super muros tuos conlucui custodes. Et sedit in ea torcular, id est legem, quia multis precepis eos torquebati. Et edificauit turrim, id est templum propter altitudinem a dificij, & propter securitatem refugij: Et locauit eam agricolis, id est doctoribus & praelatis qui debet extirpare vitianturam spinas, & inserere virtutes: si peregre profectus est, non mutando locum, sed operando: liberum relinquens arbitrium. Vel secundum Chryso. peregre profecti longanimitatem habendo, quia non semper eorum peccatis penas induxit. Ioel. 2. Patiens est & multum misericors. Dixi secundo tagitur destinati nuntij trucidatio, ibi: Cum autem tempus fuerit, appropinquasset, scilicet post legem datam fuit tempus fructuum bonorum operum. Remig. Tempus fructuum fuit cum superatis hostibus terram promissionis colere secure ceperunt. Ambros. Benedictum tempus fructuum non prouectum, nullus enim fructus & prouentus extitit Iudaeorum, non spirituali musto, sed cruore prophetarum redundabant. Misit seruos suos ad agricolas, scilicet Moysen & Aaron & prophetas ut acciperent fructus eius, si legis & obedientiam deo & praelatis. Et agricolae apprehensis seruis eius alium occiderunt ut Moysen & Aaron qui fuerunt caeli linguis Iudaeorum licet non gladio. Deuter. 32. Vna eorum una fellis, hetrus amarissimus, in quo inebriati prophetas occiderunt. Esa. 5. Expectaui ut faceret vnas & fecit labruscas. Pl. Irritauerunt Moysen in castris Aaron sanctum domini. Et iterum vexatus est Moyses propter eos. Alium occiderunt sicut Esa. am qui serratus est serra lignea ex precepto Manasse regis Iuda. Et sicut Amos quem Otholias per tempora transfixit. Alium lapidauerunt ut Zachariam quem rex Ioab lapidari iussit inter templum & altare. Et Hieremias similiter lapidatus est. Sed diceres, cur Iudaei non festiuant prophetas per eos occisos, sicut Christiani martyres & apostolos? Respondetur primo propter immanitatem sceleris quia non alienos, sed proprios occiderunt. Secundo ad occultationem sui criminis: & ad declarandam duritiam desperati sui pectoris. Psalm. Superbia eorum qui exoderunt ascendit semper. Act. 7. Dura ceruice & incircuncili cord

ENARRATIO XXXII. ALIUM 201

cordibus: &c. Augu. Stephanus eos increpauit: quia timuerunt esse perpetuam memoriam scelerum, & posteriorum horruerunt persecutionem &c. Ioan. 8. Vos ex patre diabolo estis. Iterum misit alios seruos plures prioribus: quia multiplicauit deus prophetas, & fecerunt similiter ut impleteretur Hierusalem sanguine prohetarum, ut dicitur 4. Reg. 21. Ideo saluator ait Mat. 23. Hierusalem Hierusalem qua lapsi &c. Ecce quanta patientia & misericordia erat deo erga Iudaeos, atramen malitia eorum semper crelescebat. Nouissime autem, post occisionem prophetarum, misit ad eos deus filium suum, scilicet per gratiam de quo ad Gall. 4. Cum venit plenitudo temporis misit deus filium suum, & naturalem dicens: Foran vere situr filium meum. Hiero. Non loquitur ut ignorans, sed ut libera voluntas homini referretur. Agri cola autem, id est Iudaei maiores videntes & cognoscentes, per doctrinam & miracula filium, id est Christum in lege promissum, per patriarchas nuntiatum, per prophetas promissum inuiderunt sibi. Iuxta illud Sapientiz. Gravis est nobis ad videndum dicentes in terra se: Hic est heres, id est vnicus & naturalis filius. Mat. 23. Hic est filius meus dilectus in quo &c. Non alius per naturam, sed a me distinctus secundum personam, quia alia persona patris, alia filij, alia spiritus sancti. De quo ad Heb. 1. cap. Quem constituit heredem vniuersorum. Hiero. Manifeste dominus probat Iudaeorum principes non per ignorantiam, sed per inuidiam filium dei crucifixisse. Ioan. 15. Viderunt autem & oderunt me & patrem meum. Pro quo dubitatur, vtrum Iudaei cognouerunt Iesum Nazarenum esse Christum in lege promissum, arguitur primo quod non, per illud quod dicitur 1. Corin. 2. Si cognouissent nunquam deum gloriae crucifixissent, &c. Item Act. 3. Petrus interrogat Iudaeis dixit: Scio fratres quod per ignorantiam fecistis sicut & principes vestri. Item Luc. 23. Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. In oppositum. Nunc autem viderunt me & patrem meum. Item Ioan. 1. Ecce agnus dei, &c. Item hic Mat. 21. Hic est heres. Quia Hiero. manifeste dicit: Non per ignorantiam, sed per inuidiam Iudaeos eum crucifixisse. Respondetur, gens Iudaeorum sicut & aliarum ciuitatum communitates triplices continebant personas. Quidam simplices ut mechanici & laborantes. Quidam mediocres ut ciues, quidam maiores ut principes, episcopi & doctores quorum sapientia regitur communitas tota. Sic in plebe Iudaeorum fuerunt minores & simplices isti non cognouerunt Christum deum esse vel Messiam in lege promissum.

FERIA VI. POST REMINISCERE,

sum. De illis loquitur. iad Corinth. 2. Si cognouissent & c. Alij fuerunt mediocres & subtilioris ingenij primis. Isti cognouerunt promissum in lege: sed non deum. nec dei filium. Vnde August. libro quaestionum noui & veteris testamenti: Si enim daemones deum factum hominem non intellexerunt, quanto magis homines? Non enim illum principes mediocres sciebant esse qui promissus erat in lege, nec etiam mysterium eius quod filius dei erat, neque sacramentum incarnationis, passionis & redemptionis cognouerunt. De his Act. 3. dixit Petr. Nunc fratres scio quod per ignorantiam fecistis vos simplices sicut & principes vestri, mediocres. Tertij vero sunt maiores. Scribae & pharisaei, hi cognouerunt eum deum & dei filium. Aug. Missio filij est verba incarnatio. Aug. super illud in mundo erat, & mundus eum non cognouit. Illuc missus est per humilitatem ubi semper fuit per diuinitatem. Etiam sciebant ex impletione temporis. Gen. 49. Non auferetur sceptrum de iuda, donec veniet qui mittendus est. Et etiam sciebant modum veniendi, scilicet in paupertate & humilitate, ut haberetur Zacha. 9. Et cum hoc Messiam in lege promissum ut patet in sermone illo: Conuenio vos o iudaei. & c. dominica 4. dominici. Item ex testimonio Ioan. Baptiste. Item ex testimonio operum & miraculorum. Vnde cum quaesierunt Ioan. Si tu es Christus dic nobis palam. Respondit: Opera quae ego facio in nomine patris mei testimonium perhibent de me. Chry. super Matth. Ex omnibus operibus Iudaei cognouerunt Christum esse dei filium. Atramen considerandum quod nulla notitia quam pharisaei habuerunt de Christo per scripturas prophetarum erat certa certitudine euentia. Tum quia talis certitudo habetur solum per demonstrationem non per sensum. Tum quia prophetiae possunt aliquando varie exponi. Et ideo maior erat notitia personalis & verisimilis coniectura. Vel secundum aliquos ibi erat certitudo adhaerentiae quae potest impedire in actu modum praedictum. Per praedicta autem soluntur argumenta ad utramque partem: quia illa quae probant quod habuerunt notitiam de Christo intelligenda sunt de notitia habituali. Aliae autem auctoritates deductae in contrarium loquuntur de actuali cognitione applicante ad opus quae fuit impedita propter passionem inuidiae & rancoris. Quia Iudaei primo habuerunt verum estimationem de Christo & in habitu & in actu in principio. Sed quando incepit contra eos predicare excitati sunt contra eum ira, rancore, & inuidia quibus passionibus impedi-

ENARRATIO XXXII.

202

bantur ab actuali cognitione veritatis praehabita de Christo. Sed dices: Quare crucifixerunt eum? Respondet Chryso. Hoc cauauit auaritia & vana gloria: quia cum Christus introiuit in templum eiciens vendentes animalia quae ad sacrificium vendebantur, erat illis confusio, & sic vana gloria suadebat alterari. Item auari cogitabant si populus iste habuerit istum deum, tunc necesse est ut dimittat consuetudinem hostiarum quae ad nostrum pertinent lucrum: & sic populus non erit possessio nostra, sed dei. Si autem occiderimus eum tunc non est qui iustitiam fructus a populo querat, & sic semper tenebitur consuetudo hostiarum. Et ideo machinati sunt de eius morte. Sicut incontinens propter passionem concupiscentiae eligit fornicari, quod tamen alias refugeret. Verbi gratia, homo aliquando diligit aliquem actu & habitu, post hoc commouet eum, tunc obfuscatur dilectionis notitia actualis & habitualis, ideo dixerunt: *Hic est haeres, uenite occidamus eum: tunc habebimus hereditatem.* Remigius in homil. Non per ignorantiam, sed per inuidiam crucifixerunt redemptorem. Sciuerunt enim eum esse illum de quo Psalmist. Postula a me & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & c. Ideo dixerunt: *Venite occidamus eum: tunc habebimus hereditatem.* Ne consuetudo hostiarum & lucrum nostrum dimittatur. Sic adhuc est cogitatio sacerdotum carnalium qui non solliciti sunt quomodo populus uiuat sine peccato: sed aspiciunt quid in ecclesia offeratur: *Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, id est extra ciuitatem Hierusalem.* Triplices personae in lege extra castra eiciebantur, scilicet immundi, leprosi, & blasphemii, quasi huiusmodi esset Christus. Ipse tamen non fuit immundus, sed speculum sine macula. Non leprosus, sed candor lucis aeternae. Non blasphemus, sed imago bonitatis eius. Sapient. 7. Et occiderunt, scilicet sine causa. Job 16. Haec passus sum absque iniquitate manus meae. Dixi secundo innuitur obstinati populi damnatio, dicens: *Quaergo uenerit dominus vinea quid faciet agricolis?* Hiero. Hic interrogat dominus non quasi ignorans quid essent responsum sed ut ex propria responsione damnarentur. *Aunt: Malos mille perdes, scilicet temporaliter & aeternaliter.* Temporaliter factum est ut dicit Iosephus quando 87. millia venditi sunt & undecies centena millia fame & gladio perierunt. Secundo aeternaliter, quia 42. annis dedit eis poenitentiam antequam Hierusalem subuerteretur Hiero. 17. Duplici contritione conterere eos domine. *Et vineam suam locabit aliis agricolis, illud post Christi ascensionem.*

FERIA VI. POST REMINISCERE,

42. anno. factum est cū exercitus Romanorū perdidit incredulos, & auferre locū & gentē & regnū eorum. *Et locavit vineam suā aui agricolis, id est sanctis apostolis & nobis ut reddat ei fructū temporibus suis. s. fructū cordis credēdo, oris cōfiteōdo, operis feruēdo, & corporis patiēdo. Subdit: Dixit illis Iesus: Nunquid legis in scripturis, quā diceret, utiq;: Lapidem quem reprobauerunt aedificantes, hic factus est in caput anguli. A domino factum est istud. & est mirabile in oculis nostris.* Magister in scholastica historia dicit ad literam fuisse impletum in aedificatione templi Salomonis. De quo cecinit Dauid in Psal. *Lapidem quem* &c. Et hoc nō est factum à casu, sed ex diuina ordinatione. Ideo subdit: *A domino factum est istud.* Lapis iste figurabat Christū, quā multipliciter reprobatus à principibus, & tamē est factus in caput anguli coniungens Iudaeos & gentiles quasi duos parietes: de quo Esa. 28. Ego mittam in Syon lapidē angulārē. Et ideo scribitur Daniel. 2. Lapis abscissus de monte sine manibus qui percussit statuā. Mons est est beata virgo super humanam naturā per gratiam sublimata, de qua Christus conceptus est, sine manibus, id est sine operatione humana: confregit statuam, id est vanitatem huius mundi. Ioel. 16. Confidite. ego vici mundum. Item dicitur lapis propter aedificationis utilitatē: quia per hūc lapidē construitur omne aedificium spirituale, primo ad Corinth. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere praeter illud quod positum est quod est Christus Iesus. Sed Iudaei multipliciter reprobauerunt hunc lapidē. Primo in eum nō credēdo. Ioā. 7. Nūquid aliquis ex principibus credidit in eū? Secūdo est nō suscipiēdo. Ioan. 1. In propria venit & sui eum nō receperunt. Tertio ei detrahēdo. Ioan. 9. Nos scimus quia hic homo peccator est. Quarto in praesentia blasphemando. Ioan. 8. Nōne benedicimus Samaritanus es & demonium habes? Quinto eius miracula daemōni ascribendo. Luc. 11. In Beelzebub princepe daemōnicorum, &c. Sexto regnum eius excusando. Luc. 9. Nolimus hunc regnare. Sec. Ioan. 11. Regem non habemus. Septimo mortis condemnando. Matth. 27. Reus est mortis. Octauo post mortem persequendo. Matth. 27. Domine recordati sumus quia seductor ille, &c. Sed ex quo ita multipliciter reprobauerunt eum iudei, subdit: *Idea dicitur volūta, ut scribitur in vobis, & c.* id est regimen vineae, id est ecclesia vel scriptura vel dei misericordia: *ut dabitur genti faciant fructum.* id est opera bona. Nota legimus regnum tēporale à multis esse ablatum, & sic eterna-

ENARRATIO XXXIII.

203

le regnū. Primus fuit cui ablatū est regnū Nabuchodonosor: vt pater Daniel. 4. cui dictum est: Transibit à te regnum & ab hominibus te eiciēt. & cum feris erit habitatio tua. Et hoc propter verba superbia. Et sic superbis auferetur regnum. cœlorū sicut Lucifero qui dixit Esa. 14. Ascendam super altitudinē nubium & similis ero altissimo. Luc. 1. Deposuit potētes de sede, &c. Luca. 14. Qui se exaltat humiliabitur. Psal. Non habitabit in medio domus meae qui facit superbiā. Secundus est Saul. 1. Regū 15. Scidit dominus regnum Israel à te hodie & tradidit illud proximo tuo meliori te. Propter hoc quia reseruauit pinguiā de Amalech cōtra praeceptum domini. Et sic omnis auarus excluditur à regno dei. Matt. 19. Facilius est camelum intrare per foramen acus, quā diuitē intrare in regnū dei. 1. Coriat. 6. Raptores auari regnum dei possidere nō possunt. Tertius est Balthasar. Daniel. 5. Et figurat gulosos: quia comedebat & bibebat cum principibus suis, quando scriptum erat corā eo quod Daniel exposuit, dicens: Diuisum est regnū tuū & datum est Perfis & Medis. Et sic a mittitur regnū cœli propter carnis delicias. 1. Corin. 15. Caro & sanguis regnū dei possidere non possunt.

DE EODEM ENARRATIO XXXIII.

DE EPISTOLA.

IN diebus illis scilicet quando Iacob redierat de Mesopotamia Syria: & ab Esau fratre suo qui ei venerat obuiū recesserat: & Sicheus filius Emor Dinam corruerat. Dina filia Iacob de Lya: & filij sui, s. Symeon & Leui de Sicheus vindictā expeiebant ad huc viuētibz Isaac & Rachele: nondū nato Beniamim dixit Ioseph puer sexdecim annorū fratribz suis, s. decē: *Audite somnium meum quod vidi, & c. vt pater Gene. 37. Vbi nota quod iste Ioseph in somniis quā vidit, & in somniis pistoris, & Pincernae & Pharaonis quā postea interpretatus est, cognouit propheticē futurā: propter quod nō solū habuit viuionem imaginariā, sed etiā intellectiua. Vidit enim in somniis imagines quasdam rerum corporearū impressas organo siue virtutū imaginatiua. Ideo mediante illo, vel per ministeriū angelicū vidit, vt quē sensus bonus est. Etiā per intellectū omnia futura quā per huiusmodi imagines prophetā nō prophetizauerunt: quia nihil intellectualiter cognouerunt. Sic ergo expone verba: *Audite somnium meū quod vidi: visione supple imaginaria & intellectuali: ut abam vos ligare manipulos in agro: & conijungere manipulos meos & fratres vestrosque manipulos circumstantes ad adorare me-**

FERIA VI. POST REMINISCERE.

cupulum meum. Visione utique imaginaria vidit imagines manipulorum, s. sic dispositorum: sed intellectualiter vidit quod fratres sui adoraturi essent eum: quod postmodum sic euenit. Et videtur quod in rebus corporalibus in quibus isti erant affecti deus monstrauit eis futura, s. in manipulis & spicis, vitibus & bobus. Erant enim cultores agrorum & animalium pastores. Sequitur. *Respondēruntque fratres sui & dixerunt ei: Nunquid rex noster eris, aut sumus tibi in ditione tua? Quod certe factum est postmodum ita. Ipse enim fuit rex & princeps & rector fratrum suorum. Gene. 49.* De ipso immediate Effraim filio suo descendit Ieroboam & fuit rex in decem tribubus, ut habetur 3. Reg. 2. Sequitur: *Hec autem causa somniorum ac sermonum inuidia & odii fomitem ministravit. Et ratio huius: quia homines qui sunt liberi arbitrii summè libertatem appetunt, & abhorret seruitutem. Sequitur: Aliud quoque vidit somnium quod narrans fratribus ait: Vidi per somnium quod si solem & lunam & stellas undecim adorare me. Et notanter dicitur quasi, quia non vidit Lunam aut Solem aut stellas, sed imagines ipsorum. Et nota quod primum somnium fuit in rebus terrenis: & secundum fuit in rebus celestibus ad inuendum quod isti omnes inter homines conuerfantes vacabunt terrenis negotiis, soli tamen ab hominibus separati de celestibus cogitabunt. Sed quare dixit undecim stellas cum nondum esset natus Benjamin per quem intelligebatur undecimus. Dicendum quod videbat in spiritu ipsum fore nasciturum: & ipse cum aliis adorare eum deberet. Sequitur: *Cum patri suo & fratribus retulisset, increpauit eum pater dicens: Quid tibi vult hoc somnium quod vidisti? Num ego & mater tua & fratres tui adorabimus te super terram. q. d. hoc patet ex verbis tuis. Intelligebat enim Iacob quod ipse pater per solem significaretur, & Rachel per Lunam, & fratres per undecim stellas. Sequitur: *Inuidebat ergo ei fratres, pater vero rem tacitum considerabat. Nota quod mater Ioseph adhuc vivebat ut ex loco isto accipitur. Mater, inquam, Rachel. Sed dices, nunquid pater & mater adorauerunt Ioseph, quod de fratribus constat. Respondetur quod mater nunquam adorauit eum in persona propria quia mortua fuit antequam Ioseph dominaretur in terra Aegypti, sed adorauit eum in persona filij, s. Benjamin filij sui. Iacob autem adorauit eum in filiis suis per quos misit ei munera. Gen. 44. Et hoc fuit antiquum sciret ipsum esse filium suum, sed postea quod sciuit nunquam adorauit ipsum, quia nec Ioseph sustinuerit: licet tamen dicatur ad Heb. 11. quod Iacob adorauit fastigium virgæ ipsius Ioseph, quod satis innuitur***

ENARRATIO XXXIII. 204

nuitur Gene. 50. Sed magister dicit in historia scholastica: Quidam codices habent quod adorauit super caput virgæ eius vel in capite virgæ suæ: & vtrumque stare potest. Diceret aliquis, Sed quare Iacob increpauit ipsum Ioseph, qui tamē fuit præntians vera, quod innuitur ex eo quod dicitur quod pater rem tacitum considerabat. Dicendum quod ideo, quia non unicuique est veritas dicenda, maximè cum auditores ad deteriora prouocantur. Vnde timebat sanctus homo illud quod accidit circa Ioseph quem summè diligebat. Sed mirum est, quod Ioseph qui puer erat audebat referre talia coram fratribus: maximè cum vidit eos aduersus ipsum conciratos. Vbi dicendum quod spiritus sanctus qui hoc suggererat, ipsum ad dicendum impellebat: sicut & alios viros qui dixerunt omnia quæ suggererat spiritus sanctus & non formidantes mortem. Sequitur: *Cum frater eius in pacendo gregibus patris morarentur in Sichem: dixit ad eum Iacob. Nota, quod Iacob rediens de Mesopotamia transitio vado Iobach iuctatus fuit cum angelo, ex qua luctatione emarcuit nervus femoris eius. Qui quidem angelus luctatus cum eo & loquens in persona dei mutatur sibi nomen, & vocauit eum Iacob, quod interpretatur vir videns deum. Gen. 32. cap. Vnde statim dixit: Vidi dominum facie ad faciem. Et vocauit nomen loci illius Phannuel, id est apparitio dei. Deinde cum progreditur occurrit ei obuiam Esau, ut pater Gene. 23. capitulum quo prius discesserat & venit in Socho, deinde in Sichem de qua hic ponitur in litera, quam urbem vocauit Moyses Salem, & ibi emit ipse Iacob partem agri ab Emor, rege Sichimorum, & a filiis eius centum agnis: ut pater loco præallegato. Gen. 33. Et ipsi dicuntur incolæ Sichimitæ. Ista urbs corrupta dicitur Sichar vel Sichem: & terra vicina dicitur Sichima, & est apta pro alimentis gregum, & pascua illius terre dicitur Sichima. Et fortitè ista Sichem est illa urbs ad quam primo applicauit Abraham veniens de Hur Chaldaeorum. Gen. 12. capitulum. sic dicta ibi per anticipationem. Cum autem habitaret ibi Sichem commisit tibi stuprum cum Dina: propter quod secuta fuit interfectio Sichimitarum & depopulatio vrbis. Gen. 34. capitulo. Deinde prosequendo historiam imaginor quod de Bethel Iacob venit in vallem Ebron quæ vallis dicta est, conuallis Mambre. Gen. 18. Est autem secundum magistrum conuallis Mambre iuxta Ebron quæ vallis sic vocata est, à quodam homine Mambre nominato. Vel est dicta vallis Ebron, eo quod erat iuxta ciuitatem Ebron. De ista valle misit Iacob*

FERIA VI. POST REMINISCERE.

acob Ioseph ad fratres suos in Sichem & Dothaim ubi per eos venditus fuit. Et postea Iacob facta eius venditione venit ad patrem suum in Ebron, & inuenit matrem suam mortuam. Et post paucos dies mortuus fuit Isaac & sepultus in Ebron, quae alio nomine vocabatur Arbæ seu Char iatharba, id est ciuitas quatuor. Ibi enim quatuor sepulti sunt, scilicet Adam, ut dicitur Ioseph 14. similiter Abraham, Isaac & Iacob cum uxori suis: excepta Rachele quae fuit sepulta iuxta Effrata. hoc est Beth leem. Ibi enim erat spelunca duplex quam emit Abraham ab Ephro Netheo & in superiori spelebantur viri: & in inferiori mulieres, Gene. 23. Vtrum autem Rachel fuerit mortua ante Isaac non est bene certum: scriptura tamen hoc innuit Gene. 35. His uisus pater tota litera huius partis. *Cumque fratres eius in pascuis gregibus, & c. sequitur: Dixit ad eum Israel: id est Iacob: iam enim mutaram erat tibi nomen. Fratres tui pascunt oues in Sichem: id est in pascuis quae sunt iuxta Sichem: Veni mittam te ad eos, quo respondente: praesto sum, id est paratus. Ecce prompta obedientiam ait supple Iacob: vade & vide sic uelita sint prospera erga fratres tuos, & propterea renuntia mihi quid agatur. Bonum thema, quando papa mittit aliquem legatum ad aliquam prouinciam, dicit, vade & vide, & c. Et iniungit sibi tria, scilicet profectioem, ibi, vade & vide. Inquisitionem, ibi, si cuncta sunt prospera. Reuelationem, ibi, Renuntia mihi quid agatur. Sequitur: *Misus de valle Ebron venit in Sichem. Ecce pia beneuolentia Ioseph, statim enim executus est mandatum propter patris reuerentiam & fratrum amicitiam: Inuenitque eum vir errantem in agro: qui interrogauit quid quereret. Ille respondit: fratres meos quero: indica mihi ubi pascunt greges. Verbum bonum pro legato inquirente de episcopis prouinciae ac dicere cuilibet. Quid, inquam, fratres meos quero, id est episcopos, indica mihi ubi pascunt greges suos, id est in qua doctrina, scilicet catholica vel haeretica, vel an vitiosos subditos informet: Dixitque ei vir: recesserunt de loco isto, audiuimus loquentes eos Eam in Dothaim. Perrexit autem Ioseph post fratres suos: & inuenit eos in Dothaim, Ecce ipsius Ioseph sollicita diligentia, quarebat autem eos de loco ad loca donec inuenit: puto quod hi erant in Dothaim quaerentes pascua meliora. Et est Dothaim quoddam territorium factis prope Sichem sicut credo. Quis, scilicet fratres, cum uisissent eum procul antequam accideret ad eos cogitauerunt occidere eum & mutuo loquebantur: Ecce somnator venit: uenite occidamus eum, scilicet cadauer eius proiciendo in cisternam veterem:**

ENARRATIO XXXIII.

205

veterem: quae supple erat in solitudine, & non habebat aquam. Ecce fratrum sua malitia quae primo patuit in cogitatione: quia cogitauerunt eum occidere. Secundo patuit in locutione quia dixerunt: *Venite occidamus eum:* Tertio apparuit in operatione: quia ut consequenter dicit historiis ipsam nudauerunt & in cisternam proiecerunt, & postea venderunt. Chryso. O nephanda rabies iniquorum: non licet Ioseph viuere: non licet meliorem inter malos tutam esse, zelauerunt enim humile superbi, mansuetum iniqui, probum improbi, mitem tumidi: quia vita bonorum detrimentum est pessimorum. Consequenter tangit Moyses id quod pertinet ad fratrum sceleris denuntiationem. *Et diximus, scilicet patri & matri, Fera pessima, vel aper vel leo vel ursus deuorauit eum, & tunc apparet quid profint illi somnia sua: & ita postea fecerunt, quia postquam eum vendiderant intinxerunt tunicam eius in sanguinem haedi: propter quod pater & mater dixerunt: Fera pessima deuorauit eum.* Et ultimo tangit Moyses quod pertinet ad criminis alleuiationem: scelus enim eorum alleuiatum fuit: quia non tantum commiserant quantum dixerant. Cogitauerunt enim eum occidere & ita dixerant: sed procurante Ruben, qui volebat eum eripere fuit proiectus in cisternam, & postmodum procurante Iuda venditus fuit: & ita mortem euasit. Quantum ad illud quod fecit Ruben dicitur hic: *Audens autem Ruben mitebatur liberare eum de manibus eorum & dicebat: Non interficiamus animam eius: nec effundamus sanguinem eius: sed proiciamus eum, & uiuum in cisternam veterem quae est in solitudine: manusque vestras seruate innocuas: haec dicebat uolens eum eripere de manibus eorum & reddere patri suo.* Nota quod mitum fuit de Ruben, quod ita fuit propitius ipsi Ioseph, quia ut dictum est, accusauerat eum apud patrem de concubitu cum Bala. Dicendum uero eo quod erat primogenitus debebat habere curam omnium. Et in hoc facto plus timebat offendere alios: quia antiquior omnibus audierat quomodo deus punierat homicidium, scilicet Abel per Cain factum: & ideo plus timebat. Sed quid scriptura refert concubitum Ruben cum Bala post mortem Rachelis. Gene. 35. Dicendum quod Ruben ante mortem Rachelis concubauerat cum Bala: quod soli Ioseph notum fuit, qui apud patrem accusauit eum: post mortem iterum concubuit, & tunc fuit magis manifestum. Nota licet textus historiae non recitet: ecclesia tamen refert quomodo nudauerunt eum tunicam talari & polimita, id est auro picta. Et quomodo miserat eum in cisternam quae non habebat aquam: & quomodo ab-

Quadrag. Thef. ○

FERIA VI. POST REMINISCERE,

cente Ruben, qui iuerat ad procurandum & querendum messio-
ra pasua: de consilio Iudæ vendiderunt ipsum Ismaelitis sub
Madianitis euntibus in Aegyptum. Et quando Ruben non inue-
nit eum in puteo. scisis vestibus dixit fratribus: Puer non cepi
ret & ego quo i. d. Recipiens autem consolationem quando au-
diuit quod non erat mortuus sed venditus. Ipse est qui dixit Ge-
ne. 42. Nunquid non dixi vobis: Nolite peccare in puerum & non
audistis me. Et sanguis eius exquiritur. Et quomodo intinxe-
runt tunica Ioseph in sanguine hœdi. tuleruntque eam patrem dicen-
tes: *Vide si tunica pueri sit an no. Quam cum agnosset pater dixit: Tu-
nica filij mei est. sera pessima deuorauit filium meum Ioseph.* Et vlti-
mus quomodo Madianita vendiderunt eum Putiphari Eunue-
cho & principi militia Pharaonis clare habetur in textu. Ge-
ne. 37. Et nota quod Iacob lugebat filium suum multo tempo-
re: videlicet viginti tribus annis, qui fluxerunt a venditione Ioseph
vsque ad ascensum Iacob in Aegyptum. Allegoricè. Ioseph
Christum significat: quem deus pater in senectute genuit.
id est in mundi veltate & ætate sexta hominẽ fecit. Hic a deo
patre dilectus præ omnibus fuit accrescens filius: quia rex regum
& dominus dominantium. Et aspectus decorus: quia speciosus
forma præ filiis hominum. Psal. 44. Hic quædam coram Iudeis
retulit quæ fuerunt ei visa per somnia. Ex quibus eis dabat in-
telligere quod ipsorum esset rex, & quod ipsum tanquam deum
& dei filium deberent adorare: propter quod oderat eum nec
poterant ei aliquid pacificè loqui. Hunc autem maioribus Iu-
dæorum, scilicet scribis & phariseis & sacerdotibus pascenti-
bus oues, id est Iudæos simplices in Sichem, id est in graui &
laboriosa obseruantia legis & traditione earum, quoniam Sichem
interpretatur labor, misit deus pater de valle Ebronim
quod interpretatur visio sempiterna. Misit dico ad videndum
quid agebatur inter fratres. Math. 17. cap. Non sum missus nisi
ad oues quæ perierunt domus Israël. Et pecora, id est maiores
& minores Iudæos. Ad videndum non dico speculatiuè: quia
omnia sciebat, sed experimentaliter. Ex his enim quæ passus est
obedientiam didicit: sicut dicit apostolus Philip. 2. Factus est
obediens deo patri vsque ad mortem. Missus autem venit in
Sichem, id est ad dolorem corporis, & ad grauem obseruar-
tiam legis. Circuncisus fuit. & in Hierusalem ad festa ascendit.
Tunc autem quidam, scilicet Ioannes Baptista inuenit eum er-
rantem, id est inter errantes quos dirigebat ad virtutes. Vel
erran

ENARRATIO XXXIII.

206

errantibus similem: non quidem in culpa sed in pena. Inuenit
dico in agro, scilicet in Iudaico populo, qui respectu gentilita-
tis ager dicitur, ista per desertum figuretur. Et ille interrogat à
Christo dicēs: *Quæ queritis? Qui respondit: Fratres meos querat, &c.*
sicut prius: *Recesserunt autem Sichem & venerunt in Dothaim.* Verè tẽ-
pore Ioannis, qui ante Christum venerat recesserunt Iudæi & ma-
xime maiores de Sichem, id est de vera obseruantia legis: & ve-
nerant in Dothaim id est omnẽ defectum virtutum. Et propterea
Ioannes vocabat eos genimina viperarum. Dothaim interpretatur
sufferens defectum. Sed quia Christo volente eos ab ista defectio-
ne verbis & exem-
plis reducerent: statim cogitauerunt eum interfice-
re & dixerunt: Expedi vobis vt vnus moriatur homo. Sic dixit
Cayphas. Vt autem de morte sua se possent excusare fecerunt hoc
per gentiles, sicut per Pilatum & milites suos. Vnde & dixerunt: *Dice-
mus quod sera pessima* id est Pilatus deuorauit eum. Ruben, id est
Pilatus volens eum eripere, dicit: Quid enim mali fecit: & nullam
causam mortis inuenio in eo: sed non valuit. Consilio namque Iudæ
traditoris per istum alium Iudam quantum ad hoc figuratum: fuit ven-
ditus triginta argenteis: sicut & Ioseph secundum literam com-
mune, & fuit venditus Ismaelitis, id est Iudæis, qui figurantur
magis per Ismael quam per Isaac de Abraham descendisse. Et
sicut Ioseph non fuit mortuus, sed eius tunica fuit sanguine tin-
ctura: Christum diuinitas non fuit læsa, sed eius tunica, id est hu-
manitas fuit sanguine rubicata. Quam cum vidit deus pater in
ascensione dixit: *Sera pessima deuorauit filium meum.* Et sicut Ioseph
fuit in Aegyptum ductus: sic & Christus fuit per apostolos
gentilitati predicatus. Sicut enim Ioseph fuit in Aegypto in-
carceratus, & in vinculis detentus: sic & Christus fuit in aposto-
lis & in aliis fidelibus inter gentes multipliciter afflictus. Sicut
enim Ioseph fuit in Aegypto agnitus à Iudæis & Hebræis, & ho-
norificatus, quibus omnibus alimentum ministravit: sic & Christi-
us inter gentes fuit agnitus dei filius, & honoratus multiplici-
ter et à Iudæis quam à gentibus, ex quibus collecta est ecclesia. Et
sicut fratres Ioseph in Aegypto multa perperam sunt, propter cri-
mẽ commissum in Ioseph, in tantum dicerent: Merito hæc patimur:
quia peccauimus in fratre nostro. *Ac Ruben dixit: Nunquid non di-
xistis vobis: Nolite peccare in puerum, & non audistis me.* Et sanguis eius
exquiritur: sic Iudæi propter crimen commissum in Christum mul-
ta passi sunt inter gentes, venditi per eos, sicut dicitur quod p-
vno denario triginta Iudæi dabantur. Et merito hæc patiebantur

SABBATHO POST REMINISCERE.

rur vt planè impletum videretur, quod ipsi Pilato dixerunt: Siquis eius super nos & super filios nostros, Christus verò omnibus quantum est de se salutis cibum dispensat. Nota Iudei quatuor maxima pecca commiserunt. Primo decem fratres vendiderunt Ioseph. Gen. 37. propter quod ducti sunt in Aegyptum: vt patet Gen. 41. Secundo peccauerunt in vitulo aureo. Exod. 32. propter quod perierunt viginti tria millia. Tertio peccauerunt in idololatria absque Dauid, Iosia & Ezechia. Alij verò vt Salomon, Ieroboam, Achab & ceteri: propter quod Sedechias datus fuit in Babyloniam: vt habetur 4. Regum vltimo: & hoc etiam fuit remissum eis & fuerunt liberati: vt patet 2. Paralippo. vltimo: Quarto peccauerunt in Christi morte. Et hoc fuit punitum & non remissum. De quo Amos primo. Super tribus sceleribus Edon super quatuor non conuertam: eo quod persecutus est in gladio fratrem suum.

SABBATHO, ENARRATIO XXXIIII.

Fili tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt. Luca 15.

Consuetudo est quod filius volens habere hereditatem paternam debet esse obediens doctrinae, & praeceptis patrum. Spiritualiter: sic nos sumus filij patris aeterni. Ne ergo priuemur hereditate paterna caelesti debemus obedire eius mandatis. Ethoc docet mater ecclesia in introitu missae, dicens: Lex domini irreprensibilis conuertens animas testimonium domini fidei, sapientiam praestans paruulis. Nam si vis fore sapiens filius, serua legem patris & doctrinam matris, scilicet sanctae ecclesiae. Prouer. 4. Fili mi ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam, &c. vita enim sunt inuentientibus ea. Ideo pater id est Christus, & mater, id est ecclesia docent ieiunium, de quo collecta: Da quaesumus domine nostris effectum ieiunium salutarem, vt castigatio carnis assumpta ad nostram vegetationem transeat animarum. Prouer. 1. Audi fili mi disciplinam patris tui: & legem matris tuae ne obliuiscaris. Et sic fecit Iacob Gen. 27. Cum mater sua Rebecca docuit eum quomodo teneret hereditatem & paternam benedictionem, & ipse secutus eam fuit benedictionem accepit a patre. Qui autem excesserit in mandatis parentum priuatur hereditate. Et sic filius prodigus de quo in euangelio: Et tamen postquam reuertus fuit ad patrem benedictio restituebatur sibi. Et sic si nos auersi sumus per peccata a deo patre, reuertamur ad eum per poenitentiam: tunc dicetur nobis: Fili tu semper mecum es, &c.

ENARRATIO XXXIIII.

107

In summa euangelij tria innuuntur, Primo peccatoris auersio, ibi: *Homo quidam, &c.* Secundo eius conuersio, ibi: *In se autem reuertus.* Tertio patris benigna receptio, ibi: *Vidit illi pater.* De primo dicit, In illo tempore, *scilicet cum scribae & pharisaei murmurarent contra Christum, quia susceperet publicanos & peccatores.* Tunc ait parabolam, dicens: *Homo quidam, id est deus pater, qui cum dicitur homo ratione suae bonitatis, habuit duos filios, scilicet iustos & peccatores, qui peccatores sunt filij dei quantum ad creationem, & non quantum ad gratiam seu imitationem. Quia vt sic peccatores sunt filij diaboli. Ioan. 8. Vos ex patre diaboli estis: quia opus eius vultis facere.* Tunc ait adolescentior patri: *Pater da mihi portionem substantiae meae quam me contingit.* Per adolescentem intelligitur malus: quia desiderat a deo bona naturalia & temporalia sicut & boni. Nota peccator dicitur adolescentior filius. Primo propter stultitiam, quae est in peccatoribus. Psal. 81. Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant, &c. Reuera, nam stulti dant aeternum pro transitorio, bonum pro malo. Thr. 1. Dederunt quaeque pretiosa pro cibo ad refocillandam animam. Secundo quia adolescentia est vana: & sic peccatores. Tertio quia adolescentes obrinent posteriori locum: & sic peccatores. Psal. 9. Conuertantur peccatores in infernum. Tunc subdit, *Et diuisit illis substantiam,* id est cuiuslibet dedit proprium arbitrium Eccle. 15. Reliquit eum in manu consilij sui. Vel sic: *Diuisit illis substantiam:* quia dona sua omnibus largitur, licet diuersimode. Marth. 5. Facit solem suum oriri super bonos & malos. Et Iacob. 1. Omnibus dat affluenter, scilicet intellectum & scientiam boni & mali. Theophil. Tamen intellectu inaequaliter vimur, vnus ad patris gloriam diligenter custodit: alter autem tamquam a sese haberet dilapidat, hoc prouenit ratione nostri liberi arbitrij: & hoc declarat cum dicit: *Non post multos dies: id est cito post adolescentiam, congregabis omnibus,* id est bonis naturae & fortunae consideratis in iuuentute cogitando. Tu etiam es ita diuisa pulcher sicut ille. Tu etiam vis te dare ad delectationes mundi? *Adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam.* Autor in 11. lib. de spiritu dicit: Nihil longinquius quam recedere ab eo qui est vbique. Augusti. Supra quem nihil, extra quem nihil, sine quo nihil, infra quem nihil: nam ipse est a quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Ab eo receditur non pedibus, sed moribus & affectibus. Psal. Qui se elongant a te, peribunt. Bernar. Vera vita animae est deus. Chrylo.

SABBATHO POST REMINISCERE,

Adolescentem peregrè proficisci est, quando homo in iuuentute dei obliuionem incipit habere. Tunc potest dicere illud Psal. 38. Aduena ego sum & peregrinus, sicut omnes patres mei. Et tunc elongatur à deo patre, & varia scelera committendo. Psal. 108. Longè à peccatoribus salus. Deute. 32. Oblitus es domini creatoris tui recessisti à deo salutarum tuo. Et Prouerb. 15. Longè est dominus ab impiis. Nam quanto peccatores peiora faciunt, tanto magis elongantur à deo. Et de quanto aliquis elongatur ab aliqua re, tanto minus hæc res ab eo videtur. Et sic peccatores elongati à deo, non vident deum. Gene. 4. Cain exiit à facie domini. Sequitur: *Et dissipauit ibi substantiam suam viuendo luxuriose*, in concupiscentiis carnis, Et fit hoc quando sensum & intellectum dat iniquitatibus. Notanter tamè nominat luxuriam, quia in tali vitio consumuntur omnia bona. Primo bona natura. 1. Corint. 6. *Qui fornicatur, in corpus suum peccat.* Secundo bona temporalia: quia deducit ad paupertatè. Prouerb. 29. *Qui nutrit scortum, perdit substantiam suam.* Tertio bona animarum, quia intellectum scilicet, & rationem obumbrat. 1. Corint. 2. *Animalis homo non percipit ea quæ dei sunt.* Ideo Chrysostr. dicit: Nulla res ira præscindit virtutem sicut corporalis voluptas. Ecclesiast. 9. *Ne des tibi fornicariis animam tuam, ne perdas te & hereditatem tuam.* Sequitur: *Et postquam consummauerit, id est cumsumpsit omnia, scilicet bona corporis & animæ. Facta est fames in regione illa. Et ipse cepit egere:* quia nulla satietas est in peccatis, sed in quolibet peccato est defectus virtutis, scilicet in superbia defectus humilitatis: in auaritia defectus largitatis, & sic de aliis. Aggæi 1. *Comedistis & nõ estis satiari.* Psal. *Famen patietur ut canes.* Ambro. in homil. *Fames non epularum, sed bonorum operum & virtutum.* Hac est regio dissimilitudinis in qua inuenit se. August. Longè esse à deo. Psal. 106. *Esfurientes & sitientes anima eorum in ipsis defecit.* Et alius, *Et adhæsit vni cuiusdam regionis illius, scilicet diabolo, cuius seruus fit peccator.* 2. Petri. 2. *A quo quis superatus est huius & seruus est.* *Qui misit eum in villam suam ut pasceret porcos, id est diabolus mittit peccatorem in occupationem mundi & peccati.* Et sic pascet porcos, id est brutales motus voluptatum carnis & immundarum cogitationem in anima nutrit. Ecce quàm malum est seruitium diaboli. Hier. 16. *Seruietis diis alienis, qui non dabunt vobis requiem.* Ideo Bæda: *Porcos pascere, est ea agere in quibus maligni spiritus delectantur.* Nam sicut porci gaudent in scenosis diaboli

ENARRATIO XXXIIII. 208

diaboli immundicia peccati. Lactatius dicit: Porcus est animal immundum, nec vquam cælum respicit, sed terram. Et sicut porcus toto corpore, pede, ore versatur super terram: sic peccatores. *Et cupiebat ventrem suum implere de siliquis quas porci manducabant: et nemo illi dabat.* Augu. Siliquæ exterius molles, interius vacuæ: per quas intelliguntur delectationes peccatorum, quæ exterius delectant: interius mittunt miseram animam vacuam. His cupit peccator saturari: sed tamen nemo illi dabat, quia non satiatur desiderium peccatoris in delectatione quacunque. Osee 4. *Comedent & non saturabuntur: quia secundum Grego. Momentaneum est quod delectat: æternum autè quod cruciat.* Ideo Ecclesia. 1. *In omnibus vanitas & afflictio spiritus: Si ergo recessisti à patre tuo cælesti: & seruiisti ciui, id est diabolo, qui aliquando fuit ciuis in regno cælorum, qui certè malè appreciatur.* Ad Roma. 6. *Stipendia peccati mors: fac ut hic filius prodigus fecit. Dixi secundo innuitur eius conuersio, dicens: Ecce autem in se reuersus ait: Grego. 2. dial. cap. 3. Quoties per vagos motus eximus, nos ducimur per cogitationes & opera: & nobiscum non sumus: quia nosmetipsos minime videmus, sed reuertimur dum ad conscientiam interiora mète redimus.* Primo enim considerauit peccatum quod commisit, ibi: *In se reuersus.* Secundo locum quem amisit, scilicet domum patris, ibi: *Quanti mercedem.* Tertio damnum quod incurrit, ibi: *Ego hic fame pereor.* Nota illa quæ requiruntur ad veram penitentiam innuuntur hic. Primo requiritur sui & peccati cognitio. Ergo dicit, *in se reuersus.* Isa. 46. *Redite præuaricatores ad cor.* Et quilibet peccator debet cognoscere quatuor, vt dicit Grego, scilicet vbi fuit, vbi erit, vbi est, & vbi non est. Primo vbi fuit, scilicet in peccato, & de illo dolere. Sene. *Initium salutis cognitio peccati.* Hier. 2. *Vide quàm amarum est te dereliquisse domum deum tuam.* Secundo vbi erit, scilicet in iudicio, & ideo timere. Psal. 118. *A iudiciis enim tuis timui.* Tertio vbi est, scilicet in miseris: & ideo debet gemere. Eccle. 2. *Custi dies eius doloribus & ærumnis pleui sunt.* Quarto vbi non est, scilicet in gloria: & ideo debet suspirare. Psal. 41. *Fuerunt mihi lachrymæ meæ, &c.* Nota dicit hic textus: quod hic filius in adulescètia fuit reuersus. Et sicut Thren. 3. *Bonum est viro cum portauerit iugum domini ab adulescètia: quia dicit Augustinus: Penitentia sera raro vera, quia tunc peccata te derelinquunt, & tu non ea.* Et Prouerb. 22. *Adulescens iuxta viam suam graditur: cum senuerit non decli-*

SABBATHO POST REMINISCERE.

nar ab ea. Bada super Lucā: Diabolus quāto diutius possidet et
liquem, tanto difficilius dimittit eundem. Et Hierē. 13. Si A-
ethiops potest mutare pellem suam aut pardus varietates suae.
& vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Secūdo re-
quiritur diuinā bonitatis & paternae charitatis consideratio
cum subdit: *Et ait, quanti mercenarij in domo patris mei sunt, scilicet*
in gratia diuina, & abundant panibus, id est bonis spirituali-
bus. Ego hic fame pereo, id est cum ipse peccator de vita virtuosa
aliorum hominum recogitat, tunc cognoscit se famelicum in
omni virtute: & recogitat dominum misericordem. Ezech. 18.
Nolo mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat.
Roma. 2. Benignitas dei ad poenitentiam te adducit. Ioel. 2. Quia
benignus & misericors est ad ignoscendum: quasi dicat: Cur
hic fame pereo? Tertio requiritur propositū bene agendi, cum
dicatur: Surge, & ibo ad patrem meum. Surge, scilicet per propo-
situm a peccato, & vade ad patrem, scilicet per opera iustitiae.
Psal. 36. Declina a malo & fac bonum. Roma. 13. Hora est iam
nos de somno surgere. Ephes. 5. Surge qui dormis, &c. Nam vbi
homo non quiescit ibi nō diu iacet. Et sic in peccato. Gene. 19.
Surgite, egrediamini de loco isto, quia hic non habetis requie-
scere. In peccato. Isa. 64. Vermis eorum nō morietur, & ignis eorum
non extinguetur. Quarto requiritur humilis confessio, dicitur:
Et dicam enī: Pater peccauit in caelum, i. coram angelis & sanctis in
cælo: & coram te, id est te sciente & videte cum sis iudex meus.
Et sic nos humiliter debemus confiteri peccata nostra. Isa. 43.
Narra si quid habes vt iustificeris. Et non est abscondendū illud
quod sit coram deo. Boëtius de consō. Magna est nobis indiget
necessitas probitatis, cum omnia agamus ante oculos iudicis
cūcta cernentis. Tunc ponitur humilitas huius filij, dicitur: Nō
sum dignus vocari filius tuus. O reuera omnis peccator mortalis
nō est dignus vocari filius dei. Nota multiplices sunt filij indig-
ni. Primo si patrem irridet. Sic Cham derisit Noē, & sic super-
bi deridentes pauperes. Prouer. 14. Qui calūniatur egētē, expro-
brat factori suo, &c. Secūdo si hostibus patris associetur, vt Ab-
salon. 2. Reg. 13. Et sic peccator demonibus associatur. Psal. 49.
Si videbas furē currebas cū eo: & cū adulteris portionē tuā po-
nebas. Tertio si patrē positū in infirmitate dimittit, vel in car-
cere, & eū nō visitat neq; cōsolatur: quibus dicitur illud Mat.
25. Infirmitas sui & in carcere, & nō visitastis me, &c. Ideo Isa. 1.
Vae genti peccatrici, filiis sceleratis. Et ibidem, Filios enutri-
uis

ENARRATIO XXXIIII.

209

ui, ipsi autem spreuerūt me. Ideo iste adolescens dixit: *Non sum*
dignus vocari filius tuus. Quia à te recedens te contristauit quod
non debet filius facere. Prouerb. 10. Filius sapiens iustificat pa-
trē: filius verò stultus mœsticia est matris suae. Item quia sub-
stantia meæ prodigus extra disciplinam vixi: quod non debet
facere filius. Hebr. 12. Quod si extra disciplinā estis cuius par-
ticipes facti sunt: omnes ergo adulteri & non filij estis. Item
quia a alterius, scilicet diaboli seruum me feci, quod non debet
facere filius. ad Rom. 8. Qui spiritu dei agūtur, hi filij dei sunt.
Item quia degener in moribus fui pascendo porcos, quod non
debet facere filius. Rom. 9. Non qui filij carnis, hi filij dei. Quin-
to requiritur satisfactio. Sequitur: Fac me sicut unum ex mercena-
riis tuis, quasi diceret: Paratus sum tibi amodo satisfacere & ser-
uire spe mercedis aeternae. Hiero. Pauor peccati abnegat me:
pauor conscientiae deprimit me. Non est mihi spes viuēdi, ne-
que fiducia bene agendi. Iudicium vereor, poenas tremo, amisi
filij dignitatem, concede saltem mercenarij seruitutem. Nota
secundum Ambro. Differentia est inter seruum mercenarium
& filium. Seruus dicitur qui abstinet à peccato ex solo timore
poenae praesentis, vel futurae. Mercenarius mercede, filius amo-
re. Et sic iste primo fuit seruus cum seruiuit cui. Deinde mer-
cenarius quando spe mercedis seruire voluit. Tertio factus est
filius quando à patre in hereditatem susceptus est. Ecce quanta
dei benignitas, qui de seruo diaboli facit seruum dei. Dixi ter-
tio tangitur patris benigna receptio. Vbi nota quod benigni-
tas dei attenditur in multis. Primo quia recepit eum veloci-
ter. De quo subdit: Et surgens venit ad patrem suum, id est imple-
uit quod facere deliberauit. Non enim sufficit bonum incipere
nisi impleatur opere. Ambro. & habetur di. 86. cap. Non satis
est bene velle, sed bene facere: nec satis est iterum benefacere,
nisi id procedat ex bono fonte, i. ex bona voluntate. Sicut non
sufficit filij cōceptio sine partu, ideo iste primo proposuit, dein-
de venit, id est venire cepit per poenitentiam ad patrem. Cuius
autem adhuc longē esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia amo-
ris est. Ecce dei benignitas. Cū adhuc peccator longē est, s. in
regione peccati, cū tamen habeat bonam voluntatem. Vnde
Bernar. in sermone de annūciatione, dominica: O deus quā m-
ues es in misericordia, quā magnificus in iustitia, quā mu-
nificus in gratia, nō est qui similis sit tibi, gratis respicis humi-
les, iuste iudicas innocentes, misericorditer saluas peccatores.

SABBATHO POST REMINISCERE,

vidit eum, scilicet oculo predestinationis & elementis, ut dicit Chryso. Sensit pater penitentiam, non expectavit recipere confessionis verba, sed praeuenit petitionem misericorditer agens. Unde subditur: *Et misericordia motus est.* Misericorditer ei inspirando motum penitentiae. *Et accurrens,* scilicet ipsum praeueniendo per misericordiam inchoantem. Psal. 8. Misericordia eius praeuenit me. *Et cecidit super eum,* id est gratiam in eo conseruauit, sicut fecit Zacharo qui desiderauit eum videre Luc. 19. Hodie in domo tua oportet me manere. Quia secundum Grego. Non vacat manus a munere cum area cordis sit plena bona voluntate. *Et osculatus est eum,* scilicet ipsum perfecte sibi reconciliando per gratiam subsequenter. De qua Psal. 22. Misericordia tua subleuatur me. *Osculatus est eum,* scilicet per charitatem sibi uniendo. Canti. 1. Osculetur me osculo oris sui. Vel osculatus est eum, id est sit concordia inter voluntatem diuinam & humanam. Figuratur Gene. 27. Isaac osculatus est Iacob cum benedixit eum. Secundo suscepit eum honorabiliter: quia post osculationem, dixit ei filius: *Pater peccasti in caelum & coram te & iam non sum dignus vocari filius tuus.* O verbum omni fiducia plenum, charitatis ardore succensum, misericordia profuimus cum dicit: *Pater.* Sed quod constetur, *Peccasti.* O quam suauem uentum vulneribus ad medicinam, emplastrum misericordiae floribus tatum, & doloribus superligatum, vinum mordens & oleum liniens, Peccasti. *Tunc pater ait ad seruos suos,* id est ad sacerdotes qui dicuntur serui dei: *Cito proferte stolam primam & induite illum.* Augu. Pronior est ad miserandum quam nos ad accipiendum. Ambro. Nescit tarda molimina spiritus sancti gratia, proferte stolam primam, id est vestem interioris puritatis Christi, quam sacerdotes proferunt dum poenitentem deo reconciliatum verbis, & absolutionem affirmat. Ecce quos dominus suscipit per cordis contritionem: vult etiam ipsos per confessionem recipi a praelatis in manifesto, ut reconcilientur non tantum deo patri sed etiam Ecclesiae matri: ut figuratur Ioan. 11. de Lazaro quem suscitauit, qui tamen adhuc erat ligatus, & fecit discipulos eum soluere. Et Luc. 17. de leprosis quos sanauit, tamen ait: *Et ostendite vos sacerdotibus.* Per stolam autem primam intelligitur vestis innocentiae vel immortalitatis, in qua primus homo conditus fuit quam praelati proferunt dum eam proferendam promittunt in futuro. Et haec vestis innocentiae perditur per peccatum, & induitur per confessionem, id est induenda ostenditur. Psal.

ENARRATIO XXXIIII.

210

Psal. 103. Confessionem & decorem induisti. Et non sufficit habere innocentiam nisi fiant opera bona. Ideo sequitur: *Et annulum in manu date ei,* id est gratiam operando bona. Ad Coloss. 3. Si cōsurrexistis cum Christo, quae sursum sunt quaerite. Vel per annulum in manu, intelligitur fides in opere quam debent habere & docere sacerdotes: quia fides sine operibus mortua est. O quam pretiosus annulus fides formata pretiosior auro. Augu. de verbis apostoli: Nullae maiores diuitiae, nulli thesauri, nulla maior mundi substantia quam fides catholica. Ad Hebr. 11. cap. 1. Impossibile est sine fide placere deo. Et cum hoc requiritur repressio mali affectus. Ideo sequitur: *Et calciamenta in pedibus eius,* id est sanctorum exempla, in pedibus, id est in affectu & intellectu. Canti. 2. Quam pulchri sunt gressus tui in calciamentis filia principis. Nam sicut calciamenta custodiunt nos ne maculemur luto malae conuersationis. Chryso. Calciamenta de pellibus mortuorum consueiuntur: & sic nos esse mortales recordemur. Tertio recepit eum letanter cum dicitur: *Adduce vitulum sacrificium & occide te, & māducem te.* Sed dices: quare dicit manducemus in plurali, cum tamen soli filio reuertenti preparari iussit. Respondetur quorum vna est natura, substantia, & voluntas: unum illorum est gaudium, & sic dicitur de patre, & filio, & de spiritu sancto. Similiter de angelis. Vitulus ille Christus est, quantum ad naturam passibilem secundum quam fuit immolatus: saginatus quo ad gratiarum plenitudinem. Hic vitulus reuertenti filio adducitur & occiditur, quando passio Christi cui libet peccatori proponitur, hic vitulus semel occisus est in re. 1. Petri 3. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est. Sed & multoties in sacramentali representatione, secundum illud. 1. Cor. 11. Quotiescūque māducabitis panem hūc, & calicem bibetis, mortem domini annuntiate donec veniat. Sed & quotidie immolatur in credentium fide & praedicantium recordatione. Bada. Quasi enim recens iste vitulus occiditur, cum ab uno quoque occisus creditur. Ambro. Vberior est dei gratia quam petitio poenitentis. Semper enim deus plus tribuit poenitenti quam rogat. Iste petebat officium mercenarij, & habuit osculum amici, & donum filij dilecti, quod sic patet: Omnis homo peccat moraliter, perdet vestem puritatis, diuinam amicitiam, ecclestem sapientiam, sacramentalem gratiam, spiritualem latitudinem, internam concordiam, & omnis creaturae habebit inimi-

principis Madian, simul com ipsa interfecit. Princeps diaboli septem filias habet, id est septem vitia capitalia, quas tradit hominibus. Aliquis habet unam, aliquis plures, aliquis omnes. Quanto autem plures habes filias diaboli, tanto plus habebis de hereditate sua, id est de igne aeterno que dabit filiabus suis in ha rediratem. Ista filiae habent filias suas, id est vitia de ipsa nascentia. Va tibi si matrem cum filia habueris. Nobilis filia principis est iniquitas operis. Nobilior autem nequitia conscientudinis. Nobilissima vero obduratio impenitentis: qui habet habuerit gladio Phinees, id est sententia Christi damnabitur. Deuterono. 32. Si acueo vt fulgur gladium meum, &c. Augu. Peccantes si noluerunt corrigi, nihil aliud elegerunt nisi cum hoc mundo damnari.

DE EODEM, ENARRATIO XXXVI.

Tunc vadit & sumit septem alios spiritus nequiores se. Luc. 12.

Ecce quod hic dicitur heu saepe videtur. Nam qui post conversionem pervertuntur, saepe pluribus vitiis quam ante subiiciuntur. Septem autem spiritus, scilicet septem vitia capitalia possumus accipere hic. Primus ergo est superbia spiritus. Prouer. 16. Contritionem praecedit superbia, & ante ruinam exaltatur spiritus. Non solum spiritus superbi hominis, imo superbus diabolus sicut exaltabatur in caelo ante ruinam propriam ita exaltatur quotidie ante ruinam nostram. Secundus est spiritus inuidiae. 1. Reg. 18. Non rectis ergo oculis Saül aspiciebat Dauid à die illa & deinceps. Post diem autem alteram inuasis spiritus dei malus Saül, & prophetauit in medio domus suae. Ad huc hodie hos homines spiritus inuidiae vexat, qui non recte alios inspiciunt. Tertius spiritus est ira. Prouer. 28. Ira non habet misericordiam nec erumpens furor & impetum concitati spiritus ferre quis poterit? Incediarij diaboli sunt iracundi. Et ideo nulla domus eos ferre potest timore incendij. Eccl. 28. Secundus enim ligna syluae sic ignis exardescit. Et secundum virtutem hominis sic iracundia illius erit: & secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Quartus est spiritus auaritia. 3. Reg. 20. Egrediar & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum. Spiritus iste qui persuasit regi Achab tollere Ramothgalia est spiritus auaritia q̄ semper persuadet homini tollere temporalia. Persuadet autē per os prophetarum, i. malorum consiliariorum. Qui bene mendax dicitur: quia temporalia saepe multis mendacis aggregantur. Ps. Mendaces filij eorum in stateris. Quintus est spiritus

Spiritus accidia. Prouerbi. 15. Spiritus tristis exiccat ossa, &c. Et Luc. 13. Ecce mulier quae habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo. Et erat inclinata nec omnino poterat sursum respicere, quam cum videret Iesus vocauit ad se, & ait illi: Mulier dimissa es ab infirmitate tua. Accidia enim infirmitas reddit hominem decem mandatorum & octo beatitudinum; nec sursum sinit respicere hominem ad deū. Sextus spiritus est gula. Isa. 19. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecerunt Aegyptum in omni tempore suo sicut errat ebrius & vomens. Caue ergo tibi de vertigine ebrietatis. Septimus spiritus est luxuria. Osee 5. Spiritus fornicationis in medio eorum, & dominum non cognouerunt. Caue sagittas cuiuslibet spirituum horum nequiorum. Ephe. 6. In omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguerē, &c. Nequam sunt spiritus in peccatoribus ante conversionem. Nequiores autem sunt in reciduantibus post conversionem. Vnde Irido. Diabolus grauius illos concupiscentiis seculi ferit, quos per renuntiationem ad mundi amorem reduxit. Nequissimi vero sunt in perseverantibus vsque ad damnationem. Isti septem spiritus nequam eiciendi sunt septem modis, videlicet verbo praedicationis. Matt. 8. Verbo eiciebat spiritus. Primum enim bonum verbi dei est quod per timorem humiliat cor, superbia reprimens. 3. Reg. 21. Cum audisset Achab sermones istos, &c. vsque: Nonne vidisti Achab humiliatum coram te: quia igitur humiliatus est coram me, non inducam malum in diebus eius. Item isti septem spiritus nequam eiciuntur per beneficium dominicae passionis. Vnde. 1. Reg. 16. dicitur, q̄ per cithara Dauid spiritus malus recedebat à Saül. Cithara vero est Christus in cruce, sicut enim in cithara chordae, sic membra Christi super lignum crucis tendebantur. Per memoriam autem passionis Christi charitas accenditur, inuidia confunditur. Albertus Magnus dicit: Simplex recordatio seu meditatio passionis Christi plus valet quam si integrum annum plaleriū: vel si quotidie virgis & flagellis cederetur vsq; ad effusionem sanguinis. Haec ille. Item eiciuntur exemplo bonae conversationis. Vnde Act. 19. dicitur quod per sudaria & per semina Pauli fugabantur spiritus nequam. Sudarium quo laboranti sudor extergitur exemplū patientiae in laboribus signat. Semina autē quod est vestis ex vno lapide, depēdens significat

exemplum patientia vel mansuetudinis in tribulationibus. Patientia enim indigemus in sinistro latere aduersitatis, non in dextro latere prosperitatis. Item & digito occulte inspirationis. Vade in hoc euangelio. Si in digito dei elicio demonia, profecto peruenit in vos regnum dei. Auarus nec predicatione, nec Christi passione, nec exemplo moueri solet ad restitutionem. Nec dei digitus specialiter tangit eum. Sunt enim auari malefici Pharaonis, id est diaboli qui non reprimuntur nisi in digito dei. Exod. 8. Item studio continuo orationis & ieiunij que specialiter maxime valent contra gulam. De his duobus dicit Mat. 17. Hoc genus demoniorum non eiicitur nisi per orationem & ieiunium. Item & fumo amara contritionis. Thob. 6. Cordis eius, id est piscis particulam super carbones ponas, scilicet infernales per recordationem poenarum inferni, fumus eius, id est contritio extricat omne genus demoniorum. Contritio enim valet contra omnia vitia. Specialiter tamen fumus iste fugat demonium quod super luxuriosos habuit potestatem.

DE EODEM ENARRATIO XXXVII.

Beatus venter qui te portauit & vbera que suxisti. Luc. 11.

Sicut Maria in ventre, sic nos in mente Christum portemus. Quatuor autem sunt que portanda nobis sunt. Portare enim debemus Christum in corde per dilectionem; crucem Christi in corpore per castigationem; nomen Christi in ore per predicationem; coronam Christi in capite per glorificationem. De primo hic: *Beatus venter qui te portauit*. Sicut per matrem cuius est diligere portatur Christus in castissimo ventre: ita non nisi per amantem portatur in mundo corde. Certè melius est portare panem in ventre quam lapidem vel serpentem. Peccatum autem lapide est grauius, serpens horribilius. Iob 20. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum. O quantum abhorret homo serpentem in ventre, sed certè periculosius est vnum peccatum in corde quam tres serpentes in corpore. Dilectio non solum debet esse in corde, sed etiam in opere. Ideo non solum mater in vtero, sed etiam Symeon in brachiis Christum portauit. Libenter elarisissimi deum in vtero cordis portemus, qui in vtero misericordie suae nos portabit quoulsq; in lucem vitae aeternae nos portet. Esa. 46. Qui portamini à meo vtero, id est misericordia, dicit glossa interlinearis. De secundo ad Gal. 6. Ego stigmata domini nostri Iesu Christi in corpore meo porto. Crux Iesu non solum per vulnera & stigmata passionum portatur, sed etiam per poenitentiam

uetia & carnis mortificatione & sensuum refranatione. r. ad Cor. 6. in fine: Glorificate & portate deum in corpore vestro. Portari autem debet tepestiuè ne negligamur teporis breuitate. Thren. 3. Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Item voluntarie, ne cogamur ex necessitate: sicut Symon Cyrenensis. Luc. 23. Imposuerunt illi portare crucem post Iesum. Et strenue, ne vincamur tetatoris importunitate. Tandiu enim miles clypeum strenue portat quadiu inter hostes est. r. Paral. 12. Filij Iuda portantes clypeum & hastam sex millia ostingenti expediti ad praelium. Clypeus poenitentiam significat, protegit enim nos ab hoste ne vulneremur. Hasta autem est zelus iustitiae. Sed heu multi faciunt de poenitentia sicut de quodam dicitur, qui clypeum vsque ad hostes portauit & tunc in lutum proiecit. Greg. Incassum bonum opus agitur si ante mortem deferatur. Et libenter portemus crucem poenitentiae pro Christo qui libenter portauit crucem pro nobis Io. 19. Banius sibi crucem exiit in eum. &c. De tertio dicitur de Paulo Act. 9. Vas electio- nis mihi est iste, vt portet nomen meum coram gentibus & regibus & filiis Israel. Nomen Iesu in ore portare debemus non solum in predicatione sicut Paulus: sed etiam in oratione & laudatione & collaudatione. Bernard. Iesus mel in ore, melos in aure, iubilus in corde. Charissimi semper aliquid boni portemus in ore sicut coluba de qua Gen. 3. portas ramum oliuae virentibus folijs in ore suo. Oliua Christum significat vel virum iustum Psal. 51. Ego autem sicut oliua fructifera in domo dei, &c. Ramus autem est bonum opus vel exemplum. Bolia virentia sunt verba edificatoria, veracia, pudica, pacifica, & vtilia. Hae verba coluba, id est anima innocens in ore debet habere si ad Noe. i. Christum vult venire. Sed heu quidam non colubam dei, sed ciconiam diaboli sunt, qui sapius ranam quam rana in ore habet vt detractores, mendaces, turpiloqui, proditores & huiusmodi. De quibus Apoc. 16. Vidi de ore draconis & de ore bestiae, & de ore pseudoprophetarum exire spiritus tres immundos in modum ranarum. Libenter in ore portare debemus eum qui nos verbo oris sui portat. ad Hebr. 1. Portas omnia verbo virtutis suae. Porta Iesum in ore tuo, ne te euomat de ore suo. Apo. 3. Intipiat te euomere de ore meo. De quarto Eccl. 11. Insuperabilis portauit diadema. Sicut Saulus persecutor & Maria Magdalena, & multi quidam peiores. Matthai 21. Publicani & meretrices praecedent vos in regno dei. Ex multis laboribus & doloribus

animita & corporis peruenitur ad portandū hanc coronā. Ideo bene dicitur Ecclē. 40. Occupatio magna creata est omnibus hominibus. Nota quæ ibi dicitur. Ibi enim per prædicē sedentem super sedē gloriosam & par ventrē iacyntho. i. stola cælesti, & portantem coronam significari potest spiritus cuiuslibet aucti in cælo beatificati: per humiliarum autem in terram & cinerem & per opertum lino crudo, significari potest corpus occupatio & graue iugum erat dum adhuc in mundo viuebant. Et vt hanc coronam portemus in cælo, Christus pro nobis portauit coronam spineam in mundo. Ioan. 19. Exiuit ergo Iesus de pratorio portans coronam spineam. Bernar. Deus pro te coronatus est spinis, vt te coronaret in cælis.

DE EODEM ENARRATIO

TRIGESIMA OCTAUA.

Erāt Iesus eiciens demonium & illud erat mutum. Luc. 11.

In tribus primis dominicis huius quadragesimæ ecclesia ostendit malitiam diaboli contra homines. In prima ostendit quod aliquos tentat & non vincit: vt sunt boni firmati in bono: & isti significantur per tentationem Christi in euangelio primæ dominicæ. Secundo ostendit quod aliquos tentat & vincit & possidet. Et isti figurantur in filia mulieris Chananae in euangelio secundæ dominicæ. In tertiâ dominicâ vt hodie ostendit si non fuerit expulsus tunc hominem quem possidet facit mutum: vt patet in euangelio. Artamen sciendum, tres sunt muti. Primi naturaliter vt qui nunquam loquenti sunt, & tales vtuntur nutibus & signis oculorum & digitorum & similibus. Et sic nos naturaliter sumus filij iræ vt dicit apostolus ad Ephē. 2. cap. idcirco per signa oculorum & manuum debemus contritum indicare defectum, de quo interrogatus: Oculi mei sententiam per ad dominum. Psalm. 24. Hunc psalmum fecit Dauid cum fugeretur à facie Saül, & venit in speluncam ad Odollam. 1. Regum 2. cap. Et omnes amici & fratres sui & qui erant cum eo amaro animo afflicti à Saül venerunt ad eum. Idcirco fecit in contentione hunc psalmum: Ad te domine leuaui animam meam. Et in collecta: Quasi sumus omnipotens deus, &c. Et sic nos persecuti à diabolo cum dignè laudare dominum non possumus; faciamus tamen signa oculorum. Secundi sunt muti quia nodi instructi. Et sic docemur, in epistola ad Ephē. 5. cap. Amatores mei estote sicut filij charissimi, &c. Omnis auaritia fornicatio

picatio & immunditia non nominetur in vobis, sicut decet sanctos. Tertij sunt muti ob defectum alicuius infirmitatis, & hi indigent medico. Et sic peccatores in mortali peccato constituti, quos diabolus fecit mutos, indigent medico spirituali. Et sicut tenebræ expelli non possunt nisi per lucem, sic nec diabolus nisi per Christum. De quo thema: *Erāt Iesus eiciens demonium, &c.* Aliud thema. *Si in dicit o dei eicio demonia, profectio venit ad vos regnum dei. Luc. 11. Matth. 12. & Marc. 3.* Catus non pungit captum murem iuxta se existentem, imò cum ipso ludens modicum tangit eum, sed fugientem insequitur vulnerans eum ungulis & dentibus. Spiritualiter, diabolus non affligit captum peccatorem quem iuxta se habet ungulis tentationum suarum: sed ludit cum eo tantum mouens ipsum ad peccata vt inde solatium habeat. Sed volens in viam penitentiae fugere ad Christum cum omni tentationum genere illum insequitur. Ideo dicitur Ecclesia. 2. Fili accedens ad seruitutem dei sta in iustitia & timore & prepara animam tuam ad tentationem. Figuratur Gene. 31. Iacobi cum esset apud Laban non est persecutus ab eo: sed fugiente ab eo insecutus est Laban cum seruis suis munitis armis, vt reduceret expoliatum ad seruitutem eius. deus tamen illura prohibuit. Spiritualiter per Laban qui multipliciter delusit Iacob, subaudi diabolum, qui licet derideat peccatorem: nihilominus tamen parcat ipsi in statu peccati: sed fugientem per penitentiam persequitur toto posse. Vnde Greg. 42. Mora. Hostis noster quanto magis sibi rebellari conspicitur, tanto amplius expugnare contendit. Illos enim tentare negligit, quos quieto iure se possidere sentit. Quare dominus noster Iesus Christus volens nos reddere tutos hortatur ne locum demus hosti diabolo, qui graditur per loca inaquosa querens requiem & non inuenit: quia homo penitens vt fortis armatus custodit atrium suum, & sic in pace secus sunt quæ possidet. Si autem diabolus superuenierit & vicerit hominem: tunc aufert eius bona, & sic nouissima hominis erunt peiora peioribus. Pugnemus igitur strenue contra diabolum, & victoriam habebimus virtute illius qui in digito dei eicit daemonia, &c. In summa euangelij duo inuenerunt. Primo saluatoris potentia virtuosa, ibi: *Iesus, &c.* Secundo subditur Iudæorum malitia infectuosa, ibi: *In Beelzebub.* De primo dicitur, in illo tempore, scilicet cum Iesus dixit se velle dare bonum spirituum peccatoribus se, & ad hoc designandū eiecit spiritus malos, de quo hic euangelista: *Erāt Iesus eiciens demonium, potestatiue.* Nana

potestatiuē nemo potest expellere dæmonem nisi solus deus. A
lij autem sancti non possunt hoc, sed sola dei inuocatione, imo
nec boni angeli. Vnde Michiæl volens repellere diabolum no
dixit: Recede, sed imperet tibi dominus, vt patet in epistola Tu
dx. cap. 1. Ergo faruum est quod aliquando ebrj & lufores ma
ledicunt diabolum, quasi talibus verbis eum repellere volēt.
nō sic, sed per gratiam dei eicitur. Matth. 17. Hoc genus da
moniorum nō eicitur nisi per orationem & ieiunium. Nam dicit
sanctus Tho. in 2. 2. q. 86. ar. 1. In diabolo consideranda sunt duo,
natura & culpa. Natura est bona & à deo: nec maledicere licet
sed culpa est maledicenda, vt facit ecclesia. dicens: Maledicite
diabole. Sed cum peccator maledicit diabolo propter culpam
simili ratione indicat se maledictione dignum. Eccl. 27. Cuius
impius maledicit diabolum: maledicit ipse animam suā. Ideo
Christus verus deus fecit hoc potestatiuē quasi propria virtute,
vt patet Marc. 1. In potestate spiritibus immundis imperat, &
obediunt ei, Tob. 47. Non est potestas super terram quæ cōpare
tur ei, qui factus est vt nullum timeret. Nota dæmones possunt
duobus modis in hominibus habitare: potentialiter & presen
tialiter. Primo potentialiter sicut rex in regno, & sic habitat in
peccatoribus. Et sic Mar. 16. dicitur: Maria Magdalena septem
dæmonia habuit. id est septem vitia. Accidit enim dæmonibus
sicut volueribus, miluis, & canibus qui illic currunt & moran
tur vbi sentiunt cadauer foetidum, & tanto citius sentiunt quā
tō foetidius existit. Sic homo p peccatū efficitur foetidus, & in
tali foetore delectatur diabolum: & accipit mansionem & pote
statē in ipso. Primi in quibus habitat diabolum sunt superbi.
Iob. 41. Ipse est rex super omnes filios superbia, scilicet Lucifer
vel Beelzebub, id est vir muscarū: quia homo superbus habet
muscas multas, id est sollicitudines. Tullius: Quo celsior eris, so
licitudo maior. Apocal. 9. Habebunt super se regem angelum
abyssi. Iste rex multos nobiles & potentes habet. Augu. Pures
potentes & superbos tenet nomine nobilitatis: plures auro
ratis nomine hos non timet. Exemplum dicit Casarius de ado
lescente monacho: qui cum castus esset adductus fuit ad quen
dam oblessum pro expellendo dæmonio. Cui respondit dæmon.
Non timeo te: licet sis castus, es tamen superbus. Iaco. 4. Deus
superbis resistit. Secundo sunt auari. Matth. 4. Dabo tibi omnia
regna ista si cadens adoraueris me. Glos. Audi raptor, audi vfu
rarie & simoniace quomodo inquit diabolus: Si adoraueris me.

Si

Si res per diabolum congregasti, diabolum adorasti. Ephes. 5.
Auaritia est idolorū seruitus. Glosa: Auaris deus est nummus.
Sed diabolum illorum est Mammon. Matt. 6. Non potestis deo
seruire & Mammon. 1. Timoth. 6. Qui cupiunt diuites fieri,
incidunt in tentationem & laqueū diaboli. Tertij sunt luxurio
si. Vnde Tob. 6. Qui ira iurgia suscipiunt vt deum à sua mente
excludant, & suæ libidini ita vacent sicut equus & mulus qui
bus non est intellectus: habet potestatem super illos dæmoniū.
Ecce si diabolum habuit potestatem in matrimonio, quid extra
matrimonium? Ipsi sunt porci diabolorum, Marc. 8. Exierunt
in porcos. Chryso. Porci sunt qui vitam suam scenosæ libi
dini mancipant. Et iste diabolum vocatur Asmodeus. O quot
sunt sibi obedientes. 1. Ioan. 5. Totus mundus in maligno posi
tus est. Quarti sunt iracundi, de quibus Iob 5. Virum stultum
interficiet iracundia. Et Apoc. 2. Vae terræ & mari, quia descen
dit diabolum ad vos habens irā magnā. Illorum dæmon est Sa
thanas, id est aduersarius. Psal. In ira populos cōfringes. Quin
ti sunt inuidi, quorum dæmon dicitur Leuiathan, id est serpens
tortuosus. Nā inuidia diaboli mors intrauit in orbem. Sap. 1.
Augusti. Inuidia est vitium diabolicum: nam ab eo habuit ini
tium hoc dæmonium quod fecit hominem mutum, surdum &
cæcum. Sexti sunt gulosi. Eccl. 37. Propter crapulam multi obie
runt. Dæmon illorum est Behemoth. Iob. 40. Et interpretatur
bestialis, quia gula facit hominem bestialem. Hiere. 4. Effusi
estis sicut vituli super herbam. Luc. 21. Attēdite vobis ne forte
grauetur corda vestra crapula & ebrietate. Ratio Grego. Dum
veter non restringitur cunctę virtutes obruntur. Septimi sunt
accidiosi. Grego. Diabolum assiduē impugnat vt saltem ta
dio vincat. Istud est dæmoniū meridianū faciens hominē som
nolentum. Eccl. 30. Multos occidit tristitia. Nam Samson dor
miens amisit fortitudinem. Et sic accidiosus. Psal. Omne escam
anima eorū abominata est, scilicet charitatis. Itē secūdo possi
det potentialiter & cōmansuet: per habitationem interiorē in
corpore hominis: non per informationem: quia nō potest esse
forma corporis, secūdu qd tunc ei datur potestas à deo, qd ve
rat hominem in membris. Et hæc habitatio fit quinque de
causis. Primo propter diuinę potētiæ ostensionē: vt Marc. 9. de
oblesso ab infantia quē nullus poterat liberare nisi Christus.
Secūdo propter culpę punitionē. Luc. 4. Erat homo in synago
gā spiritum habens immūdu, scilicet propter peccatū inco
Si

trinitia: Tob. 6. Daemonium potestatem habet super illos. Tertio propter meriti accumulationem: vt patet de Sarra. Tob. 3. & de Paulo. 2. Corint. 12. Datus est mihi stimulus carnis meae, angelus Sathana qui me colaphizat. Quarto propter aliorum eruditionem, sicut de illo in quo erat legio, Luc. 8. cui dixit saluator: Redi in domum tuam, & narra quanta fecit tibi deus. Quinto propter parentum punitionem, quia filij secundum corpus sunt res parentum: ideo parentes puniuntur in filiis: vt patet de David. 2. Reg. 12. cui dixit Nathan: Quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen domini, propter verbum hoc filius qui natus est tibi morte morietur. Quoniam dictum est de diaboli astutia, nunc dicitur de Christi potentia: subdit: *Et cum egressus esset de templo, dicitur: Ecce astutus est diabolus & iniquus. vide infra.* Hiero. in homil. Tria signa hae sunt facta: Caecus videt, mutus loquitur, possessus a damone liberatur. Nota duo genera hominum facit diabolus obmutescere. Primo iudices & scabiosos qui efficiuntur muti si aliquid munus proiciatur. Esa. 1. Omnes diligunt munera. Exod. 23. Non accipies munera quae excitent prudentes. Eccle. 20. Exenia & dona excitant oculos iudicum, & quasi mutus in ore zuerit correctiones eorum. Secundo peccatores ne confiteantur: sicut lupus rapiens ouem stringitur eius ne clamet. Sed dices, quare diabolus persequitur confessionem. Respondeo primo, quia confessio est principium sanitatis remedium. Nam omnis peccator vulneratur peccatis in anima: vt patet Luc. 10. Descendens ab Hierusalem in Hiericho. Symon de Cassia, id est auersus a pace in litem hic vulneratur. Sed August. Omnium peccatorum vulnera sanantur per confessionis medicinam. Ps. 32. Dixi confitebor aduersum, & c. Ergo diabolus claudit os peccatoribus ne sanentur, August. in homil. 12. Confitere tantummodo vulnus tuum, & sanabit te deus, & c. Boeth. Si opus medicantis expectas, oportet vt vulnus detegas. Secundo confessio est violenta exclusio demonum. Ratio quia sicut peccatis introducitur diabolus in animam: ita confessione expellitur. Bernard. super Cantica sermone 5. Per humilem confessionem remittitur peccatum: & diabolus suum amittit principatum. Nam vbi peccatum dimittitur, ibi diabolus expellitur & deus introducitur. Nam contraria in eodem simul stare non possunt: vt vitium & virtus: diabolus & deus. 2. ad Corint. 6. Quae enim participatio iustitiae cum iniquitate, aut quae societas luci ad tenebras, quae autem conuentio Christi ad Belial? quasi

quasi diceret, nulla. Tertio illuminat cordis habitaculum. Ratio quia peccatum excacat cor. Sapie. 2. Excacauit eos malitia eorum. August. super prima canonica Ioannis: Cumque confessus fueris te peccatore, appropinqua ad lucem: quia confessio adiungit te Christo. Ioan. 8. Ego sum lux mundi. Ephes. 5. Fratris aliquando tenebra: nunc autem lux in domino. Vbi lux, ibi pulchritudo. Bernard. in epistola ad Zophiam: Ama confessionem & habebis decorum: quia vbi confessio, ibi decor & pulchritudo. Psal. 103. Confessionem & decorem induisti amictus lumine sicut vestimento. Vide in exemplo de socio, qui ambulauit cum diabolo. Quarto confessio facit celari diabolo peccatum. August. Non habebit quod timeat in futuro iudicio, qui nunc confessionem fecerit de peccato. Esa. 43. Narra si quid habes vt iustificeris. Leo papa: Peccatum confessum diabolo celabitur, vt ab eo non confundetur. Chrysost. & habetur de pecc. di. 1. Non potest quae gratia dei coelestis accipere, nisi purgatus fuerit ab omni sordis peccati per poenitentiae confessionem, scilicet loquendo de mortali. Glosa ibidem: Quia in peccato sunt tria, scilicet delectatio, impudentia, & perpetratio. Contra delectationem contritio, contra impudentiam confessio, contra perpetracionem satisfactio. Sed dices, tamen deus omnia videt: quid opus est confiteri? Respondet August. lib. 8. homil. 12. Vult deus vt reueler homo, ne diabolus habeat quod obiciat. Item vt verecundiam habeat. Item vt se humiliet & obediat. August. Homo accusat vt deus excuset. Item vt vereatur. Richardus de sancto Victore: Quanto verecundia maior fuerit, tanto clarior confessio in oculis dei apparebit. Item vt se humiliet. Gregor. Superbiendo a deo recessimus, humiliando accedamus. August. Acriores dolores diabolo non facimus, quam quod peccata nostra confitendo sanamus. Exemplum de fratre quare in Luca Parienti: & de tempore, sermone sexagesimo primo E. Queritur cur deus hominem fecerit qui possit peccare, vel quem fecit esse danaturum. Ad hoc assignantur plures rationes. Prima vt ostendatur dei omnipotentia inconuerribilis: omnis autem creatura mutabilis est. Secunda ratio vt declararetur dei sapientia quae ex malo scit elicere bonum, quod non posset fieri nisi deus fecisset creaturam vertibilem in malum. Tertia vt manifestetur dei clementia, quia per mortem deus hominem perditum liberauit. Quarta vt ostendatur dei iustitia, quia non solum reddit bonis praemia, sed etiam malis supplicia. Quinta vt homo non sit peioris conditionis quam aliae creaturae, quibus

deus sic administrat omnibus, vt eas agere propriis motibus sinat. Vnde & hominem proprio arbitrio suo reliquit. Sexta est laus humana: laus enim est viri iusti qui potuit transgredi & non est transgressus. Septima est decor vniuersi: quia opposita iuxta se posita, magis elucescunt: ita mali comunicat bonis ad iniuicem comparati. Octaua vt boni per malos exercitentur & probentur. Et ex illis patet quod homo debet viuere secundum propriam rationem, quae semper deprecatur ad optima. Ad bonum gratia non potest quis peruenire per se, cum non sit secundum limites naturae, sed secundum influentiam largitatis diuinæ. Sicut enim creatura pro sua defectibilitate suo principio semper indiget, vt sit in esse naturae: sic illud principium pro sua bonitate influere non cessat creaturæ rationali vitam spiritualem, vt bene sit in esse gratiae: quam habere non potest sine deo largitore. Verum tamen inexcusabilis est homo si gratiam gratum facientem non accipit: quia gratia gratis data semper praesto est liberum arbitrium excitare & commouere, cuius est huic moti consentire: quo facto poterit homo gratiam gratum facientem habere, hoc est ad gratiam gratum facientem se preparare. Quauis enim gratia habeatur dei dono efficiente: amen non sine libero arbitrio consentiente. Vnde August. Qui creauit te sine te: non te iustificabit sine te. Igitur gratia gratum faciens a tribus est: sed aliter & aliter. Est enim a deo efficiente, a gratia gratis data, liberum arbitrium excitante, & commouente, a libero arbitrio consentiente. Quauis enim liberum arbitrium non possit gratiam efficere in homine, potest tamen se ad hoc habilitare & preparare quod habeat. Sicut aliquis non potest illuminare domum: potest tamen aperire fenestram. Quo facto sol intrat & illuminat. Ergo oportet quod semper requiratur liberum arbitrium: quia anima habet instrumenta & facultatem cognitionem & diligendi deum ex natura, sed non habet cognitionem veritatis & ordinem dilectionis nisi ex gratia: igitur, &c. In summa euangelij tria inuuntur. Primo potentia Christi inuincibilis, ibi: *Erat Iesus eiciens demonium.* Secundo sapientia eius inestimabilis, ibi: *Ipse vt vidit cogitationes eorum.* Tercio ipsius laus venerabilis, ibi: *Extollens vocem quadam mulier.* De primo dicit. *Era: Iesus eiciens demonium,* quod prius eiecit de caelo empireo. Ezech. 28. Eieci te de monte sancto meo o Cherub, scilicet propter superbiam. Luc. 10. Vidi Sathanam vt fulgur cadentem de caelo ad designandum quod omnes superbi de caelo sunt

sunt eiecidi, Psal. 72. Eiecisti eos dum alleuarentur. Eiectus est ad terram nobis ad vexationem. Ideo auditus est clamor in caelo Apoc. 12. Vt terra & mari, quia diabolus descendit ad vos habes iram magnam, scies quia modicum tempus habet. Idcirco Eccl. 2. Fili ad te tationem prepara animam tuam. Hieron. Quia non potest vincere nisi volentem. 1. ad Corinth. 10. Fidelis autem deus est, qui non parietur vos tetari supra id quod potestis. Idcirco Mat. 6. Ne nos inducas in tentationem. Subdit: *Et illud erat mutum.* Dicitur autem demonium mutum: vt dicit Tirus, eo quod hanc ingerat passionem vt tollat auditum & verbum. Sicut aliqua herba dicitur pestifera, eo quod corpus sua virtute reddat infirmum. Nota quod demon dicitur esse mutus tribus modis: quibus eisdem facit peccatores obmutescere. Primo enim mutus est demon a laude dei & gratiarum actione. Et nota cum laudaret eum simul astra matutina & iubilarent omnes filij dei: vt dicitur Iob 38. iste tamen per inuidiam obmutuit a dei laude. Esa. 38. Quia non infernus confitebitur tibi: neque mors laudabit te. Et sic modo plures homines facit mutos, qui de beneficiis receptis non referunt deo gratias & laudem, sed sunt sicut porcus qui non refert gratias pascenti sed etiam comedendo semper murmurat. Secundo diabolus mutus est ad verum loquendum: quia ab initio in veritate non stetit, & mendax est & pater mendacij, vt dicitur Ioa. 8. Sic etiam multos facit modo mutos, qui veritatem quam nouerunt tacent, sed semper falsa emendacia loquuntur. Actus. Anania cur tentauit Sathanas cor tuum mentiri spiritui sancto. Tercio diabolus est mutus ad veniam petendam de sua transgressionem. Induratum enim est cor eius ita vt per penitentiam molliri non possit. Iob 40. Induratum est cor eius vt lapidis. Vnde legitur quod quidam heremita bonae simplicitatis diutius rogauit deum pro venia impetranda demoni. Et respondit sibi per angelum quod deus esset paratus remittere poenam si demon poeniteret de culpa. Tunc heremita gauisus est sperans inducere diabolum ad poenitentiam: & quaesiuit longo tempore diabolum per heremum. Cui tandem apparuit dicens: *Quid quaeris monache?* Cui ille respondit: *Quaero diabolum.* Cui ait: *Quid vis, ecce ego sum diabolus.* Volo dixit monachus de inducere ad poenitentiam: quia deus paratus est remittere culpam & tollere poenam. Indignatus diabolus inquit: Nequaquam ego petam veniam, sed ipse poeniteat, qui me tanto tempore facit cruciari. Et sic diabolus mutus est ad poenitentiam. Ita etiam linguas multorum ligat isto ligamine maliciae ne confiteantur

& pœniteant de peccatis. Nota dicit Magister in secundo sententiarum dist. 7. cap. 1. quod angeli boni per gratiâ confirmati sunt quod peccare nequeunt & nō habent à natura. Sed mali angeli in malo obstinati sunt quod bene velle non valent: licet aliquando volunt quod deus velit: non tamen bona voluntate.

Nota quod iste dæmoniachus non solum erat mutus: sed vti dicitur Matth. 12. etiam erat cæcus. Theophilus autē dicit: quod omnis mutus à natiuitate est etiam surdus. Et sicut diabolus faciebat eum esse mutum, ita etiam cæcum & surdum fecerat. Vnde Chrysostomus: Magna, inquit, & miranda est nequitia dæmonis: alterutrum ingressum oppilauerat per quem ille crediturus erat, scilicet auditum & visum: & tertium, s. linguam ne constiteretur. Istos etiam spirituales sensus tollit diabolus peccatoribus. Excæcat enim eos interius: quia concludit oculos mentis ad spiritualia contemplanda. Excæcauit enim peccatores malitia eorū: vt dicitur Sapient. 2. Certe magna est cæcitas auari qui nō percipit pecuniæ fraudē. Cæcatur inuidiosus: quia reputat alterius bonū sibi esse præiudiciū. Cæcatur vanē gloriosus: quia querit gloriā vbi nō est querēda. Excæcatur luxuriosus qui nō considerat quā foeda sit carnis voluptas: & mulier quā amat. Amor iste carnalis excæcauit Sāsōnē, deiecit Dauid, infatuauit Salomonē. Vnde bene dicit quidam.

Nil bene cernit amor, videt omnia lumine carco.

Credit amor cæcus de decus esse decus. Item diabolus facit peccatores surdos, vt non audiant Christiā pulsantem ad cor vnusquisque nolentis sibi aperire, vt inde dæmonem eliciat. Non audiunt prædicatorem corripientem tanquam incorrigibiles. Non audiunt scripturam pœnas inferni comminantem tanquam insensibiles. Non audiunt eum cœleste regnum promittentem cum dicit: Pœnitentiā agite, appropinquabit enim regnum cœlorum: tanquam omnia bona continentēs. Psal. 105. Tanquam pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. De omnibus istis potest dici illud Psal. 113. Aures habent & non audiunt. Quia facti sunt ad similitudinem aspidis suta: obturantis aures suas ad vocem adiurantis. Psal. 57. Deinde adducitur miraculi euidentia. *Et cum eiecisset dæmonium locutus est mutus.* Quia enim dæmon faciebat mutum, ita Christus etiam quam sapiens medicus curauit morbum expellendo causam infirmitatis. Ipse aperit os mutorum, & linguas infantium facit disertas. Nota quod quinque miracula facta sunt in homi-

ne isto. Primum quia curatus fuit à dæmonis vexatione. Secundum quia illuminatus est à cæcitate. Tertium quia recipit auditum secundum Titum. Quartum quia recipit facultatem loquendi. Sed quia aliquis posset habere facultatem, loquendi adhuc non loqueretur si loqui non didicisset. Ideo quintum miraculum fuit, quod cum iste loqui non didicerit nec vnquam audiuerat alios loqui: statim locutus fuit. Tantum miraculum est ac si puer natus statim loqueretur. Deinde ponitur dispositio astantium. Quidam enim admirati erant quasi credentes. Quidam verò dubij miraculum refutantes. Sed quidam maligni opus calumniantes. Vnde dicit: *Et admirata sunt turba.* Est autem admiratio super causā inconueti effectus occulta rationatior. Et ideo turbæ hoc miraculum in aliquod maius hodie referebant. Vnde Matth. 12. dicitur: *Stupebant omnes turbæ & dicebant: Nunquid hic est filius Dauid?* Glosa: Ob misericordiam inquit, & beneficium filiū Dauid prædicant. Deinde ponitur quomodo aliqui calumniati sunt miraculum: Quidam autem ex eis dixerunt. Matth. & Marc. dicunt istos fuisse scribas & phariseos. *In Beelzebub principe dæmoniorū eicit dæmonia.* Turbæ laudauerunt miraculum: pharisei autem non potentes negare publicum factum, conati sunt illud peruertere dicentes quod in virtute dæmonis facta esset electio. Nota Ninus conditor ciuitatis Niniue propter consolationem de morti Beli patris sui statuam fecit in honore patris: ad quam confugientes qui furtum fecerunt & qui rei erant, veniam merebantur. Vnde ipsam statuam cœperunt reuereri. Et tandem siccedēte tempore diabolo instigante diuini honores ipsi statuae sunt attributi. Et sic incepit cultus idololatriæ: vt dicitur Sapient. 14. Hunc deum Chaldaei appellabant Beel: Palestini Baal. Moabite Beelphegor diuersis vocibus secundum diuersitatem linguarum vocabant. Sed Iudæi derisoriē vocabant illum Beelzebub, id est deum vel virum muscarum: quia magna multitudo muscarum erat in templo eius propter sordem cruoris immolati. In hoc autem simulachro dicebant habitare principem dæmoniorū forte propter tria: vel quia in eo fuit idololatriæ principiu. Aut quia cultus eius erat generalis apud oēs gentes. Licet enim quaedam natio specialis alios haberet deos. hunc tamen velut vniuersalem deum omnes venerabantur. Vel quia nullū idolum reperiebatur efficacius isto. Attende contraria fuit ista contumelia Christo, qua Iudæi reputauerūt Christum

velut maleficum mendacem, quod in virtute demonis faceret miracula. Sed dices, valde mirabile est vnde moti fuerunt Iudaei de Christo hoc opinari. Et est dicendum quod Iudaei non credebant Christum hoc fecisse virtute demonis; nullum enim signum apparebat ad hoc. Sic tamen agitati stimulo inuidiae non considerauerunt an dicerent verum vel falsum; dummodo tamen aliquo modo possent vitare istud miraculum. Vnde Chryso. Inuidia non querit quid dicat, sed solum vt dicat. Item ibidē inquit: Nulla malitia peior est inuidia. Adulter in breui complet peccatum suum. Inuidus autem nūquam quiescit. Sed sicut scarabei nutriuntur stercore ita inuidi aliorū infortunis. Et ideo secundum Remig. Solo odio moti & inuidia nihil fortius inuenientes, quod opponerēt domino dicebant quod *in Beelzebub eiciebat demonia*. Vnde nota quod in ista contumelia peccauerunt peccato grauissimo, scilicet in spiritum sanctum, in eo quod resisterunt veritati quam tamen cognoscebant. 2. ad Timo. 3. Quemadmodū Iannes & Mambres resisterūt Moyse ita & hi resisterunt veritati, &c. Et ideo saluator aggravat peccatum istud, vt patet secundum Mar. 3. in isto loco quo dicit: *Quicumque dixerit contra filium hominis remittetur ei; sed qui dixerit verbum contra spiritum sanctum, id est cōtra id quod spiritus sanctus avertit corde demonstrat: non remittetur in hoc seculo neque in futuro*. Deinde ponitur quomodo aliqui non tantum conuitiabantur, sed querebant experimentum miraculi. *Et alij tentantes; cum tamen scriptum sit: Non tentabis dominum deum tuum. Deute. 6. Signum de caelo querebant quasi diceret: Nescimus in qua virtute opereris miracula: sed si aliquid mirabile signū de caelo feceris, sicut Moyses columnam in aere. Iosue vero fecit solē stare immobilem. Helias autē fecit ignem de caelo descendere ad combustionem inimicorum suorum. Ezechias autem fecit solem retrocedere. Si aliquid istis simile feceris, erodemus ex hoc quod diuina virtute miracula facias. Sed quia isti non desiderabāt signum vt ex hoc crederent, sed magis vt delestarentur in nouitate miraculi, ideo nō dedit eis signū de caelo.*

Nota in tribus dominicis sequentibus legitur euangelium de demonio. Rario quia quatuor genera hominū tentat diabolus. Primo quosdam tentat & non vincit: & isti significantur per tentationem Christi. Secundo aliquos tentat & superat, & vexat male. Isti significantur per filiam mulieris Chanaan. Tertio aliquos tentat & superat: & tamen postmodum per contritionem

em expellitur. Isti significantur per demoniacum qui curatus fuit. Quarto aliquos tentat & superat, & fugatus fugit, sed tandem reuertitur. Isti significantur per hoc cum dicitur: Cum in mundus spiritus, &c. Nota Christus demonium hic expulit, & legitur nobis in exemplum. Nam in tribus casibus aliquis de domo conducta expelli potest. Primo quando pensionem nō soluit, & sic diabolus. Nam deus dedit homini tria, de quibus vult habere pensionem, scilicet corpus, animam, & res, de corpore requiritur ieiunium, sed diabolus prohibet quia est sibi venenum. Ambrosius: Ieiunium hominis spiritum serpentis interficit. De anima orationes, sed diabolus prohibet: quia sunt sibi incendium. Tob. 6. Cordis particulam si super carbones ponas fumus eius extricat omne genus demoniorum. De rebus vult habere eleemosynam, diabolus prohibet: quia sunt sibi iacula. Eccl. 29. Conclude eleemosynam in sinu pauperis; & haec prope exorabit ab omni malo. Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso: & gratiam hominis quasi pupillam conseruabit: & postea conseruet & retribuēt illis retributionem vnicuique in caput illorum. Super scutum potentis & lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit. Secundo quis expellitur, quando domū ad malum usum conuertit. Et sic diabolus. Apoc. 18. Facta est habitatio demoniorum Babylon, scilicet in auaritia & custodia omnis spiritus immundi, scilicet in luxuria, & custodia omnis volueris mundi, scilicet in superbia. Tertio expellitur quis de domo, quando dominus per se vult inhabitare sicut & nunc. Ioan. 14. Ad eum venissemus & mansionem apud eum faciemus. 1. Corin. 3. Templum domini sanctum est quod estis vos. Item sciendum multis modis debemus diabolum eicere. Primo vt canem de coquina, scilicet callida aqua, hoc est lachrymis contritionis. Psal. Contribulasti capita draconum in aquis, i. peccata capitania. Figuratur Exod. 14. Pharaō submersus est in mari Rubro, i. diabolus in lachrymarum fluuio. Et sic eiecit eum Maria Magdalena. Luc. 7. Hanc aquam non habuit Iudas, &c. Secundo vt homo expellitur de domo per stillicidium, scilicet praedicationis, 1. Tob. 14. Stille cadentes excauant lapidem, i. lapidea corda. Figuratur Math. 8. Obtulerunt ei multos demonia habentes & eiciebat spiritus immundos verbo. Tertio vt homo eiciatur de domo per fumum, scilicet orationis. Tob. 6. Particulam cordis eius si super carbones posueris, fumus eius extricat omne genus demoniorum. Figuratur. 1. Reg. 16. Dauid cithara sua fugauit spiritum

malignum de Saül. Quarto eiicitur vt vulpis de antro, scilicet fame sic per ieiunium eiicitur diabolus. Matth. 17. Hoc genus demoniorum in solo ieiunio & oratione eiicitur. De quo in littera: Cum immundus spiritus exierit ab homine quarens requiem per loca inaquosa, id est arida, & non inuenit. Prouer. 26. Cum defecerunt ligna extinguetur ignis. Et Isido. Ardenres sagitta diaboli, ieiuniorum frigore sunt restringenda. Quinto vt ribaldus eiicitur de ciuitate, scilicet virga discipline. Prouer. 22. Stulticia colligata est in corde pueri, & virga disciplina fugabit eam, vt patet de sancto Benedicto, similiter de sancto Machario, qui sentiens stimulum carnis aggrauauit corpus eius ponere lapidum. Cui abbas dixit: Machari quid portas? Respondit: Vero vexat. Vel debet eiici virga crucis. Isa. 30. Pauebit Aflus virga percussus. Hac virga eiectus est diabolus. De quo Ioan. 12. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Nota ergo prima demonem debemus eiicere vt serpente[m] de vinea per odorem, scilicet humilitatis: quia humilitas est herba odorifera, qua deum attrahit & diabolum expellit. Cant. 1. Dum esset rex in accubitu tuo nardus mea dedit odorem suum. Nardus est parua herba, & dicitur odorifera. Cant. 2. Vineæ florentes odorem dede- runt, id est animæ humiles attrahunt deum. Luc. 1. Respexit humilitatem ancillæ suæ. Et expellunt diabolum, vt patet in vita sancti Anthonij, cui dixit diabolus: O humilitas tua me vixit. 1. Reg. 15. Nonne cum paruus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es? Secundum demonem auaritiæ debes eiicere sicut serpente[m] ab homine per denudationem: quia fugit hominem nudum. Et sic debes te denudare à male questis. Augustin. Si tenes oolum tenetis à diabolo. Luc. 11. Quod superest date elemosynam. Tertium demonem luxuriæ debes eiicere sicut ribaldum de ciuitate, id est virga discipline. Eccle. 10. Malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ magna. Quartum demonem iracundiæ, scilicet Sathanam debes eiicere vt hominem de domo per stillicidium, scilicet verbi dei. Matth. 5. Omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Matt. 8. Eiecit spiritus immundos verbo. Quintum demonem inuidiæ, scilicet Beelzebub per fumum denotat orationis. Sextum demonem gula, scilicet Reheemoth sicut vulpem de antro. Septimum meretricianum scilicet accidiæ sicut canem de coquina, vide supra. Item sciendum quare debet eiici: quia facit hominem mutum. Nā diabolus facit vt lupus qui capit ouem, non per pedem, per

per manum, sed per collum. Sic diabolus est lupus. De quo Ioan. 10. Lupus capit & dispergit oues. Qui nō tenet peccatorem per pedes, quia dimittit hominem ambulare ad ecclesiam. Non per manum: quia permittit elemosynam dare. Non per aurem: quia permittit eum verbum dei audire: sed dūtaxat tenet eum per guttur ne manifestet iniquitates in confessione. Nam diabolus facit vt fur qui intrat domum & claudit ostium, id est os ipsius peccatoris: manu in qua sunt quinque digiti. Primus digitus est pudor. De quo Ecclesiast. 4. Non confundaris pro anima tua dicere verum. Et sic obmutuit Adam Gen. 3. Huius digito resistere debes per memoriæ reuelationem tempore iudicij. Matth. 16. Nihil opertum quod non reueletur: & occultum quod non sciatur. Eccl. 1. ad Corinth. 4. Veniet dominus & illuminabit abscondita tenebrarum. Bernard. Insuper ia est, quod abluui pudet & inquinari non pudet. Secundus digitus est timor, vt patet de Giezi. 4. Reg. 5. Qui timuit confiteri veritatem cum interrogatus fuit ab Helisæo vnde veniret. Ideo statim percussus est lepra: Et sic accidit illis qui timent confiteri, post hoc enim publicatur toti mundo. Ideo Psal. 13. Trepidauerunt timore vbi non erat timor. Nam qui timet nunc coram sacerdote vno: post hoc timebit coram vniuerso mundo. Iob. 6. Qui timet primum cadet super eum mix. Ille digitus habet excludi per timorem iudicij. Pl. 118. A iudicijs enim tuis timui. Tertius digitus est malus amor ad peccatum, vt patet de Anania & Saphira: qui amore pecuniæ noluerunt confiteri veritatem: ideo statim subitanea morte praudenti sunt. Act. 5. Nam sicut valde horribile est de venoso homine, qui veretur educere brachium ad phlebotomiam vt sanetur in toto corpore: sic de peccatore vt aperiat os ad salutem animæ. Prouer. 10. Vena vitæ est os iusti: & os impij in operis iniquitatem. Quartus digitus est hypocrisis, seu vanitas gloria. Dicunt enim: Ille dicit me fore bonum, non valeo sibi confiteri. De quibus Osee 13. Colligata est iniquitas Efraim, absconditum est peccatum eius. Illi faciunt vt Adam qui folijs ficum operuit se post peccatum. Sic tales cum apparentia boni volunt occultare peccata. Boeth. Si opus medicatis expectas, oportet vt vulnus detegas. Quintus digitus est negligentia seu consuetudo mala. Prouerbijs. 18. Impius cum in profundum peccati peruenerit, contemnit, scilicet poenitentiam. Sicut Iudas Matth. 27. Poenitentia ductus retulit triginta argenteos: & abiens laqueo se suspendit. Hieronym. Iudas plus desperando

DOMIN. OCULI.

deum offendit quam tradendo. Sicut & Cain Genes. 4. Maior est iniquitas mea quam ut veniam merear. Super quo Bernardus: Mentiris Cain, maior est dei misericordia quam queris nostra miseria. Ergo nemo debet desperare. Augustinus: Quid conuerso non ignoscitur, cum effusori sanguinis ignoscebat. Bernardus: de imagine vite dicit: O anima mea quare te tot bonis spoliasti, quare frustra honoribus cor priuasti, quare tot bona neglexisti, quare tot annos, tot dies, tot horas sine fructu vixisti. O domine deus quot tempora effluxerunt, in quibus sine fructu ut aspicio vixi, quomodo subsistam coram te. Quomodo ad te potero leuare faciem meam in illo magno & terribili examine, quando numerare iusseris omnes dies meos querens fructum meum. O domine cur non intromisisti illo tempore te versari in corde meo, te tota mente amplecti, in tua dulcedine delectari omnia interiora mea, ubi tunc eram quando tecum non eram. cum a te habeat omnis creatura quicquid habet desiderabile, laudabile, delectabile. Heu domine nunc intelligo, sed confiteri erubescio: species & decor creaturarum decebit oculum meum, & non aduertit, quia speciosior omnibus creaturis tu es, quibus tantummodo vnam guttam tuam inestimabilis pulchritudinis contulisti. Quis enim celum ornavit sideribus, aërem volucribus, aquas piscibus, terram plantis, nisi tu clementissime pater? Hæc omnia non perpendi, sed tuam dilectionem multoties offendi. Sed tamen propter tuam misericordiam non diffido: sed iam imploro, quia sex misericordias tuas reperi in me. Prima quod me a multis peccatis in seculo retraxisti. Secunda quod conuersionem meam expectasti. Tertia quod contritionem mihi dedisti. Quarta quod me penitentem misericorditer suscepisti. Quinta quod mihi virtutem perseuerandi contulisti. Sexta quod mihi gratiam ad promerendam gloriam contulisti. Anselmus in libro, Cur deus homo: Quid misericordius intelligi potest, quam quod deus pater dicit misero peccatori aeternis supplicis deputato, & vnde se redimat non habenti. Accipe vni genitum meum & da eum pro te, & filius dicit: Præsum tolle me, & redime te. Ambrosius: Non sunt hominis bona quæ secum ferre non potest: sola misericordia est omnes defunctorum.

SEQVITVR SECVNDA PARS

EVANGELII.

Si in digito Dei eiicio dæmonia, profecto venit in vos regnum Dei. Luca 11. Matthæi 12. Marci 3.

Hippocrates in prognosticis: Cum aues propè terram nidulant, pestilentiam futuram quam naturaliter præsentiant & fagiunt, designat. Spiritualiter, sic dum amor cordis ad terrena inclinatur, tunc ira summi iudicis quasi pestilentia futura timeatur. Ne ergo in pestem iræ dei incidamus, debemus oculum mentis eleuare. Et hoc docet officium missæ. Primò introitus: Oculi mei semper ad dominum, &c. In collecta: Quæsumus omnipotens deus vota humilium respice, atque ad defensionem nostram dexteram tuam maiestatis extende. Apostolus in epistola Eph. 5. cap. Estote imitatores dei, sicut filij charissimi. Ambulate in dilectione sicut Christus dilexit nos. Fornicatio & omnis immunditia aut auaritia non nominetur in vobis. Nā dicitur, ibidem: Auaritia est idolorum seruitus, & auarus non habet hæreditatem in regno dei. Ergo in virtute dei debes eiicere dæmonia: ut habeas partem in regno dei. Ista est secunda pars principalis istius euangelij, in qua tangitur sapientia eius inestimabilis cum dicitur: Ipse autè ut vidit cogitationes eorū dixit eis. Quia eorum opinio, ut dicit Chryso. erat valde irrationalis quod in Beelzebub eiiceret dæmonia. Idem: Nam Pharisei metu multitudinis non audebant eum diulgare: sed in animo suo vertebant. Dominus autem, ut dicit Hiero. non ad dicta sed ad cogitata respondit: ut sic compellerentur credere potentia eius: qui cordium vider occulta: hoc enim nec aliqua creatura scire potest. Hebra. 4. Omnia nuda & aperta sunt oculis dei, nec est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. Consequenter quinque rationibus manifestè ostendit Christus quod non eiicit dæmonem in virtute dæmonis: sed in virtute deitatis. Prima ratio sumitur ex his quæ apparet in cōgregationibus hominū, & est talis: Omnis comunitas hominū inter se diuisa durare nō potest, siue sit ciuilis siue politica, ut est regimè ciuitatis: siue fuerit œconomica, qualis est regimè domus & familiaris. Cōstat autè quod diabolus habet regimè suū: ergo si diuisio est in regno, ut potè quod alter alterum eiiciat: tunc certè regnum stare non poterit. Sed hoc est falsum, manet enim regnum diaboli, quia maximam partem habet in hominibus: ergo sequitur quod in virtute dæmonis non eiicio dæmonia. Et hoc

Quadrag. Thef. Q

DOMINICA OCULI,

est quod dicitur: *Omne regnum, id est omnis politia & communitas in seipsum, id est, contra seipsum diuisum desolabitur. Et domus, ubi habes communitatem economicam, si fuerit supple diuisa contra aliam domum: domus supra domum cadet, ita ut utraque vadat in ruinam.* Nam ut Salustius, dicit: Sicut concordia parua res crescunt, sic discordia maxima dilabuntur. Et addit ad propositum: Si ergo Sathanas in seipsum diuisus est: quod contingit si alter eiicit alterum, quomodo stabit regnum eius, certe stabiliri non poterit. Hoc autem totum sequitur quia dicitis imprudenter, & sine aliqua ratione in Beelzebub me eiicere daemona. Secunda ratio talis fuit. Non sum ego minor quam apostoli mei, quibus ego dedi virtutem eiiciendi daemones: sed i vos crederetis quod diuina operetur virtute. Numquam enim imposuistis eis quod eiicerent in Beelzebub. Ergo in virtute dei ego eiicio daemona. Hoc est ergo quod dicit interrogatiue ratiocinando. Si autem ego in Beelzebub eiicio daemona ut dicitis, filij vestri, id est apostoli mei nati ex vobis in quo eiiciunt: Quod si dixeritis in Beelzebub, quare ergo non calumnia mini opus eorum? Si vero dixeritis, in virtute dei eiiciunt, ideo per hanc ipsam virtutem quam habent ipsi diuinitus iudices vestri erunt. Quia sicut per illam virtutem eiiciunt daemones: ita per eandem vos daemonicos iudicabunt in condemnationem. Promisit enim Christus apostolis: Sede bitis super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel. Si enim habent virtutes super angelicos spiritus: multo magis super homines, i. ad Corint. 6. Nescitis, inquit, apostolis quoniam angelos iudicabimus, quanto magis secularia. Vel ut dicit Beda & Hiero. Filios eorum appellat exorcistas eiusdem temporis. Nam Salomon ut dicit Iosephus, propter suam sapientiam adinuenit quaedam carmina pauca verba continentia: & quosdam characteres quos faciebat sculpi in gemmis, & si radix cuiusdam herbae supponebatur ipsi gemmae, valebat ad expulsionem daemonis. Vnde exorcista qui habebant officium curandi daemonicos praedictam gemmam characteribus sculptam radici dictae herbae supposita ponebant in ore arrepticij, & paucis illis verbis Salomonis adiurabant daemone: ut exiens subuerteret peluin aqua plenam in medio postam in signum suae eiectionis, & sic fiebat. Et hoc dicit Iosephus propriis oculis se vidisse coram Tito & Vespasiano cum captiuarent Hierusalem. Si igitur Iudaei credebant quod exorcista eiicerent daemone in virtute dei. Hoc idem

ENARRATIO XXXVIII.

idem debuissent credere de Christo. Et ideo exorcista iudices erunt Iudaeorum: quia ex ipsis exorcistas sumitur causa: quare iudicandi & condemnandi sunt Iudaei. Tertia ratio talis est. Regnum dei debet destruere regnum diabolis: sed regnum dei est intra vos. Igitur iudicio isto tunc aliae nationes omnes pertinent ad regnum diaboli: quia vos soli ut putatis, estis regnum dei. Ergo si inter vos operor eiectione daemonis, hoc non est nisi in virtute dei cuius est regnum. Et hoc est quod dicit: *Porrò si in digito dei, hoc est in spiritu dei: ut habetur in Mat. cap. 12. Spiritus eius diuinus in operandis miraculis, digitus appellatur. Vnde Magi Pharaonis de miraculis Moysi & Aaron qui deficiebant virtute dixerunt: Digitus dei est hic, eiicio daemona: profecto peruenit in vos regnum dei.* Et ut habeatur forma rationis ponatur consequens pro antecedente hoc modo: *Porrò si peruenit in vos regnum dei, profecto in digito dei eiicio daemona.* Et est modus coloratus argumentandi in rethoricis quando consequens est notabilius antecedente stante reputatione omnium. Quarta ratio est magis manifesta secundum Math. & est talis: Nullus potest valenter tollere aliena nisi possessorem vincat & superet propria virtute: sed constat quod ego violenter tollam a daemone ea quae possidet: eiicio enim eum a possessionibus suis & in vsum meum capio. Ergo oportet quod prius vincam & superem eum propria virtute. Vnde dicit: *Cum fortis armatus custodit atrium suum.* Fortis est diabolus in naturalibus. Danie. 7. Ecce bestia terribilis atque mirabilis & fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, & reliqua pedibus conculcans. Et est armatus, cuius arma sunt omnia ista mundana. Nam pulchritudo est sagitta quae vulnerat cor per concupiscentiam. Diuitiae sunt quae occidunt: & sic quaecunque alia temporalia. Sed licet armatus sit diabolus ad offensionem, caret tamen armis defensionis. Et ideo armati contra eum incedamus. 2. ad Corin. 10. Arma nostrae militiae non carnalia sunt, sed spiritualia ad destructionem munitionum. Custodit atrium suum. Nomen atrij mundum oportet intelligi. Atrium diaboli mundus est iste, quod diabolus custodiebat: sicut tyrannus custodit ciuitatem ne sibi tollatur. *In pace sunt omnia quae possidet,* quia nemo sibi resistit. Sed ista est mala pax. Malum enim est pacem facere cum serpente, peior est conuersatio, quae periculosa est. Melior enim est tuta guerra, quam pax dubia. Tollitur enim quae dominabatur diabolus. Sed quaedam eiectione ipsi: *si autem fortior, iste fortior illo est Christus*

Anus. 1. Regum. 2. Non est fortis sicut deus noster superueniens
 desuper venit Christus cū descendit de cœlis in mūdum. Ioā. 3.
 Qui de cœlo venit super omnes est, vicerit eū. Apoc. 5. Ecce vi-
 cit leo de tribu Iuda: *vniversa arma eius aufert in quibus confide-
 bat.* Abstulit Christus diabolo arma & reliquit eū inermē. Ab-
 stulit luxuriā præbendo castitatē. Abstulit auaritiā per largi-
 ratē, superbiā per humilitatē, & sic de reliquis. Sed tamē adhuc
 fatui homines ponunt gladiū in manu diaboli & puniūtur, ab
 eo. *Et spolia eius distribuet.* Spolia dæmonis erant animæ quas ra-
 puerat: sed Christ⁹ abstulit sibi illa spolia & distribuit in regno
 militantis & triumphantis ecclesiæ in diuersis dignitatibus &
 præmiis. Quosdam quidem apostolos & euangelistas, quosdā
 verò martyres, quosdam doctores, alios verò continentes, & sic
 de diuersis modis. Psal. 67. Ascendit deus in altum: captiuā du-
 xit captiuitatē; dedit dona hominibus. Quinta talis ratio est
 Ego nō operor virtute illius qui mihi cōtrarius est volūtate &
 actus: sed diabol⁹ his modis mihi est cōtrarius, ergo nec auxilio,
 nec virtute ipsi⁹ eiicio dæmonia. Minorē probat in litera tum
 ad vtramque eius partem. Et primò ostendit quòd diabolus
 dissentiat Christo in voluntate. *Qui non est mecum:* vt quod ego
 volo ipse velit: *contra me est.* Sine dubio hoc veritatem habet
 quia omnis creatura tenetur se conformare diuinæ voluntati.
 Et ideo ipsum non velle esse, contrarium est ipsi velle. Probat
 etiam partem aliam; *Et qui non colligit mecum, dispergit.* Verè
 Christus dispersas oues colligere vult: sed diabolus etiam col-
 lectas dispergit. Ioan. 10. Lupus capit & dispergit oues. Tertio
 postquā Christus reprobrauit falsam calumniam. Nam secū-
 dum quòd dicit Cyrillus, vt perfectè disputationem terminet, o-
 stendit vnde mouebantur Iudæi quòd hæc sentirent de Christo,
 scilicet quòd eiiceret dæmones in virtute Beelzebub. Et causa est:
 quia peiores erant quā vnquā fuerunt tempore præterito, &
 maiori dæmonum multitudine possidebātur quā etiā ante
 legem. Vnde dæmones eos incitabant, vt inuidiosè talia loque-
 rentur. Et hoc est quod dicit: *Cum immūsus spiritus.* Diabolus di-
 citur spiritus per naturā: sed dicitur immūsus, quia immūdas
 cogitationes nobis suggerit, sicut porcus qui voluntatur in fi-
 mo: *Exierit ab homine,* sub nomine hominis totum intelligit Iu-
 daicum populum. Nam vt dicit Cyrillus: Cū habitarent in
 Aegypto spirit⁹ immūsus erat in eis, qui postea ab eis recessit
 quādo mactauerūt agnū Christum in figura, & liniti sunt eius
 sanguine.

sanguine: & quando in mōte legē acceperūt. *Ambulat per loca
 arida & iniquosa,* id est corda gentiliū & paganorū, quæ nullo
 erant gratiæ imbre irrigata. Talia corda perambulauit diabo-
 lus ritu idololatriæ & criminū maculas immittendo: *querēs
 requiē,* cū nō potuit requiescere in Iudæis, ideo quarebat te-
 quiē in gentilibus. Deinde reditū dæmonis ostendit: *Et nō inue-
 niēs dicit. Reuertar in domū meam.* Nā secūdum Rabanū putabat
 se diabolus perpetuā requiē habere in gētibus, sed apparente
 dei filio in carnē gentiles fidē susceperūt. Ideo in eis quiescere
 non potuit. Vnde dixit: *Reuertar in domū meā vnde exiui,* i. in Iu-
 dæos per infidelitatē. Habeo enim Iudaicam domū vnde exiui
 tempore Moysi: ad illos volo reuerti tēpore Christi. *Et cum ve-
 nerit, inuenit eam scopis mūdātā & ornātā.* Vacabat enim Iudaicus
 populus ab obseruantia legis & operibus virtutū per negligē-
 tiam, quia veniente Christo cessauit omnis ritus legis: circū-
 cūcisio, sacrificia, & carimonialia: nec voluerunt se exercitare
 in lege Christi. Erat mūdatus populus ille scopis. Scopā enim
 nō tollit tenaces sordes, sed superficiales. Ita Iudæi mundabant
 sola exteriora, & intus erant fordidi. Matt. 23. *Va vobis scribæ
 & pharisæi, va vobis hypocritæ qui mundatis quod deforis est
 calicis & parapsidis, intus autem pleni estis rapina & immun-
 ditia.* Erat nihilominus Iudaicus populus ornatus quibusdā
 exterioribus obseruatiis diuinæ legis, sequitur: *Et tunc vadit &
 assumit septē alios spiritus,* id est vniuersitatē vitiorū. Sicut virtus
 spiritus sancti distinguitur in septē spiritualia dona. Esaiā. 11.
 vbi dicitur: *Requiescet super eum spiritus sapientiæ & intelle-
 ctus, &c.* Ita virtus diaboli est in septē spiritualibus vitiis prin-
 cipalibus. Sequitur: *Nequiores se,* verè vitium nequius diabolo,
 quia diabolus saltē naturaliter bonus est: sed ipsa vitia naturali-
 ter sunt pessima: *et ingressi habitant ibi.* incolūt dæmones, vt di-
 cit Chry. peiores prioribus Iudaicam gentem. Nam antiqui-
 tus creuebant contra prophetas, postea verò dominum pro-
 phetarum occidebant, & nunc etiam in synagogis suis Chri-
 stum dominum blasphemant: *Et sunt nouissima,* id est poste-
 riora opera hominis illius, *peiora prioribus.* Quòd verò non to-
 tum hoc de Iudæis intelligendum est, patet secūdum Mat-
 theum, vbi sequitur: *Sic erit generationi huic pessima;* id est,
 mala fuit generatio in deserto: quando contra dominum
 murmurauerunt: peior quādo in terra promissionis, scilicet
 & filias dæmonis immolauerunt: pessima post aduen-

DOMINICA OCVLII

tum Christi cum Christum crucifixerunt. Non dubium est quin multi fuerunt tempore Christi peiores, & etiam tempore presentis quam vnquam fuerunt. Et ideo secundum Chryso. peiora sustinuerunt à Vespasiano quam vnquam passi fuerunt in Aegypto vel Babylonia. Dixi tertio tangitur ipsius laus venerabilis dum dicitur: *Ext. illens vocem quaedam mulier*, id est in altum eleuas vocem. Accensa fuit hæc mulier suavitate verborum Christi, vnde à laude Christi se continere non potuit. In quo in ea mentis confidentia notatur, quia vt dicit Beda: scribis & pharisæis tentantibus dominum & blasphemantibus, beatitudinem incarnationis Christi hæc mulier cum magna fiducia confitetur. Quare dicit: *Quaedam mulier de turba*. Semper enim muliebris sexus videtur esse deuotior. Hæc mulier videtur fuisse Marcella ancilla Marthæ quæ non potuit amplius blasphemias Iudæorum contra Christum sustinere, beatificauit matrem Christi ex filio: quia beatitudo prolis redundat in matrem: *Beatus venter qui te portauit*. Reuèra beatus venter est ille sterilitatis opprobrio carentis & sine cruciatu pariens, fecunditate & integritate virginis habens. Ipsa enim, sicut dicit Bernar. fuit sine corruptione fecunda, sine grauium grauida, sine dolore puerpera. Venter ille fuit apotheca spiritus sancti. Matthæi 1. Inuenta est habens in vtero de spiritu sancto. Venter ille fuit domus aromatum; Habuit venter ille pretium redemptionis nostræ: pignus cælestis hereditatis. Venter ille habuit fontem diuinæ misericordiæ, cuius fontis signum erat fons olei qui in natiuitate Christi erupit & in Tyberim fluxit. Venter ille fuit tabernaculum in quo requieuit quem nec cæli, nec terra capere poterat. Eccle. 14. Qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo. Venter ille habuit thesaurum cælestis regis. Absconditum in agro. Matth. 13. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro. Thesaurus iste est filius dei in carne assumptus absconditus. Isa. 45. cap. Verè tu es deus absconditus. Thesaurum cælestem posuit deus in terra, vt haberet homines accessum ad eum, & impleuit illud Deut. 28. Aperiet tibi dominus thesaurum suum optimum cælum. Num. 20. Aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ viuæ. Et impletum fuit illud Prouerb. 21. Thesaurus desiderabilis & oleum in habitaculis iusti, & imprudens homo dissipabit illud. Iustus anthonomicè dicitur Christus. Isa. 45. cap. Nubes pluam iustum. Habitaculum ei fuit beata virgo, in qua fuit cælestis thesaurus & oleum pietatis

ENARRATIO XXXVIII.

224

pietatis. Maria enim facta est dei thesauraria & elemosynaria. Commisus est ei thesaurus non vt auare abscondat: sed vt in pauperes expendat. Nam eius venter fuit illa beata terra ex cuius vno grano humani generis debitum soluitur, cælestia horrea replentur, & cæterus electorum in aeternum pasceatur. De hoc grano dicitur, Ioan. 12. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit multum fructum affert. Et David Psalm. 84. Benedixisti domine terram tuam. Sequitur: *Et vbera quæ suauisisti*. Nam sicut beata virgo regi cælorum vestem de panno propriæ carnis protuditur & victum de lacte suo ei ministravit: *At ille dicit: Quinimo beati qui audiunt verbum dei & custodiunt illud*. Chryso. Non fuit hoc responsum repudians matrem: sed ostendit quod nihil eius partus profuisset, nisi valde bona & fidelis fuisset. Vnde illud: *Quinimo potest esse vna pars: & tunc idem est quod insuper*. Et tunc erit sensus: Non solum beata est quæ verbum dei habuit in vtre: sed etiam omnis ille beatus est qui habuit verbum dei in mente. August. dicit in libro de virginitate: Beatior fuit Maria in concipiendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi. Materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi felicius Christum mente quam carne gestasset. Multi sancti sunt in cælo quorum matres sunt in inferno. Ideo dicit dominus. Matth. 12. Quicumque fecerit voluntatem patris mei, ipse meus frater & soror, & mater est. Ideo dicit: *Beati qui audiunt verbum dei*. Prouer. 8. Beatus homo qui audit me. Pro quo sciendum multa sunt utilitates ab auditu verbi dei procedentes. Prima, auditus verbi dei aridum cor irrigat. Deuteron. 32. Audite cæli quæ loquar, audiat terra verba oris mei, concrescat vt pluuia doctrina mea. Et bene vt pluuia: quia vbi non pluit in terram, ibi astus solis comburit segetes: & modicus ventus puluerem spargit & arefcit. Sed pluuia, id est verbum dei irrigat terram: id est cor terrenum incitat ad deuotionem: & fructificare facit. Esaiæ 55. Quomodo descendit imber & nix de cælo, & illuc vltra non reuertitur, sed inebriat terram, &c. sic erit verbum quod egredietur de ore meo: non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui & prosperabitur in his ad quæ misi illud. & ideo verbum dei dicitur fons. Ioëlis 3. Fons de domo domini egredietur & irrigabit torrentem spinarum.

Secunda, verbum dei cor frigidum inflammat: quia est ignis spiritualis. Hierem. 23. Nunquid non verba mea sunt

quasi ignis ardens dicit dominus? Reuera ignis. Nam qui est frigidus in amore dei ad hunc debet accedere. Psal. 118. Ignitum eloquium tuum vehementer. Nam sicut ignis generat colorem rubrum in homine sic verbum dei dilectionem. Psal. 72. In flammatum est cor meum & renes mei commutati sunt, id est cogitationes. Ignis prouocat sitim: & sic verbum dei incitat desiderium post fontem aeternum. Lucae ultimo: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via & aperiret nobis scripturas. Tertia, cor pauidum confortat. Matth. 7. Omnis qui audit verba mea & facit ea, assimilabitur viro sapienti qui edificauit domum suam supra Petram firmam & veniunt flumina & flauerunt venti, id est tentationes: & non cecidit. Si times tentationem carnis audi verbum dei. ad Collo. 3. Mortificate membra vestra quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, &c. Si sentis tentationem mundi audi verbum dei. Ioan. 2. Nolite diligere mundum, &c. Ioan. 16. In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum. Si sentis tentationem diaboli audi verbum dei. Iacob. 4. Resistite diabolo & fugiet a vobis. Quarta utilitas verbi dei est quod moestum cor laetificat. Hierem. 15. Factum est mihi verbum domini in gaudium & laetitiam cordis mei. Si turbaris pra multitudine peccatorum, audi verbum dei consolatorium. Ezechiel. 18. Cum auerterit se impius ab impietate sua quam operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam: ipse animam suam viuificabit. Hoc attendens Psal. 118. ait: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua domine. O quam consolatorium verbum dei. Ioan. 15. Si manseritis in me & verba mea in vocis manserint, quodcunque voerumnosum beatificat. Apoc. 1. Beatus qui legit & seruat verba prophetica huius. Quia non tantum verbum dei legendo, vel audiendo confert beatitudinem, sed faciendo. Iacob. 1. Estote factores verbi dei & non auditores tantum. Rationem ponit sed factores legis iustificabuntur. Et sic tunc arumnosus, id est peccator arumnis plenus, Ecclesiast. 2. Cuncti dies eius doloribus & arumnis pleni sunt, beatificatur, Ioan. 8. Si quis serauerit sermonem meum, non gustabit mortem in aeternum.

DE

DE EODEM ENARRATIO XXXIX.

DE EPISTOLA.

Estote imitatores dei sicut filij charissimi. Scribitur ad Eph. 5.
Et legitur in praesenti dominica pro epistolari officio.

Necessarium est verum exemplar ei qui vult saluum librum corrigere: & necessaria est regula & linea ei qui vult tortu diligere. Seneca: Nisi ad regulam praua non corrigis. Spiritualiter sic qui vult corrigere librum conscientiae & prauam vitam suam, debet hoc facere secundum exemplar doctrinae & vitae Christi. Figuratur Exo. 25. vbi dominus dixit Moyse: Inspice, & fac secundum exemplar quod tibi monstratum est in monte. Spiritualiter. Sic hodie dicitur Moyse qui interpretatur sumptus ex aquis, id est cuiuslibet fidei qui sumptus est ex aquis baptismi: vt faciat secundum exemplar quod monstratum est in monte, id est in Christo. Nam Christus est verissimum exemplar & eius vita linea: qua si quis studiose inspiceret debito modo imitaretur & ambularet. Greg. Omnis Christi actio nostra est instructio. Et Aug. Summa religionis est imitari quem colis. Et hoc docet apostolus, dicens: *Estote imitatores dei sicut filij charissimi.*

In summa epistolae duo innuuntur. Primo hortatur nos apostolus vt induamus conuersationem Christi ipsum imitando, ibi: *Estote imitatores.* Secundo vt fugiamus malam suggestionem ipsam detestando, ibi: *Fornicatio autem.* De primo dicit: *Fratres estote imitatores dei.* Nota quadruplici ratione debemus eum imitari. Primo quia nullum iustius imitamus: quia ipse est pater noster ad cuius similitudinem sumus creati. Gene. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Secundo, quia nullum imitatur homo tutius: cum ipse errare non possit. Ioan. 8. *Qui sequitur me non ambulat in tenebris.* Tertio, quia nullum imitatur fructuosius, iuuat enim imitantem se. Ps. 62. *Adhaesit anima mea post te, me suscepit dextera tua.* Nullum etiam imitatur fructuosius propter mercedem quam dat eis qui imitantur eum. Socios enim suos vult secum esse in hospicio: iuxta illud Ioan. 12. *Si quis mihi ministrat me sequatur, & vbi ego sum illic & minister meus erit.* Quarto, quia homo nullum imitatur gloriosius. Nihil enim erubescibile debet esse nobis quod exemplo eius faciamus. Hoc non attendunt illi qui dedecus sibi esse credunt, si se non vindicarent cito quando aliquod conuictus est eis dictum, vel aliqua iniuria facta: cum tamen videt deum tot conuicta pati & tamen differt vindictam. Eccl. 23. *Magna gloria est sequi*

dominum, longitudo enim dierum assumetur ab eo. Ideo dicitur *Estote imitatores dei*. Non tamē in omnibus competit nobis imitari deum. Nam secundum Aug. mali etiam vellent dominum imitari, vt superbi in altitudine, iracundi in vindicta, accidiosi in requie, cupidi in deliciis, luxuriosi in delectationibus, curiosi in scientia. Videamus ergo in quibus & qualiter debeamus eū imitari ne nobis cōtingat sicut Lucifero dicenti: Similis ero altissimo. Esa. 14. cui dictū est. Verumtamē ad infernū detraheris in profundū laci. Norandū ergo, primo debemus eū imitari in lumine sapiētię, quia dicit Chrys. Filij carnales frequenter sunt similes patribus in facie, loquela, vel visu. Et sic filij spiritalles debent assimilari patri cęlesti in sanctitate & mortū in conuersatione. Primo in summe sapiētię. Nam ipse sapiētiā amat & eos qui sapiētiā diligūt. Sapient. 7. Neminem diligit deus nisi eū quicum sapiētia inhabitat. Et Eccl. 4. Eos qui diligūt sapiētiā diligit deus. Deus est lux, & non sunt tenebrę in eo vlla: vt legitur, Ioann. 1. Ideo & lucem sapiētię in omnibus amat. Et in mundum istum venit, vt homines luce sapiētię illuminaret. Iuxta illud. Lucę 1. Visitauit nos oriens ex alto. Illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis sedent. Vt illis qui potius volunt esse nocturę similes quā deo. Nocturę similis est qui lucem sapiētię odit, & tenebras ignorantia amant, imō diabolo similis est. De quo Ioann. 3. Qui malę agit, odit lucem. Talis meritō in tenebris inferni erit quā his pręlegit lumini, 1. Ioann. 1. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo & in tenebris ambulamus & veritatē non facimus, mentimur. Secūdo debemus deum imitari in sanctitate. Vnde deus Leuitici 19. Sancti estote, quoniam ego sanctus sum. Sanctitas verō illa sequitur lucem sapiētię. Vide quanta immunditiā peccatum sit, sanctificet se homo & munderetur ab eo. Vnde Iob 28. Recedere a malo est intelligentia, id est effectus intelligentię. Pręcipuē autem ab immunditiā peccati se sanctificanti qui dignitatē ad quam filij dei electi sunt, agnoscunt. Vnde 1. Ioan. 3. Postquam dixit quod filij dei sumus, subdit: Omnis qui habet hanc spem in eo sanctificat se sicut ille sanctus est. Sanctitatem deī ostendit nobis hoc quod in tantum odio habet malitiam quod mori voluit vt malitia destrueretur. Iuxta illud, Aug. Cum innocens occiditur, peccatum crucifigitur. Tercio debemus eū imitari in dilectione. 1. Ioan. 4. In hoc apparuit charitas dei in nobis quoniam filiū suū vnigenitū misit deus in mundum

mundum vt viuamus per eū. Item, 1. Ioan. 1. In hoc cognouimus charitatem dei quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animam ponere. Item, Deus nos tantum dilexit vt filium suum daret, &c. Circa dilectionem dei nota quod ipse prior dilexit nos, hoc est contra quosdam qui non sunt proximos suos diligere nisi prius ab eis amētur. 1. Ioan. 4. In hoc charitas dei est non quasi nos dilexerimus eum: sed quoniam ipse prior dilexit nos. Quarto eum imitari debemus in largitate quę in hoc apparet: quia largitur beneficia sua amicis & inimicis, iustis & iniustis, iuxta illud, Matth. 5. Qui solet suum facit oriri super bonos & malos. Quinto in misericordia. Bern. Maximē deum imitabitur qui non iudicauerit quoniam misereri pretiosus. Luc. 6. Estote misericordes sicut & pater vester misericors est. Sexto in pacis amore, deus enim pacē amat, Matth. 5. Beati pacifici quoniam filij dei vocabuntur. Sed quia deus est in summa pace, quia ipse est pax quę exuperat omnem sensum. Primō debes pacificare teipsum tibi per penitentia disciplinam, sicut ait Ps. 4. Misericordia & veritas obuiauerunt sibi quia veritati confessionis occurrit misericordia remissionis. Iustitia & pax osculata sunt: quia iustitię satisfactionis sociatur pax peccatoris. Deinde debes pacificare teipsum proximo, sicut apostolus ait ad Rom. 12. Si fieri potest quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes, quasi diceret: Et si aliorū malitia impediatur pacem, habere cū eis quantū in vobis est. Tandem pacificando inter se discordantes. Esa. 52. quā pulchri sunt super montes pedes annūtiantis & prędicantis pacem. Nam & filius dei venit de sinu patris propter discordantes pacificandos. Bernar. Quibus laudibus dignum, quanto amplectendū affectu fratrem summū qui sine querela conuersans inter fratres, tota sollicitudine cauet ne quid in eo sit quod ab eis caueri oporteat: & quicquid est in aliis onerosum patientissimē portat, qui singulorum scandala sua reputat. Septimo debemus imitari eum in patientia. Ipse enim patientissimus est. Vltimū enim quod ipse faciet erit vindicta de inimicis suis hoc erit in die iudicij quando dicit: Discedite a me, Mat. 25. Et ex hoc quod patientissimus est, sapientissimus est. Itē agnosci potest quod qui non est patiens non est perfecte sapiens. Prouer. 14. Qui patiens est multa gubernatur sapientia, qui autē impatiens est exaltat stultitiam suam. Et in eodem: Impatiens operabitur stultitiā. Vltimo debemus eum imitari per perseverantiā seu bonitatis im-

mutabilitatem: Ipse enim dicit per prophetam Malach. 3. Ego deus & non mutor. Matth. 10. cap. Qui perseverauerit usque in finem hic saluus erit. Ecclesi. 27. Homo sensatus in sapientia sua manet ut folium. Nam stultus ut Luna mutatur. Nota quod sunt quidam qui deum solum superficialiter imitantur: ut hypocritae: tales habent imaginem dei depictam in se, quae imago facillime ut pictura deleri solet. Qui vero deum imitantur non solum exterius, sed interius imaginem dei habent in se quasi sculptam, quae non de facili delebitur. Qui vero deum voluit imitari, inferi, diaboli exteriori, quasi larvâ diabolicam superponere volunt imagini dei, in hoc deo contumeliam inferentes: quia potius volunt diabolo assimilari quam deo. Tunc subdit: *sicut filij dei*

Notandum quod iste articulus quod scilicet verè fideles filij dei sunt, est vnus de pulchrioribus articulis fidei nostrae: & esse valde utile homini ad regendum vitam suam. Si in deum homo veram fidem haberet, per totam vitam occasione huius eum imitaretur. Aliter vivit pauperis filius & aliter filius divitis. In animalibus etiam est hoc verum. Aliter enim vivit agnus, aliter lupi catulus. In arboribus etiam videmus quod secundum speciem arboris est species fructus. Et licet de hac paternitate & filiatione non possit haberi cognitio rei nisi per fidem: sicut nec de parentibus carnalibus iuxta August. potest tamen & auctoritatibus & rationibus persuaderi. 1. Ioan. 3. Videte qualem charitatem dedit nobis, ut filij dei nominemur & simus. Et Mat. 23. Patrem nolite vobis vocare super terram, vnus est pater noster qui in caelis est. Quod quadruplici ratione ostenditur. Primo per similitudinem quam homo habet ad deum. De qua habes Gene. 1. Creavit deus hominem ad imaginem & similitudinem suam. Sic enim perpenditur de aliquo quod sit filius eius, quando scilicet est ei valde similis. Secundo per quod naturalem filium pro homine morti exposuit. Vnde August. Filij dei sumus, vnde hoc probamus. Et respondet. Mortuus est vnus, ne remaneret vnus. Tertio per hoc quod in mensa altaris patris filiorum nos pascit, sicut eodem quo angeli pascuntur, licet aliter. Quarto per hoc quod angelos hominibus ad custodiam deputavit. In Psal. 90. Angelis suis deus mandavit de te ut custodiant te. Et Matth. 18. Videte ne contemnatis vnum de his pusillis: quia angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in caelis est. Item notandum, quod triplici ratione habet aliquis filium suum charum. Primo quia vnus, secundo quia infir-

mus, tertio quia ultimo genitus: sic Iacob dilexit Ioseph super omnes filios suos, eo quod in senectute genuisset eum: ut legitur Gene. 38. Propter easdem causas est homo bonus deo charus. Primo quia pauci sunt boni. Matth. 22. cap. Multi sunt vocati, pauci vero electi. Item Ecclesiast. 1. cap. Stultorum infinitus est numerus. Secundo quia homo etiam infirmus est ratione carnis quam habet. Vnde Matth. 26. dicitur: Caro autem infirma. Tertio quia homo etiam factus fuit ultimo inter ceteras creaturas, sexto, scilicet die. Item populus Christianus in fine temporum factus est. Specialiter vero homo potest dici charissimus dei filius: quia ab eo charissime emptus est. Et sicut homo charissimus deo: sic & deus charissimus debet esse homini. Vnde ingratiissimi peccatores sunt, qui pro momentanea voluntate vel pro parva pecunia deum vendunt: etiam vilius quam Iudas. Iudas enim vendidit eum triginta denariis: ipsi vero quandoque denario vno deum amittunt. Ecclesiast. decimo: Avaro nihil scelestius. Præterea cum homo deo sit charissimus, non debet sibi ipsi vilis esse. Augustin. Appende te ex pretio, ne tibi vilis sis. Sed pro multis verum est hoc verbum Senecæ, quod nihil est cuique se vilius. Sotulares suos non venderent multi ad eum vili foro sicut seipsum vendunt: nec immunditiam ita diu dimittent in forularibus suis sicut in seipsis. Item notandum ex tribus de causis amittit aliquis patrem suum celestem. Primo quia eum negat, & ideo merito negatur ab eo. Matth. 10. Qui me negaverit coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo qui in caelis est. Cum vix aliquis homo negat patrem suum licet pauperem, quantam contumeliam facit patri caelesti homo qui eum negat? Non est ignobilis pater iste, quod aliquis deberet eum erubescere. Mira infania talium, qui non erubescunt confiteri ad minus factum diabolum patrem: & deum erubescunt coram hominibus male agendo. Sed bene sunt similes illi qui erubesceret recte incedere, & non claudicare. Secundo hunc patrem amittit qui coram eo indigna agit: ut fatuæ mulieres quæ timore paupertatis se prostituunt cum tamen talem patrem habeant qui prohibet eis, ne etiam solliciti sint pro necessariis. Matth. 6. Nolite solliciti esse dicentes quid manducabimus aut quid bibemus. Propter eandem causam amittunt patrem istum vsurarij, & illi qui fures sunt timore paupertatis. Mira infania talium qui patrem amanti simum & potentissimum derelinquunt, & ad hostem crudelissi-

DOMINICA OCULI.

num cōfugiunt, quasi ille potius velit vel possit subuenire eis quam pater eorum. Tertio patrem istū amittunt qui eius correctionē renuunt. Et merito. Si enim pater carnalis habet correctionem super filium suum cui paruum hereditatē derelinquit ne eam dissipet: quanto magis pater cœlestis debet corrumpere eum cui tantam reseruat hereditatē? August. Quid mirū si flagellat custodiens paruulos dominus, quos grandes quarit heredes. Item: Quis est filius cui nō debetur disciplina patris? Item: Si promissa cognouisti nō timeas flagellari sed ex hereditari. Sequitur: *Et ambulate in dilectione.* Hic ostendit in quo specialiter patrem cœlestem debemus imitari: quia in dilectione. Hęc enim sola est quę distinguit inter filios regni & filios perditionis. Sicut dicit Augu. super illud. 1. Ioan. 3. In hoc manifesti sunt filij dei & filij diaboli. Omnis qui non est iustus non est ex deo: & qui non diligit fratrem suū. Per hanc viā Christus ambulauit. hęc est via excellentissima. 1. Corin. 12. Adhuc excellentiorē viam vobis demonstrabo, quod de charitate intelligitur. Hęc via ambulare in qua ambulare est proficere. Sequitur: *Sicut, & Christus dixit nos: & tradidit se ipsum pro nobis, vitę nostrę peccata soluens, quā nos soluere debebamus. Vel pro nobis, sicut precium traditur pro re quę emittitur.* Sequitur: *Oblationem & hostiam deo in odorem suauitatis.* Nota quod tripliciter reddit aliquid suauē odorē. Vel in igne positū vt thūs, vel attritum, vt aromatica species: vel effusum vt vnguentū. His tribus modis reddit Christus in cruce suauem odorē. Ibi enim attritus est propter scelera nostra. Esa. 53. Ibi etiā fuit accessus quasi in camino dilectionis: fuit etiā ibi alabastrū sui preciosissimi corporis fractum & effusum vnguentum sanguinis eius: & domus impleta est ex odore vnguenti, & suauitatem illius odoris senserunt cœli & inferi. Odor iste diabolum de mundo isto fugauit. Ioan. 12. Princeps huius mundi eicitur foras. Sicut odor vinearum quę dū florent, bufones expellunt: sic odor ille de mundo isto diabolum expulit, quo ad magnam partem potestatis eius. Odor verō suauitatis fuit in Christo deo ad satisfaciendum pro nobis, nobis ad exemplum dæmonibus ad exterminationem. Hanc suauitatem significabat suauitas odoris sacrificiorū carnalium, de quo loquitur scriptura in diuersis locis. Gen. 8. Odoratus est deus odorem suauitatis, & ait ad Noc: Nequaquam maledicam terrę propter hominem. Sunt tamen aliqui qui hunc odorē Christi nō sentiunt, qui sine dubio aut mortui sunt aut fetidi. Bon-

ENARRATIO XL.

228

nar. Qui oderem tuum Christe non sentit aut mortuus est aut fetidus. In dilectionis huius effectum monemur vt imitemur Christum: vt, s. offeramus nos ei oblationem & hostiam in odorem suauitatis. Simile Rom. 12. Obscuro vos per misericordiam dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem. Sed hodie pro magna parte impletum est illud Ioel. 1. Perit de domo domini sacrificium & liberatio. Multi tamen tribulationibus atteruntur nec odorē suauitatis, sed potius odorem fetoris reddunt. Quando etiam pauperes ab eis petunt elemosinas non dant vt actionem pietatis, sed exit ab eis lapis durę oburgationis. In multis etiam quę deberent facere cum igne diuini amoris est potius aqua fetidæ voluptatis. Item notandum quod in hostiis legis quaedam animalia offerebantur quę vitia significabant: & mactatio eorum significabat eorum destructionem quę fuerunt deo sacrificium valde gratum: vt in hirco, vel in capra vel in tauro vel vitulo. In hirco vel in capra fetens iniquitas intelligitur, in tauro superbię, in vitulo lasciuia. In quibusdam verō animalibus virtutes significabantur: quorum oblatio significabat oblationem, quam deo faciunt qui peccato mortui in virtutibus deo viuunt, vt in oue vel agno, vel columba, vel turture. In oue simplicitas intelligitur, in agno innocentia, in columba socialis dilectio, in turture castitas, ytrasque deo hostias spiritualiter offerre debemus.

FERIA II. ENARRATIO XL.

Multi leprosi erant in Israel. Luca quarto.

Lactantius libro quarto dicit: Pagani quando sunt in aduersis, tunc deum inuocant non deos: sed quādo sunt in prosperis, tunc colunt & inuocant deos. Moraliter sic est de reprobis Christianis qui in aduersis ad vnum solum deū fugiunt pro remediis: sed in prosperis multorum falsorum deorum sunt cultores. Deutero. 32. In crassatus, impinguatus, dilatatus dereliquit deum factorem suum: & recessit a deo salutari suo. Sed diceret, tamen credo in vnum deum. Respondet Augustin. Hoc est bene credere non peccare: hoc est male credere in peccatis perseuerare: nam quanta habes crimina in deliciis, tot habes deos quibus seruis; vt potē si diligis gulā, venter tuus deus est. Phil. 3. Quorsū deus venter est. Si diligis auaritiā, nonneargen- tū & aurū deus tuus? Si diligis luxuriā, pulchra mulier deus tuus est. Ro. 1. Seruierūt potius creaturę quā creatori. Sed hęc oīa vana. Psal. 143. Beatus populus cuius dñs deus eius. Et Psal. 72.

Mihi adhaerere deo bonum est, & pono in deo spem meam. De quo introitus: In domino laudabo verbū: in deo speravi non timebo quid faciet mihi homo. Psal. 56. Miserere mei deus, miserere: quoniam in te cōfidit anima mea. Hunc psalmū fecit Dauid cum fugeret à facie Saūl. 1. Reg. 21. Et venit ad Achis regē Geth, tunc dixerūt serui Achis: Nunquid iste est Dauid de quo canebant: Saūl percussit mille, Dauid decem millia. Hoc audiens Dauid, timuit & simulauit se fatuū. Et sic dixit Achis ad seruos suos: Nunquid desunt vobis furiosi, quare induxistis eum: & sic serui regis Geth amouerūt eum & sic euasit manus Saūl. Et fecit hunc psalmū: quod confidentia in deum saluauit eū. Et sic collecta: Cordibus nostris gratiam tuam benignus infunde: ut sicut ab eis carnalibus abstinemus: ita sensus quoque nostros à noxiis retrahamus excessibus. Et talem confidentiā habuit Naaman in epistola. Et mulier vidua, in euangelio: Cum multae viduae erant, &c. Quae credidit aliis dubitantibus. Mat. 17. Omnia possibilia sunt credenti. Aliud thema. Tria sunt in mundo omnibus diuitiis meliora quae sunt lux dei, sapientia dei, & corporum medicina. De primo Eccle. 11. Dulce lumen & delectabile est oculis videre solem. Ideo Tob. 5. Quale mihi gaudium cum in tenebris sedeo & lumen caeli non video. Secundum est scientia vel sapientia dei. Sap. 7. Quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua. Nam carentes illa vani sunt. Sap. 13. Vani sunt omnes homines in quibus non est scientia dei. Et tales repelluntur. Osae 4. Quia tu repulisti scientiā, repellam te ne fungaris sacerdotio. Tertium est medicina corporum. Eccle. 38. Altissimus creauit de terra medicinam, vir prudens non abhorrebit eā. Sic in proposito Christus lux est. Ioan. 1. Qui illuminat omnem hominē venientem in hunc mundū. Sed dices, ex quo lux communis est, cur non omnes illuminantur? Respondetur quod non est defectus luminis, sed malorum oculorū, id est diffidentia. Ideo canitur introitus: In deo, &c. Secundo est sapientia dei. Collecta 2. In eo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae absconditi. Sed non est defectus sapientiae, sed duritia cordium. Ideo in collecta dicitur: Cordibus nostris gratiā tuam benignus infunde. Ipse est medicus Psal. 102. qui sanat omnes infirmitates tuas. De quo epistola & euangelium. *Muli leprosi, &c.* Nota Christus dicitur medicus secundū carnem: quia omnis caro Christi & omnes sensus eius exteriores & interiores erant medicina languentiū. Primo oculorū erat dulciter

dulciter attrahunt: ut patet in Petro. Luc. 22. Cōuersus dominus respexit Petrum. Secundo aures plenae misericordiae. Ps. 33. Oculi domini super iustos: & aures eius in preces eorum. Et sic leprosi, Luc. 17. clamantes, dicebant: Iesu praceptor miserere nostri. Tertio os eius velut Dorix fluuius de virente fluens paradiso. Eccl. 24. Vide Ioan. 7. Aliqui ex turbis laudabant verba eius, dicētes: Verē hic est propheta. Alij dicebāt: Hic est Christus, &c. Spuro & luto sanauit eum. Ioan. 9. Saliua mutum fecit loqui. Mat. 7. Quarto vestimentorum tactu fluxum sanguinis restrinxit in muliere duodecim annis patiente, quae omnem substantiam suam cum medicis consumpserat. Luca 8. Quinto tactu manuum suarum mortuos suscitauit: ut patet in filia principis synagoga. Mat. 9. & Luca 7. de filio viduae vbi terigit loculum. August. de verbis domini: O quanta bonitas huius medici, qui de sanguine suo interfectori suo medicamentum fecit: ut patet in Longino. Ioan. 19. Aug. Quid amplius cum totum quod erat, quod viuere quod loquebatur & faciebat medicina erat, non solum corporum sed animarum. Bernar. Omnia virtutum origo ex ipso erat: & sancta desideria ex illo manant. Item aliud thema: *Medice cura te ipsum.* Luc. 4. Infirmitas à quocunq; medico capit sanitatem ut eum iuuat, eūdem collaudat etiam publicē. Spiritualiter: Tantum vnum habemus medicū spiritualem qui nos sanauit ab omnibus infirmitatibus nostris, quem collaudat Dauid Psal. 102. Benedic anima mea domino, qui sanat omnes infirmitates tuas. Quem medicum collaudat ecclesia sancta in introitu missae: In domino laudabo verbum, &c. Et in epistola Naaman fuit leprosus & mūdatus est. Et ait: Verē scio quod nō est alius deus nisi tantum deus in Israël. Hunc medicū laudabilem reuerunt Iudaei dicentes in incredulitate: *Medice cura te ipsum.* In summa euangelij tria inuēntur. Primo beneficiorum subtractio dispensatiua, ibi: *Quantum audiuimus.* Secundo peccatorum inculpatio causatiua, ibi: *A nō dico vobis.* Tertio maleficiorum illatio charitatiua, ibi: *Et repleti sunt, &c.* De primō dicit: In illo tempore. Post tentationem de diabolo venit Iesus in ciuitatem Nazareth, intrans synagogam in Sabbatho: & surrexit legere in libro, vbi scriptum inuenit illud Isaia 61. *Spiritus domini super me, eo quod unxerit me, &c.* Et dixit: *Hodie completa est haec scriptura in auribus vestris.* Et illud Isaia 11. *Egredietur virga de radice Iesse, & flos, &c.* quasi dicat: Ego sum flos iste qui conteretur in mortario crucis: & ibi emanabit vnguentū quod sanat

contritos corde. Et aliqui testimonium dabant, aliqui conuicti-
bantur vt Pharisæi, dicentes: *Nōne hic est filius fabri?* Bæda: *Magna*
cacitas Iudaorum: cum quem verbis & factis Christum
cognoscunt, q̄b̄ solum generis notitiam contemnūt. Isti tamen
scribæ verum dicebant nescientes. Erat enim filius fabri, sed
non illius cuius ipse putabatur: sed fabricatoris omnium, de quo
Psal. 73. Tu fabricatus es auroram & solem. Ipse enim in prio-
ripio cælum & terram fabricatus est. Nota ad opus fabrile pri-
mò requiritur fabrica, & sic omnium rerum diuina prouiden-
tia ex qua vniuersa procedunt opera. Ephes. 1. Eleuit nos in ipso
ante mudi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati qui
prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum,
secundum propositum voluntatis suæ. Secundo ignis molli-
cans qui est patris potentia. Deutero. 4. Deus noster ignis con-
sumens est. Hic ignem petit Aug. in lib. soliloqui. ca. 38. dicens:
O ignis sancte qui semper ardes & nunquam extingueris: deus
meus accende me totum. Ille ignis semper lucet. 1. Ioan. 1. Deus
lux est, & tenebræ non sunt in eo. 1. Timot. 6. Qui inhabitat lu-
cem inaccessibilem. Tertio status inflammanis ignem qui est
Spiritus sancti clementia. Psal. 147. Flauit spiritus eius & auant
aquæ, id est materiæ creabiles. Quarto manus operans quæ est
verbi æterni efficientia. Tob 10. Manus tuæ domine fecerunt me,
& plasmauerunt me totum, &c. August. Manus dei est filius pa-
tris. Et sic accipitur, Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt. Quinto
malleus formans, qui est diuina sapientia. Sapien. 11. Omnia
in mensura, numero, & pondere disposuisti, Psal. 103. Omnia
in sapientia fecisti. Ecce quomodo animabus dedit nobilita-
tem, & cordibus nostris excellentem dignitatem: quia eâ vasa
cœlestis gratiæ dei fecit. Sexto intus conseruans, & est æternita-
tis permanentia: quia hic faber quod ab æterno disposuit in te-
mpore fecit & æternaliter collegit. Aug. 11. de ciuitate dei: Non est
ars excellentior dei verbo. Item sicut faber diuersa genera va-
sorum fabricat: & sic Christus. 1. Corinth. 12. Dedit dominus
quosdam apostolos, alios euangelistas. Ille faber habuit duode-
cim sectuos qui conseruauerunt spiritu & igne clauem regni cœ-
lestis. Deinde dixerunt: Quanta audiuius facta in Caphar-
naum, fac & hic in patria tua, quasi diceret: Multa audiuius à
te facta miracula, sed non credimus, si facis alienis fac & cōpa-
triotis. Moraliter, Capharnaum interpretatur villa consolatio-
nis, & signat peccatum. Luc. 6. Væ vobis diuitibus qui hic habetis

ris consolationem vestram. Matt. 11. Tu Capharnaum nunquid
vsq; ad cælum exaltaberis? vsque ad infernum descendes, & sic
tu peccator fac in patria tua, id est in poenitentia. Nam poeni-
tencia dicitur patria hominis: quia ibi homo reuertetur ad pa-
trem & matrem. Quia poenitentia nihil aliud est nisi conuersio
ad deum, sicut peccatum est auersio à deo. Item in patria ami-
ci visitantur. Ruth. 1. Cum Noemi venit ad patriam vicinæ mu-
lieres ibant ad eam. Luc. 15. Gaudium est angelis dei super vno
peccatore poenitentiam agente, & c. Dixi secundo tangitur pessi-
morum inculpatio causatiua, dicens: *Vtq; dicitis mihi hanc simili-*
tudinem, Medice cura te ipsum, id est tuos cōpatriotas, quibus ma-
gis teneris impendere beneficium charitatis. Sicut enim medi-
cus verus citius & libentius curat seipsum, & alios ad se perti-
nentes quàm extraneos: ita dicebant & ei: Si vera miracula fa-
ceres vtique apud propinquos tuos, & in ciuitate tua potius fa-
ceres vbi conceptus es, scilicet in Nazareth quàm apud extra-
neos. Respondit autem Iesus: Amen dico vobis, Nemo propheta acce-
ptus est in patria sua, quasi dicat: Ideo nō operor vobiscū miracu-
la quia estis increduli mihi, & non sum acceptus à vobis. Ratio
huius rei est superbia, actus inuidia, fructus persecutio & mali-
tia. Aug. lib. 11. super Genesim: Superbia est amor propriæ excel-
lentia, & amando quis propriam excellentiam vel paribus in-
uidet, vel superioribus quod eis nō æquatur. Sed quia Christus
de humilibus parentibus & pauperibus fuit, ergo inuidebāt ei
ne super eos cresceret, quādo familiaris eis erat, quia familia-
ritas parit contemptum. Ergo dicitur, Ioan. 7. Quomodo hic li-
teras scit cum non didicerit? Sed cum videbant eum miracula
facientem vltra facultatem humanam inuidebant ei: quia se-
undum Aug. Omnis superbus inuidus sicut diabolus. Et quia
ipsi videbantur iusti sed fuerunt falsi, ideo vero iusto inuidebāt.
Et hoc non solum in Christo, sed quasi in omnibus prophetis
ostenditur, vt in Dauid, 1. Reg. 25. de quo dixit Nabal: Quis est
Dauid, & quis est filius Isa. Similiter in Ioseph, qui in propria
terra affligitur, & in aliena extollitur. Genesis 38. Similiter in
Moysē. Num. 12. Maria & Aaron rixantur cōtra Moysen: alij
autem obediunt ei. Hoc ostenditur per exempla duorum pro-
phetarum exemplo, scilicet Helia & Helisai. De Helia habetur 3.
Regum 17. Vnde sequitur: In veritate dico vobis: multa vidue e-
rant in diebus Helia in Israel quando clausum est cælum annis tribus
& mensibus sex, cōm facta esset fames magna in vniuersa terra, & ad

nullam illarum missus est Helias nisi in Sarepta Sidoniorum ad mulierem viduam: quasi dicat secundum glo. Bardæ: Non est contrarium exemplis prophetarum quòd ciuibus meis fastidios diuina beneficia vobis subtrahò, quia sicut tempore famis nemo in Iudæa dignus est repertus hospitio Helia: sed exteræ gentis vidua est quaesita quæ à tanto propheta visitaretur. Et sicut multæ leprosis ibidem existentibus solus Naaman Syrus qui deuotè quaesiuit est curatus: sic & vos modò qui me ex inuidia spernitis superno munere estis priuati, non causa meæ impotentia sed vestræ inuidia. Nota quòd triplex beneficium Helias suis subtraxit. Primo beneficium cœlestis pluuiæ, quod notatur ibi: *Quando clausum est cœlum, &c.* Secundo temporalis alimoniam, quod notatur ibi: *Cum facta esset fames, &c.* Tertio corporalis præsentia carentia, quod notatur ibi: *Et ad nullam illarum missus est Helias*, sicut patet 3. Reg. 17. Sciendū etiam quòd Sarepta est modica vrbs inter Tyrum & Sidonem. Vnde & Sylua iuxta urbem illam dicitur Sarepta. Sidona verò est regio Sidoniorum. Porro secundum gloriam prædictum textum exponendo aduertendum quòd hoc factum propheta mysticè superbiam Iudæorum, & fidem ac salutem gentiū designat. Nam vidua illa præmonstrat ecclesiam gentiū quæ diutius à suo creatore deserta remanserat. Hæc filium pauperem nutrebat, filium quia populum rectè fidei nesciuit, quasi pauperem filiū egenæ stipe nutrebat, id est verbo secularis scientiæ absq; humilitatis fructu docebat. Bene hæc vidua in Sarepta Sidoniorū fuisse dicitur. Sidonia namq; dicitur venatio inutilis: Sarepta autem incendiū vel angustia panis interpretatur. Quibus omnibus gētilitas exprimitur: quæ inutili vexatione dedita erat, id est lucris ac negotiis secularibus inferuiens. Erātq; in Sarepta incendium, videlicet carnalium voluptatū, panisq; spiritualis patiebatur angustias. Ad hæc missus est Helias, id est sermo propheticus qua in Iudæa fame periclitabatur: clausa cœli ianua, id est scripturā intelligentia cessante ex demerito infidelitatis Iudæorū. Venit ergo sermo propheticus ad ecclesiam vt pasceret & pasceret vt videlicet receptus à credentibus reficeret corda erodentium. Vbi ergo antea panis spiritualis erat in angustia, ibi farina & oleum ore prophetico benedicitur, id est fructus & hilaritas charitatis, vel gratia dominici corporis & vinctio christiatis in defectuoso verbi cœlestis munere fecundatur. Et hæc tenus hæc diuina munera apud ecclesiam non deficiunt. Pulchre regi-

tur hæc mulier factura mysticū panem duo colligit ligna: vbi non solum vnum lignum nominauit, verum quia duo ligna dixit, per quod reuera figura crucis euidentissimè exprimitur, in qua nobis preparatus est panis vitæ æternæ: hæc omnia glossa. *Et multi leprosi erant in Israel sub Helisæo propheta, & nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.* Vbi nota sicut Helias beneficia suis subtraxit: ita Helisæus extraneis puta Naaman Syro beneficia contulit: quia deuotè quaesiuit, sicut dicitur 4. Reg. 5. His exemplis probatur quòd dominus Iudæis beneficia miraculorum subtraxit, & alienigenis exhibuit, non erat contrarium prophetarū exemplis. Et si illi duo magni propheta non erant accepti in patria sua, multò magis nec minores propheta fuerunt in propria patria accepti. Nota quòd notanter dicit sub Helisæo qui rector totius populi fuit, propter quod eo moriente dicebat Ioas Israel: Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga eius. 4. Reg. 13. Per hunc Naaman qui decorus vel pulcherrimus interpretatur populus gentium intelligitur, qui antequam in Christum crederet, scelus lepra erat maculatus: sed credendo per baptismum purgatus est. Hic Naaman puellæ cōsilio ad propheta venit: quia gratia supernæ aspirationis populus gentium cepit salutem quæ in Christo est sperare. Et tunc septies iuberet in aqua lauari propter septiformis spiritus gratiam. Et tunc caro eius sicut caro pueri restituitur: quia cuncti in vnam infantiam sunt restituti. Nec illud vacat à mysterio quòd partem terræ sanctæ secum tulisse dicitur: quia baptizati corporis & sanguinis domini participatione de se consentant. Dixi tertio tangitur maleficioꝝ illatio charitatiua, quod iracundiæ probat crudelitas. cum subdit: *Et repleti sunt omnes in synagoga tua hæc audientes*, quia videbatur eos notare de incredulitate: & quia deuotio gentium videbatur deuotioni eorū præferri: ideo non est mirum quòd repleti sunt ira: quia non amat pestilens eū qui se corripit: sicut dicitur, Proverb. 15. Et Tullius de vera amicitia similiter, & Terentius in Andria: Obsequium amicos, veritas odiū parit. Ecce res nobilis, scilicet veritas ignobile, id est odium generat. Sic licet sol vermes procreat: hoc tamen non est ex vitio solis, sed terræ infectæ. O quam mirabilis peruersitas vbi ex verbis gratiæ sumpta est occasio ira. Vnde Psal. 75. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis, turbati sunt omnes insipientes corde: *Et surrexerunt & ciecerunt eum extra ciuitatem.* Glo. quod dominus de eis supra dixerat hoc ipsi de

se verum esse facto ostendunt: quia eiecerunt eum extra ciuitatē nec salutem merentur qui salutorem de suis finibus expulerunt. Hæc glosa. Tandem verò eum extra ciuitatem crucifixerunt. Hebr. 13. Extra portā passus est. Ecce quomodo mala pro bonis sibi terribuebant: qui enim populis sanationem effudit, maleficia & irrogatas iniurias sensit. Psal. 34. Retribuebat mihi mala pro bonis. Exeamus nos charissimi ad Christum extra ciuitatem, ne extra ciuitatem cœlestē æternaliter proiciamur. *Duxerunt illum vsque ad supercilium montis, super quem ciuitas illorum erat edificata, vt precipitarent eum.* Vnde Bæda: Peiores Iudei discipuli magistro diabolo. Ille ait verbo. Mitte te deorsum, isti facto precipitare conatur. Hæc ille. Notatur hic etiā quòd quidam eiciunt dominum extra ciuitatem ad precipitandū sicut ambitioſi qui de culmine dignitatis quam appetunt in se ipsis præcipitāt. Iesum. Sicut Lucifer qui dixit Isa. 14. In cœlum conscendā & ero similis altissimo. Qui ob hæc rem è cœlo eiectus est vsque in profundū lacu infernalis. Alij lapidant Iesum sicut detractores qui signantur per Iudaeos. Ioan. 8. Tulerūt lapides Iudæi vt iacerēt in eum. Alij crucifigunt Iesum, sicut obstinati qui in malo perseverantes. ad Heb. 11. Rursum crucifigentes sibi metipsis filiū dei. Hi omnes dicunt illud Luc. 19. *Nolumus hunc regnare super nos.* Ipse autem transiens per medium illorum ibat. Per potentiam enim diuinitatis stabat inter eos, vt nō apprehenderetur per eandem potentiā per medium eorū ibat. Nō enim feriebatur armatus, vt hæc diuinitatē intelligētēs à cōfilio mortis ei inferendæ animos suos renouerēt. Et vt ad hoc illis locum reseruaret penitentia, ideo etiam noluit precipitari, quia nondum venerat hora passionis eius, scilicet paraſceuæ paschæ: quia propter hoc tempore mortis ierat in Hierusalem & non in Nazareth. Non enim ipse Christus elegit mori in Nazareth: nec etiam à Nazarenis voluit precipitari. Sed à Hierosolymitanis voluit crucifigi. Nota quòd solent aliqui hodie habere huiusmodi superstitionem, vt cum hoc euangelium legitur scribūt illud, *Iesus autem transiens per medium illorum.* Contra quos dicit Chrysost. super Matth. Inspiciens nōne quotidie euangelium in ecclesia legitur & auditur ab hominibus? Cui ergo in auribus posita euangelica verba nihil profunt: quomodo possunt circa colla suspensa saluare? Noli ergo partem euangelij in pera vel in collo portare sed in corde. Hoc enim plus prodest quàm si in folis literis in collo portares.

DE

Mali leprosi erant in Israel sub Heliseo propheta: & nemo illorum mundatus est nisi Naaman Syrus. Luca 4.

Inter ceteros morbos lepra est abominabilior, inter omnes sordidior. Est enim morbus foetidus, sitibundus & contagiosus. In quantum est morbus foetidus signat luxuriam, in quantum est morbus sitibundus, signat peccatum auaritia, in quantum est morbus contagiosus signat peccatum superbiæ. Lepra enim in quantum est morbus foetidus significat peccatum luxuriz, quæ coram deo & hominibus foetet. Ioel. 1. Computruerunt iumenta in stercore suo. Grego. Iumenta quadam in stercore putrefcere, est carnales homines in stercore luxuria vitæ finire. Tunc enim luxuriosus est foetidus quando est quadriduanus. Ioan. 11. Domine iam foetet, quadriduanus est. Prima enim dies est mala cogitatio & delectatio: & tunc adhuc non foetet. Secunda est malus consensus: quæ similiter adhuc non foetet. Tertia est malum opus: & tunc licet animus sit mortuus, tamen pro unico actu adhuc non foetet. Quarta est mala consuetudo cum impoenitentia: & tunc animus est mortuus & foetidus. Ista sunt quatuor scelera Damasci de quibus Amos 1. Super tribus sceleribus Damasci conuertam: & super quartum non conuertam eū. Vbi dicit Glosa: Primum peccatum est malè cogitare, secundum consentire, tertium opere adimplere, quartum non poenitere. Et subdit Glosa: Qui in tribus prioribus peccat si poenitet, cōuertit eum deus ad vultum clementiæ suæ. Si verò non poenitet, auertitur ab eo vultus clementiæ suæ. Et quia animus carnalis foetet in vita per culpam, ideo foetebit in inferno per penam. Qui foetor causatur à quatuor. Primo à foetenti loco: quia terra infernalis tota foetida est: quia omnium immūditiarum sentina est, omnes enim immūditia post iudicium ab his rebus separabūtur, & in cloacā infernalem proiciētur. Secūdo causatur à foetenti cōsortio, daemones enim qui sunt socij damnatorum sunt valde foetidi. Vnde Ioel. 2. dicitur primo angelo: *Ascendet foetor eius, & ascendet putredo eius quia superbè egit.* Tertio causatur à foetenti supplicio: quia foetenti pœna, id est sulphurea punientur. Psal. 10. Ignis sulphur spiritus procellarum pars calicis eorum. Quarto causatur à foetenti corpore suo, quia corpora damnatorum foetida erunt. Isaia 34. De cadaveribus eorum ascendet foetor. Secundo lepra est morbus sitibundus, & quantum ad hoc signat peccatum auaritia. Auarus

R. 4

enim a deo fitit quod satiari non potest. Nam sicut Prouer. 30. Triasunt in saturia bilis, & quartum quod nunquam dicit sufficit. Infernus, & os vuluæ, & terra quæ nunquam satiatur aqua: ignis verò nunquam dicit sufficit. Infernus enim quamuis sit in saturia bilis ex eo quod quotidie quasi infinitas animas recipit & satiari non potest: tempus tamen veniet quando dicit sufficit. Iudicio enim extremo celebrato infernus complebitur, & manus dei claudetur: & tunc dicit sufficit, nolo plures. Similiter carnis concupiscentia licet sit famelica, & satiari non potest: tamen tempus veniet quando dicit sufficit. Quando enim homo taliter dissuescit ita quod calor naturalis in eo penitus deficit, tunc carnalis concupiscentia dicit sufficit. Similiter terra sitiens quamuis aquam absorbere desiderat, tempus tamen veniet quando dicit sufficit. Ignis autem insatiabilior est inferno, concupiscentia & sitiens terra: non enim dicit sufficit quando est plenus lignis, sicut dicit infernus quando est plenus damnatis. Nec dicit sufficit per diurnitatem temporis, sicut dicit carnalis concupiscentia, sed si ligna essent perpetua ignis esset perpetuus. Nec dicit sufficit præ nimia abundantia plurimorum lignorum, imò ex hoc magis augetur. Et ideo merito per ignem avaritia designatur quæ est insatiabilior inferno, concupiscentia, & sitiens terra. Primum igitur avarus est insatiabilior quam infernus, qui postquam plenus est dicit sufficit. Avarus autem quantum plus possidet, tanto magis est cupidus. Prouer. 27. Infernus & perditio nunquam impletur, similiter & oculi hominum insatiabiles sunt. Eccle. 5. Avarus non impletur pecunia. Secundò avarus est insatiabilior quam carnalis concupiscentia, quæ in homine senescit dicit sufficit. Avaritia autem in homine senescit non senescit sed iuuenescit amplius. Tullius: Avaritia quid siibi velit non intelligo. Quid enim absurdius esse potest quam quò minus restat, me eò amplius viaticum querere? Tertio avarus insatiabilior est terra sitiens quæ dicit sufficit quado est magna inundatio aquarum, & quado ipsa aqua superabundans per diuersa loca discursat. Avarus autem si habet magnam abundantiam deturbarum, non tamen dicit sufficit. Et si diuitiæ suæ discurrant ad terram longinquam & diuersas nūdinas, non tamen dicit sufficit. Sic igitur ignis non dicit sufficit quado plenus est lignis, sic nec infernus quado plenus est hominibus damnatis. Et sicut ignis non dicit sufficit, quantumque sit diurnus posito quod habet ligna supposita: & sic de carnali concupiscentia. Et sicut ignis non dicit

cit sufficit quando habet magnam abundantiam lignorum, sicut dicit terra sitiens quado habet abundantiam pluiarum: sic ignis avaritiæ non dicit sufficit in homine diuitiis pleno. Eccle. 23. Anima calida quasi ignis ardens non extinguetur donec aliquid deglutiat: & homo nequam in ore carnis suæ non desinet donec incendat ignem. Tertio lepra est morbus contagiosus in quantum ad hoc signat superbiam quæ est contagiosa iuxta illud Eccle. 13. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea: & qui communicauerit superbo induet superbiam. Et assimilatur superbia picis: quia sicut multa adhaerentiæ est picis sic superbia animam obscurat & impedit ne veritas ad eam transeat. Grego. Tumor mentis est obstaculum veritatis. Est etiam tanta adhaerentiæ quod aliis vitiis superatis ipsa superari non potest. Nam inter vitia ipsa est prima in accessu, continua in processu, & vltima in recessu. Non solum autem superbia, sed etiam omne aliud peccatum mortale de se est contagiosum. Sicut enim leprosus generat leprosum corporaliter: sic peccator generat alium peccatorem spiritualiter. 1. Cor. 15. Corruptum bonos mores colloquia praua. Quado sani stant cum sanis in sanitate mutua se conseruant. Quado vero leprosi stant cum leprosis illi magis se vitiant ac corrumpunt, de quo non modicum cauendum. Quado vero sani stant cum leprosis vel e conuerso sani saepe inficiuntur à leprosis: leprosi autem in multis iuuantur à sanis. Ideo non est leprosis standum cum sanis, imò valde nocuum est. Sed periculosum est sanis stare cum leprosis, eodem modo quado boni stant cum bonis mutuo ad bonum se prouocant. Vnus enim alium prouocat ad humilitatem, alius alium ad patientiam, & sic de aliis. Prouer. 27. Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem suam amici. Psal. 18. Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam. Bonus enim qui est diues dat alteri diuiti, id est alteri bono homini malo documentum. Sed e conuerso nox id est malus homo dat alteri malo malam doctrinam, & sic peiores efficiuntur. Apoca. 22. Qui nocet noceat adhuc, & qui in sordibus est sordet adhuc. Quado vero boni stant cum malis vel e conuerso, non est periculum bonis quia saepe vitiantur. Psal. 17. Cum peruerso peruerteris, &c. Prouer. 13. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit. Amicus stultorum efficietur similis, ideo non dixit dominus Babylonicis vt exiret de medio populi sui, sed dixit populo suo vt exiret de medio Babylonicis: quia populus dei in multis prodest populo

FERIA II. POST OCULI.

diaboli. Hiere. 51. Egredimini de medio Babylonis populus meus, vt saluet vnusquisq; animā suā ab ira furoris domini. Et ne fortē mollescat cor vestrū, & timeatis auditū qui audietur in terra. Ex quibus verbis habetur q̄ ille qui vitat malas societates quatuor mala vitat. Primò animā suā perditionem, ideo postquam dixit: Egredimini de medio Babylonis populus meus, subdit: Vt saluet vnusquisq; animā suam, quia saepe inter malos boni animas suas perdūt. Secundò vitat diuinā indignationē quā saepe incurrūt illi qui inter malos habitāt. Ideo subdit: Ab ira furoris domini. 2. Paral. 19. His qui oderūt dominū amicitia iūgeris, & idcirco irā domini merebaris. Tertiò vitat mētis enervationē: quia saepe boni habitātes cū malis à rigore virtutū mollescūt. Ideo subdit: Ne fortē mollescat cor vestrum. Quartò vitat diabolicā tērationē: quia saepe diabolus peruerit bonos. Ideo subdit: Ne timeatis auditum qui audietur in terra. Iste auditus est diabolica suggestio, qua saepe diabolus infestat bonos vt possit eos corripere per malos. Itē nota lepra quatuor modis sanatur. Primò cōfessione. Leui. 14. Hic ritus leprosi erit quādo mūdus est adducetur ad sacerdotē. Vnde leprosi dicitur est Luc. 17. Itē & ostēdite vos sacerdotibus. Iūdo. Cōfessio sanat, cōfessio iustificat, & peccāti veniā donat. Iaco. 5. Cōfitemini alterutrū peccata vestra. &c. Secūdo sanatur elemosyna. Luc. 11. Quod superest date elemosynā, & omnia mūda vobis erūt. Figuratur Leui. 14. Imponēs leprosis Moyses offerre sextariū, id est sex opera misericordiae. Tertiò cōtritionē. Figuratur. 4. Reg. 5. in Naamā septies lauādo se in Iordane. Thre. 2. Educ quasi torrētē lachrymas. Et sic Psal. Lauabo per singulas noctes, &c. Ita. 1. Lauāmini & mūdi estote. Quartò oratione, vt patet de decē leprosis. Lu. 17. Leuauerūt vocē suā qui propria oratione sanati sunt. Similiter aliena. Figuratur Nume. 12. Moyses orauit pro sorore eius: & mūdāta est. Quintò domini passione. Figuratur. 4. Reg. 5. in Naamā qui septies se lauit in Iordane, id est in sanguine Christi quē septies fudit. Primò in circūcisione cōtra luxuriā, qua in isto membro polluit. Secundò in sudore contra gulā, de qua nascuntur humores. Tertiò in capite cōtra superbiam. Augusti. Sub spinoso capite nō decet hominē esse desiccio sum. Quartò in corde contra iram. Philosophus 2. de Animal. Ira, accensio est sanguinis circa cor. Quintò in flagellatione contra inuidiam. Sextò in perforatione contra auaritiā. Ipsa enim habet manus extensas vt daret vniversaliter: apertas vt daret

ENARRATIO XLII.

234

daret liberaliter: perforatas vt daret totaliter. Septimò in pedum affixione contra accidiam. Psalm. Intingat pes tuus scilicet in sanguine. Ibi nos lauit Apocal. 1. Dilexit & lauit nos in sanguine suo à peccatis nostris. Bernar. O bone Iesu, quid retribuam tibi pro omnibus fatigationibus tuis, pro sudoribus & lachrymis tuis, pro variis discursibus quos fecisti in medio nationis prauae. Et si distribuero omnem substantiam meam in pauperum, & tradidero corpus meum ita vt ardeam: non condignus prouidentiae tuae. Accipiam tamen calicem passionis temporalis vt reclinet oculos meos ad lachrymas tuas.

FERIA III. ENARRATIO XLII.

Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ego sum. Matthaei 18.

Existens in angustiis & tribulationibus solet hoc conqueri amicis suis fidelissimis querens iuuamen & consolationē ab eis. Eccl. 6. Si possides amicum, in tēratione posside illum. Nam amicus fidelis protectio fortis. Itē amicus fidelis medicamentū vitae & immortalitatis. Spiritualiter, & sic nos ad Christum. Et hoc facit ecclesia in introitu: Ego clamaui ad te domine quoniam exaudisti me inclina aurem tuam ad precem meā & exaudi verba mea: custodi me vt pupillam oculi, sub vmbra alarum tuarum protege me. Et in collecta: Exaudi nos omnipotens & misericors deus, & continentia salutaris nobis propitius dona cōcede. Et quod hoc debemus facere figuratum est in epistola hodierna quae scribitur. 4. Reg. 4. Mulier quaedam in tribulatione existens cui vir mortuus fuerat, & creditor venit volens tollere ambos filios. Ipsa conquirebatur Helisaeo propheta qui multiplicauit modicum olei & impleuit omnia vasa, & sic fecit vendere oleū & soluere creditori. Spiritualiter vidua in tribulatione existēs est cōsciētia in peccato. Augu. Peccatū est sibi ipsi poena. Et principaliter creditor, id est diabolus si velit tollere ambos filios, id est corpus & animā vade ad Helisaeū, id est Christū qui interpretatur salutare dei mei: & ipse omnia vasa, id est cor, & animā, & cōsciētia, & intellectū implebit oleo dilectionis, & hoc oleū vēde, id est impartire, s. deo, tibi, & proximo & solue creditori & reliquū sit tibi. Et sicut Helisaeus audiuit viduam: sic & Christus nos vt patet in verbis praemissis: *Vbi duo vel tres, &c.* In summa euangelij tria inuuntur. Primò fraterna correctio cū dicitur: *Corripe inter te* &

FERIA III. POST OCULI.

ipsum, &c. Secundo dei benigna ex auditio, ibi: *si duo ex vobis con-*
fererint, Tertio innuitur benigna remissio, ibi: *septuagies septies*. De primo dicitur, In illo tempore, *scilicet cum ait quod volun-*
tatis patris non est, ut peccat vnus de puillis istis: quia maius gra-
uidium oritur de oue inuenta quae errauit, quam super non agnam
tanoue quae non errauerit. Ergo peccatores non sunt contemne-
di, sed pie corrigendi. Vnde dicit: *si peccauerit in te, id est contra*
te iniuriis afficiendo vel malum exempli tibi praebendo, vel
in te, id est in te solo sciente: frater tuus, id est proximus, scilicet frater
no amore: vale, id est non per scriptum ut dicit Hieronymus
sed viuae vocis actu: corripe eum, non laudes adulando. Psal. 9.
Quoniam peccator laudatur in desideris animae suae: *corripe*
non fileas. Glo. Qui fratrem suum peccare videt & tacet, ita pec-
cat sicut qui poenitenti non indulget. Dubitatur an illud praec-
ceptum corrigendi fratrem peccantem spectet ad omnes. Re-
sponderur quod sic, & hoc ex debito charitatis: plus tamen ad
hoc ligantur praelati quam alij, quia praelati ex zelo charita-
tis & officio praelationis, alij ex zelo charitatis tantum: Item
praelati habent corrumpere verbo & facto, id est flagello, alij tan-
tum verbo. Nota sanctus Thomas. 2. 2. quaest. 33. dicit: Est praec-
ceptum affirmatiuum non obligans ad semper, sed pro loco &
tempore. Dubitatur an semper ligat. Responderur quod sic, sed
non ad semper exequendum, sed pro loco & tempore quando
licet & expedit, & homo credit quod sit utilis. Sunt tamen ali-
qui casus in quibus absoluitur homo ab isto praeccepto. Primus
cum non sit aliqua spes meliorationis. Hieron. Frustra nira &
nihil aliud quam odium querere extremae dementiae est. Ideo
Prouerb. 9. Noli arguere derisorem ne oderit te. Secundo cum
timeatur defectus probationis & criminaliter agitur, & vbi a-
ctor obligatur ad talionem si in probatione deficiat. Tertio cu
praelato tanquam iudici notum est factum: quia ille notorius
est & conuictus. Quarto cum meliori vel ad minus aequo bono
operi vacat, ut si sit monachus. Quinto cum multitudo, vel po-
restas est in culpa vbi correptio plus noceret ecclesiae quam pro-
desset, ergo non valet semper ad exequendum. Nota modum
corrigenendi & ordinem. Nam tres modos ponit August. super
illud Mat 7. Hypocrita enice primo trabem. Primo volens alium
corrigerere debet hoc facere ex amore, quia hoc facit dominus
Apoc. 3. Ego quos amo arguo & castigo. Sed heu aliqui ex ran-
dore corrigunt, & talis non videtur correctio, sed persecutio.
Esa.

ENARRATIO XLII.

235

Esa. 11. Egredietur virga, id est correctio de radice Iesse, id est
de incendio amoris. Secundo debet considerare si eis similis in
eodem delicto vel aequali vel maiori, & maxime si est notorium tunc
non debet eum corrigere, sed ipsum prius corrigat, aliam dice-
retur ei illud Luc. 6. Hypocrita primo eice trabem de oculo
tuo & tunc prospicies ut educaas festucam de oculo fratris tui.
& Rom. 2. Qui ergo alium doces te ipsum non duces, qui praedi-
cas non furandum furaris, qui dicis non moechandum moecharis,
qui abominaris idola sacrilegium facis, qui in lege gloriaris
per preuaricationem legis deum inhonoras. In quo alterum iu-
dicas te ipsum condemas. Grego. Durum est quod qui nescit tene-
re moderamina vitae suae iudex sit vitae alienae. Prouerb. 18. Iu-
stus primo accusator sui est. Grego. Imperitus est medicus
qui aliorum curam gerit, suumque vulnus nescit. August. Iu-
dex in nullo illorum sit iudicandus, quae in alio iudicare est pa-
rans. Si autem non est ei similis debet videre si aliquando fuit
ei similis: & tunc sicut nolebat despici, sed volebat compas-
sionem sibi impendi: & sic nec ipse fratrem poenitentem despi-
ciat, sed compas-
sionem & misericordiam exhibere studeat. Ec-
clesiast. 8. Ne despicias hominem auertentem se a peccato & ne
improperes ei. Memento quoniam omnes in correctione su-
mus. Eccliast. 31. Intelligite quae sunt proximi tui ex teipso.
Grego. Dominus Petrum misit cadere ut in sua culpa disceret
quibus misereri deberet. Si autem non est, nec fuit ei similis:
tunc debet cogitare quia posset fieri ei similis, ideo ratione ta-
lis dubij non debet superbire. 1. Cori. 10. cap. Qui se existimat
stare videat ne cadat. Augustin. Nemo est qui securus esse pos-
sit in hac vita quae tota tentatio nominatur. Iob. 7. cap. Militia
est vita hominis super terram: & sicut dies mercenarij dies eius,
ergo cum modestia facienda est correctio. Apostolus ad Gal. 6.
Si praecipuus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spiritua-
les estis instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Ergo illi qui
zelum habent non scientiam notantur esse sine capite: quia om-
nia vindicare voluit iuxta excessum. Vnde August. Si omnia hic
vindicarentur, tunc locum diuina iudicia non haberent, dicentes:
Talis deponatur, crucifigatur, expellatur, ignorantes quod in o-
mni medicamine saluberrimum est sapientia. Sap. 9. Per sapien-
tiam omnes sanari sunt quicumque tibi placuerunt domine ab
infortio. Grego. Si autem nec est similis, nec fuit & de dei bonitate
confidat quod nunquam similis ei erit: tunc debet videre si iste qui

hic est reprehensibilis an in aliquo sit comēdabilis. Si enim iste qui habet tot defectus aliquos habet profectus, tunc ratione illorum honorū debet supportare quæ minus habet. Vnde Apoc. 2. Ioannes volens reprehendere episcopū in Epheso primò ponit vitium, dicens: Habeo aduersum te pauca: quia charitatem primam reliquisti. Sed subiungit quoddam bonū, quia odisti facta Nicolaitarū quæ & ego odi. Nicolaitæ enim dixerūt quòd concubitus simplex non esset peccatum. Similiter de episcopo Sardis primo dicit vitium: Non inuenio opera tua plena corā deo meo. Et subdit: Habes pauca nomina qui non coinquinantur vestimenta sua: sed ambulabunt mecum in albis quia digni sunt. Apoca. 3. nobis in exemplum. Vnde Grego. Dato tamē quòd aliquis videatur omnino malus, tunc debes cogitare, quia iste in conspectu dei tibi fortè est præponendus. Exemplum suum de Stephano & Paulo. Cùm Stephanus lapidaretur Paulo à uante, Paulus videbatur malus: tamen in cōspectu dei Stephanus merito præponendus. Item de ordine correctionis. Respondetur peccatum fratris aut est tibi soli agnitum, aut aliis paucis, aut publicum. Si tibi soli: *tunc corripe eum inter te & ipsum solum*, id est secretè propter cōseruationē bonæ famæ: quia alias amissa fama efficeretur homo inuerecūdus, & per cōsequēs nunquā à peccato retraheretur. Nota s. Tho. secūda secūda, q. 33. dicit: Si peccatū occultū vergeretur in detrimētū cōmunitatis, ut quis vellet prodere ciuitatē hostibus, vel heresim seminare. Ita tim procedendū esset in denuntiationē: nisi fortè firmiter sciret hoc auertere per secretā correctionē. Si autē vergit in damnum peccatoris tantū: tunc secretè debet fieri correctio, & debet pluries fieri interim quod est spes meliorationis. *Si te audierit, s. peccatōdo & à peccato cessando. lucratus es animā fratris tui*, id est eius reuocatio cedit tibi in lucrum spirituale, s. salutis animæ. *Si non audierit*, id est secretā correctionē nō aduertit: *adhibet tecum unū vel duos*, id est cōuincas eū testibus. 1. Timo. 5. Peccātes corā omnibus argue vt & ceteri metū habeāt. Isido. Dum vnus corrigitur alij emendātur. Et illi corā quibus debet fieri correctio, secūdū Aug. debēt esse tales qui volunt prodesse & non obesse: quia *io ore duorū vel trium stat omne verbum*. Sed dices, tamē dicitur Deute. 19. Non stabit vnus testis cōtra aliquē. Respondetur hoc est verū per modū accusationis, sed per modū denuntiationis sufficit vnus. *Si nō audierit eos, s. tecum corrigentes: die ecclesiæ*, id est coram prælato testibus eum conuincendo. Aug. dicit

ex. prælato primo vt est singularis persona: si non emendatur tunc vt iudici hoc est verū in grauibus peccatis: quia leuia non derogant famæ: *vel die ecclesiæ*, id est excommunicata eum. *Si ecclesiā non audierit*, id est si per iurgationem prælati vel ecclesiæ se nō emēdauerit: *sic tibi sicut ethnicus*, id est gētilis. Ethnos enim Græce, gēs & Latine: *Et publicanus*, Publicanus enim dicitur qui lucra seculi sectatur per fraudē & furra & periuria. Vel qui publicorum est exactor vestigalium, & cum talibus Iudæi non cōmunicabant. Hic dominus deus Iesus Christus dedit prælati sententiā & iurisdictionē excommunicationis. Et nobis ostēdit quomodo excommunicatis non debemus participare. Primo in *salutatione*. 2. Ioan. 1. Si quis venit ad vos & hęc doctrinā nō afferit: nolite eū recipere in domū, nec aue dicitis ei. Qui enim dicit illi aue cōmunicat operibus ei⁹ malignis. Secido nō in oratione publica. 1. Ioan. 5. Est peccatū ad mortē non dico pro illo vt roget quis. Tertio in *comestione*. 1. Corin. 5. Si is qui frater nominatur inter vos est fornicator, aut auarus, aut idolis seruans, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cū huiusmodi nec cibū sumere. O quā grauē factū est excommunicatio, & ergo timēda est. Primo, quia lepra spiritualis, quia inficit alios. Figuratur per leprā Marię. Nume. 12. quia coinquinat alios. Aug. dicit quòd apostolus eam denominationē voluit intelligere supra factā cū ordine iuris. Secundo timēda est: quia ille qui excommunicatur est membrū abscissum à corpore, s. Christi, cuius spiritus nō vegetatur sicut ramus in trunco & arefcit. Ioan. 15. Sicut pāmes non potest ferre fructum à semetipso nisi man ferit in vite: sic & vos nisi in me manseritis. Tertio sathanæ traditur. August. Omnis excommunicatus à sacerdote sathanæ traditur: vt habetur. 11. q. 3. ca. Absit. Itē periculosius quā cū Iudæo vel gentili: quia ille veritatis viam non cognouit, sicut excommunicatus. 2. Petri secundo, Melius est, viam veritatis non agnoscere: quā post agnitionem retrorsum conuerti. Nota cū pagani comedere licet: sed non cum excommunicato: vt patet 11. q. 3. ca. Ad mensam. Vnde 1. Corin. 10. Si quis infidelium vocauerit vos ad cœnam & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate. Ducitur ibidem in præallegato loco, s. vndecima q. 3. ca. euidenter, quòd cōmunionē paganorum nō cogimur vitare qui in sententia notati non sunt, & hoc ideo vt eos lucrifaciamus. Ideo ibidem 11. q. 3. ca. cū ergo, dicitur: Cū per sententiā quis nominatus fuerit: cum eo cōmunicare nō de-

bemus. Ibidem antea cum dicitur: Cum excommunicato nec orare, nec loqui, nec vesci licet. Glosa, contumaciter. Ideo excommunicatio & sententia facienda est: vt haberetur 11. q. 3. cap. Sententia pastoris vbi dicitur: quod sententia pastoris siue iusta siue iniusta timenda est: & non ex superbia contemnenda est. Sed dicitur res, Ah quomodo sacerdos habet me tradere diabolo. Dicendum quod dominus ita confirmavit eorum iurisdictionem, dicens: Amen dico vobis, quod est iramentum Christi. Ad Heb. 6. Nam omnes per maiorem sui iurant: & non fuit maior eo, quia per se veritas. *Quodcumque ligaueritis, s. cathena anathematis.* Dicit notanter ligaueritis in plurali: & prius Matth. 16. dixit in singulari: Quodcumque ligaueris, ad designandam quod eandem autoritatem quam commisit Petro, commisit suis sequacibus. Tunc subdit: *Super terram.* i. in ecclesia militate: *Et in caelis.* Et talis sententia confirmabitur diuino iudicio. Notate dicit in terris, in caelo sunt omnes soluti: quia dicitur Apoca. 21. Nihil inquinatum intrabit in caelum. In inferno sunt ligati iuxta illud Mat. 22. Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dantiu. Ligatis manibus, id est potentia operatiua: quia non possunt mereri. Et pedibus, id est potentia affectiua & potentia intellectiua: proiicite in tenebras exteriores, &c. vbi deum non vident, quia ibi sunt extra ambitum diuinae misericordiae. De qua Augustin. Si scirem patrem meum in inferno, &c. Sed in terris potest fieri solutio: hic omnes possunt ligari peccato veniali. 1. Ioan. 1. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus & veritas in nobis non est: peccatum scilicet veniale. Rom. 3. Omnes peccauerunt & egent gratia dei. Ergo apostolus 1. Corint. 4. Nihil enim mihi conscius sum, id est nullum scio mortale, sed in hoc non iustificatus sum, scilicet a veniali. Aliqui sunt ligati peccato mortali: & illud est graue ligamen. Figuratur Iudicum 15. Samson fuit ligatus duobus funibus nouis a Dalida. Spiritualiter, Samson interpretatur sol fortis & signat peccatorem in mortali peccato existentem: talis enim ligatur cum duobus funibus nexibus, scilicet culpae & poenae. Sciendum tamen peccator quatuor incurrit per peccatum mortale. Primo caelum clauditur, secundo infernus aperitur, tertio intra se per culpam insipientem perdit gratiam, quarto extra se amittit ecclesiam meritum. Sed ab his habet sacerdos absoluer. Primo aperit caelum. Ideo dicitur Matth. 15. Tibi dabo clauem regni

gni caelorum. Et Apocal. 11. Hi habent potestatem claudendi caelum. Nam linguae eorum clauis caeli factae sunt. Secundo sacerdos claudit infernum. Matth. 16. Porta inferni non preualebunt aduersus eam. Tertio remittit culpam: ideo ter dedit eis Iesus potestatem remittendi culpam. Primo dedit Matth. 16. Quodcumque ligaueritis, &c. Secundo Matth. 18. vt hic in textu. Tertio Ioan. 20. Accipite spiritum sanctum, quorum remisistis, &c. Ad designandum quod commissa tribus modis, cogitatione, locutione, & operatione, habet sacerdos indulgere. Quarto sacerdos restituit communionem ecclesiae: vt apostolus 2. Cor. 2. Quod & ego donavi propter vos in persona Christi, &c. Et illam communionem perit Isal. Participem me fac deus, &c. Dixi secundo innuitur benigna dei exaudicio ibi: *Iterum dico vobis, scilicet fidelibus. Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quamcumque petierint, fiet illis:* hoc est contra illos qui communem orationem spernunt. Nam vbi plura lumina lucent, ibi maior splendor: vbi multa materia ignis, ibi intensior calor. Hierony. Impossibile est multorum preces non exaudiri. Nam Petrus liberatus est communi oratione. Act. 12. Oratio fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Paulus ad Rom. 15. Adiuuetis me in orationibus vestris, & oreris pro me ad dominum. Glo. Apostolus petit pro se orare: quia multi minime dam cogregantur vnanimis sunt magni, &c. Ecce ad petitionem alicuius rei impetranda requiritur consensus. Et primo consensus in amore. Psal. 54. In domo dei ambulauimus cum consensu. Iste consensus est laudabilis. Psal. Ecce quam bonum, &c. Item requiritur consensus in vocibus ad laudandum. Dan. 3. Hi tres quasi ex vno ore laudabant dominum. *Et dicit super terram, vbi est locus merendi vel demerendi. de omni re quamcumque petierint, scilicet ad salutem.* Prouer. 1. Stulti ea quae sibi sunt noxia petunt, tales non exaudiuntur. Ideo subdit: *Fiet vobis a patre meo, qui in caelis est, i. tales exaudientur.* Attamen multipliciter. Aliquando ad voluntatem & non vtilitatem: vt demonem tentare. Ioan. 1. cap. similiter & demones petentes intrare porcos. Matth. 8. Aliquando ad vtilitatem non ad voluntatem: & sic non exaudiuit Paulum qui ter rogauit dominum vt auferret ab eo stimulum carnis. 2. ad Corin. 12. sed ait: Sufficit tibi gratia mea, scilicet ad vtilitatem. Nam virtus in infirmitate perficitur. Aliquando ad voluntatem & vtilitatem. & sic apostoli. Act. 1. Erant perseverantes in oratione vnanimiter orantes, id est pro

FERIA IIII. POST OCULI.

spiritu sancto, & misit eum. Item ne quis diceret fiet à patre & non ab eo in eludit se, dicens: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo*: non pro augendis diuitiis vt cupidi: non in cubilibus vt lasciuui, non in vltione vt iracundi: sed in nomine meo. Rabanus: In nomine domini congregati sunt qui ipsius gloriã amulantur. *In medio eorum sum*. Rabanus: A mat̃ mediu, quia mediator dei & hominũ. In natiuitate: Abac. 3. In medio duum animalium cognosceris. In vita, in medio doctorum. Luc. 2. In morte medius pendit in cruce. Ioan. 19. In medio extremi iudicij separabit agnos ab hõdis; sic enim erit in medio quia agni à dextris & hõdi à sinistris. Matth. 25. ad designandum quod dicitur. Ioan. 2. Si quis peccauerit habemus aduocatum apud deum patrem Iesum Christum: & ipse est propiciatio pro peccatis nostris: non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mũdi. Bernar. O peccator securum habes accessum ad deũ, &c. Dixit tertio innuitur Petri interrogatio & beniuola iniuriã remissio cum subdit: *Tunc accedens ad eum Petrus ait: Quætu peccabit in me pater meus, & dimittam ei vsque septies quia audiuit quod deus esset pronus ad remittendum & exaudiendum cogitauit se velle etiam in hoc facere similem. Sed cum subdit septies dimitti: dubitatur vnde Petrus recepit hunc numerum dimissionis, & non dixit octies vel sexies. Respondetur forte ex illo, quod Glosa dicit super Gen. 4. Septies datur punitio de Cain: ergo contrario si septies puniendus, septies dimitteendus. Vel forte ex illo Prouerb. 24. Septies in die cadit iustus & resurget. Vel propter septem peccata mortalia. Chrysostomus aestimabat Petrus se magnum numerum dixisse. Respondit Christus de ore misericordia: *Ven dico tibi vsque septies, sed vsque septuagesies septies*. Iste numerus dupliciter potest contigi vel per multiplicationem, sicut vult Hieronymus, vel per aggregationem, sicut vult Augustinus, secundum Hieronymum iste numerus multiplicat seipsum, ita vt vnum aduerbium datur per aliud, scilicet quod septuagesies septies accipiatur pro septies septuaginta: vel septuagesies septem, id est quadringentis nonaginta vicibus, quasi dicat: Toties dimittas in die, quoties homo peccare potest vel vix peccare potest. Sed Augustinus intelligit hunc numerum per simplicem aggregationem, sic dicens: Audeo dicere & si septuagesies septies peccauerit ignoscas: & si centies omnino quoties peccauerit ignosce. Si enim Christus decem millia peccatorum inuenit & cum hoc omnia*

ENARRATIO XLIII.

238

donauit: sic & nos nõ debemus subducere misericordiam. Ideo August. Non tamen sine causa dominus hunc numerum posuit septuagesies septies: sed quia per septem dies vniuersitas temporum numeratur. Sic vniuersitas transgressionum per eandem numerum etiam figuratur. Sed heu sunt aliqui dicentes, non possum ei dimittere; quia multoties commouit me. Audi dictum Christi in textu: *Non dico tibi septies, sed septuagesies septies*. Audi & eius factum. Lucã 23. Pater dimitte illis, &c. Audi beatum Stephanum dicentem Actuum 7. Domine ne statuas illis hoc peccatum. Respice quid oras: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, &c. Et Matthæi 18. Si non dimiseritis vnusquisque fratri suo ex cordibus vestris: nec pater meus dimittet vobis peccata vestra. Nam dicitur Lucã 6. Eadem mensura qua mensi fueritis remetietur & vobis. Isidorus: Sicut nullum proficit medicamentum vello existente in liuore; sic nec oratio in rancore. Ideo Ecclesi. 28. Relinque proximo tuo nocenti te: & tibi deprecanti dabitur venia.

FERIA IIII. ENARRATIO XLIII.

Quare vos transgredimini mandata dei. Matth. 23.

Quilibet princeps in suo districtu potest constituere traditiones secundum suum beneplacitum & conditionem. Si bonus constituer bona: si malus mala constituet. Et quilibet sub eo existens debet eisdem constitutionibus obedire, aliã transgressor probatur. Spiritualiter. Et sic rex regum & princeps omnium instituit traditiones, id est mandata quibus omnes debemus obedire sub pena exclusionis. Deute. 28. Qui non seruaerit mandata mea, venient super eum omnes maledictiones istæ & apprehendent eum, &c. Si autem excessimus tunc misericordia petere debemus: sicut facit ecclesia in hodierno introitu cum dicit: Ego autem in domino speraui: exultabo & iactabor in tua misericordia, &c. Quæ autem sunt dei mandata docet epistola Exodi 20. Honora patrem & matrem. Et extirpat malas plantationes cum dicit: Non occides, non mœchaberis, nõ falsificet vxorem, ancillã, &c. Qui autem transgreditur reprobus efficitur. Et sic arguuntur Iudæi in presenti euãgelio. *Quare transgredimini mandata dei, &c.* Aliud thema. Medicus iubet aliqua facere, & aliqua prohibet infirmo. Spiritualiter & sic Christus teste Aug. Scit cœlestis medicus quid daturus & quid subtracturus

gus sit. Et ideo ponit quid facere debemus, scilicet honorare parentes. Et quid dimittere, cum dicit: Non furari: non falsum testimonium dare. Item ubi maius periculum, ibi citius & frequentius adhibendum est remedium: sicut medicus quando videt in infirmo morbum conualescentem & naturam deficientem, potius subuenit naturam quam morbo. Quia maius periculum est si natura deficiat quam si morbus conualescat: quia nunquam posset morbum expellere sine auxilio & vigore naturae. Spiritualliter, & sic medicus caelestis & magister veritatis Christus maiores Iudaeorum, ut scribas & pharisaeos frequenter corripuit quia vitia maiorum sunt periculosiora quam minorum: quia non solum eis, sed aliis sunt ruinae causa & scadali. Grego. Dum pastor per abrupta graditur, necesse est ut grex ad praecipitium sequatur. Nam ubi mala radix, ibi mali fructus. Et sic ubi mali praelati, efficiuntur mali subditi: sicut hortulanus bonas arbores transplantat & malas eradicat, & sic Christus deus, ut patet in Saül & David. Saül eradicauit, sed ipsum David plantauit. David enim custodiuit dei praecepta & sperauit in domino iuxta hodiernum introitum: Ego autem in misericordia tua speraui. Et sic petit ecclesia in collecta: Praesta quaesumus omnipotens deus, ut salutaribus ieiuniis eruditi, à noxiis quoque vitiiis abstinentes propitiationem tuam facilius impetremus. Sed quae sint mandata dicitur in epistola: Honora patrem & matrem, &c. Et hoc non fecerunt maiores Iudaeorum ergo dicitur eis: Quare vos transgredimini mandata dei. In summa euangelij duo innuuntur. Primum Christus arguit Iudaeos de parentum dehonoratione, ibi: *Quare transgredimini mandata, scilicet illud: Honor a patrem & matrem.* Secundo corripit eos de simulata aequitate, ibi: *hypocrita.* De primo dicit, In illo tempore post curationem multorum infirmorum scriba inuidentes. August. Inuidia delectatur in malo alieno & cruciatur in bono. Et sic pharisaei accesserunt ad Iesum, dicentes: *Quare discipuli transgrediuntur traditiones seniorum.* Nota aliter arguit hypocrita furiosus, aliter amicus amarus. Nam hypocrita primo arguit ad honorem sui. Nam sicut audivis laudis propriae nihil facit, nihilque operatur & loquitur nisi vult capiat laudem alienam: ideo alios confundit, ut solus videatur habere spiritum dei. Grego. Cunctis apud se superbis inest clamor in locutione, amaritudo in silentio, rancor & odium in reprehensione. Bernar. Hypocrita volunt esse sine autoritate iudices, sine visu testes, postremo falsi accusatores, humiles sine

despectu, pauperes sine defectu. Iob 13. Non veniet in conspectu dei omnis hypocrita. Secundo corripit hypocrita ad confessionem proximi. Ratio, ut alios humilet, & seipsum exaltet: alios maculet, & seipsum pulchricet. Alium dicit peccatorem & seipsum innocentem: quod figuratur in pharisaeo, Luc. 18. qui dixit: Gratias ago tibi domine, quia non sum sicut ceteri hominum raptores, iniusti, adulteri, ieiuno bis, &c. Sed tales non sunt correctores, sed publici proditores. Augu. in homil. Hypocrita tria facit quando corripit. Primo scandalizat homines, secundum fraternam diuinitatem, tertio perturbat pacem & proximum non emendat, sed peiorat. Vel sic, In summa euangelij tria innuuntur. Primum scribarum interrogatio, ibi: *Tunc accesserunt, &c.* Secundo Christi responsio, ibi: *Quare vos transgredimini.* Tertio eorum exprobratio, ibi: *Hypocrita bene prophetauit de vobis Esaias.* De primo dicitur, In illo tempore, scilicet post curationem multorum infirmorum: signanter per tactum simbrae. *Tunc accesserunt ad eum scribae & pharisaei.* Glosa: non propter informari sed diffamari. Non ut docuit psalm. 33. Accedite ad eum & illuminamini. Ab Hierosolymis licet pharisaei dispersi erant per omnes tribus, ut dicit Chryso. tamen qui in Metropoli erant fuerunt peiores alii, dicentes: *Quare discipuli transgrediuntur traditiones seniorum.* Hierony. Mira scribarum stulticia, dei filium arguunt, quare hominum traditiones non teneat. Chryso. Non dixerunt quare transgrediuntur legem Moysi. Nam tempore Moysi constituti sunt septuaginta seniores: ut legitur Num. 11. ad quos fiebat recursus in ambiguis & difficultatibus. Et isti multa bona instituerunt, quae non includebantur in lege Moysi, non attendentes quod dixit Moyses Deute. 13. Non adicietur verbum quod propono vobis nec auferetur. De talibus autem erat illud statutum quod accedentes ad mensam prius lauerent manus. Ideo subditur: *Non lauant manus cum panem manducant.* Et hoc receperunt ex Esa. 1. Lauamini & mundi estote. Baeda: Haec verba prophetarum carnaliter acceperunt, quae illi de cordis & operis castigatione precipiebant: cum tamen dicit Hiero. Manus, id est opera lauanda sunt. Dixi secundo tangitur Christi responsio. *Ise respondens ait: Quare vos transgredimini mandata dei propter traditionem vestram.* Chryso. Christus non excusauit discipulos: sed confestim reaccusauit demonstrans, quoniam eum qui magis peccat de paruis peccatis aliorum sollicitum esse non oportet, quasi diceret secun-

FERIA IIII. POST OCULI.

dum Hieron. Cum vos propter hominum traditionem mandata dei contemnitis & negligitis: quare discipulos meos arguendos creditis qui seniorum iussa parvipendant, vt mandata dei custodiant. Luca 6. cap. Hypocrita accipe trabem de oculo tuo, & tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui. Vnde Ecclesiastic 34. cap. Ab immundo quis mundabitur? Et Grego. Oporter prius mundari & post hoc mundare: prius sapientem fieri, post hoc sapientes facere. Nam deus dixit. Exod. 20. cap. *Honora patrem tuum & matrem tuam* Præceperat ergo deus vel imbecillitates vel ætates vel penurias parentum considerans, vt filij eos honorarent etiam in vitæ necessariis instandis. Voluit autem secundum Chrysostomum monstrare quod parentes essent valde honorandi. Et propter hoc adiunxit & præmium & pœnam. Sed dominus hic præmium prætermittens quod honorantibus promittitur, scilicet longævum esse super terram, ponit quod terribilius est, scilicet pœnam vt ipsos stupefaceret & alios attraheret. Vnde dicitur: *Et quisque maledixerit patri vel matri, morte moriatur.* Levit. 20. In quibus verbis demonstrat eos morte esse dignos. Si enim qui verbo dehonorat parentes morte punitur, multo magis vos qui etiam opere. Et non solum dehonoratis sed & alios docetis. Vos ergo qui nec vivere debetis cur discipulos incusatis? Quod autem mandatum dei transgrediebantur manifestat, cum subdit. *Vos autem dicitis: Qui iuravit per patrem vel matrem, munus quodcumque est ex me tibi prædictum, non honorificabit patrem suum & matrem suam, & irritum fecit mandatum dei, propter traditionem vestram.* Quod exponit Hiero. dicens: Promissam enim providentissimam dei legem volentes scribere & pharisei subvertere: vt impietate sub nomine pietatis inducerent, docuerunt pessimos filios suos: vt si quis ea quæ parentibus offerenda sunt deo vouere voluerit, qui veius est patris oblatio domini præponatur parentum iniuriis, vt sic sensus secundum glossam: Quod ego offero & tibi & mihi proderit: & ideo non debes sumere, scilicet res meas in tuos vsus, sed pati vt deo offeram: paupertas enim tua tibi proderit. Sic ergo docuerant sacerdotes in hypocritis: vt filius non dando patri necessitatem offerat eis secundum eorum traditionem per quam annihilatur hoc mandatum: Honora patrem & matrem. &c. Vel certe, vt dicit Hieronymus, ipsi parentes quasi deo consecrata deuitabant, ne sacrilegij crimen incurrant & egestate conuitiantur. Atque ita fiebat vt oblatio filiorum

ENARRATIO XLIII.

filiorum sub oblatione templi & dei in lucra cederet sacerdotum: vt sit sensus secundus glo. Quicunque, i. quisque, vestimur dixerit, dicitur poterit, vel dicit patri vel matri: O pater munus quod deo ex me supple est iam votum & promissum tibi proderit adiuvando, quasi diceret. Non debes sumere ne sis reus sacri legij. Probat autem Christus eorum malitiam præuisam esse à propheta. Ideo subdit: *Hypocrita bene prophetauit Esaias de vobis dicens. Populus hic me labijs honorat, cor autem eorum longe est à me.* Hypocrita secundum Remigium dicitur simulator; qui aliud opere simulat, & aliud corde gestat. Augustin. Si quis ea de causa operetur vt proprium vel terrenum commodum adipiscatur, non erit cor mundum in eo. Nam de puro argento sordidatur aurum. Isti ergo bene hypocrite dicuntur, qui sub nomine dei bona lucra sibi cumulare cupiunt. Quicunque ergo ideo deo seruit vt lucretur, & non constituit deum finem sui amoris: si aliquid aliud preter eum vel contra eum amat, vt dicit Remigius, hypocrita est, & est similis malitiis Iudæorum; qui in dolo pugnaverunt contra euangelium. Et ideo in persona domini dicit Esaias de eis: *Populus hic labijs me honorat, Iudæorum namque populus labijs & ore deo appropinquabat, quare & honorare eum videbatur: quia vnius dei cultum se habere gloriabatur: sed corde longe à deo recessit: quia visis signis atque miraculis, nec diuinitatem eius cognoscere, nec eum suscipere voluerunt. Si ne causa id est sine mercede fatua, colunt me docentes doctrinas & mandata hominum.* Non enim habebant mercedem cum veteris cultoribus docentes doctrinas & mandata hominum contemptis diuinis præceptis. Christus igitur secundum ænitam accusationem pharisæorum à testimonio propheta, & illis non emendatis in eis non loquitur sed turbis. Vnde dixit eis: *Audite & intelligite.* Attredite quo Christus cœuocâs populum de sacerdotibus loquitur: quæ est cœtra illos qui dicunt non debere prædicare coram populo de eis. Bene etiam populus deuidis inimicis instruitur postquam potestas diaboli superatur, tunc enim potestas data diuinitus exercetur: vt Mat. 21. dicit, quod postquam vendentes & ementes deus eiecit de templo: tunc eos illuminauit & claudos sanauit. Quid ergo doceat audiamus. *Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod procedit de hoc coinquinat hominem.* Huic scripturæ cõsonat apostolus. Ro. 13. Omnia sunt munda scilicet creata, & omnis creatura dei bona est: sed malum est homini, qui per offendiculum maleducatur. Quod autem in veteri testamento quedam animalia

comedi prohibebantur & dicebantur immunda, hoc debet esse
intelligi secundum August. cōtra Faustum, q̄ quo ad naturam
erant munda, sed quo ad figurā & significationem dicebantur
immunda: quia immundus actus per ea significatur: ideo nō li-
cebat ea manducare. Sic ergo ex creatione & indigentia carnes
comedere & vinū bibere & alia quæcumque non est peccatum:
sed contra obedientiam vel contra propriū votum sine dispē-
satione comedere peccatum est. Vt Hiero. Cibi & omnis crea-
tura dei per se munda sunt: sed idolorum & demonum inuoca-
tio ea facit immunda. Nota secundū Remigium qui hoc lo-
quitur ex apostolo aliqua requiruntur, vt cibus non noceat com-
edēti. Primo vt sanctificetur cibus per verbū dei & orationē,
& deinceps comedat quisq; quicquid vult. Secūdo ne proximus
scandalizetur: quia dicitur Mat. 18. Vt illi per quem scandalum
venit. Ideo 1. Corint. 8. Si esca scandalizat fratrem meum, non
māducabo carnes in æternum, ne fratrem meum scandalizem.
Et Roma. 14. Malum est si quis per offendiculū manducat. Ter-
tio ne sit contra mandatū dei. Et sic manducauit Adam de po-
mo vetito. Quarto ne sit contra institutionē ecclesiæ 11. dist. ca.
Quis nesciat, ab hominibus debet seruari, quod sancta Roma-
na seruata ecclesiā. Quia dicitur Mat. 16. Quodcumque ligaueris
super terram, erit ligatum & in cælis, &c. Quinto ne sit contra
consuetudinem bonam fidelium: vt feria quarta nō comedere
carnes: quia consuetudo bona arguit legem, vt habetur 11. dist.
ca. Consuetudinis longæua consuetudo quæ canonibus non est
contraria inconcussa est seruanda. Sexto ne cibus sumatur cum
concupiscentia inordinata & delicata: sicut Iudæi desiderantes
carnem in deserto ex concupiscentia firma, quibus dominus
pluebat de cælo manna, dist. 41. c. Non cibus sed libido in cul-
pa est. Septimo ne cibus sumatur ex gula, vt Esau, Gene. 25. qui
vendidit primogenita nō propter gallinam, sed propter lenticu-
lam. Et ideo aliquando potest homo peccare in cibo simpli-
ci & exili: vt Esau qui legerat lenticule concupiscentia deceptus.
Et Daniël per aqua desiderium a seipso reuēsus est. Et Chri-
stum legimus non de carne, sed de pane tentatum. In his omni-
bus non vsus ciborum, sed inordinata concupiscentia reprehē-
ditur. Dixi tertio tangitur Iudæorum exprobratio, ibi: Tunc ac-
cedente discipulo dixit ei: Scis quia pharisæi audierunt hæc verba
scandalizati sunt. Christus non curauit scandalum pharisæorū:
quia non erat actiuum sed passiuum, & tale quod processit ex
inuidia.

inuidia, quia volebāt impedire doctrinā in qua fuit salus popu-
li. Et tale scandalum est contemnendū. Gregorius super Ezech.
Si de veritate scādalum oritur melius est vt permittatur quā
q̄ veritas relinquatur. Ideo magis eos increpauit dicens: Omnis plan-
tatio quam non plantauit pater meus cælestis eradicabitur, id est om-
nis doctrina noua legi dei non cōsona, sed falsa & superflitiosa
eradicabitur: quia nō habet firmum fundamentum & radicem.
Ideo subdit: Sinite illos quia cæci sunt & duces cæcorum, secundum
Rabanum: Cæci sunt, quia luce mandatorum dei priuati. Et sunt
duces cæcorum, quia alios in præcipitium ducunt errantes & suo
errore excæcant. Vnde subdit: Cæcus autem si cæco ducatur prestet,
ambo in foueam cadunt: secundum Hieron. hoc etiam est quod
apostolus præcepit: Hæreticum hominē post primam & se-
cundam increpationem deuitare, sciēs q̄ pe ruersus est huiusce-
modi. In hunc sensum præcipit Christus doctores pessimos
arbitrio suo relinquendos, sciens eos difficulter ad veritatem
posse traherē. Cōsueuerat autem dominus secundū Remigium
parabolicè loqui. Et ideo Petrus cum Christus dixisset: quid in-
trat in os non coinquinat hominem: putauit illum parabolicè suis-
se locutum. Et ideo interrogauit vt sequitur. Respondens autem
Petrus dixit: Ediffere nobis parabolā istam, i. occultā sententiā. Et
quia ex persona cæcorū hoc dixerat, ideo simul cū aliis repre-
hensus est à domino. Vnde sequitur: et ille dixit, Adiue & vos
sine intellectu estis: nō intelligitis, quia omne quod in os intrat in ventrē
vadit, & in secessum emittitur. Hoc est secundū Hiero. Nō statim
in ventrē vadit, & in secessum dirigitur, sed infusa esca per ven-
nas & artus & medullas infunditur, in quibus per interiores
humores cocta per oculos meatus & poros ad inferiora dela-
bitur. Et ergo hoc quod naturale est nō coinquinat hominem.
Notandū autem secundū Aug. in lib. 15. de Trin. q̄ hic dñs in-
trat duo ora hominis, vnū corporis, aliud cordis. Nā cū dixit:
Omne quod in os intrat in ventrē vadit: apertissime monstrauit
os corporis. Per os autē quod sequitur ostēdit os cordis dicens:
Quis autē procedit de ore de corde exitū, videlicet cogitationis ma-
le significatiua. Hiero. Arguēdi sunt ex hac sententiā q̄ cogitatio-
nes à diabolo immitti putāt, & nō ex propria nasci voluntate.
Diabolus enim adiutor est & intertor malariū cogitationū: au-
tor verò esse non potest, quia secreta cordis non potest rimari:
sed ex corporis habitu & gestibus æstimare & coniecturari po-
test quid versetur in trāssecus. Verbigraria: Si pulchrā mulierē

viderit nos crebro inspicere, intelligit ab oculis hominē intus vulneratū. Sed quia secundū gloss. ex cogitationibus proueniunt mala facta & mala verba quæ in lege prohibentur. Ideo subdit: *Homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, Ulephemia, hæc sunt quæ conquinant hominē*, id est immundum & impurū reddunt. Et secundū Angu. Hæc procedūt de ore nō corporis sed cordis. Nam quando homo cogitat mala licet non loquatur immundus est. Nam licet fur surgit in nocte & nihil dicit de ore, imō premit facinus toto silentio: & timeret vocem suam audiri nec vestigia sua uelit sonare: nunquid ergo quia tacet mundus est? Plus autē dico: Ecce adhuc in strato suo iacet, nō dū surrexit, cogitat ut furtū faciat, uigilat & expectat ut homines dormiant, iam coram deo clamat, iam fur est, iam immundus est, iam facinus de ore interiori processit quando uoluntas facienda decernitur decreuisse facere. Dixisti, ille nihil perdidit & tu de furto damnaberis: ut Hebræi. 14. quæ vi. fur, ubi dicitur. Non res quæ furatur, sed mens furantis attenditur. Decreuisti occidere hominem, in corde dixisti, sonuit de ore interiori homicidium, adhuc homo uiuit & tu homicida punieris. Hæc Augu. Et hæc sunt quæ conquinant hominem. *Non lotis autem manibus mundare non conquinant hominem, sed illota conscientia.* Ideo Hier. 4. *Laua à malitia cor tuū Hierusalē. Honora patrē & matrem.*

Nota ad honorandū parētes debemus induci per quatuor. Primo per præceptū. Secundo per exemplum. Tertio per debitum. Quarto per naturæ instinctum. Primo per præceptū, quia deus præcepit: ergo est faciendum. Leuitici 19. Ego dominus, custodite leges meas. Et insuper præceptum seruātibus addidit remuneratiōē. Exo. 20. Honorā patrē & matrem ut sis longæuus super terrā. Non seruātibus additur pœna, sceleratæ damnationis. Leuit. 20. *Qui maledixerit patri suo uel matri morte moriatur.* Et tamen in nullo præcepto inuenitur ista promissio uel comminatio. Per quod datur intelligi quantum placet deo quando parētes honorantur, & quādo displicet sibi quādo inhonorantur. Et sic hanc pœnam incurrebat Absalon. 2. Reg. 18. qui persequutus est patrē suum Dauid: & mala morte interiit. Ideo Eccle. 3. *Qui timet deum honorat parentes, & quasi dominis seruiet his qui se genuerunt.* Secundo inducimur per exemplum, scilicet Christi. De quo dicitur Lucæ 2. *Venit in Nazareth, & erat subditus illis.* Augu. Erubescat homo fieri superbus quia humilis factus est deus. Honorauit enim matrem suam in morte,

quia in cruce pendens eam commendauit Ioanni. Honorauit eam post mortem: quia sicut dicit Sedulius resurgens primo sibi apparuit. Item honorauit eam uiuentem: quia matrem dei eā fecit. Honorauit eam morientem, quia personaliter cum tota ecclesiastica curia ad eius obitum uenit. Honorauit eam de hoc seculo recedentem, quia ipsam in corpore & anima ad suam dextram collocauit. Tertio inducimur per debitum: nos enim à parentibus recepimus esse nutrimentū & documentum: quia sicut ab eis recepimus esse, sic exhibere debemus eis magnam reuerentiam. Ecclesia. 7. *Honora patrē tuū, & gemitus matris tuæ ne obliuiscaris.* Memento quoniam nisi per illos natus nō fuisses. Et quia ab eis accepimus nutrimentum, tenemur eis magnam diligentiam, ut sicut nos diligenter nutrierunt in iuuentute: sic & nos cum diligentia nutriamus eos in senectute. Ecclesiast. 3. *Fili suscipe senectam patris tui, & non cōcristes illum in uita illius.* Et quia ab eis recepimus documentum: debemus eis magnam obedientiā. Ephe. 6. *Filij obedite parentibus uestris in domino, hoc enim iustum est.* *Honora patrē & matrem* hoc est mandatum primū in promissione utris longæus super terram. Quarto inducimur per naturæ instinctum. Natura enim docet nos omnes quod debeamus parētibus subuenire, quando scilicet sunt in necessitate positi: & quando sunt senectute confecti: & quando sunt mortui. Et ad ista tria ostendenda ponit Valerius tria exempla. Nam ad ostendendum quod debeamus parentibus subuenire, quando sunt in necessitate positi: recitatur in gestis Romanorum, quod cum quaedam mulier nobilis ob quoddam flagitium fuisset morti adiudicata, uoluit eam iudex comburere, uel alia morte publica eam punire: sed propter honorem parentum inclusa est in carcere, ut ibi fame pariret. Filia uero eius quæ erat nupta de licentia iudicis eam quotidie uisitauit in carcere: prius tamen eam diligenter perferutabatur ne aliquid comestibile sibi deferret. Illa uero extracto ubere singulis diebus de lacte proprio matrem alebat. Cum uero iudex miraretur quod tanto tempore subiueret, repertum est quod fiebat. Tunc iudex pietate motus matrem condonauit filie. Ad ostendendum autem quod debemus parentibus subuenire quando sunt senectute confecti, ostendit exemplum ciconiarum, quod quando ciconiæ senescunt filij parentes circa pectus suum collocant, fouent, & nutriunt. Solum uultures parentes suos fame mori permittunt. Ideo

Iob 12. Interroga iumenta & docebunt te: volatilia cœli & indicabunt tibi. Sed heu multi sunt qui ad modicū tempus nutriunt, sed cūm incipiunt habere tadium optant eis mortem. Exemplum, quidam homo desponsauit duos filios & vnā filiam: & dedit eis totum quod habuit. Quodam tempore perrexit ad domum senioris filij qui benignē recepit eum, sed post mensam cepit habere tadium sui, dicens: Pater quando vultis visitare alium filiū? Ipse autem auertens quod sui tadium haberet iuit ad alium filiū. & ille fecit sicut primus. Postea iuit ad filiam, & contigit sibi simile sicut antea. Ille autem multum dolens rediit domum, & comparauit pulchram cistam cum tribus seris, & eam repleuit terra & lapidibus, & vocatis illis tribus dixit eis: Nonne ritis me habere vnā cistam quam nescitis, accipite clauēs & post mortem meam aperite, & diuidite inter vos quicquid in ea inueneritis. Illi gauisi miserūt patri quicquid volebat, sed eo mortuo conuocatis amicis suis aperuerunt cistā, & inuenerunt in ea terrā & lapides & literā in qua erat scriptū: Fatuus est quī tantū dat filiis suis quod ipsum mendicare oportebit, hoc comperi in filiis meis. Quod audientes illi confusi recesserūt. Non sic est faciendum sed parentibus est subueniendum: & non solum in hac vita, sed in futura, quando ad statum talem peruenerunt quod se ipsos iuuare non possunt. Eccl. 3. Eleemosyna patris non erit in obliuione: nam pro peccato matris restituatur tibi bonum. Et in iustitia edificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui. Pro peccatis matris vocatur eleemosyna quę datur pro deletione peccatorum matris, quasi diceret: Non debet obliuisci patris tui & matris post mortem: sed debes pro peccatis eorū eleemosynam dare. Si enim homo diligit parentes in vita, debet etiam diligere post mortem. Quantum autem deo displiceat quod filij parentibus non subueniūt patet per exemplum. Vir quidam dedit filio suo vxorem tradens ei omnia bona sua tali conditione, quod eum quā diu viueret nutrire deberet. Cūmq; per aliquod dies eum tenuisset, cepit ei de die in diem expensas & cibaria subtrahere. Et ad vltimū dedit sibi cibum seruorū. Quadam die cūm pater veniret fessus de agro, filius & vxor eum videntes pullum quem assauerant in capsā absconderunt quousq; recederet. Cūmq; recessisset & filius de capsā pullum accipere vellet: rana magna exiliuit, & in faciem eius vngulas per circuitum validissimē fixit. Cūmq; eam remouere nō posset, vocatus est faber, vt cum forcipe eam detra-

detraheret. Ac rana fabrum ita horribiliter inspexit, quod praeter timore in terram cecidit, dicens: Non est rana sed diabolus: sergo non accedam. Et sic ille miserabiliter expirauit.

FERIA V. ENARRATIO XLIIII.

Omnes qui habebant infirmos variis languoribus ducebant eos ad Iesum. Luc. 4.

Seneca in lib. de clementia ad Neronem dicit, quod pius ac benignus rex ac dominus multiplicat sibi populū: ita quod quilibet nititur sub ei⁹ dominio habitare. Spiritualiter, sic Christus rex regum est mitissimus. De quo introitus; Salus populi ego sum. Ille dominus vult habere mundum populū bonum & obedientem. Illam munditiā petit ecclesiā in collecta dicens: Concede quæsumus omnipotens deus vt ieiuniorum sancta deuotio purificationem nobis tribuat: & maiestati tuæ nos reddat acceptos. Etiam vult habere populū bonum & obedientem. Ideo ipse misit seruum suum Hieremiam cap. 7. dicens: Sta in porta domus domini & dic: Audite verbum domini omnis Iuda qui ingredimini per portas has vt adoretis dominum. Bonas facite vias vestras & studia vestra, & inhabitabo vobiscū in loco isto, ait dominus, &c. Ideo omnes debemus preparare nos ad sui obedientiam: quia ipse secundum Psal. 102. sanat omnes infirmitates nostras: de quo thema: *Omnes qui habebant infirmos, &c.* In summa euangelij duo innuuntur. Primo infirmitatis curatio singularis, ibi: *Socrus autem Simonis.* Secundo subditur imbecillitatis sanatio generalis, ibi: *Cū sol occidisset.* De primo dicit. In illo tempore, scilicet cū Iesus docebat Sabbatho in Capharnaum. *Et stupebant in doctrina eius, & mirabantur in eius potestate, non tamen credebant. Tunc surgens Iesus de synagoga, introiit in domum Simonis.* Infideles deserunt & ad fideles accessit, ad designandum quod synagogam propter perfidiam reprobauit, & ecclesiam propter obedientiam elegit. Simon enim interpretatur obediens, cuius domus est vniuersalis ecclesia, quam ei dominus gubernandam commisit, dicens Matt. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Cuius obedientiam dominus commendat per prophetam Dauid, dicentem: Psal. 17. Populus quem non cognoui seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Ideo Iudæi propter obedientiam repulsi sunt. Et si nolimus abici sed assumi, obedientiam studeamus assumere. Tunc subdit: *Socrus autem Petri tenebatur magnis febribus.* Ecce quam prius synagogam, iam

foetum Petri appellat. Socrus autem est mater vxoris. Mater autem ecclesie quæ est vxor Simonis sacramentaliter sub coniugio copulata intelligitur synagoga. Nam de synagoga nati sunt primi fideles, de quibus secundum eamem & ipse Christus traxit originem, propter quod & ipse dicebat, Ioannis 4. Salus ex Iudæis est. Postquam ergo Christus de synagoga recessit deserens eam propter perfidiam, cepit magnis febribus detineri. Non dixit febre singulariter, sed febribus pluraliter: vt intelligatur non vna tantum, sed multis febribus laborasse. Synagoga quippe duabus febribus detinebatur, scilicet erroris & inuidie. De prima Psalmista: Errauerunt ab vtero: locuti sunt falsa. De secundo Matth. 27. Sciebat Pilatus quod per inuidiam tradidissent eum. Febris erroris de frigido procedit humore, iuxta illud quod legitur Ioannis 10. Facta sunt encarnia in Hierosolymis, & hycem erat, scilicet erroris & inuidie. Febris autem inuidie de tali processit humore: de quo Psal. 57. Supercecidit ignis scilicet inuidie & non viderunt solem, id est Christum. Ideo Psal. 105. Exarsit in ignis in synagoga eorum flamma combussit peccatores. O quam graui torquetur inuidia synagoga quando videt ecclesiam, regnum & sacerdotium, templam & altare, legem & prophetiam quo ablatum est regnum dei: & datum est genti facienti fructum eius. Tam grandi etiam detinetur errore vt nec intelligat veritatem: cum tamen bos cognouit possessorem suum, & asinus præsepe domini sui. Israël autem eum non cognouit: & populus insipiens non intellexit. His quoque febribus foetus Simonis Petri, id est synagoga detinetur. Sed qui sunt in domo fideles erant pro ipsa petentes: vt auferretur velamen à cordibus eorum vt Iesum Christum qui est veritas cognoscat. Vnde sequitur: *Et rogauerunt illum scilicet discipuli: pro illa, & stans super eam manus imposuit & febris dimisit illam. Stans super illam. Scilicet dexteram patris exaltatus. ad Philip. 2. Propter quod exaltauit illum deus qui dedit ei nomen quod est super omne nomen. vt in nomine Iesu. &c.* Non quod febris tanquam res sensibilis vel rationalis intellexerit, sed Christus de ipsa suum beneficium impleuit: quia dixit & facta sunt: ipse madauit & creata sunt. Nam qui cūq; dominus voluit fecit in celo & in terra. Nihil potestius quam quod eius imperio insensibilia quoque sentiant & obediunt imperanti. *Vnde & continuo surgens ministrabat illis.* Licet enim sit naturale febriquantibus incipiente sanitate lassescere & agritudinis molestiam resertere: tamen miraculum

vicit natura: quia sanitas quæ domini datur imperio tota simul & integra redit. *Et ideo continuo surgens ministrabat illis.* Miraculum quamuis in hoc alludat mysterio: quia sanitas animæ tota simul & integra restituitur. Scriptum est enim, quia totum hominem saluum fecit in sabbatho. Hoc autem implebitur quando plenitudo gentium intrabit ad fidem, tunc enim omnis Israël saluus fiet. Nota per febrem signatur peccatum mortale. Nam sicut febriquantis modò patitur frigus, modò aestum: sic peccator modò patitur timorem qui est frigus animæ, modò cupiditatem quæ est calor animæ. Vnde dicit Aug. super illum Psal. Incenta igni & suffosa. Quod omnia peccata dux res faciunt, scilicet timor & cupiditas. Timor facit fugere omnia quæ sunt carni molesta. Cupiditas facit appetere omnia quæ sunt carni suaui. Sicut autem sunt diuersæ species febrium sic etiam sunt diuersa genera peccatorum. Prima est febris quotidiana, & significat peccata venialia quæ quotidie agimus, quæ secundum Aug. in hominibus, assimulantur guttis aquæ arena & scabiei: guttis aquæ assimulantur: quia feruorem charitatis amittunt. Arena quia sæpè à bonis operibus animam subtilem faciunt. Scabiei, quia decorem animæ diminuant. Et dicit ibidem Aug. quod sicut multæ guttæ naui faciunt naufragium: multa grana arena faciunt onus ponderosum: multitudo scabiei corpus redit corruptum. Sic peccata venialia quando non contemnuntur sæpè sua multitudine, grauitate & deformitate disponunt animam ad mortale. Vel febris quotidiana potest esse gula propter quotidianam exactionem. Esa. 56. Venite sumamus vinum & impleamur ebrietate, & erit sicut hodie sic & cras, & multò amplius. Gulosus enim si bene comedit cras melius comedere appetit. Ideo assimilatur sanguisuga. Prouerb. 30. Sanguisugæ duæ sunt filie, dicentes, Affer affer: quia gulosus post vnum ferculum dicit affer aliud. Secunda febris est ephimera, quæ dicitur ab ephimero pisce, qui eodem die quo nascitur moritur. Et significat subitum iræ motum, qui debet finire ante solis occasum. ad Eph. 4. Sol non occidat super iracundiam vestram. Talis motus subitus ferè omnes inuadit, quia sicut dicit Hieron. Qui nulla perturbatione mouetur, aut deus aut lapis est. Dicit tamen Greg. Nazianzenus, quod sunt tres qui non possunt commoueri, duo in celo, scilicet deus & angelus: tertius in terra, scilicet Christianus philosophus. Quamuis enim deus dicatur irasci: tamen secundum Aug. non dicitur irasci per turbulentum metus affectum. Angeli etiam quamuis de perditione peccatorum di-

fugere

cantur dolere, tamen nullum sentiant dolorem aut passionem sed dicitur dolere, quia ad modum dolentium se habent. Christianus autem philosophus appellatur ille qui in dei amore est perfectus, talis est, si aliquando perturbationem pariat: tamen ex hoc eius rationem non obumbrat, quia turbationem talem tenet sub dominio rationis. Tertia febris est erratica quæ non accedit certis horis. Et significat inuidiam quæ quando aliquis laudatur accedit: quando verò vituperatur recedit: & sic inuidia non habet horam determinatam: sed quotiescunq; renouantur laudationes, toties renouantur accessiones. 1. Reg. 18. de Saul hoc patet qui inuidebat Dauid. Cum enim dicerent: Saul percussit mille, & Dauid decem millia, passus est magnam accessione, quoties audiebat de sua probitate, toties laborabat ista accessione. Quando autem Dauid canem mortuum & publicum se nominabat: tunc ista accessio recedebat. Ideo inuidus significatur per Heli, de quo dicitur. 1. Reg. 3. quod non poterat videre lucernam domini antequam extingueretur. Lucerna accensa lucet, extincta foetet, Lucerna ergo accensa sunt viri sancti siue studiosi. Extincta peccatores foetidi. inuidus ergo non potest sine magna afflictione sustinere vt videret viros studiosos & sibi ipsi abiectos. Ideo dicit Socrates. Vtinam inuidi in omnibus ciuitatibus oculos haberent, vt de cunctorum felicitatibus torquerentur. Quarta febris est tertiana qua laborant illi qui de peccatis satisfacere nolunt, habent enim contritionem & confessionem sed nolunt habere satisfactionem. Vnde legitur exemplum. Cui quidam demoniacus ad quendam sanctum virum fuisset deductus, & demonem adiuraret vt recederet & nomen suum ei diceret. Respondit: Nos sumus tres fratres qui habemus nostra officia determinata. Ego enim vocor claudens cor. Alius verò claudens os. Tertius claudens marsupium. Officium enim meum est cor peccatoris indurare, ne possit contritionem habere. Et si forte contritio cito relabatur. Secundus, scilicet claudens os vt confessio impediatur: & si forte confessus fuerit iterum labitur in peccata. Tertius frater meus, scilicet claudens marsupium ne satisfaciatur, nec male ablata restituar. Quinta febris est continua, ista laborat auari & maxime vsurarii. Ceteri enim peccatores aliquando dilationem faciunt in peccatis, vsurarius verò continue peccat, scilicet die & nocte, qualibet hora, quolibet momento & quolibet festo. Ideo videtur esse peior Iuda Scarioth: ille enim vendidit Christum tantum, iste autem vendidit Christum & beatam

exemplum

virginem, & omnes sanctos & sanctas dei, quia ipsorum festiuitates complet in vsuris. Et quia vsurarius similis est Iudæ in culpa: deo similis erit ei in poena. Iudas enim in aere interit qui est habitatio demonum, ad inuendum quod non debebat stare in caelo cum angelis, nec in terra cum hominibus: sed in aere cum demonibus. Eodem modo vsurarius non habitabit in caelo, quia deum & beatam virginem & omnes sanctos offendit: nec in mundo, quia homines conturbauit: sed in inferno cum demonibus quos per auaritiam adorauit, iuxta illud Collo. 3. Auaritia quæ est idolorum seruitus. Ista febris continua, sauaritia ritè extinguitur, quia tollit tria quæ sunt vita necessaria, scilicet cibum, somnum, & quietem. Auarus enim non audet comedere. Eccl. 14. Non satiatur pane indigens: & in tristitia erit super mentem suam. Nec potest dormire. Eccl. 2. Cuncti dies eius doloribus & arumnis pleni sunt. Nec per noctem mente requiescit, nec potest quietem habere. Hier. 49. Prae solitudine quiescere non potuit. Sexta febris est quartana: & significat superbiam propter quatuor species superbie, de quibus dicit Greg. Quatuor sunt species tumoris, scilicet cum quis bonum quod habet existimat à se habere, vel pro suis meritis datum sibi putat, vel despectis ceteris appetit singulariter videri habere: quod non habet, &c. Vel potest significare luxuriam quæ per corpus impletur quod quatuor elementis componitur, Vel febris quartana dicitur cuius prima dies est, sicut mala suggestio, secunda malus consensus, tertia malum opus, quarta mala consuetudo. Ista triplex species quartanae difficulter curatur: quia superbia semper est in ascensu. Psal. 73. Superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Luxuria curatur difficulter quando in carne radicitur: quia totum corpus inflamat. Iob 31. Hoc enim nephas est, & iniquitas maxima, ignis vsq; ad consummationem deuorans: & omnia eradicans genimina. Iob 16. Conuulserunt iuba mea in stercore suo. Mala consuetudo difficulter curatur. Hoc significat est Ioan. 11. in Lazaro quadriduano quæ dominus cum difficultate suscitare voluit, scilicet cum oratione, cum clamore, cum sui perturbatione, & cum lachrymarum effusione. Septima febris est ethica quæ radicata est in membris & naturalis humilitate consumit, & significat tristitiam illam de qua dicitur 2. Cor. 7. Seculi tristitia mortem operatur. Prouer. 17. Spiritus tristis excicat ossa, i. robur virtutum. Sunt tamen ossa quæ non tantum

Quadrag. Thes.

T

sunt exiccanda, sed etiam incineranda. Amos 2. Incenderunt ossa regis Idumæ usque ad cinerem. Idumæa interpretatur sanguinea: & significat diabolum qui sanguinem nostrum sicut, eius ossa sunt nostra peccata per quæ diabolus contra nos robur assumit. Sunt ergo quidam qui ista ossa habent integra, qui frangunt qui, si superficialiter conteruntur. Alij sunt qui ea incinerant, qui, si præcordialiter conteruntur, & istam incinerationem facit salubris tristitia. De qua dicitur 2. ad Cor. 7. Quæ enim secundum deum tristitia est, poenitentiam & salutem stabilem operatur. Item peccatum mortale comparatur febrî. Nam sicut febricitas habet palatum inordinatû propter quod dulcia sibi videntur amara & econuerso, Sic peccator eodem modo habet inordinatum palatû animæ: quia omnia videntur sibi insipida. Et ad hoc ostendendum ponit Chryso. super Matth. tria exempla. Primum est si leoni pratum virens ostenditur, non excitatur eius appetitus, quia de natura sua non appetit comedere herbas virentes sed carnes. Secundum exemplum est, quia si pluuia cadit super lapidem, lapis quidem à foris balneatur, autem sicus existit. Tertium exemplum est, quia si in aliquo vase pleno aceto gutta mellis infundatur, & mel perditur & acetû indulcoratur. Primum exemplum pertinet ad luxuriosos, quibus si ostendatur herba virentes, id est prædicentur eis cælestes amicitates: non excitatur eius voluntas ad desiderandum, quia non est in natura sua desiderare cælestes amicitates, sed carnales voluptates. Quia dicitur. 1. Corint. 2. Animalis homo nõ percipit ea quæ spiritus dei sunt. Ecclesi. 21. Audiet luxuriosus verbum, si castitatis: & displicebit ei & proiciet illud post dorsum suum. Secundum exemplum pertinet ad superbos qui habet cor lapideû, ita quod si deus pluuia suæ gratiæ, vel inspirationis æternæ eis immiserit: cor eorû exterius potest tangere, sed interius nihil potest intrare. & ideo remanent aridi & sicci ab omni humore gratiæ. De talib⁹ dicitur Iob 41. Cor eius indurabitur quasi lapis, &c. Magna misericordia dei quæ tale cor durû molliciat, ut gratia dei intrare valeat. Eze. 36. Auferam cor lapideû & dabo vobis cor carneû, & spiritû meû ponam in medio vestri. Tertium exemplum pertinet ad avaros qui habet cor acetosum, i. multis amaritudinibus plenu & repletû, habent enim amaritudinem laboris in acquirendo, timoris in custodiendo, & doloris in amittendo. Et ideo diuitiæ vocantur spinæ, ut dicitur

dicitur Matt. 13. Ex eo quod cor totaliter pungunt. Si ergo mel, id est verbum cæleste vel inspiratio diuina in taliû corda immittitur, & verbum perditur ut cor eorum non amittat. Et ideo faciendum quod dicit Augu. Discas non diligere mûdum ut discas diligere deû, funde ut implearis, auerte ut auertaris. Secundum ponitur curandi modus, cum dicitur: *Et rogauerunt illum pro ea.* Et stans super illâ imperauit febrî & dimisit illam. Ex quo habetur quod dominus ad precem discipulorû eam sanauit. Per quod datur intelligi quod aliquando deus ad preces sanctorum virorum alicui peccatori salutem animæ concedit, peccator enim immundus est dei inimicus & claudus: quia immundus non aude coram deo apparere: quia deus tales abominatur. Psalm. 5. Virû sanguinû & dolosum abominatur dominus. Quia peccator est dei inimicus, & nihil potest à deo impetrare. Ioan. 9. Scimus quia deus peccatores non exaudit. Et ideo deus talibus peccatorum eius indignatur quàm placatur, Esa. 46. Cognoscetur manus domini seruis eius, & indignabitur inimicis suis. Grego. Cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus iudicis ad deteriora prouocatur. Et quia est claudus non potest ad deû accedere; quâuis enim habeat pedem fidei, tamen non habet pedem boni operis. De talibus dicitur. 3. Regû 18. Vsq; uero claudicatis in duas partes: Ideo peccator indiget auxilio sanctorum virorum, quia ipsi sunt mundi. Psalm. 100. Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabit. Ipsi sunt dei amici. Psalm. 7. In animas sanctas se transfert amicus dei & prophetas conficit. Ipsi sunt recti & sani. Hebr. 12. Rectos gressus facite pedibus vestris ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur. Tertio ponitur curationis effectus cum dicitur: *Et continuo surgens ministrabit illis.* Naturaliter ut dicit glosa, homo febricitans incipiente sanitate incipit lassescere, sed ista cessante febre continuo sutrexit & Christo ministravit. Per quod datur intelligi quod peccator nõ debet diu in peccato iacere, sed continuo surgere. Aliquâdo autem de peccato in peccatû cadit. Et hoc accidit propter tres causas. Prima est propter peccati ponderositatē; quia peccatû valde onerosum est. Psalm. 37. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meû, & sicut onus graue grauata sunt super me. Et ideo sua ponderositate ad aliud trahit. Grego. Peccatû quod per poenitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit. Secunda causa est propter peccatoris cæcitatē. Et ponit exemplum Chry. de Samsonē, cui cum capilli in quibus virtus sua erat do-

eruncati fuissent, Philisti ipsi ligauerunt & sibi oculos erunt, & ipsum mollem fecerunt, quia quando peccator robur suarum virtutum perdit, mox demones finibus peccatorum ipsum ligant, oculis fidei ipsum excacant. de vitio in vitium ipsum currere procurant. Tertia causa est propter quandam conuersionem. Nam auaritia trahit ad furtum & rapinam, & ad multa mendacia. Gula trahit ad ebrietatem & luxuriam, Superbia trahit ad multas iniurias inferendas & multas ambitiones. Dicitur enim Esa. 24. Qui fugerit a facie formidinis caderet in foueam; & qui se explicuerit de fouea tenebitur laqueo. Per formidinem intelligitur auaritia, quia auarus est semper formidolosus. Per foueam intelligitur luxuria, Proverb. 23. Fouea profunda est meretrix, Per laqueum intelligitur superbia quae omnes illaqueat. Saepem autem contingit quod quando auarus dimittit auaritiam & dat se inharentiae cadit in luxuriam; & quando luxuriosus superat omnem concupiscentiam cadit in vanam gloriam vel superbiam. Dixi secundo subditur imbecillitatis sanatio generalis, ibi: Cum autem Sol occidisset, id est Christus. De quo propheta. Psal. 103. Sol cognouit occasum suum. Hic est Sol iustitiae de quo Ioan. 1. Illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum. Hic Sol occubuit quando Christus inclinato capite spiritum emisit, Subdit: Omnes qui habent infirmos uel in languoribus ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponebat curabat eos, quia cum Christus extendit manus in cruce omnes sanati sumus liuore eius, Gene. 47. Salus nostra in manu tua est. Et figuratur Nume. 21. Ad aspectum serpentis aenei sanati sunt qui sunt percussi ab igneis serpentibus. Tunc subdit: Exibant enim demonia a multis clamantia & dicentia: Tu es filius dei. Et increpans non sinebant ea loqui: qui sciebant eum esse Christum. Sed dices, quare ergo prohibebat demonia dicere veritatem, Nonne enim firmum est testimonium quod profertur de aduersario. Respondetur tribus de causis prohibuit. Primo ut doceat nos fugere inanem gloriam, ne scilicet humani fauoris delectetur applausu. Secundo ut doceret nos haereticam prauitatem vitare: quatenus in hoc exemplo inhibeamus haereticis ne praedicent etiam veritatem; quia fel draconum propinant in calice Babylonis. Deut. 32. Fel draconum vinum eorum. Tertio ne demones: quia sunt spiritus falsitatis, falsitatem dicere prederemus si aliquando dicerent veritatem. In quo notabiliter doceremur quod non laudari velimus a fallacibus & menda

ebus, quorum laudatio magis reddat ad iniuriam quam ad honorem. Illud autem quod subditur: Quia sciebant eum esse Christum, sane debet intelligi ne videatur contrarium ei quod dicit apostolus. 1. Corinth. 2. Si enim cognouissent, nunquam dominum gloriae crucifixissent. Quod a quibusdam exponitur de demonibus. Hi si cognouissent Christum esse dominum gloriae, nunquam eum suggestione maligna crucifigi fecissent. Na hoc mysterium absconditum est a seculis & generationibus, ut dicit apostolus ad Collo. 1. Sapientia in mysterio abscondita quam nemo principum huius seculi cognouit. 1. Corinth. 2. Quae praedestinauit deus ante secula in gloriam nostram reuelata est principibus & potestatibus per ecclesiam: quia nunc manifestatum est sanctis eius quibus uoluit deus notas facere diuitias gloriae sacramenti huius. Designentur igitur tempora & concordabit scriptura. Demones enim ut dicit Beda quandoque credebant, quandoque dubitabant. Nam cum uidebant eum humanos defectus sustinere, dubitabant de eo an Christus siue filius dei esset: quia uerum hominem intellexerunt, ut legitur quod cum ieiunasset 40. diebus & 40. noctibus postea esuriit. Accedens terrator dixit ei, &c. Cum autem uidebant illum operari mirabilia credebant: uel secundum uerbum Bedae intellexerunt uel suspicari sunt de ipso, quia filius dei esset, quia & demones alibi dixisse leguntur Matthaei 8. Iesu Nazarene quare uenisti ante tempus torquere nos, nos scimus quia sanctus dei es. Non igitur Iudaeis, dicit Beda, ideo eum crucifigere persuasit, quia Christum siue filium dei non esse putauit, sed quia se morte illius non uidit esse damnum. De hoc enim mysterio a seculis abscondito dicit apostolus quod nemo principum huius seculi cognouit: quia si cognouissent dominum gloriae non crucifixissent.

FERIA VI. ENARRATIO XLV.

Domine da mihi hanc aquam ut non sitiam. Ioan. 4.

Consuetudo est hominum ambulantiu, quod habent appetitum cibi & potus ut eo melius ad patriam ambulent. Spirituali ter omnes sumus in itinere constituti & peregrini. Psal. 38. Aduena ego sum & peregrinus. Ideo bonum esset signum sanitatis ut potum lacrymarum & panem caeli saepe ederemus, hoc signum petiit ecclesia in introitu: Fac mecum domine signum in bono ut uideant qui me oderunt, scilicet diaboli, & confundantur. Na ex hoc magna oritur eis consilio & nobis securitas. Figuratur 3. Regum 19. Helias comedit de pane & bibit de aqua, & fortis.

FERIA VI. POST OCULI,

carus est. Et sic hanc aquam lachrymarum non habuerunt Iudai. Hoc figuratum est in epistola Numer. 20. quod filij Israel murmurauerunt in deserto contra Moysen & Aar6, dicentes: Domine da nobis aquam ne moriamur siti. Moyses & Aaron prostrati in terram clamauerunt ad dominum: Domine deus auidi clamor6 populi huius & aperi eis thesaurum tuum fontem aquæ viuæ. Et ait dominus Moysi: Accipite virgam tuam & Aar6 & loquimini ad petram & dabit vobis aquas, & percussit bis blic6 & fluxerunt aquæ largissimæ ita vt biberent homines & iumenta. Spiritualiter, & sic tu si vis habere aquam lachrymarum, ne anima tua moriatur siti, Moyses, id est intellectus, & Aaron, id est deuotio deberet clamare ad dominum vt aperiat tibi thesaurum aquæ viuæ. Et bene thesaurus per hanc aquam emittitur, scilicet regnum cœli. Matt. 5. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Denique deus percutere bis iulicem, id est cor durum, scilicet deum in memoria habere. Primò quid peccata perdidisti, secundò quid per ea meruisti, scilicet æternam pœnam. O si cognosceres, diceres cû hac muliere Samaritana: Domine da mihi hanc aquam vt non sitiam. Aliud thema: Si scires donum dei. Ioan. 4. Tria sunt signa dilectionis personarum. Primum est doctrina. Esa. 48. Ego dominus docens te vilia. Secundum passio pia. Esa. 43. Seruire me fecisti in peccatis vestris. Tertium quâdo præstat dona. Grego. Probatio dilectionis exhibitio est operis. Primû habetur in introitu, secundû in epistola, tertiu in euangelio: Si scires donum dei, &c. In summa euangelij duo innuuntur. Primò petitio mirabilis obsequij, ibi: Mulier da mihi bibere, secundo subiungitur explicatio laudabilis beneficij, ibi: Si scires, &c. In summa euangelij duo innuuntur. Primò itineris Christi descriptio cum dicitur: Venit in ciuitate Samaria. Secundò cuiusdã mulieris obuia: io cum dicitur: Venit mulier de Samaria. De primo dicitur, In illo tempore, scilicet, recognouit quia audierunt pharisei quod Iesus plures haberet discipulos quam Ioannes. tunc reliquit Iudeam & uenit in re Galilæam. Oportebat aut6 eum ire per Samariam: tunc uenit Iesus in ciuitate Samaria, scilicet regionis, quæ dicitur Sychem. Chryso. dicit qd locus ille erat vbi Simeon & Leui grauis occisionem fecerunt propter Dinã sororem oppressam: postquam filij Israel vt dicit Theophilus, equitate desertã fecerunt, t6pore procedete dedit eã Iacob filio suo Ioseph Genes. 34. Et ergo subdit: Quia prædictum quod dicit Iacob Ioseph filio suo. Erat autem ibi fons. Iacob quicquid

ENARRATIO XLV. 248

dit ibi habitando: Iesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem. hora autem erat quasi sexta. Ecce de quo cecinit Psalm. 23. Dominus fortis & potens fatigatus est. O res mirabilis qui infirmos corroborat fatigatus est. Nota Christus discurrere & laborabat tribus de causis. Primo vt nobis quantitatem nostræ iniquitatis ostederet pro qua dominû maiestatis laborare oporteret. Esa. 43. Præbuiisti mihi laborem iniquitatum tuarum. In opere creationis semel dixit & facta sunt omnia. Sed in opere redemptionis per triginta & tres annos vt ait Bernar. dixit muta, gestit mira, pertulit dura. Secundo vt in amore accenderet. Ioã. 3. Sic deus dilexit mundû vt filium suum vnigenitû daret, &c. Tertio vt exemplum laboris in seipso nobis præberet. Iob 5. Nascitur homo ad laborem, &c. Psalm. 72. In labore hominû nõ sunt. Aug. Iesus fortis: quia in principio erat verbum. Infirmus, quia uerbum caro factum est: Hora sexta. Ratio literalis, quia calor intensus. Mystice quia in sexta ætate caro factus. Secundo sexta die passus. Tertio sexta hora crucifixus. Dico secundo innuitur cuiusdam mulieris obuia cum dicitur: Venit mulier de Samaria hauriens aquam. Aug. Accepit autem denominationem à monte Sion sic dicto à quodam eius possessore qui dictus fuit Somer. vt dicit Chryso. Et 3. Reg. 16. Olim non Samaritani, sed Ismaelites dicebantur, & Iudei inhabitabant regionem. Attamen propter peccata eorum rex Assyriorum captiuos eos duxit in Babyloniã, & g6tes inhabitare fecit in ciuitatibus Samaria, sed deus immisit barbaris leones qui interficiebãt eos. quod cû nuntiãtû fuisset regi, misit rex vnû de sacerdotibus Israel qui doceret eos legem dei. Attam6 cû hoc idolis dediti quinq; libros Moysi obseruabant 4. Reg. 17. Dicit ei Iesus: Da mihi bibere. Aug. Sitiebat fidem mulieris. Discipuli enim eius intrauerunt ciuitatem cibû emere. Ecce parsimonia. Respondit mulier illa Samaritana: Quomodo tu cum Iudeis sis, &c. Ex habitu: quia Iudei utebantur palliis quibusdam quadratis, in quorum extremitatibus erant fimbriae, vt dicitur Numer. 15. Bibere à me potes quæ sum mulier Samaritana. Non enim contumetur Iudei Samaritanis? Respondit. Si scires donum dei, & quis est, qui dicit tibi da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo: & dedisset tibi aquam viuam, id est gratiam spiritus sancti. Illam aquam non intellexit: Dicit ei mulier: Domine neque in quo haurias habes, & puteus altus est: unde ergo habes aquam viuam? Nunquid tu es maior patre nostro Iacob qui dedit nobis puteum istum, & ipse ex eo bibit & filij eius & pecora eius? Hæc mulier carnaliter

verba Christi intelligens: quia animalis homo non percipit ea quæ spiritus dei sunt. 1. Corinth. 2. sic voluit arguere: Tu promittis mihi aquam viuam: aut ergo de illo puteo aut de alio. sed de isto non: quia neque in quo haurias habes, de alio autem non videtur credibile quòd dare posses mihi miraculosè: quia hoc fieri non potest nisi essem maior patre nostro: Iacob, quod non videtur, ideo dixit ei: [Nunquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum istum quem fodisti?]. quod non fecisset si aqua viuam pro sua voluntate aliunde habere potuisset. Quare autem patrem eorū Iacob dixit, innuit Chrysostomus dicens: Vide qualiter hæc mulier septimam ingerit in nobilitatem Iudaicā & totā suam gentem. Samaritani enim Abraham progenitorem suū dicebant quasi à Chaldaea existentē. Sed & Iacob patrem vocabant quasi illius existentem nepotem. Hæc ille. Vel secundū Bardam, patrē suū Iacob vocat quia ipsa sub lege Moyse vixerat: & prædium quod Iacob filio suo Ioseph dederat, possidebat: [Respondit Iesus & dixit ei: Omnis qui biberit ex aqua hac, sitiet iterū qui autem biberit ex aqua quā ego dabo ei nō sitiet iterū.] Sed contra Eccl. 2. 4. ea. Qui bibunt me adhuc sitiet: ubi loquitur de aqua sapientie. Dicendū quòd sitis vno modo accipitur pro desiderio alicuius rei. Et sic omnis temporalis res adepta generat magis sitim quā tollit, quia cupiditate augmentat. Similiter aqua corporalis, quia non habet effectū nisi ad tempus, oportet quòd iterū alia aqua eodem modo sumatur ad sedandam sitim. Alio modo accipitur sitis pro desiderio eiusdē rei habitæ ad habendam eam perfectius. Et sic habentes deum per gratiā sitit ipsum habere per gloriā. Et hoc modo loquitur autoritas. Eccl. 2. 4. Sed allegata autoritas cū dicitur: *non sitiet in eternum*, intelligitur de sim illa secundo modo dicta: quia habens gratiam non desiderat aliud quod non habet, sed desiderat deū quem perfectius habere vult. Ratio huius potest esse: quia est differentia inter rem temporalem & spirituale: quia res temporalis antequā habeatur estimatur magni pretij, & est insufficientis ad quietandum desiderium. Res verò spiritualis non cognoscitur, nisi cū habeatur. Apoc. 2. Nemo scit nisi qui accipit. Et ideo non habita nō mouet desiderium, sed cū habeatur & cognoscitur, tunc delectat affectū & mouet desiderium. Non quidem ad aliud habendum, sed quia imperfectè percipit propter recipientis imperfectionem mouet, vt ipsa perfectè habeatur. De hac siti dicitur in Psal. 4. 1. Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum, *sed aquam quam ego dabo*

dabo ei fiet in eo fons aqua salientis in vitam eternam, quasi diceret: Aqua quam ego dabo non solum sitim aufert, sed vitam præstat viuo coniuncta fonti. Vnde dicit: Fiet in eo fons aqua producens per bona opera ad vitam eternam. Ideo dicit sic: *Aqua salientis*, id est salire faciens in vitam eternam. Naturale enim est, aqua verò tantum ascendere potest quantum ipsa descendit. Et ideo sicut aqua gratia à Christo in nos deriuatur: ita anima per ipsam ad deum eleuatur: quia per ipsam consors diuine gloriæ efficitur. Dum ergo sermonibus prædicta mulier delectata, & tanti muneris opus habere cupiens, & adhuc prudentiam carnis amplectens, dicit quod sequitur. In quo agitur domini petitio. *Domine da mihi hanc aquam, vt non sitiam, neque veniam huc habere.* Vbi sciendum quòd hæc mulier in principio locutionis Christum nondū nouit, sed Iudæum vocat, dicens: *Quomodo tu cum Iudæus sis, &c.* Modò vero cū ostendit dominum, dicens: *Domine da mihi, volens per hoc à duplici corporis necessitate liberari: videlicet à siti & à labore: refugit enim homo naturaliter laborem iuxta illud Psal. 72. In labore hominū non sunt.* Sciendum etiam quòd per hoc præposuit ipsum Iacob patriarchæ, quasi diceret: *Hanc aquam non potuit habere Iacob.* Dicit ei Iesus: *Vade voca virum tuum, & veni huc:* quia enim hæc mulier non poterat capere verba Christi, ideo consequenter procedit ad signa instruens eam primo per reuelationem secreti. Secretum autem illud erat quòd mulier adulterū tenebat, qui tamen credebatur ab omnibus hominibus loci illius esse maritus eius. Et quia Christus dixit hoc secretū mulieri, ostendit se scire secreta & occulta. Dicit ergo: *Vade & voca virum tuum, scilicet putatium.* Non dixit dominus hoc, vt vocaret virum: sed vt responsione eius conuenientius argueret eam secretum reuelando. Vnde secundum Chrysostomum, dominus volebat dare aquam spiritualis doctrinæ, non sibi soli sed specialiter viro suo. Quia vt dicit. 1. Corinth. 11. Caput mulieris vir. Ideo voluit vt præcepta ad mulierem per virum deuenirent. 1. Corinth. 14. dicitur quòd si mulier aliquid addiscere vult, domi virū interroget. Ideo dicit: *Vade voca virum tuum, &c.* Secundum verò Augustinum, exponitur mysticè, quòd vir iste sit intellectus, mulier verò voluntas: quòd instar mulieris concipit & parturit animam apprehensiuā. Quia ergo hæc mulier prompta erat ad recipiendum, sed non mouebatur ad intellectū & rationem vt spiritua- liter hoc intelligeret: sed adhuc sub sensu detinebatur. Ideo dicit

dominus: Vade tu sensualis voca virum tuum, id est rationalem intellectum, quo spiritualiter intelligas quæ modò carnaliter, lapis: *Respondit mulier & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Iesus: Et ne dixisti, quia non habeo virum. Quinque enim viros habuisti: Et hunc quem nunc habes non est vir tuus.* Ecce quomodo occultata huic mulieri dixit, vt per hoc ostèderet in se aliquod diuinum. Sed mysticè secundum Chrysostomum, quinq; viros habuisti, id est quinq; sensus, quibus vsque modò non vtebaris. Sed hunc virum quem nunc habes, id est errorem, non est vir tuus: quia ratio perfecta non est sed erronea: ideo est adulter. Et ideo tolle istum adulterum errorem qui te corrumpit, & voca virum tuum, id est intellectum vt intelligas me. Mulier ergo ista ex reuelatione illius secreti intelligens Christum tanquam prophetam: quarit ab eo solutionem cuiusdam dubij, per cuiusmodi solutionem secundario instrueret eam: sicut sequitur. *Dicit ei mulier, per modum cuiusdam solutionis. Domine video quia propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adorauerunt, & vos, scilicet Iudæis, dicit quia Hierosolymis est locus vbi adorare oportet.* In quo pater secundum Augustinum, quia cœpit ad eam venire fides, sed nò plene venit: quia non dominum prophetatum putabat venisse: scilicet enim propheta esset. *Matth. 13.* Non est propheta sine honore nisi in patria sua & in domo sua. Cum erat plusquam propheta, quia prophetas ipsos constituit: vt dicitur *Sapient. 7.* In animas sanctas per nationes se transfert amicus dei, &c. Admiranda est huius mulieris diligentia: quia non vt cateræ mulieres curiosæ de mundanis interrogabat, sed de his quæ dei sunt. *Matth. 6.* Primum quarite regnum dei. Mouet ergo quæstionem de his quæ homines in terra illa mouere consueuerant, scilicet de loco adorationis de quo quæstio vertebatur inter Iudæos & Samaritanos. Et Samaritani dixerunt quòd in monte Garizim ibi esset locus adorationis, & probabât per rationem, dicente: quòd antiqui patres eorù ibidem adorabant. Ideo & ipsi in eodem loco adorare deberent. Ideo & dicit: *Patres vestri in monte hoc adorauerunt.* Patres isti secundum Chrysostomum possunt intelligi aliqui circa Abraham. Nam illi autem filium suum obtulisse, ibi Iudæi verò dicebant in Hierusalem esse adorandum autoritate domini qui præcepit *Deutero. 12.* quòd destruerent aras & lucos, & non adorarent vbique dominum, sed in loco vno determinato quem dominus elegeret. Qui quidem locus adorationis primo erat in Sylo, postea verò autoritate domini David

Sal

Salomonis & Nathan prophetæ arca dei est portata de Sylo in Hierusalem: & ibi factum est templum secundum illum *Psal. 77.* Repulit tabernaculum Sylo tabernaculum suum, &c. Et sequitur: Sed dominus elegit tribum Iuda montem Syon quem dilexit. Proposita ergo quæstione per mulierem, respondit ipse saluator sicut sequitur. *Dicit ei Iesus: Mulier crede mihi, quia venit hora quando nec in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitur patre.* Quia veniente hora publicationis euangelij cessauit cultus gentium, & Iudæorum carimonia: cessauerunt: ipsorumque sudorium templum orationis domus destructum est, & populus Christianus creatus est: qui nec super montem Garizim nec in Hierusalem: sed in omni loco benedicebat dominum. Oportebat quidem quòd adoratio Christi euacueret Iudæorum & gentium adorationem. Nam si aliquis vellet duos populos in vnũ coniungere, oporteret ab vtroque remoueri illud, in quo ab inuicem discordarent: & aliquid eis commune in quo conueniat concedere. Christus ergo volens Iudæos & gentiles in vnũ coniungere, remouit à Iudæis cæremonias: à gentibus idololatriam, quæ duo erant sicut paries vnus in quo vterq; ab inuicè diuidebantur. Et fecit ex vtroq; populo vnum populum: secundum illud *Eph. 2.* Ipse est pax nostra qui fecit vtraque: vnum & mediũ parietem mœceriæ: soluens inimicitias in carne sua, &c. Sic ergo cessauit cæremonialis cultus Iudæorum & idololatria gentiũ, & introductus est verus dei cultus à Christo. Remig. In hoc quòd dicit hora venit, in hoc designatur tempus gratiæ, quando ablata vmbra omnium figurarum lux veritatis illustrabat mentes fidelium. Mysticè. Quidam participant dei sapientiam obnubilatam tenebris erroris: & isti dicuntur adorare in monte Garizim. Quidam sine errore, sed tamen imperfectè: & illi dicuntur adorare in Hierusalem, id est in ecclesia militante. Quidam sine errore & perfectè: quia vident deum sicut est. Et ideo dicit: Veniet hora quando neque in erroribus neque imperfectè, & in enigmate participabitis diuinam sapientiam, sed videbitis eum sicuti est. *Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus: quia salus ex Iudæis est.* Hoc addit est ideo: quia ante publicationem euangelij cultus Iudæorum erat licitus & bonus: non sic autem cultus gentilium. Ideo illud ait de gentilibus. Attribuere enim illud deo quòd sibi non conuenit, vt quòd sit corpus, vel aliquid aliud huiusmodi est ipsum nescire: hoc autem faciebant gentiles, qui deum non credebant esse super omnia, sed æqua-

lem aliquibus creaturis. Ideo simul cum eo adorabāt idola. De Iudæis verò ait: Nos adoramus quod scimus: hoc non intelligitur de omnibus, sed de prophetis & patriarchis: quia vera cognitio dei per legē & prophetas erat cōcessa populo Iudæico, iuxta illud Ro. 3. Quid ergo amplius Iudæo est: quia credita sunt illis eloquia dei. Concessa sunt eis etiam dona spiritualia sicut prophetia, & alia huiusmodi quæ prius in eis fuerant, ut ad alios deuenirent: iuxta illud Rom. 11. Tu, s. gentilis cum esses oleaster, id est sterilis & amarus infertus es in illis, s. Iudæis. Et Roma. 15. Nam spiritualium eorum, s. Iudæorum participes facti sunt gentiles. Concessum est etiam eis Christum ex ipsis nasci secundum carnem. Ideo hic dictū est. *Quia salus ex Iudæis est.* Subdit: *Venit hora & nūc est quando veri adoratores adorabunt patre in spiritu & veritate.* Vbi sciendū secundū Origenem, quod supra loquens dominus de adoratione non dixit: *Venit hora & nūc est, sed simpliciter veniet hora, & c.* quia tunc locutus est de adoratione in patria secundum quam perfectam dei cognitionem participabimus, quæ nondum viuētib⁹ in hac carne mortali venit: hic verò loquitur de ea, quæ est in vita ista quæ iam venit per Christum. Ista autem adoratio, quæ nunc est fit in spiritu & veritate. Remigius: Deus nullo loco continetur, nec in templis manufactis, sed puris mentibus comprehenditur & inhabitat. probat hoc per hoc: Spiritus enim est deus. Ad cuius euidentiā sciendum quod adoratio Christianorum excellit adorationem Iudæorum in duobus. Primo quia illa est secundum carnales cærimonias, Hebr. nono: Solummodo in cibis & in potibus & in iustitiis carnis vsq; ad tēpus, & c. Adoratio verò Christianorum fit secundum spiritum. Secundo quia Iudæorū adoratio fiebat secundum figuras. Nam deo victima secundū quod sunt res quedam non placebat. Vnde psalm. 49. Nunquid manducabo carnes taurorum: aut sanguinem hircorum potabo? Et alibi psalm. 50. Si voluisses sacrificium dedissem: vtique holocaustis non delectaberis, scilicet in quantum sunt res peccatorum, sed in quantum sunt res victima & veri sacrificij. Hebr. 8. Umbra habet lex futurorum bonorum, non imaginem rerū. Adoratio autem Christianorum est in veritate: quia ipsa secundum se placet deo. Ioan. 1. Gratia & veritas per Iesum Christum. Ideo quantum ad primum dicit, quod veri adoratores adorabunt in spiritu nen in cærimonialibus carnalibus. Quantum ad secundum dicit: In veritate non in figura. Secundo potest le-

gi quod dominus per hæc duo quæ dicit in spiritu & veritate: vult ostendere differentiam huius adorationis: non tantum ad illam Iudæorum, verumeriam ad eam quæ erat Samaritanorū. Ad illam quidem Iudæorū per hoc quod dicit in spiritu, sicut dictum est statim supra. Illam verò Samaritanorū per hoc quod dicit: *Et in veritate.* Nam illa cum errore erat: quia adorabant quod nesciebant. Ista verò cum dei cognitione. Tertio potest legi vt per hoc quod dicitur, *in spiritu & veritate,* ostendatur contra duo requirūtur, vnū quod fiat spiritu. Et ideo dicit in spiritu, & in feruore spiritus. 1. Cori. 14. Orabo spiritu, orabo & mēte. Secundū quod fiat in veritate. Primo quidē in fide, quia nullus feruor spiritualis desiderij est ad merendū idoneus nisi assit veritas fidei. Secundo verò in veritate, id est sine fictione & simulatione. Contra quod dicitur Matth. 6. A māt in angulis orate vt videantur ab hominibus. Sic ergo ad orationē feruor charitatis & veritas fidei requiruntur. Iaco. 1. Postulet autem in fide nō hēritas. Et rectitudo intētionis. Sequitur: *Nā pater tales quærit qui adorant eum. Spiritus est deus, & eos qui adorant eum in spiritu & veritate oportet adorare.* Vbi sciendum qui vult exaudiri à deo debet ei assimilari, vt propter similitudinem hominis ad eū ipsum exaudiat: quia omne animal diligit suum simile. Ecclesiast. 13. Sed homo non assimilatur deo secundum carnalia, quia est incorporeus, sed secundum spiritualia: quia deus spiritus est. Ephes. 4. Renouamini autem spiritu mentis vestra, & c. Est etiā veritas. Ioan. 14. cap. Ego sum via, veritas, & vita. Ergo oportet in spiritu & veritate adorere. Vnde Augusti. contra Samaritanos qui putabant deum corporeum, & ideo in monte esse adorandum, *Quærebas mōtem fortē ad orandum vt deo esses propinquior, sed ipse qui in altis habitat humilibus appropinquat, ergo descende vt ascendas.* Ascensiones, inquit, in corde eius in conualle plorationis quæ humilitatem habet, in templo vis adorare, in te ora, sed prius esto templum dei. *Dicit ei mulier: Scio quia Messias veniet qui dicitur Christus: im ergo venerit ille annuntiabit nobis omnia, quasi dicat: Ego ista verba non capio, sed quando veniet Messias tunc sciemus omnia ista.* Dicit Augu. quod hæc est prima locutio vbi vocat eum Christum, vt daret intelligere quod post quinque sensus corporeos iam incipiet redire ad virum legitimum. Ideo dominus aquam doctrinae spiritualis ei propinat manifestando se ei. Sciendū multiplex est aqua.

Prima significat amorem mundi, & hæc non extinguit sitim. 2. Reg. 14. Omnes quasi aqua disa. Verè omnes delicia & diuicia & honores significatur per aqua. Hæc autè aquam nullus debet apperere: quia turbida & amara. Hiere. 2. Et nunc quid tibi vis in via Aegypti vt bibas aquam turbidam? Superbus enim habet cor turbidum præ cõmatione, indignatione, cõtentiõsa amulatione. Prouer. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Psal. 14. 4. Tange montes & fumigabunt. Auarus semper habet cor turbidum præ nimia tristitia & sollicitudine. Ecclesiast. 14. In tristitia erit super mensam suam. Hiere. 49. Turbari sunt in mari, præ sollicitudine quiescere non potuerunt. Libidinosus habet cor turbidum præ nimia concupiscentia & seruore. Iob 31. Ignis est vsq; ad consummationem deuorans & omnia eradicans geminans. Non solum autem ista aqua est turbida per effectum: sed etiam in seipsa. Aqua verò turbida non est apta ad bibendū, cum sit amara, nec ad speculandum cum sit turbulenta, nec ad lauandū cum sit immunda. Eodem modo amor mundi non est aptus ad bibendum, quia est amarus, facit enim amaritudinem in conscientia. Prouer. 5. Nouissima illius amara quasi absinthium. Et tandem facit amaritudinem in pœna. Isa. 24. Amara est portio bibentibus illam. Si videretur amor mundi non est aptus ad speculandum cum sit turbulentiõs. Non enim possumus speculari deum per contemplationem mundanorum, nec etiam peccata nostra nisi per contritionem. Legitur in Vitis patris. Cum quidam frater cor plenum anxietatibus & tribulationibus haberet, & more solito deum contemplari non posset: quidam sanctus pater ad quendam fontem eum duxit, & cum aquam cum quodam baculo perturbasset, dixit vt respiceret si faciem suam videre posset, qui expectauit vsque clarificata fuit, & tunc vidit. Adaptatio huius exempli plana est. Similiter amor mundi non est aptus ad lauandū cum sit immundus. Si quis ergo habet cor immundū & vult lauare illud eum amore mundi, magis se inquinabit. Vnde Ambro. in lib. de virgi. Pythagoram reprehendit dicens: Pythagoras postquam cubitum iuerat tibicinem iurebat molliora canere, vt anxia secularibus mulceret corda. Sed ille qui laterè lauare secularia secularibus frustra cupiebat abolerè, magis enim se linebat luto, remedium voluprate que rebat. Augu. Quisque es qui es in mundo, ad te venit qui fecit mundū vt eripiat te de mūdo, Quod si fortè aliqua delectatione te retinet mūdus, semper vis esse immūduus. Secundo dominus

dar aqua coneritionis. Hiere. 9. Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontè lachrymarū, & plorabo die ac nocte? Aug. Si totus vertat in flentem vt iam non sint gutta lachrymarū sed abundantia fluminis: dignè tamen non potero flere mala mea omnia, &c. Sic tu fac lixiuium. Psal. 50. Lauabis me, & super niuem dealabor. Isa. 1. Si fuerint peccata vestra vt coccinū quasi nix dealoabuntur. Vnde Bernar. Vinum angelorū sunt lachrymae penitentiu, vt patet in exemplo de muliere. Tertio dominus dar aquam doctrinæ. Ecclesiast. 15. Aqua sapientiæ salutaris potabit eum, scilicet hominè, videlicet Christus. De ista aqua dicitur Apoca. 22. Ostēdit mihi fluium aquæ viuæ procedentē de sede dei & agni. Per fluium intelligitur sacra scriptura que procedit de sede agni, id est à regno dei. Psal. 67. Deus dabit verba euāgelizantibus. O quàm dulcis aqua. Psal. 118. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua. Heu aliquibus amara est. Ioan. 6. Durus est hic sermo. Et Petrus: Verba vitæ æternæ habes. Hæc aqua mundat. Ioan. 15. Iam mūdi estis propter sermonē quem locutus sum vobis. Quarto dominus dar aquam gratiæ. Ioan. 4. Si scires donum dei, &c. tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuā, id est gratiā viuificantē. Psal. 35. Apud te est fons vitæ. Hanc perituit hæc mulier dicens: Domine da mihi hanc aquam vt non sitiam, Apoca. 21. cap. Sitienti dabo fontem aquæ viuæ gratis. Primo gratia spiritus sancti comparatur aque, quia ablut. Ezech. 36. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Psal. 50. Lauabis me, &c. Secundo extinguit. Ecclesiast. 3. Ignem ardētē extinguit aqua. Et sic gratia spiritus sancti extinguit peccata. Tertio aqua est cõmunis, & sic gratia spiritus sancti. Isa. 55. Omnes sitientes venite ad aquas, &c. Anselmus: Non ideo non habes quia deus non dar, sed quia te non præparas accipere. Apoca. 3. Ego sto ad ostium & pulso. Quarto manet in imis. Et sic gratia spiritus sancti in humilibus. Psal. 103. Qui emittis fontes in conuallibus, &c. 1. Petri 4. Humilibus dar gratiam. Nota hæc aqua, scilicet gratiæ est dulcis ad bibendū. Ecclesiast. 24. Qui me bibunt adhuc sitient. Clara ad speculandum, 2. ad Corint. 3. Nos autem reuelata facie gratiam domini speculantes, &c.

SABBATTO, ENARRATIO XLVI.

Vade & iam amplius noli peccare, Ioannis 8.

Consuetudo est vbi homo exit domum suam & relinquit ostium apertum & fenestras, tunc frequenter perdit thesaurum

rum suum: post perditionem autem tunc inuocat iudicem vt provideat de restitutione. Spiritualiter, vbi homo aperit ostium oris inordinatè & fenestras sensuum exteriorum: si visum, auditum, &c. ille per thesaurum virtutum. Ecclesiast. 9. Averte faciem tuam à muliere compta, & ne circumspecies speciem alienam. Ibidem 18. Sepi aures tuas spinis & linguam nequam noli audire. Claude ostium domus, id est os tuum. Et hoc petit ecclesia in introitu: Verba mea auribus percipe domine, &c. quasi dicat: Ego perdidit thesaurum animæ, ergo adiua vt restituatur mihi. Et hoc petit in collecta: Præsta quæsumus omnipotens deus. Similiter sic periit Susanna quæ perdidit thesaurum bonæ famæ, vt pater in epistola, quæ erat exaudita. Similiter hæc mulier in euangelio perdidit thesaurum conjugalis castitatis: ipsa sperauit in dño & nõ est derelicta, sed meruit audire: *Vade & amplius noli peccare.* In summa euangelij tria innuuntur. Primo Iudeorum fallax interrogatio, cum dicitur: *Magister.* Secundo subditur ista sententiæ diffinitio, ibi: *Qui sine peccato est, &c.* Tertio magna Christi miseratione, ibi: *Vade & amplius noli peccare.* De primo dicit: In illo tempore, scilicet in vltimo die Scenopægiæ: rota diei in templo predicasset, tunc vesperi perrexit ter in montem Oliueti. Alchuinus: Christi consuetudo erat maxime circa passionem, quod tota die in templo predicauit Hierosoly. & miracula fecit, sero reuertebatur in Bethaniam. August. fuit in montem Oliueti ad orandum, ad desinandum quod in oratione deuota oleum misericordiæ acquiritur secundum Alchuinum. Nam sicut oleum dolentibus membris solet ferre medicamen vel leuamen: & sic oratio diuinam pietatem. Item sicut oleum superfertur omnibus liquoribus, & sic misericordia. Psal. Miserationes eius super omnia opera eius. Et diluculo iterum veniebat in templum ad orandum zelum animarum. Et omnis populus veniebat ad eum simplices vt discant, scribæ & pharisæi vt laqueos iacentes. Et sedens docebat eos, scilicet viam salutis æternæ. *Adducunt autem scribæ & pharisæi mulierem deprehensam in adulterio.* Sed diceres, quare non adduxerunt adulterum: cum secundum legem eadem pœna est puniendus. Respondetur quod adulter erat diuines & vnus de scribis, & ideo pro pretio eum liberauerunt. Sed ipsa paupercula, ideo eam adduxerunt. Nota adulterium tripliciter punitur à deo. Primo pœna temporali. Gene. 12. Flagellauit dominus Pharaonem plagis maximis, & domum eius propter Sarram vxorem Abraham. Item Gen. 20. Comminatus est dominus

dominus mortem Abymelech propter vxorem Abraham. quam tulerat neficiens ipsam eius esse vxorem, sed eam sororem eius putabat. Vbi Iosephus dicit quod dominus percussit eum gravi infirmitate, ita quod medici desperabant de eo. Item dominus conclusit omnem vuluam domus Abymelech propter Sarram vxorem Abraham. Item de Dauid 2. Reg. 12. cui dixit Nathan: Non recedet gladius de domo tua. Secundo pœna legalis: quia omnes leges tam diuinæ quàm humanæ prohibent & puniunt adulteria. Nam secundum humanas leges aliqui exhereditantur, aliqui nudi rugantur. Sed secundum legem diuinam adulteri manifesti debent lapidari, sed occulti & suspecti debent separari. *Et statuerunt eam in medio,* scilicet vt magis confunderetur, & dixerunt: *Magister.* Chrysof. Magistrum vocant vt quasi honoratus secretum sui cordis manifestet. Et non vt discipuli, Ioan. 11. Vocatis me magister & domine & benedicti: quia illi causa discendi, isti causa decipiendi. Pharisæi enim & adulatores faciunt vt scorpio qui applaudit facie, sed pungit cauda. Sed caue à talibus. Psal. 146. Oleum peccatoris non impinguet caput meum. Cato: Cum te quis laudat, iudex tuus esse memento. Nam nullus in hoc mundo debet velle laudari. Nam omnis vita nostra vel est præsens, vel præterita, vel futura. Si præterita, inueniet se multa commisisse de quibus debet erubescere. Rom. 6. *Quem fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis.* Si præsens, sic est in loco periculoso: de quo debet dolere. Psal. 119. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Si futura, & sic inueniet dei iudicia de quibus debet timere. Psal. 118. A iudiciis enim tuis timui. Sed qui sunt in futura patria sunt laudandi, qui de præterito non habent erubescere, de præsentibus non dolere sed gaudere; quia sunt securi. Subditur: *Hæc mulier deprehensa est modo in adulterio. In lege autem mandauit Moyses huiusmodi lapidari: tu ergo quid diuis?* Secundum Augustinum; In Christo Pharisæi cognouerunt tria, scilicet veritatem doctrinæ, mansuetudinem misericordiæ, & rectitudinem iustitiæ. Et Iudæi volentes eum decipere cogitabant intra se: Ipse vel dicit quod mulier debet lapidari, aut non, aut tacebit. Si iubet eam lapidare, tum dicemus eum immisericordem cum misericordiam predicaret. Si non iubet lapidare, tunc accusabimus eum quod est hostis legis & contrarius Moyse. Si tacebit, tunc dicemus quod non habet veritatem doctrinæ, sed propter timorem humanum veritatem predicare. *Quadrag. Thef.*

SABBATHO POST OCULI.

formidat. Ergo subdit: *Hoc dicebant tentantes eum & possent eum acculare.* Sed dominus in respondendo iustitiam seruaturus, & mansuetudine non erat recessurus. Vnde sequitur: *Iesus autem non mansit se deorsum scribere at in terram.* Amaro dicit quod scribebat. Terra terram accusat. Augustin. Scripsit illud quod post modum voce expressit, scilicet: *Qui sine peccato est, &c.* Glo. Scripsit eorum peccata vt eos ostenderet ineptos ad huius sententiae executionem: quae illi legentes praereverentia existerunt. Bada: *Digito scripsit in terra vt illum se fore demonstraret.* Bada: *Digito scripsit in terra vt illum se fore demonstrarent.* Interrogates eum, crexit se & ait: *Qui sine peccato est & scripsit primus in illam lapidem mittat,* quasi dicat: puniatur peccatis, sed non a peccatoribus impleatur lex qua allegatis: sed non a prauaricatoribus legis. Et sic seruauit iustitiam: misericordiam & veritatem in eo quod non venerat perdere sed querere quae perierant, et iterum se inclinans scribebat in terra. August. Vt daret eis liberam facultatem exeundi quos citius exituros quam praerogata interrogaturos praeruidebat. Secundum aliquos hic scripsit quassam figuram, in quibus ex diuina permissione quilibet sua peccata cognoscebat, & non mulieris quae fuerant per contritionem deleta. In hoc docemur quod prius quam peccatam fratrem corripimus, diligenter perpendamus vtum ipsius peccatis de quibus alium castigamus etiam obnoxii simus: ne nobis contingat taliter vt sequitur: *Audientes autem haec vnius post alium exhibant: nec praesentes a senioribus.* Glo. quia forte magis reuerentiae interrogantes eorum conscientiam. Et qui iudicare venerant iudicio dei digni erant. *Et remansit Iesus solus a calumniatoribus.* Et mulier in medio stans, scilicet discipulorum & aliorum bonorum. Glo. Mulier illa ab illo puniendam se sperabat in quo peccatum inuenire non poterat: sed ille qui aduersarius eius repulerat lingua iustitiae. leuans in illam oculos mansueti hinc interrogauit eam vt sequitur: *Erigeus autem se Iesus ait illi, scilicet confutatis calumniatoribus: Mulier vbi sunt qui te accusabant, nemo te condemnabit. Quae ait: Nemo domini. Dixit ei Iesus: Nec ego te condemnabo, quasi diceret: Ego propter peccatos res tuas: & amplius noli peccare. O pium verbum & mansuetum. Serui erant crudeles dominus pius, homines erant in misericordes, deus misericors. Sed illam poenitentiam a Christo iniunctam non debent trahere in consequens ipsi sacerdotibus: quia non noscunt cor: neque conscientiam hominis vt Christus. Nam ad quodlibet*

ENARRATIO XLVII.

254

quodlibet peccatum requiritur satisfactio. Aug. Nullum malum impunitum, &c. Quod Greg. in pastorali per tria exempla probat. Primum vt si literas aliquis vel figuras scribit non sufficit quod ulterius non scribar: sed quod male scriptum deleatur. Et sic peccata nostra scripta sunt coram deo. Hiere. 16. Peccatum Iuda scriptum est stilo ferreo in vngue adamantino. Non autem sufficit non peccare, sed praeterita peccata contritione delere. Secundum exemplum quando quis aliquem blasphematur, non sufficit dimittere sed satisfacere. Et sic per peccatum blasphemamus deum. ad Rom. 2. Nomen dei per vos blasphematur: ergo oportet vt satisfaciamus poenitentia. Iob 41. Idcirco meipsum reprehendo, & ago poenitentiam in fauilla & cinere. Tertium exemplum quod debitor non absoluitur a debitis: eo quod alia non multiplicat, sed oportet quod ea quae tenetur exoluat. Et sic per peccatum contrahimus: ideo non sufficit quod oramus: Dimitte nobis debita nostra: sed oportet quod nos satisfaciamus per satisfactionem. Matthaei 3. Facite dignos fructus poenitentiae.

DOMINICA LAETARE, ENARRATIO XLVII. DE EVANGELIO.

Acceptit Iesus panem & gratias agens distribuit discumbentibus. Ioan. 6. Matth. 14. Marc. 6. Luc. 9.

Tenens agrum alicuius domini semper tenetur domino illi respondere de nascentibus primitiis in agro. Spiritualiter, sic nos tenemur animam nostram in feudum domino. Gene. 2. Inspirauit in faciem eius spiraculum vite, & factus est homo in animam viuentem. Et ultra possessionem animae etiam ab ipso recipimus semina verbi dei & etiam doctrina. Quae si in agro animae seminata essent & colerentur bonis operibus, nascerentur virtutum fructus speciosi & decori, quibus obtrinetur aeterna gloria. Ideo de his dominus vult habere partem, scilicet gratiarum actiones. Nota, haec bona nascuntur a bonis operibus quae a domino donantur in anima sancta, scilicet adeptio veniae, acquisitio gloriae, & gratiarum actio. Dominus de omnibus his solo vltimo contentatur. Figuratur Gene. 47. Tempore famis Ioseph terras & possessiones omnes regni Aegypti obligauit prouidendo omnibus de cibo ne periclitarentur. Veruntamen possessiones praedictas illis relinquebat in feudum, tali pacto vt accepto semine redderent regi quintam partem nascentium. Gene. 47. Spiritualiter, tempore quo in Aegypto peccati primorum parentum

DOMINICA LAETARE,

omnes periclitabatur fame, veniens Ioseph, id est Christus pane angelorum refecit nos, & nobis tradidit semen purissimum, quod fructum attulit multiplicem in terra nostra, id est in anima nostra quam redemit de paupertate mortis: reddens illam nobis ut partem quintam, scilicet ut gratiarum actiones de his supradictis a nobis tantum recipiat: quia secundum Bern. Ingratitudo ventus est vrens & exciccans fontem pietatis, rorem misericordiarum, & fluente gratia. Dominus in exemplum se nobis hodie proponit qui gratias patri egit. De quo thema: *Accipit ergo Iesus panes: & gratias cum egisset distribuit discumbentibus, &c.* Aliud thema. Avicenna in primo canone dicit, & experimento certificarum est: quod mammillae matris in os infantis posita valde conferunt ad remedium eius, quod ei obest. Spiritualliter, sic in proposito mater nostra ecclesia. 2. Reg. 1. Sicut mater vnicum amat filium, ita te diligebat. Ista mater ostendit nobis duo vbera, id est duplicem consolationem, scilicet gratiae & gloriae. Ps. 83. Gratiam & gloriam dabit dominus. Sed cum filio ostenderit vbera laetatur, & sic nos. Vnde in introitu: Laetare Hierusalem, & conuentum facite omnes qui diligitis deum, gaudete cum letitia qui in tristitia fuistis, ut exultetis, ut satiemini ab vberibus consolationis eius. Psal. Laetatus sum in his quae dicta sunt mihi, &c. Psal. 121. Nicolaus de Lyra exponit hunc psalmum ad litteram quod sit exultatio ipsius Dauid de hoc quod Natha propheta sibi dixit de futuro templo per Salomonem aedificando, ut habetur 2. Reg. 7. Et 1. Paralip. 17. Sic nobis dicitur de futuro: In domum domini laetantes ibimus. De qua domo Baruch 3. O Israel, quam magna est domus domini, & ingens locus possessionis eius. In illa domo quidam habitant affectu & effectu ut sancti. Psal. 118. Qui habitat in caelis, &c. Secundi affectu & non effectu: ut boni viatores. ad Philip. 3. Nostra conuersatio in caelis est. Psal. 119. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Alij neutro modo, sed potius habitare eligunt in domo ruinosa. August. Si architectus diceret ruituram domum, nonne prius migrares quam interimeres? Sic autor mundi dixit ruiturum mundum & ei non credis. Audi vocem eius Luc. 21. Caelum & terra transibunt, &c. Dicit enim Solinus: Hi ruidines in ruitura domo aedificium non petunt. Sic electi dei qui hirundinibus comparantur. Hiere. 8. Hirundo & ciconia cognoscunt tempus aduentus sui, praesciunt futura. Scimus vero quod mundus est aedificium ruinosum, domus vero dei semper stabit. Psal.

ENARRATIO XLVII.

Psal. 92. Domum tuam domine decet sanctitudo in longitudine dierum. Hanc petiuit Dauid. Psal. 26. Vnam peti a domino hanc requiram, ut inhabitem in domo domini omnibus diebus vitae meae. Notate dicit vna & non duas, sicut filij seculi secundum carnem viuentes. Aug. super Gene. In arca non admitterebantur animalia quae generabantur ex putrefactione & corruptione, sed in diluio perierunt. Sic in domo dei non admittuntur qui ex sanguinibus, & voluntate carnis generantur. 1. ad Corinth. 15. Caro & sanguis regnum dei possidere non possunt. Ecclesiastic. 17. Nihil nequius quam quod excogitauit caro & sanguis. Rom. 8. Qui secundum carnem sunt, deo placere nequeunt. Ideo in epistola ad Gallat. 4. Abraham duos habebat filios, vnum de ancilla & vnum de libera. Qui de ancilla, natus est secundum carnem: qui de libera, per reprobationem & secundum spiritum, qualis non erat filius ancillae. Gene. 25. Dicitur Abraham filiis suis hereditatem, filiis concubinarum dedit manerem. Ergo de filiis in patria dicitur in euangelio: Saturati sunt, &c. In summa euangelij tria innuuntur. Primo constantia conueniens aequalitas, ibi: *Abiit Iesus.* Secundo miraculi expediens opportunitas, ibi: *Cum subleuasset.* Tertio beneficij sufficiens largitas, ibi: *Facite homines discumbere.* De primo dicitur: In illo tempore, scilicet cum Iudaei querebant Christum interficere: & non erat adhuc tempus passionis suae. Ideo, *Abiit Iesus in mare Galilee quod est Tyberiadis.* Iste locus sic appellatur iuxta morem Iudaeorum qui omnem congregationem aquarum appellabant maria. Et aliquando dicitur mare Galilee propter Galileam prouinciam in qua fuit. Aliquando dicitur mare Tyberiadis propter famosam ciuitatem ibidem situatam quam Herodes aedificauit in honorem Tyberij Caesaris. Aliquando dicitur stagnum Genezareth propter auram quae ibi regnat, vel propter regionem quandam paruam. Et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quae faciebat super his qui infirmabantur. Chrylo. Mouebatur enim turba magis signis quam doctrinis. Nota Hiero, ponit quinque rationes quare cum turba sequebatur. Primo quidem propter comestionem, de quibus dicitur Ioan. 6. Queritis me, non quia vidistis signa, sed quia saturati estis de panibus. Et fuerunt gulosi, quorum deus venter est. Et figurant illos qui seruiunt deo ut habeant victum & amictum, quibus dicitur Matth. 6. Querite primum regnum dei & iustitiam eius: & haec omnia adiicientur vobis. Item alij ut ditarentur, ut

DOMINICA LAETARE,

paret de illo Mat. 8. Magister, sequar te quocunque ieris. Cui te
 spondit Iesus: Vulpes foueas habent, & volucres caeli nidus: fi-
 lius autem hominis non habet vbi caput suū reclinet. Et signifi-
 cat auaros, qui plus rogāt deū pro diuitiis temporalibus quam
 æternis. De his Mat. 6. dicitur: Nō potestis deo seruire & mam-
 mona. Mar. 19. Impossibile est diuitem intrare regnū dei. Da-
 uid Psal. 61. Diuitiæ si affluant noli cor apponere. Quidā verō vt
 miraculum viderent vt curiosi. Matth. 12. Magister, volumus ā
 te iugnum videre. Et figurant illos qui tantum audiunt verbum
 dei vt sciāt & non vt faciant. De quibus dicitur ad Rom. 2. Nō
 auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustifica-
 buntur. Iacobi 1. Estote actores verbi & nō auditores tantum.
 Luc. 11. Beati qui audiūt verbū dei & custodiunt illud. Quidam
 propter eorū infirmos Luc. 6. Omnis turba querebat eum tan-
 gere, quia virtus dei de illo exibat & sanabat omnes. Et signat
 illos qui deum & sanctos iouocant dum infirmātur. De quibus
 Psal. 15. Multiplicatae sunt infirmitates eorum postea accelera-
 uerunt. Sed cū sanantur mali efficiuntur vt prius. Hi grauius
 deum offendunt quibus dicitur Ioannis 5. Ecce sanus factus es,
 iam noli peccare, ne deterius tibi contigat. Luc. 11. Fiant nouis-
 sima hominis illius peiora prioribus. Quidam propter repre-
 hensionem vt Pharisei Matth. 22. Absentes Pharisei inierunt
 consilium vt caperent Iesum in sermone. Quidam propter san-
 ctam doctrinam & vitam vt discipuli, & hi persistunt aliis rece-
 dentibus. Ioan. 6. Domine quo ibimus, verba vitæ æternæ habes.
 Nota Christū sequi debemus. Primo vt viator ductorē. Pro-
 uer. 4. Viā sapientiæ monstrabo tibi, & ducā te per semitas
 æquitatis. Micheas 2. Ascendet iter pandens ante eos. Secundo
 vt oues pastorē. Ioan. 10. Cū proprias oues emisit vadit ante
 te eas. Tertio vt discipuli doctorem. Isaia secundo: Venite ascen-
 damus ad montem domini, & ad domum dei Iacob: & doce-
 bit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius. Psal. 70.
 Deus docuisti me ā iuuentute mea. Quarto vt filij patrem
 cum amore. Hierem. 3. Patrem vocabis me super terram. Ber-
 nar. Sequamur te bone Iesu; quia sine te nullus ascendit.
 Nam tu es via, veritas, & vita. *Subit ergo in montem Iesus
 & sedebat ibi cum discipulis suis.* Chrysostomus: Ad vocandam
 contemplationi fugienda est multitudo: & eligendus est lo-
 cus solitarius. *Erāt autem proximum pascha.* Bæda: Circa hoc
 festum pasche Ioannes Baptista fuit decollatus. Et postea an-

no sequenti festo pascha: Christus erat crucifixus. Dies festus Iu-
 daeorū, hæc autē festiuitas erat celeberrima: quia tunc liberi atq̃
 fuerant ā seruitute Aegyptiaca. Exo. 12. Habebitis hūc diem in
 monumentū, & celebrabitis eū solennē domino in generationi-
 bus vestris cultu sempiterno. Et bene dicit: *quod erat dies festus
 Iudaeorū.* quia Iudæi tēpore illo celebrabāt festiuitates, non ad
 dei honore, sed magis propter vanitates & comestationes. I ro-
 pter hoc dicit eis deus Esa. 1. Iniqui sunt certus vestri: Kalēdas
 vestras & solēnitates vestras odiuit anima. Dixi secundo tangi-
 tur miraculi expediens opportunitas: De quo subdit: *im subie-
 uisset oculos Iesus.* Sciēdum duplex est oculus dei scilicet sapien-
 tiæ & gratiæ. Primum oculum nō aperuit ante legē: sed tē-
 pore Moysi cū legem dedit. Secundū oculum, scilicet gratiæ aperuit
 tēpore natiuitatis & passionis suæ. De quo Psal. 10. Oculi eius
 in pauperem respiciunt. Sed potest esse tertius oculus dei, scilicet
 iustitiæ quē adhuc habet clausum: aperiet autē tēpore iu-
 dicij. Psal. 33. Vultus domini super facientes mala: vt perdat de
 terra memoriā eorum. Et tali oculo (Matth. 22.) vidit hominē
 non vestitum veste nuptiali, &c. Ideo subdit: *Et cum vidisset quia
 multitudo magna venit ad eum.* Lyra: Qui in tantum desiderant
 audire Christum: quod etiam sine alimento sequebantur eum.
 Et dicit Matth. 14. quod turba expectauit tota die vsque ad ve-
 speram: propter quod necessarium fuit fieri hoc miraculum.
 Ideo subdit: *Dixit ad Philippum: Vnde ememus panes vt manducent
 isti?* Nō querit ignorans, sed querit sicut Gen. 3. cap. Adam vbi
 es, & Gene. 4. Vbi est Abel: Ibi quaesuit vt illi cognoscerent rea-
 tum suū, hic verō vt ex respōsione Philippi eo certius appareat
 miraculū. Ideo sequitur: *Hoc autem dicebat tentans eum,* nō quasi
 ignorans, sed vt defectus aliis ostēderetur, sicut Gen. 22. Tenta-
 uit deus Abraham, scilicet vt eius obedientia aliis manifestare-
 tur, propter quod sequitur: *Ipse enim sciebat quid esset facturus,*
 quia in quantum deus omnia cognouit ab æterno. Hebr. 4. Om-
 nia nuda & aperta sunt oculis eius. Respondit ei Philippus: *Ducen-
 tum denariorum panes non sufficiunt eis,* quasi diceret: Pauperes
 sumus, tantam pecuniā habere nō possumus, & si haberemus
 nō sufficeret pro eorum refectioe. Ideo subdit: *Et unusquisque
 mediu quid acciperet.* Alchuius: Considera imperfectionē Phi-
 lippi, non aspiciebat ad virtutem eius qui de aquā vinum fece-
 rat, nec alia signa. *Dicit ei vnus ex discipulis eius Andreas frater
 Simonis Petri.* Hic videtur habuisse respectum ad multiplica-

DOMINICA LAETARE.

cionem panum factam per Helisæum 4. Regum 4. vbi quidam detulerat ad Helisæum viginti panes hordeaceos quos præcepit apponi centum viris dicens: Hæc dicit dominus, comedent & supererit, quod & factum est. Ideo subdit: *Est puer vnus hic.* Ille dicitur fuisse sanctus Martialis, qui habet quinque panes hordeaceos & duos pisces. Chrysol. Considera eorum parsimonia quod vrebantur cibo iumentorum, & nõ dixit eos habuisse carnes, sed pisces nec eorum copiam, sed dyos tantum. Ideo spiritali cibo inhaerunt in tantum quod corporalem contempserunt. Et subdit: *sed hæc quid sunt inter tantes, quasi dicat: Si multiplicarentur etiam eo modo quo per Helisæum, adhuc esset valde modicum in hac multiplicatione.* Dico tertio tangitur sufficiens largitas diuini beneficii, dicens: *accite homines discum bene.* id est ordinate sedere ad manducandum, quasi diceret: Consilium humanum subuenire non potuit, nec adiutorium preestabat: vos confessi estis inopiam, sed modò cognosceris dei virtutem. *Erat autem sanctorum multum in loco.* Theophilus: Factum dicitur herba viridis. Erat enim pascha, quod quartadecima luna mensis aprilis celebratur, vbi terra germinat & arbores florent, & sic erat locus aptus ad sedendum. *Discubuerunt ergo viri numero quasi quingenti milia,* sed in modum Hebraicum soli hic numeratur viri à viginti annis & supra: & habetur Numeri. 1. Sed mulieres & pueri tacentur. Hoc autem dicit euangelista vt appareat maius miraculum. Considera hic obedientiam apostolorum. Nõ dixerunt ad quid debent sedere & vnde debent refecti: sed mandatum humiliter impleuerunt, sperantes quod qui parauerat olim mensam in deserto: nunc etiã in solitudine turbas reficeret. *Accipit ergo Iesus panes.* Sed diceret, quare nõ creauit nouos panes. Respondetur quod prima causa huius secundum Theophilum est vt confundat errorem Manichæi dicentis corporalem substantiam esse malam: quia à malo deo, id est diabolo sit creata. Si creatura illa esset mala, nequaquam Christus qui est bonus mala multiplicasset. Quinque alias causas assignat Chrysostomus. Prima est, quia ideo creaturis virtus ad miraculum ne videretur esse aliena: ab eius sapientia. Secundo vt ostendat se victualiu largitorẽ. Psal. 135. *Qui dat escam omni carni.* Tertio ideo panes multiplicat: vt ostendat se esse eum qui in principio dixit, Germinet terra herbam virentem & facientem semina. Gen. 1. Pisces verò multiplicat: vt probet se esse illum qui in principio omne animal aquatile produxit. Quarta ratio est vt per

ENARRATIO XLVII.

257

per hoc ostendat se esse dominum terræ & maris. Quinta ratio est in exemplum: quod si etiam pauca habemus: eo libenter indigentibus tribuamus. Thob. 4. *Si multum tibi fuerit abundante tribuesi exiguum tibi fuerit, libenter illud in partiri stude.* Considerandum est, vt dicit Chrysol. quod iusi apostoli dare quinque panes non murmurant dicentes: Vnde mitigabimus famem nostram, sed statim obediunt. Deinde ostendit quid egerit Christus: *cum gratias egisset.* Gratias egit deo patri secundum naturã assumptã qui virtute deitatis est omnis gratiã distributor. In hac autẽ gratiarũ actione primo Christus suã humanitatẽ & paternã reuerentiam innuit. Secundo inde vt dicit Chrysol. erudit nos non prius tangere mensam donec gratias egerimus ei qui dat nobis cibũ in tẽpore opportuno. Sciẽdum est quod alij tres euangelistæ omissa gratiarum actione dicunt quod Christus tria fecit quia respexit in cœlũ, deinde benedixit panes, & postea eos fregit. Quia tria Ioannes breuiter cõplectens dicit: *non gratias egisset distributor.* respexit in cœlũ vt dicit Chrysol. Et quia credẽdũ erat Christũ venisse à patre, facturus miraculum aspexit in cœlũ, nõ propter indigentiam quasi auxilio indigeret, quia patri in diuinitate æqualis erat ad operandum miracula. Benedixit panes. Benedictio autem dei secundum Augustinum nihil aliud est quã diuerforum bonorũ collatio & eorũdem multiplicatio. Sicut igitur in principio mudi omnes creaturas benedicens, contulit illis naturalem virtutẽ vt ex se inuicẽ natura liter multiplicarentur. Ita nũc quia multitudo panis erat mirabilis, necessaria fuit singularis benedictio. Et istã benedictionẽ Christus aliquibz verbis expressit quibz & sanctificauit & multiplicauit creaturã. Sed euangelistæ tacet illa verba, quia forte secretẽ Christus ea protulit. Hoc etiam, vt dicit Cyrillus, dispensatiue pro nobis fecit vt discamus quod in principio mensam cũ frãgere debemus panem, debemus offerre & elicere super ipsum benedictionẽ supernã: vt creatura sanctificetur prius per verbũ dei & signo crucis. Nã propter hoc in homines diabolus sibi vsurpauit potestatem in rebus istis corporalibus ordinatis ad necessitatẽ hominis: vt per eas ipsi homini noceat. Vnde Chrysol. super Matt. Causa inquit, sanctificandarũ escarũ hæc est: quoniã totus mundus in maligno positus est. Vnde etiã res corporales quæ sunt magna pars mundi in maligno sunt positæ. Consequenter etiam, infantes quando nascuntur, quantũ ad carnem in maligno sunt positi. Et ideo oportet res corporales

DOMINICA LAETARE,

benedicere vt expellatur nocementum quod venenum peccati
præstitit. Quod primo benedixerat . ad hoc facit ex p̄lū sancti
Benedicti qui benedicens vas in quo erat venenum mixtum
vino . ipsa benedictione facta vas confractū est. Item exemplum
sanctimonialis qui obsedit diabolus lactucā comedentis præ
termissa benedictione. Dicitur etiam quod dominus panes be
nedictos fregit . vt frustam primo diuiderentur . & distribu
disumbentibus. Hac autem distributio per apostolos facta est.
Vnde in Matthæo dicitur. Dedit discipulis panes . discipuli au
tem turbis . Similiter ex piscibus quantum volebat. Vbi attendenda
est abundantia cœlestis beneficii. Queritur quomodo ista mul
tiplicatio panum & piscium facta fuerit. Ad hoc respondet Hy
larius tertio de Trinitate . dicens . quod nec sensus . nec visus pro
fectum tā conspicabilis operationis assequitur . Est quod non
erat . videtur quod nō intelligitur . vnde solum superest . vt deus
omnia posse credatur . Sed tunc vt dicit Hierony. Frāgente do
mino panē facta est multiplicatio partiū. Itē secundū Chryso
etiā ipsi panes augebantur in manibus discipulorū . inuisitan
tium . Item secundū Hylarium . In manibus sumentū & in men
sa crescebat panis substantia . Sed hoc videtur multū mirabile
secundū Hylariū . quod in manibus frangētium . nō minueretur
sed dato vno fragmēto alterū succederet . Et dicendū quod non
est dubium quin hoc fuit mirabile . sed tamen deo nō impossi
bile . quia nō est impossibile apud deū omne verbū . Sed si adhuc
diceres . vnde veniebant partes illius panis quæ succedebat frā
genti & distribuenti . Respondet Aug . dicens quod eadem vir
tute qua deus multiplicat ex paucis granis segetes . eadem po
testate multiplicauit hos quinque panes & duos pisces . Nam
illi quinque panes erant quasi semina . non quidem terræ nascē
tia . sed ab eo qui terram fecit multiplicata . Sed diceres . Beate
habeo . cuius virtute hoc factum est . Sed ego quarto vnde pro
ductæ sunt partes illæ huiusmodi multiplicationis . Si dicatur
quod deus præexistente materiā conuertit in substantiam
panis . sicut humor terrestris conuertitur in substantiam car
nis . tunc certē deus non satiavit illam multitudinem ex solis
quinque panibus substantialiter . sed magis ex altera substan
tia . quod videtur cōtrarium euāgelio . Et ideo dicit magister in
sententis lib . secundo di . 18 . quod illa substantia panis diuina
virtute in se multiplicata est . sine alicuius alterius additione .
quod quomodo fieri poterit . excedit inuestigationē humani
intelle

ENARRATIO XLVII.

llectus . vt dicit Hylarius . Tertio de recollectione mensæ : *Et
autem impleri sunt .* Psal . 77 . Manducauerunt & saturati sunt ni
mis . & desiderium eorum attulit eis . *Dixit discipulis suis . Colligi
te quæ superauerant fragmenta ne pereant .* Quod ideo præcepit vt
dicit Chryso . ne phantasia crederetur quod factum est : quia ex
collectione fragmentorum magna apparet certitudo miracu
li . *Ne pereant .* Non enim sunt abiicienda quæ superfluum men
te . sed pauperibus eroganda . *Colligerunt ergo & impluerunt duo
decim cophinos fragmentorum .* Est autem cophinus corbus factus
de iuncis vel foliis palmarum contextus ad seruilia opera . Co
phinis enim dicit vt dicit Alchuinus seruilia implētur officia .
*Et quinque panibus & duobus piscibus quæ superauerant in qui man
ducauerant .* Vnde secundum Theophilum . Addiscamus non ef
se tenaces in dādis eleemosynis . quia deus abundātius tribuit .
Quarto inde tangitur laus subsecuta diuinū beneficiū . Sed sciē
dū q̄ nihil dignum deo possumus tribuere pro beneficiis acce
pit . Primo quidem . quia omnia nostra ipsius sunt . 1 . Paral . 29 .
Tua domine sunt omnia . & quæ de manu tua accepimus dedi
mus tibi . Secūdo quia dicit . Psal . 15 . Bonorū meorū nō eges . Ter
tio quia eius beneficia excedūt nostrā facultatē . Ps . Quid retribu
biā domino pro omnibus quæ retribuit mihi . Sed tamen vult
deus à creatura laudari . in quo non ipsi . sed creaturæ proficit .
Vnde attenditur quales reddere debent deo gratias homines
refecti . Illi ergo homines cum vidissent quod seccrat signum .
vnde ipsius declarabatur omnipotentia dicebant laudando &
glorificando . quia hic est verē propheta . Secundum Augustinū
dicitur propheta qui dominus prophetarum est propter tria .
Primo quidem . quia omnes prophetæ acceperūt de spiritu eius
vt præiudicarent futura . Ipse verò in seipso omnium habet co
gnitionem . Ioan . 16 . Nunc scimus quia scis omnia . Secūdo quia
Christi cognitio est æterna . prophetæ verò cognouerūt in tem
pore . Tertio quia omnis propheta terminatur ad Christum .
Actu . 4 . Huic omnes prophetæ testimonium perhibent de spi
ritu qui venturus est in mundum . scilicet ad redemptionē hu
mani generis . & vt nos ad cœlestia regna perducatur . quod nobis
præfate dignetur . & c .

DE EODEM . ENARRATIO XLVIII.

Accepit Iesus panes . & c . Ioannis sexto .

Ista dominica vocatur dominica de rosa triplici ratione . Pri
ma est literalis quā ponit Innoc . lib . 3 . Est enim quoddā con

DOMINICA LAETARE,

solatorium & creatorium populis continuo ieiuniis fatigatis. Dicit enim Cato: Interpone tuis interdum gaudia curis. Quod caret alterna requie durabile non est. Ideo dicit dictus Innocentius: Ne populus propter asperitatem quadragesimalis obliuiantia sub continuo labore deficeret, in hac mediana dominica rosa solatium interponitur vt anxietas temperata melius suscipiatur. Secunda ratio spiritualis: in ipsa enim rosa sunt tria. Est enim facta de auro: intus vero ponitur muscus & balsamum. Et ideo significat Christum, in quo sunt tres substantie, scilicet caro incorrupta, quae significatur per aurum. Anima odere omnium virtutum plena: quae significatur per muscum, & diuinitas preciosissima, quae significatur per balsamum. Qui ergo vult potentiam quadragesimalem leuiter ferre: debet hanc rosam in corde suo portare. Tertia ratio est moralis: per hoc enim datur intelligi, quia per ieiunium & per poenitentiam vitiorum spinae conuertuntur in rosam virtutum: ita quod qui prius erat libidinosus efficitur castus, qui prius erat superbus efficitur humilis & mansuetus. Qui prius erat gulosus efficitur sobrius. Esa. 35. In cubilibus in quibus prius dracones habitabant orietur viror calami & iunci, &c. quia in cordibus peccatorum, in quibus prius habitabant daemones per exercitia vitiorum: orietur per poenitentiam viror virtutum. Secundo hac dominica vocatur dominica de panibus, ex eo quod Christus quinq; millia hominum de quinque panibus satiavit. Sicut autem tunc satiavit illos de quinque panibus corporaliter: sic quotidie reficit fideles de quinque panibus spiritualiter. Primus est panis poenitentialis: & ille conficitur de tribus farinis, quarum vna tota est amara, alia est tota dulcis, tertia est dulcis & amara. Verus enim poenitens debet habere timorem, amorem & spem. Timorem quidem debet habere de consideratione poenae aeternae, & ista farina est amara. Ezech. 12. Fili hominis panem tuum in conturbatione comedet. Multum enim poenitens debet timere & conturbari, quando considerat horribiles poenas inferni. Iob 21. Quando recordatus fuero pertimesco: & concutit carnem meam tremor. Secundo poenitens debet habere amorem de consideratione caelestis gloriae: & ista farina tota est dulcis. Nihil enim dulcius quam dei gloriam mente conspiciere, & ipsam considerare. Psal. 30. Quam magna multitudo dulcedinis tuae domine, &c. De isto pane dicitur Luc. 14. Beatus qui manducabit panem in regno dei. Tertio poenitens debet habere spem de consideratione peccatorum & venia. Et

ENARRATIO XLVIII.

259

ista farina dulcis & amara est. Amara quando considerat peccatorum multitudinem. Esa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animae meae. Dulcis quando habet spem de venia obtinenda. Prouer. 14. Cor quod nouit amaritudinem animae suae. Ecce amaritudo culpae: in gaudio eius non miscetur extitit. Ecce gaudium pro venia. Secundus est panis sacramentalis, quem in festo paschae receperunt sumus. Et iste panis fuit formatus in arca virginali, scilicet de farina aeterna, i. de deitate sempiterna. De farina antiqua, s. de carne ab Adae tracta: & de farina noua, i. anima de nouo creata. Iste panis sic formatus tripliciter igne fuit excoctus, s. igne amoris: de quo dicitur Luc. 12. Ignem veni mittere in terram; & quid volo nisi vt ardeat? Et isto igne amoris ipse fuit in flammatus: quia propter amorem nostrum fuit passus. Ioan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet. &c. Similiter igne doloris fuit inflammatus, Thren. 1. O vos omnes qui transitis per viam: attendite & videte si est dolor, sicut dolor meus. Et igne passionis Psal. 16. Igne me examinasti: & non est inuenta in me iniquitas. Idem Psal. 101. Ossa mea sicut cremum aruerunt. Iste panis fuit formatus, & sic decoctus de quinta parte reconciliaret. Secundum caelestem ianuam aperiret. Tertium ruinam angelorum repararet. Quartum sanctos patres de limbo reduceret. Quintum daemones subiugaret. Tertius panis est materialis, quem quotidie petimus in oratione dicentes: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Istum panem cum pauperibus debemus communicare si volumus, quod nostra ieiunia sint deo grata. Vnde postquam dixit dominus, Esa. 58. Nonne hoc est ieiunium quod egeligit, subdit: Frange esurienti panem tuum, &c. Dicit enim Petrus Rauena. quod elemosyna est in ieiunio, sicut oleum in lucerna. Sicut enim lucerna extinguitur, quando oleum deficit: sic ieiunij meritum perditur cum elemosyna subtrahitur. Gregorius: Talia sunt sine charitate nostra ieiunia, qualis est sine oleo lucerna accensa: fumigare quidem & foetere potest & lucere non potest. Et etiam sicut sol diei. Sicut enim sol nubes excellit & glaciem dissoluit: sic elemosyna peccata extinguit, Ecclesiast. 3. Elemosyna enim patris non erit in obliuione. Et sicut in sereno glacies soluitur: sic in elemosyna soluentur peccata nostra. Est etiam elemosyna ieiunio, sicut anima corpori. Sicut enim anima corpus viuificat: sic elemosyna ieiunium gratificat. Et sicut

DOMINICA LAETARE,

corpus moritur cum anima recedit, sic ieiunij meritum perditur cum elemosyna deficit. Quartus est panis infernalis qui conficitur ex peccatis. De quo pane dicitur. Prouerb. 13. Comedunt panem impietatis: & vinum iniquitatis bibunt. Nihil enim proderit abstinere à cibo & pane materiali, cum non abstinetur ab ipso pane peccati. Vnde dicitur. Esa. 58. Nonne hoc est ieiunium quod elegi: solue fasciculos deprimentes. Quidam libri habent impietates colligantes, quia quidam ex mala cogitatione cadunt in delectationem, de delectatione in consensum, de consensu in opus, de opere in consuetudinem, de consuetudine in necessitatem peccandi. Hi habent etiam fasciculos peccatorum deprimentes; quia cum deberent de isto fasce peccatorum diminuere, semper volunt peccata peccatis addere. Ligatur enim in Vitis patrum quod sanctus Arsenius ostendit sibi angelo vidit tres viros, vnum qui falcem lignorum in nemore faciebat, & super farcinam tanta ligna addebat donec ferre non poterat. Alius infundebat aquam in cisternam perforatam quæ tota effluebat. Tertius quidem trabem non per longum, sed in transuersum in quandam ecclesiam ducere volebat. Exposuit autem ei angelus hanc visionem, quod primi sunt, qui peccata peccatis addunt cum deberent diminuere. Eccle. 17. Precare coram domino, & minue offendicula. Secundi sunt qui habent cor suum per diuersa crimina perforatum: ita quod quæ opera de genere bonorum faciunt omnia perdunt. Aggæi primo. Qui merces congregauit misit eas in saccum perforatum. Tertij sunt superbi qui nolunt ire recte, sed transuersi: nec volunt se inclinare, sed eleuare. Et ideo cum porta sit angusta in domum celestem intrare non possunt. Mar. 7. Quam angusta est via quæ ducit ad vitam. Quintus panis est celestis, quem sancti manducabunt in mensa celesti. Luc. 22. Et ego dispono vobis, sicut pater celestis disposuit mihi regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Ex quibus habetur quod illud conuiuium habebit ministrantis nobilitatem cum dicit: Ego non alius, non angelus, non Petrus apostolus, non alius sanctus, sed ipse Christus. Eiusdem 12. Amen dico vobis quod præcinget se, & faciet illos discumbere: & transiens ministrabit illis. Habebit conuiuantium ordinabilitatem cum dicit: dispono, id est in diuersis mensis pono: Nam in vna mensa erunt patriarchæ, in alia prophete, in alia apostoli, in alia martyres, in alia confessores, in alia virgines. Beata autem virgo habebit vnam mensam per se à

ENARRATIO XLIX.

se à dextris filij collocatam. Ioan. 14. In domo patris mei mansiones multæ sunt. Habebit etiam in illo conuiuium plenam satisfactionem: ideo dicitur. Ut edatis & bibatis. Cant. 5. Comedite amici mei & bibite & inebriamini charissimi. Habebit mensam nobilitatem: quia in eadem mensa sedebunt cum deo. Ideo dicit super mensam meam. Psal. 127. Filij tui sicut nouella oliuarum in circuitu mensæ tuæ. Habebit loci amoenitatem. Ideo dicit, in regno meo. Nu. 24. Quam pulchra tabernacula tua Iacob & tertia tua Israel, ut valles nemorosæ, ut horti iuxta fluuios irrigui.

DE EODEM, ENARRATIO XLIX.

Est puer hic vnus habens quinque panes hordeaceos, &c. Ioan. 6.
Per est Christus à quo quinque panes habemus: videlicet natura, doctrina, penitentia, eucharistia & gratia. Primus est corporalis. Secundus est doctrinalis. Tertius est penitentia. Quartus est sacramentalis. Quintus est spiritualis. De primo Genes. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Pro isto pane parum sudant vsurarij & alij qui adulationibus & detractio nibus & periurijs, imò & emptionibus & multis mendacijs vitium acquirunt. Prouer. 20. Suavis est homini panis mendacij; & postea implebitur os eius calculo, id est lapide ignito. Dicit glossa: De isto pane, scilicet corporali colliguntur fragmenta elemosynarum. Esa. 58. Frange esurienti panem tuum, &c. Frange esurientibus in mundo, Tob. 4. Panem tuum cum esurientibus & egenis comede, &c. Et in purgatorio, Neemia 8. Mittite partes eis, qui non praparauerunt sibi. Et in celo. Esuriant enim sancti elemosynam, & alia bona opera nostra. Et maxime Christus. Mat. 25. Esuriui & dedistis mihi manducare, &c. Gregorius: Ad tribuendum pigri non sitis: quia hoc quod in terra iacenti porrigitis, sedenti in celo datis. Sic habes quasi trium sportarum fragmenta. De secundo Eccle. Cibauit illum panem vitæ & intellectus, &c. Sicut autem perterfamilias eicit eum de familia, qui otiose comedit panem suum: sic & Christus. Otiose autem comedit panem qui doctrinam intelligit & non facit. Contra quos Prouerb. 31. Panem otiosa non comedit. Vide quomodo hordeaceus est qui non otiose, sed cum labore comedens est. Istius panis quasi trium cophinorum fragmenta sunt credendorum, fugiendorum, agendorum documenta. Vnde aliquando dictum est. Thren. 4. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Modo autem iste panis frangitur paruis & magis plus quam velint. De tercio dicit

DOMINICA LAETARE,

Pfal. Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura. Sed quia poenitentia & austeritas vite saepe corrumpitur per fermentum vanae laudis vel admixte carnalitate vel feruili timoris, quando solum timore gehennae fit poenitentia. Vnde dicitur Deute. 16. Septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem. Septem diebus, id est semper: omne enim tempus septem voluitur diebus. De isto pane sunt fragmenta contritionis, confessionis, & satisfactionis, quasi trium sortiarum. Hunc panem dat dominus per praedictos poenitentibus inducendo eos ad contritionem & iniungendo poenitentiam. Pauci vero sciunt frangere vel nolunt hunc panem. Hie. 16. Non frangent inter eos lugenti panem ad consolationem suam per mortuum. De quarto dicitur 1. ad Corint. 11. Quicumque manducauerit panem & biberit calicem domini indignè: reus erit corporis & sanguinis domini. Timendū est valde verbum hoc, vide ergo quomodo panis hordeaceus non solum in dolore de memoria passionis Christi, sed etiā in dolore de peccatis, quasi agnus cum lactucis comedendus est. Qui hunc panem non indignè vult comedere, debet sicut ouicula mansuetè & innocenter viuere. Vnde de ouicula pauperis quam diues sibi abstulit dicitur. 2. Reg. 12. quod erat de pane illius comedens, & de calice bibens. Pauper enim Christus est qui paucas oves habet: diues est diabolus qui habet oves & boues vniuersas, in super & pecora caepi. Istius panis fragmenta sunt tres partes hostiae fractae. 1. Cor. 10. Panis quem frangimus nonne participatio corporis est? Dominus etiam hunc panem benedixit & fregit. Quid autem dicunt illae tres partes dicitur in sententiis. Possumus etiam dicere quod tres partes sunt: quia hoc sacrificiū offerretur ad honorem sanctorum in caelo, ad salutem viuorum in mundo: vnde sacerdos dicit, vt illis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem sempiternam. Et ad absolutionem poenarum in purgatorio: ideo dicitur notanter & sanctorum & viuorum & mortuorum. De quinto dicitur Psal. 103. Panis cor hominis confirmat. Istum panem timor, sollicitudo facit hordeaceum. Bernardus. Time cum adit gratia, time cum abierit, time cum denuo reuertitur. Sed quis vidit vnquam dormientem comedere: sic tu nisi de somno surrexeris peccatorum, pane gratiae non pasceris. Vnde bene dicitur. 2. Reg. 19. quod angelus Heliam bis de somno excitauit vt comederet panem, in cuius fortitudine quadraginta diebus ambulauit. Excitatur homo bis: primo per timorē gehennae,

ENARRATIO L.

hennae secundo per amorē gloriae. Istius panis fragmenta sunt varia gratiarum dona. Luc. 24. Cognouerunt eum in fractione panis. & c. Quae fragmenta per duodecim cophinos diuiduntur, vt plena sint opera nostra. Sine enim gratia dei non sunt plena. Apoca. 3. cap. Non inuenio opera tua plena coram deo meo.

DE EODEM, ENARRATIO L.

Est puer vnus hic habens quinque panes hordeaceos. Ioan. 6. cap.
Hordeacei panes signare possunt austeras refectiones quas habet anima fidelis de doctrina legali, vel de poenitentia medicinali, vel de disciplina siue continentia sensuali, vel de poena dominicali. Ista enim licet hordeaceam habeant asperitatem, rescium tamen animam & confortant. De primo Deute. 8. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore dei. Legitur Danie. 10. q. Abac. intrinuerat panes in aluelo, & ibat in campum vt ferret messoribus: quos tamen portauit Danieli ductu angelico in lacu septem leonum. Panis intrinixio est scripturarum expositio in cordis aluelo. Malum autem est signum cum infirmis abominatur panem. Iob 33. Abominabilis fit ei in vita sua panis. Lacus est mundus, leones sunt demones. 1. Pet. 5. Tanquam leo rugiens circuit quaerens quem deuoret. Septem leones sunt vitiorum capitalium principes. Quicumque ergo in mundo est, ipse in lacu leonum est. Sed nota quod hic quinque panes doctrinae legalis sunt quinque verba quibus tota comprehenditur scriptura. Quae sunt haec: Crede, fuge, age, time, appete, crede in deum, fuge vitia, age bona, time supplicium, appete praemium. 1. Corint. 4. In ecclesia vobis loquitur quinque verba sensui meo loqui, vt & alios instruat quā mibi michi lachrymarum meae panes die ac nocte. Augu. Da mihi domine in hoc exilio panem doloris & lachrymarum, quem esurio super omnem copiam deliciarum. Hic est panis qui per cornu ministratur Heliae in torrente Carith: sicut legitur 3. Reg. 17. Torrentis contritionem signat. Thren. 2. Deduc quasi torrentem lachrymas per diem & noctem. Per cornu autem nigrum & clamorosum signatur confessio peccatorum. Hic cornu signatur & hic ministrat tibi panem refectionis poenitentiae sedente te in torrente ploratus. Plora ergo o peccator. Augu. Qui enim se cognoscunt sicut semper peccant ita semper plorant: vitia enim ista quae tora est tentatio super terram plorant, Sed hic quinque

DOMINICA LAETARE,

panes sunt quinque partes pœnitentiæ, videlicet contritio, confessio, oratio, ieiunium, & eleemosyna. De tertio signatum est Iudicium 7. vbi legitur quod panis subcinericius castra Madian subvertere per somnium videbatur. Castra Madian sunt sensus nostri, qui vtiq; Madianita: sunt quod interpretatur cõtradicentes: contradicunt enim frequenter rationi. Psal. 54. Vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate. Vnde in castris inimicorum habitant animæ nostræ in sensibus constituta. Panis ex hordeo factus est rigor disciplinæ & continentie sensus contradicentes cohibens. Ecclesia. 32. Panis & disciplina & opus seruis, id est sensui vel corpori. Qui panis etiam subcinericius dicitur: quia per iugem recordationem nostræ incinerationis futuræ sensus ab illicitis cohibemus. Sed hic nota quinque partes sunt quinque sensuum disciplinæ siue cõtinentiæ. Augustinus. Continendus est animæ appetitus à voluptate aurium & oculorum, à voluptate olfaciendi, tangendi & gustandi. Tali continentia anima pascitur & tanquam panibus confortatur. De quarto dicitur mulieri colligenti duo ligna. 3. Regum 17. Fac de ipsa farina subcinericius panem paruulum. Duo ligna crucem signant. Hieremias. 17. Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentium. Farina est granum contritum. Granum autem Christus. Ioan. 12. Nisi granum frumeti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui contritus est per passionem. Eisa. 53. Attritus est propter scelera nostra. Mulier ergo, id est ecclesia vel anima, colligens per fidem & deuotionem duo ligna crucis de farina panem facit, quando de passione Christi reficit. Panis iste paruulus est: quia per passionem Christus immortuus & humiliatus est. Ad Philip. 2. Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem. Subcinericius est quoque: quia sub cinere amara passionis Christi memoriter coctus est. Psal. 70. Cineres tanquam panem manducabam. Sed nota quod quinque panes quinque vulnera Christi sunt quæ multum reficiunt animam deuoti, qui non solum sunt animæ hordeæ per passionem sed etiam oleati mellici per deuotionem. Bernardus. Foderunt manus eius, & pedes eius, & latus lincea perforauerunt. Per has rimas licet mihi suggere mel de petra, oleumque de saxo durissimo. De omnibus his variis panibus intelligi potest, quod Dauid ad Abimelech dixit. 1. Reg. 16. Si quid habes ad manducandum, vel quinque panes da mihi, aut quicquid inueneris, &c.

D E

DE HODEM, ENARRATIO LI.

DE EPISTOLA.

Ille autem Hierusalem que sursum est, libera est, que est mater nostra. Ad Gallatas quarto.

Quando aliquis crucem transmarinam assumpsit, & propositum in terra sancta remanere, valde libenter audit bonam de terra illa, & magnum solatium in talibus verbis recipit. Sic multi nostrum crucem pœnitentiæ assumpserunt in hac quadragesima, proponentes ire in illam cœlestem Hierusalem. Tales enim sunt verè peregrini: singulis enim diebus post assumptionem pœnitentiæ dietam unam fecerunt peregrinationis suæ. Hæc peregrinatio in hoc est excellentior aliis: quia propter hanc sunt alia. Et si hæc non fiat, alia parum valent. Beati sunt illi qui iam assumpserunt si perseverauerint: autem illis qui nondum assumpserunt, cum tamen rex cœli hoc tempore crucem assumpsit. Ioan. 19. Baiulans sibi crucem exiit in eum qui dicitur caluarie locum. Et nullum reputat de familia sua nisi qui illam crucem assumit. Matthæi 10. Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Ecclesia autem ad solatium eorum, qui iam pœnitentiæ crucem ceperunt, & ad prouocandum eos, qui nondum assumpserunt, ut assumant commendat cœlestem Hierusalem, dicens: *Ille autem que sursum est Hierusalem.* Hodie appropinquat nuntius de cœlesti Hierusalem, id est apostolus & nuntiat bona, scilicet quod Hierusalem libera est & mater nostra, id est regio & patria. Quia naturaliter quilibet diligit & desiderat patriam suam. Et sic nos cœlestem patriam. Augustinus. Fecisti nos domine ad te inquietum est cor nostrum donec requiescat in te. Hebræi. 13. Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram quam inquirimus. Ideo non desideremus diu viuere in hoc mundo: quod figuratur Genes. 28. Isaac ait ad Jacob: Noli accipere coniugem de filiabus Chanaan, sed vade in domum Baruelis patris & matris tuæ, & accipe tibi inde uxorem de filiabus Laban. Spiritualiter, Laban interpretatur candidatio & significat deum: hic habet duas filias Rachel & Lyam, id est gratiam & gloriam. Psal. 83. Gratiam & gloriam dabit dominus, gloriam videlicet per cõtemplationem. Fortunatus in homilia: Nequaquam deus se animæ applicaret, nisi se in cõtemplatione erigeret: ideo summe crucem pœnitentiæ. In summa verborum epistola huius die innotuit. Primo ponit sensum historicum & literalem, ibi.

X 2

DOMINICA LAETARE,

Frates scriptum est. Secundo subdit sensum allegoricum, mysticum seu spirituale, ibi: *quæ sunt per allegoriam dicta.* De Primo dicit: *Frates scriptum est, scilicet, Gen. 16. & 31. Quoniam Abraham duos filios habuit. scilicet, Ismaëlem & Isaac.* Sed diceret, tamen habuit plures quàm duos: ut patet Gen. 25. ergo hoc est insufficienter dictum. Respondetur, verum est: plures habuit quàm duos. sed illi duo fuerunt principales quos scriptura commemorat propter figuram sequentem, scilicet electorum & reproborum, qui per illos figurantur. Ideo subdit: *Unum, scilicet Ismaëlem; de ancilla. s. de Agar, quæ fuit ancilla Saræ, Gen. 15. Et unum de libera. id est de Sara, scilicet Isaac.* Nam Sara erat libera: quia neptis Abraham & filia fratris sui. Sed diceret, quare Abraham habuit duas uxores: scilicet hoc sit contra legem naturæ & contra primam iustitiam coniugii? Respondet magister in quarta dist. 33. pro varietate temporum varia inuenitur dispositio conditoris. Primo fratres sororibus sunt iuncti, post hoc sed cognatis iuncti, post hoc penè omnes falsis diis adhaeserunt, & paucis permanentibus in vera fide, consultum est à deo plures vni coniungere ne cultus dei deficeret. Augu. Antiquis patribus illud non erat peccatum, quia non gratia lasciuendi sed gignendi fecerunt. Sed diceret, Hoc etiam faciam. Respondetur non, quia tunc non erat contra præceptum ut modo. Etiam respondetur quod deus ex rationabili causa dispensauit cum antiquis patribus ante legem & post legem; & hoc propter multiplicationem prolis ad cultum dei edificandam: erant enim tunc pauci fideles. *Sed qui de ancilla, id est Ismaël secundum carnem natus est, id est secundum legem propagationis sine ulla promissione de ipso facta & absque vilo miraculo.* Sicut patet Gen. 16. Poterat enim Agar iuuenula naturaliter concipere de Abraham senè. *Qui autem de libera: supple natus est, scilicet Isaac per repromissionem, scilicet diuinam à deo factam, & cum diuino miraculo: quia pater eorum annorum erat & mater nonaginta: ut patet Gen. 18. Sed diceret, quare apostolus dicit tantum Isaac per repromissionem natum: cum etiam legimus promissionem esse factam de Ismaële. quia in Gen. 16. dicitur: Cum Agar esset in deserto Saræ, tunc apparuit ei angelus domini. dicens: Agar ancilla Saræ vnde venis aut quò vadis? Quæ respondit: A facie Saræ dominæ meæ: ego fugio. Cui angelus: Reuerte. inquit, ad dominam tuam, & humiliare sub manu illius. Et rursum multiplicans, inquit, multiplicabo semen tuum. Ecce paries filium, & vocabis*

ENARRATIO LI.

263

bis nomen eius Ismaël. Hic erit homo ferus. manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum. Respondetur quod ista promissio quando facta est tunc iam Ismaël erat conceptus. promissio verò Isaac facta est antequam conciperetur: ut patet ex verbis angeli positus in Gen. 18. cap. Et sic apparet Isaac non secundum consuetudinè humanæ naturæ esse natum, sed per repromissionem ex longæuo patre & vetulâ matre nonagenaria. Dixi secundo subdit sensum allegoricum seu spirituale, dicens: *Quæ sunt per allegoriam dicta, id est per sensum alterum quam verba sonare videntur.* Vnde allegoria est quando ex vno alind intelligitur. Vbi nota quod quadruplex est sensus sacre scripture. Primus historicus quando factum narratur sicut est: ut dicit Ido. in lib. etymo. Historia est narratio rei gesta. Tropologicus sensus est, cum per hæc quæ facta sunt aliqua facienda monstrantur. Allegoricus est cum per id quod factum est aliquid futurum intelligitur. Sed anagogicus secundum Augu. est, per quem de supernis & æternis tractatur. Verbi gratia, historice Hierusalem est ciuitas terrena. Tropologicè est anima sancta. Allegoricè militans ecclesia. Anagogicè æterna patria. Hæc enim, scilicet libera & ancilla sunt, id est significant duo testamenta. Abraham enim qui interpretatur pater multarum gentium, significat deum: qui de duobus testamentis quasi de duabus uxoribus duos populos, scilicet Iudæicum & gentilem, quasi duos filios generauit. *Unum quidem in monte Syna, supple dedit. scilicet ecc. vetus, ut patet Exod. 19. & 20. In seruitutem generans, scilicet populum Iudæicum, qui timore pœnæ deo seruiert, & promissione temporalium per occasionem. Quæ, id est cuius testamenti veteris figura est Agar, id est significatur per Agar. Syna enim mons, id est verus testamentum datum in monte Syna, est in Arabia, scilicet minori, id est in humilitate & afflictione, quia humiliabat & affligebat homines. Nam Arabia interpretatur humilitas & afflictio. *Qui mons, i. testamentum datum, cunctus est, i. per omnia similis est ei quæ nunc est Hierusalẽ, i. synagoge vel Iudaico populo. Nā sicut vetus testamentum pœnas minabatur & amore temporalium seruebat. Et seruit cum filiis suis, i. proleis qui timore pœnæ seruiunt legi. Ex his patet quod lex vetus non est seruanda. Tū quia in seruitute generat, tū quia timore pœnæ homines humiliat, tū quia à regno dei alienat, & propter temporalia seruire faciebat, tū quia carnalibus obseruatiis affligit.**

DOMINICA LAETARE,

gebat. Tunc subdit: *Ille autem Hierusalem*, id est ecclesia de gentibus congregata, quae sursum est, scilicet per affectionem vel spem caelestium. ad Philip. 3. Conuersatio nostra in caelis est. Nam ecclesia partim regnat cum Christo, & partim adhuc peregrinatur in terris, scilicet corpore deorsum, mente sursum. Haec libera est quia non ex timore sed ex amore seruit, non propter temporalia, sed propter caelestia bona. *Quae est mater nostra*, id est omnium credentium. Et ecclesia significatur per Saram. Nam Sara interpretatur carbo. In carbone autem est calor & splendor: & sic in ecclesia seruat charitatis & splendor honestatis. Tropologicè Hierusalem est anima. Primo quia sursum debet esse per affectionem & amorem, non deorsum sed sursum eleuata in spiritualibus & caelestibus. Coloss. 3. *Quae sursum sunt* querite, &c. Et hoc ostendit natura hominis quia erectus est. Aug. Non discrepet cor tuum à facie tua, ut facies tua sursum: cor autem deorsum. Sciendū tria alleuiāt animam sursum. Primum poenitētia: quia naturaliter leue ascendit, & hoc facit poenitentia. Euseb. Vnusquisq; fidelium confessione facta sentit se naturaliter leuiatum. Ratio, quia peccatum grauat. Psal. 37. *Iniquitates meae supergressae sunt caput*, &c. Secundū est eleemosyna. Ratio, quia ea quae sunt puriora sursum situantur, impura deorsum. Prouer. 15. *Caelum sursum*, terra deorsum. Sed eleemosyna purificat. Luc. 11. *Date eleemosynam & omnia munda sunt vobis*. In seipso mundat à culpa. Eccle. 30. *Miserere animae tuae placens deo*. Isidorus: *Quid prodest alium pascere, si tamē propria anima pereat fame?* In proximo delet à poena. Tertium est orationis instantia. Damasco. *Oratio est mentis in deum eleuatio*, scilicet quando est feruens. Psal. 140. *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo*. Secundo Hierusalem interpretatur pacifica: & sic anima debet esse pacifica. Primo cum deo, sed non sic peccatores sunt pacifici. Isaia 48. *Non est pax impiis* dicit dominus. Quia ubi odium ibi non est pax. Ecclesiastici 12. *Aliquisimus odio habet peccatores*. Secundo in seipso, & sic non sunt pacifici peccatores. Psal. 37. *Non est pax oculis meis à facie peccatorum meorum*, scilicet in conscientia. Prouer. 25. *Tecta perstillantia in die frigoris, & litigiosa mulier comparantur*. Sed boni. Psal. *Pax multa diligentibus legem tuam*. Tertio cum proximo. Rom. 12. *Si fieri potest cum omnibus hominibus pacem habentes*: quia aliquādo non potest pax fieri cum malis, sed bellum propter deum. Matth. 10. *Non veni mittere*

ENARRATIO LII.

264

mittere pacem sed gladium. Pacem, si cum malis. Aug. ad Bonifacium: *Bellum excitatur aduersus malos ut pax acquiratur*. Ideo dicit Apostolus: *Quantum ex vobis est, ad ostendendum quod debet esse in preparatione animi, ut homo sit paratus ex parte sua habere pacem cum proximo si expedit*. Vel dicit quantum ex vobis est, ad ostendendum quod debeat esse spontanea & non coacta: ut quis coactus vel timore alicuius mali emeritis pacē seruet. August. in lib. de Civitate dei: *Pax est hominum ordinata concordia*. Tertio dicitur libera, & sic anima. Primo à peccati infirmitate. ad Roma. 6. *Liberati à peccato serui facti estis iustitiae*. Peccatum est sicut infirmitas gravissima quae tollit sensum, gustum & spiritum. Vnde etiam aliquando infirmitas facit aliquem fatuum & sic peccatū: vnde peccatores fatuis pueris comparantur. Grego. *Quid insanius quam pro modica delectatione carnis se obligare aeternis suppliciis?* Prouerbio. 12. *Vsquequo paruuli digitis infantia, & stulti ea quae sibi sunt nota cupiunt?* Quarto debet esse fructifera, quia mater nostra est. Ad modū enim matris debet concipere bonū propositū & parere opus bonū. Anagogicè per Hierusalem quae sursum est, intelligitur aeterna patria. In hoc quod dicit sursum est commendat eam à terra, & verè est sursum: quia in caelo empyreo. In hoc quod vocat eam Hierusalem commendat eam à pace. Interpretatur enim Hierusalem pacifica vel visio pacis. In hoc quod vocat eam liberam notat eius nobilitatē. In hoc quod dicit eam esse matrem nostram ostendit eius charitatē ad nos, eo quod multum debemus de ea sperare & eam amare. Circa primū nota circa hoc quod aliqua ciuitas in alto est sita, solent tria bona sequi. Primū est munditia quam constat esse in ea. Vnde Apoc. 21. *Nihil coquinatum intrabit in eam*. Zachar. 9. *Replebuntur electi quasi phialae in domo domini*. Secundum est sanitas quam constat esse in ciuitate illa: nullus enim ibi infirmatur vel moritur. Apoc. 21. ca. *Mors enim ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra*. Tertium est securitas: non enim patet accessus hostiū quādo ciuitas est sita in loco alto. Securissima est ciuitas ista. Nam in mundo isto non est securitas. Boni enim timent ne bonitatē suam periant. Iob 10. *Verebar omnia opera mea sciens quod non parceres delinquenti*. Mali trepidant ubi non est timor. August. *Timent illud quod non oportet, amant quod non decet, vane dolent & vanius gaudent*. Ideo ad Colossens. 3. capit. *Quae sursum sunt querite*, ubi Christus est in dextera dei

DOMINICA LAETARE,

sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Circa secundum: Aeterna patria dicitur Hierusalem, id est visio pacis. Luxta illud Isaia 32. Sedebit enim populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta. In mundo isto non est perfecta pax de malis. Hoc patet Isaia 48. Non est pax impiis dicit dominus. In bonis videtur esse pax. Psal. Pax multa diligentibus legem tuam. Sed secundum veritatem non est illis perfecta pax. Quomodo enim aliquis habet pacem in domo sua qui malam habet uxorem, & quinque filios querulosos qui nunquam fatiantur? Mala vxor caro est quæ litem & bellum habet cum spiritu. Vnde Rom. 7. capi. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mèris meæ. Et ad Gallath. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum. Quinque filij querulosi sunt quinque sensus. Eccle. 1. Non satiatur oculus visu, nec auris auditu impletur. Sic ergo in nobis pacem non habemus. Ad proximos etiam non habemus pacem perfectè, cum multa in eis videmus vnde perturbamur. Cum deo etiam non habemus perfectè pacem: quia cum frequenter offendimus: & quia multa sunt ab eo quæ nobis non placent. Sed in superna Hierusalem erit pax hæc triplex perfectè: quia voluntati dei in nullo discordabimus, & nihil displicebit nobis in illa sancta societate. Et corporibus nostris dānabitur perfectè. Psalmo trigesimo sexto. Et delectabuntur in multitudine Pacis, Circa tertij nota eius nobilitatem. cum dicit, *libera est*. Nota in superna Hierusalem multiplex est libertas. Prima à seruitute tyrannica. Christus enim qui verè deus est, ibi se habet vt sponsus & amicus. Ioan. 25. Iam non dicam vos seruos sed amicos. Secunda libertas erit à seruitute peccati, quia ibi erit annus iubileus perpetuus quantum ad electos. In anno enim iubileo omnia libere dimittentur: vt habetur Leuit. 25. Tertia libertas erit à carcere corporis, qui carcer a deo sordidus est, vt per fenestras lutum exeat. De quo carcere Romanorum septimo: *Quis me liberabit de corpore mortis huius?* Psalmus: Educ de carcere animam meam. Quarta libertas erit à miseria huius exilij. Apocal. 21. Abstergit deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum. Circa quartum in hoc quod dicit, Mater nostra est, ostendit nobis quod ciues huius ciuitatis Hierusalem nos ideo amant vt à nobis amari debeant. Mater enim amat & amatur: amat enim filios suos, quia carè comparauit eos. Filij etiam amant matrem ea de causa: quia multa passa est pro eis. Thobi. 4. Honorem habebis matri

ENARRATIO LI.

265

matri tuæ omnibus diebus vitæ eius. Memor enim esse debes quæ & quanta passa est pro te in vtero suo. Sic sancti qui sunt in superna Hierusalem multa passi sunt pro peccatoribus. Non tantum dolorè passa est mater tua pro te quantum Christus in cruce. Multum enim passus est Paulus & Petrus, & alij sancti pro peccatoribus. Zelus enim quem habebat circa circumcisionem peccatorum eos occidit. Ideo multum sunt diligendi ab his qui sunt in ecclesia militante. Et festa eorum debent in magna reuerentia laudari. Et magnam fiduciam habere debent ad eos sicut filia in matre. Quia apostoli & sancti martyres, atque prædicatores qui nos præcesserunt, ipsi prægenuerunt nos in fide Christi sua doctrina, & suis scriptis atque exemplis. De qua generatione dicit Apostolus ipsis Corinth. 1. ad Corinth. 4. Per euangelium vos genui. Ideo subdit: *Latere sterilis quæ non parit*, id est peccator qui non parebit filios bonorum operum, quasi diceret: Quia nunc est tempus gratiæ & penitentiae. Erumpet & clamabit, scilicet in gaudium & præmii iucunditate. Pro quo scièdit hæc Dominica vocatur Dominica lætitiæ. Ideo totum officium missæ incitat ad lætitiā: quod patet primo per introitum: *Latere Hierusalem, &c.* Isaia ultimo: Sicut enim pater duos filios per desertum veniens in medium montis dicit: *Lætami quia sumus in medio*. Et sic deus pater hodie in toto officio. Reuera lætandum. Iudor de summo bono: *Qui futura vitæ præmia diligenter cogitat, omnia mala æquanimiter tolerat*. Nota multa genera hominum lætantur. Primo captiui in carcere de liberatione. Et sic nos. Isaia quinquagesimo quinto: *In lætitia egrediemini & cum pace deducemini, scilicet de captiuitate Babylonica*. Et hoc figuratur in tribus dominicis præcedentibus, vbi agitur de vexatione diabolica. Et sic nunc sumus liberati. Nā vitulus ligatus salit cum soluitur. Psal. 106. *Eduxit eos de tenebris & vmbra mortis: & vincula eorum dirupit*. Secundo lætantur errantes de cognitione viæ, & cæci de illuminatione, & sic nos. Sapient. 5. *Errauimus à via veritatis, &c.* primæ Petri secundo: *Eratis sicut oves errantes, sed conuersi nunc estis ad pastorem & episcopum animarum vestrarum. Et cæci illuminati sunt*. Psal. 96. *Lux orta est iusto & rectis corde læticia*. Tertio pauperes lætantur de inuentione pecuniæ & burse, & sic de alijs. Et sic nos inuenimus thesaurum scientiæ & sapientiæ. Psal. Videat pauperes & lætetur: quærite dñm & viuet anima vestra. Verè peccatores sunt pauperes. Eccl. 9. *Qui in vno peccato*

DOMINICA LAETARE,

multa bona perder. Matth. 12. Simile est regnum caelorum the-
sauo abscondito in agro. id est filio dei in carne abscondito, &c.
Quarto quādo sterilitas cessauit, & sic nos in epistola ad Gal. 4.
Laetare filia quae non parit. Lucae 1. Amici gaudebant cum Eliza-
beth: quia sustulit opprobriū in Israël. Quinto, quando pestilen-
tia cessauit. Hierem. 9. Mors intrauit per fenestras nostras, scilicet
et sensum. Luc. 15. Epulari & gaudere oportet, quia frater tuus
hic mortuus erat, &c. Ideo hodie mors expellitur. Sexto, quādo
seruus à malo seruitio ad bonum venit laetatur, & sic nos Ioan.
8. Qui facit peccatū seruus est peccati. 2. Petri 2. A quo quis supe-
ratur huius & seruus est. Sed tunc habemus bonum seruitium.
Psal. Iubilatē deo omnis terra: seruite domino in letitia. Figura-
tur Matt. secūdo. Reges giuui sunt de inuentione stellae perditae.

DE EODEM, ENARRATIO LII.

DE EVANGELIO.

Hic est verè propheta. Ioan. 6.

ISTI homines quinque panum miraculo illuminati, veritatē
cognoscunt & dicunt: Hic est verè propheta. Attende quod
dicit verè. Et iuxta hoc attendendum est quod sacra scriptura
sub attestatiōe veritatē nobis insinuat humanam fragilitatē,
angelicā charitatē, diuinam autoritatē, diabolicā impo-
tentiā. De primo Eliaē 40. Verè foenum est populus, excicata
est foenum & cecidit flos, id est pulchritudo carnis vel gloria
mundana. O quā miserabile est, hodie homo per transitoria
vitam virefcit, cras per mortē vel adhuc hodie sicut foenum are-
fcit. Mat. 6. Si foenum agri quod hodie est, cras in clibanū mit-
tur: deus sic vestit, &c. Vbi ergo est flos impiorum temporalis,
quādo quasi foenum aridum mittetur in clibanum ignis. Aug.
Florēt in seculo, arefcunt in iudicio, & post ariditatem in igne
mittentur. O domine deus si foenū est homo: ergo cibus est in-
mentorū. Certè sic. Peccator enim cibus dæmonum spiritua-
liter est. Iob. 40. Ecce Behemoth quem fecit tecum foenū quasi
bos comedet. Behemoth est diabolus: quia interpretatur animal
aut bestia. Psal. 73. Ne tradas bestiis animas confitentium tibi.
De secundo Actu. 12. Nūc scio verè quia misit dominus angelū
suū & eripuit me de manu Herodis. Herodes est diabolus de cuius
manu frequenter nos eripit angelus. Psal. 33. Immitter angelus
domini in circuitu timentium eum & eripiet eos. Verè autem
eripit nos in morte dum per angelum de carcere huius mundi
educimur. Luc. 16. Factum est autē vt moreretur mendicus &
portaretur ab angelis in sinū Abrahae. Tunc per angelū primū
& secundam custodiam dæmonum euadimus. Primam quam
habent contra venientes. Secundam quam habent contra deco-
dentes. Psal. 141. Educ de custodia animam meam, &c. His tran-
sitis porta ferrea. id est aditus caeli vltro aperitur. Ferrea dicitur
propter firmitatē. Psal. 147. Quoniam confortauit seras porta-
rum tuarū. Aug. Hierusalem secura esto, securè lauda, sine fi-
ne lauda, fortiter clausae sunt portae tuae, nō exit amicus, non in-
trat inimicus. De tertio dicitur. *Hic est verè propheta.* Mirabatur
de potestate quam faciebat in quinque panibus, & non miran-
tur homines, de potestate quam adhuc hodie dominus ostendit
in omnibus panibus mundi quos de paucis granis multiplicat.
Possunt etiā quinque panes hordeacei quinque partes poeniten-
tie signare quae sunt contritio, confessio, ieiunium, oratio, elemo-
syna, quibus animae nostrae optimè confortantur. Figuratur.
3. Reg. 19. vbi dicitur: Angelus ostendit Heliae subcinericiū
panē & vas aquae, de quo comedens & bibēs ambulauit in forti-
tudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus
vsq; ad montē dei Oreb. Panis subcinericius poenitentiae signi-
ficat. Poenitentes enim in cinere poenitere solent. Luc. 2. Olim
in cinere & cilicio sedentes poeniterent. Et quia poenitētia cum
lachrymis fieri debet, ideo vas aquae ad caput ostenditur. Hier.
15. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontē lachry-
marum, & plorabo die ac nocte. Quadraginta sunt quater de-
cē: quadraginta ergo dies significant totum tempus quo secun-
dum legem quatuor euangelistarum & decē mandatorū bene
viuendo ambulare debemus vsq; ad montem caelestis patriae.
Oreb enim mēsa interpretatur. Luc. 22. Ego dispono vobis sicut
disposuit mihi pater meus regnū, vt edatis & bibatis super mē-
sam, &c. De quarto Esa. 37. Verè enim domine desertas fecerūt
reges Assyriorū terras: & deos earū dederūt igni. Reges iniquo-
rū sunt dæmones. Iob. 41. Ipse est rex super omnes filios super-
biae: Terra signat ecclesias Christi quae sunt plures particulares:
licet vna sit vniuersalis. Sed qui sunt dij: deus bonus est, potens
est, sapiens est. Boni ergo & potentes & sapientes per deos figu-
rantur. Psal. 81. Ego dixi dij estis, &c. Exod. 7. Ecce constitui te
deū Pharaonis. Diabolus quoque ait Gene. 3. Eritis sicut dij, &c.
Bernard. O maligne, o maliuole, ad quid eis similitudo huius vi-
tae & scientiae profunt. Certè sunt sicut dij recti, iusti & veraces.
Tales deos saepe dæmones igne iniquitatis succendunt. Legitur

ENARRATIO LII.

266

portaretur ab angelis in sinū Abrahae. Tunc per angelū primū
& secundam custodiam dæmonum euadimus. Primam quam
habent contra venientes. Secundam quam habent contra deco-
dentes. Psal. 141. Educ de custodia animam meam, &c. His tran-
sitis porta ferrea. id est aditus caeli vltro aperitur. Ferrea dicitur
propter firmitatē. Psal. 147. Quoniam confortauit seras porta-
rum tuarū. Aug. Hierusalem secura esto, securè lauda, sine fi-
ne lauda, fortiter clausae sunt portae tuae, nō exit amicus, non in-
trat inimicus. De tertio dicitur. *Hic est verè propheta.* Mirabatur
de potestate quam faciebat in quinque panibus, & non miran-
tur homines, de potestate quam adhuc hodie dominus ostendit
in omnibus panibus mundi quos de paucis granis multiplicat.
Possunt etiā quinque panes hordeacei quinque partes poeniten-
tie signare quae sunt contritio, confessio, ieiunium, oratio, elemo-
syna, quibus animae nostrae optimè confortantur. Figuratur.
3. Reg. 19. vbi dicitur: Angelus ostendit Heliae subcinericiū
panē & vas aquae, de quo comedens & bibēs ambulauit in forti-
tudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus
vsq; ad montē dei Oreb. Panis subcinericius poenitentiae signi-
ficat. Poenitentes enim in cinere poenitere solent. Luc. 2. Olim
in cinere & cilicio sedentes poeniterent. Et quia poenitētia cum
lachrymis fieri debet, ideo vas aquae ad caput ostenditur. Hier.
15. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontē lachry-
marum, & plorabo die ac nocte. Quadraginta sunt quater de-
cē: quadraginta ergo dies significant totum tempus quo secun-
dum legem quatuor euangelistarum & decē mandatorū bene
viuendo ambulare debemus vsq; ad montem caelestis patriae.
Oreb enim mēsa interpretatur. Luc. 22. Ego dispono vobis sicut
disposuit mihi pater meus regnū, vt edatis & bibatis super mē-
sam, &c. De quarto Esa. 37. Verè enim domine desertas fecerūt
reges Assyriorū terras: & deos earū dederūt igni. Reges iniquo-
rū sunt dæmones. Iob. 41. Ipse est rex super omnes filios super-
biae: Terra signat ecclesias Christi quae sunt plures particulares:
licet vna sit vniuersalis. Sed qui sunt dij: deus bonus est, potens
est, sapiens est. Boni ergo & potentes & sapientes per deos figu-
rantur. Psal. 81. Ego dixi dij estis, &c. Exod. 7. Ecce constitui te
deū Pharaonis. Diabolus quoque ait Gene. 3. Eritis sicut dij, &c.
Bernard. O maligne, o maliuole, ad quid eis similitudo huius vi-
tae & scientiae profunt. Certè sunt sicut dij recti, iusti & veraces.
Tales deos saepe dæmones igne iniquitatis succendunt. Legitur

FERIA II. POST LAETARE.

quod Chaldaei ignem pro deo colentes per hoc deū situm potētissimū probauerunt, quōd omnes alios deos consumeret. Dein de alia gens idolum suum aqua impleuit, & foramina parua in ipso faciens cera obstruxit: & sic aqua erūpens ignem extinxit. Sic nos aqua gratiæ & contritionis impleti extinguere debemus ignem vitiorum per foramina lachrymārium oculorum. Greg. Extinguamus stertibus peccata: & dignis pōnitentiæ fructibus vt per culpas tempora indulta non pereant.

FERIA II. ENARRATIO LIII.

Nolite facere domum patris mei, domum negotiationis. Ioan. 2.

Matth. 21. Marc. 11. & Luc. 19.

Peregrini & mendici solent petere eleemosynam in honorum sanctorum quorum limina frequentant, & in quibus nominibus sperant exaudiri. Spiritualiter. Et sic nos mendici. Psal. 85. Quoniam inops & pauper sum ego. Et Psal. 38. Peregrinus sum apud te sicut omnes patres mei. Ergo quicquid debemus habere, debemus petere a deo. 1. ad Corint. 4. Quid habes quod non accepisti a deo, quasi diceret nihil. Ergo debemus petere in nomine illius in quo speramus exaudiri, scilicet in nomine Iesu: Ioan. 16. Quicquid petieritis in nomine meo fiet vobis. Act. 4. Non est nomen sub cœlo datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. &c. Quod considerauit Dauid dicens. Propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo, multū enim. Psal. 24. Et sic petit ecclesia hodie: Deus in nomine tuo saluum me fac: & in virtute tua iudica me. Exaudi deus orationem meam. Ps. 53. Nota hunc psalmum fecit Dauid cum fugit a facie Saül. 1. Reg. 23. Et in desertum Ziph. Tunc Ziphari venerunt ad Saül, dicentes: Dauid ecce latitat apud nos in colle Achile. ecce nunc veni, & sicut desiderauit anima tua vt descenderes descēdemus autem erit, vt tradamus eum in manus tuas. Dixitq; Saül: Benedicti vos a domino, quia doluistis vicem meam. Abite ergo oro, & diligentius preparate & curiosius agite, & considerate locum vbi sit pes eius velociter: vel quis viderit eum ibi vbi dixistis, & reuertimini ad me vt vadā ad rem certam vobiscum, quōd etiam si in terrā se obstruxerit, perscrutabor eum in cunctis millibus Iuda. At illi surgentes abierunt in Ziphante Saül, & Saül post eos: & nuntiatum est Dauid, & fugit in desertum Maon. & fecit psalmum istum in fuga. Item peregrini etiam solent accedere talia loca vbi inueniunt personas eis eleemosynas prastantes. Et sic nos debemus petere in loco scilicet

ENARRATIO LIII.

267

scilicet vbi deus sit, s. in templo. Psal. 70. Dominus in templo sancto suo. & sic inuenit eum mater eius. Luc. 2. Ibi debemus eum petere. Et sic Salomon. Prouer. 30. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria. Et sic facit ecclesia in collecta: Præsta quæsumus omnipotens deus, vt obseruationes sacras annua deuotione placeantes & corpore tibi placeamus & mente. Licet deus vbiq; sit, tamen specialiter promittit nos exaudire in templo: & sic Salomon petiit sapientiam & exauditus est, vt patet in epistola. 3. Reg. 3. ita quōd audiuit orationis Israël iudicium iustum quod iudicasset, & timuerunt regem videntes sapientiam dei esse in eo. Et hoc acquisiuit ex eo quōd decorauit domum domini. Et sic nos debemus honorare domum dei, vt eo citius exaudiamur. Psal. 92. Domum tuam domine decet sanctitudo, &c. Et hoc docet dominus in euangelio: inueniuntur. Primo paternæ habitationis munditia affectata. quod vendentium probat eiectio, ibi: *prope erat Pascha, &c. Secundo tangitur internæ aduertentiæ expressio, ibi: Responderunt ei, &c. Tertio tangitur supernæ conuersationis euidentiā demonstrata, ibi: Numquid autem esset Hierosolymis. De primo dicitur: Vbi prope erat pascha Iudeorum, & ascendit Iesus Hierosolymam. Vbi sciendum quōd euangelista volens ostendere quomodo Saluator domum sui patris mundauit, præmittit quomodo mūdandū ad passionem suam legem voluit obseruare, Matt. 5. Non venit quōd in tribus solennitatibus in anno Iudæi videbantur conuenire in Hierusalem, s. in pascha, pentecoste, & in festo tabernaculorum. De vltimis duabus dispensabatur cū illis qui a remote erant, sed de prima nequaquam. Hanc legem obseruans venit in Hierusalem Christus. Ad exemplum ergo eius debemus sollicitè diuina præcepta obseruare. Secundū Alchuinum videtur quod homines non ascendunt ad festiuitates dei, neq; celebrant pascha siue festa, cū tamen dei filius deum patrem in his honorauit, hæc ille. Sed secundū euangelistam non simpliciter dicitur: *prope erat pascha, sed addidit: Iudeorum.* & hoc dupliciter de causa. Prima quādo aliqui festum aliquod sanctè & purè celebrāt, dicitur domino celebrare; alijs verò nō domino, sed sibi. Esa. 1. Kalendas vestras & solennitates odiuit anima mea. Iudæi ergo, quia non fructum animarū quærebant, sed suum lucrū tantum;*

FERIA II. POST LAETARE,

ideo dixit: *Pascha Iudaeorum*. Vel hoc dixit ad differentiam nostri paschatis: quia Iudaeorum fuit figurale; nostrum verò verum. 1. ad Corint. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus. *Et inueniunt in templo vendentes oves & boues & columbas, & numularios sidentes*. In quo notatur vitium sacerdotum domus dei polluentium.

Primo sciendum quod quia animalia praedicta non poterat de templo adduci; ideo sacerdotes cupiditate ducti stauerunt ea in templo, ubi erat altare thymiamatis, & candelabrum ubi homines orabant & doctores docebant; sed non in atrio sacerdotum ubi erat altare holocaustorum. Et hoc fecerunt ut de longinquo venientes non haberent excusationem de oblationibus omittendis, sed propter eos qui non habebant pecunias posuerunt ibi campores qui sub cautione tradebant pecunias, capientes aliqua munuscula parua, non pecunias ne viderentur facere contra legem. Deut. 23. Non foeneraberis fratri tuo ad vsuram pecuniam, quod tamè prohibuit dominus. Ezech. 22. Usuram & omnia superabundantiam non accipietis. Vnde de isto vitio auaritia sacerdotum dixit propheta. Esa. 56. ca. Pastores eius nescierunt intelligentiam; omnes in viam suam declinauerunt vnusquisque ad auaritiam suam à summo vsque ad nouissimum. Mystice boues vendunt qui scripturam sacram propter honorem praedicant. A bouibus sacra scriptura venit, id est à sanctis patribus qui portauerunt iugum domini. Oves vendunt qui opera pietatis propter vanitatem mundanam faciunt. Columbas, qui dona spiritus sancti vendunt & sacramenta. Act. 8. Pecunia tua tecum sit in perditionem. Numularij sunt qui dant beneficia propter retributionem temporalem. Heu quot sunt vendentes & ementes in ecclesia, quod conuenit Hier. 6. ca. A maiore vsque ad minorem omnes auaritia student. Amos 9. Auaritia in capite omnium & nouissimum eorum in gladio interficiat. Glo. super omnes sensus in capite, & sic in omnibus sensibus est cupiditas rerum temporalium: ut patet Inuentum. Ideo nunc sequitur duplex remedium contra vitium sacerdotum. Operis & oris, ut doceret eos qui curam habent ecclesiae, subditos verbo & facto debere corrigere. Primo remedium operis ponitur: cum fecisset quasi flagellum de funiculis omnes eiecit de templo. Oves quoque & boues & numulariorum effudit as & mensas subuertit. Vbi sciendum quod non solum animalia, sed etiam homines eiecit. Sed dices, quare non resistebat ei? Dicendum quod diuina virtus in illo facto operabatur quae operabatur in effectu quando volebat, sicut patet Ioan. 18. ubi prostrasse dicitur eos qui eum capere

ENARRATIO LIII.

268

capere volebant, sic & hic. Ex oculis enim eius quidam fulgur exibat qui eos terrebat quod ei resistere non audebant. Sciendum mystice secundum Aug. quod deus de peccatis nostris sumit materiam, vnde nos puniat. Ipsa enim protelatio peccatorum secundum quod peccata peccatis addantur, quidam funiculi dicuntur. Prover. 5. Funiculus peccatorum suorum constringitur. Et Esa. 2. Vae qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Sed dices, quare fecit flagellum de resticulis, cum solo verbo eos potuisset eiecisse. Respondetur secundum Aug. ut doceret quod ab ipsis erat flagellandus, ideo prior eos flagellauit. Secundo ad designandum multiplex flagellum peccatorum. Primum est flagellum correctionis leuiter verberas quo flagellatur iustus, sicut vestis flagellatur vnde de puluis excutitur. Psal. 37. Ego in flagella paratus sum. Nam dominus leuiter flagellat bonos, sicut puer flagellatur vt efficiatur doctus. Eccl. 30. Qui diligit filium assidue ei flagella. Hebr. 12. Flagellat dominus omnem filium quem recipit. Secundo reperitur flagellum punitionis vulnerans grauius. Et formatur de restibus peccatorum. Et sic Pharaon flagellatus est. Ps. 37. Multa flagella peccatoris. Reuera hic & alibi peccator flagellatur. Et dicitur multa multiplici de causa. Primo quia omnia cedunt ei in malum, Aug. in meditationibus: O misera fors flagitiosus hominis, siue bonum, siue malum pariter omnia sunt illi tormenta. Secundo quia singulis peccatis & singulis membris quibus homo peccat correspondent poenae singulae. Bernar. in quodam sermone qui incipit: Regio australis, gehennalis angustiae non habent meritum, non recipiunt interstitium, nesciunt remedium singulis excessibus, singulis membris quae fuerunt arma iniquitatis debetur poena. Attende autem quod si illa quae videbantur aliquo modo licita & quasi ad cultum dei ordinata de templo eiecerunt magis si inuenisset illicita. Vnde Beda: Quid ergo fratres mei quid putamus dominus faceret, si rixis desiderentes, si fabulis vacantes, si risu dissolutos vel alio quolibet scelere repererit irretitos. Hec ille. Vnde apostolus tales reprehendens. 1. Corint. 11. dicit: Nunquid domos non habetis, scilicet ad agendam vel loquendam secularia, aut ecclesiam dei contempnitis. Et Hier. 2. Quid est, quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Esa. 26. In terra sanctorum iniqua gessit: & non videbit gloriam domini. Et quia templum dei ciuitas dicitur. Psal. 86. Fundamenta eius in montibus sanctis. Ideo metuenda est sententia apostoli. 1. Corintio. 3. dicens: Si quis templum domini vio-

FERIA II. POST LAETARE.

lauerit disperdet illum deus. Et sententia iudicis, dicentis: Disperdet de ciuitate domini omnes qui operantur iniquitate. Remedium oris ponitur cum subditur: *Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferite ista hinc, & nolite facere domum patris mei domum negotiationis.* Zachariae 14. Non erit ultra mercator in domo domini. Et dicit in textu: *domum patris, & non mei, ad demonstrandum honorem patris.* Ioan. 8. Ego honorifico patrem meum, &c. Aug. In oratorio nemo aliud agat nisi id ad quod factum est. Principaliter tamen negotiationes non debent fieri in domo dei: vt habetur. 6. decretalium de immunitate ecclesiarum & religionum locorum, ca. decet domum domini: vbi dicitur: Cessent in ecclesiis earum; cymiteris negotiationes, praecipue nudinarum ac fori cuiuscumque; tumultus, &c. Nota negotiatio prohibetur. Primo quantum ad statum, & sic clericis prohibetur saltem quantum ad lucrum & ad cupiditatem. Primo propter frequentia vitia inde prouenientia. Prover. 20. Malum est, malum est dicit omnis emptor, & cum recesserit tunc gloriabitur. Secundo retrahit a curis spiritualibus. 2. Timoth. 2. Nemo militans deo implicat se negotiis secularibus, &c. Secundo quo ad locum vt in templo, & hoc propter fraudulentiam. Vnde Leo Papa, Difficile est inter vendentis & ementis commercium non interuenire peccatum. Apocal. 13. Et ne quis posset emere nisi qui habeat characterem aut nomen bestiae, id est fallaciam verborum vel rerum. Vbi sciendum quod solo verbo istos amouit: quia simoniaci primo fugadi sunt de ecclesia per excommunicationem, & quia quandiu viuunt possunt se conuertere, non sunt despicendi. Si vero non conuertantur, tunc non solum sunt fugandi, sed & ligandi cum illis. Matth. 21. Ligatis manibus & pedibus, &c. Attende autem Matth. 21. dicit: *Nolite facere domum meam speluncam latronum.* Hic vero dicit: *domum negotiationis.* In hoc fecit sicut bonus medicus, qui primo a leuioribus incipit, postea dura proponit. Vnde Christus qui hoc factum egit secundo dicit: *Et hoc factum quod hic enarratur de expulsione, ideo primo eos non latrones vocat, sed negotiatores.* Sed quia ex eorum duritia a tali negotiatione non cessabant, ideo dominus alia vice vocat eos latrones. Sciendum quod licet Iudaei Christum persequebantur ex eo, quia dicebat deum patrem suum, vt habetur. Ioan. 5. tamen in hoc loco de hoc non sunt turbati quod deum dicebat patrem suum: quia ibi intellexerunt quod diceret se filium dei naturaliter, hic vero quod solum se diceret filium adoptionis. Recordati vero sunt

ENARRATIO LIII.

259

sunt discipuli eius quia scriptum est: *Zelus domus tuae comedit me.* Zelus dicitur quandam intentione a moris, quia intente deum diligens nihil sustinet quod amori suo repugnet. Et inde est quod viri intente diligentes uxores suas, qui nec eis sustinet aliorum consortium vt pote amori contrarium, zelotypi dicuntur. Illi igitur zelum dei habent qui nihil patienter contra honorem dei quem maxime diligit, sustinent. 3. Reg. 19. zelo zelatus sum pro domino exercituum. Sic & nos pro decore domus dei zelus comedit, dum si quid contrarium fieri videmus, studemus etiam quatumcumque chari nostri sunt qui haec faciunt remouere, non timetes propter hoc aliqua mala perpeti. Vnde glo. Bonus zelus est feruor animi quo mens abiecto timore pro defensione veritatis accenditur. Ab eo comeditur qui qualibet praua quae viderit corrigere fatagitur: si nequit, tolerat & gemit. Vnde Bernard. super Cantic. sermo. 12. Etenim si amares dominum Iesum toto corpore, tota anima tua & tota virtute, nunquid si videres ei iniurias contempsumque inferri, nullatenus a quo animo, posses sustinere? Sed mox recepto spiritu iudicij & spiritu ardoris & tantam potens erapilatus a vino repletus zelo Phinees, dices cum David: *Tabeescere me fecit zelus meus, quia oblitus sunt verba tua inimici mei.* Et cum domino: *zelus domus tuae comedit me.* Haec ille. Vnde Aug. in persona Christi dicit: *Quoniam zelus domus tuae comedit me, id est quia persecutus sum in illis iniquitatibus ipsorum, non patienter tuli quos sic corripui: quia quae sui gloria tua in domo tua: quae flagellauit in templo male versantes. Vbi zelus domus tuae comedit me, dixerunt enim: Hic alienus, hic hospes, hunc nescimus vnde sit: quod non diceret si agnosceret vnde sim, & si agnoscerent ea quae mandasti. Si enim inuenire illos seruantes mandata tua, zelus domus tuae comederet me.* Haec ille. Dixi secundo tagitur interna aduertentia expresso, quod interrogati probat praesumptio: cui subdit: *Respondent ergo Iudaei & dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis, quia haec facis quia Iudaei videntes Christum eos cum potestate eicere, mirabantur vnde sibi haec potestas data esset. Ideo potestatis tuae & autoritatis signum querunt, dicentes: Quod signum ostendis nobis, quasi dicerent: Non videtur hoc esse tui officij, nec credimus hoc tibi licere quod tanta potestate & autoritate nos expellis. Tu laeis namque familiare fuit signa querere, iuxta illud. 1. ad Cor. 1. Iudaei signa querunt. Et Psal. 73. Signa nostra non vidimus, &c. quia per ea vocati fuerunt ad fide & ad legem. Deut. vlti.*

Quadrag. Thef.

Y

FERIA III. POST LAETARE,

Non surrexit ultra propheta in Israël vt Moyses, &c. Et nõ quærebant signa à Christo vt crederent, sed quati desperantes quod signũ facere nõ posset, & sic eũ reprimeret & impedirent. Quia ergo prauè quærebant nõ dat eis signũ apertũ: sed occultũ. Sic sequitur: *Respondit Iesus & dixit eis, Soluite templum hoc & in tribus diebus excitabo illud*, vbi dominus prænũtiat primo mortẽ suã dicẽs: Soluite & nõ soluetur, ne intelligas mortẽ eius naturalem, nec dicit solue, ne intelligas seipsum occidisse: sed soluite quod nõ est imperãtis, sed prænũtiantis, id est soluetis vel permitteis, vt sit sensus: Soluite, id facite de corpore meo quod vultis, illud vobis expono. Dicit etiam notãter soluite, quia in morte Christi anima à corpore soluta est, aliter tamen illa solutio facta est, quã illorũ qui per incinerationẽ & putrefactionẽ soluitur quã Christus nõ sensit. Psal. 5. Nõ dabis sanctũ tuũ videre corruptionẽ. Fuit tamẽ anima eius à corpore separata. Secundo prænũtiat suã resurrectionẽ, dicens: *Et in tribus diebus excitabo illud*. Nõ dicit excitabitur vel excitabit illud pater, sed ego excitabo: quia propria virtute à mortuis surrexit. Nec tamẽ negatur quin pater eũ suscitauit, ad Gall. 1. Qui suscitauit Iesum à mortuis. Et in Psalm. 40. Tu autem domine miserere mei & refuscita me. Nec est in hoc cõtrarietas: quia est eadẽ virtus vtriusque. Sciẽdum autẽ est, quod ideo dicit de sua resurrectione, quia in ea maximẽ apparet virtus & potentia diuinitatis: quia puri hominis nõ est resuscitare: sed solius Christi qui est inter mortuos liber. *Dixerunt ergo Iudæi: Quadreginta & sex annis est ædificatũ, id est reædificatũ hoc templũ, & in tribus diebus excitabis illud?* Hoc dixerunt Iudæi, quia putauerunt Christũ de corporali tẽplo hoc dixisse, quod in tot annis fuit ædificatũ sub Zorobabel postquã reuersi fuerunt Iudæi de captiuitate, vel tẽplum quod Salomõ ædificauit, & in septimo anno cõpleuit, fuit ædificatũ 46. annis, vt dicit Origen, vt numeretur tẽpus ab eo die quo Dauid mentionẽ fecit de ædificatione templi cõsultans super hoc Nathan prophetã. 2. Reg. 7. vsque ad consummationem perfectam per Salomon. Nam ex illo die Dauid cœpit præparare materiã & necessariã ad ædificationẽ templi. Et sic hoc dictum consideretur quod extendit se ad numerũ 46. annorum: *Ille autem dicebat de templo corporis sui*. Corpus enim Christi templum est. Cuius ratio est: quia illud templum dei dicitur in quo deus habitat. Psal. 10. Dominus in tẽplo sancto suo. Ideo anima sancta dicitur tẽplum. 1. ad Cor. 3. Tẽplũ enim dei sanctũ

ENARRATIO LIII.

270

sanctũ est quod estis vos. Quia igitur in corpore Christi diuinitas inhabitat, ideo templũ vocatur corpus in quo habitat pleni tudo diuinitatis nõ solũ secundũ animã, sed etiã secundum corpus. Cũ ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat de corpore suo & crediderunt scripturæ & sermoni quẽ dixit Iesus ante resurrectionem suã & passionẽ. Hoc verò nõ intellexerunt propter duo. Primo quia per hoc ostẽdebat in Christo diuinitas. Aliter enim corpus eius non fuisset dictũ templũ, & hoc tunc tẽporis intelligere humanã capacitatẽ excedebat. Secundo, quia in hoc facit mentionẽ de passione & resurrectione: quæ nullus discipulorum adhuc audierat. Ideo Petrus alia vice audiens de eius passione scãdalizatus est, vt dicitur Matt. 16. Sed post resurrectionem quãdo aperuit eis sensum vt intelligerent scripturas: tunc plene cognouerunt eũ esse deum & hominem, & tunc recordati sunt, quia dicebat de templo corporis sui. Et sic crediderunt scripturæ prophetarũ. Osee 6. Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos. Dixi tertio tangitur super: nam cõuersationis euidentia demonstrata, quod credentiũ probat ostentio eũ subdit: Cũ autem Hierosolymis esset Iesus in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine videntes signa quæ faciebat. Sed diceres, cuiusmodi signa fuerunt hæc cũ hic de nullo legitur. Dicendũ quod nulla signa fecit Iesus tũc licet euãgelista nõ scripserit ista. Nã euãgelista multa sciẽter prætermiserunt de miraculis Christi quia tunc fecerit quod nõ possent scribi de facili. Vel dicendũ quod inter omnia alia miracula maximũ fuit, quod vnus homo tantam multitudinem hominũ solo flagello eiecit. Vitis his signis vel hoc signo multi crediderunt in eum. Vbi sciendum alij credunt propter signa vt isti. Et tales sunt grossiores quã qui propter solã doctrinã credunt sicut discipuli Christi. Ideo dicitur. 1. Corin. 14. Prophetiæ data sunt fidelibus & nõ infidelibus. *Iste autem Iesus non credebat seipsum eis*, id est sua secreta mysteria eis non reuelauit: sicut nec apostolis. Ioan. 36. Multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modũ. 1. Corin. 3. Non potui vobis loqui quãsi spiritualibus: sed quãsi carnalibus. Et ideo euãgelista signanter dicit: In nomine eius, in quo ostendit imperfectẽ eos credere. Et ideo non dicit quod crediderunt in eum: quia nondum credebant in eius diuinitatem: sed dicit in nomine eius, quãsi diceret: Illud quod de eo nominetẽus dicebatur, scilicet quod iustus & huiusmodi. Et isti secundum

Augustin. gerunt typum catechuminum: qui licet credant, tamen corpus Christi eis non datur. Quod sicut nemo conficit nisi sacerdos consecratus: ita nemo recipere illud debet nisi fuerit baptizatus. Subdit: *Eo quod ipse nosset omnes.* & quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine. ipse enim sciebat quid esset in homine. Vbi sciendum quod ratio quare se eis non credebat est: quia ipse perfecte cognouit eos. Ideo dictum est: *Eo quod ipse nosset eos, & hoc per potentiam diuinitatis.* Eccl. 23. Oculi domini sunt lucidiores super solem circumspicientes omnes vias hominum & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes. Licet enim homines cognoscent, aliqui tamen non certam cognitionem habere poterit de eis: quia homo non videt nisi ea quae apparent: deus autem intuetur cor. 1. Regum 16. Ideo non opus est Christo testimonio aliorum: cum certissime cognoscat per cordis intuitionem. Ideo dictum est: *Et opus ei non erat ut testimonium quis perhiberet de homine, imo ipsemet est testis.* Iob 16. Ecce in caelo testis meus, & conscius meus in excelsis. Christus etiam cognitione non solum ad exteriora ostendit, ideo addidit: *eo quod ipse sciret quid esset in homine, id est occulta cordis.* Prouerb. 15. Insuper nus & perditio coram domino: quanto magis corda filiorum hominum? Scire enim ea quae sunt in corde hominis est solius dei, qui solus corda plasmavit: non enim indigebat testibus ut propriorum plasmatum mentes addiscat. Plus etiam artifex nouerat quid esset in opere suo, quam ipsum opus quid esset in semetipso. Nam Petrus non nouerat quid in ipso erat quando dixit: *Tecum ero usque ad mortem.* Sed dominus nouerat quid esset in homine, dicens: *Prius quam gallus canter ter me negabis.* Quapropter secundum Beadam monemur, ut nunquam de conscientia nostra securi sumus, sed semper solliciti formidemus: quia quod nos latet aeternum arbitrium latere non valet. Confiteamur ergo plura & maiora peccata habere quam nosse putamus: ut maiorem quam credimus gloriam consequamur. Nota dicit in textu: *Eiecit de templo oues & boues & numularios effudit eas.* Pro quo sciendum multa genera hominum eiicientur de templo dei & de regno caeli. Primo eiicientur superbi qui intelliguntur per boues qui cornibus potentiam alios feriunt. Psalm. 100. Non habitabit in medio domus mea qui facit superbiam. Danie. 4. Haec est interpretatio sententiae altissimi quae peruenit super dominum meum regem. Eiicientur etiam ab hominibus

minibus & cum bestiis erit habitatio tua, i. cum demonibus. Psalm. 73. Ne tradas bestiis animas confitentium tibi. Et sic Lucifer eiecit est de caelo. Ezech. 28. Eieci te de monte sancto dei, & perdidisti Cherub. Esa. 14. Quomodo cecidisti de caelo Lucifer qui manes oriebaris? Et Luc. 10. Vidi Sathanam quasi fulgur cadentem de caelo. Secundo eiicientur auari qui intelliguntur per numularios. Hierem. 8. A minimo usque ad maximum omnes student auaritia. Et tales eiicientur. 1. Corin. 6. Auari regnum dei possidere non possunt. Ideo ait Iesus discipulis suis. Luc. 14. Nisi quis renuntiauerit omnibus quae possidet, non potest esse meus discipulus. Et Mat. 19. Quam difficile qui pecuniam amat regnum dei possidet. Ideo Luc. 12. Cauete ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiusque vita eius est ex his quae possidet. Tertio luxuriosi qui intelliguntur per columbas, quae est avis libidinosa. Quod figuratur Nume. 5. Omnis leprosus eiicientur de castris, & qui semine sinit pollutusque est super mortuo. Et ad Cor. 6. Fornicatores, adulteri & auari regnum dei possidere non possunt. Ideo Mat. 22. In resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli dei in caelo. Quarto hypocritae qui ponentur intelliguntur: qui exterius apparent in pellibus ouium. Mat. 7. intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Ibidem 23. Vae vobis scribae & pharisaei hypocritae, quia similes estis sepulchris dealbatis, &c. Apoca. 21. Nihil coinquinatum intrabit, &c. Et ibidem 22. Foras eant tales excommunicati extra palatium regni dei eiicientur. O beatas qui ibi non eiicitur. Psalm. 63. Beati qui habitant in domo tua domine. Ratio. Tob. 13. per omnes vicos eius cantatur alleluia. Sed damnati erunt excommunicati. Nam sicut excommunicationis non participamus in locutione, in diuino officio, nec in saluatione, nec in comestione: sic boni non participabunt malis in quatuor. Primo in locutione: quia facies eorum auersa erunt ab eis. Psalm. 43. Auertisti nos retrorsum post inimicos nostros. Et Lucae 16. Magnum chaos firmatum est in inter nos & vos. Secundo non in diuino officio. Esaia. 65. Serui mei laudabunt me praeter exultatione cordis: & vos clamabitis praeter dolore cordis, & praeter contritione spiritus ululabitis. Tertio non in saluatione: quia salutem non auerabunt eis. Psalm. 57. Latabitur iustus cum viderit vindictam. Quarto non in mensa. Esaia. 65. Serui mei comedent: vos autem esurietis: & serui mei bibent, & vos sitietis.

FERIA III. ENARRATIO LIIII.

Ascendit Iesus in templum. Ioannis septimo.

Consuetudo est boni serui si offendit dominum placat eum precibus. Spiritualiter nos offendimus deum peccatis nostris. Ideo debemus currere ad dominum placando eum precibus nostris. Hoc agit ecclesia in introitu: Exaudi deus orationem meam, & ne despexeris deprecationem meam, intende in me & exaudi me. Similiter in collecta: Sacrae nobis quæsumus domine obseruationis ieiunia pia conuersionis augmentum, & tuæ propiciationis continuum præsent auxilium. Sed quod sacerdos tenetur orare pro populo notum est, & figuratur Exod. 32. Moyses orauit pro populo qui peccauit in adoratione vituli: vt patet in epistola. Et Christus verus sacerdos secundum ordinem Melchisedech ascendit in templum materiale ad docendum, & in templum æternale pro nobis interpellandus: vt patet in hodierno euangelio cum dicitur, *ascendit Iesus in templum, &c.* In summa euangelij tria innuuntur. Primo doctrinæ Christi origo de supernis quod missio probat paternalis, ibi: *Iam die festo &c.* Secundo tangitur turbæ abiectio de interioris, quod solutio probat saluatoris, ibi: *Nonne Moyses dedit vobis legem &c.* Tertio ponitur essentia Christi origo de occultis, quod transmissio probat supernaturalis, ibi: *Dicebant ergo quidam ex Hierosolymis. De primo dicit: Iam die festo mediante Iesus ascendit in templum. Vbi sciendū quod Christus volens suæ doctrinæ originem ostendere, primo ponit eiusdem doctrinæ tempus & locum & admirationem turbarum. Tempus quidem dum ait: Iam die festo mediante, id est cum illius festi tot dies remanissent quot effluerant. Vnde cum per septem dies illud festum agebatur: dicitur hoc fuisse quarto die. Ideo autem in medio festi ascendebat, quia in principio omnes magis intenti sunt his quæ festi sunt. Boni quidam ad cultum dei, alij vero ad vanitates & lucra. Sed circa medium tempus Christus ascendebat, vt hi qui in principio festi ea quæ festi erant expediebant, magis parati essent ad doctrinam audiendam. Locus autem doctrinæ tangitur cum dicitur in templum, quod est locus aptus ad sanam doctrinam, & conueniens doctrinæ Christi sanctissimæ. E. a. 2. Venite ascendamus ad montem domini & ad domum dei Iacob. Item vt ostenderet se docere veritatem quæ calumniari non potest: ideo ascendit in templum. Ioannis 18. Ego in occulto locutus sum nihil. Admirationem verò turbarum ponit cum dicitur: *Et mirabantur Iudei dicentes: Quomodo hic literas scit cum non didicerit? Sciebant enim**

enim Iesum esse filium pauperis mulieris, & vt putabant filium fabri qui de labore suo vivebat. Vnde probabile videtur quod Iesus etiam de labore suo viuens non insisteret studio literarum, sed potius operi manuali: secundum illud Psal. 87. Pauper ego sum & in laboribus iuuenturæ mea. Et ideo cum audierunt eum docere & disputare mirabantur, dicentes: *Quomodo hic literas scit, &c.* Miramur quomodo scit legem, cum nemo scire eam valeat nisi qui legem legat. Nemo autem legem legere valet, nisi literas sciat. *Hic autem literas non didicit:* ideo mirandum est vnde nouerit legem. Hac tamen de causa mirabantur secundum glossam quia nemo intelligebat eum esse legis autorem & dominum. Qui se credere voluissent, nequaquam mirarentur si ille legem non nosset qui legem dedisset. Origo spiritualis doctrinæ ponitur cum subiungitur. *Respondit eis Iesus & dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me, &c.* Ista doctrina quæ est mea approbatiue & subiectiue, non est mea, scilicet per exercitium acquisitionis humanæ: sed eius qui misit me, id est data est mihi à patre, quia licet filius secundum naturam diuinam habeat eandem scientiam cum patre, tamen habet eam ab ipso patre. Secundum verò naturam humanam habet aliam scientiam, scilicet creatam: non tamen habet eam per exercitium acquisitionis humanæ, sed ab instanti conceptionis infusam: sic & soluta est questio qua quærebant. *Quomodo hic literas scit.* Vel aliter, si dixisset doctrinam quam ego doceo non est mea, nulla esset questio. Sed quod dicitur: *doctrina mea non est mea,* videtur contradictionem implicare. Sed hoc soluitur sic: quia hoc esse dicitur multipliciter. Ratio, quia sua doctrina aliquo modo dicitur sua, aliquo modo non sua. Si enim intelligitur de Christo filio dei, sic cum doctrina vniscuiusque nihil aliud sit quam verbum eius: filius autem dei cum sit verbum patris: sequitur ergo quod doctrina patris sit ipse filius. Istud autem verbum est suum per identitatem scientiæ: est autem non suum per originem. Vel quia non est verbum nullius, sed alicuius. Vnde Aug. dicit hic quod breuiter videtur dixisse. *Mea doctrina non est mea.* ac si diceret: Ego non sum à meipso. In quo hæresis Sabelliana confunditur: qui dicere nisi sunt ipsum esse filium qui est & pater. Vel mea doctrina quam ego pronuntio verbo creato non est mea, sed eius qui misit me patris, id est non est mihi data à meipso, sed à patre meo: quia etiam cognitionem filius per æternam generationem habet à patre. Math. 11. Omnia tradita sunt mihi à patre meo. Si verò intelligatur de Christo filio

FERIA III. POST LAETARE,

hominis, tunc dicit: Mea doctrina quam ego habeo secundum animam creatam, & profero ore corporis non est mea, i. non est mihi à meipso sed à deo, qui à omne verum à quocumq; dicatur à spiritu sancto est. Sic ergo secundum August. de tri. secundum illud quod dixit doctrinam suam, & secundum aliud quod dixit eam non suam, dixit eam secundum formam dei suam, & secundum formam serui non suam. Ex quo patet exemplum quod omnem modum cognitionis cum gratiarum actione recognoscimus esse à deo. 1. Corint. 4. Quid habes quod non accepisti. Si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? Subdit: *si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscat de doctrina vtrum ex deo sit an ego à meipso loquar.* Vbi probat doctrinam suam esse à deo, primo ex iudicio recte sententia. Vbi sciendum iudicio illius standum est, an aliquis bene operetur in arte aliqua qui est expertus in arte illa: sicut an aliquis bene loquatur Gallicè, est standum iudicio eius qui est peritus in lingua Gallica. Secundum hoc ergo dicit dominus illius iudicio standum esse an doctrina mea sit ex deo, qui est expertus in rebus diuinis. Talis enim recte potest de his iudicare. 1. ad Corin. 2. Animalis homo non percipit ea quae sunt spiritus dei, & c. Spiritualis autem iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur. Et quia vos alienati estis à deo: ideo non cognoscitis de doctrina vtrum ex deo sit. Sed si quis voluerit voluntatem eius, i. dei facere, iste potest cognoscere vtrum doctrina haec sit à deo: an ego à meipso loquar. Iste quidem à seipso loquitur qui falsum dicit. Quia sicut dicitur Ioan. 8. Qui loquitur mendaciam ex propriis loquitur. Ideo sequitur: *Qui à seipso loquitur gloriam propriam quaerit: qui autem quaerit gloriam eius qui misit illum hic verax est, & iniustitia non est in illo.* Probat id ex sua intentione, & ponit duplicem intentionem per quam intelligitur duplex origo doctrinae, dictum est enim aliquos loqui non à se. Loquitur autem non à se quicumq; studet loqui veritatem. Omnis enim cognitio veritatis ab aliquo est, per modum quidem discipline à magistro: per modum verò reuelationis à deo: sed per intentionem à reb. ad Rom. 1. Inuisibilia enim dei à creatura munda per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur. Quocumq; ergo istorum modorum cognitio aliqua habeatur non est hominum à se. A se autem loquitur qui ea quae dicit nec ex rebus, nec ex reuelatione, nec ex doctrina humana accipit: sed de corpore suo. Hier. 23. Visionem cordis sui loquuntur non de ore domini. Et Ezech. 13. Vae prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum & nihil

ENARRATIO LIIII.

273

nihil vident. Sic ergo confingere aliquid ex se fit propter humanam gloriam. Quia dicit Chrysofost. Qui aliquam prophetiam vult instruere doctrinam: propter nihil aliud hoc vult quam ut gloriam acquirat. Et hoc est quod dominus dicit probas doctrinam suam à deo: Qui à seipso loquitur de certa cognitione veritatis quae est ab alio, iste quaerit gloriam prophanam, propter quam & propter superbiam haereses & falsae opiniones introducuntur, & competit Antichristo. 2. Thessa. 2. Qui aduersatur & extollitur super omne quod dicitur deus. Qui autem quaerit gloriam eius qui misit illum sicut ego quaero. Ioan. 8. Ego gloriam meam non quaero, & c. hic verax est, quia doctrina mea continet veritatem, & iniustitia in me non est: quia alterius gloriam non usurpo. Et ut dicit August. Magnum nobis praeiuit humilitatis exemplum dum habitu inuentus est vt homo. Quaerit gloriam patris sui, non suam, quod & tu homo facere deberes: quando aliquid boni facis gloriam tuam quaeris: quando aliquid mali deo calumniam inferre meditaris. Patet autem quod gloriam suam non quaerebat: quia si fuisset adulatoris principibus sacerdotum, non fuissent ipsum persecuti. Sic ergo Christus & quicumque gloriam dei quaerit, habet quandam intentionem dei cognitionem. Matthaei 22. Magister scimus quia verax es. Et ideo dicit hic, *verax est.* In affectu autem habuit rectam intentionem. Vnde dicit: Et iniustitia non est in illo. Iniustitia enim est, quod vnus usurpat sibi honorem alienum. Gloria autem proprie solius dei est, qui ergo quaerit sibi gloriam exhiberi iniustus est. Dixi secundo tangitur turbæ abiectio de intentione, quod solutio probat saluatoris. *Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem, qui me quaerit interficere, quasi diceret: Qui vult alium sine causa: siue sine iussu dei interficere ille facit contra legem Moyse.* Exod. 20. Non occides: Potuissent enim Christo dixisse: Ideo doctrina tua non est à deo: quia mo à deo qui sabbatum non custodit. Hoc volens excludere, primo excusat se ex parte accusantium, quasi dicat: Dico & vos dicitis, quod doctrina mea non sit ex deo: quia legem non seruo sabbatum soluens: ramen vos non habetis potestatem me accusandi cum sitis in tali delicto. Vnde dicit: *Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem?* Act. 7. Accepistis legem in dispositione angelorum & non custodistis. Act. 15. Vt quid tentatis deum imponere iugum super ceruices discipuli

FERIA III. POST LAETARE,

lorum, quod neq; nos neq; patres nostri portare potuimus. Si ergo vos non seruatis legem, quare propter transgressionem eius uultis me interficere? Non enim propter hoc fecistis, sed propter odium. Alioquin si propter zelum legis feceritis, ipsi uos seruaretis eam. Sapient. 2. Circunueniamus iustum: quonia iustum illis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & morte turpissima condemnemus eum. Sequitur iniqua responsio turba: *Respondit turba & dixit: Daemonium habes, quis tunc querit interficere, quia si dicerent: Nos non conueniemus, & in hoc mentiuntur: quia quarebant mortem eius sicut postea effectu ostenderunt.* Glosa Remig. O scelus inexpiabile, & blasphemiam, neq; in hoc seculo, neq; in futuro dimittenda. Na peius fuit hoc dicere quam Christum occidere. Et namq; dicebant: *Daemonium habes, cum tantum solo imperio demonia expellebat.* Obturanda essent aures ad raram scelestam contumeliam, nisi ipsius domini addisceremus habere patientiam, neq; enim a furiosis turbatis ipse hec audiens turbatus est, sed in sua ueritate tranquillus permanens, non reddidit malum pro malo, nec maledictionem pro maledictione. Quibus sic respondere potuisset & dixisse: Vos potius demonium habetis: quia nisi pleni demonio fuissetis, tam peruersi deo loqui non potuissetis. Idcirco, *respondit eis, per rationem, dicens: Vnum opus feci & omnes miramini, quasi dicat secundum Remig.* Si tantum miramini in sanatione unius hominis: quantum miraretur mihi si omnia opera mea uideretis? an non legistis dictum patris mei: Omnia in sapientia fecisti, quae est sapientia patris nisi filius? Bonam enim rem fecerat quando sanauerat in sabbatho paralyticum, qui 38. annis decubebat. Et turbati sunt: quia non intelligebat eum autorem & dominum esse sabbathi. Nec destruxerat sabbathum hominem in eo sanando: quia propter salutem omnium hominum sabbathi custodia data est. *reperitur Moyses dedit uobis circumcisionem: non quia ex Moyses est, sed ex patribus, & in sabbatho circumcidit hominem. Si circumcisioem accepit homo in sabbatho ut non soluatur lex Moysi, ut quid mihi indignum: quia totum hominem sanum feci in sabbatho? In quibus uerbis dupliciter eos arguit.* Primo licet in humanis legibus posteriora prauidicent prioribus: tamen in diuinis priora sunt maioris autoritatis. Et ideo praecceptum factum Abrahae de circumcisione non prauidicat praeccepto Moyli de obseruatione. Multo ergo minus prauidicat mihi qui facio quod dispositum est a deo ante mundi constitutionem de salute omnium in sabbatho. Secundo quia

ENARRATIO LIIII.

274

quia Iudaei mandatum habebant ut nihil operarentur in sabbatho, & tamen operabantur ea quae ad salutem particularem erant. Dicit ergo, si uos (licet mandatum habeatis nihil operari in sabbatho) circumcisionem accipitis ipso die, quae est quaedam particularis salus: quia in particulari membro fit, & hoc facitis ut sic seruetur lex Moyli: ex quo patet ea quae ad salutem pertinent in sabbatho praetermittenda non esse. Ergo multo magis debet homo facere ipso die ea quae sunt ad uniuersalem salutem. Non ergo debetis mihi indignari, quia totum hominem saluum feci in sabbatho: quia ut dicit glosa, curatus est ut sanus esset in corpore: & credit ut sanus esset in anima. Et quod dicit, *propterea Moyses dedit uobis circumcisionem, &c.* hoc expresse non legitur nisi Exod. 12. ubi habetur: Omnis seruus empirius circumcidetur: non tamen ea dixit: quasi aliud instituens: quia non ipse primus accepit circumcisionis mandatum, sed Abraham, ut habetur Gene. 17. ubi ei dictum est a domino: Circumcidetur ex uobis omne masculinum, & circumcideris carnem preputij uestri: ut sit in signum foederis inter me & uos. Ideo dicitur, non quia ex Moyses est, sed ex patribus. Et sequitur: *Nolite iudicare secundum faciem, sed secundum iustum uultum iudicate.* Ubi dicit eos ad iustum iudicium sui & doctrinae suae, si quod sit a deo recte consideretur, quasi dicat: Nolite attendere ad illud quod non pertinet ad rem: quod sit quando amor uel odium attenditur, propter quae aliquando plus quam propter ueritatem iudicatis: sed iustum iudicium in ueritate, id est doctrina mea & factis meis iudicate secundum naturam rei in se. Et tunc inuenietis quod doctrina mea est a deo secundum ueritatem. Ubi sciendum quod iudicare secundum faciem intelligitur dupliciter. Nam iudex iudicat secundum allegata & probata. 1. Reg. 16. Homines uident ea quae parent: deus autem intuetur cor, sed in hoc potest esse deceptio. Ideo dicit: *Nolite iudicare secundum faciem, id est secundum illud quod statim apparet, sed diligenter inquirete rei ueritatem.* Job 29. *Cautam quam ignorabam diligenter inuestigabam.* Vel aliter: *Nolite iudicare secundum faciem, id est nolite accipere personam in iudicio.* Hoc enim prohibitum est Leuitici 19. Non consideres personam pauperis in iudicio, iuste iudica proximo tuo. Accipere autem personam in iudicio, est praetermittere iustum iudicium propter amorem, seu reuerentiam, seu timorem, aut conditionem personae quae non faciunt ad causam. Dicit ergo: *Nolite iudicare, &c.* Na quia Moyses apud uos habuit maiorem

gloriam quam ego, non propterea ex personarum dignitate feratis sententiam: sed à rerum natura, quia ea quae ego facio maiora sunt quam ea quae fecit Moyses. Sed norandum securum August. quòd ille non iudicat personaliter qui aequaliter diligit. Nā cum homines diuerso modo cum suis gradibus honoramus, timendū est ne personam accipiamus. Dixi tertio ponitur essentia Christi origo de occultis quod transmissio probat supernaturaliter dicens. Dicebant ergo quidam ex Hierosolymis: Nonne hic est quem querunt interficere? Ecce palam loquitur & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognouerunt principes quia hic est Christus? sed hunc scimus vnde sit. Christus autem cum venerit nemo scit vnde sit. Vbi circa originem Christi docentis primo ponitur dubium. Circa quòd sciendū quòd multi de populo sciebant principes querere mortem Christi. Et ideo cum vidissent eum palam docentem & principes arguentem, & ipsos ei non contradicere, crediderūt fortius ipsum esse Christum, trahentes argumentū ex facto principum qui non capiebant eum, cum tamen primo ad mortem quererent eum, quasi ipsi pro verò & de nouo haberēt, quòd ipse esset verè Christus, quasi ipsi promissus, & ideo ab eius persecutione cessassent. Ideo dicebant quidam ex Hierosolymis. Isti enim melius sciebant malitiam principum quam alij: quia manebant cum eis in eadē ciuitate. Nonne hic est quem querunt interficere toto conatu suo? Ioan. 5. Propterea persequebatur eum Iudaei, id est principes: quia haec faciebat in sabbatho. Danie. 13. Egressa est iniquitas à senioribus populi. Ecce nunc palam loquitur contra eos, vt patet: Nemo ex vobis legē facit, & tamen nihil ei dicunt & ipsum nō capiunt, quia repressi fuerunt diuina virtute. Haec est enim propria dei virtus quae malorum corda ab impetu suae malitiae reprimat. Prouerb. 16. Cum placuerint domino via hominis, inimicos quoque eius conuertit ad pacem. Et alibi: Cor regum in manu dei. Apparet etiam in hoc veritas sermonū Christi & salitas principū. cum enim deus diceret: quid me queritis interficere? Negauerunt dicentes: demoniū habes, quis querit te interficere? Sed quod principes negabant isti consentunt, & subdiderunt: Nunquid verè cognouerunt principes quia hic est Christus? quasi dicerēt videtur quòd sic: eo quòd desistunt ab eius persecutione. Veruntamen quia nō habebant certitudinē, sed tantū opinionem: ideo etiam arguebant ad contrarium dicentes: sed hunc scimus vnde sit: quia patriā eius scimus & genus, quasi hoc modo argutes: Christ⁹ dicitur

habere occultam originem, sed iste habet originem manifestā: igitur non est Christus. In quo apparet eorū amentia: quia supposito etiam quòd principes crederent Christo: nō tamen eorū sententiā ferunt, sed aliam corruptam protulerunt. Sed cum dicitur, tamen dicitur Michea. 5. Ex te Bethleem mihi egredietur qui sit dominator in Israël. Herodes autem nesciuit locum natiuitatis eius Iudaeis sibi dicentibus: quare tunc dicunt: Cum Christus venerit vnde sit, nemo scit. Dicendum quòd hoc habuerunt ex verbo Isaia 53. Generationem eius quis enarrabit? Sic ergo ex prophetis habent vnde sit secundum humanam originem, & ex eis habent quòd eum nesciant vnde sit secundum diuinam generationem. Consequenter ponitur secundo ipsius docentis origo. Cum subditur: Clamabat ergo Iesus docens in templo, & dicens: Et me scitis & vnde sim scitis, id est me noscitis secundū faciem: vnde sim, scilicet patriam meam, scitis. Etiam hoc dicit quantum ad eius originem. Et nota quòd clamor quandoque importat turbulentiam animi interius cōcitati, & talis clamor non competit Christo. De quo Isai. 42. Non clamabit neque accipiet personam, neque audietur vox eius foris. Ecclesia. 12. Verba sapientum sicut stimuli. Quandoque importat magnitudinē deuotionis, secundum illud Psal. Ad dominum cum tribularer clamauit, &c. Quandoque verò magnitudinē dicendorum, secundum illud Isa. 6. Seraphin clamabant alter ad alterum. Prouer. 2. Nunquid non sapientia foris clamat: & prudentia dat vocē suam? Et sic praedicatorum clamare monentur. Isaia 58. Clamare cesses, quasi tuba exalta vocē tuam. Subiungitur etiam quantum ad diuinam eius generationem secundum quam erat eis ignotus. Et à seipso non venit: sed est verus qui me misit quem vos nescitis, quasi dicat: Ante sui secundum diuinitatem, quam in mundum veni secundum humanitatem. Ioann. 8. Antequā esset mundus ego sum. Aliās non conueniret ei venire nisi antē fuisset. Et cum hoc ipso quòd venit nō venit à seipso, sed à patre qui eum promissit mittere. Exod. 4. Obsecro domine mitte quem misistis ex. Isa. 19. Clamabunt ad dominū à facie tribulantis, & mittet eis saluatorem & propugnatorē qui liberet eos. Ideo sequitur: sed est verus qui misit me, quasi dicat: Non ab alio, sed ab eo qui promissit & promissum adimpleuit: quia verus est, ad Ro. 3. Est autē deus verax, & ideo docet me veritatē loqui: quia à vero missus sum quem vos nescitis, quia deum animo vero nemo vidit. Ioann. 1. Deum nemo vidit vnquam. Et per consequens me

FERIA III. POST LAETARE.

non cognoscitis cum sim filius eius naturalis, aequalis ei in natura diuinitatis. Ego scio eum, quia ab ipso sum & ipse me misit. Et si dixero quia nescio eum, ero similis vobis mendax. Vnde sciendum quod omnes homines vident eum, vt dicitur Iob 36 sed tamen diuersimode: quia homines in vita ista vident eum per creaturas, Roma. 1. Inuisibilia dei a creatura mundi per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur. 1. ad Corinth. 13. Videmus nunc per speculum & in aenigmate: tunc autem facie ad faciem. Angeli vero & beati in patria vident eum immediate per essentiam. Mat. 18. Angeli eorum in caelis semper vident faciem patris mei, & c. 1. Ioan. 3. Videbimus eum sicuti est. Mat. 17. Nemo nouit patrem nisi filius. Filius enim dei videt eum excellentius omnibus, scilicet visione comprehensionis. Ioan. 1. Deum nemo vidit vnquam, scilicet, comprehensione. Et de hac visione loquitur hic dicens: Ego scio eum, scilicet, notitia comprehensionis. Item nota quod omnis cognitio est per aliquam similitudinem, cum nihil cognoscatur nisi prout similitudo cogniti est in cognoscente. Omne autem quod procedit ab aliquo habet eius similitudinem a quo procedit. Vnde omnes deum cognoscentes secundum diuersum gradum processionis eorum, habent diuersimode cognitionem eius. Anima ergo rationalis dei cognitionem habet secundum quod similitudinem eius participat: imperfectiori quidem modo ab aliis creaturis intellectualibus. Angelus autem quia expressiorem dei similitudinem habet cum sit signaculum similitudinis eius manifestius deum cognoscit. Filius perfectissimam dei similitudinem habet cum eius sit essentia & virtus cum ipso: & ideo perfectissimè eum cognoscit. Ideo dicit: Sed ego scio eum, in quantum, scilicet, cognoscibilis est. Cuius ratio est: quia ab ipso sum, quasi dicat: Habeo eandem naturae essentiam cum ipso per connaturalitatem. Vnde sicut ipse perfecte se nouit per essentiam suam: ita & per eandem essentiam ego scio eum perfecte. Sed vt ne referatur hoc ad missionem qua venit in mundum, igitur continuo subiicit: Et ipse me misit, ita quod primum, scilicet, ego scio eum, quia ab ipso sum, referatur ad Christi diuinitatem: sed secundum, scilicet, Et ipse me misit ad eius humanitatem. Sed quod ait: Si dixerò nescio eum, illud intro duxit propter duo. Nam creaturae intellectuales sciunt eum cuncti de longe & imperfectè, quia vnusquisque intuetur eum prout. Quicquid ergo deum cognoscit, potest absque mendacio dicere quia non

ENARRATIO LV.

non cognoscit eum in quantum perfecte cognoscibilis est. Filius autem deum patrem perfectissimè cognoscit, sicut perfectissimè se nouit, vnde non potest dicere nescio eum. Secundo quia cognitio dei, & maxime quae est per gratiam potest periri, sicut dicit illud Psal. 105. Obliti sunt deum qui redemit eos. Vnde potest dicere, nescio quandiu sum in vita ista: quia nemo scit vtrum amore vel odio dei dignus sit. Eccl. 9. Filius autem inamissibilem notitiam habet de patre. Vnde non potest dicere nescio eum. In hoc autem quod dicit ero similis vobis, mendax debet ibi accipi similitudo per creaturam, non enim mendaces essent si diceret se nescire deum: sed potius si se diceret deum cognoscere cum eum ignoret. Si autem Christus se eum non nosse diceret cum eum nesciat, esset mendax. Est ergo mendax qui dicitis vos cognoscere eum, cum tamen ipsum ignoratis. Quae dicitur ergo eum apprehendere: & nemo misit in illum manus: quia vnde venerat hora eius. Propter hoc enim quod dixit eis Iesus quod vos nescitis: irritati sunt Iudaei cum simularent eum scire, & ideo quae rebatur eum apprehendere ad occidendum. Sic hodie contingit quando mali cum de ignorantia notantur siue accusantur tanquam iter ferunt: & tanto magis irritantur quanto grauius indignantur. Sed tamen contra aliqui Christum in se habentes quaerunt per ipsum adhuc apprehendere. Cap. 7. Ascendat in palmam & apprehendat fructus eius. Vnde Apostolus ait: Sequor autem si quomodo apprehendam. Et sciendum quod non miserunt manus in illum ad occidendum. Primo quia virtute diuina sunt repressi, quonia voluntas necesse est vnica: a se, sed nocedi potestas est a deo. Vnde Iob 1. & 2. dicitur: quod Sathan non potuit Iob affligere nisi quantum permissum est sibi a deo. Secundo quia nodum hora captiouis eius a deo ordinata. Nam vt dicit Glossa: Sicut ante saecula praordinauit matrem Virginem de qua nasceretur: sic etiam praesciuit mortem & elegit quam pateretur: & tempus quando pateretur. Huius hodie remissiones cum in cruce pendens dixit: Consummatum est, & inclinato capite tradidit spiritum. De turba autem multi clamauerunt in eum, & dicebant: Christus cum venerit nunquid plura signa faciet quam quae hic facit: quasi dicat: Non est alius expectandus qui plura faciet, ideo firmiter tenendum est quod hic est Christus, & c.

DE EODEM, ENARRATIO LV.

Magnum est sanare hominem corporaliter, maius sanare spiritualiter, maximum sanare utroque modo, taliter

FERIA III. POST LAETARE,

Christus sanauit. Ideo dicit: *Totum hominem sanauit*, &c. Fuit enim verus medicus ad nos de cælo transfusus: vt omnes nostras infirmitates curaret. Psal. 102. *Qui sanat omnes infirmitates tuas.* Augu. Magnus de cælo venit medicus: quia per totum mundum vndique iacebat ægrotus. De isto ægrotato & medico qui totum hominem sanum fecit in sabbatho tria sunt videnda, siquæ sunt causæ infirmitatis, secundo quæ sunt remedia contra infirmitates, tertio quæ sint signa sanitatis. Circa primum notandis quod quedam infirmitas causatur in homine ex nimia comestione, & sic infirmus est homo de pomo vitæ: qui postquam comedit infirmitatem mentis & corporis incurrit. Istud etiam vitium gulæ in multis ostenditur, & ideo homo sæpe infirmatur. Eccl. 37. In multis escis non decrit infirmitas, imò tales gulosi sæpe moriuntur. Ibidem: Propter crapulam multi perierunt. Corpora enim pingua diu viuere non possunt. Tum quia sunt modici sanguinis qui est causa vitæ: tum quia calor naturalis sæpe per nimiam pinguedinem suffocatur: tum quia via spiritus sæpe ad mēbra præ nimia pinguedine impeditur, & sic mors sequitur. Secundo causatur infirmitas ex nimia in frigidatione. Sic peccatum mortale est frigida natura, ita quod ignem diuini amoris extinguit. Peccatum enim est aqua frigidissima quæ extinguit diuinum amorem. Hier. 6. Sicut cisterna frigidam facit aquam suam: sic frigidam facit malitia animam suam. Istud etiam frigus peccati facit hominem in bono opere pigrum. Prou. 20. Propter frigus piger arare noluit. Peccatum enim prohibet hominem arare, id est cor suum per contritionem scindere, & ipsum ferere per bonam operationem. Non solum autem peccatum facit animam frigidam, sed etiam congelatam, ita quod resolu post mortem non potest, sed calefieri potest per amorem. Eccl. 44. Frigidus ventus aquilonis flauit & gelauit crystallum ab aqua. Tertio causatur infirmitas ex nimietate corruptionis sanguinis. Sanguis nimis est abundantia terrenorum quæ est sæpe causa peccati. Psal. 72. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum. Sanguis putridus est ipsa carnalis concupiscentia quæ animam maculat: & coram deo putridam facit. De quo sanguine dicitur Isa. 1. Cum multiplicaueritis orationes vestras non exaudiam, manus enim vestre sanguine plene sunt. Osee. 4. Sanguis sanguinem tetigit, hoc fit quando vnum peccatum adducitur ad aliud. Quarto causatur infirmitas ex humorum, id est vitiorum corruptione. Psal. 13. Corrupti & abominabiles facti sunt in iniquitate.

ENARRATIO LV.

277

Iniquitatibus suis: non est qui faciat bonum, non est vsque ad vitium, id est Christum. Beata enim Virgo non fuit ab illa corruptione immunis: quia ex humore corrupto fuit generata, sed tamen sancta fuit nata. Christus autem de sancto sanguine fuit generatus, nos autem ex corruptione vitiosa sumus concepti, nati & educti. Secundo videndum est quæ sint remedia contra ipsas infirmitates. Circa quod notandum quod Christus quatuor remedia dedit per quæ istas infirmitates sanauit. Primum enim sanauit per dietam, quando 40. diebus & 40. noctibus ieiunauit. Nos etiam istam infirmitatem gulæ ieiunando & abstinendo sanare debemus. Eccl. 17. Qui abstinens est adiciet vitam. Vt verò nostra abstinencia sit nostra victoria & possit volare ad deum, debet habere duas alas, scilicet orationem & eleemosynam. Quando enim avis non habet alas in terra remanet, quando etiam habet tantum vnā alam velociter volare non potest: quando verò habet duas alas velociter volat. Sic etiam quando quis habet abstinenciam & nullam eleemosynam facit, nec aliquid orationem, tunc sua abstinencia manet in terra: quando verò habet vnum illorum parum volare potest. Sed si ieiunat & orat & eleemosynam dat, tunc ieiunium in cælum volat. Secundam infirmitatem Christus sanauit per sudorem, quando scilicet factus est sudor eius quasi guttæ sanguinis decurrentis in terram, vt dicitur Luc. 22. Ipse enim totus inflammatus erat igne amoris nostri qui ipsum sudare fecit, & nostram frigiditatem calefecit. Sic & nos etiam sudare debemus lachrymas emittendo. Tunc enim oculus sudat quando plorat. In isto autem sudore lachrymarum homo frigidus inflammatur. Vnde dicit Greg. de Magdalena, quod frigida venit, sed inflammata recessit. In isto etiam sudore lachrymarum spiritus sanctus libenter moratur. Gene. 1. Spiritus domini ferebatur super aquas. Isto etiam sudore lachrymarum diabolus contribulatur & submergitur. Psal. 73. Contribulasti capita draconum in aquis. Exo. 15. Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus. Tertiā infirmitatem Christus sanauit per minutionem, quando in manibus & pedibus suis, & latere minutionem fecit. Istā autem minutionem & nos facimus, quando venam nostram in confessione aperimus. De qua vena dicitur Pro. 10. Vena vitæ os iustorum, autem impiorum operit iniquitatem. Aliquando autem in minutione sanguis est putridus, aliquando superfluous, aliquando necessarius. Tunc autem est laudabilis minutio quando sanguis putridus extrahitur, superfluous diminuitur, & neces-

FERIA III. POST LAETARE.

farius feruatur. Sanguis putridus est amor peccati, iste totus est ab homine eiiciendus. Sanguis superfluus est amor mundi, quando quis amat diuitias & superfluitatem. Iste enim per eleemosynam est diminuendus. Sanguis necessarius est amor dei qui est causa vitae animae, & iste est seruandus. Quartam infirmitatem Christus sanauit per amarum medicinam sumptionem. Pl. 68. Dederunt in escam meam fel. &c. Istam medicinam amarum, & dolorem cordis nos recipere debemus, quae quāto erit amarior, tāto ad exprimendum malos humores erit virtuosior. Isa. 24. Amara erit porio bibentibus illa. Iste dolor assimilatur dolori torsionum & dolori parturientium, & dolori sententiam vnigeniti. Isti enim tres dolores sunt maiores quam inueniri possunt, & ideo scriptura dat nobis per haec intelligere: quod dolor peccati non debet esse paruus sed maximus. De duobus primis dicitur Isa. 13. Torsiones & dolores tenebunt, quasi parturiens dolebit. De tertio Hier. 6. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Tertio videndum est quae sunt signa sanitatis. Circa quod sciendum quod quatuor sunt signa sanitatis perfecta. Primum est appetitus ordinatus. Tria enim sunt quae appeti possunt, nocua, superflua & vtilia siue necessaria. Si post infirmitatem quis appetit nocua vel nimis superflua, manifestum est quod non est perfecte sanatus. Si vero appetit vtilia vel necessaria perfecte est sanatus. Sic spiritualiter nocua sunt male societates vel peccati occasionem quae sunt saepe causa peccati. Prouer. 13. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit, amicus stultorum efficietur similis. Superflua sunt diuitiae mundanae quae nimis superflua abundant. Illi igitur qui habent appetitum caninum terrena & superflua appetendo, perfecte sanati non sunt. De quibus dicitur in ps. 8. Fame patietur vt canes. Necessaria & vtilia sunt spiritualia ad quae apostolus nos hortatur dicens ad Coll. 3. Quae sursum sunt sapite, non quae super terram. Secundum signum est totius corporis & cordis fortificatio. Debent enim esse fortes in faciendo opera fortia. Phil. 4. Omnia possum in eo qui me confortat. In proficiendo de bonis ad meliora. Psal. 83. Ibi de virtute in virtute. patienter & perseueranter sustinendo aduersa. Heb. 12. In disciplina perseuerate, quis est enim filius quem non corripit pater? Tertium signum est coloris venustas. Illi enim qui habent viuidum colorem perfecte sanati sunt. Debet autem perfecte sanatus tres habere colores, iuxta illud Cant. 5. Dilectus meus candidus & rubicundus electus ex millibus. Debet enim spiritualiter sanatus candidum habere colorem per

ENARRATIO LVI. 278

per puritatem, rubicundum per charitatem, & lucidum per lucidam conuersationem. Et iste est color electus ex millibus, ille ex millibus eligitur, qui inter malos sancte & honeste conuersatur. Quartum signum membrorum leuitas & agilitas. Veri enim penitentes ad omnia dei mandata sunt valde agiles. Esa. 40. Qui sperant in domino mutabunt fortitudinem, assument pennas vt aquila, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient. Peccatores autem sunt valde ponderosi & graues, ita quod nec deus potest eos portare. Hier. 23. Vos estis onus, proteritiam quippe vos dicit dominus. Esa. 1. Laboravi sustinens. Nec etiam caelum potuit eos sustinere, sicut patet in Lucifero. Luc. 10. Videbam Sathanam quasi fulgur de caelo cadentem. Nec tandem terra poterit eos sustinere. Esa. 13. Ecce dies domini veniet crudelis & indignationis plenus, & ira furorisque ad ponendum terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos. &c.

FERIA IIII. ENARRATIO LVI.

Vade ad natatoria Silca & laua te. Ioan. 9.

Consuetudo est homines volentes ire ad magnum dominum secum in mensa sedere, ornant & lauant se ne videantur aliqua in eis quae offendant oculos domini. Spiritualiter. Et sic nos si debemus ire ad mensam domini, indigemus ornatu & lotione. Figuratur. Leui. 11. Qui tetigerit morticinam immundus erit vsque ad vespere, & lauet vestimenta sua, & sic nos. Et hoc docet sancta mater ecclesia in introitu. Cum sanctificatus fuero in vobis, congregabo vos de vniuersis terris, & effundam super vos aquam mundam, &c. Tunc sanctificamus domino quado eum cum vera deuotione laudamus, & hoc petit in collecta: Praesta quae sumus omnipotens deus vt quos ieiunia votiua castigat, ipsa quoque deuotione sancta laticet: vt terrenis affectibus mitigatis facilius ecclesia capiamus. Similiter in prophetia Ezech. 36. Effundam super vos aquam mundam, &c. Et ab vniuersis idolis mudabo vos: & dabo vobis eorum nouum & spiritum nouum popam in medio vestri, & auferam cor lapideum de carne vestra. Et dabo vobis eorum carnum & habitabitis in terra quam dedi patribus vestris, & eritis mihi in populum & ego vobis in deum. Similiter in epistola Esa. 1. Lauamini & mundi estote, auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. Quiescite peruersae agere, discite benefacere, Quagrite iudicium & subuenite oppresso, iudicate pupillo, & defendite viduam, &c. Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi

FERIA IIII. POST LAETARE,

nix dealbantur, &c. Similiter in euangelio: *Vade ad natatoria, &c.* In summa euangelij tria innuuntur. Primo discipulorū interrogatio cum dicitur: *Rabbi, &c.* Secundo cæci illuminatio, ibi: *Vade ad nata, &c.* Tertio phariseorum murmuratio, ibi: *Nen est hic homo, &c.* De primo dicitur: In illo tempore, scilicet Iudri Christum voluerunt lapidare. *Tunc exiit de templo, & prateriū vidit hominem cæcū à natiuitate.* Glo. Non potuit curari per naturam, *Et interrogauerunt eum discipuli eius: Rabbi quis peccauit, hic aut parentes eius ut cæcus nasceretur?* Illam interrogationem habuerūt ex hoc quod audiuerunt quando dominus sanauit paralyticum Ioan. 5, sicut ait: *Vade & amplius noli peccare.* Sic ergo aestimabant & hic accidisse. Nota infirmitas permittitur à deo multis rationibus. Primo propter meritū augendū. Et sic in Iob 17, qui ait: *Non peccauit: & in amaritudinibus moratur ocul⁹ meus.* Secundo ne homo exaltetur. Et sic in B. Paulo 2. ad Cor. 12. ne magnitudo reuelationū extollat me: *datus est mihi stimulus carnis meæ, &c.* Tertio vt penitentiā suscipiat peccator. Ps. 11. *Multiplicatae sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt.* Reuera multi non cognoscūt se nisi in infirmitate. Psal. 82. *Imple facies eorum ignominia: & quærent nomen tuū domine.* Figuratur in filiis Israël. Ps. 77. *Dum occideret eos quærebant eū & reuertebantur: & diluculo veniebat ad eū.* Quarto propter peccatum: vt qui se nō velit meliorare in infirmitatibus: q̄ sua pena incipiet hic & durabit ibi eternaliter, sicut patet in Pharaone in Exod. Et sic in Herode & in Antiocho, &c. Quinto vt infirmitas mirabiliter sanetur, & ex hoc ostendatur dei virtus & potentia. Et sic Thob. sanatus est Thob. 2. Et sic in cæco. *Ergo Christus respicit: Neq; hic peccauit, neque parentes eius. Sed diceret ramen scribitur. 1. Ioan. 1. Si dixerimus, quia peccatū nō habemus ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Respōdetur, verū est, sed nō ita grauiter ille peccauit vt cæcus nasceretur, sed vt opera dei manifestaretur in illi, diuinitas Christi manifestaretur. Sequitur: *Me oportet operari opera eius qui misit me, s. patris.* Gal. 4. *Cum veni plenitudo temporis misit deus filiū suum factū ex muliere: vt eos qui sub lege erant redimeret, &c.* hoc fuit opus redemptionis. Abac. 2. *Consideraui opera tua & expaui, s. te pendente in patibulo, in medio duorū animalium, i. latronum.* Secundum opus fuit reconciliationis hominum cū deo. ad Eph. 2. *Veniens nuptiauit pacem his qui longē sunt, s. à deo.* ad Rom. 5. *Cum inimici essemus, reconciliati sumus deo per mortem filij eius.* Sequitur*

ENARRATIO LVI. 279

hunc dies est. Nota Christus nominat se diem. Nam sicut dies habet duodecim horas: sic Christus habet duodecim horas. Apostol. *Hic dies defecit & inclinatus est in cruce, quare supra in sermone: Nox præcessit, dies autem appropinquabit: Vnius nos, & est tempus mortis propter incertitudinem.* Eccl. 9. *Nescit homo an amore vel odio dei dignus sit.* Iob 32. *Nescio quādiu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus.* Psal. 31. *In via hac qua gradieris, &c.* Secundo mors dicitur nox, quia sicut in nocte laborans recipit præmium & vadit domum: sic qui vis in nocte suæ mortis recipiet præmium secundum opera eius. Et sic nos. Athana. *Ibunt boni in vitam æternam: mali vero in supplicium æternum.* Tertio in nocte recipiuntur inimici & excluduntur amici, & sic in morte. Math. 25. *Nescio vos, & clausa est ianua.* Ergo Eccl. 9. dicitur: *Quodcumq; potest manus tua operari, instanter fac: quia nec opus nec ratio, nec scientia, nec sapientia erant apud inferos quo tu properas.* ad Gall. 6. *Cum tempus habemus operemur bonum ad omnes: quia homini non vestito veste nuptiali dicitur. Mat. 22. Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores.* Dixi secundo innuitur cæci illuminatio cum subdit: *Hæc eum dixisset cepit in terram, & fecit sputum ex sputo, & limuit oculos eius, hoc fecit ideo vt daret intelligere quod humanitas esset instrumentum diuinitatis, & etiam ideo, vt ostenderet se illum qui primum hominem plasmavit de terra.* Et ait: *Vade & lava te ad natatoria Siloæ.* Glo. *Hæc aqua oritur ad radicem montis Syon, & non semper, sed in certis horis ob memoriam facti ebullit per concaua terrarum.* Nam cū Manacherib obsederat Hierusalem, piscina ista communis erat Assyriis & Hierosolymitis: ita quod vterq; poterant inde haurire. Sed ad orationem Esaia factum est cum egrediebantur Hierosolymitæ erat ibi aqua. Quando vero veniebant Assyrii, sic erat siccata. Sequitur: *Quod dicitur interpretatur missus.* Magister in historia. Et hoc ideo cum Manasses rex Hierusalem iuxta piscinam Siloæ, Isaiam serra lignea per medium secare fecisset, & sic angustiaretur infectione, petiit sibi dari aquam vt biberet: qui cum negauerant ei, misit dominus aquam de sublimi in os eius & expirauit. Ob hæc aqua missionem Siloæ interpretatur nullus. Tunc innuitur cæci obedientia cum sequitur: *Abiit & venit videns.* Licet enim Christus solo verbo potuisset sanare hūc cæcum, tamen noluit hoc facere, sed multa fecit circa eius sanationem, quæ literalem habent causam & etiam spi-

FERIA IIII. POST LAETARE,

ritualem. Primo enim expuit, ad ostendendum quod virtus sanatiua quodam modo erat ab eius humanitate in quantum est organum diuinitatis. Luc. 6. Virtus de isto exibat & sanauit omnes. Secundo fecit lutum vt ostenderet quod fecit primum hominem de luto. Tertio liniuit oculos caeci vt ostenderet se reformatorem corporis: quia nobilitate membra reformauit, multo magis ignobiliora potest reformare. Quarto dixit ei: *Vade ad natatoria & c.* ne videretur terra super oculos limita virtutem sanatiuam oculi habere. Vnde quamdiu lutum super oculos habuit non vidit: sed postquam lauit. Misit autem longè eum ad aquam. Primo vt transeundo per ciuitatem linitus à multis videretur, vt esset miraculum magis notorium. Secundo vt commendaretur caeci obedientia & fides. Frequenter enim forte lutum habuit super oculos, & frequenter forte lauabatur in Siloe: & tamen ex hoc non videbat. Et potuit dicere, frequenter me laui & nihil profeci, hoc tamen iam non dixit, sed simpliciter obediuit & credidit verbis Iesu. Sed quod euangelista addit, *quod interpretatur missus*: hoc fecit ad designandum mysterium Christi missi ad salutem hominum. Quinto ponitur effectus visionis: quia venit videns, sicut predictum fuit. Esa. 35. Tunc aperientur oculi caecorum, & c. Causam vero spiritualem assignat Augu. qui dicit, quod à deo capite omnium rerum procedit. Eccle. 24. Ego ex ore altissimi prodij. Tunc ergo de sputo & terra lutum fecit quando verbu caro factum est. Liniuit autem seu vnxit oculos cordis ipsius caeci, id est humani generis per fidem incarnationis Christi, sed nondum videbat, sed quando inunxit forte catechumini fecit qui interpretatur instructus qui fidem habet, sed nondum baptizatus. Et ideo mittit eum ad piscinam quae vocatur Siloe, vt lauetur & illuminetur: id est baptizetur: vt in baptismo plenam illuminationem recipiat. Vnde secundum Dionys. baptismus dicitur illuminationis. Eze. 36. Effundam super vos aquam mundam: & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Interpretatur autem Siloe missus: quia quicumque baptizantur, oportet vt baptizentur in Christo qui est missus à patre. ad Gall. 3. Quicumque in Christo baptizati estis. Christum induistis: Nisi enim ille fuisset missus, nemo nostrum esset ab iniquitate dimissus. Grego. autem dicit & per saluam saporem intimae contemplationis accipitur, quae ad os de capite conditoris defluit: quia de claritate conditoris adhuc in hac vita positos gustu reuelationis tangit. *Vade dominus saluatus luto*

ENARRATIO LVI.

280

luto miscuit, & tunc nati oculos aperuit, quia superna gratia carnale cogitationem nostram per admixtionem suae contemplationis irradiat, & ab originali caecitate homines ad intellectum reformat. Tunc subdit: *Itaque vicini & qui viderant eum prius, quia mendicantem erat, dicebant: Nonne hic est qui sedebat & mendicabat. alij dicebant hic est: alij autem nequaquam sed similis ei est.* Sciendum quod queritur hic de persona illuminati: quia mirabantur Iudaei de miraculi magnitudine, quod videbatur eis incredibile. Et ideo dicebatur infra: *A seculo autem non est auditum: quia quis aperuit oculos caeci nati.* Et implebatur illud Abacuc. 1. Opus factum est in diebus nostris quod nemo credet cum narrabitur. Item mirabantur quod iste curatus fuit qui videbatur ignobilis & curatione indignus. Dominus tamen quia propter paupertatem nullum repulit, qui propter salutem hominum venit. Iaco. 2. Nonne deus elegit in hoc mundo pauperes, diuites in fide: ostendit suam clementiam curando illum mendicum cum in magna erat deuotione. Opiniones autem fuerunt inter eos: qui enim dicebant hic est, mouebatur ex eo, quia saepe eum viderunt, & similiter discurrentem per ciuitatem ad natatoria Siloae viderunt. Qui autem dixerunt non est, mouebatur ex eo, quod secundum August. oculi restituti mutauerunt vulgum eius. Nihil enim ita cognoscibile reddit hominem sicut visus. Eccle. 19. Ex visu cognoscitur vir. *Ille autem dicebat quia ego sum: vox gratitudinis est illa.* Glosa. Confitebatur se esse, etiam laudat eum qui tam bene fecerat ipsum esse. Tob. 12. Benedicite deum caeli: & coram omnibus uiuentibus confitebitur illi: quia fecit nobiscum misericordiam suam. Dicebant ergo Iudaei: *Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit: Ille homo qui dicitur Iesus, fecit luto & vnxit oculos meos & dixit mihi: Vade ad natatoria Siloae, & laua: & abij & laua & video.* Hic querunt de ipsa illuminatione, & respondit eis. Vbi sciendum quod illa quaestio ex curiositate procedit: quia hunc modum neque ipse qui curatus est, neque nos nouimus, nec comprehendimus. Eccl. 3. In pluribus operibus eius non fueris curiosus. Caecus respondit ad quaestionem secundam quod nouit: vnde dicit illuminatorem suum hominem, quem non nouit adhuc deum, & homo erat. Philip. 2. In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Item dixit Christum Iesum: vnde licet eum non viderat cum caecus erat, iuerat tamen ad natatoria Siloae: auditu tamen cognouit quod Iesus fuerat. Sed quia non viderat quomodo ex luto sputum fecit, Ioa. 1. Quod audiimus & vidimus oculis nostris speruimus,

& manus nostræ, &c. Abibat etiam cæcus, alij & laui & video. Et recte post obedientiam illuminatur: quia dicitur Actus. 5. Dabit spiritum sanctum obedientibus sibi. Vide cæci constantiam secundum glosam qua dicit: Bene iam videbat qui sic gratia sibi præstitam annuntiabat: iam euangelizat, Christum prædicat illuminatorem suum. *Dixerunt ergo ei: Vbi est ille. Ille ait: Nescio*, quia antequam esset reuersus de natatorio, Christus recessit de loco. Per illam nescientiã intelligitur nostra. De qua 1. ad Corinth. 13. Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Item illam quam nescimus an odio vel amore dei digni sumus. Ecclesia. 9. Item istam qua nescimus presentiam vel absentiam spõs, & illa est valde periculosa. Nescire enim vnde veniat aut quo valet, nullum est miraculum. Sed nescire quando veniat aut quando recedat periculosissimi est: quia tunc nescitur qualiter præsens pro sua dignitate reuertatur, & qualiter absens sollicitè reuocetur: docet illud Canticum 6. Reuertere reuertere, &c. *Adducunt tum ad phariseos qui cæcus fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum fecit Iesus, & aperuit oculos eius.* Volens enim euangelista hic ostendere quomodo Christum quærebant pharisei à cæco: præmittit quomodo cæcus phariseis præsentabatur. Et hoc ideo quia volebant Iesum adducere quod dicitur pro solutione sabbathi, quæ minimè inueniẽtes, adducunt cæcũ vt cogatur importunitate vel timore aliquid contra Christum cõfingere. Hiero. 5. Ibo ergo ad opimates & loquar eis. Ecce hi magis simul cõfegerunt iugũ: ruperunt vincula. *Item in interrogant eum pharisei quomodo vidisset.* O cæci pharisei quid interrogatis de gratia, qui ignoratis de natura: quid quaritis illuminatorem, qui nõ creditis redẽ prore. *Ille autem dixit eis: Lutum posuit mihi super oculos: & laui & video.* Admirada cæci cõstãtia: quia quod corã populo de Christo veritatẽ confitebatur nõ fuit magnus sed in magno periculo cõstitutus corã phariseis, neque negat neque cõtraria dicit. Psal. Loquebar de testimoniis tuis in cõspectu regũ & nõ cõfundebar. Admirada est etiã ipsius industria: quia narrantiũ mores seruat, qui quod prius diffulere ferunt, postea succinẽtẽ loquuntur. Sic ille hic fecit vt parer intueri. *Dicebant ergo ex phariseis quidã: Non est homo ex deo qui sabbatum nõ custodit. Alij dicunt: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere, & scisma erat inter eos.* Vbi sciendum quod si malitiosi aliquid boni vident semper illud ad malum referunt secundum illud Ecclesia. 11. Bona in mala conuertens insidietur, & in electis

his imponet maculam. Sic isti tacet quod cæcum illuminauit, & referunt quod videbatur sabbatum violasse, quod tamen nõ fecit. Dominus enim prohibens operari in sabbatho interdicit de opere seruile, quando dixit: Omne opus seruile non facietis in eo. Opus autẽ seruile est peccatum. Ioan. 8. Qui facit peccatum seruus est peccati. Ergo qui facit opera peccati in sabbatho soluit sabbatum: qui autem sine peccato erat potius sabbatum custodiebat. Ergo dixerunt: *Quomodo potest homo peccator signa facere.* Sed Ioãnis 11. dicitur, quod multi ex Iudæis crederunt in eum, sed propter phariseos veritatem dicere non audebant. Desidium & scisma quod erat inter eos, fuit signum interitus eorum. Ose. 10. Diuisum est cor eorũ, nunc interibunt. Et Matth. 12. Omne regnum in se diuisum desolabitur. *Dicunt ergo cæco: Tu quid dicis de eo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est.* Interrogatur sententia à cæco de persona illuminatis: hic enim erat odibilis, qui de Christo bene sentiebat secundũ Chryso. Et hoc apparet ex modo interrogadi, quia cõmemorant cæco beneficium acceptum, dicentes: Qui aperuit oculos tuos: qui aliã dicebant, qui soluit sabbathũ. Cæcus autẽ ad hoc respondit iterum quod nouit, dicens eum prophetã quẽ scilicet non dũ nouit. Et verẽ propheta fuit. Deutero. 18. Prophetam de gente tua & de fratribus tuis suscitabit tibi dominus. Ipse etiam de se ait. Luc. 13. Non capit prophetam perire extra Hierusalem. Et nemo propheta acceptus est in patria sua. Luc. 4. Ille propheta prophetizat bonis. Matth. 25. Venite benedicti, &c. & malis. Ite maledicti in ignem æternum. Nota pro doctrina, per istum cæcum intelligitur peccator. Vnde Iosaph. 1. Ambulabunt vt cæci quia domino peccauerunt. Nã caritas corporalis causatur à tribus. Primo à puluere: secundo ab igne, tertio à tumore. Primo causatur à puluere terrenã cupiditatis. Figuratur Tob. 2. vbi dicitur quod Tobias ex stercore mundinis fuit excæcatus. Ista stercora sunt temporalia, de quibus Philip. 3. Omnia arbitratus sum vt stercora vt Christum lucrificiam. Est autem periculũ quando ista stercora siue illi pulueres adhærent oculis animæ nimis. Ideo Matth. 10. Excute puluerem de pedibus vestris: quia ista tẽporalia excacant oculos animæ, vt homo non cognoscat deum creatorem suũ. Ideo Exo. 23. Non accipies munera quæ excacant etiam prudentes. Et Exod. 18. dixit Ietro ad Moysen: Elige tibi viros timentes deum in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiã. Et Eccle. 10.

FERIA IIII. POST LAETARE,

Xenia & dona excæcant oculos iudicium. Cœra illam cæcitatē habetur collirium amarum quod conficitur ex felle piscis quo oculi Tobie sunt sanati: vt habetur Tobie 11. Et representauit Christum, prout fuit in patibulo crucis, tanquam piscis affatus & felle potatus. Psalm. 21. Aruit tanquam testa virtus mea, & denudatus. Matt. 9. Vulpes foueas habent: filius autē hominis non habet vbi caput suum reclinet. Ista paupertas passionis debet nos inducere ad sustinendum paupertatē pro Christo. Secundo causatur cæcitas spiritalis ab igne carnalis concupiscentiæ. Psalm. 57. Supercecidit ignis & non viderunt solem. Sic reniti vrsus excæcatur ad peluim cadentem: sic libidinofus ad concupiscentiā ardentem. Bernar. Carnis delectatio mentē quā inficit obfcurat. Et sic fuerunt excæcati duo senes sacerdotes. Dan. 13. Declinauerunt oculos ne viderent cœlum: neque recordarentur iudiciorum iustorum. Et figuratur Iudicū 16. in Dalida qua excæcavit Samsonem. Spiritualiter Dalida significat luxuriam siue carnalis concupiscentiam per quā homo excæcatur & traditur in manus inimicorū suorū, i. demonū. Sed hoc prohibetur Ecclē. 18. Post cœcupiscentias tuas ne eas, & a volutate tuā auerte. Nā si vadis post cœcupiscentias animæ tuæ: i. vitæ, traderis inimicis tuis. Et sic fuerunt excæcati Sodomitæ. Gene. 19. Sciendū tamen quādo vas cordis per ignē malē cœcupiscentiæ bulliat, tūc triplex debet habere remediū. Primum est quod vas debet ab igne remoueri, id est a colloquiis & aspectibus mulierum se absentare. Ecclē. 9. auerte faciē tuā a muliere cœpta, & ne circūspicias spēciem alienā: propter spēciem enim mulieris multi perierūt. Et ex hoc cœcupiscentia, quasi ignis exardescit. Secundū est quod ligna siue prunas, i. cogitationes ignitas a corde suo abiicere debēt: quia dicitur Prouerb. 6. Nūquid abscedere potest homo ignē in sinu suo, vt nō comburantur vestimenta eius: aut ambulare super prunas vt nō plantæ comburantur eius? Tertium est quod aquam frigidam, i. penitentiā asperam corpori suo imponant. Ecclē. 11. Malitia vnus horæ obliuionem facit luxuriæ magna. Nam dixit apostolus. 1. Cor. 9. Castigo corpus meum, & in seruitutē redigo, &c. Contra illā cæcitatē habetur collirium totū dulce quod conficitur ex fauo mellis, quo illuminati sunt oculi Ionathæ, vt habetur. 1. Reg. 14. Et significat Christum prout est in regno vbi erit totus dulcis. Ecclē. 24. Spiritus meus super mel dulcis: & hæreditas mea super mel & fauum. Psalm. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ

ENARRATIO LVI.

282

tuæ domine. Et hæc dulcedo expellit ignem cæcitatē luxuriæ. Nam omnes deliciæ carnales deberent contemni vt saltem vna hora facies dei posset videri. Tertio causatur cæcitas ex tumore superbia: quia sicut dicit Grego. Tumor mentis est obstaculum veritatis. Zach. 12. Omnem superbum percutiam cæcitate. Figuratur in Sedechia. 4. Reg. 25. qui in regali dignitate superbiuit & ideo a rege Babyloniarum excæcatus fuit. Sic omnes superbi excæcantur. Apoc. 3. Tu dicis diues sum & nullius ego, & nescis quia miser es, pauper, nudus & cæcus. Glosa: miser es in vita cum per ignorantiam pereas, pauper in bonis, nudus in virtutibus & cæcus, quia deceptus es & vitia non recognoscis. Ista cæcitas a natiuitate est inducta. Nam superbia in affectu ortum habuit in cœlo, superbia in intellectu in paradiso terrestri, superbia in actu ortum habuit in mundo, quando Cain occidit Abel. Contra illam cæcitatē collirium habetur quod fecit Christus, quando fecit lutum ex sputo & liniuit super oculos cæci & illuminatus est: vt patet in hoc euangelio. Sic peccator debet lutum ponere super oculos cordis considerando se de luto factū. Job 30. Cōparatus sum luto, & assimilarus sum faui læ & cineri. Bernar. Stude te ipsum cognoscere: quia melius est scire te ipsum, quā si te negligēdo cursum astrorū inuestigares. Greg. Quātō quisque se ipsum minus videt, tātō minus sibi displicet. Et quātō maioris gratiæ lumē recipit, tātō amplius quid de se pendere debeat cognoscit. Legitur de Alexandro Magno, cum Alexander omnes regiones terræ & insulas maris peragrasset, & sibi subiugasset, præsumpsit ire ad paradysum, & præmisit nuntios suos: quibus occurrit quidam senex, dicens: Dicite domino vestro quod non potest huc venire nisi per humilitatem. Et dedit eis lapidem ad similitudinem oculi, vt portarent eum domino suo. Quem cum accepisset Alexander, ostendit eum viro sapiēti cuidam vt diceret sibi eius virtutem. Qui ponderauit eum. Cumque lapis positus nudus esset in lance vna valde grauis erat, & plus quā omnia alia quæcunque poni poterant in alia lance ponderauit. Deinde operuit lapidem terrā, & tunc adeo leuis erat, quod penna vna paruula plus eo ponderauit. Et dicit Sapiens: Per lapidem istum tu es designatus: quia quādiu viuis, es maior omnibus & omnia tibi subiugas. Postquam autem coopertus fueris terra, scilicet post mortem, vilior eris vna penna: quia superbi qui modo magni apparent, post mortem nihil erunt.

FERIA V. ENARRATIO LVII.

Cum audissent quidam de turba hos sermones, dicebant: Hic est vere propheta. Ioannis septimo.

Sicut veritas & salutas sunt duo verissima contraria ita boni & mali ab auro contraria fuerunt, quia dicitur. 2. Corinth. 6. Quae participatio iustitiae ad iniquitatem aut societas luci ad tenebras, & quae conuentio Christi ad Belial? q. d. nulla. Et non est mirum quod boni & mali ad inuicem contrariantur: quia habent duos dominos contrarios, videlicet deum & diabolum. Boni enim deo seruiunt & mali diabolo. Sed cum veritas sit dei, imo deus est ipsa veritas, & falsitas sit ipsius diaboli: ideo boni semper veritatem defendunt contra malos: & contrario mali falsitatem & malitiam suam defendunt contra bonos. Quod manifeste apparet in euangelio praesenti, ubi dissensio facta est propter Christum in turba & inter pharisaeos. Frequenter contingit quod in cordibus malorum ex manifestatione virtutis oritur dissensio & turbatio. Vnde in persona Christi dicitur Hier. 15. Vae matri meae: vae ut quid me genuisti virum rixam: virum discordiam in vniuersa terra. Propterea saluator dicebat Matth. 10. Non veni mittere pacem in terram, sed gladium, &c. Secundum hoc igitur in hoc euangelio duo tanguntur. Primo malorum in turbis dissensio, quod diuersitas probat opinionum, ubi: *Cum audissent quidam de turba, &c.* Secundo tangitur in verbis pharisaeorum discordantia: quod commendabilitas probat ministrorum, ubi: *Venerunt ergo ministri, &c.* De primo dicit: *Cum audissent quidam de turba sermones de Iesu dicebant: Hic est vere propheta.* Haec est primo opinio de Christo quam boni conceperunt ex verbis Christi, cum in magno festiuitatis die ultimo, in scenopegia clamasset stado. Siquis tunc veniat ad me & bibat aquam, sapientiae & gratiae videlicet amoris dei. De tali inquam aqua iam sitim suam spiritualiter ceperunt extinguere: & dicunt eum prophetam verum. De quo Deu. 18. propheta suscitabit vobis dominus de medio fratrum suorum similem tui. Pro quo sciendum quod propheta secundum nominis interpretationem dicitur quasi procul fans, in quantum annuntiat aliqua quo ad eius cognitionem longinqua propter obscuritatem suae cognitionis, & hoc non pertinet ad perfectionem prophetiae, sed magis ad effectum. Quod patet Nume. 13. ubi Moyses dicitur excellentior propheta, eo quod diuersa palam & non per anigmata videbat quae alij cognoscebant in somno & visione atque per figuras. Alio modo intelligitur illa longinquitas respectu aliorum hominum,

ENARRATIO LVII.

283

hominum, cum quibus propheta conuersatur quibus annuntiat occulta. Et hoc est de ratione prophetiae. Ideo Augu. contra Faustina dicit, quod ex hoc aliquis dicitur propheta: quia annuntiat ea quae sunt longinqua a communi cognitione hominum cum quibus conuersatur Christus autem in via ante passionem suam quantum ad partem sensitivam erat viator, & cum aliis hominibus conuersabatur: & ideo licet clare videbat diuina secreta, erat tamen verum propheta in quantum cognouerat longinqua a cognitione aliorum hominum, quibus annuntiabat ista. Angeli autem in nullo sunt viatores, quia eorum conuersatio non est cum hominibus: ut habetur Dan. 2. Et ideo non possunt dici prophetae ex hoc quod annuntiant hominibus occulta. Eadem ratione Christus post passionem suam deus esse propheta, & prophetia in ipso euacuata fuit: quia amicus erat in via. Sequitur: *alii dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Nunquid a Galilea Christus venit. Nomen scriptura dicitur quia ex semine Dauid & de Bethleem castello ubi erat Dauid uentus Christus?* Hic tangitur duplex opinio de Christo, una est creditiua & dicentiua hic est Christus. Isti magis accedebant ad positum, & firmiter infidelitatis magis deposuerunt: & hoc etiam Petrus confirmatus est. Mat. 16. Tu es Christus filius dei uiui. Alia erat opinio infidelium & contradicentiua dicens: *Nunquid a Galilea, &c.* quasi diceret: Non quia videbatur eis quod Christus esset in Nazareth Galilaeae natus, sicut ibi fuit nutritus. Et isti nouerant prophetas Christum in Galilaea venturum non praedixisse, quod confirmant auctoritate dicentes. *Nomen scriptura dicit, &c.* Nam qui de semine Dauid uentus Christus: dicitur Hier. 23. Suscitabo Dauid germen iustum, &c. Et hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus. Quod autem de castello Bethleem oriundus erat, dicitur Mich. 5. Et tu Bethleem Ephrata paruulus es in millibus Iudae: ex te enim exiet dux & egredietur qui sit dominator Israel. *Dissensio itaque facta est in turba propter eum.* Vnde haec dissensio usque hodie per manet in ecclesia, & non propter eum tanquam propter Christum in quantum est filius dei: amen propter eum, id est propter eius ueritatem & iustitiam. Omnes enim credimus quod Christus est filius dei, sed non omnes credimus ueritati eius, dum scripturae sanctorum in multis modis contradicimus & iustitiae eius: dum iustitiae dei non sumus per omnia subiecti. *Quidam autem ex ipsis uoluerunt apprehendere eum, sed nemo misit in eum manus.* Volentes autem apprehendere eum fuerunt de illis qui dixerunt: *Nunquid a Galilaea uentus Christus?* Psal. 7. Persequatur inimicus animam meam, & com-

FERIA V. POST LAETARE.

prehendar. Et Exod. 15. Dixit inimicus persequar & cōprehēdā. Et nemo misit in eum manus: quia ipse non permisit. Ioan. 10. Nemo tollit à me animā meā: sed ego pono eam à me ipso. Vnde postea quādo pati voluit nō tantum eos expectauit. sed se ipsum eis obrulit dicens. Ioan. 18. Quem queritis ego sum. Cōsequenter pro secundo principali tangitur in verbis pharisaorum discordatio quod commendabilitas probat ministrorum. *Venerunt ergo ministri ad pontifices & ad phariseos & dixerūt ei illi: Quare adduxisti illum. Ecce hic dissensio pontificum & pharisaorum contra ministros. in quo apparet eorum iniquitas. A deo enim mali erant quod eis nō poterāt ministri satisfacere nisi Christo no eum mentum inferrent. Prouer. 4. Rapiunt somnus ab oculis eorum nisi supplantauerint. Et glosa hic dicit: O sēui & immiseritordes. quare non intelligitis potentiam eius quem apprehendere vultis. vobis presentibus sepe locutus est. Cū enim eum lapi dare velletis. illasus inter ictus vestros euasit. & templum exiit. & teneri à vobis non potuit. Quare modō ministros arguit. cur eum nō adduxerūt. cū volipsum cū eo essetis ipso uolēte nihil agere possētis. sed sicut illi attoniti stupētēsq; redicētes. hęc glosa. Responderūt ministri: Nunquā sic locutus est homo sicut ille homo loquitur. Vbi reddunt eū cōmendabilē ex tribus. Primo ex admirationis causa: quia non propter miracula. sed propter doctrinā Christū mirabātur ex qua propinquiores efficiuntur ueritati. & recedunt à consuetudine Iudaeorū qui signa quarūt. Cror. 1. Secūdo ex conuersionis facultate. quia de paucis uerbis Christi capti sunt & allecti ad eius amorē. Tertio ex animi sinceritate: quia ipsis phariseis qui Christo aduersabātur talia dicūt de Christo: Nunquā sic locutus est homo. Et hoc rationabiliter quia nō solum homo erat. sed etiam dei uerbum. Et ideo uerba sua erant uirtuosa ad mouendum. Hier. 23. Nunquid non uerba mea quali ignis & quasi malleus conterens petram? Ideo dicitur Matth. 7. quod erat docens eos sicut potestatem habens. & non sicut scribā & pharisei. Erant etiam sapida ad dulcorandū. Cāti. 2. Sonat uox tua in auribus meis: uox enim tua dulcis. Psal. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua domine. Erant etiā uerba ad retinendum. quia promittebant bona aeterna. Ioan. 6. Domine ad quem ibimus. uerba uitae aeternae habes. Responderunt ergo ei pharisei: Nunquid & vos seducti estis? Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum aut ex phariseis. sed turba haec quae nō nouit legem maledicti sunt. Vbi sciendum quod primo arguit ministros dicentes:*

ENARRATIO LVII.

284

dicentes: Nunquid & vos seducti estis. q. d. Videmus vos allectos esse in sermone illius. Et reuera laudabiliter seducti erant. qui dimisso malo infidelitatis ad ueritatē fidei sunt adducti. Hier. 20. Seduxisti me domine & seductus sum: fortior me fuisti & inuulsi. Vnde glosa: seductorem Christum uocabant. Et idcirco ministros suos seductos esse ab eo dicebant. Et reuera & laudabiliter seducti erant. quia declinantes à malo inhaerunt bono. dimiserunt infidelitatem. transierunt ad fidem. abnegantes diabolum confessi sunt Christū. hęc glosa. Secundo exempla principum proponunt. ut magnates eos auertant. Vnde dicitur: Nunquid aliquis ex principibus credidit in eum? Ex duobus enim aliqui ad fidem & ad bonam uitam reducuntur. scilicet ex auctoritate & religione. Vnde auctoritas fuit in principibus. religio autem in phariseis: sed tamen illi Christum non receperunt. ergo uidetur quod non fuit accipiendus à nobis. Magis quippe sunt imitanda uobis principes propter auctoritatem. & pharisei propter religionem quam ille Iesus. Tertio excludunt turba testimonium dicentes: sed turba haec quae non nouit legem maledicti sunt: ergo nō est standum cum eis. Hoc autē sumptum est Deutero. 27. Maledictus qui nō permanet in sermonibus legis huius. Sed hoc male intelligebant: quia etiā illi qui habent scientiam & cum hoc opera legis faciunt. magis permanent in lege quam qui solam legis scientiam habent. Mar. 15. Populus hic labiis me honorat: cor autē eorum longe est à me. Iaco. 1. Estote factores uerbi non auditores tantum. Et glosa: Implebatur uerissime in istis quod dixerat dominus: In iudiciū ergo ueni in mundum. ut qui non uident uideant. & qui uident caeci fiant. Caeci etiam facti sunt legis doctores. & uidere ceperant simplices nescientes legē. Et in eis qui legis autor erat credentes agnoscebant Christū qui legē ignorabant. & qui se scire putabant contemnebant. Hęc glosa: Dicebat Nicodemus ad eos. ille qui uenit ad eum nocte qui erat unus ex iis: Nunquid iudicat lex nostra hominem nisi auerit ab ipso prius & cognouerit quid faciat? Incipit euangelista ponere dissensionem inter principes de Christo. & praemittit tria. de Nicodemus. & unum de principibus. Primum quod pertinet ad fidem dei. ubi: Qui uenerat ad eum. id est crediderat. Secundum ad fidem imperfectionē. ubi: In nocte propter timorē: si enim perfecte credidisset non timuisset. Tertium pertinet ad falsitatem principum. ubi: Qui unus erat ex ipsis. Ecce quia falsum loquebantur principes. dicentes: Nunquid aliquis ex principibus credidit in

FERIA V. POST LAETARE,

eum. Hieremia 16. Verè mendacium possederunt patres nostr. Exhortatur autem eos Nicodemus dicēs: Nunquid lex, &c. Erat autem fidelis, & volebat eos autoritate legis ad Christum conuertere: & quia timidus erat, hoc occultè faciebat. Credebat enim quia si tantummodò Christū vellent audire, quòd verbum eius esset tantæ efficaciz, quòd fortè similes fierēt illis qui misi fuerant ad tenendū eum in eo facto ad quod misi fuerant, & crederent sicut illi crediderunt. Et notandum quòd secundū leges debet præcedere diligens inquisitio sententiā. Act. 25. Nō est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem prius, quàm is qui accusatur, presentes habeat accusatores, &c. Job 29. Causam quam ignorabā diligenter inuestigabam. In Exod. 23. Innocentem & iustum non condemnabis. Sed ex amore vel odio, prece vel pretio multi faciunt contrarium. Responderunt autem & dixerunt ei: Nunquid & tu Galilæus es? scrutare scripturas & vide, quia propheta à Galilæa non surgit. Vnde comprehēderunt eum quasi seductorem, dicentes: Nunquid & tu Galilæus es? id est à Galilæo seductus es. Arbitrantur enim Christum Galilæum ex conuersatione in Galilæa. Et ideo omnes qui Christū confitebantur quasi in opprobrium Galilæos vocāt. Vnde Mat. 26. dixit ancilla Petro: Et tu Galilæus es. Sic qui nunc confitentur Christum Christiani dicuntur. Et primo cœperūt Christū ni appellari apud Antiochiam quæ est metropolis Syriæ secundum glosam. Secundo comprehēderunt eum quasi ignarum. Vnde dicunt: scrutare, quasi dicant: Licet tu sis doctor, tamen hæc ignoras. Vnde Ioann. 3. eodem modo sibi fuit dictum à Christo: Tu es magister in Israël & hæc ignoras? Et sciendum quòd hoc eorum verbum falsum est simpliciter: quia si intelligatur de prophetis generaliter, sic aliqui fuerunt nati de Galilæa: videlicet Helisæus, Tobias, & Delbora prophetissa, & forte plures alij. Si autem intelligatur de propheta singulariter promisso ad salutem populi qui est Messias, sic etiam est falsum verbum eorum: quia de ipso dicit Esaia 11. capit. quòd vocatur Nazarenus, & per consequens Galilæus. Et hoc sciuit Nicodemus, sed non fuit ausus dicere: nec mirum, apostoli enim adhuc illo tempore fuerunt timidi. Et reuersi sunt unusquisque in domum suam, id est in propria vacui fide & fraudati à desiderio suo. Job 5. Consilium prauorum dissipat. Vel in domum suam, id est in malitiam infidelitatis & impietatis suæ. Apocal. secundo: Scio vbi habitas vbi est sedes Sathanæ.

FERIA

FERIA VI. ENARRATIO LVIII.

Lazarus mortuus est. Ioannis 11.

Commune est prouerbiū: Amicus in necessitate probatur. Eccle. 6. Si possides amicum, in tentatione posside illum. Spiritualiter, sic nos habemus amicum, scilicet Christum. Ioan. 15. Amici mei estis si feceritis ea quæ præcipio vobis. Iste amicus probatur tempore necessitatis. Psal. 90. Cum ipso sum in tribulatione, &c. Ideo illius amici debemus habere memoriam. Quod facit ecclesia in introitu: Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Versus: Cæli enarrant gloriam dei: & opera manuum eius annuntiat firmamentum. Hunc Psal. 18. fecit Dauid de gratiarum actione: quòd deus dederat filiis Israël legem. Sed secundum Hiero. Dauid fecit hunc Psalm. post mortem Absalonis & Sybæ cum in pace venit in Hierusalem: vt habetur 2. Reg. 18. 19. & 20. cap. & tunc ait: Cæli enarrant gloriam dei, &c. Quod similiter figuratur in epistola hodierna. 3. Reg. 17. vbi dicitur quòd ægrotauit filius mulieris matris familiæ, quæ cibauit Heliam & mortuus est. Et Helias expandit se atque mensus est tribus vicibus super puerum: & exclamauit ad dominum, dicens: Domine deus reuertatur obsecro anima pueri huius in viscera eius. Et exaudiuit dominus vocem Heliaz, & reuersa est anima pueri intra eum & reuixit. Et similiter in euāgelio. *Ægrotauit Lazarus & mortuus est.* Aliud thema: *Lazarus amicus noster dormit, uale vt à somno excitem eum.* Ioan. 11. Consuetudo dignoscitur vt qui bona recipit ab aliquo, etiam debet meritari vt e contra bona sibi impendat. Sic arbori à qua habetur umbra debetur humiditas. Spiritualiter, & sic nos bona accipimus à deo. Iaco. 1. Omne datū optimum, & omne donū perfectum de sursum est, descendens à patre luminum. Ideo meditetur bona propter eius paternalem dilectionem agere. Quod innuit ecclesia in introitu, dicens: Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper, domine adiutor meus & redemptor meus. Psal. Cæli enarrant gloriā, &c. Et similiter in collecta ecclesia petit hoc, dicens: Deus qui ineffabilibus mundū renouas sacramētis, præsta quæsumus vt ecclesia tua æternis proficiat institutis & temporalibus non destituatur auxiliis. Et figuratur in epistola: Mulier materfamiliæ multa bona exhibuit Heliaz, quorū honorū ipse non oblitus ei bonū rependit, resuscitans filium eius. Similiter in euāgelio, *Martha & Maria fecerunt multa bona Iesu in Bethania.* Huius beneficij non immemor visitauit eos

Quadrag. Thes.

AA

FERIA VI. POST LAETARE,

In tribulatione. De quo thema: *Lazarus amicus noster dormit, sed quado ut a somno excitem illum.* In summa euāgelij tria innuitur. Primo infirmitatis Lazari nūtiatio, ibi: *Ecce quem amas infirmatur.* Secūdo Christi cōpalsio, ibi: *Ut vidit Iesus eam plorātem infirmum spiritū.* Tertio Lazari resuscitatio, ibi: *Lazare veni foras.* De primo dicit, In illo tempore, scūm Christus ait: Ego & pater vnum sumus & Iudæi voluerūt eum lapidare: abiit trās Iordanem à Bethania per vnam dietam & māsit ibi. Interim autem Lazarus infirmabatur. Ergo dicit: *Erat quidam languens nomine Lazarus.* Augu. de verbis domini, huic languori non amici, nō consilia, non fomenta. nō artis pericia succurrunt: omnia enim quæ pro salute data fuerūt in cōpariū vertuntur, ergo iste languor non remedio, sed sola morte erat finiendus. Et dicit notāter quidā particulariter. Quia fuit famosus & nobilissimus, ergo describit eum ex nomine & loco cūm subdit: *A Bethania distante istadia à Hierusalēm.* de castello Mariæ & Marthæ sororum eius vbi Christus multoties hospitabatur. *Maria autem erat que unxit dominum unguento, & extersit pedes eius capillis suis.* Ecce ponit signum amoris: quia idem factum bis fecit. Primum ex contritione. Luc. 7. secundum ex deuotione Ioan. 12. cap. Cuius frater Lazarus infirmabatur. *Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes: Domine ecce quem amas infirmatur.* quasi dicat: Si amasti eum in prosperitate, dilige eū in tribulatione. Si in vita, tunc & in morte: ecce quæ amatores dei patiuntur quādoque, quod innuitur hic cūm dicitur: *quia quem amas infirmatur.* &c. Prouer. 3. Quem diligit deus corripit. Nota infirmitas corporalis, primò est reprehensiuā malitię. Eccle. 31. Infirmitas grauis sobriā facit animā. Exēplum de quodā milite qui insidiabatur cuidā religioso valde, post hoc infirmatus miles vocari fecit hunc religiosum qui visitauit eum. Cui miles dixit: Domine orate pro me. Qui respondit: In quo statu estis melior & deuotior & cognoscitis deum. Respondit: In infirmitate. Cui ille: Cōseruet vos in isto statu deus in quo ei melius valetis seruire. Exemplum de Petronella filia Petri quæ infirmata est, & dum Petrus rogaretur pro illius sanitate, respondit, Et ita expedit. Hugo de sancto Victore: Deus multos flagellat ne peccent: vtilius enim est frāgi doloribus ad salutē, quam vti incolumitate ad damnationem. Secundò infirmitas est excitatiua boni. Psal. 15. Multiplicatae sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt. Et sic in beato Hierony. cui non sapiebat diuina scriptura. Post flagellationem autem

ENARRATIO LVIII.

286

autem diligenter legit eam. Tertio est conseruatiua. 2. Corint. 12. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt in me inhabitet virtus Christi. Quarto est glorificatiua dei vt hic. Sed diceres, quare non iuerunt personaliter? Respondet Chryso. Primo quia vehementer confidebant de Christo, ideo sperabant quod per nuntium non recusaret. Secundò quia à luctu detinebantur, & circa seruitium infirmi occupabantur. Augu. de verbis domini: Istæ duæ sorores iuuenes a grotantis lectulo inhaerebant, iugiter fouebant, eloquiis consolantur patienter inquirunt, sustine & noli desperationem continere: quia veniet Christus & sanaberis. Tertio secundum Theophi. quia erant mulieres quibus non erat licitum exire domum & currere per vias. Quærit Augu. quare non dixerunt, Veni & sana eum; vt Regulus Ioan. 4. vel dic verbo, vt Centurio Matth. 8. Respondet Augu. quia insinuatio necessitatis sufficit amanti absque alicuius petitionis additamento speciali. Vel ideo quia commiserunt voluntati Christi: quia nescierunt quid magis saluti fratris expediret an sanitas vel infirmitas. Respondit Iesus: *Hæc infirmus non est ad mortem, sed finaliter.* Nota aliqua infirmitas est ad mortem corporis tantum, & est sanctorum. Alia est ad mortem animæ tantum, & est peccatorum. Tertia corporis & animæ, & est damnatorum, & sic nullo modo infirmitas Lazari fuit ad mortem. Non corporis, quia non est detentus sed suscitatus: nec animæ, quia fuit in gratia: nec in his simul, quia non fuit in inferno, sed in limbum descendit. Sed pro gloria dei, vt filius dei glorificetur per illam, svt populus videns miraculū conuertatur ad fidem. Tunc subdit: *Diligebat autem Iesus Mariam & Mariam sororem eius & Lazarum:* quia sibi multa bona operati sunt. Mystice ad designandum quod triplices homines diligit deus, castos qui sunt intellecti per Mariam, contemplatiuos per Mariam, & poenitentes per Lazarum. Istæ sunt tres viæ eundi ad cælū. Prima est ire per vitam contemplatiuam. Ista vita significatur per Mariam quæ ad Christi pedes Luc. 10. sequebatur: & eius visione & locutione pascabatur. Et ista vita est diuinius quam actiua: quia illa finitur, ista nō aufertur. Ideo dicitur Luc. 10. Maria optimā partē elegit quæ non auferetur ab ea. Actiua vita tārūm est in presenti nō in futuro. Ibi enim non est necessitas quæ aliquis aliqūe induat: quia ibi veste immortalitatis omnes sunt induti: nec aliqūe poterit vel pascat: quia omnes sunt satiati pleni. Nec quæ hospicio recipiat: quia omnes sunt

FERIA VI. POST LAETARE,

in propria patria: nec quod aliquem infirmum uisitet, quia nullus ibi infirmatur: nec quod aliquem ad sepulchrum portet, vel sepeliat; quia nullus ibi moritur. Nota quod istæ duæ sorores erant ex eadem stirpe. Ita etiam utraque uita procedit ex eadem radice, scilicet charitate dei & proximi. Sed Martha erat antiquior, sic actiua prior est quam contemplatiua: quia ex bono opere tenditur ad contemplationem. Sed licet essent sorores, tamen una contra aliam murmurabat. Vnde Martha conquesta est Luc. 10. dicens: Soror mea reliquit me solam ministrare. Sic actiua uita impedit contemplationem. Nota uita cōtemplatiua bene significatur per Mariam. Primo quia Maria interpretatur domina, & sic actiua seruit contemplatiuæ tanquam ancilla domina. Vnde Grego. super Ezech. Actiua uita seruitus, cōtemplatiua libertas uocatur, quia non occupatur temporalibus. Ideo Maria sedebat Luc. 10. Secunda uita qua itur ad cælum est actiua uita, & ista significatur per Martham quæ pauperes & peregrinos recipiebat; & ista uita est utilior & fructuosior quam prima. Est enim utilior proximo, quia inde sustentatur. Est utilior facienti, quia inde remuneratur. Bona enim temporalia non sunt nostra propria; sed sunt concessa nobis. Non sunt mansurus, sed sunt transitoria. Non sunt pretiosa sed uilia. Item actiua per Martham significatur & bene. Primò Martha fuit larga. Lucæ 10: Saragebat, id est satisfacerebat; & sic actiua uno modo secundum facultatem subuenientis. Thob. 4. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si non in cibis, tunc impartire in seruitiis. Si fuerit copia, tunc abundanter tribue. Augu. In affectu cordis pensanda est eleemosyna facientis. Secundo Martha fuit frequens in ministerio; & sic opus pietatis debet fieri assidue. Primò ideo quia liberat à culpa. Ecclesi. 3. Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna resistit peccatis. Secundo redimit à poena. Thob. 12. Eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire ad tenebras. Ambro. Pietatem frequenter faciens quamuis lubricum carnis patiat, uapulabit quidem sed non peribit, id est disponit hominem ad gratiam, & non sinit facile perire. Tertio vitam dat, primæ ad Timot. 4. Pietas ad omnia ualeat promissionem habens uitæ quæ nunc est & futura. Item eleemosyna facit ut accommodata sint propria quia illa quæ pauperibus damus propria habemus. Pet. Rauē. Da pauperi ut det tibi: quia quicquid pauperi dederis tu habebis: quod pauperi nō dederis, alter habebit. Idem: Si hic manserit

ENARRATIO LVIII. 187

tas es quæ tua sunt hic repone, si autem illuc iturus es, hæc quæ tua sunt cur hic relinquis? Qui relinquentia seruat, aliorum custos est non suorum. Facit etiam eleemosyna ut ea quæ sunt transitoria, fiant perpetua & secura. Ambrosius. In tuto ponitur quod deo custode seruiatur. Per. Rauē. Quicquid pauper accipit, pater cælestis suscipit, & in cælo recondit. Dicit Augusti. quod quasi quendam contractum hic facis cum deo tuo hic das: ibi recipis, hic das res perituras, ibi recipis res sine fine mansuras. Facit etiam eleemosyna ut uilia sint pretiosa: quia terram mutant in cælum. Augusti. Da numum ut accipias regnum: da partem ut accipias totum. Et subdit: Deus unum accipit & dat centum, & tamen nolunt cum deo homines habere contractum. Quantum autem deus uitam actiuam diligit, ostendit per hoc quod non de Rachel per quam significatur uita cōtemplatiua, sed de Lia per quam significatur uita actiua nasci uoluit. Tertia uita eundi ad cælum est per penitentiam. Si enim aliquis per mortale peccatum à uita contemplatiua uel actiua recessit unum sibi restat, quod recurrat ad penitentiam remediū, uel suffragiū. Et tunc qui erat mortuus per culpam, resurgit per penitentiam. Isti significantur per Lazarum qui fuit mortuus, & postea resuscitatus: *Diligebat igitur dominus Mariam, Mariam & Lazarum.* Quia Christus diligit frequenter cōtemplantes, utiliter operantes, & à peccato resurgentes. Ideo qui non sunt in numero istorum trium, à deo nō diliguntur, sed odiuntur. Isti sunt illi tres uiri de quibus dicitur Ezech. 14. Isti tres uiri Noë, Daniel & Iob in sua iustitia liberabunt animas suas. Per Noë qui arcam fabricauit & in fluctibus rexit, significatur actiuus qui sæpe multis fluctuationibus exponitur. Per Daniëlem qui cælestes uisiones aspexit, intelligitur contemplatiuus. Per Iob qui interpretatur dolens, intelligitur penitentes qui de peccatis suis dolere debent. Subditur curationis declaratio, *ut ergo audivit, quia infirmabatur, tunc quidē duobus diebus mansit in eodē loco, in tertio die uiuit in Iudæa, in quarta die quodam iā quod druidanus fuit suscitauit Lazarum.* In quo patet quod eo die mortuus fuit quando Christus recepit nūtiū sororū. Dedit autē locū mortuo per tot dies. Primo ideo: quia ex præsentia eius mors Lazari fuisset impedita, quia ubi uita præsens est, ibi mors habere locū nō potest. Secundo ut miraculū credibilius redderetur & nullus posset dicere quod mors illa fuisset tantū secundū apparentiā, quod per sensuū illusionē facta esset à Christo & per artē ma-

gicam. Deinde post hæc dicit discipulis suis: *Eamus in Iudæam iterum. Dicunt ei discipuli: Rabbi nunc quærebāt te Iudæi lapidare & iterum vadis illuc? Nuper volebant eum lapidare Iudæi, ideo propter consuetudinem prædicat eis, Eamus in Iudæam. Quia sciebat eos ante terræ, vt minus iacula feriant quæ prævidentur, vt Greg. dicit, Respondit Iesus: Nonne duodecim horæ sunt dies si quis ambulauerit in die non offendit, quia lucem huius mundi videt. Si autem ambulauerit in nocte offendit, quia lux non est in eo. Quod duobus modis exponitur. Primo secundum Chryso. quasi dicat: Vos dubitatis ascendere in Iudæam: quia nuper voluerunt me lapidare, sed dies habet duodecim horas & quod contingit vna non contingit altera. Vnde si voluissent me lapidare in vna hora hæc fore iam nolunt, quia mutato tempore potest & voluntas mutari. Erat enim proverbium apud Iudæos, & est adhuc apud nos, loquendo de mutatione propositi dicitur: *duodecim sunt horæ diei.* Et ideo Saluator vsus est tali modo loquendi. Et ostendit vterius quod securi debet esse, dicens: *Si quis ambulauerit in die, id est honeste & absq; conscientia alicuius mali. Rom. 13. Sic vt in die honeste ambulemus: non offendit, id est non inuenit quod ei noceat.* Et hoc ideo: quia lucem huius mundi videt & lux iustitia in eo est. Ps. 96. *Lux orta est iusto & rectis, corde latitiae, quasi dicat dominus: Nos securè possumus ire cum in die ambulemus. Si autem ambularemus in nocte iniquitatis, de facili multa pericula nobis euenirent. De qua nocte. 1. Thess. 5. Qui dormiūt nocte dormiunt. Et talis offendit, id est impingit: quia lux, scilicet iustitia non est in eo. Alio modo exponit Greg. in illo loco: *Si quis ambulauerit in die, &c.* dicens, quod dies est presentia Christi in mundo. Nox verò est tempus post passionem eius, vt sic sensus: Non est timendum de Iudæis: quia quandiu ego sum in mundo, vobis non imminet periculum. Vnde quādo Iudæi eum capere voluerunt. Ioan. 18. dixit turbis: *Si ergo me queritis, sinite illos abire. Sed in nocte, id est in tempore post passionem, tunc timendum est vobis ire in Iudæam: quia patieminī à Iudæis persecutionem. Zach. 13. Percutiam pastorem & dispergentur oves gregis. Alio modo exponit Aug. Dies est ipse Christus. horæ duodecim apostoli. Ioannis 9. Nonne duodecim vos elegi, sed timendum est, quod sequitur: *Et vnus ex vobis diabolus est. Iudas ergo non erat hora huius diei, quia non lucebat. Sed dicendum quod dominus hoc modo dixit non habito respectu ad Iudæam: sed ad successorem suum, scilicet Matthiam. Est ergo sensus: Nonne duodecim****

*duodecim horæ, quasi diceret: Vos estis horæ, ego sum dies. Sicut ergo horæ consequuntur diem: ita vos debetis me sequi. Si ego volo ire in Iudæam: vos non debetis me præire. nec voluntatem meam mutare, sed debetis me sequi. Simile dicit Petro Mat. 16. Vade post me sathana. id est me sequaris, nec præcedas meam voluntatem. Nec debetis timere periculum: quia vos itis mecum qui sum dies. Vnde sicut qui in die vadit non impingit, id est non offendit: ita nec vos qui mecum itis, ad Roma. 8. Si deus pro nobis quis contra nos? Et hoc ideo: quia lucem huius mundi, id est me videt. *Si autem ambulauerit in nocte, id est in tenebris ignorantia & peccati. tunc offendit.* Et hoc ideo, quia lucem huius mundi non videt. Lux, scilicet spiritualis non est in eo, non quidem ex defectu lucis, sed ex eorum rebellionē. Iob 24. *Ipsi fuerunt rebelles lumini.* Nota multiplex est dies. Primus est naturalis, & hic habet 24. horas. Gene. 1. *Factum est vespere & mane dies vnus.* Isto modo dicitur: *Memento vt diem sabbathi sanctifices. Exo. 20.* Secundus dies est artificialis qui causatur ex ascensione solis super nostrum hemisphærium. Et ille quādoque habet plures horas, quādoque pauciores, secundum quod Sol vno tempore plus apud terrā manet quā alio. Nam in nostro climate breuissimus dies est octo horarum, sed longissimus sexdecim. Et diuitur contra noctem. Tertius dies est æternitatis, de quo Michea 5. *Egressus eius ab initio à diebus æternitatis, quia iste dies lucet sine diminutione sui & sine corruptione: quia ibi est æternitas sine variatione. Psal. 101. Tu autē idē ipse es & ante cui nō deficient.* Quartus est dies supernæ iucunditatis. Psal. 83. *Melior est dies vna in atris tuis super millia. Isti diei nō succedit nox. Apoc. 22. Et nox vltra non erit, & non egebit luminē lucernæ.* Quintus est dies gratiæ salubritatis. De quo Iob 9. *Me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est. Et ille dies diuiditur cōtra noctē culpæ & gehēnæ, quādo nemo potest operari. Subdit: Post hoc dixit illis: Lazarus amicus noster, propter multa beneficia & obsequia, quæ nobis exhibuit, dormit: sed vade vt à somno excitem illum.* Nota mortē Lazari vocant hic somnum. Primo propter spem resurrectionis, 1. Thess. 4. *Nolo vos ignorare de dormientibus, neque contristemini sicut ceteri qui spem non habent.* Secundo propter facilitatem resurrectionis. Vnde Angustin. *Tanta facilitate excitabat eum de sepulchro, quanta aliquis excitat aliquem de lecto. Nec mirum quia ipse est qui suscitavit mortuos & viuificat. Ioā. 5. Veniet hora quod h**

FERIA VI. POST LAETARE,

qui in monumentis sunt, audiēt vocē filij dei, &c. Tertio propter meliorationis mutabilitatem. 1. Corin. 15. Surgent mortui incorrupti. [Tunc dixerunt discipuli eius : Domine si dormit saluus erit :] quia somnus agrotorū signū est sanitatis. [Dixit Iesus de morte eius : illi autem putauerunt, quia de dormitione somni diceret.] Et ideo putauerunt inutile esse vt irret illuc ad excitandum illum. Et nō minū : quia animales fuerunt. 1. Corint. 2. Animalis homo nō percipit ea quæ spiritus dei sunt.

Nota licet dominus subito posset discipulos facere perfectos in fide & in omni scientia : tamen propter nos instruendos voluit eos paulatim proficere : vt non miremur si & nos paulatim in virtutibus proficimus & in religione & in sanctitate. Et hoc facit propter tria. Primo ppter hoc vt nullus glorietur de suis meritis aut de sua bonitate, vel ingenio quousque perueniat ad summum, & hoc non est de lege cōmuni. Secundo vt homo cognoscens infirmitatem suam nō cesset corde, ore, & opere petere à deo vt ipsum ad perfectā sanctitatem perducatur. Tertio vt homo intelligens se dei adiutorio indigere, quotidie de virtute in virtutem, de bono in melius proficiat semper bene operādo, quamdiu enim viuūt semper potest gratia dei augeri in comestritiū : ipsius multiplicari & melior fieri. [Tunc dixit eis Iesus manifeste : Lazarus mortuus est, & gaudeo propter vos vt credatis, quia ibi non eram : sed eamus ad eum,] quasi dicat : Nos adiuimus infirmitatē Lazari, sed ego absens annuntio eius mortem : & gaudeo propter vos, id est propter vestram vtilitatē : vt ex hoc sumatis experimentum diuinitatis meæ : quia inquantū absens iam video. Hebræor. 4. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Nec mirum, quia ipse est omnibus presens. Hierem. 23. Cælum & terram ego implebo. Et dicit noranter credatis, non vt modò inciperent, sed vt amplius robustiūsq; crederent, ad instar illius. Marc. 9. Credo domine, adiuua incredulitatem meam : semper enim fides eorum miraculis augebatur. Ex eo verò quòd gaudet ex morte Lazari, datur intelligi quòd aliquando malum sit ratio gaudij inquantum ordinatur ad bonum. Roman. 8. Diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Ex eo autem quòd dicit, *Eamus*, datur intelligi dei clemencia quæ homines in peccatis existentes quasi sursum proueniendo attrahit, secundum illud Hierem. 31. In charitate perpetua dilexi te, & ideo attraxi te miserans. [Dixit ergo Thomas qui dicitur Dydimus ad condiscipulos : Eamus & nos vt moriamur

ENARRATIO LVIII.

moriamur cum illo.] Secundum Chrysofostomum. Thomas erat magis timidus quàm alij, ideo dicit : *Eamus*, quasi diceret : Exponemur periculo, quia ipse non timeret mortem, potius nanque vult ire se & nos morti tradere. Alio modo secundum Augustinum. hoc dicebat ex magna dilectione, quasi diceret : Melius est nobis cum illo mori quàm sine illo viuere. Vnde glosa : Amabant eumque incomparabiliter apostoli dominū, eorūque vita ex illius præsentiā pēdebat a deo, vt cum eo viuere aut cum eo certe mori iucundum haberēt. [Eamus, inquit, & moriamur cum illo.] quia videmus eum ad inimicos & ad mortem properare. Nec enim à tali consilio valemus eum reuocare. [Eamus & nos, &c.] ne post eius necem deferti & inconsolati ibi maneamus. Hæc glosa. Nondum enim intellexit Thomas quòd post mortem, resurrectionem & ascensionem suam esset alium consolatorem missurus. Ioan. 15. Si non abiero paraclytus non veniet ad vos. [Venit itaque Iesus & inuenit eū quatuor dies iam in monumento habentem.] Vbi sciēdum quòd ante resurrectionem à mortuis ipsius Lazari possunt multa considerari, scilicet quorum vnū est tempus mortis, quòd tangitur cum dicitur [Venit itaque & inuenit eum quatuor dies, &c.] Per hos quatuor dies intelliguntur quatuor dies quadruplicis mortis. Primo mors originalis. ad Roma. 5. Per vnum hominem peccatū in hunc mundum intrauit : & per peccatum mors, ecce primus dies. Et mors transgressionis legis naturæ. Esai. 24. Transgressi sunt leges : mutauerunt ius, dissi pauerunt fœdus sempiternū. Ecce secundus dies. Et transgressionis legis scriptæ quæ prohibet etiam mala, & ipsa contemnitur. Ecce dies tertius mortis. Et est mors transgressionis legis euāgelicæ qua predicatur Christus aeterna vita, ecōtra gehenna, sed & hoc cōtēnunt homines. Ecce quartus dies mortis in qua putret homo. Et illa est periculum alij ad Heb. 10. Irritā quis faciens legem, &c. secundum Augustinum. hæc quadruplex mors est peccatorū quæ est pessima. secundum illud Psal. 33. Mors peccatorum pessima. Tunc subdit. [Erat Bethania iuxta Hierusalem quasi stadiis quindecim. Multi autem ex Iudæis venerunt ad Mariam & Martham vt cōsolarentur eas de fratre suo.] Hoc est cōtra aliquos Christianos, qui negligunt consolari tribulatos, cum tamen scribitur Roma. 12. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. Quidam veniunt ex sincera compassione vt amici. Aliqui ex ficta simulatione, quia erāt nobiles & diuites dominæ volentes eis placere.

FERIA VI. POST LAETARE.

Quidam ex dati affectione vt pauperes. Quidam ex maligna insultatione, vt Pharisæi, qui postea dixerunt: Non poterat hic facere vt non moreretur qui aperuit oculos cæci nati? *Martha autem vt audiuit, quia Iesus venit occurrit ei. Maria autem domi sedebat: quia præsentiam Christi ignorabat.* Nam Martha habebat curam domus, & ideo primò ei nuntiatus est Christi aduentus. Sed dices, *Quare Martha non reuelauit statim sorori aduentum eius?* Respondetur, primò voluit experiri fiduciam si quid posset habere de fratre suo vt prospera nuntiaret sorori suæ. Secundo celauit propter Iudæorum præsentiam, quia conspirauerunt in mortem eius. Tertio propter desiderij sui vehementiã. Ita enim vehementer desiderauit loqui cum Christo vt non aliunde cogitaret. *Et dixit ad Iesum: domine si fuisses hic, frater meus nõ fuisset mortuus.* Credebat enim quòd præsentem Christo mortuum locum habere non potuisset: quia vidit mulierem ad solum tantum sibi simbriz fuisse sanata. Et in hoc imperfectè credidit quia Christus aequaliter se habet ad præsentia & absentia: quia omnia sunt sibi præsentia. *Hiere. 23: Putasne è vicino deus ego sum, & nõ deus de longe.* Subdit: *sed hunc fecit: quia quæcumque poposcuerit à deo dabit tibi deus.* Arbitrabatur quòd Christus orando posset præteritam mortem excludere. Sicut Helisæus orando puerum suscitauit. Ergo adhuc fuit imperfecta in fide. Ideo dicit ei Iesus: *Resurget frater tuus.* Quia autem Martha imperfectè cognoscebat, ideo dominus ad altiora instruendo pronouit, pronuntiando Lazari resuscitatione. Sed ipsa ait: *scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die,* quasi dicat: Non est auditum à seculo quòd quis quadriduanum mortuum & fetentem in monumento resuscitaret. Ideo in cor meum cadere nõ potest, quòd statim resuscites eum nisi in futuro. *Dicit ei Iesus: Ego sum resurrectio & vita, id est resurrectionis causa, quia resurrectio Christi est causa resurrectionis nostræ: & resurrectio generalis fiet virtute Christi vocantis mortuos ad iudicium, 1. Corint. 15* Quoniam quidem per hominem mors & per hominem resurrectio mortuorum. Et vita scilicet per essentiam propter quod sum causa vitæ omnibus uiuentibus. *Qui credit in me, scilicet per fidem formatam: etiam si mortuus fuerit, supple corporaliter uiuet, supple spiritualiter.* Abacu. 2. *Iustus in fide sua uiuet. Et omnis qui uiuit & credit in me non morietur in æternum: id est morte æterna.* Marci vlti. *Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Credis hoc. Ait illi: Vtique domine. Ego credidi, quia*

ENARRATIO LVIII.

tu es Christus filius dei uiui qui in hunc mundum uenisti. Glosa: Sciebat Christus hoc quem nihil latere potest quod crederet, sed confessionem qua saluaretur quarebat. Roma. 10. Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. Item interrogat, quia dicit sanctus Tho. in secunda secundæ quest. 40. artic. 2. *Fides nõ sufficit in mente, nisi oris confessione exprimat.* Rom. 10. aliàs Petrus non peccasset negãdo Christum. Ideo dicit: *Ego credidi.* quasi diceret secundũ Augu. *Quicquid dicis de potestate tua, id est effectu salutis credo totũ: & quod ego credo plus est radix omnium, scilicet quod tu es Christus filius dei uiui qui in hunc mundum uenisti, pro salute generis humani.* Ioan. 16. *Exiui à patre & ueni in hunc mundum. Et cum hæc dixisset, abiit & uocauit sororẽ suam silentio, dicens: Magister adest, dicit silentio, propter Iudæos præsentem, quorum quidam contra Christum machinabantur: licet dicit: Et uocat te, quia præsentiam Christi putabant absentationem. Illa autem vt audiuit, surrexit cito & uenit ad eum. Non enim eum uenerat Iesus in castellum, sed erat adhuc in illo loco ubi occurrit ei Martha. Non distulit propter lucrum, nõ tardauit propter absentes: sed statim vt audiuit surrexit cito. Etiam præuenisset Martham si sibi aduentus Christi fuisset prius nuntiatum. *Iudei igitur qui erant cum illa in domo & consolabantur eã, cum uiderent Mariam quia cito surrexit & exiuit secuti sunt eã dicentes, quia uadit ad monumentum vt ploret ibi.* Isti Iudæi non audierunt uerbum Marthæ, ideo credebant eam subito motam ex compassione fratris sui. Etiam diuina prouidentia factum est, ut Iudæi sequerentur Mariam: ut dum plures essent ibi quod Lazarus resuscitaturus erat, tam grande miraculũ quadriduani mortui resurgentis testes plurimos inueniret. *Maria ergo cum ueniret ubi Iesus erat, uidens eum cecidit ad pedes eius & dixit: Domine si fuisses hic frater meus non fuisset mortuus, quasi diceret secundum Augu. Dum nobiscum præfens fuisti, non morbus, non infirmitas, nec mors aliqua nobis appropinquare ausa est. Vide etiam Mariæ firmitatem, licet esset mandatum principis quòd nullus confiteretur Christum, tamen hoc non ueretur, sed securè eum cõfiteretur. *Iesus autem uidens eam plorantem, & Iudæos qui uenerat eum ea plorantes infremuit spiritu, scilicet ex indignatione eius contra diabolum, per cuius suggestionem mors uenit in mundum quem erat cito debellaturus. Et turbauit seipsum, scilicet ex compassione Lazari & sororum eius. Et dixit ubi posuisti eum? Non ex ignorantia interrogat, sed ut populi sibi sepulchrum***

FERIA VI. POST LAETARE,

indicantes confiterentur Lazarum mortuum & sepultum, & sic miraculum ab omnibus videretur. Vel vt mysticè demonstraret se huiusmodi peccatorem nescire cuiusmodi per Lazarum significatur. *Dicunt ei. Domine veni & vide. Et lachrymatu* est *Isus propter multa.* Primo propter compansionem & veritatem. Secundo vt ostendat non esse reprehensibile si quis plorat ex pietate, Eccle. 38. Filij super mortuum produc lachrymas. Tertio secundum Hiero. non fleuit Lazarum mortuum, sed rediit. Quarto secundum Chrys. vt ostenderet humanam naturam vere assumptam. Nota Christus fleuit quater. Primo in natiuitate. Vnde canit ecclesia: Vagit infans inter arcta positus presepia, vbi angeli latabantur. Et in hoc fleuit quod perdidimus gaudium angelorum. Secundo super ciuitatem Hierusalem Luc. 19. dicens: Si cognouisses & tu. Ibi fleuit nostram ignorantiam. Iac. 5. Plorate vlulantes in miseris vestris quæ adueniēt vobis. Tertio fleuit ad sepulchrum Lazari vt hic, & ibi defleuit nostram præsentem miseriam quam & nos desere debemus. Thob. 4. Memento fili quoniam pauperem viram gerimus. Eccl. 2. Cuncti dies eius doloribus & ærumnis pleni sunt. Quarto fleuit in cruce. ad Hebr. 5. Cum clamore valido lachrymis, & c. Et ibi fleuit nostram ingratitude. Figuratur 2. Reg. 15. David ascendit cliuam oliuarum, & fleuit quod filius eius Absalon erat sibi ingratus. Spiritually sic Christus ascendit crucem sensus peccatorum ingratitude. Doctrina. Mysticè per Lazarum intelligitur quilibet peccator in mortali. Talis 1. infirmatur, 2. moritur, 3. quadriduanus in monumento iacet, 4. foetet. Et sic peccator primo infirmatur quando homo nõ habet deuotionem nec dei dilectionem, dicens illud. Ps. 6. Miserere mei domine, quoniam infirmus sum. Infirmitas hominis cognoscitur quando non habet debitum saporem cibus & potus. Et sic infirmitas spiritualis cognoscitur quãdo homini non sapit verbum dei: quia verbum dei est cibus animæ. Deut. 8. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore dei. Figuratur in filio mulieris in epistola. 3. Reg. 18. in quo non remansit halitus. Secundo hanc infirmitatem sequitur mors, id est peccatũ mortale. Nam sicut homo mortuus frigidus est sic peccator, quia sine igne diuini amoris. De quo Lucæ 12. Ignem veni mittere in terram, & c. Et ideo dominus hortatur nos Matth. 24. Orate autem vt non fiat fuga vestra in hyeme, id est mors, vel sabbartho, id est in otio. Tertio erat quadriduanus, quatuor scilicet dies habens

ENARRATIO LIX.

291

habens in monumento peccati. Primus dies est malus consensus in corde per quem anima moritur. Sapien. 1. Peruersa cogitationes separant nos à deo. Et figuratur Matt. 9. in puella mortua in domo. Ideo Matt. 5. dicitur: Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam: iam mœchatus est in corde suo. Et econtra, vbi consensus non est, ibi peccatum abest saltem mortale. Aug. Non sentit qui non consentit. Secundus dies est malus consensus in ore, quando scilicet ille consensus verbis exprimitur alios scandalizando. Matt. 12. Ex verbis tuis damnaberis. Vt heu multi sunt. Esa. 3. Peccatum suum quasi Sodoma prædicauerūt, nec absconderunt. Ideo Matt. 18. Væ illi per quẽ scandalũ venit. Et hæc dies mortis figuratur per adolescentem Lucæ 7. qui effectebatur extra portam ciuitatis. Tertius dies est malũ opus. Iac. 1. Peccatum cum consummatum fuerit generat mortem. Quartus dies est peccandi consuetudo, quando scilicet homines diffculter dimittunt peccata, dicens se non posse dimittere, quod tamen est pessimum. Hiere. 13. Sicut Aethiops non potest mutare pellem suam, aut pardus varietates suas; & vos poteritis bene facere cum didiceritis malum. Et Prouerbio. 22. Adolescens iuxta viam suam graditur, cum senuerit non declinat ab ea. Et ex illa consuetudine peccandi sequitur foetor. Ioel. 1. Cõputruerunt vt iumenta in stercore suo, scilicet foetentes. Matth. 23. Væ vobis scribæ & pharisæi hypocritæ: quia similes estis sepulchris dealbatis: quæ à foris apparent hominibus speciosa: intus autem sunt plena ossibus mortuorum & omni spurcicia, & tales diffculter resuscitantur. De quo Greg. Difficile surgit quem tales mala consuetudinis premit. Nam multa requiruntur ad talem resuscitationẽ Lazari, id est peccatoris. Primo Christus turbauit se & fleuit. Et sic peccator debet flere & conturbari in vera contritione. Hiere. 6. Luctum vnigeniti fac tibi planctũ amarum. Sicut mater inconsolabiliter flet pro vnigenito filio suo sic peccator flere debet pro anima mortua. Eccle. 22. Super mortuum plora quoniam deficit lux eius, Sed heu aliqui totaliter indurati sunt, quod conqueritur Bernard. dicens: Cadet asinus, est qui subleuatur: cadet anima, nõ est qui recogitat. Cum tamen requiritur ad talem resuscitationẽ vera contritio. Ideo Ps. 118. Exiit aquarũ deduxerunt oculi mei. Sic fleuit Ezechias, Esa. 38. Audiens sibi Esaiam prauuntiare mortem suam. Secundo Christus interrogat vbi positus sit, ad denotandum, quod non vult scire peccatores per approbationem. Matt. 7. Non noui vos, di-

FERIA VI. POST LAETARE,

Secundite à me omnes qui operamini iniquitatē. Tertio ostendit ei sepulchrum. Sic nos debemus ei ostendere profunditatem & deformitatem peccati in confessione. Boëtius: Si opus medicantis expectas, oportet quod vulnus detegas. Quarto iubet auferre lapidem, spiritualiter, id est obstinationem. Hic lapis tollitur quando cordis duritia emolliatur. Ezech. 36. Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum: & spiritum meum ponam in medio vestri. Et hoc per discipulos, id est per predicatores. Psal. 90. Ne offendas ad lapidem pedem tuum: ideo angelis suis mandauit de te, &c. Quinto Christus orauit. Et sic nos. Iacob. 5. Multum valet deprecatio iusti assidua. Sexto clamauit clamore magno ad insipientem quod multum clamare oportet in predicatione, vt peccator cesset à peccati consuetudine. Esa. 58. Clama ne cesses, & quasi tuba exalta vocem tuam. Etiam vt clametur in oratione, Psal. 90. Clamauit ad me & ego exaudiam eum, Et clamore magno. De quo Bernard. In dei auribus desiderium vehemens est clamor magnus. Intencio verò remissa vox est submissa. Septimo vocauit eum nomine dicens: Lazare veni foras. Lazarus interpretatur adiutus vel auxiliarius, scilicet gratia dei. Psal. 120. Auxilium meum à domino. Nam sine dei adiutorio peccator non potest surgere. Anselmus ponit exemplum, dicens: quod homo per se potest in foueam precipitari, sed per se non potest exire. Et istud exemplum pertinet ad auaros qui sunt in fouea profunda cupiditatis: quia nunquam possunt saluari. Eccl. 5. Auarus non implebitur pecunia. Secundum exemplum ponit Chrys. Sicut nauis fracta gubernaculo illuc ducitur vbi tempestas voluit: sic homo perditio auxilio gratia dei non facit quod vult, sed quod diabolus. Tertium exemplum est eiusdem. Chrys. Sicut populus facit regem; cum factus fuerit repellere eum non potest: sic superbi faciunt diabolum regem suum, ponentes thronum diaboli in cordibus suis. Et nullus potest esse in eum eripere nisi deus. Iob. 41. Ipse est rex super omnes filios superbie. Quartum exemplum piscis intrat per se hamum, & exire per se non potest, sic & nos. Ozeæ 13. Perditio tua ex te, saluatio autem ex me. Psal. 93. Nisi dominus adiuuu me paulominus habitasset in inferno anima mea. Octauo manus & pedes erant ligati, scilicet funibus peccatorum. Proverb. 5. Funibus peccatorum quisque constringetur. Similiter & facies erat ligata: quia nondum plena erat visio gratia. Nono iubet eum soluere per discipulos, id est sacerdotes, Matt. 16. Quodcumque solueris super

ENARRATIO LIX.

terram erit solutum & in caelis. Ecce quam difficulter Lazarus id est peccator de consuetudine peccati reuocatur.

SABBATHO, ENARRATIO LIX.

Ego sum lux mundi. Ioan. 8.

Galenus in antidoto veteri. Serpens si manum ferit, si in instanti homo manum alteram fonti argenti immerferit, subito conualebit. Spiritualiter, sic & nos si leui fuerimus à serpente infernali, in manu prauæ operationis, alteram manum bonæ operationis immergamus in fontem, id est Christum. Psal. 41. Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum. Vt ex illo bibamus hortatur nos introitus, dicens: Sitiētes venite ad aquas dicit dominus, & qui non habetis pretium venite: bibite cum letitia, s. fontem gratie. Et hunc fontem perit ecclesia in collecta: Fiat quæsumus domine per gratiam tuam fructuosus nostræ deuotionis affectus: quia tunc nobis proderunt suscepta ieiunia si tuæ sint placita pietati. Et si fontem gratia appetamus ipse non negabit nobis. Et hoc promisit in epistola. Esa. 49. In tempore beneplacito exaudiu te, & in die salutis auxiliatus sum tui. Et sequitur: Nūquid potest obliuisci mater infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui: & si illa obliuiscit ego non obliuiscar tui. Ecce quia bonus dominus, qui omnibus vult misereri, & lumine sapientia illuminare. Ideo dicit in hodierno euangelio. Ego sum lux mundi. In summa euangelij tria inuadunt. Primo quomodo se Christus luci assimilat, ibi: Ego sum lux mundi. Secundo quomodo errantes dirigit, ibi: qui me sequuntur, &c. Tertio quomodo lippientes oculos excecet, ibi: tu de te ipso aliter: post hoc in presentia phariseorum ait: Ego sum lux mundi. Nota Christus dicitur lux multis rationibus. Primo quia lux est pura, & sic Christus. 1. Pet. 2. Peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Psal. 7. Cadō est lucis aternæ & speculū sine macula. Hæc lux sequitur candelabrum. Et sic in penitentibus debet esse puritas. Eccl. 34. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangitur, quid prodest lauatō illius? Secundo Christus dicitur lux: quia lux est communis, s. Bonis & malis: & sic eius gratia & beneficentia. Matth. 5. Facit solem suum oriri super bonos & malos. Psal. 32. Misericordia domini plena est terra. Iob. 25. Super quem non fulget lumen eius, quasi diceret super omnes. Ioannis 1. Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Similiter in penitentibus debet esse communitas, scilicet in affectu pietatis: & communitas in subuentione

SABBATHO POST LAETARE,

proximorum. Luc. 6. Omni petenti te tribue. Tob. 4. Noli auertere faciem tuam ab villo paupere. Galat. 6. Operemur bonum ad omnes. Et hoc intelligendum est quantum de se Christus omnes illuminat, non tamen omnes illuminantur. Et hoc potest contingere tribus de causis. Primo quando homo in domo tenebrosa se includit. Secundo quando oculos claudit. Tertio quando obstaculum interponit. Sic spiritualiter in domo obscura se includit qui affectat ignorantiam. Iob. 24. Ipsi fuerunt rebelles luminis: nescierunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas illius. 1. ad Corint. 14. Omnis ignorans ignorabitur. Et 38. Qui ea quae dei sunt sapiunt, à domino sapiuntur. Qui ea quae dei sunt nesciunt à domino nesciuntur. Item oculos claudit, qui non adhibet voluntatem suam. Dan. 13. Declinauerunt oculos vt non viderent caelum: nec recordarentur iudiciorum iustorum. Psal. Oculos suos statuerunt declinare in terram. Item obstaculum ponit qui habet mortalem culpam. Esa. 59. Iniquitates vestrae diuiserunt inter vos & deum vestrum. Tertio lux habet abscondita reuelare. Et sic Christus reuelabit secreta cordium in extremo iudicio. 1. ad Corin. 4. Nolite ante tempus iudicare quousque veniat dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Tam enim luxuriosi abscondunt adulterium: sed ibi manifestabitur. Naum 3. Reuelabo puenda tua in facie tua: & gentibus ostendam nuditatem tuam: & regnis ignominiam tuam. Nunc abscondita est poena reproborum. Luc. 19. Si cognouisses & tu, &c. quae nunc abscondita sunt ab oculis tuis. Sed ibi reuelabitur. Apoca. 18. Quantum glorificauit se in deliciis, tantum date illi tormentum & luctum. Nunc istud effectum lucis debemus habere, scilicet nos poenitentes, vt scilicet licet peccata non abscondamus sed reuelemus. Psal. 36. Reuela domino viam tuam. Ambrosius super psalm. Quod homo reuigit, deus deregit. Quarto lux facit vigilare. Psal. 62. Ad te de luce vigilo. Sic Christus ad vigilandum nos sollicitat. Matth. 26. Vigilate & orate ne intretis in tentationem. Et sic poenitentes debent vigilare. 2. Timoth. 4. Tu vero vigila in omnibus & labora. Quinto Christus dicitur lux, quia lux est materia gaudij. Tobia 5. Quale mihi gaudium, &c. lumen caeli non video. August. Mallem esse in inferno & videre faciem dei, quam in caelo & ea carere. Eccle. 11. Dulce lumen & delectabile est oculis videre solem. Reuera si habes hanc lucem, id est Christum, tunc habes vitam aeternam. Ioan. 16. Hac est vita aeterna, vt cognoscant te solum

ENARRATIO LIX.

293

te solum deum verum, & quem misit Iesum Christum. Sexto Christus dicitur lux, quia ambulantes illuminat ne tenebras incurrant. Quapropter dixi secundo tangitur quomodo Christus errantes dirigit cum subdit: *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Augu. Tenebrae metuendae sunt, sed morum non oculorum. Et si oculorum non exteriorum, sed interiorum oculorum. Non illorum vnde discernitur album & nigrum: sed iustum & iniustum. Non autem possunt errare qui sequuntur hanc lucem, scilicet Christum. Quia ipse est via. Ioan. 14. Ego sum via, veritas, & vita. Nota triplici de causa non erratur in via. Primo vbi est impressio fragmentorum, id est vulnorum. Secunda vbi est crucis erectio. Ioan. 19. Bauians sibi crucem, &c. Tertio vbi est plationis reflexio, id est spinarum coronatio. Ad Hebraeos: *RecoGITATE eum qui talem sustinuit aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris.* Septimo Christus dicitur lux, vt dixi pro tertio principali: quia lippientes oculos habentes excacat. Et sic Iudaei excacati sunt vt noctuae. Ioan. 3. *Qui male agit odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.* Ioannis 1. Lux venit in mundum, & tenebrae eam non comprahenderunt. Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Et sic pharisaei qui illuminari debuissent fuerunt excacati, dicentes: *Tu de teipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum: falsum loquuntur.* Actuum 10. Cui omnes prophetae testimonium perhibent, scilicet Christum nasciturum. Ideo respondit: *Et si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum verum est: quasi diceret: Qui non potest fallere nec falli, recipi potest in testimonium, tam in causa propria quam aliena, sed ego sum huiusmodi.* Ioan. 14. Ego sum veritas & vita. Deus enim non potest fallere. Psal. 144. Fidelis dominus in omnibus verbis suis: & sanctus in omnibus operibus suis. Et subdit: *Quia ego scio vnde veni aut quo vado, id est ex deo patre & deus sum: vos autem nescitis vnde venio aut quo vado.* Secundum August. isti Iudaei videbant hominem, nec credebant deum: quasi diceret vos imposuistis mihi mendacium: & hoc ideo, quia nescitis me fore deum. Nota multa mala imposuerunt Christo. Primo mendacium vt hic. Secundo peccatum. Ioan. 9. Scimus quia homo hic peccator est. Tertio dixerunt eum transgressorem in opere. Ioan. 9. Non est hic homo à deo, qui sabbatum non custodit. O magna nequitia imponere mandatum veritati. Ioan. 17. Sermo tuus veritas est.

Quadragesi. Thes.

BB

SABBATHO POST LAETARE,

Item imposuerunt peccatum sanctitati. Danie. 9. Vngatur sanctus sanctorum. Item imposuerunt transgressionem deitatis. Matth. 12. Dominus filius hominis est & sabbathi. Octavo dominus dicitur lux. Nam absentia veræ lucis facit hominem errare in iudicijs: Et sic Iudæi errauerunt in iudicijs. Ideo subdit: *vos secundum carnem iudicatis.* August. quasi diceret: Hominem me videtis & deum non intelligitis. *Ego non iudico quemquam, scilicet secundum carnem: sed secundum veritatem.* Psalm. Omnia iudicia tuæ veritas. Vel sic secundo modo. Ioan. 12. Non veni vt iudicem mundum. q. d. Si nunc deberem iudicare, tunc deberem vos condemnare. Et si ego iudico, iudicium meum verum est. Reuera primo propter multiplices testes. Primus quilibet prædicator. Actu. 1. Eritis mihi testes in Iudæa. &c. Secundo opera singulorum. Ioan. 5. Opera quæ facio testimonium perhibent de me. Tertio omnes creatura. Psalm. 49. Aduogavit cælum de sursum, & terram discernere populum suum. Quarto Christus dicitur lux, quæ lux manifestat se & patrem, dicens: In lege vestra scriptum est: Duorum hominum testimonium verum est. Deut. 17. scriptum est hoc: In ore duorum vel trium stat omne verbum. Sed diceret, quomodo testimonium duorum hominum sit verum, cum contingit quandoque eos mentiri. Sicur duo testes cõtra Susannam, & totus populus contra Christum mentitus est. Respondetur secundum August. q. verum est, id est debet reputari verum: quia magis probabile est quod vnus mentiatur quàm quod multi. Ecclesia. 4. Funiculus triplex difficile rûpitur. Ideo subdit: *Ego testimonium perhibeo de me ipso & testimonium perhibet de me qui misit me pater.* quali diceret secundum August. Si duorum hominum testimonium verum est, i. debet reputari verum cum habeant parvam cognitionem, & interdum distortam affectionem. Multo fortius testimonium patris & filij in diuinis, vbi nõ potest esse talis defectus, debet firmum reputari. Dicebant ergo ei: *Vbi est pater tuus.* q. d. Tu tamen es solus. Et audiuerant à domino, *Vos secundum carnem iudicatis.* Ideo secundum August. de carnali patre interrogauerunt. q. d. Pater tuus non est talis nec tantus, q. eius testimonio sit credendum. Ignotus enim est & ignobilis. Ad quod respondet: *Neque me scitis neque patrem meum scitis, s. secundum veritatem seu diuinitatem: quia cognito vno correlatiuorum cognoscitur & reliquum.* Ideo subdit: *si me scitis, forsitan & patrem meum scitis.* q. d. quia pater meus ideo occultus est vobis, vt per me tanquam per viam veniat in cognitionem

ENARRATIO LX.

294

nem eius. Ioan. 14. Si me cognouissetis, & patrem meum vtique cognouissetis. Sed diceret, tamen dicit Psalm. 75. Notus in Iudæa deus. Respondetur quod Iudæi dicuntur patrem ignorare ratione patris, sed licet sciebant eum vt deum omnipotentem, nõ tamen sciebant eum vt deum patrem filio consubstantialem. Et dicit forsitan secundum Augusti. non dubitauit sed increpauit: vt si indignemur seruis nostris & dicamus forsitan contemnit nos. Et sic Christus ipsos dubitanter & incredulos arguebat. Nota tria incognita erant nobis de patre ante aduentum Christi, scilicet gloria, gratia, veritas & sapiencia. Primo gloria: quia nullum ad gloriam suscepit. Secundo gratia: quia nullum sibi reconciliauit. Tertio veritas & sapientia: quia nulli viam ad cælum reuelauit. Sed hæc tria nobis manifestauit per aduentum filij sui. De quibus Ioan. 1. Vidimus gloriam eius, quasi vni geniti à patre quo ad primum: plenum gratia, quo ad secundum: & veritate, quo ad tertium. Sequitur: *Hæc verba locutus est Iesus in cæna phylasco.* Et est locus vbi ponuntur oblationes templi pro edificatis. *Docens in templo, & nemo apprehendit eum: quia sermones fortiores erant his, qui eum capere volebant, & quia ipse nondum voluit: quando vero voluit crucifigi, tacuit.* Ideo subdit *Nondum venerat hora eius.* scilicet quàm elegit ad passionem,

DOMINICA IN PASSIONE,

ENARRATIO LX.

DE EVANGELIO.

Si veritatem dico quare non creditis mihi. Ioannis octauo.

Adhuc dominus hoc verbum multis dicere potest, quorum opera ostendunt eos debilitate credere. Iaco. 2. Fides sine operibus mortua est. Cum ergo homines solent credere iuramento, sigillo, promisso, testimonio, quare vos non creditis iuramento patris veritatis, sigillo maternæ virginitatis, promisso meæ fidelitatis, testimonio prophetice autoritatis. De primo ad Heb. 6. Omnis controversia eorum finis, ad confirmationem est iuramenti. Glosa: Si homini qui mædax est creditur per iuramentum: quomodo magis credendum est deo qui mereri non potest? Iuravit autem tria credenda. Credendum est deum esse bonorum remuneratorem. Baruch 2. Reuocabo eos in terram quam iuravi patribus eorum. Et impiorum ultor est. Psalm. 94. Ipsi vero non cognouerunt vias meas, quibus iuravi in ira mea. Et Amos 6. Iuravit dominus deus in anima sua, detestator ergo superbiam Iacob & domos eius odit, & tradam civitatem cum habitatoribus suis. Et penitentium recoci-

DOMINICA IN PASSIONE,

liatorem. Psal. 109. Iurauit dominus & nō pœnitebit eum: tu es sacerdos in æternum, &c. Sacerdotis enim est reconciliare deo pœnitentes. Magnus sacerdos est Christus, & magnas contulit dare indulgentias: maximè illis qui crucem pœnitentiæ recipiunt ad terram sanctam, scilicet ad Hierusalem cœlestem. Alioquin crucem pœnitentiæ non accipientibus dicitur Matt. 10. Qui non accipit crucem suam & sequitur me, nō est me dignus. Vnde dicitur secundum ordinem Melchisedech. Sicut enim Melchisedech obtulit panem & vinum, vt dicitur Gene. 14. ita & Christus in sacramento. De secundo Ioan. 6. Hunc pater signauit deus, &c. Hoc est opus dei vt credatis in eum quem misit ille. Ecce filius à patre signatus est vt credatur ei. Signatus est autem septem sigillis. Apoc. 5. Si ergo vno sigillo creditur, quāto magis septem? Quia quædam sigilla declarantur ibidē. cap. 7. Sed de primo ad præterens dicendum est. Per primum ergo sigillum virginittatis Maria significari potest. Orige, Maria mater Christi facta est, & castitatis sigillum non amisit. De hoc sigillo exiuit vincens vt vinceret in equo albo, id est filius dei in carne munda. Sub hoc sigillo per Christum & euangelium suū tanquam per literas regales sententia mortis æternæ reuocata est. Quod bene figuratur per literas quas misit Assuerus rex ad reuocandam sententiā mortis datam contra Iudæos, vt dicitur Hester 8. Hæc enim consuetudo erat vt apostolis quæ ex nomine regis mittebantur, & illius annullo signatæ erant nemo audebat cōtradicere. Digitus dei spiritus sanctus dicitur annulus. Ergo huius digiti donum est spiritus sancti quo impleta est virginitas Maria. Sicut enim non potest haberi regale sigillum sine regis annulo: ita virginitas haberi non potest sine dei dono. Sapient. 8. Scio quoniam aliter non possum esse contentens nisi deus dederit. De tertio Isa. 65. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. In credulo manus expanditur vt manuali promissione credulus fiat. Sic Christus manus in cruce expandit. Sed quid promisit: nihil aliud nisi veniam, gratiam, & gloriam. Glosa: Expandi manus in cruce orās pro eis: Pater ignosce illis quia nesciūt quid faciūt: vel vt eos recipere & collocare in sinu meo, vel beneficia operū largiēdo, ex quo eduxi eos ab Aegypto. Incarnatus quoque infirmos eorum curauit, mortuos suscitauit, paucis panibus eos pavi, ipsi tamen semper extiterūt increduli. De promissione gloriæ dicitur Iaco. 1. Beatus

ENARRATIO LXI.

295

vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ, quā repromisit deus diligentibus se. Sed heu timēdum est quod non solum piis & gratis coronā gloriæ, sed etiam impiis & de sua passione ingratis promisit gehennā. Vnde bene vtraque manum expandit in cruce, ita quod per dexteram gloriā æternā promittebat, per sinistram pœnam æternā. Vnde etiam latro ad dexteram pendens saluatur, ad sinistram pendens damnatur. Olim ista deus per chiographum scripturæ promisit, sed mundus nō credidit. Et ideo per fidelissimum fidei iussorē, scilicet filium suū promissiones suas firmavit, imō perfoluit. Aug. Quia incredibile videbatur hominibus quod promittebatur, deus nō solum scripturam fecit vt crederent, sed etiam fidei suæ posuit mediatorē, non quēlibet principem seu angelum, sed vnicū filium. De quarto Ioā. 5. Si crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi. Ioan. 1. Hic venit in testimonium vt testimonium perhiberet de lumine: vt omnes crederent per illum. Verè magna magnorū & multa multorum testimonia habuit Christus. Crede ergo prophetis. Ambro. Vides pastores angelo credidisse: & tu patri, filio, spiritui sancto, angelis, prophetis, & apostolis crede. Sed certè dominus non solum dedit nobis testimonium magnarum personarum, sed etiam magnorum operum. Ioan. 10. Opera quæ ego facio testimonium perhibēt de me. O domine Iesu ecce testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Sed heu miser peccator adhuc minimè credit. Bernar. Putasne filium dei reputat Iesum quisq; ille homo est qui ipse nec terretur comminationibus, nec attrahitur promissionibus nec præceptis obtemperat, nec consiliis acquiescit. Nonne is est qui fateretur nosse deum, factis autem negat, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXI.

Tulerunt ergo lapides vt iacerent in eum. Ioannis octauo.

Adhuc lapides in Iesum iaciunt qui in mēbra sua scandala amittunt. Lapidēs autem spiritualiter scandala sunt. Sagittæ autem sunt verba dei. Semina nostra sunt merita. Solent autem homines iacere lapides, sagittas, semina, onera temporalia. Iaciunt ergo sagittas prædicando, semina bona operando, onera temporalibus renuntiādo, & lapides scandalizando. De primo nota quod Helisæus ad Ioab regem dixit. 4. Reg. 13. Iacite sagittam, & iccit. Et iterum dixit: Percute iaculo terram, qui percussit sic ter. Et iratus Helisæus ait: Si percussisset quinques vel sexies vel septies, percussisset Syriam vsque ad con-

DOMINICA IN PASSIONE,

summationem. Sagitta est verbum dei quod de arcu scripture iacitur contra hostes domini, scilicet peccatores. Psal. 143. Emitte sagittam tuam & conturbabis eos. Augu. Vulnerabat charitas Christi cor meum. & gestaba verba eius in visceribus meis quasi sagittas acutas. Sed heu multi clypeum obdurationis a diabolo receperunt: ita quod sagitta verbi dei vulnerare eos per contritionem non potest. Naum 2. Clypeus fortium ignitus est viri exercitus in coccineis. Bene autem videbitur in iudicio, quis clypeum diaboli vel Christi portat. Per terram significatur terreni peccatores qui iaculo predicacionis percutiuntur, dum fidem trinitatis recipiunt: quinquies dum quinque sensuum refranationem: sexies dum sex opera misericordie faciunt: septies dum septiformis gratia & septem vitiorum victoria eis per doctrinam inculcatur. Sed tantum tres ictus recipiunt qui fidem sine operibus habent. De secundo Deut. 28. Semetipsum multam iacies in terram, & modicum congregabis: quia locustae deuorabunt omnia. Tot semina iacis quot opera bona facis. Bernar. Nunc pereunt opera nostra, quae videlicet quasi semina in terram iaciuntur, quia multa opera bona facis, vel in statu peccati mortalis, vel causa timoris seruilis, vel intentione commodi temporalis, de quibus heu nullum aeterna vitae fructum recipies. Ideo de multo semine parum congregas. Iactis autem seminibus necessaria est gratia irrigatio. Vnde Deute. 11. dicitur quod in terra Aegypti iacto semine in hortorum morem aqua ducuntur irrigua. Terra vero Israel de caelo expectat pluias. Multi heu aquam compunctionis vel lachrymarum vel contritionis habent ex solo timore gehennae. Vnde ex ipsis quasi ex inferioribus aqua ducuntur. Quidam autem amore caelestis patriae: & in his terra cordis quasi de caelo irrigatur. Hoc bene figuratum est Iosue 15. vbi dicitur quod cum Axa, id est fidelis anima sedens in asino, id est in corpore suspirasset: dedit pater caelestis irriguum superius, & irriguum inferius. De tertio Act. 27. Valida autem tempestate nobis iactatis sequenti die iactum fecerant, & tertia die suis manibus armamenta nauis proiecerunt. Quicumque ergo mergi non vult, iaceat scilicet iniusta bona restituendo: alius submergetur, & iaciat eleemosynas erogando. De utroque dicitur Lucae 19. Ecce dimidiu bonorum meorum domine do pauperibus, & si quid aliquem defraudauero reddo quadruplum. Iaceat ergo, omnia relinquentes. Mar. 19. Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, &c.

Ion. 3.

ENARRATIO LXII.

Ionae 1. Miserunt vasa quae erant in nauis in mare vt alletiarerentur ab eis. Augu. Abiice a te diuitiarum onera, abiice vincula voluntaria, abiice anxietates & cordia quae te pluribus annis inquietauerunt. De quarto dicitur hic: Tulerunt lapides Iudei vt iacerent in eum. Lapidem sunt scandala, id est verba vel facta, quibus dum alij ad iram vel ad luxuriam vel ad aliud vitium, scilicet auaritiam, & huiusmodi prouocantur, quasi iactibus lapidum laeduntur. Et quia fideles membra sunt Christi, lapides in Iesum iaciunt qui membra sua scandalis percutiunt. Sed nota quod quatuor modis peruersi tentauerunt occidere Christum, videlicet gladio. Matthai 2. Futurum est vt Herodes quarat puerum ad perdendum eum. Et praecipitio. Lucae 4. Duxerunt eum vsque ad supercilium montis vt praecipitarent eam. Vel lapidatione vt hic. Et vltimo crucifixione. Sic heu adhuc hodie Christum in membris suis percutere tentant iudicis gladio, qui iure mundano vel ecclesiastico male vtuntur contra alios. Et hypocrita vel traditores praecipitio, qui ad aliud bonum simulando deum quasi in montem ducunt: sed quia malis intendunt, eum praecipitare quarent. Et scandalizatores & blasphemii lapidatione. Quot enim scandala, quot blasphemii faciunt: tot lapides in deum mittunt. Et impenitentes crucifixione quia fructum crucis in se vacuant. ad Hebr. 6. Rurum crucifigentes sibi meritis filium dei, &c. Glos. In se filium dei crucifigunt, qui gratiam dei vilipendentes in peccatis iacent. Vnde Bernard. Nonne satis pro te sum vulneratus, nonne satis affligus. Noli me plus affligere, me enim plus affligit comparsio vulneris tui quam vulneris mei.

DE EODEM, ENARRATIO LXII.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Iou. 8.

Quando studentes solent pergere de studio, tunc solent se offerre vnicuique ad respondendum: ad ostendendum scientiae suae utilitatem: spiritualiter, sic Christus per passionem volens recedere de hoc mundo, omnibus voluit respondere vt irreprehensibilis ostenderetur. Figuratur. 1. Reg. 12. Samuël dixit filiis Israel: Conuersatus apud vos ab adolescentia, & filij mei loquimini de me coram domino & coram Christo eius, vtrum bouem vel asinum cuiusquam tulerim: si quoniam calumniatus sum, &c. Item figuratur Deute. 24. Moyses recedens a filiis Israel per mortem, nullus potuit sibi aliquid malum impingere: sed omnis populus fiebat eum ostendens

BB 4

verum prophetam. Spiritualiter. & sic de Christo nullus peccatum sibi imponere potuit cum interrogauit: *Quis ex uobis arguit me de peccato?* Aliud thema. Vbi quis aggrauatur in iudicio illi: potest appellare ad iudicem superiorem. Sic Christus iniuriam recepit a Iudæis & grauamen. Ioan. 9. Scimus quia hic homo peccator est. In uita. Matth. 11. Ecce homo vorax & potator uini, publicanorum & peccatorum amicus. In doctrina. Ioan. 7. Seducit turbas. Ioan. 8. Testimonium tuum non est verum. In miraculis. Luc. 9. In Beelzebub principe dæmonum eicit dæmonia. Sed Christus appellauit ad summum iudicem deum patrem. De quo introitus: Iudica me deus & discerne causam meam de gente non sancta, &c. Emitte lucem tuam & veritatem tuam, ipsa me deduxerunt & adduxerunt in montem sanctum tuum & in tabernacula tua. Hunc psalmum fecerunt filij Chore: cum pater eorū absorptus est, & Dathan & Abiron: quando scilicet ipsi penitentiam egerunt. Sed Christus potest hæc uerba dicere ex futura vindicta suorum inimicorum. Sed quod Christus innocens in omnibus factis suis fuit, ostendit Apostolus Hebr. 9. Christus assistens pontifex futurorum bonorū, &c. Et Hebr. 7. Talis decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus. Si enim peccator fuisset, in diuissis alio medio: e qui eum ad deum deduxisset. Item si peccator fuisset, quomodo nos à peccatis liberasset? Gregor. Manus quæ tenent lutum non lauant sed coinquinant. Sed Christus lauit nos sanguine suo, ut pater in epistola hodierna. Semetipsum obtulit immaculatum deo: & emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis. Si enim sanguis hircorum & vitulorum, &c. Dicit hysto. Leui. 16. de hircu emissario in figura, quia sicut ille hircus non habuit peccata & tulit peccata: & sic Christus Ioan. 1. Ecce agnus dei qui tollit peccata mundi, &c. Ergo merito appellat ad iudiciū patris, dicens: Est pater qui iudicat, &c. In summa euangelij innuuntur tria. Primo Christi puritas cum dicitur: *Quis ex uobis?* &c. Secundo Iudæorū malignitas, ibi: *Samaritanus es & dæmonum habes.* Tertio Christi benignitas, ibi: *Dæmonium non habet.* De primo dicit: In illo tempore, scilicet cum Iudæi noluerunt audire Christi sermonem, tunc uoluit ostendere quod hoc non proueniret ratione suæ doctrinæ, sed ratione eorum malitiæ. Nam aliqua doctrina non auditur propter tria. Primo propter malam uitam docētis. Greg. Cuius uita despicitur, restat ut eius doctrina contēnatur. Et sic non Christus,

Ergo

Ergo ait: *Quis ex uobis arguet me de peccato?* quasi dicat: Si essem peccator, non mirum quod non audiretis me. Greg. Penfanda est Christi mansuetudo, qui uenerat peccata relaxare, & qui uirtute deitatis poterat peccatorem iustificare, non indignatur ex ratione se ostendere peccatorem non esse. Reuera fuit sine omni peccato originali, ueniali & actuali. Quod primo probat propheta Dauid. Psal. 13. Omnes declinauerunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum, id est Christū. Item excipit eum turba similiter. Matth. 7. Omnia bene fecit, surdos fecit audire. Eiusdem 21. Ofanna filio Dauid. Apostoli testimoniū dant eius innocentie uidelicet Petrus. 1. Pet. 2. Peccatum non fecit. Similiter opera eius. Ioan. 10. Opera quæ ego facio in nomine patris mei testimonium perhibent de me. Hiere. 23. Hoc est nomen quod uocabūt eum, Dominus iustus noster. Non peccauit cogitatione. Apoca. 1. Capilli eius candidi erant tanquam lana. Nec locutione. 1. Pet. 2. Non est inuentus dolus in ore eius. Non omissione. Isa. 5. Quid est quod ultra debui facere quod non feci. Nec origine. Lucæ 1. Quod nascetur ex te sanctum, uocabitur filius dei. His potuit dicere: *Quis ex uobis arguit me de peccato?* quasi dicat: Quid mali feci quod cogitatis me interficere, ostendite peccatum quo meruerim mortem: quod si non poteritis, manifestum erit quod me innocenter occiditis. Et hoc patet in magna Christi iustitia. Chrysof. Magna iustitiæ fiducia ubi etiam causa aduersariis committitur. Et sic Christus non interrogauit amicos Petrum uel Ioannem, sed Iudæos qui tractauerunt de sua morte. Ideo dicitur Deute. 32. Inimici nostri sunt iudices. Non interrogauit simplices qui timuissent dominum, sed principes: non idiotas, sed legisperitos, & tamen nullus potuit contra eum aliquid respondere. Origenes: Quis hominum potest hoc dicere, certe nullus. 1. Ioan. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & ueritas in nobis non est. Hiere. 2. ca. Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te. Sic non in Christo: quia peccare non potuit. Primo propter definitionem peccati. Nam peccatum secundum Augustinum est recessus à deo, sed ipse fuit deus per gratiam uniois. Et sic non potuit recedere à seipso, & sic nec peccare. Secundo propter gratiæ plenitudinem & immensitatem: quia peccatum est defectus gratiæ. Sed de eo dicitur, Ioannis 1. Plenum gratiæ & ueritatis, de plenitudine eius omnes accepimus. Tertio probatur per Dauidascennum quod Christus non peccauit. Quicquid peruenit ad

DOMINICA IN PASSIONE.

ultimum finem, hoc oportet illi sui firmiter inpheterere. Finis autem omnium bonorum est deus: sicut finis malorum infernalis status. Et ideo sancti qui sunt in celo inseparabiliter inhererent ultimo fini, scilicet deo, ergo ulterius peccare non possunt, mereri, nec demereri. Similiter damnati in inferno non possunt demereri: hic autem utriusque possumus. Sed Christus fuit viator simul & comprehensor: quia ultimo fini coniunctus, semper enim anima eius & caro fuit diuinitati coniuncta, igitur, & c. Secundo doctor non auditur propter errorem veritatis doctrinae. Subdit: *Si id est quia veritatem dico, quare non creditis mihi?* Reuera dixit veritatem, quia ipse est veritas, Ioan. 18. In hoc natus sum & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritatis: omnis qui est ex veritate audit vocem meam. Sed tamen incredulitas fuit Iudaeorum inueterata consuetudo. Psal. 105. Non crediderunt verbo eius, & murmurauerunt in tabernaculis suis, non exaudierunt vocem domini. Tertio quod doctor non auditur hoc facit malitia populi. Et sic de Iudaeis. Et hoc ostenditur cum subdit: *Qui ex deo est verba dei audit, quasi dicat, quod vos non auditis non est defectus ex parte vitae meae vel doctrinae, sed vestre malitiae.* Ideo subdit: *Propterea vos non auditis, quia ex deo non estis.* Aug. Non attende naturam sed vitium. Ex deo quidem sunt secundum naturam, sed ex deo non sunt vitio & prava affectione.

Nota multa signa sunt ex quibus cognoscitur vtrum quis sit ex deo. Primum signum est amor dei & proximi. 1. Ioan. 4. Omnis qui diligit proximum ex deo natus est, scilicet per virtutem & cognoscit deum. Ioan. 13. In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad inuicem. Contra qui non diligit fratrem suum ex deo non est. Secundum signum est victoria tribulationum. 1. Ioan. 5. Omne quod natum est ex deo vincit mundum, & haec est victoria quae vincit mundum. & c. Si autem vis placere mundo, tunc non es ex deo. ad Gal. 1. ca. Si adhuc placerem hominibus, Christi seruus non essem. Tertium signum est castitas. Prover. 22. Qui diligit cordis munditiam, amicum habebit regem, scilicet caelestem. Nam amici sunt de vna stirpe, & sic casti cum Christo. Ioan. 1. Qui non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. Quartum est auditus verborum dei ut hic. Greg. Vnusquisque seipsum interroget an ex deo sit: si verba dei aure cordis percipit & intelligit & custodit, quia non sufficit audire aures corporis, nisi etiam absit impletio operis. Romano. 2. Non auditores

ENARRATIO LXII.

legis iusti sunt apud deum: sed factores iustificabuntur. Dixi secundo innuitur Iudaeorum malignitas cum dicitur: *Respondit Iudaeis & dixerunt: Non considerantes quid, sed solum ut dicerent & blasphemarent. Nonne bene dicimus nos quia Samaritani sumus.* Et hoc ideo: quia habetur 4. Reg. 17. Tempore Ezechiae regis Iuda Salmanasar posuit in terram Israel gentes qui dicebantur Samaritani a principali ciuitate Samaria. Et isti partim auenerunt legem, & sic dicebant Christum esse, ac si non tenerent totam legem. Secundo propter odium: quia oderunt eum ut Samaritanos. Tertio propter contrarietatem, quia Samaritani fuerunt eis contrarij: & sic Christus eorum vitium. Item subdit: *Demonium habes.* Nota primo secundum Theophilum, quia frequenter reuelauit cogitationes eorum quod demoni attribuebant, cui tamen cordium occulta sunt abscondita. Secundo secundum Chrysostomum propter sermonem ipsius transcendentem sermonem eorum, & aliquando patrem suum dicebat deum. Vel quia aliquando quaedam alta, & subtilia loquebatur, dicens: *Ego sum panis viuus.* Ideo dixerunt: *Credimus quia Samaritanus es. Et demonium habes.* Greg. Pensanda est saluatoris clementia, non proptur in impropria, quos tamen poterat mergere in profunda inferni. Greg. Duo quippe ei illata fuerant, vnum negavit, alterum tacendo consentit, scilicet esse Samaritanum. Quare autem se non excusauit de Samaritano ostenditur. Primo quia Samaritanus interpretatur custos, & ipse praecipue custos noster est: Psal. 121. Nisi dominus custodierit ciuitatem, & c. Secundo quia euidens per falsum dixerunt: quia sciebant eum circa eos natum. Tertio quia illud non erat suum vituperium, sed illud de demonio erat sua blasphemia. Ideo per quatuor rationes se ostendit non habere demonium, dicens: *Ego honorifico patrem meum, quasi dicat, hoc demon non facit, diabolus enim honori dei resistit: vos autem in honorastis me.* Primo quo ad eius diuinitatem, sibi: *Demonium habes.* Item inhonorauerunt originem eius. Ioan. 9. Nescimus unde sit. Item eius dignitatem. Matth. 13. Nonne hic est filius fabris? Item eius veritatem. Ioan. 8. Testimonium tuum non est verum, item eius potentiam dicentes: In Beelzebub principe demoniorum eiecit demonia. Matth. 12. Item eius sanctitatem. Matth. 11. Homo vorax & potator vini. Tandem morte ignominiosa eum inhonorauerunt. Secundo ratio est: *Ego gloriam meam non quaero, quasi dicat: diabolus propriam gloriam quaerit.* Hieronymus: *Qui non quaerit gloriam non sentit contumeliam.* Tertia

DOMINICA IN PASSIONE,

ratio tangitur cum subdit: *Est qui querat, scilicet gloriam meam, & iudicet, quasi dicat: Quem deus glorificat daemionium non habet: sed ego sum huiusmodi: igitur: & c. 2. Petri 1. Accipiens a deo patre honorem voce lapsa de caelo: Hic est filius meus dilectus, & c. Quarta est cuius iniuriam deus iudicat, daemionium non habet: sed ego sum huiusmodi, igitur, & c. Hoc tangitur cum dicitur, & iudicet, quasi dicat: Non eritis sine vindicta. Nota hic docemur cum quis false vel iniuste infamatur vel calumniatur, tunc laudabile est quod se excusat, & tunc patienter criminatores reuelet. Nam ex hoc sequuntur tria bona. Primum bonum innocentis fama conseruatur, quod est maximum bonum inter res temporales, vt dicit sanctus Thomas in secunda secundae q. 62. Et 1. Corint. 9. cap. Melius est mihi mori, quam vt gloriam meam quis euacuet. Secundum detrahentis lingua refragatur quae est nociua. 1. Ioann. 3. Omnis qui detrahit fratri suo homicida est. Tertium bonum audientis scandalum remouetur. Matth. 18. Vt illi per quem scandalum venit. Haec habentur 11. q. 3. Inter verba. Tunc ostendit efficaciam suae doctrinae. *Amen amen dico vobis: Si quis sermonem meum serauerit, mortem non gustabit in aeternum, id est non experietur.* Nota triplex est mors. Prima est naturae. Psal. 88. Quis est homo qui viuet & non videbit mortem? Secunda culpa. Ab hac verbu dei liberat. Ad Hebraeos 4. cap. Viuus est enim sermo dei & efficax. Tertia aeternae miseriae. Ab hac etiam verbum dei liberat. Vnde Psal. 6. Non est in morte qui memor sit tui: in inferno, & c. Et in litera, *non gustabit mortem in aeternum, id est aeternae damnationis.* Non de prima est intelligendum, sed de aliis duabus. Item nota triplicem sermonem debemus seruare. Primus sermo est fidei, scilicet credere in deum. Hebraeorum 11. cap. Impossibile est sine fide placere deo. Secundus de dilectione dei & proximi. Deute. 6. Diliges dominum deum tuum, & c. Tertius agendi poenitentiam. Matth. 3. Poenitentiam agite, & c. *Responderunt Iudaei: Nunc cognouimus quia daemionium habes.* Grego. Ex beneficio praedicationis Christi semper peiores fiebant. *Abraham mortuus est, & propheta mortui sunt, quasi dicat: Non est maioris efficaciae sermo tuus quam dei. Sed Abraham & propheta locuti sunt cum deo & mortui sunt, & tu dicis, qui sermonem meum serauerit non gustabit mortem in aeternum. Nunc vid tu maior es patre nostro Abraham? quasi dicat nullo modo. Quem teipsum facis? quasi dicat te ipsum laudas & extollis cum nihil sis, quia homo abiectus & vilis**

ENARRATIO LXII.

299

vilis conditionis: quia filius carpentarij de Galilaea. Sed ipsi decepti in propria malitia intelligebant de morte corporis: qui tamen intelligebat de morte aeterna. Ideo excusat se de vana gloria dicens: *Si ergo glorifico meipsum: gloria mea nihil est, id est gloriam meam vanam reputabitis. Est pater qui glorificat me.* Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti a patre. *Quem vos dicitis quia deus noster est, quasi dicat: Non est a vobis alienus. Et nos cognouimus eum, scilicet per fidem & charitatem.* Theophilus: Si patrem noscerent, filium venerantur. *Sed ego noui eum.* Hoc dico ratione veritatis & non arrogantiae. *Si dixerio quia non scio eum, solus ero similis mendax.* Chrysostr. Sicut vos dicitis eum scire & mentimini: sic ego si dico eum nescire mentirer: *sed ego scio eum & sermonem eius seruo.* Et hoc est vere nosse deum. 1. Ioann. 2. Qui dicit se nosse deum & mandata eius non custodit, mendax est. Tunc probat se maiorem Abraham dicens: *Abraham pater vester exultauit vt videret deum meum, scilicet natiuitatis: videt & gauisus est.* Augustin. Vidit, id est cognouit Christum in spiritu ex suo semine nasciturum: quia Abraham desiderauit noscere tempus aduentus, scilicet quando dictum est ei: In semine tuo benedicentur omnes gentes terra. Genes. 22. Et quando in figura trium angelorum sibi apparentium cognouit trinitatis mysterium. Genes. 18. quia dominus fecit videre Abraham occultum Christi mysterium, propter quod ille locus dicitur est, dominus videt. Sed contradictum verissimum arguit in litera quando dicunt, quinquaginta, & c. *Et gauisus est, s. dum modo tres vidit & vnum adorauit.* Vel die passionis vidit, s. in immolatione Isaac. *Responderunt Iudaei: Quinquaginta annos non habes, & Abraham vidisti? quasi dicerent: Hoc est impossibile, quia multa curricula annorum sunt elapsa, s. duo millia annorum.* Sed diceret: Tamen Christus tantum trigintatrium annorum erat, quare dicunt quinquaginta, & c. Theop. Propter laboris multitudinem maioris aetatis erat in apparentia. Secundo propter reuerentiam anni Iubilaei, quasi dicat. Non vidi nisi vnum annum Iubilaeum, & dicit te vidisse Abraham. Falsum autem ipsi responderunt. Ipse enim dixit Abraham vidit die meum, sed ipsi peruertunt verba & sensum. Ideo dat eis intelligere deitatem dicens: [Antequam Abraham fieret ego sum.] id est antequam fieret creatura ego sum, s. creator. Si est verbu substitutiui significans puram essentiam rei sine conotatione actionis vel passionis. Et non dicit sui: quia deitas non habet praeteritum, nec futurum, sed

DOMINICA IN PASSIONE,

præfens tantum. Exod. 3. Ego sum qui sum. [Tulerunt lapides Iudæi ut iacerent in eum.] Aug. Defecerunt eis verba & habuerunt corda lapidea: ideo currunt ad lapides. Ecce eorum malicia non moti amore iustitiæ, sed zelo inuidiæ. Nam ad blasphemum puniendum requiritur debitus modus & processus, ut scilicet coram iudice & testibus sit conuictus & condemnatus, ut patet. Leui. 24. & extra ciuitatem. Ipsi autem sine iustitia & in loco sacro quod erat illicitum. 3. Reg. 11. Ioiada pontifex fecit Athaliam trahi extra septa templi antequam occideretur. [Iesus autem abscondit se.] August. Nō in angulo quasi timens, vel in domuncula quasi fugiens: vel retro murum quasi dixerens, sed cœlica potestate inuisibilem se cōstituens. [Et exiit de templo.] propter tria. Primo quia non venit hora eius, secundo quia tale genus mortis nō elegerat, tertio propter exemplum, ubi nō est resistētia ibi debet esse fuga. Mat. 10. Si persecuti fuerint vos in ciuitate ista fugite in aliam. Pro doctrina sciendum quod dominica hodierna vocatur dominica in passione, & hoc ideo quia sancta mater ecclesia hodie incipit innocētissimam & crudelissimam mortē Christi celebrare, & eius anniuersariū recollere qui nos redemit de diabolica potestate. Et merito sabbatho incipitur memoria: quia secundū Magistrū in historia scholasticā, proxima feria sexta præcedēte cœluserunt Iudæi Christum mortificare, ut patet Ioā. 11. igitur, &c. Vnde vocatur à vulgo Nigra dominica: quia cū moritur pater vel frater alicui, ille in signum ductus deponit vestē latitiæ & assumit nigram vestē tristitiæ. Et sic facit sancta mater ecclesia. In hesternis enim vesperis incepit colere memoriā passionis & mortis Christi cantando: Vexilla regis prodesit, ut si fortē aliqui sint lapsi veniant ad vexillū quod omnes amaritudines facit dulces. Ut figuratū est per lignū proiectum in aquis Marath. Nota tamē quod duabus hebdomadis passio domini recolitur. Primo quia à duobus & pro duobus populis passus est, scilicet Iudæis & gentibus. Secundo quia duo testamēta per duas hebdomadas exprimimus, vetus quod prædixit eum passurum, & nouum quod ostendit eum passum. Tertio propter dignitatē patientis. In hoc ecclesia seruat more antiquorū qui longo tempore flebant pro morte venerandę personę, ut Ioseph 70. diebus fleuit mortem patris sui Iacob. Gen. vlti. Et filij Israël 30. diebus Moysen Deut. vlti. Sed ecclesię nō expedit diu tristari propter gaudiū resurrectionis consequentis, igitur, &c. Quarto quia propter magnitudinem & multitudinem

ENARRATIO LXIII.

300

inam passionis non valet pauco tempore meditari. Thren. 1. O vos omnes qui transitis per viam, &c. In quibus diebus omittem Gloria patri, in signū sui planctus, quia versus iste ad laudem pertinet Trinitatis. Christus enim qui est secūda persona in trinitate, fuit deonestatus istis diebus. Sed in resurrectione Gloria patri resumitur: quia per resurrectionem Christus fuit gloria immortalitatis glorificatus. Notabiliter autem tacetur in introitu missæ & responsoris, & in Venite exultemus: quia illa sunt de passione. In psalmis verō & in hymnis nō tacetur, quia psalmi significant operationē: ipsum verō nō persequēbatur in operibus eius his diebus: quia tantū linguis eorū tractauerūt de nece ipsius. Sed quia ipse bonū nō desinit operari, propterea nō tacetur in totū. Et nō statim post habitū cōsiliū traditus est agnus in manus carificū: sed in triduo ante pascha, ideo quod tunc maxime deonestata est Trinitas in Christi captiuitate, conspurcacione, crucifixione, &c. Tunc enim vidimus eū non habentē speciem, neque decore. Et hanc memoriā passionis debet quilibet recollere, dicēdo illud Can. 1. Fascicul⁹ mirrhe dilectus meus mihi, inter vbera mea cōmorabitur. Quia nihil deo acceptius quā memoria passionis, ut patet in miraculo, ubi quidam frater in claustrō. Quere in sermonibus de tempore in sermone primo huius dominicę. Sed heu aliqui ingrati sunt homines qui magis faciunt Iudæis ipsum lapidando quā crucem eius portādo, &c. ut patet supra. Vnde Bæda: Quos malas cogitationes quis assumit, tot lapides in deum mittit, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXIII.

Tulerunt lapides Iudæi ut iacerent in eum. Iesus autem abscondit se & exiit de templo. Ioannis octauo.

In verbis istis notantur duo. Primum est Iudæorum malignitas contra Christum. Secundum est Christi contra Iudæos benignitas. Malignitas ipsorum patet quod Christum Iesum lapidare volebant qui eis tanta bona fecerat, infirmos eorum curauerat, cæcos illuminauerat, claudos ambulare fecit, leprosos mundauerat, eos suo pane satiauerat, viam salutis predicauerat eis, & tamen volebant eum lapidare. Quod conqueritur dicens Ioannis 2. Multa bona opera operatus sum vobis, propter quod opus vultis me lapidare. Per istos Iudæos significatur mali Christiani quibus Christus multa bona contulit, quia animam & corpus dedit, & bona temporalia, naturalia,

DOMINICA IN PASSIONE.

sacramentalia, & eos suo sanguine redemit, pro istis mortē sustinuit: & eum lapidat in peccatis suis. Quor enim peccata peccator comittit. tot lapides contra deum proiicit. Ezechiel. 16. Lapidabit te lapidibus. Glo. id est enouat passionē peccatis suis. Hebr. 5. capi. Rursum crucifigentes filium dei. Quoties peccator reiterat peccatum pro quo Christus mortuus est: toties re-nouat eius passionem & mittit contra eum lapides. Comparatur autem peccatum lapidi. Primo propter grauitatem, lapis enim grauis est, & semper deorsum tendit: sic peccatum graue est, & trahit hominem ad aliud peccatū Gregorius: Peccatum quod per penitentiam non diluitur. mox suo pondere ad aliud trahit. Psalm. 37. Sicut onus graue grauatā sunt super me, &c. Cū enim Dauid commiserat peccatum cum vxore Vriastā: tū illud traxit eum ad aliud, scilicet ad homicidium. 2. Reg. 11. Et tandem trahit hominem ad infernum. Exod. 25. descenderunt in profundum quasi lapis. Omnes autem lapides huius mundi non possent vnam animam demergere sed vnum peccatū mortale demergit hominem in infernum. Exemplum de heremita qui omni vita sua deo seruiert, sed in fine vitæ suæ voluit latro fieri: & captus est, & occisus & damnatus. Secundo peccatū comparauit lapidi propter infructuositatem: quia semen quod seminatur super lapidem non potest fructum facere perfectū quia licet aliquo modo viuere videatur, non tamen facit fructum. Luc. 8. Aliud cecidit super lapidem. & natum aruit: quia non habuit humorem. Sic omne bonum factū in peccato mortali non facit fructum perpetuum licet hic bonum videatur, & est aliquo modo tamen in futuro seculo non facit fructū qui est meritorius: quia nō habet humore gratiæ. Gregor. Qui charitatem nō habet omne bonū perdet. Ideo impropert apostolus cōuersis dicens: Quem fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis. quasi dicat nullum fructum, ad Rom. 6. Exemplum in Saūl qui multa bella bellauit pro populo dei: sed quia in peccatis fuit, domino non placuit. Nec eleemosynæ faciunt fructū perfectum in peccato. Ecc. 34. Dona iniquorum nō approbat altissimus, nec respicit in oblationē iniquorum. Exemplum, Petrus Damiani dicit, quod quidam episcopus vidit beatum Benedictum papam post mortem in nigro equo sedentem. Et dūm quæreret quomodo sibi esset, respondit: Grauitate torqueor, sed de misericordia dei non despero si mihi adiutorium præbeatur. Vade ad successorem meum Ioannē, & dic ei vti

ENARRATIO LXIII.

ut in tali apotheca summam pecuniæ recipiat, & pauperibus distribuatur. multa lata sunt pro me, sed non profuerunt, quia de rapina fuerunt, & amici mei qui ea dederunt in peccatis fuerunt. Et ideo eleemosynæ eorum non fuerunt mihi adiutoriū. Tertio peccatum comparatur lapidi propter duriciam: quia sicut lapis durus est: sic homo induratur per peccatum. Hiere. 5. In iurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti ad dominum. Job 41. Indurabitur cor eius quasi lapis, & stringetur quasi malleotris incus. Sed quidam peccatores quanto magis corriguntur & flagellantur à domino, tanto magis indurantur. Sicut Pharaō de quo dicitur Exod. 7. Induratum est cor Pharaonis. Et cū dominus multoties eum flagellasset et molliiri nollet, submersit eum in mari. Exemplū, Buchardus rex Phrysonum in iuratus in peccatis cum baptizari deberet, & vnum pedem in lauacro intinxisset, alterum retrahens interrogauit, vbi nam plures sociorum suorum esset, in inferno an in paradiso. Et audiens plures in inferno: alterum pedem retraxit, dicens: Melius est plures sequi quā pauciores. Et accedens diabolus dixit ei: Bene fecisti, quarto die ego incomparabilia dona tibi dabo. Et ecce quarta die subitanea morte interijt. Quarto comparatur peccatum lapidi propter separandi consuetudinem. Solet enim de lapidibus fieri murus qui separat vnā rem ab alia: sic peccatum facit murum inter deum & hominem. Et quot peccata homo committit, tot lapides in muros ponit qui eum à deo diuidit. Esaiæ 59. Peccata vestra diuiserunt inter vos & deum vestrum. Sed iste murus in hac vita destrui potest per penitentiam & confessionem. Sed post istam vitam ita firmabitur quod nunquam destruetur. Vnde dixit Abraham ad diuitem iacentem in inferno: Chaos magnum firmatum est inter nos & vos. Luca 16. In inferno enim nulla erit redemptio. Aug. Cū in inferni puteus infelices recipit claudetur sursum: aperiturque deo: sum ac dilatabitur in profundum, nullūque ibi respiramen, nec liber anhelitus erit. Et claustris insuper inferni intricantur illi maledicentes rerum naturæ, & vltra ne sententur à deo qui deum scire noluerunt. Exemplum: Quidam erat pater malas habens duos filios. Vnus verò videns peccata patris noluit secum conuersari & heremum intrauit. Alius autem sequebatur patrem, & in peccatis ambo mortui sunt. Quod eam audiuit heremita rogauit dominum vt de statu eorum ei reuelaret. R apitur ergo & ad infernū ducitur, vbi vidit diuersa

genera tormentorū, sed pœnas eorū non vidit. Tunc duxit eum angelus ad puteū clausum lapide magno. Cūq; deponeret lapidem exibat fumus & ignis & clamores validissimi & lamœa biles audiebantur. sed pater & filius exibant ignem iniicē tāquam canes mordentes. Et dixit pater: Maledictus tu fili, quia propter te iniusta bona cōgregaui, propter quē aeternaliter cōdamnatus sum. Ecōtra dixit filius: Maledicte pater: quia tu me procreasti, & ad talia bona hereditasti pro quibus aeternaliter sum damnatus. Et sic se mordentes & maledicentes in puteū recesserunt, & lapide superposito ait angelus: Nunquā in perpetuū exhibunt inde. Et ille reuersus ad se vitā in bono terminauit.

DE EODEM, ENARRATIO LXIII.

DE EPISTOLA.

Si sanguis hircorum & taurorum & cinis vitule aspersus in quinos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi qui per spiritū sanctum semetipsum obtulit, emundat cōscientiā nostrā ab operibus mortuis. Ad Hebr. 9.

Bartholomæus in prima practica sua, dicit: Cū mem-
brum aliquod igne læsum fuerit, mox igni denuo applicetur: & dolor lætiōque cessabit. Spiritualiter, & sic qui læsus fuerit igne prauæ concupiscentiæ peccati: talis debet accedere ad ignem passionis domini per gratitudinem, & suscipiet mentis sanitatem. Quod figuratur per filios Israël. Nume. 21. Quicumque enim ex illis fuerat læsus à serpente venenoso & ignito, cum inuitus erat serpentem aeneum sanatus est, spiritualiter. Per serpentem venenosum intelligitur diabolus. De quo Gene. 3. ait Eua: Serpens decepit me. Qui igitur à tali læditur, inuenit de ser serpente aeneum, id est Christum positum in cruce: & sanatur in anima. Vnde Hugo de sacramentis: Cuncta quidem corpora tam animata quàm inanimata virtute passionis Christi credimus restaurata. Et Gregorius in registro: Nulla mihi salus; nulla virtus corporis & animæ nisi in Christi felicissima passione. De quo thema. *Si sanguis hircorum & taurorum, & mulio magis sanguis Christi.* In summa epistolæ duo innuuntur. Primo apostolus ostendit passionis Christi dolorem acerbissimum, ibi: Christus absistens. Secundo subdit passionis dominicæ valorem vtilissimum. De primo dicit: *Fratres, Christus absistens pater futurorū.* In his verbis innuitur quæ nos ad introeundum in tabernaculum cœli disponunt. Primū est vnctio gratiæ. Ideo à Christo nos dicimur Christiani. Hęc vnctio gratiæ datur in

in baptismo in signum spirituales vnctionis. Secundum disponens nos est Christi oratio, ibi: *Absistens*, scilicet deo patri ad interpellandum pro nobis. Nota Christus orauit verbis, Ioan. 7. Non pro eis rogo tantū, sed & pro his qui credituri sunt per verbum eorum in me. Item orauit lachrymis. Hebr. 5. Cum clamore valido & lachrymis offerens est exauditus pro sua reuerentia. Item orat quotidie cicatricum ostensione. Ad Hebr. 9. *Intrauit Iesus in calum ut pro nobis appareat vultui dei.* Tertium disponens est oblatio cū dicitur, pontifex. Hebr. 5. Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad deum, vt offerat sacrificia & dona. Tunc subiungitur futura remuneratio expectatio: cū subdit. *Futura bonorum.* 1. Cor. 15. Si in hac vita tantū in Christo sperantes sumus, miserabiles sumus omnibus hominibus. Ideo ad Hebr. 13. No habemus hic permanentem ciuitatē, &c. Item post hæc quæ nos abiciunt innuit cū subdit, per amplius. Tertio subdit quæ impediunt. Primum est luxuria, ibi, nō hircorum. Isido. Hircus est animal lasciuū feruens ad coitū & sic luxuriosi meritō comparatur hircō. Hiero. 1. Ollā successam ego video, & faciem eius à facie aquilonis. Item ratione perulantiæ & oculi. Et sic dicit August. Impudicus oculus impudicæ mentis est nuntius. Item ratione fecditatis. Ideo super Sodomam pluit sulphur. Nam dicit Democrius, quodd est tantæ caliditatis vt cruor eius adamantem diuidat: quem nec ignis nec ferrum diuidere potest. Et sic luxuriosi. Secundo non sanguine taurorum, id est superbia. Primo ratione ferocitatis. Prover. 13. Inter superbos semper iurgia sunt. Secundo taurus pascitur solus nisi tempore amoris. Et sic superbi volunt esse singulares in hominibus: non permittentes alios cum eis morari dicentes illud Sapien. 2. Sit fortitudo lex iustitiæ nostræ. Eccle. 10. Initium omnis peccati superbia, & qui tenuerit illam implebitur maledictis. Greg. Euidentissimum signum reprobatorum est superbia. Psal. 100. Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam. Aristoteles. In corde tauri os durū reperitur. Et sic in homine superbo. Eccle. 3. Cor durum malè habebit in die nouissimo. In summa epistolæ apostolus ostendit quatuor differentias Christi ad pontificē veteris testamenti. Prima est, quia ille intrauit tabernaculū manu factū, sed Christus introiuit in tabernaculū nō manu factū. Secūda est, quia ille cū sanguine alieno, sed Christus cū propria. Tertia, quia ille pluries: sed Christus semel. Quarta, quia ingressio

DOMINICA IN PASSIONE,

illius erat tantum remissio peccatorum illius anni: sed ingressus Christi omnium annorum etiam prateritorum. Et commendat eum à multis. Primo à gratiæ plenitudine cum dicit, Christus, quod interpretatur vnctus: ipse enim vnctus est oleo plenitudinis gratiæ. Psal. 44. Vnxit te deus deus tuus oleo laticræ: præ confortibus tuis. Ioan. 1. De plenitudine eius omnes accepimus. Secundo commendatur ab officio cum dicitur pontifex, i. pontem faciens, quia seipsum fecit nobis pōtem eundo ad patrem, attingens à ripa nostræ miseriæ vsque ad ripam felicitatis æternæ. Per hunc transeuntes non submergimur in flumine culpæ: ubi trahimur ad mare pœnæ æternæ. Ioan. 14. Nemo venit ad patrem nisi per me. Ideo in euangelio hodierno agitur de pila. Tunc enim Iudæi pilam fecerunt, quando lapides in Christum miserunt. Sed in parascene crux posita est super pilam, & tunc pons nobis factus est. Mundus enim iste erat tāquam mare periculofum: & tanquam fluius rapidus in quo omnes periclitabamur. Sed contra naufragium dedit nobis Christus adiutoriū triplex, nauem, tabulam, & pontem. Nauis enim est innocentia in qua positus fuit Adam, sed ista nauis fracta fuit, quando ipse peccauit. In hac naui fuit beata virgo, quæ gratiis integra & saluū mercibus plena ad portum paradisi peruenit. In hac naui sunt omnes pueri baptizati, quando seruauit innocentiam baptismatis innocentia, ideo deus parauit nobis tabulam pœnitentiæ. Nam secundum Hiero. Pœnitentiā est prima tabula post naufragium. In hac tabula pœnitentiæ fuit Maria Magdalena: quæ cum ista tabula ad portum paradisi peruenit, imò etiam alias virgines multas, quæ erant in nauī innocentia transcendit tam ad meritum quàm ad præmium. Bernar. Sicut deus nō priuabit eos bonis qui ambulant in innocentia: ita nō priuabit bonis eos qui ambulant in pœnitentiā. Quia verò sunt multi qui frangunt nauem innocentia, & qui perdunt tabulam pœnitentiæ. Ideo deus præparauit tertiū adiutoriū, s. pontem suæ passionis. Iste pons inchoatus est hodie in pilæ fundatione, sed in parascene est consummatus in trahim & tabularū superpositione. Tunc igitur quatuor trabes superductæ sunt, quarū vna fuit de palmo, secunda de oliua, tertia de cedro, quarta de cypro. De his quatuor lignis crux Christi facta fuit. Deinde super has trabes posita est tabula id est caro Christi purissima, quæ quatuor clauis in eam fuit confixa. Et sic factus est pons. Ideo Chri-

ENARRATIO LXIIII.

303

stus dicitur *pontifex*, i. pontem faciens. Primo propter habitum. Habuit enim amictum quando fuit velatus. Habuit albā quando ab Herode alba veste fuit indutus. Habuit blatā quando à militibus purpura fuit circumdatus. Habuit cingulum & stolā, quando ad statuam fuit ligatus. Habuit manipulum quando in manibus fuit clauis confixus. Habuit mitram quādo spinis fuit coronatus. Habuit baculum pastorem quando arundo sibi in manibus data fuit. Habuit sandalia quando habuit clauos in pedibus. Secundo dicitur *pontifex* propter vnctionis mysteriū: ipse enim fuit vnctus: iuxta illud Psal. 44. Vnxit te deus deus tuus oleo laticræ, & c. Olim quidem deus erat homini datus, sed modo Christus est vnctus: & ideo factus est mansuetus. Ideo dicit: Vnxit te deus deus tuus, & c. Olim erat iratus, sed factus est iustus. Ideo dicitur oleo laticræ. Olim deus in gratia sua erat auarus, sed Christus factus est largus. Ideo dicitur præ confortibus tuis. Dedit enim deus pater sibi spiritum gratiæ & misericordiæ sine mensura. De cuius plenitudine nos omnes accepimus. Tertio dicitur *pontifex*, propter officium, quod quidem officiū triplex est. Primū est pro populo orare. Et sic Christus orauit pro nobis multis modis. Nam orauit verbis. Ioan. 17. Non pro eis rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per verba eorum in me. Orauit lachrymis. Heb. 5. Cum clamore valido & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentiā. Orauit sanguine. Heb. 12. Accessistis per sanguinis aspersionem melius loquentem quā Abel. Orat quotidie cicatricū representatione: quia eas patris quotidie representat, ad Heb. 9. *Intrauit Iesus in ipsum calum et appareat nunc vnctus dei pro nobis.* Secundum officium pontificis est sacrificium offerre. Et istud Christus habuit: quia pro nobis se in sacrificium obtulit. Ad Heb. 9. *ex spiritu sanctum se immersum obtulit deo immolatum.* Quando autem sacrificiū offerretur igne accendebatur. Et sic ipse fuit accensus igne amoris quo ad animā. De quo igne dicitur Luc. 12. Ignem veni mittere in terrā, & c. Ioā. 15. Maiorem hac dilectionē nemo habet quā qui vitam suā, & c. Fuit accensus igne doloris quo ad carnē & animam. Thren. 1. O vos omnes qui trāstis per viam, attendite & videte si est dolor sicut dolor meus. Fuit accensus igne passionis quo ad carnem suam. Psal. 16. Igne me examinasti. Tertium officium pontificis est præbendas distribuere. Et sic ipse præbendas distribuit, sicut dicit Ambr. in hæc verba. Autor humani generis in cruce existens pietatis officia diuidebat, persecutionē

DOMINICA IN PASSIONE,

apostolis, pacē discipulis, corpus Iudæis, patri spiritum, virgini paranyphū, latroni paradisum, peccatoribus infernū, peccatōribus pœnitentiā delegauit. Tertio cōmēdatur à largitate cū subdit: Futurorum bonorū supple dator. Dicitur Hester 2. Dona largitus est iuxta magnificentiam principalē. In creatione dedit nobis bona tēporalia. In redemptione bona spiritalia. In glorificatione bona aternalia. Prouer. 4. Dabit capiti suo augmenta gratiarum spiritalium in præsenti, & corona in cœli. id est aterna gloria, pteget te, scilicet in futuro. Vnde ait Ioan. ro. Ego veni vt vitam habeat scilicet in præsenti per gratiā, & abundantius habeant, scilicet in futuro per gloriā. Quarto cōmēdatur à dūctū, i. i. per amplius & perfectius: supple intravit *tabernaculum*, id est cœlum: vt patefaceret nobis aditum. Nota cū dominus fuit cū Moysē in monte, tunc dominus precepit fieri tabernaculum, & ostendit ei formam. Quod postea fecit Be seleel ex precepto Moysi cū dixit ei dominus: Fac secundum exemplar quod tibi monstratum est in monte. Exod. 25. Quod etiam bene figuratur per Iosue, cui dictum est Deute. 31. Confortare & esto robustus, introduces populum meum in terrā promissionis, quasi diceret: Confortare ad patiendum, & esto robustus ad diabolū conterendum, introduces populum meū in terram promissionis, id est cœlum. Hoc tabernaculum quod Christus intravit, præcellit tabernaculū veteris testamēti in tribus. Est enim *per amplius*, id est multo amplius quā tabernaculum aliud: quia plurimos capit propter cōtinentiā diuinitatis. Ioā. 14. In domo patris mei mansiones multe sunt. Et Baruc. 3. ca. de amplitudine huius tabernaculi dicitur: O Israel quā magna est domus domini: & ingens locus possessionis eius. Itē est *perfectius*, id est magis perfectū, quātū ad excellētiā sanctitatis: quia ibi est aterna beatitudo. In veteri autē tabernaculo apparebat tantū gloria domini ad horā in quadam nubecula: hic verō perfecta. Vnde psal. 26. Vnā petij à domino hāc requirā. Vbi dicit Aug. Cur per multa vagaris homuncio: habes vnū bonū & illud inquire, in quo sunt omnia bona, & sufficit. Itē est *manu factū*, sicut illud quod fuit in heremo. Sic nō sufficit nōstra merita. Quis enim est tā dignus vt mereri valeat regnū omnium seculorū. Ro. 8. Nō sunt cōdigne pāsiones eius tēporis ad futurā gloriā, quę reuelabitur in nobis. Quinto cōmēdatur eū à preparatione viæ: de quo subdit: *Neque per sanguinē hircorū aut vitulorum: sed per proprium sanguinē introiit semel in sancta ad vnā redemptionē*

ENARRATIO LXIII.

304

redemptione inuenta. Vnde Cāt. 3. Ascensum fecit pūrpuresi. Hoc factum fuit quando assumpsit viam sanguine suo, vt nos sequamur eum. 1. Petr. 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Et 2. Timoth. 2. Si compatimur conregnabimus. Nam sacerdos veteris testamenti intrabat in sancta sanctorū cum sanguine hircorū aut vitulorum, i. hirci & vitulæ ruffæ decima die septimi mensis. Hirculus ille figurat Christū per peccati similitudinem. Vitula quoque propter carnis infirmitatem. De vitula legitur Num. 19. quod erat ruffa, quia caro Christi fuit tota pāsionis sanguine rubricata. Vnde Esa. 63. Quare rubrum est indumentū tuū, & vestimenta tua sicut calcantiū in torculari? Item erat æreis integræ: quia Christus passus est in perfecta ætate. Item fuit sine macula, scilicet peccati originalis, nec portauit iugum iniquitatis. Vnde Psal. 14. Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiā. Item tradebatur sacerdoti: sic Christus à Iuda traditus est sacerdotibus. Item immolabatur extra castra: sic Christus ad Hebr. vltimo extra portam passus est. Aspergebatur quoque septies domus cum sanguine contra tabernaculū: quia sanguis Christi effusus est in remissionē plenā omnium peccatorū. Vnde 1. Ioā. 2. Ipse est propiciatio pro peccatis nostris non pro nostris tantū, sed etiā pro totius mūdi. Cōburebatur tamē fumo: quia Christus passus est opprobria. Vnde Psal. 68. Opprobria exprobrantiū tibi ceciderūt super me, & accipiebat sacerdos signū cedrinum & isoputin & coccum, & mittebat in flammam. Quia fides nostra, spes & charitas in dei pāsione nuntuntur. In cedro nāque notatur spes propter altitudinem. In isopo fides propter humilitatē. In cocco intelligitur charitas propter colorem. Vir mūdus colligebat & ferebat cineres extra castra. Cinis autē est memoria pāsionis quā p prædicationē apostoli detulerūt ad gētes, quibus dominus ait Ioā. 15. Iā vos mūdi estis propter sermonē quē locutus sum vobis. Ex hoc cinere fiebat aqua lustrationis: per quā significatur sacramētū baptismatis: quia effectū habet à pāsione vt renatis pateat regnū cœlestē. Vltimo cōmēdat eā à redēptione ibi: Aeterna redēptione inuēta, vt redēpti, sint aternaliter. Vnde Esa. 51. Et nūc qui redēpti sunt à domino reuertentur, supple à peregrinatione ad patriam, de miseria ad gloriā, de labore ad requiem, de dolore ad iucunditatē. Et venient in Sion laudātes glorificationē suam de obtenta victoria, decollata lachrya sempiterna super capita eorū. Quia inco

FERIA II. POST IVDICA,

gitabilis, ineffabilis, incomprehensibilis erit. Gaudium & lætitiā obtinebunt de stola animæ & stola corporis. Fugiet dolor & gemitus: quia iam non est amplius timor de culpa suo de pœna, quoniam gloria erit æterna.

DE EODEM, ENARRATIO LXV.

Si sanguis hircorum aut taurorum, &c. Hebr. nene.

Commendatur in hac epistola pretiosus sanguis Christi, per quem ipse p̄fex noster Christus cœlum tanquā sancta sanctorū intravit, & inquinatū sanctificauit. Considerandū ergo est q̄ pontifex noster per sanguinem suum operatus est mūdi purgationem, inferni spoliatiōē, cœli referatiōē, iudicij euasiōem. De primo dicitur hic: *Si enim sanguis hircorum, ut que: quanto magis Christi, &c. Hebr. 9. Omnia pene in sanguine mundantur secundum legem.* Miser mūdos leprosus fuit, vnde per sanguinē mundari debuit. Sacerdos autem ipsum mūdās est Christus. De quo Leuit. 24. *Asperget domum septies, purificat, itaque tam in sanguine passeris quā in aquis uiuentibus.* Domus leprosa mundum significat passer carāem Christi, aquæ uiuentes baptismū. Septē asperisiones septē sanguinis effusionē Christi significare possunt. Prima effusio fuit in circumcisiōe. Secunda fuit in mōte Oliueti in oratione. Luc. 22. Factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrētis in terrā. Tertia in flagellatiōe. Quarta in coronatiōe. Quinta in manū perforatiōe. Sexta in pedū crucifixiōe. Septima in lateris apertione. Ecce quomodo Christus in terra & in aere sanguinē suū aspersit, vt mundum immundum mundaret. Vnde Chrysost. *Nō sub recto, sed sub cœlo Christus immolabatur: vt vniuersus aer in excelsis, immolato eius odore à terro mundaretur. Sed & terra simile beneficium sentiebat cū de eius latere sanguinis stilla que in sanguine testamētī emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua.* Glosa. *i. nulla refrigerans misericordia, quā dicitur petiit cū dixit: Mitte Lazarum vt intingat extremū digiti sui in aquam, vt refrigeret linguā meā.* Quare ergo misericordiā dei non in inferno, sed dū viuīs in mūdo. Ibi enim aqua negauit, sed sanguinē suum hic dat. Ibi vnā guttam aquæ negauit, hic plurimas guttas imo fluuios sanguinis ministravit. Bernar. *Apud dominum misericordiā & copiosa apud eum redemptio: quia non gutta, sed vnda sanguinis largitur: per quinque enim partes corporis emanauit.* Hoc ergo sanguine vincti de

ENARRATIO LXV.

305

lacu liberantur inferni. Sicut legitur q̄ strucio cuius pullū Salmom incluserat, tulit vermiculum cuius sanguine vitrum liniuit: & fractū est & pullus liberatus. Sic Christus electos suos liberauit fracto inferno per sanguinem vermiculi carnis suæ. Psal. 21. *Ego sum vermis & non homo. Infernus enim Christus frangenti fuit quasi vitreus: sed damnatis ferreus.* De tertio Apoc. 22. *Beati qui lauant stolas suas in sanguine agni, vt sit p̄testes coram in ligno vitæ.* Et per portas intrent ciuitatem: foris autem canes venefici. Lignū vitæ Christus est per quod spiritaliter & æternaliter animæ nostræ viuunt quæ mortuæ erant peccatis. Vnde bene Christus ait in Psal. 101. *Similis sum pellicano solitudinis, &c. Pellicanus enim sicut dicit glos. dicitur pullos suos rostro occidere & triduo lugere, & tunc rostro suo sanguinem suum super eos fundere: & sic illi reuiuiscunt.* Ita Christus sanguine suo nos viuificauit. Sed ecce ad portas ciuitatis supernæ nullus potest intrare nisi lotus. Christi sanguine. Solus enim sanguis agni aperire potuit portas. Bernar. *Sanguis Christi est clauis paradisi.* Vnde clauiger Christus noster primus per proprium sanguinem intravit semel in sancta. De quarto ad Roma. 5. *Commendat suam charitatem deus in nobis, &c. vsque: iustificati in sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum.* Sicut autem electi per sanguinem Christi iram iudicij euadunt: ita reprobī per sanguinē ipsius grauius habebunt iudicium: quia sanguis Christi clamat cōtra eos. Iob 16. *Terra ne aperias sanguinem iusti, neque inueniat in te locum latendi clamor meus.* Tūc quidem cōtra peccatores clamat: sed nūc pro peccatoribus Christi sanguis clamat. Hebr. 12. *Accessisti ad sanguinis asperisionē melius loquentē quā Abel: quia sanguis Abel vindictam fratricidij petiit. Sanguis domini vitam persecutoribus suis impetrauit.* Quia igitur sanguis Christi in iudicio saluat electos & confundit reprobos: ideo bene dicitur Apo. 19. q̄ 10. *viderit vestitū veste aspersa sanguine habētē diademata multa in capite & gladiū ex vtraq; parte acutū in ore, diademata ad coronādū electos, gladiū ad ferendū reprobos.* Caput Christi diuinitas. In capite ergo diademata habuit: quia in contemplatiōe & fruitione diuinitatis coronatus erit.

FERIA II. ENARRATIO LXVI.

Querētis me & non inueniētis. Ioannis septimo.

Iohannes Mesie in prima practica sua, dicit: *Cuncta quidem vulnera, quæ vergunt ad mortem solis virginibus manebūt*

FERIA II. POST IVDICA,

alliganda. Nam tactus impudicorum morbosus est, & plurimum infectiuus & grauat: sed pudicorum salubrior & leuior. Spiritualiter: & sic vulnera felicissimæ passionis Christi. Chryl. Sic etenim conuenit facere dominicæ passioni, vt incorrupti simus mente & corpore. Et pro tali munditia orat ecclesia in introitu missæ: Miserere mihi domine quoniam conculcat me homo, nota die bellans cōtribulat me. In collecta: Sanctifica qua sumus domine nostra ieiunia, & cunctarum nobis indulgentiam propitius largire culparum. Et sic fecerunt Niniuita. De quo ait epistola Ionæ 3. Cūm uoluerunt mandari & domino placere, egerunt pœnitentiam ad prædicationem Ionæ. Et sic nos si im-mundi sumus agamus pœnitentiam, tunc mundabimur, vt post senus domino ligare vulnera. Et sic Iudæi non fecerunt, ideo non inuenerunt gratiã in eius passione propter maculam operū suorum: ergo ait eis: *Queritis me & nō inuenitis.* Aliud thema. Cornix morsã à serpente quarit herbã in remedium. Spiritualiter, & sic peccator veneno peccati circumdatus quarat pœnitentiã. Naturale est fugere periculum. Matth. 8. Timentes periculum submersiõnis accesserunt ad Christum, dicentes: Domine salua nos, perimus. Hester 14. Pauens periculum confugit ad dominum. Et si illud corporale periculum fugiendum est, multò magis periculum æternale. Psalm. 114. Pericula inferni inuenerunt me. Luc. 13. Nisi pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis. Ideo recurramus ad remediũ antiqui, scilicet ad dei misericordiam. De qua introitus: Miserere mihi, &c. Et in collecta, & Niniuitæ in epistola. In summa euagelij duo innuuntur. Primo Iudæorum peruersio cūm dicitur: *Miserunt ministros.* Secundo sapiens Christi respõsio cūm dicitur: *Adhuc modicum tempus ueliscum sum, &c.* De primo dicit. In illo tēpore, scū Christus prædicaret in templo, & multi crediderunt in eum de turbis, dicentes: Cūm uenerit Christus nunquid maiora signa faciet quàm quæ hic facit. Et audientes hoc pharisei & principes, miserunt ministros quasi incognitos vt apprehenderent Iesum. Chryso. Non per se mordebat enim eos, quia turbe Christū glorificabant. Ideo uolebant eum per ministros apprehendere. Aliquãdo in sermone. Matth. 22. Absentes pharisei consiliũ inierunt, vt caperent eum in sermone. Sed ipse euasit per sapientiam, dicens: Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari: & quæ sunt dei deo. Aliquãdo in opere. Luc. 6. Erat homo manus arida habēs: obseruabāt autē eū si licet in sabbatho curare. Sed euasit per

ENARRATIO LXVI.

306

per increpationem, dicens eis: Si licet sabbatho bene facere an male, &c. Aliquando in iudicio. Ioan. 8. Adducunt mulierem in adulterio deprehensam, dicentes: Magister Moyses iussit huiusmodi lapidare. Et hoc dixerunt ideo uolentes eum accusare. Sed Christus euasit uincens eos per sapientiam & iustitiam, dicens: Qui sine peccato est uestrum in illam primus mittat lapidē. Et per misericordiam cūm dixit, nec ego te cōdamnabo. O misera insania uoluerunt illum capere quē cœli & terra capere nō poterant, qui solo uerbo creauit omnia, & nutu suo creauit uniuersa. Sed Prouer. 1. dicitur: Frustra iacitur rete ante oculos pennatorū. Job 12. Ipse nouit decipientem, & eum qui decipitur. Nam dicitur Ioan. 2. Ipse nouit quid esset in homine. Aliquando tentabant eum in aliena persona vt hic. Mittentes ministros, non in propria persona: quia timuerunt turbas, sed euasit per potentiam, cūm subdit: *Dixit eis Iesus: Adhuc modicum tempus uobiscum sum, s. septē mensium à mense Septēbri à quinto decimo die incipiendo ad tempus passionis computando. Et uado ad patrem qui me misit.* Chryso. q. d. Quare uultis me interficere: paruum expectate tempus: quia non est positum in potestate, ueltra sed mea: quia adhuc oportet me prædicare & signa facere pro quæ uenio ad passionem. *Uado ad eum qui me misit*, id est ad patrem. Sed dicerēs, quare Christus modico tēpore uoluit prædicare. Respondetur. Primo ad demonstrandam suã uirtutem: quod s. in tam modico tempore totum mundum immutaret. Psalm. 83. Melior est dies vna in atrijs tuis super millia. Secundo ad excitandum desiderium discipulorum, vt. s. magis eum desiderarent quem modico tempore habituri erant. Luc. 17. ueniet dies in quibus desiderabitis uidere unum diem filij hominis & nō uidebitis, &c. Tertio ad augmentandum discipulorū spiritualem profectū. Cūm enim Christi humanitas sit uia tentandi in Christū, sicut habetur Io. 14. Ego sum uia, ueritas, & uita. Nō debemus in ea quiescere vt in termino, sed per eã debemus in deum tendere. Ne ergo corda discipulorū carnali affectu vt in homine quiescerent: ideo Christus corporalē suã præsentiam eis subtraxit. Ideo dixit Io. 16. Expedi uobis ut ego uadã. *Queritis me & nō inuenitis.* hoc fuit secūdū Augu. post Christi ascensionē: quando multi Iudæi cōpuncti ad prædicationē apostolorū crediderunt. Vnde dicit Augu. Viderūt Christum suo scelere morientem, & crediderunt in Christū suis sceleribus ignoscentē. Secundum autē Chryso. hoc factum fuit in tempore Tui &

Vespasiani, quando Hierusalē capiebatur & destruebatur, tunc cognouerunt hoc eis euenisse, ppter mortē Christi: quem eo tempore libenter habuissent pro liberatore. Et ideo dixit: *Quaritur me & non inueniunt.* Istud autem quoti die accidit: quia multi Christū quarunt & non inueniunt ex eo quod non quarunt eū ibi ubi est, sed ubi nō est. Christus enim nō est in deliciis. Cant. 3. Per noctem quasi in lectulo meo & non inueni. Et non est in diuitiis nec in honoribus, & ideo ibi nō inuenitur. Job 28. Nō inuenitur in terra sua inter uiuentiū hoc est quantum ad deliciosos. Abyssus nō est in me: hoc est quantum ad auros, quorū cupiditas non habet fundum. Et mare loquitur non est mecum hoc est quantum ad superbos qui semper sunt tumidi & inflati. Inuenitur autē in humilitate, paupertate, & asperitate quia ibi est. Ita enim tria Christus ueniens in hunc mundum secum portauit, & cum istis nasci uoluit. Luca 2. Inuenietis infantem, ecce quanta humilitas: pannis inuolutum, ecce paupertas: & positus in praesepio, ecce asperitas. In talibus debemus querere Christum. Nota inquisitus non inuenitur. Primo cum quaritur in loco ubi nō est. Si enim quis quereret pisces in sylua, vel apros in aqua, vel uas in spina: non inueniret: quia ibi non est locus inueniendi. Cant. 3. In lectulo meo per noctem quasi quem diligit anima mea: quasi illū & non inueni. Sed dices: Tamen deus est ubiq; ut dicit magister in sententiis. Respondetur: est ubiq; per essentia, non autē per gratiam. Sicut in anima quae secundū substantia est tota in qualibet parte corporis: sed secundum potentias sensitivas est in determinatis membris, puta secundū visum in oculis solum, secundū auditū in auribus. Et sic de aliis sensibus: praeterquā in tactu. Sic de^o licet per suā essentia nō longē sit ab vno quoq; nostrū per gratia suam, tamen longē est ab impiis. Secundo cum non quaritur in tēpore debito, puta si quis quereret rosas in decembre nō inueniret. Eccl. 5. Ne tardes cōuertere ad dominū. Et Isa. 55. Quarite dominum dum inueniri potest: inuocate eū dum prope est, scilicet in sanitate. Non in morte: quia talis poenitentia non videtur uolūtaria. Augu. Opera nō sunt meritoria nisi uolūtaria. Augu. Nemo inuitus bene facit: etiā si bonū est quod facit. Sed quisquis pponit poenitere solum in morte: non uoluntariē videtur poenitere: quia si mors non ueniret non poeniteret. Eccl. 18. Cōsiterebis uiuens, uiuus & sanus cōsiterebis. Tertio quādo nō quaritur debito modo. Nota quā rēdus est pede, manu, oculo & ore. Pede id est affectu. 2. Para. 15.

In tota

In tota uoluntate quaesierunt dominam & inuenerunt. Psal. 118. In toto corde meo exquisiui te. Manu, id est opere. Psal. 76. Deū exquisiui manibus meis & non sum deceptus. Oculo, scilicet scripturae, vitam sanctorum inspiciendo. Cant. 3. Surgam & circuibō ciuitatem per vicos & plateas quaerens quem diligit anima mea. Ore, id est oratione. Videmus cum quis comitem amittit clamare ut eum inueniat. Psal. 118. Clamauit & ego exaudia eam. Tunc subdit: *Vbi sum ego non potestis uenire.* Augu. Vbi sum immutabilis sum. Et non dicit, *non poteritis* sed *non potestis*, ad est in dīspōsiti estis, quia immundi. Psal. Quis ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Respondet: Innocens manibus & mundo corde. Sic non fuerunt Iudaei: quia uoluerūt Christum occidere. Sicut hoc exposuit Petrus: Quo ego uado non potes me sequi modo: sequeris autem postea. Quāuis autem Christus dicat: *Vbi ego sum vos non potestis uenire.* Tamen de ministris suis dicit Ioan. 12. Vbi ego sum illic & minister meus erit. Christus autem est in dextera dei. Marc. 6. Et dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in caelum, & sedet à dextris dei. Et est in gloria dei patris ad Phil. 2. Omnis lingua confiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria dei patris est. Et in lumine dei. 1. ad Timot. 6. Lucem inhabitat inaccessibile, &c. Ministri ergo Christi erunt in dextera dei patris: quia pater dextera suae potentiae eos in aeternum conseruabit. Erunt in lumine dei: quia filius lumine suae sapientiae eos illuminabit. Erunt in gloria dei, quia spiritus sanctus suae dulcedine & suauitate eos glorificabit. Peccatores autem non erunt in dextera dei sed sub pedibus dei. Tres enim teuebunt pedes suos ad poenam damnatorū, scilicet deus. Psal. Pōnam inimicos tuos, scabellum pedū tuorū. Mors perpetua. Iob 18. Calcet super eos quasi rex interitus. Et tota congregatio sanctorum, Malac. 4. Calcabitis impios cum fuerint cinis sub planta pedū uestrorum. Non erunt etiam in lumine dei sed in tenebris inferni. Matth. 22. Ligatis manibus & pedibus mittite eos in tenebras exteriores. Non autem in gloria sed in pena aeterna. Matth. 25. Ibunt hi in supplicium aeternum. Dixerunt ergo Iudaei: Quo uenturus est: quia non inuenimus eum? nunquid in dīspōsitione gentium iturus est? & docturus gentes? Per hoc exprobrabāt gētes quae ubique disperse sunt: Sed stulti, nunquid potuissent inisse ad gentes. Augustin. Ignorantes uerum dixerunt, eo quod nunc laudant dominum omnes gentes: quia nunc misericordia domini

FERIA II. POST IVDICA,

plena est terra. Olim verò tantum notus in Iudæa deus erat. In
mucisimo autem die magnæ festivitatis, scilicet tabernaculorum,
quia hoc festum 7. diebus celebrabatur, cuius primus & vlti-
mus dies magis erant solennes. stabat Iesus & clamabat dicens:
Si quis sitit veniat ad me & bibat, scilicet aquam gratiæ. Et dicit
notanter si quis, quasi dicat quicumque est ille. Ecclesia. 24. Tra-
sire à me omnes qui concupiscitis me: & à generationibus meis
adimplebimini. Et 1. Timot. 2. Qui vult omnes homines sal-
uos fieri. Nota sitiunt mali & boni. Primo mali sitiunt diuitias
& facultates. Sicut enim draco vel aliud animal sitibundum,
languinem elephantis sicut quem cognoscit esse frigidum, qua-
propter pugnat contra eum: sic avari sitiunt sanguinem paupe-
ram, id est substantiam temporalem ipsosque improperant, &
ad terram, id est ad miseriam trahunt, ut vsuris & rapinis ap-
properent. Iob 5. Bibunt sitientes diuitias eius. Augustin. Si si-
timus veniamus, non pedibus corporis, sed affectibus: non mi-
grando, sed deum amando & ab amore mundi recedendo. Ad
istas aquas gratiarum vocat nos deus per Isa. 55. dicens: Omnes
sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum propera-
te, emite & comedite, venit emite absque argento, & absque vlla
commutatione vinum & lac. Quare appenditis argentum non
in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Dominus
vocat sitientes illos qui sunt vacui ab amore mundi. Ad aquas
vocat amatores dei. Tales enim debent venire ad aquas gratia-
rum. Ideo dicit: Omnes sitientes venite ad aquas. Augustin. Si
habitabit in te amor mundi non est qui intret in te amor dei, vas
es sed plenus es: funde quod habes ut recipias quod non habes:
funde amorem seculi ut implearis amore dei. Sequitur: Et qui
non habetis argentum properate, emite & comedite. Per ar-
gentum intelligitur terrena substantia seu eloquentia, seu subtilis
intelligentia. Si ergo sunt aliqui qui non habent argentum ter-
poralis substantiæ vel humanæ facundiæ nec profundæ intelli-
gentiæ: saltem properent & emant & comedant: emant per
feruentem orationem, & comedant per deuotam meditatio-
nem. Sequitur: Venite emite absque argento, scilicet mundana
eloquentiæ vel profundæ intelligentiæ, & absque vlla commuta-
tione temporalis substantiæ vinum & lac. Per vinum intelligi-
tur iucunditas mentis: per lac puritas corporis. Emitte ergo vo-
bis per opera misericordiæ & desideria spiritualia iucunditatem
& mentis puritatem in carne. Vel per vinum & lac intelliguntur

ENARRATIO LXVII.

tar naturæ in Christo. Nam per vinum intelligitur eius diui-
nitas iucundissima. Psalm. 130. Vinum lætificat cor hominis.
Per lac intelligitur eius purissima humanitas. Debemus igitur
emere per orationes & desideria vinum & lac, ut scilicet in
eccelesti gloria possimus contemplari eius diuinitatem, & vi-
dere eius humanitatem, quia in ista contemplatione & visio-
ne consistit beatitudo sanctorum tota. Et tunc verificabitur il-
lud quod dicit sponsa Cantic. 5. Bibi vinum meum cum lacte
meo. Sequitur: Quare appenditis argentum non in panibus, &
laborem vestrum non in saturitate? Multi sunt qui argentum,
id est eloquentiam vel ingenium appendunt & ponunt in pani-
bus, & non in vera scientia quæ habet animam rescicere, iuxta
illud Matthæi 4. Non in solo pane viuunt homo, &c. Et labo-
rem etiam suum non ponunt in saturitate, quia addiscunt
scientias lucrarias, non quæ satiant sed euacuant. Et non
addiscunt saturitatem, sed vanitatem.

DE EODEM, ENARRATIO LXVII.

*Si quis sitit veniat ad me & bibat: qui credit in me, sicut dicit
scriptura, flumina defluent aqua viua. Ioannis 7.*

Ista aqua viua quæ Christus vult dare sitiētibus non est mor-
talis sed spiritualis, sicut immediate subdit: Hoc autem dice-
bat de spiritu quem accepturi erant credentes in eum, Magnū
igitur est habere potentiam receptiuā gratiæ maius habere ahi-
quem gustum gratiæ, maximū habere plenitudinē gratiæ, per-
maximū habere continuationem & perseverantiā gratiæ. Ista-
rum quatuor differētiās dominus ostendit in verbis præmissis.
Primo enim ostendit quod quilibet homo habeat potentiā gra-
tiæ receptiuam: quia in potestate cuiuslibet est venire ad fon-
tem gratiæ. Ideo dicit: *Si quis sitit veniat ad me.* Secundo pro-
mittit dare gustum gratiæ, cum subdit: *Et bibat.* Tertio promit-
tit dare plenitudinem gratiæ cum dicit: *Flumina de ventre eius,*
id est de corde eius fluent. Quarto promittit dare continuo-
nem & perseverantiā gratiæ cum subdit: *Fluent aqua viua.* Circa
primū notandum est quod omnes tam boni quam mali habent
potentiā receptiuā gratiæ: soli autem damnati ista potentia ca-
rent. Non enim ipsi ad istum fontē possunt venire, nec de ipso
fonte minimā guttā haurire. Ad fontē quidam venire nō pos-
sunt: quia habent ligatos pedes & manus & sunt in tenebris. Mat-
thæi. 23. Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exterio-
res. Nō igitur possunt venire qui habent ligatos pedes & manus,

nec etiam sciunt venire: quia sunt in tenebris. Dammati enim habent ligatas manus: quia nullum bonum possunt facere. Habent ligatos pedes: quia nullum bonum possunt velle nec desiderare. Sunt enim in tenebris: quia nullum bonum possunt intelligere. Et sunt in tenebris exterioribus: quia nullum bonum possunt sperare, sed sunt extra omnem spem salutis. Dato etiam quod ad fontem possent venire, tamen de illo fonte non modicam guttam gratiae possent haurire. Sicut patet de illo diuite qui non potuit. Si igitur damnati vel daemones haberent istam potentiam receptivam gratiae ad monumentum vnus hora, taliter se disponerent quod ad istum fontem venirent & aquam gratiae obtinerent. Miseri autem peccatores quandoque volunt, possunt venire ad istum fontem, & tamen venire contemnunt. Iste igitur fons omnibus patet tam bonis quam malis. De quo fonte dicitur Zach. 13. Erit fons patens domui Dauid & habitantibus Hierusalem in ablutionem peccatoris & menstruae. Per Dauid qui interpretatur manu fortis intelliguntur actiui. Sed per Hierusalem quod visio pacis interpretatur, intelliguntur contemplatiui. Nomine autem peccatoris intelliguntur omnes illi qui habent peccata minora. Nomine menstruae intelliguntur qui habent peccata maiora. Omnes isti de isto fonte bibere debent, scilicet actiui, ut amplius roborentur: contemplatiui ut dulcius gaudeant. Circa secundum notandum quod dominus seruis suis datur gustum gratiae suae. Et ille gustus est tantae virtutis quod extinguit sitim omnium mundanorum. Et est tantae dulcedinis quod in dulcedinem vertit supplicia tormentorum. Est tantae suauitatis quod animam excitat ad desideria supernorum. Quod enim virtus eius extinguit sitim mundanorum: patet quia in Magdalenae extinxit sitim astuantis concupiscentiae. In Martha, sitim auaritia. In Paulo sitim superbiae & gloriae mundanae. In Iacobo & Ioanne extinxit amorem terrenum & amorem domesticum & amorem primum. Nam sicut dicitur Matt. 4. Vidit Iesus Iacobum & Ioannem in nauis cum Zebedaeo patre eorum & vocauit eos. Illi autem mox ut senserunt gustum diuinam gratiae verierant, & sic amorem terrenum & dimiserunt patrem in nauis, & sic reliquerunt amorem domesticum, & secuti sunt Christum non seipsum, scilicet propriam voluntatem. Et sic reliquerunt amorem primum. Augu. Qui biberit de fluuio paradisi cuius vna gutta

gutta maior est Oceano, restat ut in eo omnis sitis mundi huius penitus extincta sit. Quod autem iste gustus est tanta dulcedinis ut supplicia & tormenta vertat in dulcedinem: patet in Stephano, iuxta illud: Lapidis torrentis illi dulces fuerunt. In Andrea: crucis supplicia & tormenta in dulcedinem vertit & in gaudium. Et in Laurentio qui dixit Decio: Discede miser, quia carbonibus tui mihi refrigerium praestant: tibi autem parat aeternum incendium. In apostolis omnes contumelias vertebat in gloriam. Actu. 5. Ibant apostoli gaudentes a conspectu consilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Quod vero est tanta suauitatis quod facit caelestia desiderare, dicitur Marth. 17. vbi Petrus aqua spiritus sancti potatus, & quodammo do ebrius effectus ausus est dicere: Domine bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula. Dicitur autem tabernaculum a taberna. Volebat enim Petrus quod ibi essent tres tabernacula in quibus gratia spiritus sancti venderetur, ita quod pater haberet suam tabernam, filius suam, spiritus sanctus suam. In taberna autem patris venditur vinum forte, id est gratia corroborans quae habet animam in bono confirmare. In taberna filij venditur vinum clarum, id est gratia illuminans quae habet animam in agendis dirigere & illuminare. In taberna autem spiritus sancti venditur vinum dulce, id est gratia dulcorans quae habet animam caelesti dulcedine adimplere. Circa tertium nota quod Christus dat viris perfectis spiritum sanctum in magna plenitudine. Ideo sequitur: *Et flumina de ventre eius fluent, &c.* Vocatur autem spiritus sanctus flumen secundum Chrysostomum, quia sicut flumen non reuertitur neque stat, sed semper currit. Sic illi qui habent spiritum sanctum non reuertuntur ad peccata, nec statim per oria: sed semper currunt ad fortia. De isto flumine dicitur Ezechia. 47. Mensus est milla cubitos, & traduxit me per aquam usque ad talos: rursusque mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad genua: & mensus est mille, & traduxit me per aquam usque ad renes: & mensus est mille, & traduxit me usque ad collum. De hoc etiam flumine dicitur Esa. 30. Spiritus domini velut torrens inundans usque ad medium colli. Quidam ergo in hoc flumine introducuntur usque ad talos, quidam ad genua, quidam usque ad renes, quidam usque ad collum. In talis autem corporis supportatio, in genibus decambulatio, in renibus viget concupiscentia, & in collo procedit eloquentia. Illi igitur in flumine spiritus sancti introducuntur usque ad talos, qui fortes

FERIA III. POST IVDICA.

sunt ad supportandum aduersa. Psal. 32. Spiritu oris eius omnis virtus eorum. Illi introducuntur vsque ad genua qui fortes sunt ad aggrediendū opera virtuosa. Ezech. 1. Vbi erat spiritus impetus illuc gradiebantur, nec reuertebantur cum ambularet. Illi introducuntur vsque ad renes, in quibus extinguuntur omnia desideria carnalia. Gregor. Gustato spiritu desipit omnis caro. Illi introducuntur vsque ad collū qui habent vtilia verba. Mat. 10. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Circa quartum notandum quod spiritus sanctus dicitur aqua viua, quando scilicet quis habet gratiam continuationem & perseverantiam. Sine enim perseverantia nihil valent omnia precedentia. Bernard. Tolle perseverantiam, nec osequium mercedem habet, nec beneficium gratia, nec laudem fortitudo. Iste autem fluvius aqua viua spiritus sanctus fuit in coelo. De quo dicitur Apoc. vlti. Ostendit mihi fluvium aqua viua splendidum, tanquam cristallum procedentem de sede dei & agni: & in medio platee Hierusalem &c. Ex quibus verbis habetur quod ille fluvius spiritus sancti datur ad firmitatem reficientem, ideo vocatur flumen. In presenti enim vita sancti viri bibunt aquam spiritus sancti ad mensuram. Ezech. 4. Aquam in mensuram habes. In futuro autem isto flumine erunt & sine mensura poterunt. Cantic. 6. Bibire amici mei & inebriamini charissimi. Serui dei in presenti sunt amici, in futuro erunt charissimi. Ergo amici bibunt: quia spiritum sanctum habent ad mensuram. Sed charissimi erunt ebrii: quia habebunt sine mensura. Secundo ille fluvius habebit emanationem indeficientem, ideo dicitur aqua viua. Fluvius autem aqua mundi deficit: sed fluvius spiritus sancti deficere non valebit. Hier. 2. Me dereliquerunt fontē aqua viua, & foderunt sibi cisternas dissipatas quae continere non valent aquas. Mundus autem est sicut cisterna perforata: quia amor eius cito deficit. Spiritus autem sanctus est aqua viua, quia eius amor nunquam deficit. Quod enim amor mundi cito deficiat, dicitur. 1. Ioā. 2. Mundus transiit & concupiscentia eius. Quod autem amor spiritus sancti non deficiat, patet. 1. ad Corinth. 13. Charitas nunquam excidit. Tertio habebit charitatem resurgentem. Et ideo dicitur splendidum tanquam cristallum. Fluvius amoris mundi est turbidus, & facit animam turbidam & scedam. Hier. 2. Et nunc quid tibi vis in via Aegypti ut bibas aquam turbidam? Fluvius verò amoris dei est clarus & facit animam pulchram. Sapient. 5. Clara est, & quae

ENARRATIO LXVII.

310

quae nunquam marcescit sapientia. Esa. 58. Implebit dominus splendoribus animam tuam. Quarto habebit suavitatem efficientem. Ideo dicitur procedere de sede dei & agni, hoc est de contemplatione diuinitatis & visione humanitatis. Ex qua visione & cōtemplatione causatur tota dulcedo & suauitas sanctorum. Fluvius aqua mundi habet aquas amaras. Esa. 24. Amara erit potio bibentibus illam. Exo. 15. dicitur quod filii Israel non poterant bibere aquas de Marath, eo quod essent amara. Marath interpretatur amaritudo peccati: & significat mundum in quo sunt multae amaritudines peccatorum. Fluvius autem spiritus sancti habet aquas dulces. Ecclesi. 23. Spiritus meus super mel dulcis & haereditas mea super mel & fauam, qui edunt me adhuc esurient, & qui bibunt me adhuc sitient, & qui operantur in me non peccabunt, &c. Quinto habebit penitentiam assistentem: quia fuit in medio plateae Hierusalem: Mundus dat suas consolationes cum magno labore: quia cor terrenum semper cogitat ut homo ultra mare vadat: & labores multos sustineat ut diuitias & consolationes acquirat. Sed fluvius spiritus sancti in presenti vita fuit ad ostium voluntatis, & in futuro fluere in medio ciuitatis caelestis: & quilibet sine labore potest inde haurire. Deute. 30. Mandatum quod ego praecipio tibi non superbia est, neque procul positum: neque trans mare positum ut causeris & dicas: Quis ex vobis transiret mare: & illud ad nos vsque deferret, sed iuxta te est sermo valde in ore tuo & in corde tuo ut facias illum. Fluit etiam ad ostium nostrae voluntatis. Apoca. 3. Ego sto ad ostium & pulso, &c.

FERIA III. ENARRATIO LXVIII.

Quaerebant Iudei eum in die festo. Et murmur multus erat de eo in turba. Ioannis septimo.

Theophilus in breuiloquio diuersarum artium, dicit Sal in sua coctione non coagulatur nisi sibi aliquantulum sanguinis superfundatur. Spiritualiter. Sic in via salutis non firmatur ipsa mens hominis, nisi sibi infundatur sanguis beatissimae passionis. De quo Remigius super Ioannem: Absque Christi passionis auxilio nunquam aliquis hominum in via salutis peruenire poterit in aeternum. Et Gregorius super Ezechielē: Nulla est fortitudo hominum nisi procedat ex amore refrigerioque diuino. Ideo ut viriliter firmemur in dei seruitio: hortatur nos introitus mixtae, dicens: Expecta dominum: viriliter age & confortetur cor tuum & sustine dominum, Sic confortatus fuit

FERIA III. POST IVDICA.

Daniel: vt legitur in epistola hodierna, Danie. vltim. quod Beel destruxit & draconem interfecit virtute diuina. Ideo positus est in lacu leonum, & virtute diuina conseruatus in vita. Et eade virtute Christus resistebat inimicis suis eum quarentibus & persequeribus. De quo thema. *Querebant Iudaei eum, &c.* In summa euangelij duo innuuntur. Primo vanæ gloriæ inquisitio, quod probat persuasio ascendi, ibi: *ost hac, &c.* Secundo subditur manantæ gloriæ conculcatio, quod probant consilia occulta permanendi, ibi. *Ipsè mansit in Galilæa.* De primo dicitur, in illo tempore, scum inter Iudæos quidam erant malitiosi volentes Christum interficere. *Tunc ambulabat Iesus in Galilæam, s. in ciuitatem Capharnaum. Vos enim volebat in Iudæam ambulare: quia eum Iudæi interficere querebant.* quia Christus nō semper obiciebat se Iudæis; sed aliquādo recedebat ab eis. Primo secundū Aug. vt ostēderet fidelibus pro crimine nō esse obiciendū se aliquādo à persecutoribus absconderent. Nam & ipse fugit non solū de ciuitate in ciuitatē: sed etiam de regione in regionē, quādo scilicet delatus fuit à parentibus in Aegyptum, & dicit Aug. Non tamen in hoc suam amisit potestatem, sed nostram consolabatur infirmitatem. Nam si voluisset potestatem inter Iudæos ambulare: quia ipsam mortem in potestate sua habere testabatur. Ioan. 10. Potestatem habeo ponendi animam meam & iterum sumendi eam. Hanc potestatem ostendit tempore passionis, dum ad vnicam vocem inimici eius abierunt retrorsum & ceciderūt in terram. Secundo ideo vt demonstraret veram humanitatem eius, ideo noluit ire in Iudæam. Quia erat deus & homo, & virtute diuinitatis poterat nō ledi à persecutoribus. sed hoc noluit cōtinuo facere: ne declarata eius diuinitate humanitas eius veniret in dubiū. Tertio noluit ire in Iudæam: quia tempus passionis eius nondum venerat, scilicet pascha, vnde eodem tempore immolabatur, vt victima victima succederet. De quo tempore Ioan. 13. Sciens Iesus, quia venit hora eius, &c. Tunc subdit: *Erat autem in proximo dies festus Iudeorum scenopegia.* Secundū August. Scenopegia erat festiuitas tabernaculorum, quando mense septimo omnes Iudæi in tabernaculis habitabant in memoriā illius temporis in quo patres eorum. 40. annis post eductionem de Aegypto absque vllis domibus commorati sunt in deserto. Nam scenopegia dicitur à scene, id est tabernaculum vel tentorium, & pegnymi, quod significat figo, conglutino, construo. vnde scenopegia, quasi tentoriorum

ENARRATIO LXVIII.

toriorum excitatio & constructio. *Dixerunt autem ad eum fratres eius, id est consanguinei & cognati Christi. Transi hinc & vada in Iudæam: vt & discipuli tui videant opera tua quæ tu facis.* Tales forsitan dicebatur fratres etiam geniti, qui adhuc in Christum non credebant, nec de numero discipulorum suorum erant. Et cupidi mundanæ gloriæ volentes quod Christus ad illud festū ascenderet, & ibi gloriā suam manifestaret. ideo dicunt ei: *Nemo qui se in occulto quid facit, quati dicent: Tu dicis te facere miracula, sed facis ea in occulto, & hoc ex timore: alioquin ires in Hierusalē, & ea ibi coram multitudine ostenderes. Et querit ipse in palam esse, quasi dicerent: Tu quaris gloriā de his quæ facis: & tamen propter timorem abscondis te. Ecce hoc est proprium malorum vt credant alios similes eis animi passiones habere.* Tunc ostendunt se incredulos cum dicunt: *Sed hæc facis manifestè te ipsum mundo, quasi sub dubio ponunt Christi miracula an sint vera.* Ideo subdit euangelista: *Neque fratres eius credebant in eum, id est consanguinei eius.* Nam secundum August. Audientes eum fratres cogitabant consanguinitatem, non patris propaginem. Sicut enim in sepulchro vbi positum est corpus domini, nec antea, nec postea corpus iacuit: sic verus Maria virginis, nec antea, nec etiam postea aliquod mortale concepit. Ideo fratres isti erant carnales consanguinei. Continuit enim quod tales maximè aduersantur suis & eos contemnant. Matthæi 10. cap. Inimici hominis domestici eius. Et Iob 19. Noti mei quasi alieni recesserunt à me: *Dicit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum aduenit, scilicet tradendi me Iudæis. Tempus autem vestrum, scilicet standi cum Iudæis, semper est paratum.* Habuit enim Christus triplex tempus, scilicet præsens, præteritum & futurum. Tempus præteritum fuit tempus suæ natiuitatis. De quo dicitur ad Galla. 4. At vbi venit plenitudo temporis misit deus filium suum, &c. Et illud tempus fuit ad gloriā dei & ad pacem mundi. Vnde tūc angeli cantauerunt: *Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Tempus præsens fuit tempus vitæ suæ: & illud expendit & consumpsit ad nostram eruditionem & instructionem. Tempus futurum erat suæ passionis, & illud expendit ad redemptionem generis humani. Ecce quā vtiliter Christus totū suum tempus expendit. Sed multi sunt qui tempus suum præteritū in vanitatibus consumpserunt. Tempus præsens similiter in vanitatibus expendant. Tempus verò futurum volunt deo dare

FERIA III. POST IVDICA,

dicentes: Adhuc ero bonus homo, adhuc poenitentiam faciam. Sed dicit Aug. Qui promisit veniam poenitenti, non spondit diem crastinum differenti. Dicit tamen Bada, quod vere poenitentes de tempore nihil perdunt. Quia & praeteritum restant per contritionem. Et praesens tenent per bonam operationem. Et futurum tenent per boni propositi constantiam & firmitatem. De quo Sapien. 3. Tanquam aurum in fornace probant electos dominus, & in tempore erit respectus eorum. Ideo Sapien. 2. Non praetereat nos flos temporis. Ratio secundum Bern. Quia omne tempus impensum tibi, quaeretur a te qualiter sit expensum.

Nota futurum tempus Christi adhuc erat triplex. I. tempus passionis, resurrectionis, ascensionis, & istud expectabat. Et sic boni cum desiderio expectant tempus futurum. Primo tempus mortis quo a corpore absoluitur tanquam a graui iugo. Gene 27. Tempus venit cum excutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis. Iugum secundum Aug. dicitur a coniungendo: quia coniungit binos in vnum, in vniionem corporis & animae. O graue iugum, quia continuum bellum. Sapien. 9. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Ad Rom. 7. Infelix ego quis me liberabit de corpore mortis huius. Philip. 1. Cupio dissolui & esse cum Christo. Nota licet iugum corporis sit graue, tamen est vtile. Primo ad meritorum cumulationem. Greg. Nazianzenus: in carne anima meretur, sine corpore mereri non potest: ut ieiunare, peregrinari, &c. Secundo ad gloriae augmentationem, qui augit duplicem gloriam, animae & corporis. Item nota viri boni desiderant mortem propter tardum: quia reputant se quasi in carcere positos sicut pisces aut auis. Ps. Educ de carcere animam meam. Attamen si aliquis in corpore existens sciret quam statim deberet dari post mortem potius in corpore manere desideraret: sicut peccatores. Secundo propter gaudium quod habent de huius miseriae exemptione. Eccl. 2. Cuncti dies doloribus & arumnis pleni sunt. Esa. 51. Laetitia sempiterna super capita eorum, gaudium & laetitiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus. Secundo boni expectant tempus resurrectionis, & est tempus praemiationis. Eccl. 51. Operamini opus vestrum ante tempus, & recipietis mercedem in tempore suo: quia non otiosis datur merces, sed operantibus, Matthaei 20. Voca operarios & redde illis mercedem. Tertio sancti, non solum illi in mundo, sed etiam illi in caelo expectant tempus resurrectionis in quo expectant tempus retributionis, in quo recipiunt corpora & perficiuntur gloria. 1. Petri quintus, Humi-

ENARRATIO LXVIII.

312

Humiliamini sub potenti manu dei, ut exaltet vos in tempore visitationis. Tunc sudatur ratio diuersitatis praedictorum temporum cum dicit: Non potest mundus edisse vos, me ante edidit: quia ego testimonium perhibeo de illo, quia opera illius mala sunt, quasi diceret: Vos qui mundanam gloriam quaeritis, homines mundanos aduersarios non habetis. Me autem edidit, quia quaro gloriam dei arguendo peccata mundanorum quae sunt eis contraria, & perhibeo testimonium de operibus eorum, quia mala sunt: licet sciant ex hoc odium provenire, & mihi mortem incumbere. Amos 5. Odio habuerunt corripientem in porta: & loquentem perfecte abominati sunt. Sed diceret, nunquid non mundani aliqui odio habentur a mundo. Respondetur, verum est in particulari inquam vnus ea habet quae alter vellet habere, vel vbi vnus impedit alium in his quae sunt de gloria mundi, sed inquam mundanus nullus oditur a mundo. Sancti vero vniuersaliter odiuntur a mundo: quia contrariatur ei. Et si aliquis de mundo eum diligit, hoc non est inquam est de mundo, sed inquam est in eo aliqui spirituale. Tunc recusat dominus ascendere, dicens: Vos ascendite ad diem festum hunc. Ego autem non ascendo: quia tempus meum nondum impletum est. Sicut enim sunt duae gloriae: ita diuersa festa. Mundani enim habent festa temporalia, scilicet quaedam epulari in deliciis exterioribus. Esa. 22. Vocabit dominus exercituum in die illa ad fletum & ad planctum, ad caluitium & ad cingulum facci. Et ecce gaudium & laetitia occidere vitulos & iugulare arietes, comedere carnes & bibere vinum. Comedamus & bibamus: cras enim moriemur. Et reuelata est in auribus meis vox domini exercituum. Si dimitteretur vobis iniquitas haec donec moriamini dicit dominus exercituum. Esa. 1. Solemnitates vestras odiuit anima mea. Sancti vero habent festa spiritualia quae in delectationibus consistunt spiritualibus. Esa. 33. Respice Sion ciuitatem solennitatis nostrae. Et ideo dicit vos, scilicet qui gloriam mundi quaeritis: ascendite ad diem festum. Laetitia temporalis, vbi laus humana & voluptas quaeritur, vbi carnalia gaudia extenduntur. Ego autem non ascendam, quia talibus non delector, sed ad diem festum solennitatis aeternae. Et hoc ideo: quia meum tempus, scilicet gloriae meae quod erit permanens in aeternum, & vbi erit gaudium sine macula & aeternitas sine labore: nondum impletum est. Dixi secundo tanta gloriae mundanae conculcatio, quod probat consilia occulta permanendi dicens: Haec cum dixisset ipse mansit in Galilea. Vos autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum

FERIA III. POST IVDICA,

nō manifestē, sed quasi in occulto, nō causa timoris. Vnde dominus vt ostenderet se mundanam gloriam nō querere, non ascendit cū fratribus suis qui ascenderunt ad primā diem festiui facis illius, vt verificaret illud quod dixerat. *Ego non ascendam.* Postea tamē quarta die illuc venit. Sicut enim noluit esse in principio festiuitatis, ne fratribus suis malum persuadentibus videretur fauere. Sic non debuit se omnino subtrahere, ne populo doctrinam salutis subtraheret quā venit docere. Quasi secū dū Christo diceret: *Non ascendam, passurus, & moriturus: sed docturus populum.* Vel vt dicit August. Isti volebant quōd Christus ascenderet in Iudæam quāsturus gloriam temporalem, & sic dixit eis. *Non ascendam sicut vos vultis, sed ascendam docturus turbas.* Et ad hoc venit nō manifestē, id est cum magna multitudine & comitatu: ne daret Iudæis occasionē maioris inuidiæ: sed quasi in occulto. Huius triplex est ratio. Vna secū dū Chryso. ne suam diuinitatem denudās incarnatio eius esset nimis certa. Esai. 45. Verē tu es deus absconditus, & vt ostendatur multis hominibus in exemplū quando non possunt persecutores suos publicē detinere. Alia est secundum August. vt daretur intelligi quōd Christus occultatus est, in figuris veteris testamenti, qui modō est manifestus nobis. Esa. 8. Expectabo dominū qui abscondit faciem suam, id est manifestam notitiā à domo Iacob. Vnde & vsque in hodiernum diem Iudæi velamen habent positū super faciem suam sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam: vt non intenderent filij Israël in faciem eius vt dicitur. 2. Corint. 3. Et ideo omnia quæ dicta sunt antiquo populo Israël vmbra habebant futurorum bonorum: vt dicitur Hebr. 10. Vt ergo ascenderet, eo quōd etiam ipsum festum esset figura, ideo ascendit in occulto. Scenopegia enim erat celebratio tabernaculorum. Iste ergo hoc festum celebrat qui se in mundo isto intelligit peregrinum. Tertia ratio est, vt doceat nos bona nostra occultare debere. Marthai 6. Attendite ne iusticiam vestram, &c. vt videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis, &c. *Iudæi ergo querebant eum in die festo & dicebant: Vbi est ille? & murmur multus erat de eo in turba. Quidam enim dicebant bonus est. Alij autem dicebant nō, sed seducit turbas.* Ponit hic vnum in quo omnes conueniebant, scilicet querebant eum differēter tamen. Quidam enim querebant eum desiderio ascendendi: vt eius doctrinam deuote audirent secundū illud. Psal. 68. Quærite dominū & viuet anima vestra. Alij querebāt eū desiderio malignādī secundū

ENARRATIO LXVIII.

319

secundū illud. Psal. 38. Quærent animam meā, vt auferant eam. Item ponit vñ in quo disconueniebant cū dicitur: *Et murmur multus erat de eo in turba,* quia quidam de turba, illi, s. qui habebant rectā & verā intentionem dicebant de Christo: quia bonus est. Psal. 72. Quā bonus Israël deus his qui recto sunt corde. Threno. tertio: Bonus est dominus sperantibus in eū, animæ quæretī illū. Alij, s. qui malē erāt dispositi & mala intētio ne querebāt eū, dicebāt non, s. bonus est. Darur autē per hoc intelligi q̄ multitudo turbę opinabatur eum bonū: sed principes sacerdotū opinabantur eū malum. Et ideo dicunt: *seducit turbas.* Luc. 23. Hunc inuenimus subuertentē gentē nostrā, &c. Mat. 27. Recordati sumus, quia seductor ille dixit, &c. Sed quod tūc secundū Aug. & heri de domo ab impijs dicebatur, hoc ipsum hodie etiam de fidelibus eius seruis dicitur. Nam quicumque religiosus deo in simplicitate cordis seruit, ab irreligiosis vituperatur, & ab alijs hominibus seductor vocatur, hoc valet ad consolationem nostram. Quare enim exhorrescāt membra Christi quod Christo illatū est capiti suo, nō refugiant serui christi aut dei amatores à seculo quod dictū est de Christo Iudæis murmuratoribus. hæc ille. Sciendum quōd etiam seducere est, seorsum ducere. Potest autē homo seorsum duci vel à veritate vel à falsitate: vel vtroque modo potest aliquis dici seductor. Vel quia in quantum seorsum ducit à veritate: & hoc modo non competit Christo qui veritas est. Ioan. 14. Vel à falsitate, & hoc modo Christus seductor dicitur. Hier. 20. Seduxisti me domine & seductus sum. Vtinam sic nos homines seductores vocaremur & essemus vt dicit Augu. Magis tamen seductor dicitur qui à veritate seducit & decipit: quia ille dicitur seorsum duci qui trahitur à via quæ est veritas, sicut hæretici qui in diuersas hæreses & in vias diuersas malorum ducuntur. Inter illas autem duas opinioniones malorum præualet. Vnde subditur: *Nemo autem palā loquebatur de illo propter metum Iudeorum,* s. illorum qui erant de tribu Iudæ, qui grauius mouebantur contra Christum eo quōd in scripturis Christus erat promissus de tribu eorum. Ipsi autē repuebant eum Galilæum & ab eis extraneū. Et qui mutuebāt Iudeos secundū Augu. silentio & voce minima & sono pressio-vi loquebantur. Illi verō qui dicebant, *seducit turbas,* clarius resonabant vt eorum sonitus clarius audiebat tanquam arenam filiorum, sed dei grates permutatę sunt in maledictiones. Nunc enim & fideles laudent nomē Christi in choro & psallēt

FERIA III. POST IVDICA.

ei cū tympano & psalterio, qui exaltatus in cruce ad se traxit omnia: haec reticorum verò & loquentium iniqua os constructū est.
DE EODEM, ENARRATIO LXIX.

Vos ascendite ad diem festum hunc, &c.

Beatus Ioannes euangelista describit nobis tria festa. Vnum best quod nunquam est celebrandum: quia Christus illud noluit celebrare. Et hoc ostendit Christus cum dicit: *Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascēdam.* Secundū est, quod celebrandum est, sed quā occulte non vanē, neque cūm factū. De quo subditur: *Veni autem ascenderunt fratres eius, qui, si volebāt ut ascenderet magnificē: tunc & ipse ascendit ad diem festum non manifestē, sed quē si occulto.* Tertium est quod est celebrandum manifestē, & cū magna solennitate: sicut festum quod viget in templo cœlesti. Istud significatur per hoc quod immediate subdit dicens: *Iam autem die festo mediante ascendit Iesus in templum, &c.* Circa primum notandum quōd festum illud quod nō est celebrandum, est festum hominū vanorum qui totum tempus suum ponunt in comestationibus & delectationibus & aliis vanitatibus. De quo dicitur Exod. 32. *Cras solēnitas doni tui est.* Et subdit: *Et sedit populus manducare & bibere: & surriperunt ludere.* Istud autem festum diabolicum nō est faciendū triplici ei de causa. Primo quia hac vita tota est vigilia. Ideo debemus ieiunare, & peccata nostra deplangere: ut possimus ad festum cœlestis patriæ peruenire. Ioēlis secundo: *Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, serui & planctu.* Matth. 5. *Beati qui lugent ecce vigilia, quoniam in se consolabuntur, ecce festum.* Sed vani homines volunt hic facere festum: ideo veniēt ad vigiliā Luc. 6. *Vē vobis qui saturati estis, ecce festum: quia esurietis, ecce vigilia.* Secundo illud festum non est faciendum: quia ista vita est exilium. Stultus enim est ille peregrinus qui in exilio positus velle facere festum, sed debet expectare quousq; ad patriam suam reuertatur. Ista enim vita est quoddam exiliū. Psal. 38. *Advena ego sum & peregrinus apud te. Patria autem nostra est regio cœlestis, quæ nos exspectat.* Hebr. 13. *Non habemus enim hic manentem civitatem: sed futuram inquirimus.* Quia igitur peccatores de exilio fecerunt patriam, ideo à patria cœlesti semper erunt exules & banniti. Apoc. 22. cap. *Foris carnes venefici & impulsi.* Tertio istud festum non est faciendum: quia ista vita est locus laboris. Job 5. *Homo ad laborem nascitur, & auis ad volandum.* Ideo serui dei sunt in continuo labore.

Galat.

ENARRATIO LXIX.

314

Galat. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Et ideo de labore venient ad requiem. Apocal. 14. *Amodo iam dicit spiritus ut requiescant à laboribus suis: vani autem homines volunt esse in otio: & ideo de otio venient ad laborem.* Psal. *Laus aut in æternum, si in pœnis & viuet adhuc in finem.* Secundo est quoddam festum ut dictum est, quod est celebrandū, sed quasi occulte. & tertium est quod est celebrandum solenniter & manifeste. Et ad ista intelligendum, notandum quod animæ sanctorum virorum tres habent status. Primus est in quantum ipsæ animæ in vita præfenti cum suo corpore sunt cōiunctæ: & tali modo sunt in manu dei. Sapient. 3. *Iustorum animæ in manu dei sunt.* Secundus status est in quantum ipsæ animæ à suis corporibus sunt exuta. Et quantum ad hoc sunt in sinu dei. Oīm quidem erant in sinu Abraham: sed modo sunt in sinu dei. Eccl. 40. *In brachio suo congregabit agnos: & in sinu suo leuabit foetas.* Ipse portabit & congregabit agnos, id est innocētes: ne ab innocentia cadant. leuat & portat foetas, id est penitentes in sinu: ut semper in operibus penitentiæ fecundi permaneāt. Tertius est in quantum animæ ad sua corpora reuertentur: & in suis corporibus beatificabuntur, & in quantum sunt in thalamo dei. Deut. 33. cap. *Amantissimus domini habitabit confidenter in eo: quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet.* In quantum ergo animæ adhuc in præfenti vitam suo corpore cōiunctæ sunt & in manu dei sunt: non debet de ipsis fieri aliquod festū triplici de causa. Primo propter periculum: quia ille qui est modo sanctus, cras poterit esse malus. 1. ad Corinth. 10. *Qui stat videat ne cadat.* Secundo propter dubiū: quia nescimus qui sunt in dextera dei vel in sinistra. Multi enim videntur esse in eius dextera qui sunt in eius sinistra, & econuerso. Iudas enim qui erat discipulus Christi videbatur in dextera: & tamen quantum ad præfentiam dei erat in sinistra. & econuerso: *Latro in cruce videbatur esse in sinistra dei: & tamen in dei prædestinatione erat in dextera.* Tertio propter statum: quia multis tribulationibus sancti sunt expositi. Homo autem qui est in tribulatione non indiget celebratione festi, sed compassione animi. Propter istam causam nec de Christo nec de beata virgine, quandiu fuerunt in hac vita non fuit factum aliquod festum quia tota vita eorum fuit in labore & afflictione. Et ideo non erat eis necessaria celebratio sed compassio. Secundus status est in quantum considerantur

FERIA III. POST IVDICA.

anima prout sunt exuta à corpore. Et quantum ad hoc sunt in sinu dei. Sicut enim illud quod est in sinu, est securum & est charum & homini quodammodo coniunctum: sic & animę sanctorum dicitur esse in sinu dei: quia ibi sunt valde securę. Ioan. 10. Non rapiet eas quisquam de manu patris mei. Et sunt deo valde charę. 1. ad Corint. 6. Empti estis precio magno. Sunt deo cõiunctę & vnitę. Ioan. 17. Omnes vnum sint, sicut tu pater in me & ego in te, &c. Sicut enim filius vnum est cum patre per naturam: sic & sancti erunt vnum cum patre & filio per gratiam. Quantum ad istum statum de sanctis in præsentia vita facimus festum tribus de causis, vt dicit August. contra Faustum. Primo propter imitationem: vt scilicet ex hoc sanctorum exempla imitemur. Iaco. 5. Exemplum accipite fratres mei exitus mali & longanimitatis & laboris & patientię prophetas qui locuti sunt vobis in nomine domini. Secundo propter meritorum associacionem: vt. eorum meritis associemur & participes simus. Sancti enim participant merita sua. his qui illis honorem dant. Tercio propter eorum orationem: vt, si ipsi apud deum pro nobis intercedant. Ideo dicitur Iob 5. Ad aliquem sanctorum conuertere. Illud autem festum debet fieri quali occulte, id est non cum pompa & fastu, nec cum aliqua vanitate. Et in hoc maxime peccant mulieres. Contra quas dicitur Amos 8. Conuertam festiuitates vestras in luctum: & omnia cantica vestra in planctum: & inducam super omne dorsum vestrum saccum, & super omne caput caluitium. Mulieres consueuerunt in festiuitatibus ducere choreas, & vanas dicere cantilenas. Sed illa cantica cõuertentur in luctum infernalem. Et ideo dicit: Cõuertam festiuitates vestras in luctum. Consueuerunt & varia & vana ornamenta deferre. Sed illa ornamenta in saccum commutabuntur: quia cum sacco & cilicio sepelientur. Et ideo dicit: Inducã super omne dorsum saccum. Consueuerunt etiam capillos alienos deferre, & caput suum vanę ornare: sed iste ornatus in caluitiũ cõuertetur: quia sicut patet capita eorum in monumentis totaliter sunt decaluita. Et ideo subditur: Et super omne caput caluitiũ. Tertius est status quando post resurrectionem beatam animã ad sua corpora reuerterentur: & tunc facient festum non semel in anno vel in mensē vel in hebdomada, sed semper: quia ibi non erit nec mensis, nec hebdomada, sed tantum vna dies. Vnde Aug. exponens illud verbum, *Tempus meum nondum aduenit*: exponit illud de tempore glorię dicens in persona Christi: Ipse est dies festus meus: non diebus

ENARRATIO LXX.

315

diebus istis percurrens & pertransiens: sed permanens in æternum. In ipsa festiuitate est gaudiũ sine fine, & veritas sine labe, & serenitas sine nube. Istud festum non fiet occulte, sed cum magna celebritate: quia omnes angeli & omnes beati simul deum laudabunt. Aug. de ciuitate dei: In hac vacabimus & videbimus, amabimus, & laudabimus, & quisquis erit in ea sine fine. Ad vacare igitur sequitur videre: quia nisi homo vacet non videt: iuxta illud psal. 45. Vacate & videte quoniã ego sum deus. Et ideo dicit: Vacabimus & videbimus. Ad videre sequitur amare: quia nulla res potest amari nisi videatur: vel nisi aliquo modo cognoscatur. Ideo dicit: Videbimus & amabimus. Ad amare sequitur laudare & commẽdare. Illam enim rem quam odio habui semper vituperabo. Illam autem rem quam diligo semper commẽdabo, laudo & extollo. Et ideo dixit, amabimus & laudabimus. Sancti igitur in patria vacabunt, vacando videbunt, videndo amabant, amando laudabunt. Et hoc sine fine, &c.

FERIA IIII. ENARRATIO LXX.

Quę meę vocem meam audiunt. Ioan. 10.

Vri capiteus bonus est in campo, ille nititur populum suum sibi commissum liberare de inimicis. Et hoc est primum. Secundo ponit ei traditiones, dicendo. Tu debes hoc facere hoc, & tu hoc dimittere. Tertio tales sibi commissi tenentur sibi obedire. Spiritualiter, & sic Christus est capiteus noster, qui ideo à deo patre est cõstitutus vt nos liberaret de inimicis. Vnde Esa. 19. Clamabunt ad dominũ à facie tribulatis: & mittere eis saluatorem & propugnatorem qui liberet eos. Et hoc recognoscit ecclesia in introitu, dicens: Liberator meus de gentibus tractadis: & ab insurgentibus in me exaltabis me, à viro iniquo eripies me domine. Secundo ponit capiteus traditiones. Et sic Christus in epistola Leuit. 19. Ego dominus deus vestri. Et ponit decem traditiones. Primo, Non facietis furtũ, Ratio secundum Aug. quia peccatum non dimittitur nisi ablatũ restituatur. Contra hoc peccauit Achan. Iosue 7. quem dominus iussit lapidari. Secundo, Non mentiemini. Ratio, quia os quod mentitur necat animã. Sap. 1. Psal. 5. Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Tertio nec decipiet vnusquisq; proximũ suum. Ratio quia dicitur Mat. 19. Dilige proximũ tuum sicut teipsum. Et idẽ 7. Quęcumq; vultis vt faciãt vobis homines & vos facite illis. Quarto, Non periurabis in nomine meo: nec pollues nomẽ dei tui. Ratio, quia non est aliud nomen sub cœlo datũ hominibus in quo

FERIA IIII. POST IVDICA,

Sennacherib qui blasphemauit nomen domini, dicens: quod non posset liberare filios Israel de manu sua, propter quod occidit dominus vna nocte 185. millia, & post hoc proprii filij sui Sarrasar. Adramelech occiderunt eum: vt habetur 2. Paralip. 32. Quinto, Non morabitur opus mercenarij tui apud te vsq; mane. Ratio Mar. 10. Dignus est mercenarius mercede sua. Sexto, Non maledices surdo: nec coram exco pones offendiculum: sed time dominum deum tuum. Septimo, Non iniuste iudicabis. Ratio, quia dicitur Luc. 6. Qua mensura qua mensi fueritis remetietur vobis. Octauo, Non facies quod iniquum est: nec iniuste iudicabis, nec consideres personam pauperis, nec honores, vultu potentis. Ratio Act. 10. Non est personarum acceptio apud deum. Nono, Non eris criminator nec susurro in populis. Ratio Deut. 32. Mihi vni dictam, & ego retribuam. Decimo, Non oderis fratrem tuum in corde tuo, nec quaras vltionem, nec memor eris iniuria ciuium tuorum. Ratio, Si non remiseritis vnusquisq; fratri suo, non remittet vobis pater meus. &c. Matt. 18. Concludit: Ego dominus, leges meas custodite. Ergo in hoc concordat epistola cum euangelio in themate. *Oues mea vocem meam audiunt, &c.* Aliud themata. Naturaliter muratio non fit in instanti, sed per aliquod medium. Spiritualiter, & sic nos translati sumus de morte ad vitam: sed per medium. i. Christum. 1. ad Thimot. 2. Mediator dei & hominum homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. De quo introitus: Liberator meus. &c. Ps. 17. Hic psalmus fecit Dauid in gratiarum actione post obitum Saül. Absalonis & Sybæ inimicorum suorum. Sed pro nunc exponitur de Christo. Diligam te domine, &c. Et liberator meus, &c. de inimicis. Sic nos originale liberationem a peccatis ascribamus domino deo. Ioan. 8. Si filius vos liberauerit, verè liberi eritis. Adhuc requiritur secundum medium, s. obedientia mandatorum. Mar. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata dei. De quo epistola vt supra paruit. Et in euangelio. *Oues mea vocem meam audiunt, &c.* Sed quia Iudæi noluerunt audire vocem eius: ergo nec crediderunt. Ad Rom. 10. Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Ex quo non crediderunt, tunc non sunt oues Christi, sed diabolice ergo dixit in themate: Vos non creditis, quia non estis de omnibus meis. In summa euangelij tria innuuntur. Primo Iudæorum fallax interrogatio. ibi: *Si tu es Christus*. Secundo Christi efficax responso. ibi: *Loquar vobis*. Tertio Iudæorum pertinax obstinatio, ibi: *sustulerunt lapides*. De primo dicit. In illo tempore, *Facta sunt*

ENARRATIO LXX.

376

in cania Hiero solymis, s. festum & memoria dedicationis templi, Hiero. Tres fuerunt dedicationes templi. Prima a Salomone in autumno 10. die Septembris. Secunda a Zorobabel & Iesu sacerdote tempore veris in Martio, cum redierunt de captiuitate Babylonis. Tertia a Iuda Machabæo, qui templum prophanatum a gentibus mundauit in hyeme in mense Decembris, Et hæc dedicatio tempore Christi celebrabatur, vnde hic agitur. Ideo subdit: *Et hyems erat*. Greg. Hoc ideo exprimit vt innuat in cordibus Iudæorum frigus malitiæ esse: per hoc etiam Iudæorum prauitas designatur. Et primo hyems est tempus nubilosum & nebulosum; sic Iudæi erant tenebris erroris inuoluti. Psal. 81. Nescierunt neque intellexerunt: in tenebris ambulant. Matthæi 5. Sinite eos, cæci sunt & duces caecorum. Secundo est tempus pluuiosum, & sic Iudæi loquacitate superbi & murmuratores. Act. 5. Semper spiritui sancto resististis. Tertio frigidam, & sic Iudæi in amore dei. Hiero. 6. Sicut cisterna facit frigidam aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam. Quarto lutosum, & sic Iudæi peccati sunt pleni. Matthæi 23. Vae vobis scribe & pharisæi, &c. qui pleni estis omni spurcitia. Quinto radiosum. Et sic Iudæi fuerunt radiosissimi in operando opera bona. Matt. 23. Dicunt & non faciunt: alligant onera grauiam & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea mouere, &c. Vel ideo secundum Theophilum, vt in proximo designetur tempus passionis. Itaque in vere sequenti passus est dominus. Ideo versatur in templo. *Et ambulabat Iesus in peribitu salomonis*. Alchuinus: Erat locus vbi Salomon stabat adorandum. Sicut dicitur 3. Regum 8. Et talis locus fuit reparatus post destructionem a Iuda Machabæo ad similitudinem prioris, *circumderunt eum Iudæi*. Glosa: Non ex amicitia sed odio, & non vt milites ad regem custodiendum; sed ad comprimendum. Psal. 39. Circumderunt me mala quorum non est numerus. Non vt discipuli ad magistrum audiendum; sed ad decipiendum. Psal. Circumderunt me sicut apes: & exarserunt sicut ignis in spinis, & in nomine domini quia vltus sum in eos. Non vt infirmi ad medicum sequendum sed inuidendum. Psal. 108. Sermonibus odij circumderunt me, & expugnauerunt me gratis. Et Psal. 21. Circumderunt me canes multi: consilium malignantium obsedit me. *Discipuli quousque animam nostram tollis*, id est crucias. *Si tu es Christus* sic dic nobis palam. Non veritate desiderabant, sed deceptione ne

FERIA IIII. POST IVDICA,

ideo adulatorie loquuntur : volentes per hoc ostendere se desiderare scire veritate de ipso, quasi dicerent: Anima nostra est in suspenso desiderij, quando vincatos nos derelinquis? Quia spes quæ differtur affligit animam. Prouer. 13. Ideo dicit Aug. Præmittunt adulationem vt perueniant ad deceptionem. Et Chryso. In hoc ostenditur perueritas Iudæorum : quia quando Christus eos erudiebat per verba, petebant signa, dicentes: Ioan. 2. Quod signum ostendis nobis quia hæc facis. Cum autem faciebat signa petebant verba, sicut quando dixerunt hic: *Si tu es Christus dic nobis palam.* Quem s. patriarchæ tandiu expectauerunt, quem omnes prophete prædixerunt, angeli designauerunt, qui redempturus est Israël. August. Iudæi de Christo secundum hominem sapiebant, sed diuinitatem minime intelligebant. Et hoc figurauit velamen Moyfi in facie sua Exod. 34. quando facies eius videbatur eis cornuta. Quanto minus poterat videre verum deum carne velatum. ad Rom. 11. Cæcitas contingit ex parte in Israël. Chryso. Opera eius non valebant incusare, ideo cupiunt in verbis eum capere. Simulabant se solo verbo suadere, qui tot operibus noluerunt credere. Ideo Alchuius: O perfidi Iudæi cum nihil loquitur in occulto, sed omnia in publico, cur dicitis, *dic nobis palam?* August. Cogitabant eum Iudæi decipere taliter, si respondisset non, habuissent propositum: si sic, vt accusarent eum sibi vsurpare regnum: quia sciebant Christum de semine Dauid regali nasciturum. Si respondisset dubie, dixissent quod sit homo duplex: quia aliud habet in corde, & aliud profert ore. Dixi secundo tangitur verax responsio, dicens: *Loquor vobis & non creditis mihi.* Mira res quasi diceret: Cum sim sapientia quæ ex ore altissimi prodij. Eccl. 24. Cum sim nuntius salutis a deo patre missus. Thob. 10. Et sicut imber cadit de cælo & fructificat terram. Isa. 55. Ita deus pater misit verbum & non reuertetur vacuum. Cur ergo non creditis, cum eloquia mea super mel dulciora. Sed verba sine operibus non faciunt fidem: ergo videre opera quæ ego facio, &c. Videte testes quorum primus est Petrus qui Mat. 16. dicit: Tu es Christus filius dei viui. Discipuli in nauis fluctu Mat. 14. Verè filius dei es: Martha Ioã. 11. Ego credidi quia tu es Christus filius dei viui qui in hunc mundum venisti. De mon: Quid mihi & tibi Iesu fili dei altissimi? Marc. 5. Ceteris Mar. 15. Verè hic homo filius dei erat. Pater cælestis Luc. 3. Et Mat. 17. Hic est filius meus dilectus. Itē. *Loquar vobis & non creditis mihi.* quasi diceret: Ex hoc probatur falsitas vestra.

ENARRATIO LXX.

317

ego facio in nomine patris mei hæc testimoniū perhibent de me. Christus enim habebat quædam opera humanitatis: vt sitire, esurire, lassus fieri: quædam diuinitatis, vt dare spiritum sanctum. Ioã. 20. & dimittere peccata. Luc. 7. Et infirmos solo verbo curare. Ista opera prædebant Christo testimonium quod ipse erat verus homo & deus. Vnde patet per exemplum quod diuinitas ipsius cognoscebatur sicut arbor ex fructu cognoscitur. Matth. 7. Attamen & omnibus fructibus non crediderunt: ideo inexcusabiles fuerunt. Ioan. 15. Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Tunc ostendit causam quare non crediderunt, dicens: *Vos non creditis quia non estis ex operibus meis,* id est non estis præordinati ad vitam æternam, sed præfati ad æternum interitum, quasi diceret: Vos estis hæc diuinitatis lupi in feralibus expositi, qui in iudicio non eritis ad dexteram, sed ad sinistram audientes illud: *Ite maledicti, &c.* Sed diceres: Per hoc videtur, quod saluator coegit eos desperare. Respondetur quod in turba illa aliqui erant qui non erant præordinati ad tunc credendum: sed in posterum. Vnde in Actibus apostolorum dicitur, quod crediderit ex Iudæis vna die quinque millia. Aliqui autem qui non erant adhuc præordinati sed in posterum ad credendum: Non ergo repugnabat spei hoc dicere in turba cum non dixit vni specialiter: *Dues mee vocem meam audierunt,* id est præceptis meis obedierunt. Psal. 94. Si vocem eius audieritis, &c. Et ego cognosco eas, id est approbo eorum facta. 2. Timor. 2. Nouit dominus qui sunt eius, scilicet in vitam æternam prædestinati. Et sequuntur me, scilicet in via humilitatis & patientiæ. 1. Pet. 2. Christus passus est pro nobis, &c. vt sequamini vestigia eius. Et Iob 23. Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodini & non declinaui ex ea. Nota, prædestinatio secundum sanctum Thomam part. 1. q. 23. est ratio ordinis aliquorum in salutem æternam in mente diuina existens. Et prædestinatio certissime & infalibiliter consequitur suum effectum. Nec tamen imponit necessitatem: quia non necessitas, sed liberum arbitrium operatur ad damnationem vel saluationem. Vnde Grego. & habetur in cano. 23. q. 4. Obtineri nequaquam possunt quæ prædestinata non fuerunt sed ea quæ viri sancti orando impetrant, ita prædestinata sunt vt precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni destinatio ita est ab omnipotenti deo disposita, vt ad hoc electi ex labore perueniant: quatenus postulando mereantur accipere quod eis omnipotens

FERIA IIII. POST IVDICA.

deus ante secula disposuit donare. Hæc Græg. Exemplum. Fuit quidam frater in monasterio qui habuit multas reuelationes, quod quidam alter frater sciens petiuit eum, vt oraret deum quatenus dignaretur sibi reuelare an esset de numero saluandorum. Et dum ille precibus instaret, reuelatum est sibi qd esset de numero damnandorum, & timens fratrem illum turbare per aliquot dies illi celauit. Post hoc illo volente scire inuitus dixit illi. Tunc ille hoc audiens & intelligens scripturas statim respondit: Benedictus dominus deus, nec tamen sic desperabo, sed penitentiam quam per ingressum religionis assumpsi duplicabo & triplicabo, donec inueniam gratiam ac misericordiam apud altissimū. Et post in breui reuelatum est eidem qd iste frater esset de numero saluandorum. Ergo noli dicere: Siue ego bonum siue malum, veniam quo deus vult. Nam deus non est causa mali & damnationis tuæ. Boëtius: Ego video facientem rotam, visus non est causa rotæ. &c. Subdit: *Et vitam æternam dedit, & non peribunt in æternum.* Ecce bona pascua vita æterna: vbi nulla herba arefcit, sed torum viret. *Et nemo rapiat eas de manu mea.* i. de potestate mea per violentiam, hic trahedo ad culpā vel in futuro ad pœnam. Sap. 3. Iustorum animæ in manu dei sunt & non tanger illos tormentum mortis. Et vt Augu. dicit: Ibi nec lupus rapit, nec fur tollit, nec latro interficit. *Pater meus quod dedit mihi manus est omnibus*, quasi diceret: Ego conferuo eos in potestate patris: quia habeo eandem potestatem cum eo & eandem essentiam: quia sum eius verbū, eius vnigenitus & candor lucis æternæ. *Et nemo potest rapere de manu patris mei.* scilicet cum sit infinitæ potestatis: ideo nihil potest ab eo auferri per violentiam. Hiero. Manus dei patris est filius. Psal. 114. *Emitte manū tuam de alto: eripe me, &c.* quia per ipsum facta sunt omnia. Ioan. 1. Et Isa. 48. *Manus mea creauit cœlos, & fundauit terram.* Ista manus est omnium honorū largitiua. Psal. 114. *Aperis tuam manū tuā, &c.* Itē est omnium cōseruatiua, Isa. 49. *Sub ymbrā manus suæ protexit me.* Item est omnium in viam cœli directiua. Sap. 7. *In manu illius nos & sermones nostri, & omnis sapientia & operū scientiæ disciplina.* Itē est omnium saluatiua. Psal. 118. *Fiet manus tua vt saluet me.* Gen. 4. *Salus nostra in manu tua est.* Quia ego & pater sumus vnū. Primo in natura, sicut dicitur Ioā. 5. *Sicut pater habet vitam in semetipso: sic dedit & filio, &c.* Secūdo in potestate. Ioā. 5. *Dedit ei potestatem iudicium facere: quia filius hominis est.* Tertio in reuerentia & honore. ad Philip.

ENARRATIO LXX.

318

Philip. 2. *Dedit illi nomen quod est super omne nomē.* Et quod nullus potest rapere de manu patris per violentiam, quia fortissimus est: nec per ignorantiam, quia sapientissimus. *Iob 92. Sapiens corde est & fortis robore.* Sciendum in hoc quod dicit: *Ego & pater vnū sumus*: excludit duos errores circa articulū sanctissimæ trinitatis. Sabell^o enim in deo posuit vnitatem personæ sicut & essentiæ. Et hoc remouetur cum dicitur sumus. Si enim pater & filius essent vna persona: dixisset in singulari sum & non sumus. Arius autē e conuerso posuit pluralitatem essentialium sicut & personarum. Et hoc excluditur in eo quod dicitur: Vnum. Si enim pater & filius haberēt diuersas essentias, nō diceretur vnū neutraliter sed plura. Igitur per ego & pater sumus, discretio & æqualitas personarum exprimitur: per vnū vnitatis diuinæ substantiæ intelligitur. In theologia enim per neutrum genus dicitur substantia diuina, per masculinum personæ: per femininum notio. Vnde August. Vtrumque audi & vnū sumus, qd dixit vnū liberat te ab Ario: quod sumus liberat te à Sabellio. Dixi tertio tangitur Iudæorum pertinax obstinatio ibi: *Sustulerunt lapides Iudæi.* Quia dicit Augu. Iudæi erant duri vt lapides cum profunda dei verba intelligere nō possent, lapidibus similes ad lapides currunt. Psal. 119. *Dum loquebar illis impugnabāt me gratis.* Respondit eis Iesus: *Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo, scilicet mortuos suscitauī, infirmos curauī, &c. propter quod opus me lapidatū, quasi dicat: Nullus debet lapidari pro bono opere: sed pro malo.* Nota sunt aliqui qui reddūt mala pro malis, & hoc est prohibitū ad Rom. 12. *Nō reddētes malū pro malo: quia deus hac sibi retinuit.* Deute. 32. *Mihi vindictam & ego retribuā.* Alij sunt qui reddūt bona pro bonis. Et istud est quoddā naturale debitū. Matth. 5. *Si diligitis eos qui vos diligūt, quæ mercedē habebitis: quali dicat nullam.* Alij sunt qui retribuunt bona pro malis. Et istud est perfectæ charitatis indicū. Talis erat Christus qui à Iudæis recipiebāt iniuria, & tamē nō cessauit eis dare beneficia. Et hoc docet nos Matt. 5. *Benefacite his qui vos oderūt.* Alij sunt qui retribuunt mala pro bonis. Et illud est valde iniquū. Tales erāt Iudæi qd à Christo recipiebāt multa beneficia, & tamē ei multa inferebāt opprobria. Psal. 34. *Retribuēbant mihi mala pro bonis.* Ideo Christus charitatiuē arguit eos, dicens: *Multa bona opera ostendi vobis, &c.* Et dicit, *Ex patre meo, vt indicaret se super omnia gloria patris querere.* Ioan. 8. *Gloriā meā non quæro.* Responderunt

FERIA IIII. POST IVDICA,

ei Iudei: De opere bono non lapidamus te, sed de blasphemia: quia cum homo tuus facis: ipsum deum. Tunc respondit illis Iesus: Nonne scriptum est in lege vestra. Augusti. Hic lex recipitur pro toto veteri testamento. Ergo dixi dy estis, quali dicat Christus: Non habetis me lapidare si deum me vocauit: quia scriptura vestra purus homines deos vocat. Si ergo illos dixit deos ad quos sermo dei factus est, & non potest solus scriptura, id est dici quod contineat aliquid falsum. Quem pater sanctificauit, id est sanctum genuit, & misit in mundum, quali diceret: Multo fortius deus potest ille vocari. Et quare vos dicitis, quia blasphemus, quia dixi: Filius dei sum, quali diceret: Irrationabiliter hoc facitis quia scriptura hoc dicit. Sicut Hier. 23. Ecce dies veniunt dicit dominus, & suscitabo Dauid germen iustum. Et sequitur: Et hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus iustus noster. Et ubi nos habemus dominus, ibi ponitur nomen domini, Tetragrammaton in Hebræo: quod nulli alicui attribuitur nisi soli deo. Item nota, blasphemia est aliquod falsum dicere de deo, & quia Christus tantum homo videbatur eis, ideo dicunt eum blasphemare: quia dixit se & deum vnum esse, & pœna blasphemantium erat lapidatio in veteri testamento. Sciendum quod deus dicitur tribus modis, scilicet natura. Et hoc modo Christus erat deus adoptione & gratia. Et hoc modo sancti viri dicuntur dij. Et falsa opinione & nuncupatione. Et hoc modo idola & demones dij appellantur. Sancti ergo viri dicuntur dij non per naturam sed per gratiam. Augusti. Talis est vnusquisque qualis est dilectio sua: si deum diligis deus es: si terram diligis terra es. Diligamus ergo deum vt dij appellemur: contemnamus terrena ne terra vocemur. Sed posset aliquis dicere, volo vtrunque facere & deum diligere, & sic ero deus: & terram amare, & sic ero terra. Sed hoc fieri non potest, quia dicitur Matt. 6. Nemo potest duobus dominis seruire, scilicet deo & mundo. Et istud potest ostendi per tria exempla, scilicet vasis, manus, & oculorum. Augusti. in libro quinque homiliarum hoc ostendit exemplo vasis: quia si vas aliquod debet impleri melle, & est plenum aceto: oportet quod acetum fundatur, & sic mel infundatur. Vnde dicitur: Est amor vtilis, & est amor noxius. Amor amore impeditur: amor noxius recedat, & amor vtilis succedat: si pleni sunt homines amore huius seculi effundant illum vt capiant amorem dei: vis vt intret vinum, oportet vt acetum non infundas. Secundo hoc ostendit Augusti. super Ioan. exemplo manus, dicens: A morem hominis

ENARRATIO LXXI.

319

hominis sic putare debes quasi manum anima. Si aliquid tenet, verè aliud non potest tenere, quod datur teneat: dimittat quod tenetur. Qui autem amat seculum dicit illi deus: Deum amare non potes, occupatum habes manum, dicit illi deus, Tene quod do. si non vult dimittere quod tenebat, non potest accipere quod offertur. Tertio hoc ostendit Cyprianus in tractatu de duodecim abusionibus seculi exemplo oculorum, dicens: Amor mundi & amor dei pariter in vno corde habitare non possunt. Quemadmodum oculi cœlum & terram nunquam pariter aspiciunt. Dicit autem Aristote. in libro de Animalibus, quod aues claudunt oculos cum palpebra inferiori. Animalia verò gresibilia cum palpebra superiori. Per aues intelliguntur viri spirituales qui inferiora & terrena oculos claudunt & cœlestibus intendunt. Per animalia intelliguntur viri humani & mundani qui habent oculos clausos ad cœlestia, & apertos ad terrena. Tunc subdit probas hoc ex operibus quod probat ex scripturis, dicens: *Si non facio opera patris mei nolite credere mihi. Si autem facio & si mihi non vultis credere, operibus credite, vt cognoscatis & credatis quia pater in me est & ego in patre, quasi diceret: Ex operibus cognoscite me esse verum deum, & me in patre, & patrem in me quod oculis vestris videre non potestis. Quarebant ergo eum apprehendere, & exiit de manibus eorum, scilicet virtute diuina transiens per illos.*

DE EODEM, ENARRATIO LXXI.

Oues meæ vocem meam audiunt. Ioan. 10.

Sciendū in hoc euāgelio dominus noster Iesus Christus qui est pastor verus ponit hic duas differentiās ouium. Sunt enim quedam oues quæ non sunt suæ: sed sunt oues diaboli. De quibus dixit: *Sed vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis.* Alia sunt oues suæ, de quibus subdit: *Oues meæ vocem meam audiunt.* Primæ oues, scilicet oues diaboli faciunt duos greges. Primus grex est in hoc mundo. Oues enim diaboli qui sunt in hoc mundo sunt hypocritæ. De quibus dicitur Matt. 7. Attēdite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, & c. Dicit tamē Chryso. super Matt. qd lupus si tegatur pelle ouina, potest tamē cognosci qd sit lupus per tria. Primo per actū, quia lupus dēribus mordet: ouis autē nō habet dentes cū quibus mordeat. Secundo per vlularum, quia lupus versus cœlū vlulat: ouis autē versus terram semper balat. Tertio per cibū, quia lupus carnibus delectatur: ouis verò herbis pascitur. Eodem etiam modo hypocritæ cognoscuntur.

FERIA IIII. POST IVDICA,

Primo videlicet per actū, quia serui dei non mordent, non detrahunt nec de aliquo obloquuntur: hypocritæ autē mordent & detrahunt. De quibus dicitur Galat. 5. Si inuicem mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini. Ex hoc habetur quod quidam mordent, quidam comedunt, quidam consumunt. Ille vero mordet qui partem accipit & partem relinquit sic detractor saepe in parte laudat & in parte vituperat. Ille vero qui comedit cibum masticat & sibi incorporat. Sic etiā multi contra aliorū vitia murmurant, & tunc eadem faciendo sibi incorporant. Ille autē qui cōsumit nec de pelle, nec de carne, nec de osse aliquid dimittit. Sic & multi sunt qui condemnant vitam, vituperant famam, & iudicant cōscientiam. Secundo cognoscuntur per vocem. Serui dei balant versus terram, & seipso recognoscunt esse terram, & multos defectus habere. Hypocritæ vero versus cœlum ululant: quia cōtra homines cœlestes saepe loquuntur & ipsos infamant. Psal. 72. Posuerunt in cœlos suum, id est in cœlestes. Iterū: Iniquitatem in excelso, id est contra viros in excelso, locuti sunt. Tertio cognoscuntur per cibum, quia oves, id est boni homines vescuntur herbis virentibus, id est cœlestibus amonitibus. Ezech. 34. Requiescunt in herbis virentibus. Mali autem pascuntur carnibus, id est carnalibus voluptatibus. Rom. 8. Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt. Qui vero secundum spiritum, quæ sunt spiritus sentiunt. Secundus grex ouium diaboli est in inferno, quia dicitur in Psal. 48. Sicut oves in inferno positi sunt. Quod quidem verbum quatuor modis exponitur. Primo sic, quando oves simul sunt, consueverunt stare compressæ, & vna super aliam iacere. Sic etiam damnati adiuicem in inferno sic erunt compressi, quod vnus super alium iacebit. Istud innuitur Marth. 13. vbi dicitur: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum. Sicut enim ligna in fasciculis sunt compressa: sic damnati adiuicem premuntur. Notabile enim est: quod oves in magno calore stant compressæ, in magno autem frigore stant separata: quia damnati stant in igne compressi vt adiuicem sic magis comburantur. Quādo vero sunt in frigore stant separati, vt quilibet per se fremat & dentibus strideat. Secundo intelligitur sic: Greges consueverunt ab inuicē separari: sic in inferno erunt diuersi greges, id est diuersi damnatorum ordines. Nam ibi erit grex superborum, & grex auarorum, & grex luxuriosorum. Hoc innuitur Zacha. 12. Planget terra scilicet infer

ENARRATIO LXXI.

310

infernalis familia, & familia seorsum: quia per se planget familia superborum: per se plāget familia auarorum: per se plāget familia luxuriosorum. Tertio modo intelligitur sic: Consuevit pastor oves tōdere, & lanam ab eis auferre, & sic attonfas ad pascua eas transmittere. Sic etiam oves diaboli dimittit hic lanam, id est res temporales & attonfas ad pascua infernalialia diriguntur de bonis suis nihil inde secum portantes. Iob 27. Diues cum dormierit nihil secum auferet. Quarto modo potest sic intelligi. Consueverunt oves tanquam de vno prato ire ad pascendum ad aliud pratū. Sic in inferno sunt duo prata, vnum est pratum caloris: aliud pratū frigoris. Postquam igitur oves diaboli fuerunt adustæ transibunt ad pratū frigoris. Postquā in prato frigoris fuerunt cōgelatæ trāsibunt ad pratū caloris. Iob 28. Ad calorem nimium transtet ab aquis niuiū. Secundæ sunt oves dei, & illæ cognoscuntur per quatuor signa. Primo per opera bona quæ faciunt. Istud signum dominus ponit etiam de se qui est pastor: cum dicit Ioan. 5. Opera quæ facio perhibent testimonium de me. Eodē modo fideles in suis operibus cognoscuntur. Notandū quod sunt quædam opera quæ hominem sanctū ostendunt, sed non faciunt: sicut sunt opera miraculorū, quæ etiam aliquando mali virtute fidei faciūt. Illi dicēt in iudicio Mar. 7. Domine domine, nōne in nomine tuo prophetauim⁹, & in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo multas virtutes fecimus: &c. Alia sunt opera quæ faciunt sanctū sed non ostendunt, sicut simplicitas & humilitas factorū virorum, & ceteræ virtutes eorum quæ faciunt hominem sanctum coram deo, sed sepe reddunt eū despectabilem corā mundo. De quibus dicit Ioan. 12. Deridetur iusti simplicitas, lampas contempta apud cogitationes diuicū. Vbi dicit Gregor. quod sancti viri lampas sunt: quia in tenebris lucent, interius sunt contempta quæ exterius non lucent: lampas sunt quia interius virtutibus splendent: sed cōtempta quæ exterius irrisionibus patent, alia opera sunt quæ hominem sanctum faciunt & ostendunt: sicut opera pietatis, quæ quidē hominem faciunt sanctū, & peccata omnia dimittūt. Eccl. 3. Ignem ardente extinguit aqua: & elemosyna resistit peccatis. Hominem etiam coram hominibus ostendunt sanctum. Ecclesiast. 31. Elemosynas illius enarrabit omnis ecclesia sanctorum. Secundum signum quod aliqui sunt oves Christi est quando vocem eius audiunt. Vnde subditur: Oves mea vocem meam audiunt. Quatuor enim sunt voces quas ille pastor dat ouibus suis. Prima est

FERIA IIII. POST IVDICA,

exterior exhortatio. De qua dicitur Proverb. 1. Sapientia foris
prædicat, in plateis dat vocem suam. Secunda est interior inspi-
ratio. De qua dicitur in psal. 84. Audiam quid loquatur in me
dominus deus. Tob. 32. Inspiratio omnipotentis dat intelligen-
tiam. Tertia est beneficiorum largitio. Isa. 1. Si volueritis & au-
dieritis me, bona terra comedetis. Quarta est carnalis flagel-
latio: per quem homines sepe ad deum currunt. Psal. 15. Multi-
plicatae sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt. Sed quo-
niam multi sunt qui istas voces non audiunt, ideo dominus con-
queritur Proverb. 1. Vocavi, scilicet per exteriorem exhortatio-
nem, & tenuistis. Extendi manum meam, scilicet multa benefi-
cia largiendo; & non fuit qui aspiceret: despectisti omne consi-
lium meum quo vobis bona proposita inspirabam, & increpa-
tiones meas neglexistis per quas vos aliquando arguebam & fla-
gellabam. Ideo subditur magna comminatio: Ego autem in
interitu vestro ridebo. Tertium signum quod aliqui sunt oves Chri-
sti, est quando ipse Christus qui est pastor eas cognoscit. Vnde
sequitur: Ego cognosco eas. Cognoscit autem fideles suos per ima-
ginem quam eis impressit. Iuxta illud psal. Signatum est super
nos lumen vultus tui domine. Per arma virtutum quibus eos
armavit ad Rom. 13. Induamur arma lucis. Per signa bonorum
operum quibus eos decoravit. Cantic. 8. Pone me domine ut si-
gnaculum super brachium tuum, &c. Per doctrinam charitatis
qua eos instruxit. Ioan. 13. In hoc cognoscent omnes quod mei
estis discipuli si dilectionem habueritis ad inuicem. Quia vero
reprobi ista non habent: ideo à Christo in iudicio non cogno-
scentur, sed dicet eis Matthæi 25. Amen dico vobis nescio vos.
Quod verbum exponens Chrysostr. dicit: Pater cognoscit filios
suos per imaginem & similitudinem suam. Rex cognoscit mi-
lites suos per vexilla & arma sua. Pastor cognoscit oves suas
per signa: magister cognoscit discipulos suos per doctrinam
suam. Ego autem non cognosco vos tanquam pater filios suos,
quia imaginem meam non habetis. Nec tanquam rex milites
suos: quia arma mea & vexilla non portatis. Nec tanquam pas-
tor oves meas, quia meam doctrinam non seruastis. Quar-
tum signum quod sunt oves Christi est: quando ipsum verum
pastorem sequuntur. Vnde subditur: Et sequuntur me mee. Multi
autem nolunt Christum sequi, sed eum fugiunt & ab eo se auer-
tunt. Vnde dominus de talibus conqueritur Matthæi 23. dicens
Quoties

ENARRATIO LXXII,

327

Quoties volui congregare filios suos quemadmodum gallina
congregat pullos suos sub alis & noluit? Exemplum legitur
de proprietatibus auium quod gallina simul & semel fouet o-
ua propria & oua anetarum & oua pauonum. Cum autem pul-
li creuerint: veri pulli matrem sequuntur. Aneta vero in aqua
se mergunt, pauones de sua pulchritudine gloriantes matrem
relinquunt. Sic & deus tanquam pastor & bona gallina congre-
gat bonos & malos in vna fide, & fouet eos per multa beneficia
qua eis confert. Sed tandem quidam eorum sequuntur ipsam
per imitationem bonorum operum: sicut humiles & mansueti.
Alij vero ipsum deserunt, & in aquis deliciarum se mergunt:
sicut sunt voluptuosi. Alij de suis diuitiis & honoribus glorian-
tes Christum deserunt: sicut sunt superbi & auari. Sed qui vera
sunt oves Christi & pulli ipsum sequuntur. Et ideo dixit: se-
quuntur me, &c.

ENARRATIONVM FERIA V. REQUIRE
IN DIE MARIAE MAGDALENÆ QUAE
EST POSTILLARIS.

DE EODEM, ENARRATIO LXXII.

Remittuntur tibi peccata multa. Luca 7.

Nota quod sunt quatuor genera hominum quibus peccata
dimittuntur. Primo dimittuntur corde contritis, secundo
ore confessis, tertio in penitentiis satisficientibus, quarto deum
veraciter diligentibus. Primo dimittuntur corde contritis &
contribulatis. Tob. 3. In tempore tribulationis peccata dimittis
his qui inuocant te. Bern. dicit: Sic deus pius est, & iustus, sicut
enim apis habet mellis dulcedinem & aculei punitionem: sic
deus habet pietatis dulcedinem ad penitentes: & aculei cõpun-
tionem ad peccantes. Secundo dimittuntur peccata ore confes-
sis. Ioan. 1. Si confiteamur peccata nostra, fidelis & iustus est, vt
remittat nobis peccata nostra: imò priusquam confiteantur, po-
tito quod quis habeat iam propositum confitendi, secundum quod di-
citur in Psal. 31. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam
domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. Aug. dicit quod
verecundia est magna poena. Ideo qui erubescit pro Christo sit
dignus misericordia. Vnde quanto plus quis confiteatur sub spe
remissionis. Tertio remittuntur per opera penitentiæ satisfac-
tibus. 2. Paral. 6. Si peccauerint tibi neque enim est homo qui

FERIA V. POST IVDICA.

non peccet: & iratus fueris eis, &c. Et sequitur. Et conuersi in corde suo in terram ad quam captiui ducti fuerant egerint penitentiam, & deprecari te fuerint, dicentes: Peccauimus, iniuste egimus & iniquitatem fecimus, &c. Et postea, ut exaudias de celo hoc est de firmo habitaculo tuo preces eorum, & facias iudicium, & dimittas populo peccata eius. De hac penitentia dicit Ildio. Penitentia est medicamentum vulneris, spes salutis per quam peccatores saluantur, per quam dominus ad misericordiam prouocatur, quæ non pensatur in tempore prosperitatis & latitiæ, sed luctus & in lachrymarum profunditate. Quarto peccata dimittuntur deum veraciter diligentibus. Luc. 7. Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, quod dicitur de Maria Magdalena. Intelligitur ardor charitatis rubiginem in ea peccati consumpsit. A simili dico: quod si quis veraciter est in dilectione & charitate circa deum, ut Maria Magdalena: certum est quod tunc pater cœlestis omnia peccata eius sibi seum diligentia diuina pietate quæ & ipsa charitas est, quæ & ante mundi constitutionem elegit nos, regit & delet. Bern. Prædestinatos ego aduertit & vidit: quod mira dei dispensatio in exordiis suis quendam deserens scaturientibus vitis cadere per abrupta permittebat. Plerumque tamen eos tandem oculo misericordiam respiciens ad sequendum se sancti amoris sic igne succendit, ut ex nimia charitate purgaretur eorum peccata, & operiantur sicut nunquam peccassent: & si quid deliquisse videntur in tempore non apparet in aternitate. Quia charitas patris eorum operit multitudinem peccatorum. Operit inquam ut deus videat ad puniendum, homo ad erubescendum, & diabolus ad accusandum. Itæ vota alia quam uerper que peccata dimittuntur, videlicet per veram ad deum conuersionem, per iniuriarum dimissionem, per deuotam supplicationem, & per sanguinis Christi effusionem. Primo dimittuntur peccata per veram ad deum conuersionem. Hinc est quod dominus dixit Paulo, Act. 26. Mittam te aperire oculos eorum, ut conuertantur a tenebris ad lucem: & accipient remissionem peccatorum. Bern. O quanta & qualis est misericordia domini dilecti mei Iesu Christi, qui non minus conuersum peccatorem diligit, quam qui qui nunquam peccati maculam contraxit. Secundo dimittuntur peccata per iniuriarum dimissionem. Mat. 6. Si dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet vobis pater meus cœlestis peccata vestra. Et hoc est quod quotidie petimus, dicentes: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostram,

ENARRATIO LXXIII.

322

ueniam, s. petentibus. Propter quod dicit dominus. Luc. 6. Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos. De hac dilectione dicit Greg. Dilectio inimici tunc verè custoditur cum non de prosperitate eius affligimur, nec de eius ruina latamur. Et qui hanc charitatem habet, non solum meretur peccati remissionem: verum etiam quod amplius est, deus manet in eo & ipse in deo. Vnde Bern. Deus charitas est, & quid preciosius: & qui manet in charitate in deo manet, & quid securius: & deus in eo, quid iucundius? Tertio dimittuntur peccata per deuotam orationem. Eccl. 21. Fili peccasti: non adicias iterum, sed de prateritis precare ut tibi dimittantur. Sic deuote & humiliter remissionem peccatorum petebat Manasses qui dicebat 2. Paral. vlt. Flecto genua cordis mei deprecans te bonitatem domine, peccavi & iniquitatem meam cognosco: remitte mihi. Et ideo dicit Bern. O quam breue & salubre verbum Peccavi. Nam tres syllabæ portas aperiunt paradisi. David enim dicenti ad Nathan. 2. Reg. 12. Peccavi, statim propter hoc propheta qui a domino ut ultionem indiceret missus erat, intulit. Dominus transtulit peccatum tuum. Et ideo non solum dimittitur peccatum per orationes, sed etiam per deuotas sanctorum intercessionem, quod figuratur Num. 14. quando dicit Moyses ad dominum: Dimitte domine deprecor peccata populi huius secundum magnitudinem misericordiam tuam. Dixitque dominus ad Moysen: Dimisi eis secundum verbum tuum. Leui. 12. Orabit pro eis sacerdos & dimittet eis. Sed cor pro alio deprecans debet esse deuotum. Bern. Non deprecans os deus inspicit, sed orantis cor attendit. Quarto dimittuntur peccata per sanguinis Christi effusionem. Mat. 26. Hic est sanguis meus noui testamenti qui pro multis effuderetur in remissionem peccatorum, ad Eph. 10. Apostolus de Christo inquit: In quo habemus remissionem peccatorum in sanguine ipsius. Vnde Greg. Oblatio absoluit viuos à peccatis. Est enim cautela & custodia tutorum & mitigationis tentationum. De his duobus dicit Bern. Sacramentum dominici corporis duo operatur in nobis, ut sensum nostrum & animum à noxiis muniat, & in grauioribus peccatis consensum malum omnino tollat. Est etiam ad repressionem demonum. Chryost. Hic sanguis abigit demones & à longe ire facit, &c.

FERIA VI. ENARRATIO LXXIII.

Expedi vobis ut unus moriatur homo pro populo. Ioan. 11. c.
Vbi aliquis rector ciuitatis audit aliquod negotium graue & periculosum, conuocat concilium & proponit negotium,

FERIA VI. POST IVDICA,

& audit cōsiliatores. Et tunc illa sentētia approbatur in quā plu-
res consentiunt. Spiritualiter. Sic pontifices & pharisæi fecerūt.
Audierūt enim de resuscitatione Lazari & quomodo omnes in
Christum credere videātur, vnde timuerunt eis euenire pericu-
lum quod tamen omnibus fuisset in salutē: & collegerunt cō-
ciliū. De quo spiritus sanctus dixerat per Isal. 30. Accipere ani-
mā meā cōsiliati sunt. Vnde figuratur hoc concilium. 2. Reg. 17.
Absalon iniuit cōsiliū quomodo patrem expelleret & inter-
ceret, quod cōsiliū dederat Achitofel: vnde idcirco se iussit
dicit. Spiritualiter: Absalon, id est communitas pharisæorū iniuit
cōsiliū super patrem, id est Christū qui est pater noster secū-
dum diuinitatem. Sed Achitofel, id est Caiphas dedit cōsiliū
Iudæis vt interficerent Christum. Psal. 105. Ipsi exacerbauerunt
eum in consilio suo. Et Psal. 27. Consiliū malignantium abse-
dit me. *Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, &c.* A-
liud thema. Philosophus in libro Meteororū dicit: Aurum in
fundo cyphi potum reddit dulciorem. Ratio, quia aurum in se
est dulcissima: qualitatis, probant hoc aquæ quarum fundus est
aureus: quia tales dulciores sunt. Spiritualiter. Sic aurum passio-
nis Christi dum in cypho cordis reconditur, facit dulcescere a-
quas tribulationis. Bernar. Nil dulcius in tribulatione quam
meditari Christi passionē. Figuratur Exod. 25. ca. vbi aquæ Ma-
rath dulcorata sunt per lignum. Et sic Per lignum crucis & per
misericordiam in cruce acquisitā omnes nostræ tribulationes
dulcorantur. Vnde in introitu missæ dicit. Miserere mei domi-
ne quoniam tribulor: libera me & eripe me de manibus inimi-
corum meorum: & à persequentibus me non cōfundar, quoniam
innocauit te. Vnde Psal. In te domine speraui, non cōfundar, &c.
In collecta: Cordibus nostris qua sumus domine gratiā tuam
benignus infunde: vt peccata nostra castigatione voluntaria co-
hibētes tēporaliter potius maceremur, quam suplicis de-
pureretur aternis. Nā omnes carētes auro passionis confundentur
in eterna egestate. Vnde in epistola Hiero. 17. dixit Hiero. Dne
deus omnes qui te derelinquunt cōfundentur: recedentes a te
in terra scribentur, quasi dicat, Et non in cælo. Item aurū con-
fortat cor infirmorū & sic Christus. Ideo subdit in lectiōe: Sa-
na me domine & sanabor: saluū me fac & saluus ero. Richard.
Nulla salus corporis & animæ nisi in felicissima Christi passio-
ne. De quo thema. *Expedit vobis vt vnus moriatur, &c.* In summa
euangelij tria innuntur. Primo saturitas inanis consilij: ibi
collegerunt

ENARRATIO LXXIII.

323

collegerūt, &c. Secundo vtilitas mortis Christi, ibi: *Expedit vobis
vt vnus, &c.* Vel sic, In summa euangelij tria innuntur. Primo
ponitur concilij congregatio, ibi: *collegerunt.* Secundo vnus de
cōsiliariis pralocutio, ibi: *Vnus autem ex ipsis, &c.* Tertio ipsius
sententia ab omnibus confirmatio, ibi: *Ab illo ergo die, &c.* De
primo dicitur, In illo tēpore, s. post resuscitationē Lazari: cum
aliqui de ipsis Iudæis credebāt in Iesum: tunc pontifices & pha-
risæi moti sunt ex inuidia & ira ad tractandū de morte Christi.
Et igitur tunc collegerunt conciliū. Nota illud concilium fuit
improuidē congregatū ex tribus: quia, s. cum festinatione &
ira & inuidia & insipientia. Nam dicit Socrates: Consilium de-
bet fieri cum deliberatione, & maturitate. Vnde poeta:
Quicquid agis prudenter agas, & respice finem,
Ipsi autem statim post resuscitationem Lazari non cōsiderātes
quid magis expediret, inierunt cōsiliū, Prouer. 19. Qui festinus
est, pedibus offendet. Et sic ipsi. Socrates: Velox consiliū sequitur
penitentia. Varro philosophus. Imperitiæ signum est, cito fieri
quod difficillimū est. Vnde legitur de Augusto Cæsare dixisse:
Festinatio & temeritas malē cōueniūt duci. Satis celeriter fit,
quicquid bene fit. Secūdo cum ira: quia audierunt qd populus
iret post illum. Vnde Boëtius: Omnis enim subita mutatio rerū
non sine conflictu contingit animorum. De consilio tali dicitur
Gene. 48. Simeon & Leui fratres vasa iniquitatis bellantia, in
conciliū eorū non veniet anima mea. Hieron. De Symeone pha-
risæi de Leui pontifices orti sunt. O quam periculosum fuit cō-
ciliū cum feruore & ira celebratum. Gregorius: Ira si semel
mentē possederit, putat iuste fieri quod crudeliter fit. Item Gene.
4. cap. Iratus Cain vehemēter cōtra Abel interfecit eum. Nota
historiā. Chrysosto. Non potest pacificē loqui qui habet cor tur-
batum: nec seipsum cognoscere potest: quod patet in aqua tur-
bida. Cato: Ita impedit animum, ne possit cernere verum. Ter-
tio cum insipientia: quia sapiens attendit principium, medium,
& finem: vt, s. sapienter incipiat & constanter profequatur, & v-
tiliter finiat. Inciperunt pharisæi cum facultate mādantes quod
Christus caperetur. Vnde dicitur paulo infra: Dederant autem
pontifices mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit indicet: vt
apprehendant eum. Persecuti sunt eum cum crudelitate: quia
sententiam firmauerunt, & quærentes cōsiliū aperte de mor-
te eius tractauerunt. Vnde dicitur: Ab illo ergo die cogitauerūt
interficere eum. Finierunt autem cum sua destructione: quia

FERIA VI. POST IVDICA.

illud quod timebant, scilicet ne perderent locum & gentem, eis euenit: quia quod timebat impius super eum euenit: ut dicitur Iob 3. cap. Tunc ponitur negotium super quo debet haberi diligens inquisitionis, cum dicunt: Quid facimus, id est cur custodiamur, cur nobis non prouidemus, quia hic homo multa signa facit. Cui Iudæi credere debuissent plus quam Moyse, qui non tot signa fecit sed pauciora: ut patet Exod. 4. Et plus quam Ioanni, ad quem miserunt sacerdotes & Leuitas ut interrogarent eum an esset ipse Christus. Ioan. 1. Sed tamen ipsi indurati dixerunt: *Si dimittimus eum sic, uiuentem & signa talia facientem; Omnes credent in eum & uenient Romani, & tollent nostrum locum & gentem.* Romani enim & multi alij principes gentium in magna reuerentia dei templum habebant. Unde etiam Alexander cum Hierosolymam festinaret, & Iudæi impetum eius timerent, pontifex induratus pontificalibus, & in capite suo habens cidarim in qua scriptum erat nomen dei tetragrammaton, i. quatuor litterarum quod dicitur Ieu, obuiam sibi processit. Statimque Alexander de equo descendens nomen dei adorauit, & pontificem veneratus fuit. Et cum super hoc à suis militibus argueretur, respondit: Non istum sed deum in ipso adorauit: deus enim cæli in isto habitu mihi apparuit: & principatum mihi promisit Persarum. Romani igitur & principes gentium in magna reuerentia habebant templum. Christus autem prædicabat contra Iudaicam & ceremonialia ista esse delenda. Et sic cogitauerunt Iudæi: si Romani ista audierint templum contemnent, opes templi auferent, & nos & nostrum locum tollent. Vel aliter secundum Augustinum. Iudæi intendebant Romanis rebellare, & tributa eis non soluere: Christus autem prædicabat non esse alicui resistendum, dicens Matth. 5. Ego autem dico uobis non resistere malo: sed si quis te percusserit in unam maxillam, præbe ei & alteram, &c. Ideo timebant ne uenientibus contra se Romanis, nullus remaneret, qui ciuitatem vel templum defenderet: vel aliter secundum Chrysostomum. Romani ordinauerunt ut nullus rex constitueretur & rex deberet nominari, nisi ipsi mandarent: multa autem turba Christum sequebatur quæ etiam regem & Christum ipsum confitebatur. Et ideo timuerunt quod si Romani audierent quod turba eum sequeretur & crederent, quod uellent eis rebellare: & si audierent quod eum regem conficerentur, crederent quod uellent ipsum regem facere, & sic uenirent ut locum & gentem tollerent. Ista autem sicut dicit Chrysostomus pharisæi quantum ad ueritatem non credebant, cum turba quæ Christum

ENARRATIO LXXIII.

324

Christum sequebatur non essent milites armati nec armigeri sed inermes, sed tantum ut populum excitarent contra Christum. Dicitur secundo ponitur unius consiliarij prælocutio malignosa, cum dicitur: Unus autem ex eis Caiphas nomine cum esset pontifex anni illius. Sed diceret, quare dicitur anni illius: cum tamen dominus constituit unum summum sacerdotem, quo mortuo alter succederet. Responderetur secundum Augustinum. Per ambitiones & contentiones constituerunt per se plures esse, & per singulos annos suis vicibus ministrare. *Expedit.* Theophilus: Præua locutus est intentione, sed spiritus sancti gratia uisa est eius ore ad futurum præsagium. Gregorius super Ezechielem: Quibusdam datur spiritus sanctus in corde tantum ut contemplatiuis. 2. ad Corinthis. Audiui arcana uerba quæ non licet hominibus loqui. Quibusdam in ore tantum ut alius Balaam Num. 22. Et Caiphas. Et sic danantur quibusdam bona uerba ad deuotionem aliorum. Quibusdam uero corde & ore, ut Esa. & Hierem. & aliis prophetis. *Uos nescitis quisquam neque cogitatis; quia expedit uobis ut unus moriatur homo pro populo, ut non tota gens pereat.* In hoc enim uerbo aliam intentionem habuit Caiphas, & aliam spiritus sanctus. Intendebat autem Caiphas quod expediret quod Christus occideretur pruisquam ipsi à Romanis capti ueretur. Spiritus autem sanctus qui per os suum prophetauit intellexit, quod Christus pro humano genere moreretur. Vbi dicit Augustinus. Hic etiam docemur homines malos spiritu prophetiæ futura prædicare, quod tamen euangelista diuino tribuit sacramento, i. uirtuti ipsius sacramenti, scilicet summi sacerdotij: cum. Ipse Caiphas pontifex erat. Quauis autem prophetauit, ipse tamen propheta non fuit. Nam sicut dicit Augustinus super Genesim ad litteram: Tria sunt quæ faciunt aliquem perfectam prophetam. Unum est quod ipse aliquas uisiones habeat. Secundum quod ipse istas uisiones & reuelationes intelligat. Tertium est quod etiam ipsas uisiones aliis manifestare sciat. Primum habuit Nabuchodonosor, quia statim uisum uidit: duo uero sequentia non habuit, quia nec significationem intellexit nec uisionem Danieli narrare sciuit: & ideo propheta non fuit. Duo autem ex his habuit Pharaon: habuit enim uisionem, quando septem boues pingues & septem macilentos uidit, & ipsam etiam uisionem Ioseph narrare sciuit: sed non habuit secundum, quia eius significationem non intellexit. Ideo propheta non fuit: unum autem ex his habuit Caiphas. Ipse enim de morte Christi nullam reuelationem habuit: ipse enim intellexit

FERIA VI. POST IVDICA.

quem habuit spiritus sanctus non intellexit: habuit tamen vñs, quia mortem Christi necessariam fore denuntiavit, & ideo similiter propheta non fuit. Sed spiritus sanctus qui os aīna aperuit, per istum etiam modum istam prophetiā prādidit, quod Iesus erat moriturus quādo dixit: *Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, &c.* Dixit tertio ponitur ipsius sententiā ab omnibus confirmatio & approbatio, cū dicitur: Ab illo ergo die cogitauerunt interficere eum. Prius quidē ipsum interficere cogitauerunt, sed modō diffinitiuam sententiā protulerunt. Ista autē sententiā fuit iniusta & iniusta ex animo, ex causa, ex ordine. Tūc sententiā est iniusta ex animo, quādo ex ira vel inuidiā profertur. Tūc est iniusta ex causa, quādo sufficiens causa non suffragatur. Tūc est iniusta ex ordine, quādo ordo iuris committitur. Sententiā igitur quam principes & pharisaei super mortē Christi protulerūt fuit iniusta ex animo: quia ex inuidiā ipsum tradiderūt. Vnde dicitur Mat. 27. Sciebat enim, s. Pilatus quōd per inuidiā tradidissent eum summi sacerdotes. Secūdo fuit iniusta ex causa: quia nulla causa suberat mortis suę. Vnde dicitur Luc. 23. Nihil inuenio causę in hoc homine. Et infra. Ecce ego corā vobis interrogans nullā causam inuenio in homine isto ex his in quibus eū accusatis, sed neq; Herodes, Vnde dicitur Iob 36. Causa tua quasi impij iudicata est: causam iudiciūq; recipies. Et illud potest esse verbū patris ad filium: quia eius causā impij iudicata fuit. Ipse enim causam & iudiciū a deo patre accepit. Ioan. 5. Neq; enim pater iudicat quenquam: sed omne iudiciū dedit filio. Tertio fuit iniusta ex ordine: quia non fuit seruatus debitus ordo iuris: quia ipsum condemnauerunt, nec sponte confessum, nec testibus conuictū. Vnde dicitur Mar. 14. Multi enim testimoniū falsum dicebant aduersus eū. Et cōuenientiā testimonia nō erāt. Quia igitur ista sententiā qua iudicatus est Christus sic, fuit iniusta ex animo, ex causa, ex ordine: ergo ipse iustus iudex contra eos proferet sententiā iustā cū dicit Mat. 25. Discedite a me malecti, &c. Illa enim sententiā erit iusta ex animo: quia non ex ira per vitium, sed ex ira per zelum proferetur. Sapient. 5. Accipiet armaturam zelus istius & armabit creaturam ad vltionem inimicorū. Erat iusta ex causa, quia opera misericordiā non habuerunt. Vnde dicit: Esuriui & non deditis mihi māducere, &c. Erat iusta ex iuris ordine: quia non proferetur nisi contra spē confessos & testibus conuictos. Ipsi enim

ENARRATIO LXXIII.

325

enim peccata sua sponte confitebuntur. Sapient. 5. Ergo errauimus a via veritatis, & iustitiā lumen non luxit nobis, &c. Conscientia eorum contra ipsos testificabitur. Ad Rom. 2. Testimonium illis reddente conscientia ipsorū, & inter se inuicem cogitationum accusantiū aut etiam defendentiū in die cū iudicabit dominus occulta hominum. Tūc subdit: *Iesus iam non palam ambulabat apud Iudeos, sed abiit in regionem iuxta desertum: & ibi morabatur cum discipulis suis.* Hoc fecit non propter defectum potentia, sed vt aliis exemplum demonstraret. In quo nō apparet esse peccatum si fideles oculis persequentium se subtraheret, & furorem sceleratorum latitando potius euitaret, quā se ostēdendo magis accenderent. Mat. 10. Si Vos persecuti fuerint in vna ciuitate fugite in aliam, &c. Dicit Orige, quōd nullus debet se periculis ingerere, tum propter inexperiētiā proprię virtutis quę quandoq; fragilis inuenitur. Tum etiam propter futuri euentus incertitudine. 1. Corint. 10. Qui se existimat stare videat ne cadat. Tum etiā ne nos ingerentes persecutoribus occasionem præstemus eis, vt magis impij & noxij fiant. 1. ad Corin. 10. Sine offensione estote Iudæis & gentibus & ecclesię dei, &c. Attamen valde laudabile & honestum est imminente iam periculo & agone confitendi Iesum: nequaquam confessionem euitare, nec recusare subire mortem gratia veritatis.

DE EODEM, ENARRATIO, LXXIII.

Expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo, &c. Ioan. 11.

Verba proposita loquebatur spiritus sanctus, scilicet per os Caipha. In quibus verbis exprimitur vtilitas passionis & mortis Christi. Et nota quōd mors Christi expediens siue vtilis fuit angelis in cælo: quia per Christi mortem angelorum ruina reparata est. Eph. 1. Proposuit deus in dispensatione plenitudinis temporum instaurare in Christo, id est per Christum quę in cælis sunt. Glo. id est numerum angelorum adimplere. Et hoc tangit dominus in illa parabola. Luc. 15. Quis ex vobis homo qui habet centum oues, & si perdidit vnā ex eis, nōne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam quę perierat & querit donec inueniat? Cum autem inuenerit ponit su per humeros suos, & veniens domum conuocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi omnes, quia inueni ouem meam quę perierat. Homo iste est deus qui pro nobis homo fieri voluit, qui habuit centum oues, id est nouem choros angelorum: & ex istis ouibus vna perdita fuit, id est homo qui

Quadrag. Thef.

FF

peccauit. Ideo dimisit nonaginta nouem, id est nouem choros angelorum in deserto, id est in cælo: quod ideo desertum dicebatur: quia homo in eo non erat. Et venit in hunc mundum querere ouem perditam, id est hominem, quem plusquam trigintatribus annis quaesuit cum magno labore, & cum inuenisset eam posuit super humeros eius, quando crucem suam accepit, & ad locum passionis portauit: ubi pro peccatis nostris mortem sustinuit. Et in die ascensionis cum letitia magna ouem suam, id est hominem in domum suam reuertit, id est in cælum. Et sic ait ad angelos: Congratulamini mihi, inueni ouem meam que perierat. Et factum est tunc gaudium magnum angelis: quia restituta est eorum ruina. Secundo expediens fuit patribus in limbo: quia per eius mortem de captiuitate inferni sunt liberati. Zacharia. 9. Tu autem domine in sanguine testamenti tui, id est per sanguinem filii, eduxisti uincos de lacu in quo non erat aqua, id est gratia. Istud figuratum est Iosue 20, ubi dicitur quod post mortem summi pontificis homicida, qui expulsus erat de terra sua reuertebatur in terram suam. Ita Adam homicida fuit: quia per peccatum occidit seipsum, & totum genus humanum: & expulsus fuit de terra, scilicet uiuentium, in exilium huius mundi. Et postea cum posteritate sua descendit in limbum, & per nullum poterat eripi inde: & in terram suam reuerti nisi per mortem summi pontificis. Item officium pontificis in veteri lege fuit orare pro peccatis populi, & hoc fecit Christus, Luc. 23. Pater dimitte illis: quia nesciunt quid faciunt. Et quam fideliter orauit, ostendit apostolus, dicens ad Hebr. 5. Cum clamore valido & lachrymâ offerens exauditus est pro sua reuerentia. Item officium episcopi fuit victimas pro peccatis populi offerre: & hoc fecit pontifex noster qui se pro peccato nostro obtulit. Hebr. 9. filius dei ingrediens mundum dicit: Holocaustomata pro peccato tibi non placuerunt, tunc dixi ecce uenio. Glossa. Omnia holocausta antiquorum patrum quæ obtulit summus pontifex pro peccato patri ait. Ecce ego uenio ad meipsum offerendum pro peccato hominis. Per mortem ergo huius summi pontificis liberati fuerunt sancti patres in limbo. Expediendū ergo fuit eis Christi passio. Tertio mors Christi expediens fuit hominibus in mundo, & hoc in multis. Primo ut chirographum contra hominem diabolo datum per sanguinem Christi deleteretur. Colof. 2. Delens quod aduersum nos erat chirographum decreti, quod erat ad-

uersarium nobis. Aug. Eua à diabolo peccatum mutuauit, chirographum scripsit, dedit fideiussores: & usque ad posteriorem creuit. Tunc enim à diabolo peccatum mutuauit, quando contra præceptum dei suæ prauæ suggestioni consentit. Chirographum scripsit, quando manum ad pomum porrexit: fideiussores dedit, quando Adam peccato consentire fecit. Et sic usque ad posteritatem creuit: quia tota posteritas potestati diaboli est subdita. Et merito. Nam parentes nostri Adam & Eua fecerunt emptionem cum diabolo & venderunt totum genus humanum pro uno pomum quasi pro nihilo. Quod conqueritur propheta Esa. 52. ca. Grátis uenditi estis, & sine argento redimemini. Similiter huiusmodi emptioni erat scriptum chirographum & priuilegium æternæ damnationis: & non poterat deleri nisi per sanguinem Iesu Christi. Unde miserus damnationis nostræ uenit in hunc mundum delens chirographum, quod aduersum nos erat: sicut dicitur ad Colof. 2. Glossa. Peccatum Adæ quod diabolus tenebat quasi cautionem decreti mortis æternæ, deletum est sanguine Christi fuso in cruce. Esa. 43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. Bernar. Agnosce homo quam grata sunt & fuerunt anima tua: uulnera pro quibus necesse fuit Christum dominum mori & uulnerari. Si hoc non fuisset ad mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio moretur. Sic ergo patet quomodo per sanguinem Christi deletum est chirographum. Cum ergo deletum esset per sanguinem Christi, est scriptum aliud chirographum, scilicet nostræ redemptionis. Est autem scriptum chirographum nostræ saluationis in ouino pergamento, & cum ferreis penâs, & cum rubeo incausto. Quina pellis fuit corpus Christi, quæ ouis uendita fuit pro triginta denariis à Iuda traditore, & ad mortem ducta fuit ut inde pergamentum haberet. De cuius ductu dicitur Esa. 54. Sicut ouis ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram tondeute se obtulit & non aperit os suum. Ioan. 18. Cohors autem & tribunus & ministri Iudeorum apprehenderunt Iesum & ligauerunt eum: & adduxerunt eum ad Annam primum, id est primo: ubi est data sententia & alapa: deinde ductus est ligatus ad Caipham. Vbi sicut dicitur Luc. 22. Velauerunt faciem eius & percutiebant eum, dicentes: Prophetiza quis est qui te percussit, & expuerunt in faciem eius. Deinde ductus est ad Pilatum ubi accusatus est in multis criminibus quorum erat innocens. Deinde ductus est ad Herodem qui spreuit eum & induit eum alba veste: & illucit eum

FERIA VI. POST IUDICA.

tanquam fatuum. Deinde iterum ductus est ad mortem. Sic patet quomodo ovis ista empra est, & ducta ad mortem ut perga-
menum deinde fieret. Postea solet auis excoriari. Sic Christus excoriatus est, quādo Pilatus vestibus exui eum fecit, & nudum ad stannam ligari: & ita virgis & flagellis verberari quōd à pla-
ta pedis vsq; ad verticem non erat in eo sanitas: sicut dicit propheta Isa. i. cap. Et Bernar. etiam dicit: Volue & reuolue pellem corporis Iesu à planta pedis vsque ad verticem capitis, & nihil inuenies nisi dolorem, nihil nisi merorem. Et ne caput eius remaneret inexcortatum, imposuerunt sibi spineam coronam, quam arundine incusserunt capiti eius in tantum quōd spinarū aculei benedictū caput eius penetrarant: vt sanguis in faciem eius decurreret. Sic patet quomodo ovis ista est excoriata. Postea solet pellis extendi, quantum s. extendi potest super lignum. Sic ista benedicta pellis Iesu Christi, id est corpus eius extensum fuit super ligno crucis. De quo potest exponi illud Psal. 103. Extendens cœlum sicut pellem. Cœlum id est corpus cœlestis Iesu Christi. Certè bene sicut pellem: quia intantum extensum fuit, quōd omnia ossa eius numerari poterant. Aug. dicit, quōd foramina manuum & pedum a deo nimis distabant, ita quōd affixa vna manus alia non poterat attingere foramen. Vnde cum funiculis intantum distenderunt, quōd iuncturæ membrorum manifeste apparuerunt. Hoc est quōd dicit dominus in Psal. 27. Dinumerauerunt omnia ossa mea. q. d. Intantum extenderunt me quōd omnia ossa mea numerari poterant. Sic patet quomodo cutis ista est extensa. Postea solet erigi in aërem & ad solem: vt sic detractis humoribus exiccetur. Sic cutis huius ovis, i. caro Christi cum cruce erecta fuit in monte Caluarie contra solem: & intantum extractis humoribus exiccatus, quōd de seipso dicit in Psal. 101. Omnia ossa mea sicut cremium aruerūt. Percussus sum vt fœnum & aruit cor meum. Ideo ex magna siccitate porum perebat, dicens: Siti o. Et non potuit habere guttam aquę, sed dabit ei acetum bibere felle mixtum & myrrhatum, quod cum gustasset noluit bibere: quia præ amaritudine non potuit. Et cum homines non compaterentur eius siccitati aquam sibi ministrando, sol sibi compateratur radios suos subtrahendo. Bernar. Dum sol cœlestis moreretur in terris, sol terrenus horrebatur in cœlis. Sic patet quomodo exiccata est vellis: ita vt pergamentum fieret in quo chirographum nostræ saluationis scriberetur. Facto autem pergamento scriptum est chirographum, sed

ENARRATIO LXXV.

327

sed quomodo: certe pēna ferrea. Sicut Iob 19. prädixerat, dicens: Quis mihi det vt exarentur, i. scribantur in libro stilo ferreo? Ferrus stilus fuit lancea, quæ latus eius penetravit. Et clausi ferrei qui manus eius & pedes trāsixerunt. Et tam grossa fuerunt literæ istius scripturæ, quod in latere eius manus poni poterat. Vnde bene dicit dominus Thomas, Ioan. 20. ostendens ei vulnera sua in manibus. Infer digitū tuum huc & vide manus meas, & affer manum tuā, & mitte in latus meū. O quā magna erat hæc scriptura, quā ideo magnam esse voluit: ne per obliuionem de cordibus hominū deleteretur. Malach. 3. Scriptus est liber monumenti, i. litera vel chirographum aeterna recordationis corā eo titimentibus dominum, & cogitantibus nomen eius. Ideo in ecclesiis ante oculos nostros crux Christi depingitur ne obliuiscamur eius. Deut. 28. Erit vita tua quasi pendēs ante te, vt legas in eo hodie & in omni tempore. Et quid debemus in eo legere? certè tria quæ erant in eo scripta. De quibus Ezech. 2. Expandit s. rum corā me, qui erat scriptus intus & extra. Et erant in eo scripta: lamētationes carmen & Væ. Liber expansus est corpus Christi expansum in cruce, qui liber scriptus erat intus & foris. Quia non solum habuit dolorem exterius in corpore: sed etiā in anima ex compassione matris dulcissimæ: quā turbatissimā vidit circa crucē stantem. Bern. O bone Iesu quā grauius foderis extra, sed multo grauius foderis intra ex cōpassione matris tecum omnia participantis. Et erant in eo scripta: lamentationes quas faciebat in cruce pro peccatis nostris, & pro redemptione nostra, quādo cū lachrymis & clamore valido orauit Patrem pro nobis. Sicut scribitur Hebr. 5. Cum clamore valido & lachrymis offerens, supple preces ad patrem pro nobis, exauditus est pro sua reuerentia. Lamentabatur etiam propter hoc quod sua amara passio in multis peccatoribus esset perditā: qui nolent eam sibi facere vtilē & fructuosam: Bernar. Fleuit Christus in cruce, eo quōd passio sua sufficeret ad redemptionem cunctorum: scū tamen profuit ad salutem paucorū. Secundo erat in eo scriptum carmen, i. canticū lætitiæ omnium eorū, qui per eius passionem salui facti sunt. Luc. 10. Gaudete & exultate: quoniā nomina vestra scripta sunt in libro vitæ. Item gaudiū omnium peccatorū erat scriptū in eo, quod sumi potest ex hoc quōd pro crucifixoribus exorauit & quōd lationem sero pœniterem sine pœna secum ad paradysum introduxit. Hoc potest esse manu solatiū omnibus peccatoribus hic pœnitentiā a. entibus. Bern.

SABBATHO POST IVDICA.

O bone Iesu non abhorruisti latronem pœnitentem, nō lacrymantem peccatricem, non discipulum negantē, nec ipsos crucifixores tuos spreuisti. Tertio erat scriptum in eo *Væ* æterna damnationis omnibus illis, qui propter peccata sua de libro isto delebūtur, qui, s. sanguine Christi sunt redempti, & iterum diabolo peccādo se subdiderūt. De quibus dicitur Psal. 69. Deleantur de libro uiuentium, & cū iustis nō scribantur. Et de talibus dicitur Apoc. 20. quōd Ioānes vidit dominū sedentē in throno & iudicantē magnos & puillos, & apertus est liber vitæ: & qui nō est inuētus in libro vitæ scriptus, missus est in stagnū ignis. Hoc erit in die iudicij, quādo mali mittentur in profundū infernū: tūc erit eis æternaliter *Væ*. Vnde dicit anima dānata illud Hier. 17. *Væ* mihi mater mea, quare me genuisti, & c. Et Hier. 45. *Væ* mihi misero: quia adidit dominus dolorē dolori meo: laboraui in gemitu meo, & requiē nō inueni. Hoc merito dicit peccatores: quia hi in peccatis laborāt, & dolorē cōscientie in ista vita habēt, & post hāc vitam dolorē habebūt æternū.

SABBATHO, ENARRATIO LXXV.

Subleuatis oculis in caelum dixit, & c. Ioannis 17.

Videmus quando aliquis recessurus est ab amicis suis quos ueraciter dilexit, si cōsiderat eos aliquibus rebus indigere, sine dilatione dat eis quas absq; suo incōmodo dare potest. Et nō petit ab alio uel ab aliis quod suis amicis necessariū fore cōspicit. Et confortat eos consolando si uiderit eis aliquid aduersitatis obuiare: quia iacula quæ præuidentur minus lædunt. Sic Christus Iesus recessurus per passionem suā de hoc mundo, & relinquens post se amicos uidelicet dilectos discipulos suos, scitit eos indigere multis. Ideo donauit eis corpus suum in cibum, & sanguinem in potum. Item docuit eos dilectionē & humilitatem habere ad inuicem, & confortauit eos exemplo exhortatione & oratione. Vnde orauit pro seipso pro discipulis, & pro omnibus fidelibus, sicut patet in hodierno euāgelio. Vbi tria tangi uidentur. Primum est Christi pro seipso oratio, quod postulatio probat clarificandi, ibi: *Subleuatis oculis in caelum dixit: Pater ueni hora clarifica filium tuum: ut filius tuus clarificet te.* Christus enim orauit non tantum ad aliquid impetrandū, sed etiam ad dandū orandi nobis exemplum. Ideo sua oratio describitur hic optimis circumstantiis disposita. Primo, s. quod uerbū predicationis incipitur orationis suffragio: ergo terminari debet ad orationē sicut incipitur ab oratione. Ad Colol. 4.

Orantes

ENARRATIO LXXV.

328

Orantes simul & pro nobis, ut deus aperiat nobis ostiū sermonis. Eccle. 43. Cōsummatio sermonum ipse est. Cōsummatio hæc innuitur hic: quia cū locutus fuisset post hoc orauit. Secundo, sicut nos oculos in oratione ad caelum subleuamus, subleuauit & ipse oculos. 1. salm. 122. Ad te leuauit oculos meos, quā habitas in caelis. Dispositio enim cordis maximē relucet in oculis. In oratione autē mens debet leuari ad deum secundū Damascenum. Oratio est eleuatio mentis in deum. Ad quod significandū eleuantur oculi. Et cum hoc sunt operationes in deum referendæ. Thren. 3. Leuamus corda nostra cum manibus ad dominū in caelos. Per manus enim designantur operationes. Tertio ut ex filiali dilectione & affectu ore tur: ideo ait pater Hier. 3. Pater uocabis me. Quarto ut in tēpore tribulationis per orationē homo recurrat ad deum, sicut dominus noster hic ait: Venit hora, s. passionis, & c. Psal. 119. Ad dominum cū tribularer clamaui. Et 2. Paralip. 20. Cū ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui ut oculos nostros dirigamus ad te. Quinto ut ore tur pro utili, sicut dominus qui dixit: Clarifica filium tuum, s. per miracula in passione, ostendendo quōd filius tuus. Vnde Ceterio uisus miraculis multis ait: Verē filius dei erat iste. Item in resurrectione incepti habere gloriam corporis cum anima. A principio enim suæ conceptionis ex dei coniunctione & uisione habuit gloriæ claritatem. Ioan. 1. Vidimus gloriā eius, & c. Fructus huius clarificationis est ut filius econuerso clarificet patrem in notitia hominū. Vnde gloria est clara notitia cum laude. Notitia autem patris erat clara apud Iudæos. Psal. 85. Notus in Iudæa deus. Sed postea notus factus est per filiū toti mūdō: ut boni uiri per bona opera notitiā dei clarificarent. Matth. 5. Sic luceat lux uestra corā hominibus, ut uideāt opera uestra bona, & glorificent patrem uestrum qui in caelis est. *Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis: ut omne quod uoluit ei det vitam æternam.* Vbi ponitur petitionis fructus. Pro quo sciendum quod agentis cuiuslibet quod agit ab aliquo intentione est reducere suum effectum in causæ manifestationem. Nam ex actione principij quod est de principio manifestatur ipsum principium: sic filius quicquid habet à patre habet: ideo oportet quod per ea patrem manifestet. Et ergo sicut dedisti filio potestatem super omnem carnem, id est super omnes homines, necessariū est ut per hanc ducas eos ad tui cognitionem quæ est uita æterna. Dedisti inquit secundum Hylarium, dando

FF 4

SABBATHO POST IVDICA.

ei per aeternam generationem naturam diuinam per quam habet potestatem omnia continendi. Matth. 11. Omnia mihi tradita sunt à patre meo, &c. Vel dedisti ei Christo homini propter consortium personale ad filium tuum: vt sic caro haberet potestatem super carnem. Matth. vlti. Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. Daniel 7. Dedit ei potestatem & honorem & regnum: & omnes populi tribus, & linguae ipsi seruiunt. Ad hoc, inquit, dedisti vt sicut tu habes potestatem non vt ab homine aliquid accipias: sed vt te ipsum eis conferas. Ita & Christo homini: vt omne quod dedisti ei per aeternam praedestinationem det eis vitam aeternam. Ioannis 10. Oves meae vocem meam audiunt: & ego vitam aeternam do eis, &c. Etiam haec vita aeterna pertinet ad gloriam patris. Ideo subdit: *Haec est vita aeterna vt cognoscant te solum verum deum, & quem misisti: Iesum Christum.* Posset enim aliquis credere quod ista vita aeterna per eum fidelibus danda consisteret in carnalibus bonis. Et sicut dicunt Saraceni qui expectant in alia vita, in voluptatibus carnalibus, & diuitiis, & consimilibus praemiari secundum quod dicuntur Machumeti. Quae tamen vita secundum Philosophum dicitur vita peccatum, primo Ethicorum. Propter quod ipse Auicenna haec considerans dixit, quod propheta quem vocabant Machumetum promittit eis felicitatem in praemium quem multi sapientes non attenderunt. Similiter Iudaei resurrectionem futuram expectantes ad vitam carnalem. Et ideo felicitatem vitae futuram credunt consistere in bonorum temporalium plenitudine & honore, & bonorum pacis tranquillitate. Hoc autem remouet saluator, dicens: *Haec est vita aeterna, &c.* Vita enim aeterna consistit essentialiter in conspectu claro ipsius diuinitatis. Attamen habet concomitantem fruitionem quae est completiua felicitatis. Ex consequenti vero consistit in conspectu humanitatis Christi quae est instrumentum nos inducens ad beatitudinem principalem. Beatitudo enim hominis non consistit in coniunctione ad aliquod bonum temporale vel corporale: vt dicunt rudes Saraceni, sed consistit in cognitione ipsius primi & summi boni per apertam visionem & fruitionem. Pro quo ulterius sciendum quod viuere proprie dicimus illa quae seipsa mouent ad operandum. Quaecumque autem non nisi ab aliis mouentur: non dicuntur viuere sed morua. Et ideo omnes operationes ad quas operas mouet se dicuntur opera vitae: sicut velle, intelligere, sentire, moueri, augeri. Dicitur autem aliquid dupliciter viuere. Aut quia habet opera

vita

ENARRATIO LXXV.

329

vitae in potentia, & sic dormiens dicitur viuere: quia habet potestatem mouendi se, licet actu non moueatur. Aut quia iam exercet opera vitae in actu, & tunc perfecte dicitur aliquid viuere: vnde somnus dicitur vitae dimidium. Inter opera autem vitae ulterius est opus intelligere. Et ideo operatio intellectus maxime est vita. Sicut autem idem est sensus in actu & sensibile in actu: sic vita & intelligere sit viuere: sequitur quod intelligere per essentiam aeternam sit vita aeterna. Deus autem sic est aeternus. Intelligere ergo & viuere aeternaliter est vita aeterna. Et ideo dominus dicit quod in visione consistit vita aeterna, scilicet principaliter secundum totam suam substantiam. Amor autem est mouens ad hanc & quodammodo est eius complementum. Nam ex dilectione quae est ex diuina fruitione quam facit charitas: est complementum & decor beatitudinis. Sed eius scientia in visione consistit aeterna, 1. Ioan. 3. Videbimus eum sicuti est. Est considerandum ulterius quod cum dicitur: *Haec est vita aeterna vt cognoscant te solum, &c.* per hoc non dicitur quod solus pater sit deus, & filius sit creatura, vt dicebat Arrius: quia haec dictio exclusiua solum non determinat ly te: vt sensus quod solus pater sit deus, & filius sit creatura: sed determinat ly deum. Et est sensus: quod illa est sola diuinitas vera quae est in patre, & sic non excluditur filius à diuinitate, sed magis includitur sic quod vna sit diuinitas in vtroque. Sed excluditur vera diuinitas ab aliis diis qui à gentilibus colebantur: sicut à Ioue, Saturno, & aliis. Subdit: *Ego clarificauit te super terram, opus consummationis quod dedisti mihi vt faciam, & nunc clarifica me tu pater apud te: me ipsum claritate quam habui antequam mundus fieret apud te.* Hic ponitur ratio quare sua oratio debeat exaudiri: quia videlicet veritatem fides docuit inter homines. Ideo ait: *Ego clarificauit te super terram, scilicet te in fide & in innocentia hominibus manifestando.* Ista 24. In doctrinis clarifica te dominum. Item quia perfecte obediuit patri carnem assumendo vel mortem patiendū, ideo ait: Opus consummationis, & non consummationis quia iam factum praedestinatione, & pro iam facto est habendum quod certissime est futurum. Et dicit notanter quod dedisti & non misisti: quia non sufficit deo & nobis quod aliquid mandetur nisi iubeamur diuinitus: quia quicquid fecit secundum quod homo, accepit à deo patre: & sic nos nihil boni facere possumus nisi ex dono dei. Sapien. 8. Non possum esse

contingens nisi deus dederit mihi. Et quia Christus sic clarifica-
uit docendo & consummavit moriendo: ideo postulauit prae-
miū, dicens: *Et nunc clarifica me, clarū fac me cōfedere ad dexterā tuam*: claritate quam habui priusquam mundus fieret apud te.
i. in tua praedestinatione. Marc. viii. Dominus quidē Iesus post-
quam locutus est eis assumptus est in caelum, & sedet à dextris
dei. Vel aliter: *Nunc clarifica me*, illius gloria quam habeo aeter-
naliter tecum secundum diuinitatem fac participem naturam
mortalem, quam assumpsi propter humanam salutem. Conse-
quenter pro secundo principali tangitur pro discipulorū col-
legio deprecatio, quod opatio probat conseruandi cum dicit:
*Manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo: tui
erant & mihi eos dedisti*. Vbi volens saluator orare pro discipu-
lis ponit rationes quare sit pro eis orandum, dicens: *Manifesta-
ui*, quasi dicat secundum August. vt filius tuus clarificet te. Quae
quidem clarificatio iam in tempore impleta est, quia *manifesta-
ui nomen tuum*, &c. Vel secundum Chrysostomum: dico quod
consummaui opus quod dedisti mihi vt facerem. Quale au-
tem opus sit respondet cum dicit: *Manifestaui nomen tuum*, &c.
quod est proprium opus filij dei qui est verbum, cui est pro-
prium manifestare. Matth. xi. Neque patrem quis nouit nisi fi-
lius, & cui voluerit filius reuelare. Et sciendum quod deus pa-
ter tripliciter cōsideratur. Primo in quantum creator, & sic no-
tus erat gentibus Roma. i. Inuisibilia dei ipsius à creatura mon-
di per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur. Secundo in-
quantum ei soli debetur cultus patriae. Sic non erat notus gen-
tibus qui etiam alijs dijs cultum patriae exhibebant. Tertio in-
quantum est pater vnigeniti filij: sic erat ignotus Iudaeis & alijs,
sed innotuit per filium quando apostoli crediderunt eum esse
filium dei. Secunda ratio ex parte Christi sumitur: quia erat ma-
gister discipulorum, & ipsi eius discipuli. Bonus autem magi-
ster debet zelare pro suis discipulis & eos dirigere: & quantum
ad hoc dicit: *Homines quos dedisti mihi, scilicet homines ad
obediendum*: quia apostoli fuerunt spiritualiter coniuncti ipsi
Christo. Ioan. 6. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit
me traxerit eum. Et hoc est ex dono & gratia dei quod quis ve-
nit ad Christum. Ephes. 2. Gratia dei saluati estis per fidem, &
hoc non ex vobis: dei enim donum est, non ex operibus, vt ne
quis gloriatur. Dedisti, inquit, de mundo, id est amādo electos.
Ioan. 15. Quia de mundo non estis, sed elegi vos de mundo.
scilicet

scilicet ad obediendum deo. Boni autem datoris est quia tui
erant secundum diuinitatem: vt praedestinati ab aeterno per gra-
tiam ad futuram gloriam peruenirent. Ephes. 1. Elegit nos ante
mundi constitutionem, &c. *Et mihi eos dedisti*, quasi diceret:
Quod antea de eis tecum praordinasti, hoc opere faciendi
implesti vt mihi adhererēt. *Et sermonem meum seruauerunt*, quia
omnia quae dedisti mihi abs te sunt: quia verba quae dedisti mi-
hi dedi eis. Vbi ponitur tertia ratio quae est deuotio discipulo-
rum ad patrem, quia sermonem meum seruauerunt in corde
per fidem, in opere per implementationem. Prouerb. 7. Serua manda-
ta mea vt viuas, Ioan. 15. Si seruaueritis mandata mea, manebitis
in dilectione mea. Sicut & ego patris mei praecpta seruaui.
Sed hoc quod hic seruauerunt, videlicet sermonem tuum, re-
dundat ad gloriam tuam pater. Nam hic sermo meus & quod
omnia quaecumque habeo à te habeo, & ipsi nunc cognouerunt,
quia *omnia quae dedisti mihi, scilicet homini filio, abs te sunt*. Ioan.
1. Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à patre plenum gratia
& veritate. Vidimus eum quasi omnia à patre habentem. Et per
hoc cognouerunt quia acceperunt, & clarificatur in mente ipso-
rum. Ratio autem huius clarificationis quod scilicet obedia-
tia discipulorum redundat ad gloriam patris, ponitur cum ad-
debat: *Verba quae dedisti mihi, id est plenam cognitionem ve-
ritatis quam habuit anima mea ab instanti conceptionis*. Ioan.
1. Plenum gratia & veritate, id est cognitione. Dedi eis in-
terius & exterius docendo Ioannis 6. Omnia quaecumque audi-
ui à patre meo loquor in mundo. *Et ipsi acceperunt & cognoue-
runt verè quia à te exiui. Et crediderunt quia tu me misisti*. Accepe-
runt inquam doctrinam meam non existentes rebelles mihi.
Matth. 50. Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non con-
tradico, retrorsum non abij. Et accipientes cognouerunt quia
à te exiui, hoc enim cognouerunt per doctrinā Christi & per e-
ius miracula. Cognouerunt autē non cognitione patriae, de qua
1. Corint. 14. Tūc autē facie ad faciē. Sed cognitione viae & im-
perfecte de qua ibidē: Videmus nunc per specullum in a nigma-
te. Ideo addit: *Et crediderunt, scilicet firmè & stabiliter*. Quia tu
me misisti. Gal. 4. Misit deus filium suum factū ex muliere, fa-
ctū sub lege, &c. Et secundum Augu. idem est, A te exiui, & tu
me misisti. Sed secundum Hylarium aliud est, quia secundū eum
exire pertinet ad aeternam generationem: mittere verò ad incar-
nationem. Sed dicendum si loquimur secundum diuinitatē, sic

SABBATHO POST IVDICA,

aliud est exire & aliud mitti. Si verò secundum humanitatē, sic idē est secundū Aug. Ego pro eis rogo, non pro mūdo, sed pro iis quos dedisti mihi quia tui sunt, & omnia mea tua sunt, & tua mea sunt. Et clarificatus sum in his. Vbi ponitur quarta ratio ex parte custodiae Christi cui erāt apostoli specialiter cōmissi, ideo ait: Ego pro eis rogo non pro mūdo, id est pro nūd. dilectoribus. Sicut pro his quos dedisti mihi. ut discipulos & obediētes specialiter. quāuis omnia sunt in mea potestate. Psalm. 2. Postula à me & dabo tibi gentes, &c. Sed dices, quare non pro omnibus rogat cum dicitur. 1. Ioan. 2. Aduocatum habemus apud patrē Iesum Christum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Et non pro nostris tantū sed etiam pro totius mundi. Et. 1. Timo. 2. Qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Dicendū quòd quātum est de se ista oratio efficax est vt valeat toti mūdo, sed tamen nō in omnibus sortitur effectum nisi in sanctis & electis, & hoc ppter impedimētū mūdānorū. Tui sunt per cernā praedestinationē: sed non erant ita sui vt filius eos nō haberet: nec ita dantur filio vt auferantur patri. Ideo ait. Et omnia mea tua sunt quia propter inseparabilitatem vnionis humanitatis & deitatis in Christo fit ierarum cōmunicatio attribueudo ea quae sunt hominis i. si deo, & econuerso. Sicut enim de mōstrato Christo haec est propositio vera: Ille homo creauit stellas: ita haec est vera: Deus mortuus est. Sed notandū quòd pater primo quaedā habet quae pertinent ad essentiam suā sicut est sapientia bonitatis, & huiusmodi nihil aliud sunt quā sua essentia, & haec protestatur filius se habere. Ioā. 16. vbi loquēs de processione spiritus sancti dicit: De meo accipiet & annūtiabit vobis. Et hic: Quae cūq; habet pater mea sunt. Et dicit, omnia, quae licet vnū sint re, referuntur tamen multa ratione. Secundo habet quaedam quae pertinet ad possessionem sanctitatis quae sunt consecrata per fidem, sicut omnes sancti & electi de quibus supra dicit: *Tui erant & mihi eos dedisti.* Et etiam ista protestatur se filius habere: cum dicit de eis loquēs: *Et tua mea sunt.* Tertio habet quaedam pater per modum possessionis: sicut omnes res creatas. Psalm. 23. Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarū & vniuersi qui habitāt in eo. Et haec omnia sunt filij. Vnde in parabola de filio prodigo. Luc. 15. dicit pater filio seniori: Omnia mea tua sunt. Dicit etiā notāter: *clarificatus sum in his,* quia apostoli eius gloriā partim cognoscebant, & in propinquo plus cognituri

cognituri erant. 2. Petri 1. Non indoctas fabulas secuti notā fecimus vobis domini nostri Iesu Christi virtutem & praesentia: sed speculatores facti illius magnitudinis. *Et iam non sum in mūdo, & hi in mūdo sunt: & ego ad te venio.* Vbi ponitur quinta ratio quae sumitur ex necessitate imminente apostolis quia Christus recessurus erat ab eis, cuius praesentia corporali erant confortati, & ideo tunc indigebant deo patri specialiter cōmēdari, & ideo dicit: *Iam nō sum in mūdo, id est in propinquo recessurus sum ab eis, vel nō sum in mūdo adhaerendo per affectū.* Sed in mūdo sunt, & remanentes in tribulationibus mūdānis. Et ego ad te venio secundū quòd homo ad dexterā tuā. Et ideo iustum est, vt pro eis orem à quibus corporaliter recessurus sum. *Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi, vt sint vnum sicut & nos vnū sumus.* Praemissis rationibus quibus debet pro eis rogare, iam consequenter petit pro eis. Primo cōseruationē à malo, dicens: *Pater sancte serua eos in nomine tuo, id est in fide ac cōfessione, veritate ac virtute nominis tui ab omni malo.* Psalm. 126. Nisi dominus custodierit ciuitatē, &c. *Quia bonum nostrū non est solū in hoc quòd habemus esse à deo, sed oportet vt cōseruemur ab ipso: quia vt dicit Gregor. Omnia in nihilum redigerent, nisi ea manus omnipotentis contineret.* Hebr. 1. Portans omnia verbo virtutis suae, & *conserua eis sic vt sint vnum sicut & nos,* quia quaelibet res conseruatur in esse quamdiu est vna: sed definit esse per diuisionem. Matth. 12. Omne regnum in se diuisum desolabitur. Vel cōserua eos ad hoc vt sint vnum. Nam in vnitate spiritus consistit nostra tota perfectio. Ephe. 4. Solliciti estote seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Psal. 132. Ecce quā bonū & quā iucundū habitare fratres in vnum. Addit autem: *Sicut & nos vnum sumus.* Sed contra. Ipsi vnū sunt per essentia, ergo & nos, quod est falsum, igitur, &c. Dicendum quòd duplex est vnitas in diuinis personis, scilicet vnitas naturae. Ioan. 10. Ego & pater vnū sumus. Et vnitas amoris in patre & filio quae est vnitas spiritus, & vtraque est in nobis non aequalis per aequi-
parentia, sed per similitudinē & imitationē longinquam. Pater enim & filius sunt eiusdem naturae numero. Nos autem sumus vnū in natura secundū speciem. Item ipsi sunt vnum per amorē non participatum ex dono alicuius, sed ex eis procedentem. Nā pater & filius diligunt se spiritu sancto, nos autem per amorē participatum ex aliquo superiori. Subdit: *Cum esset cum eis serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi custodiri: & nullus ex eis perit*

SABBATHO POST IVDICA,

nisi filius perditionis ut scriptura impletur. Nunc autem ad te venio, ubi ponitur necessitas obseruationis diuinae quia cum esset cum eis praesentia corporali, de qua Baruch. 4. Post haec in terris visus est: & cum hominibus conuersatus est, seruabam eis ad esset custodiebam a malo & peccato non virtute humana, sed diuina, ideo dico in nomine tuo. Bene ergo cum negasset se dominum daemionium habere non negauit se custodē suae Samaritanū esse ut dicit Ioan. 8. quia ipse custos est. Esa. 21. Custos qui de nocte. &c. Debitū autē conseruationis est, quia dedit sibi ipsos. Vnde ait: *Quis dedit sibi mibi.* Quis enim tenetur custodire sibi deputatos. 3. Reg. 20. Custodi virum istū: qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius. Et Abac. 2. Super custodiam meā stabo, & figam gradum super munitionē. Sic stare debet praesulatus super sui commissio grege. Luc. 2. Pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Custodia autem Christi tam efficax fuit quod nemo ex eis periit nisi filius perditionis, scilicet Iudas qui ad perpetuam perditionem erat praedestinatus & a patre praordinatus. Sic enim aliqui deputati ad mortū dicuntur filij mortis. 1. Reg. 26. Viuit dominus: filij mortis estis vos. Et Matth. 23. Vae vobis scribae & pharisei hypocritae qui circuitis mare & aridā ut faciatis vni profelictum: & cum fuerit factus, facitis eum filiū mortis duplo quam vos. Ut scriptura (quam, scilicet praedixit Dauid in Psalm. 10. Deus laudem meā ne tacueris, scilicet quod esset proditurus me.) impletur. Et tenetur Iy, ut consecutiue & non causatiue. Sed iterū ait: *Nunc ad te venio per mortem meam.* Ioan. 16. Iterum relinquo mundum & vado ad patrem. Et haec loquor in mūdo, ut habeat gaudium meum impletū in semetipsis. Vbi sciendū cum supra dixit: Nunc ad te venio, posset aliquis suspicari quod non posset eos seruare ab eis recedēs: vel quod pater eos ante non seruasset. Vnde dicitur: Ego seruabā eos in nomine tuo. Ideo ratione dictorum assignat hic, dicens: *Haec loquor in mūdo, quasi dicar locutus sum sicut homo orans: sed haec loquor propter consolationem discipulorum existimantium me esse hominem purum: vt saltem consolentur in hoc quod eos tibi patri quem maiore credunt recomendo gaudentes se esse in protectione patris secundum Chrysostomum. Vel aliter secundum Augustinum. vt referantur haec verba ad hoc quod supra dixit, vt sint vnum sicut & nos. Et sic ponitur vt fructus vnitatis, quasi dicat: *Haec loquor in mūdo, scilicet vt sint vnum: vt habeant gaudium meū impletū in semetipsis.**

Quod

ENARRATIO LXXV.

332

Quod quidem consequitur ad vnitatem spiritus per quam perueniunt ad gaudium vitae aeternae, quod est plenum. Illud autē gaudium ad vnitatem sequitur: quia vnitatis & pax faciunt perfectē gaudere. Prouer. 12. Qui ineunt pacis cōsilia sequitur eos gaudium. Et subdit: *Ego dedi eis sermonem tuum: & mundus eos odio habuit: quia non sunt de mūdo, sicut & ego non sum de mūdo.* Vbi ponit aliam rationem quare apostoli indigebant a deo speciali ter conseruari: quia erāt Iudaeis odiosi propter doctrinā Christi. Et hoc allegat saluator dicens: *Ego dedi eis sermonem tuum custodiendum & predicandum.* Quod quidem est donum maximū & beneficium. Prouer. 4. Donū bonum tribuam vobis: legem meā ne derelinquaris. Sed ex hoc mūdo eos odio habuit. Luc. 6. Beati eritis cum vos oderint homines, &c. 1. Ioan. 3. Nolite mirari si odit vos mundus. Causam huius addit: quia non sunt de mūdo: quia spiritus facit hominē de mūdo recedere, non, sadherendo ei per affectū. licet sit in eo corporaliter. Sermo enim dei hominem deo coniungit: cui nullus coniungi potest nisi a mūdo recedat. Qui enim diligit mūdum non est perfecta charitas dei in eo: quia sicut omne simile diligit sibi simile: ita odit dissimile. Sapient. 2. Gravis est nobis ad videndū, quoniam dissimilis est aliis vita illius: & immutata sunt vita eius. Exemplū addidit cum dicebat: Sicut & ego non sum de mūdo: hoc verū est quantum ad affectum & originem, quia isti habuerunt originē de mūdo. Christus autē non, quia de spiritu sancto conceptus est. Mar. 1. Non vego vt tollas eos de mūdo, per corporale praesentiam propter vtilitatem fidelium qui per eos credituri erunt. Mar. vlti. Euntes in mūdu vniuersum praedicate euangelium omni creaturae. Peto autē vt conseruentur a malo, scilicet mūdo. Graue enim est, vt homo inter malos immunis a peccato existat, cum totus mūdo in maligno positus sit. Esa. 43. Cum transieris per aquas tecū ero: flumina non operient te. Cum ambulaueris in igne flamma non ardebit in te. Ratio autē huius petitionis additur, de mūdo non sunt. Sed dices: cum hoc supra dictū est quare hic repetit, videtur quod sit inutilis repetitio. Dicendum quod statim supra eadem verba dixit, ad ostendendum causam quare habeantur odio in mūdo: hic verō dicuntur ad assignandū rationem: quare debeant seruari a malo a deo. Ex quo datur intelligi quod idem est propter quod odiuntur a mūdo & diliguntur a deo, scilicet contemptus mūdi. Iacob. 2. Nonne elegit deus pauperes in hoc mūdo, diuites in fide & haeredes regni, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXXVI.

Sermonem meum seruauerunt, Ioannis 17.

In istis verbis commendat ipsa veritas, scilicet filius dei discipulos suos de hoc quod sermonem suum seruauerunt. Horum autem discipulorum imitatores esse debemus: ut domini sermonem & ea quae nobis expediunt diligenter seruemus. Et ad praesens inter alia quatuor sunt seruanda. Seruare namque debemus animam a peccati sordibus: deum cum ad nos venerit: mandatum dominicum & pacem. Primo namque seruanda est anima a peccati sordibus. Nota si aliquis vinum habet in dolio diligenter custodit ipsum ne corrumpatur. Multo fortius & diligentius custodienda est anima ne per peccatum inficiatur. Prouer. 4. Omni custodia custodi cor tuum: quia ab ipso procedit vita tua. Deuter. 4. Custodi te ipsum & animam tuam sollicitè. Sic mundam seruauerat animam suam illa quae dicebat Thob. 3. Tu scis domine quia mundam seruauit animam meam ab omni concupiscentia. Quod autem quilibet homo animam suam custodire debeat beatus Bernardus ostendit dicens: Si tempore passionis Christi in vase vitreo habere de sanguine Christi parum: diligenter custodire ne vas frangeretur & ne sanguinem amitteret. Fortius debet quilibet animam suam propria custodire pretioso sanguine Christi redemptam in fragili corpore positam. Secundo debemus diligenter seruare deum in corde: sicut homo hospitem magnum quem hospitio suo suscepit diligenter seruat & honorifice custodit: quia magnus hospes non recipitur nisi in magno comodo: sic quilibet Christum in pascha suscipiens diligenter seruare debet. Prouer. 27. Qui seruat ficum comedit fructum eius: & qui custos est domini sui glorificabitur. Propter quod dicit Bernardus. Nobilem hospitem habes o caro, nobilis est valde, tota enim salus tua in eius salute est. Da igitur honorem hospiti tuo tanto: quia si quid honoris est in te, hospitis beneficio tibi euenisse cognoscas, discessus enim eius probat quid praesentia eius conferat. Tertio diligenter seruare debemus mandatum dominicum. Nam dicitur Ioan. 14. Qui habet mandata mea & seruat ea, ille est qui diligit me. Et Matt. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata dei. & 1. Ioan. 3. Qui seruat mandata eius in illo manet & ipse in eo. Deinde Eccl. 27. Si volueris mandata seruare conseruabit te. Hieronymus. Aeternam vitam non nisi per diuinorum praecceptorum custodiam promereri possumus: quia qui vitam non habuerit regni caelestis non potest esse susceptor vitae in quo

quo non mortui, sed viui requiescunt. Itaque non potest a domino mereri quod petit, qui non vult audire quod iussit. Quarto debemus seruare pacem, de qua apostolus ad Eph. 4. Solliciti sitis seruare unitatem spiritus in vinculo pacis. Glo. solliciti, i. studiosi, cauti & attentè seruate. Haec pax est, si bona nostra inuicem diligamus: si peccata quae sine damno tritici, aut cum spe salutis corrigendorum eradicari non possunt usque ad messem ultimam toleramus. Diligenter autem mandata huius pacis seruanda sunt. Sed qualiter seruari debeant. Isidorus ostendit, dicens: Pax cum bonis semper est habenda: & bellum cum vitiosis. Mala si quidem impiorum odienda sunt. Item nota alia quatuor quae diligenter seruare debemus, videlicet patientiam in aduersis ne frangamur: timorem domini in prosperis ne extollamur, verbum dei ut inflamemur & illuminemur: fidem catholicam ut coronemur. Primo ergo seruanda est patientia in aduersis ne frangamur. Apoc. 3. Quoniam seruaisti verbum patientiae meae, & ego seruaabo te ab hora tertiano. Ideo dicit Augustinus. Qui fuerit patientior ad iniuriam toleranda, praestantior constituetur in regno dei: sed qui perdit patientiam perdet coronam. Secundo seruare debemus domini timorem ne in prosperis eleuemur. Ecclesi. 2. Serua timorem illius & in illo veterasce. Sed quid timor domini in anima operetur, Bernardus declarat, dicens: Timore anima conuertitur, conscientia discutitur, sollicitudo incutitur, amor dei custoditur, Qui habet hanc gratiam, omnem odit iniquitatem. Sine hac gratia gratiarum primo nullum bonum pululat, vel manere potest virtutum aedificium: sed illico vertitur in praecipitium si huius amiseris praesidium. Tertio seruare debemus verbum diuinum ut inflamemur & illuminemur. Vtrique enim verbum diuinum parat, & idcirco seruandum, propter primum dicitur. Psal. 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum: & lumen semitis meis. De secundo ibidem: Eloquium domini inflammat me. Et de his duobus Hieronimus. 20. Factus est sermo tuus in corde meo quasi ignis exstus claususque in ossibus meis. Quod autem verbum domini hominem beatum faciat, restatur dominus Ioan. 8. dicens. Si qui sermo meum seruauerit, mortem non gustabit in aeternum. Sed quis verbum dei non libenter audiuit, nec de ipso curat, in die iudicii horribile vocem audiet, quia dicit Bernardus, Si durum vobis videtur aut dire, Agite poenitentiam: erratis, quia audietur estis sermonem durissimum: ite maledicti in ignem aeternum. Quam bonum autem sit audire verbum dei dicitur Apoc. 3. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere: quia modicam habes

SABBATHO POST IVDICA.

virtutē & seruasti verbū meū. & nō negasti nomē meū. 1. Ioā. 1.
Qui seruat verbum eius verē charitas dei perfecta est in illo.
Bernar. Serua sermonē dei quoniam dulcia sunt faucibus tuis
eloquiū dei. Et cor viuificat. Psalm. 118. Eloquiū tuū viuificauit
me. Quarto seruare debemus fidē catholicā vt coronemur. 2.
Timo. 4. dicit apostolus. Fidē seruauit de reliquo. i. de futuro re-
posita est mihi corona iustitię. Quātē autē potestatis & virtutis
sūt fides ostēdit Bern. super Cāt. dicens: Fides inaccessibilia attingit,
deprehēdit ignota, cōprehēdit immēsa, apprehēdit nouissima.
Ipsaq; deū in aternitate in suo latissimo sinu cōcludit. &c.

DE EODEM. ENARRATIO LXXVII.

Pro eis rogo non pro mundo. Ioannis 17.

Bonus & mitis rex solet habere aduocatos & milites mitēs.
Sed non rebelles. Spirituualiter, & sic rex glorię exaudit o-
bedientes & fideles. Ergo clamat ecclesia in introitu: Misere-
re mihi domine quoniam tribulor libera me & eripe me de ma-
nibus inimicorū meorū: & a persequētibus me domine non cō-
fundar: quoniam inuocaui te. Sed nō rebelles, vt pater in epistola
Hierē. 18. Dixerunt impij Iudæi ad inuicem: Venite cogitemus
contra iustum, percutiamus eum lingua, & nō attendamus ad
vniuersos sermones eius. Attende domine ad me & exaudi vo-
ces aduersariorū meorum, nunquid reddetur pro bono malū
quia foderunt foueam animę meę. Recordare quōd steterim
in cōspectu tuo vt loquerer pro eis bonum, & auerterem in-
dignationem tuā ab eis, propterea da filios eorū in famem. & de-
duc eos in manus gladij. Fiant vxores eorū absq; liberis: & vi-
duę & viri earum interficiantur morte. Iuuenes eorum confo-
diantur gladio in pralio. Audiatur clamor de domibus eorū,
id est peccatū. Adduces eos super latrones repentē. &c. Ne pro-
piciaris iniquitati eorum, & peccatum eorum a facie tua non
deleatur. Et sic Christus rogauit pro obedientibus & non pro
malis, dicens: *Pro eis rogo non pro mundo.* In summa euāgelij duo
annuntur. Primo petit pro se, ibi: *Pater clarifica filium tuum,* se-
cundo petit pro fidei collegio, ibi: *Pater pro eis rogo,* &c. De pri-
mo dicit, In illo tempore, scilicet post dominicam cęnam, scilicet
hic feria quinta cum Iudas abiisset ad principes sacerdotum.
Tunc ait Iesus: *Surgite eamus hinc.* &c. Et docuit eos multa in-
ter cetera. Et ait stando hæc quę sequuntur: *Subleuatis oculis in
caelum,* scilicet cum Christus orare voluit. Nota differentiam
inter orationem Christi & nostram orationem. Oratio nostra
est

ENARRATIO LXXVII.

334

est ad necessitatem. 1. Corinth. 4. Quid habes quod non accipi-
si. Et 2. ad Corinth. 3. Sufficiencia nostra ex deo est. Sed oratio
Christi est ad nostram instructionem. Gregorius: Omnis Chri-
sti actio est nostra instructio. O si voluerimus exaudiri debe-
mus leuare quatuor. Primo oculos, ad cęlestia contemplando,
Psalm. 122. Ad te leuaui oculos meos qui habitas in cęlis. Com-
mune est proverbium: Vbi amor, ibi oculus. Et nihil amare de-
bemus nisi cęlestia, ergo ibi cleuemus oculos eontemplatio-
nis. Philipp. 3. Nostra conuersatio in cęlis est. Item Mathæi 6.
Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Et sic in cęlo. 1. Co-
rinth. 2. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor homi-
nis ascendit, quæ preparauit deus his qui diligunt illum. Vn-
de Augusti. Quod deus preparauit diligentibus se: fide non ca-
pitur, spe non attingitur, charitate non comprehenditur, desi-
deria & vora transgreditur: acquiri potest, asstimari non potest.
Secundo si volumus exaudiri, debemus leuare vocem, scilicet
in oratione. Lucę 17. Decem viri leprosi leuauerunt vocem suā,
dicentes: Iesu preceptor misere nostri. Et sic nos peccatores.
Et sic Susanna. Daniel. 13. sens suspexit in cęlum. Erat enim
cor eius fiduciam habens in domino. Et sic Psalm. 3. Voce mea
ad dominum clamaui: & exaudiuit me de monte sancto suo.
Tertio leuare debemus manus ad cęlum, id est opera cęlestia
agendo. Psalm. 62. In nomine tuo leuabo manus meas. Ille le-
uat manus in nomine domini qui agit opera deifica. Et talis
exauditur. Exod. 17. Cūque leuaret Moyses manus vincebat
Israēl. Sin autem paululum remisisset, vincebat Amalech. Et sic
quilibet fidelis debet leuare manus ad deum. Et sic Psalm. 118. Le-
uaui manus meas ad mandata tua quę dilexi: & exercebor in
iustificationibus tuis. Quarto debemus leuare caput spei. Lu-
cę 21. Leuate capita vestra, id est spem exauditionis. Psalm. 36.
Spera in domino & fac bonitatem: & dabit petitiones cordis
tui. Et propheta: Quis sperauit in domino & derelictus est,
quasi dicat nullus. Thren. 3. Bonus est dominus sperantibus in
eum. Iacobi 1. Si quis indiget postulat a deo in fide nihil haf-
tans. Sequitur, & ait: Pater venit hora, non dicit tempus nec
dies quia statim capiendus erat: non hora fatalis, sed sua: ordi-
nationis & beneplaciti. Clarifica filium tuum, quasi dicat: Ve-
nit hora passionis & seminanda humilitatis: ergo non differas
fructum claritatis. Clarifica filium tuū. Sed dices, tamē filius
est sapientię, & dicitur sapientię patris, & eum maximam clari-

SABBATHO POST IVDICA.

ratem habeat quomodo dicitur claritas clarificari: praesertim cum dicitur splendor gloriae Hebr. i. Respondetur. Christus pe-tebat tripliciter clarificari a patre. Primo in passione per mirabilia quae tunc ostensa sunt. Unde Ceterius visis tot & tantis miraculis ait. Verè filius dei erat iste. Secundo in resurrectione. Nam in Christo fuerit tres substatia quae ante resurrectionem videbatur esse obscura, videlicet caro, anima & diuinitas. Caro videbatur obscura propter mortalitatem, anima propter passibilitatem, diuinitas videbatur obscura, quia paucis erat manifesta. Sed in resurrectione clarificata est caro: quia induit impassibilitatem & felicitatem, & tunc diuinitas manifestata est: quia accepit manifestationem. Tunc enim deus manifestatus est: ex eo quod per diuinitatis suae patientiam resurrexit. Tertio in notitia omnium populorum. Sap. 8. Habebo claritatem ad turbas, & honorem apud seniores. *Clarifica fili, id est manifesta toti mundo me esse filium tuum proprium, ut filius tuus clarificet te in notitia hominum.* Aug. Resuscita me ut innotescas toti mundo per me. Filius enim toti mundo clarificauit patrem. Nam prius tantum notus erat in Iudaea deus: nunc autem omnibus gentibus a filio notificatus est. Io. 1. Deum nemo vidit unquam nisi unigenitus filius eius qui enarratit nobis. Primo autem manifestauit suam misericordiam. Luc. 6. Estote misericordes sicut & pater vester misericors est. Secundo eius liberalitatem. Luc. 12. Nolite timere pusillus grex: quia complacuit patri vestro vobis dare regnum. Idcirco nullus infidelis potest se excusare quod in deum non credat: quia toti mundo manifestata est notitia sua. Item nullus peccator potest desperare de deo: quia toti mundo manifestata est misericordia sua. Item omnes in se debent confidere in deo: quia nota est eius liberalitas & doctrina. Quilibet autem fidelis deberet hanc supplicationem porrigere deo omnipotenti prius subleuatis oculis voce & manibus: ut patuit. Deinde debemus clamare. Pater. Et bene dicitur pater ratione creationis: quia creauit nos. Deut. 32. Numquid non ipse est pater tuus qui possedit te & fecit & creauit te. glo. Fecit corpus creauit animam, possidet totum, ergo merito diligendus. Bern. Si diligis patrem carnalem a quo habes partem corporis: quanto plus diligere teneris eum a quo habes corpus & animam? Sed heu ut dicitur Deut. 32. Oblitus es domini creatoris tui. Secundo dicitur pater ratione miserationis. Psalm. 102. Quomodo miseretur pater filiorum, miseratus est dominus timoribus se: quoniam ipse cognouit signum nostrum. Fimentum, scilicet fragilitate & proni

ENARRATIO LXXVII.

335

pronitate ad peccandum. Figuratur Luc. 15. in filio prodigo, quomodo pater benignè eum recepit. Bern. O quanta est misericordia dei: quia non minus diligit peccatorem conuersum, quam qui nunquam peccati maculam contraxit. Tertio ratione procurationis. Nam procurat filii necessaria. Mart. 6. Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus aut quid bibemus, &c. scit enim pater venier quia omnibus his indigetis. Nam idem deus qui quadraginta annos Iudaeos pane caeli in deserto pavit: & vestimenta & calciamenta eorum verustate non sunt consumpta. Deut. 32. Nec erat in tribubus eorum infirmus: etiam hodie nobis prouidet de necessariis. Illis enim dedit panem caeli, nobis corpus suum: illis aqua de petra, nobis sanguinem de latere: istis terram promissionis, nobis regnum caelorum. 1. Pet. 5. Omne vestra sollicitudine prouidentes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. Quarto ratione hereditariae promissionis. Psalm. 36. Iusti hereditabunt terram, & inhabitabunt in seculum seculi super eam. Hoc petimus eum dicimus: Adueniat regnum tuum, &c. *O pater clarifica filium tuum, scilicet in praesenti in gratia, & in futuro in gloria.* Primo in praesenti clarifica. Et hoc nos petere debemus, sicut clarificet nos in tribus, scilicet corde, ore & opere. O quam necessaria est clarificatio in corde, quae obscuratum est per malas cogitationes. Ezech. 14. Viri isti posuerunt immunditias in cordibus suis. Michea 2. Vae vobis qui cogitatis inutile, & operamini malum in cubilibus vestris. Nam tales similes sunt sepulchris dealbatis quae intus sunt plena ossibus mortuorum & omni spurcitia. Matth. 23. Ergo opus est clarificatione in corde. Nam quis poneret cibum delicatum in vas foetidum & maculatum, quasi dicat nullus. Et sic nos si capere volumus cibum vitae debemus clamare illud Luc. 1. Illuminare his qui in tenebris sedent, scilicet cordis. Psalm. Illumina oculos meos, scilicet in timore eius, ne unquam obdormiam in morte, &c. Secundo in ore opus est clarificatione. Esai. 6. Vae mihi quia tacui: quia vir pollutus labii ego sum, &c. Ergo pete clarificationem. Psalm. 50. Domine labia mea aperiet: & os meum annuntiabit laudem tuam. Tertio in opere. Et circumloquitur opus in manibus, sicut habetur Gene. 37. Non occidamus eum, melius est, ut venundetur Ismaelitis, & manus nostrae non pollutantur, scilicet ad modum Iuri. Psalm. 80. Manus eius in cophino seruierunt, id est in seruilis opere, peccata enim seruilis opera sunt. Et cophinus est vas in quo lutum platearum posuerunt filii Israel. Ergo necessaria est clarificatio. Psalm. 17.

DOMINICA PALMARVM.

Illumina domine tenebras meas, sin operatione. Vt filius tuus clarificet te, scilicet in corde per dilectionem, cum psal. 17. Dilegam te domine, dicendo: Confitebor tibi in toto corde meo, &c. psal. 9. In ore per benedictionem. psal. 62. Benedicam te in vita mea. Item psal. 70. Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam, &c. Et in opere clarificemus deum per bona opera. Secundo pater clarifica filium tuum, scilicet in futuro per gloriam. Hæc est vera clarificatio. i. Corinth. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. De qua visione dicit Fulgentius: In speculo tria videmus, nos ipsos, speculum, & quicquid circumstat. Et sic in speculo diuinæ claritatis tria videmus, nos ipsos & deum in quantum possibile est nobis, & cetera omnia in vera & certa sciencia cognoscemus. Hanc clarificationem pete, dicens: Pater clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te scilicet in futura patria. De qua clarificatione dicit Aug. in lib. 22. de ciuitate dei: Ipse deus est finis desideriorum nostrorum qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. Nam ab aliquibus sicut damnatis Christus abscondit faciem suam. Deut. 32. Abscondam faciem meam ab eis, & considerabo nouissima eorum. Aliquibus ostendit splendorem faciei sue sicut sanctis viris in presenti vita. Vnde propheta non est ausus petere visionem faciei, sed splendorem, dicens: Illustra faciem tuam super seruum tuum. Psal. 30. Beatis vero aperte ostendit. i. Ioan. 3. Videbimus eum sicuti est. Item sine fastidio amabitur. Sed amor carnalis quandoq; habet fastidium. Ezech. 16. cap. Facta est quasi meretrix fastidiosa augens pretium. Aliquando vertitur in odium: vt patet 2. Reg. 13. Postquam Ammon oppressit Thamar sororem eius & cubauit cum ea, exosam eam habuit odio magno nimis: ita quod maius esset odium quod oderat eam, amore quo ante dilexerat. Aliquando amor ille vertitur in absinthium. Prouerb. 5. Nouissima illius amara quasi absinthium. Deus autem amatur cum suauitate & dilectione. Eccl. 24. Qui edunt me adhuc esurient: & qui bibunt me adhuc sitient. Item sine fatigatione laudabitur: nam laudantes eum non fatigantur: sed erit eis illa laus iucunda. Psal. 103. Iucundum sit eloquium meum: 70 vero delectabor in domino. Nam illud erit deo acceptum sacrificium. psal. 49. Nunquid manducabo carnes taurorum, &c. Immola deo sacrificium laudis: & reddes altissimo vota tua. Et sancti dei non cessant die ac nocte deum laudare. Esai. sexto. Clamabant alter ad alterum & dicebant: Sanctus,

ENARRATIO LXXVIII.

336

Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus exercituum, plena est omnis terra gloria eius. Nam habent magnū meritum ex illa laude. De quo Eccl. 14. Qui me elucidant habent vitam æternam.

DOMINICA PALMARVM.

ENARRATIO LXXVIII.

DE EVANGELIO.

Turba multa que conuenerat ad diem festum cum audissent quia Christus venit Hierusalem, acceperunt ramos palmarum

& processerunt ei obuiam. Ioan. 12.

Per palmam significatur victoria: palma enim olim victores coronabantur. Per palmam quoq; significatur perseverantia: palma enim diutissime perseverat, vt tadem fructu habeat. Ios 29. Sicut palma multiplicabo dies. Rami autem opera vel exempla sunt. Cum palmarum ergo rami, id est cum victorios & perseverantibus operibus & exemplis honorandus est Iesus. Per has enim palmas fides nostra confirmatur in mundo, mens nostra securatur in extremo, vita nostra approbatur in iudicio, gloria nostra augmentatur in celo. De primo Exod. 15. Venerunt autem in Helim filij Israel, vbi erat 12. fontes aquarum & 70. plamæ, & castra metati sunt iuxta aquas. Helim interpretatur robusti vel deficientes, & significat ecclesiam in qua sunt firmi & infirmi, perfecti & imperfecti. Duodecim fontes & 70. palmarum sunt 12. apostoli & 72. discipuli: licet enim duo discipuli superabundent secundum scripturam sicut ibi dicit glo. hoc tamen non facit vim diuinitati. Vel duodecim fontes sunt 12. articuli fidei, qui in symbolo continentur. Esai. 12. Haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris, &c. Quia vero fides sine operibus mortua est: ideo septuaginta palmarum iuxta fontes esse debet. Septuaginta sunt septies decem: septuaginta ergo palmarum sunt omnes victores & perseverantes in bonis operibus: vel omnia victoriosa & perseverantia opera sunt per 7. dona spiritus sancti & cetera septem vitia in decem mandatorum obseruantia. Hæc palmarum habet flores virtutum in mundo. Psal. 19. Iustus vt palma florebit, &c. Fructus vero præmiorum habent in celo. Cant. 7. Ascendam in palmam & apprehendam fructus eius. Fructus ex palma Christus dici potest. Aug. Expalmatur, qui est vera palma victoriarum. Spinis coronatur, qui spinas peccatorum venit cōstringere. De secundo Iudic. 1. Filij autem Cinei cognati Moysi ascenderunt de ciuitate palmarum cum filiis Iuda in desertum fortis eorum. Cineus Iustus interpretatur, & significat penitentem. Mat. 5. Beati qui lugent, &c. Iuda

DOMINICA PALMORVM,

glorificans interpretatur, & significat illū qui ait. 1. Reg. 2. Quicumque glorificauerit me, glorificabo eum: qui autē contemnit me erunt ignobiles. Verē ignobiles sunt quorum pater diabolus est. Filij Iuda angeli sunt, desertū fortis eorū est regnū colorum. Hoc est desertum in quo 99. oues, id est nouem ordines angelorum dimituntur: sicut dicitur Luc. 7. Filij Cinei, id est lugentes pro peccatis ascendūt in morte cum filis Iuda, id est cum angelis ipsos deducentes in sortē eorū, id est in ordines angelorū. Hierony. Legimus saepe angelos animas electorū vsq; ad cōelos cum hymnis atq; laudibus deduxisse. Fiduciā ergo ascendendi cum angelis in morte habebis quando cum palma victoriā & perseverantiē veneris. Vnde bene legitur 3. Reg. 6. q. Salomon in ostiis templi sculpsit Cherubin, id est similitudinē angelorū & palmas in quo significatur qd per ostium templi cōlestis per angelos & per palmam victoriā intrandum est. O felix victoria, per quam talis habetur in morte fiducia. Greg. Initium retributionis est in obitu securitas mentis. De tertio Deut. 25. Iudices quē iustū esse perspexerint illi iustitiā palmam dabunt: quem impiū cōdamnabunt impietatis. Iudices sunt illi, de quibus Matt. 19. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israel. Isti iudicabunt approbatione, sed summus iudex auctoritate. Dabit quidem iustis palmam iustitiā, id est pro iustitia honorem vel coronam victoriā, 2. Timoth. 4. Reposita est mihi corona iustitiē, quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Sed quia nemo coronabitur, nisi qui legitime certauerit: ideo si vis habere palmā in iudicio vince vitia in mūdo. Grego. Sine laboris certamine non est palma victoriā. De 4. Apoca. 7. Vidi turbam magnā, quam nemo dinumerare poterat ex omnibus gentibus & tribubus & populis & linguis, stantes ante thronū, & in cōspectu agni amicti stolis albis: & palmē in manibus eorū. Stole albe sunt mundissimi beatorū claritates. Palmē in manibus sunt beatorū retributiones: quas habēt ex perseverantiā in bonis & virtuosīs operibus, ppter hoc bene legitur. 3. Reg. 6. Omnes parietes tēpli texti auro, & fecit in eis Cherubin, & plamas & varias picturas. Hoc est templū cōleste in quo omnia auro immortalitatis vel charitatis reguntur. Cherubin sunt angeli, palmē victores sancti perseverantes iusti: varietē picturę sunt varia premiorū ornāmēta. Perseueret ergo nūc in bono qd inter angelos vult habere palmā in cōelo. Bernar. Prorsus absq; perseverantiā nec qd pugnat victoriā, nec palmā victor cōsequitur.

D E

DE EODEM, ENARRATIO LXXIX.

Ecce rex tuus venit tibi mansuetus sedens super pullum

asina, &c. Matth. 21.

Vtinā quilibet nostrū hodie mereatur esse asinus domini. Oportet autē qui vult esse asinus domini, vt vestimēta ei apostolicorū praeceptorū & exemplorū imponat: vt sic Christus in ipso sedeat donec in Hierusalē cōlestem veniat. Cōsiderandū autem qd dominus super tria animalia libenter sedet & libetē equitat, videlicet super asinum, super camelū, & super equum. Per asinū autem domini intelligere debemus quemlibet penitentem incipiatē. Per camelū quemlibet proficiētē. Per equū quemlibet perfectū & peruenientem intellige. In his dominus sedet per gratiā. De primo dicitur Zach. 9. Ecce rex tuus venit tibi ascendēs super asinam & super pullum filium asinae. Asinus Christi est qui onus penitentiaē portat: Ecclē. 33. Cibaria & virga & onus asinae, &c. Malus asinus est qui factum penitentiaē & dominū insidentem proicit: grauius enim peccator onus asinus mit. Psal. 37. Sicut onus graue grauatē sunt super me, & grauiorem sessorem, sdiabolū accipit. Sicut signatum est Numē. 22. in asina cui insidebat Balaā, quam angelus euaginato gladio astās nec ad dexterā, nec ad sinistrā ire permisit, donec asina murmurabat cōtra sessorē cur tertio eum percuteret. Balaā interpretatur deuorans populū, & significat diabolū. De quo 1. Petr. 5. Diabolus tanquā leo rugiens circuit quaerens quē deuoret, &c. Grego. Ore pestiferā persuasionis eos quos dē deuorat, quibus a cōfessione fidei reprobata vita discordat. Huius asina est peccatrix anima, angelus praeicatorē vel confessorē significat. Mal. 2. Labia sacerdotis custodiunt scientiā, & legem requirēt ex ore eius: quia angelus domini exercitū est: quia gladio extremi iudiciū terreni peccatorē ipsum in via iniquitatis procedere non permittit secundū voluntatē Balaam, id est diaboli. Diabolus ergo sentiens animā trepidare, & nolle in via iniquitatis procedere: plus eum stimulat, & tertio eum percutit, quando triplici aduersitate, primo in rebus, secundo in amicis, tertio in corpore eum affligit per malos vel per semetipsum: sicut Iob tripliciter percussit. Tandem asina cū sessorem diabolū murmurat in confessione & in oratione. Et sic peccator incipit proficere in bonis operibus, qui tunc bene significatur per camelū. De his duobus, incipientibus & proficientibus dicitur Esa. 21. Vidit currum duorum equitum ascaforem asini & cameli,

DOMINICA PALMARVM,

id est incipientes & proficientes, qui maxime trahunt currum ecclesie: pauci enim sunt perfecti. Camelus est animal aprum ad laborandum, & animal mercatorum est, & merces portare solet. Ita proficientes multum laborant, & merces meritorum usque in caelestem Hierusalem portant. Vnde 3. Reg. 10. dicitur quod regina Saba, i. ecclesia ingressa Hierusalem cum comitatu saluandorum & diuitiis meritorum & camelis, i. proficientibus portantibus aromata bonorum operum, & aurum charitatis infinitum, & gemmas pretiosas virtutum: venit ad regem Salomonem, i. ad Christum. Beata est anima quae sic ad Christum venit. Certè bene veneris si aliquid attuleris. August. Apud deum plus habet loci, qui plus attulerit non argenti sed fidei. Cave autem tibi de latronibus, qui talibus mercibus se spoliat. Grego. Depraedari desiderat, qui thesaurum publice in via portat. E contra cameli sunt avari onerati iniustis temporalium diuitiis, quas nisi deponat caelestem Hierusalem intrare non possunt. Matt. 19. Facilius est camelum per foramen acus transire: quam diuitem intrare in regnum caelorum. Quod bene dicitur Hierusalem. Porta enim est arcta per quam cameli intrare non possunt nisi depositis oneribus. Abiice ergo onera, vt caelestem intres Hierusalem. De tertio Apoc. 19. Ecce equus albus, & qui sedebat super eum vocabatur fidelis & verax, & c. Perfectus quisquis equus Christi est propter audaciam in bellis contra diabolum, mundum & carnem. Zach. 10. Posuit eos quasi equum gloriae suae in bello. Et propter fortitudinem in sustinendo. Iob 39. Nunquid praebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius hinnitusum. Item propter velocem cursum qui desiderii & effectibus festinant ad patriam. Vnde de equis variis dicitur Zach. 6. Qui autem erant robustissimi querebant ire & discurrere per omnem terram. 1. Corinth. 9. Sic currite vt comprehendatis. Vnde velociter curremus si de patria ad quam currendum est cogitaremus. Augustin. Cur non properamus & currimus vt patriam nostram videre & parentes salutare possimus, magnus enim nos illic charorum numerus expectat. E contra. Equi diaboli sunt qui praecipites ad peccatum currunt ad infernum. Proverbior. 1. Pedes eorum ad malum currunt & festinant vt effundant sanguinem. Et certe tales equi cum sessore suo diabolo cum ipse nunc de vitio ad vitium cursitante in profundum poenarum merguntur. Exod. 15. Equum & ascensorem proiecit in mare.

DE

DE EODEM, ENARRATIO LXXX.

Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via. Matth. 21.
Diuersitas opinionum fuit antiquitus cui debebatur honor & reuerentia exhiberi. Aliqui enim dixerunt quod nobilitati generis. vt quato aliquis esset maioris & nobilioris generis, tanto ei plus honoris deberetur. Alij dixerunt quod honor deberetur diuitiis: vt homo quato esset ditior & opulenter, tanto plus sibi deberetur honoris. Alij dixerunt quod sapientia: vt quato aliquis esset sapientior, tanto magis erat dignus honore. Alij dixerunt quod virtuti: vt quato aliquis esset virtuosior, tanto magis ceteri ipsum honorare deberent. Huius sententiae fuit Aristot. dicens Ethic. 4. quod honor est exhibitio reuerentiae in testimonium virtutis. Inter istas autem opiniones vltima fuit verior. Cuius ratio est: quia honor non est alicuius nisi in quantum bonus est, Et ideo dignum est quod primo honorandus est ipse deus qui est essentialiter summum bonum. Et quia homo per virtutem efficitur bonus: idcirco etiam tali debetur honor. Quia vero cum altitudine generis & diuitiarum & potentiae magnitudine necnon claritate sapientiae possunt aliqui carere virtutibus, & per consequens bonitate: idcirco propter ista honor principaliter eis non debetur. Sed cum omnia simul reperiantur in aliquo potente: quod, scilicet esset nobilis genitus, diuitiis opulentus, potentia magnus, sapientia clarus, virtute praeditus: talis merito esset honorandus, praecipue cum esset tanta benignitatis & misericordiae, quod tribulatis & in afflictione positus misericorditer subueniret. Cum igitur haec omnia excellenter reperiantur in Christo, nam ipse est nobilior natus: quia filius dei patris. Matt. 27. Verè filius dei erat iste. scilicet Christus. Est etiam diuitiis opulentus. ad Ro. 10. Nam idem dominus omnium diues in omnes qui inuocant illum. Est potentia magnus. Luc. 24. Qui fuit vir potes in opere, id est virtute, sermone coram omni populo. Sapientia clarus. Coloss. 2. In quo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae absconditi. Est etiam virtute praeditus. Vnde de ipso dicitur Ecclesia. 24. In me omnis gratia viae & veritatis, in me omnis spes vitae & virtutis. Cum ergo ipse propter suam misericordiam generi humano captiuato peccatorum vinculis subueniret ipsum absoluedo: idcirco ab omnibus cum reuerentia est honorandus. De quo honore Christo facto fit mentio in euangelio cum dicitur: *Plurima autem turba, & c. in summa euangelij tria inuauit euangelista. Primo ponit captiuitatem*

DOMINICA PALMARVM.

affigentem, ibi: *cum appropinquasset Iesus*. Secundo subdit pietatem liberantem, ibi: *seluite, &c.* Tertio ponit societatem honorantem, ibi: *Plurima autem turba, &c.* De primo dicit: *im appropinquasset Iesus, &c.* Post illam huius euangelij quare Enarratione de tempore, scilicet Dominica prima in aduentu. Pro doctrina sciendum, multiplex honor legitur hodie Christo esse impetus. Primo honorabant eum discipuli asinam adducentes. Secundo turbae obuiam procedentes. Tertio ramos palmarum portantes. Quarto vestimenta prosternentes. Quinto pueri clamantes & laudantes. Spiritualiter, sic hodie discipuli, id est sacerdotes honorare debent Christum. Nam ipsi sunt discipuli misi a monte Oliueti, id est ex misericordia dei, in castellum, id est in mundum ad soluendum asinam, cum pullo, id est peccatores qui propter peccata facti sunt bestiales. Vnde Psal. 48. Homo cum in honore esset non intellexit: comparatus est iumentis in insipientibus & similis factus est illis, scilicet asinis. Et Bernar. Puto si animalia possent loqui dicerent: Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est. Hic asinus ligatur vinculis peccatorum. De quo Chrysost. Antequam peccamus liberi sumus: sed postquam peccato mortali nos obligauerimus, ligati sumus iugo diaboli. Prouerbio. 5. Funibus peccatorum quisque constringitur. Ista ligatio fuit prophetata. Ezech. 3. Ecce data sunt super te uentus, & ligabunt te in eis. Sed heu peccatores etiam rudiores sunt quam asina. Nam legitur Num. 22. quod asina Balaam timore diuinæ faueritatis videns euaginatam gladium angeli locuta est. Sed heu multi sunt peccatores scientes faueritatem diuinæ iustitiæ quasi gladium ex utraque parte scindentem non loquentes in confessione seu oratione. O si illum asinum mutum hodie posses adducere, ut scilicet sic loqueretur in confessione & oratione. Sed Iesus non sedet in asino ligato. Vis ergo esse asinus Christi, soluaris primo à vinculis peccatorum. Isa. 52. Solue vincula colli tui captiua filia Sion. Secundo honorabant eum turbae obuiam procedentes. Ioan. 12. Turba multa quæ conuenerat ad diem festum, cum audisset quia uenit Iesus Hierosolytam acciperunt ramos palmarum, & processerunt obuiam ei. Et sic nos. Amos 4. Preparare in occursum domini dei tui, scilicet cū pura conscientia euellendo sordes peccatorum. Grego. Tere ar sordes prauis operis qui preparat deo domum mentis. Sed heu quidam occurrunt deo & recipiunt eum sed non seruant: sicut Iudæi hodie ei occurrunt & eum receperunt, sed non tenuerunt. Nam

ENARRATIO LXXX.

339

Nam de sero circumspectis omnibus à nullo erat in hospitio receptus, sed iuit in Bethaniam. Et sic hodie multi sunt tales. Et illi occurrunt Christo in iudicio, sed non recipient regnum ab eo, quibus dicit illud Matth. 25. Nescio vos. Quidam uero occurrerunt ei & non receperunt, sed crucifixerunt eum, ut Iudæi in die Parasceues. Et sic peccatores in mortali adhuc existentes. Hebr. 6. cap. Rursus crucifigentes filium dei. Quidam occurrerunt & receperunt eum & compulerunt eum manere ut Samaritani. Ioan. 4. cap. Rogauerunt eum ut ibi maneret: & mansit ibi duos dies. Et sic boni occurrunt hodie Christo per contritionem, & recipiunt eum per deuotionem: & compellunt eum manere per orationem & bonorum operum continuationem ut duo discipuli euntes in Emaus. Luc. vlt. Mane nobiscum domine, &c. Et intrauit cum illis. Tertio honorabant eum turbae ramos palmarum de arboribus cadentes. Ramus enim bonum opus significat. Quot enim bona opera propter deum facis, tot eum ramis honoras. Arbor palmæ significat victoriam, id est iustorum vitam. Psal. 91. Iustus ut palma florebit. Et ab illa arbore debemus ramos virtutum capere. Canti 7. Ascendam in palmam & apprehendam fructus eius. Respice Abraham & frange ab eo ramum fidei. A Iob ramum patientiæ. A Dauid ramum misericordiæ. Ab apostolis ramum charitatis. A martyribus ramum constantiæ. A confessoribus austeritatem uitæ. A uirginibus ramum castitatis & pudicitiam. Si hos ramos habueris Christo occurrere poteris: & à Noë, id est Christo in arcam misericordiæ suscipieris. Quod figuratum est in columba ad Noë ueniente cum ramo uirente Gene. 8. Spiritualiter, sic & ramus boni operis debet uirere in charitate. Vnde isti honorant deum cum ramis aridis qui bona opera faciunt uiuendo in peccatis. Grego. Nec habet aliquid uiriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Et hos ramos non debes portare in ore sicut bruta, scilicet tantummodo loquendo: sed in manibus, id est in operibus. Apocalip. 7. Amisti stolis albis & palmæ in manibus eorum. Et sic turba hodie honorauit Christum, sed iste honor uersus est in Parasceue in contumeliam, Nam applicuerunt eum ad crucem, cuius pars vna erat de palma. Sic multi in hac quadragesima honorabant Christum cum ramis palmarum; id est operibus bonis: & post pascha festum inhonorat eum cum uitiis & cum concupiscentiis prauis: ut de eis posset dici illud Deute. 32. Deum qui te genuit dereliquisti: & oblitus

DOMINICA PALMARVM,

es domini creatoris tui. Quarto honorabant eum vestimenta prosterentes. Et sic nos debemus prosternere vestimenta, id est corpora nostra. Quid enim sunt corpora nisi quedam animarum vestimenta? Iob 13. Quasi putredo consumendus sum: & quasi vestimentum quod comeditur à tinea. Hoc vestimentum in via prosternit qui corpus suum pro Christo exponit. Quod si pensa remus quomodo deus vestimentum corporis sui pro nobis exposuisset, & sanguinem suum fudisset: tunc facilius esset nobis pro ipso vestimentum nostri corporis passionibus exponere: nec illud afflictionibus scindere formidaremus, sicut figuratum est Gene. 37. in Iacob, qui videns tunicam Ioseph sanguinolentam scidit vestimenta sua. Parum autem est si pro illo scindas tunicam vilissimam, qui pro te scidit tunicam pretiosissimam. Quid enim aliud est corpus tuum ad corpus illius: quam vestimentum vile respectu pretiosissimi. Bernar. Nonne si confiterentur omnes dies vitæ filiorum Adam in me, & omnes dies seculi & labores omnium hominum qui fuerunt, scilicet & qui sunt & qui erunt: nihil essent ad comparationem corporis illius quod spectabile & stupendum est virtutibus etiam supernis. Scindes ergo saccum pro purpura Christi: scindes saccum tristitiæ ut recipias stolam iustitiæ. Psalm. 29. Concidisti saccum meum & circumdedisti me lætitiæ. Sed iste honor versus est in contumeliam feria sexta proxima. cum diuiserunt vestimenta sua denudantes eum: & sic aliqui nunc prosternunt vestimenta corporis. Post hoc festum, scilicet Paschæ in crapulositate viuunt & ebrietate denudantes Christum. Quinto honorabant Christum pueri clamantes: Osanna, id est saluos nos fac in excelsis, quasi dicerent: Salutem in terris non inuenimus: idcirco confer nobis de excelsis: sic nos clamare debemus deum honorando. Psalm. 49. Sacrificium laudis honorificabit me. Sed iste honor feria sexta versus est in contumeliam cum clamabant: Crucifige, crucifige, Heu sic nunc aliqui honorant deum orando, sed post Paschæ inhonorant eum verbis mendosis & opprobriosis, sed tu non sic. Thob. 4. Omni tempore benedic deum. & pere ab eo ut vias tuas dirigat: & omnia consilia tua in ipso permaneant. Ratio Genes. 27. Qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur. Et illi accipiet benedictionem in iudicio cum dicitur eis: Venite benedicti Matth. 25. Item sciendum hæc Iaus & processio facta est à pauperibus: & non à diuitibus & potentibus & à sapientibus. Nam de omnibus diuitibus tantum vnum habuit, scilicet

Zac

ENARRATIO LXXX.

340

Zacharum. De quo habetur Luc. 19. Et de potentibus vnum solam, scilicet Centurionem. De quo Matt. 8. Et de sapientibus vnum solam, scilicet Nicodemum. De quo Ioan. 3. Ideo 1. Cor. 1. Videte enim vocationem vestram, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes & nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit deus ut confundat sapientes. Et ideo hodie huic processioni quæ erat plena gaudio adiungitur passio quæ erat ignominiosa. Nam licet turba & pueri Christum laudabant, & honorabant: tamen scribæ & pharisæi iam in cordibus eorum crucifigebant, & his laudibus contradicebant. Luc. 19. Magister increpa discipulos tuos. Quibus respondit: Amen dico vobis, quia si isti tacebunt lapides clamabunt. Ideo Bernard. Quid sibi vult ista mirabilis coniunctio, aut quid cogitauerunt patres nostri passionem addentes processioni: nil aliud nisi quod post illum honorabilem cõcursum hodie domino exhibitum in ingressu Hierusalem in breui esse subsecutam passionis ignominiam. Ideo nota quod in hac processione possumus in quatuor instrui & doceri. Primo quod gloria huius mundi est instabilis, & quod in ea fiducia non sit habenda. Vnde Bernard. Optime passio est coniuncta processioni: ut discamus in nulla lætitiæ huius seculi habere fiduciam. 1. Timor. vlt. Præcipere diuitibus huius seculi non sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarum: sed in deo viuo qui præstat nobis omnia abunde ad fruendum. Prouer. 14. Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Et ideo Christus stetit in tali honore. Luc. 19. Secundo ut doceamur quod prosperitatem quando eam habemus aduersitatis memoria temperemus. Ecclesiast. 11. In die bonorum ne immemor sis malorum. Ideo prosperitas stultorum perdet eos. Prouer. 1. Nam gaudium prosperitatis est quasi forte vinum, & ipsi nesciunt illud temperare, oculos scilicet cordis habendo circa aduersa quæ possunt incidere. Eccl. 7. Cor sapientum vbi tristitia est, & cor stultorum vbi lætitiæ. Hoc temperamentum docuit nos Christus hodie, cum Hierosolymitanis prædixit euerisionem vrbis futuram. Hoc etiam temperamentum docuit nos in hoc quod honorem illum suscepit in tanta humilitate, scilicet sedendo super asinam. Vnde Bernar. Sicut deus in passione patientiam habuit: sic in processione humilitatem habendam curauit. In illa enim tanquam ovis ad occisionem ductus, & quasi agnus coram tondente se obmutescit, & non aperuit os suum. In processione enim parabant se populi ut exiret

DOMINICA PALMARVM,

obuiam ei: nec eum latebat quòd nouerat quid esset in homine, propter quod & ipse paratus est non in curribus, nec in equis, nec in frænis argenteis auro tectis: sed humilis a selli tergo sedens suppositis apostolorum vestibibus, quas ego de pretiosioribus vestibibus regionis fuisse non credo. Item Bernard. De hoc temperamento talis imitetur cogitatio, quòd natura imitetur & actorem naturæ. Nonne ille in persona hominis vili limo vitæ spiraculum colligauit: nonne autor naturæ in persona sua limum verbúmque contemperauit? Salomonem ideo sapientia deseruit: quia iucunditatem suam amaritudine disciplinæ contemperare noluit. Tertio ostendit nobis in coniunctione processions & passionis, quòd tali fatuitate laborant qui gloriam & gaudiû mundi sectantur, quasi laboraret qui cû processione & gaudio ad patibulû suum vel aliud genus mortis ire vellet. Legitur Ioan. 6. quòd deus fugit quando voluerunt eum facere regem: tunc autem honorem illû non fugit quando ibat ad mortem suam: ad significandû quod iam diximus, quòd qui gloriâ querunt, gloriari volunt in via qua ad mortem suâ vadunt. Augu. Nihil aliud est tempus præsentis vitæ quàm cursus ad mortem, in quo nemo vel paululû vel tardus ire permittitur, sed omnes pari motu vrgemur: ergo gloria in vita ista est via ad mortem. Greg. Qui præsentis suauitate capitur, quasi ad interitû ducitur per amœna præta. Hic ostendenda sunt illa tria hominibus que mortuo fiunt, in quibus mundi sapientia retunditur, & ostenditur esse fatuitates. Mortuus cû solo sudario sepelitur, quod ostendit auaritiã esse fatuitatem, Secundo sub terra ponitur & ab fatuitas que super omnes vult esse. Tertio à vermibus comeditur, in quo fatuitas voluptatis ostenditur qua de carne tantam curam habuit. Sed dices, quare ad mortem vadens tantû honorem voluit suscipere? Responderetur primo in nobis exemplû, vt quiuuis existens in honore mûdano debeat recordari mortis. Nam tunc diues fit pauper, & regnans super alios conculcatur sub istis. Et ideo fatuû est corpus in deliciis nutrire, quod postmodum vermes in cibû debent habere. Ideo Eccl. 10. Cû morietur homo hæreditabit serpentes, bestias & vermes. Secundo ideo secundum Chryl. voluit sustinere hunc honorem, vt ostenderet se esse illum de quo propheta Zacharias dixit: Ecce rex tuus, &c. Tertio vt ostenderet nos per eius passionem peruenire ad æternam gloriam. Vnde Bern. Tribulatio præsentis vitæ est

via

ENARRATIO LXXXI.

via gloriæ, via ciuitatis, via habitaculi, via regni. Ideo clamauit latro, Luca 23. Memento mei domine dum veneris in regnum tuum. Et ideo duæ processiones fiunt hodie, vna cum honore facta, alia cum contumelia representatur. Hodie positus super asinam, feria sexta super crucem. Hodie vestimenta sua strauerunt, feria sexta eum denudauerunt. Hodie ramos & flores obtulerunt: feria sexta spinas capiti infixerunt. Hodie regem appellauerunt: feria sexta eum regem negauerunt. Hodie clamauerunt eum saluatorem, dicentes: *Osanna*: feria sexta dixerunt, seipsum non potest saluum facere. Hodie eum benedixerunt, dicentes: *Benedictus qui venit*: feria sexta eum maledixerunt, dicentes: Si non esset hic malefactor, &c. Ideo hodie admiscetur passio processions gaudio.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXI.

DE EPISTOLA.

Hoc sentite in vobis quod est in Christo Iesu &c. ad Thil. 2.

Videmus quòd veri amici solent sibi iniucem in tribulationibus compati, iuxta illud philosophi in Ethicis: Amicus debet se habere ad amicum: sicut genu ad tibiam. Spiritualliter, sic nos habemus amicum verum scilicet Christum. Ioan. 15. Vos amicos dixi: quia omnia quæ audiui à patre meo nora feci vobis. Idcirco debemus compati sibi in tribulationibus suis, de quo 1. Pet. 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum vt sequamini vestigia eius. Figuratur. 1. Reg. 20. Ionathas firmavit amicitiam cum David, & diligebat eum vt animâ suâ. Spiritualliter. Ionathas interpretatur filius colubæ, & significat Christum qui conluminatus est nobis in amicitia firma, ex eo quòd dedit animâ suâ pro nobis: idcirco eo modò debemus diligere eum vt animâ nostrâ: hoc est vt vitâ exponamus pro ipso sicut ipse pro nobis. De quo Eccl. 29. Gratiâ fideiussoris tui ne obliuiscaris. i. Christi ad quæ hortamur in epistola, *Hoc sentite in vobis*. In summa epistola tria innuuntur. Primo inducit nos ad Christi compassionem, ibi: *Hoc sentite, &c.* Secundo describit eius humilitatem, ibi: *Cum in forma dei, &c. sed exinanuit semetipsum formam serm accipiens*. Tertio subdit eius altitudinem, ibi: *Propter quod exaltauit*. De primo dicit: *Hoc sentite in vobis quod est in Christo Iesu*. supple fuit, sentite inquam nõ loquimini tantum sicut qui dicunt & nõ faciunt, vel prætendunt exterius tantum vt hypocrita. Pro quo sciendum quòd tripliciter debemus sentire illud quod fuit in Christo. Primo per compassionem, se-

Quadrag. Thes.

HH

DOMINICA PALMARVM,

eundo per affectus participationem, tertio per imitationem. Secundum primum modum sciendum quod ostendit ecclesia in verbo proposito quomodo passione domini audire debeamus: opprobria enim ei dicta debent nobis cadere super cor: iuxta illud Psal. 68. Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. Clavi enim & lancea qua corpus eius pertanserunt, pertransire debent corda nostra: sicut & matri eius accidit, sicut Simeon praxidixit ei Luc. 2. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Et notandum quod passio interior est quasi crux, cuius brachium superius est dolor de memoria crucifixi. Inferius brachium de recordatione propriorum peccatorum. Sinistrum brachium est dolor de penali miseria peccatorum proximorum. Dextrum brachium est dolor de perditione animarum. Augustinus in te viscera Christianae compassionis qui plangis corpus a quo recessit anima: & non plangis animam a qua recessit deus. Ecclesiasti. 22. Luctus mortui septem dies: fatui autem & impij omnes dies vite illorum. Specialiter compassio crucifixi magna debet esse in verbis. Cantic. 1. Fasciculus mirrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea comorabitur. Videmus enim membra infirmari cum caput infirmatur. Vnde: Cum caput aegrotat cetera membra dolent. 1. Corint. 12. Si quid patitur unum membrum, compatitur ei omnia membra. Sic nos compatiri debemus capiti nostro, scilicet Christo. Proverb. 17. Frater in angustiis comprobatur. Et notandum quod multa sunt propter quae debemus alicui compati, quae omnia circa Christum occurrunt. Primum est doloris magnitudo: haec causa verè fuit in Christum. Vnde Threno. 1. dicitur: O vps omnes qui transitis per viam, attendite & videte si est dolor sicut dolor meus. Secundum est amoris magnitudo: haec causa fuit in beata Virgine propter magnam eius amorem quem habebat ad filium suum. Gladius enim doloris & compassionis pertransibat animam eius. Et de David dicitur 2. Reg. 18. quod dicebat: Fili mi Absalõ quis mihi tribuat vt ego moriar pro te, id est vita tua. Videbatur enim reputare mortem filij sui grauiorẽ sua propria morte. De tali bono patre dicitur Isa. 30. Et Hier. 31. qui pro animabus filiorum alligabat vulnera sua, & super omnẽ vocẽ turbabatur viscera eius. Propter hanc causam filij qui tenerè amant matres suas, molestius ferunt cum eas videt percuti quàm si ipsi percuterentur. Sed quis dubitaret matrẽ Christi magis amandam esse à nobis quàm carnales matres, quae mater tanta & tot passa est

pro

ENARRATIO LXXXI.

342

pro filio suo quanta Christus pro nobis. Nonne matrem suam reliquit pro nobis & synagogam matrem suam, & insuper animam suam morti exposuit pro nobis? Hier. 12. Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam: dedi dilectam animam meam in manus inimicorum meorum. Tertium est innocentia: multum enim solemus compati ei qui innocenter patitur. Quae causa fuit verè in Christo: quia ipse peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. 1. Petr. 2. Propter hoc etiam qui Iaratur in passionibus aliorum sanctorum, in die passionis Christi contristatur. Quartum est quando pro culpa nostra patitur aliquis. Tunc enim homo qui habet nobilem animam, dolorem ipsius suum reputat per compassionem, sicut etiam patet in David, 2. Reg. ultimo, qui cum vidisset angelum populum occidentem, quia ipse eum fecerat numerare, dixit ad dominum: Ego sum qui peccavi, & ego inique egi, isti qui oues sunt quid fecerunt? vertatur obsecro ira tua contra me & contra domum patris mei. Haec causa bene fuit in Christo: iuxta illud Isa. 53. Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras: & attritus est propter scelera nostra. Nostra est passio Christi non solum per occasionem, sed etiam quantum ad humilitatem. Et ideo debet esse nostra quantum ad hoc. Quintum est patientis nobilitas, quae causa bene fuit in Christo qui nobilissimus fuit tanquam altissimi filius: igitur valde alienum erat tale opus ab eo, iuxta illud Isa. 28. Alienum est opus eius vt operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. Sextum est patientis benignitas, haec maxima causa fuit in eo. ad Tit. 2. Apparuit benignitas & humanitas saluatoris nostri dei, non ex operibus iustitiae quae fecimus nos, sed, &c. Cum autem ipse homo benignus & mitis omnibus est, quae causa est eum gladio perforari? Item quae conuenientia stipitis rigidi & duri ad hominem benignum & dulcem? Ideo ecclesia in illo dulci planctu quem in dominica de passione incipit cantare, spiritaliter plangit hoc quod clavis & lancea mite corpus perforatur, & plangit quod arbor crucis ramos suos flectens & naturalis rigor lentescat ille quem dedit natiuitas, & superni membra regis miti tendant stipite. Septimum est pietas ipsius patientis. Magis enim compatitur ei aliquis quem nouit esse piepium & compatiens: quàm ei quem nouit esse sine pietate. Ipse enim deus non miseretur hominibus duris sine misericordia existens. Ideo scriptum est quod iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecerit misericordiam. Iaco. 2. Et propterea tales non

HH 2

DOMINICA PALMARVM,

de facili saluatur. Bernar. Nemo duri cordis salutē vnquā adeptus est, nisi quādo forte miserās deus abstulerit ab eo cor lapideū & dederit ei cor carneum. Et notificat cor durum, dicens, quid est cor durum. Ipsum est quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, nec minis cedit, duratur ad flagella, ad beneficia ingrātū, ad consilium inuidum, ad iudicia saeuum, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula, inhumanū ad humana, temerarium ad diuina, praeteritorū obliuiscēs, praesentia negligēs, futura non prauidens. Vel vt breuiter cūcta cōplectar: ipsum est quod nec deū timet, nec hominē veretur. Hæc causa benē fuit in Christo. Ex compassione enim passus est omnia quæ in mūdo isto passus est. Vt detur aliquibus magistris quod fuit maior in eo dolor cōpassionis quā dolor passionis, quod ex duobus existimant. Ex magnitudine charitatis eius & cognitione periculorum quæ videbat euentura in mundo isto, Compassionem suā expressit lachrymis. Luc. 19. scilicet quando fleuit super ciuitatem Hierusalem. Et Ioan. 11. vbi fleuit Lazarum suscitaturus. Et Ioan. 18. vbi compatiens discipulis adhuc infirmis ait his qui venerant vt eum apprehenderent: Si queritis me, finite hos abire. Octauum est exemplum aliorum compatiendum alicui. Hæc enim soleat hominē excitare ad similiter compatiendū. Quæ causa bene inuenitur circa Christum cui etiam creaturæ insensibiles cōpassa fuerūt, vnde Sol radios suos abscondit quasi traductus tenebras faciēs. Petræ scissæ sunt quasi ei cōpatientes & cōpassioni beatæ virginis vnigenitum suum in cruce cōsiderantis. Ad cōpassionē etiā nos excitare debet quod ab indignis pane immolabatur & morti adiudicabatur, & a peccatoribus morti æternæ adiudicatus talia passus est, qui non habuit etiam aliquem consolatorem. Psal. 140. Singulariter sum ego donec participationē: hoc modo sentiūt ea quæ in Christo fuerūt illi qui ex passione Christi intelligūt quātum cauēdum sit peccatum. Bern. Vide homo quāta illa sint vulnera pro quibus oportuit vulnerari Christū. Sic medicina existimatio, & doloris & timoris exaggeratio est idem. Ex cōsideratione enim remedij periculi mei cōsidero qualitatem. Item qui intelligunt quātum sit timendum supplicium, quia si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet? Super quo dicit August. Sine flagello non exit qui huc sine peccato venit: quomodo flagellis digni nō sunt qui

ENARRATIO LXXXI.

343

huc cum peccato venerunt? Item qui ad ignem amoris diuini in cruce nobis ostēsi ad deum amādum suum accēsi, sed nimis coagulata videntur corda illa quæ ad ignē istū non calefiunt. Eccle. 43. Sol in meridiano exurit terram: in cōspectu ardoris eius quis sustinere poterit? Quod de Sole iustitiæ in sermone passionis intelligi potest. Insensibilis enim videtur qui illum ignē sentire nō potest. Item passionem Christi tanquam per effectū sentiūt qui ad vnctionem diuinæ pietatis ibi nobis ostēsi mites & pijs efficiūt. Ibi enim petra diuisa fuit in patiendo, sed riuos olei fudit misericordiā suā ostendendo & misericordiam suā exhibendo. Nota pro omnibus mortuus est Christus pro demonibus subiciēdis. Hier. 41. Fortis impēgit in fortē, & c. pro vinctis educēdis. Zach. 9. Tu autem in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō est aqua. Et sic pro impijs iustificandis. Psal. 13. Redimet dominus animas seruatorum suorum, & c. Et ad Ro. 4. Traditus est propter delicta nostra. Et pro angelis reparādis. Eph. 1. Proposuit deus in dispensatione plenitudinis temporū instaurare omnia in Christo quæ in cælis & quæ in terra sunt in ipso. Nota Christus resurrexit à mortuis. 1. Corin. 15. Christus mortuus est pro peccatis nostris secundū scripturas, & c. Et quia resurrexit tertia die. Surrexit quidem veraciter cōtra dolosos. Luc. 24. Permanenter cōtra recidiuos. Roma. 6. Christus surrexit à mortuis, scilicet pro peccatis nostris: ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Integraliter cōtra creaturas. Psal. 56. Exurge gloria mea, & c. Celeriter cōtra morosos. Potentialiter cōtra tepidos vel accidiosos. Ioan. 10. Potestatem habeo ponendi animā meā & iterum sumendi eam. Figuraliter cōtra hæreticos. 1. Corin. 15. Si Christus resurrexit à mortuis: quomodo quidam dicūt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est, & c. Voluntariē contra coactos. Nūc exurgit dicit dominus, & c. Circa tertium modū verē sciendi notandum, quod in epistola hodierna monemur ad imitantū Christū in quatuor, scilicet in humilitate, de qua ibi: *Semetipsum exinanuit*, id est maximē humiliavit. Secūdo in charitate, ibi: *Formam serui accipiens*. Tertio in obediētia, de qua ibi: *humiliavit semetipsum factus obediens*, & c. Bernard. Nō credas aliquid bonum placere sine obedientia illi qui mori maluit quā non obedire. Idem: Memento fratres vt Christus non perderet obedientiam perdidit vitam. 1. Regum 15. Melior est obedientia quā victima. Grego. Obedientia est virtus sine qua infidelis

FERIA II. POST PALMARVM,

quis conuincitur etsi fidelis esse videatur. In hoc quòd dicitur humiliavit semetipsum innuitur quòd voluntariè obedièrie non coactus. Ioan. 10. Ego pono animam meam & iterum sumo eam, quod est contra quosdam qui non obediunt nisi coactis: sicut dæmones obediabant Christo cum eos eiecit de obsessis corporibus. Quarto in patientia, de qua ibi, vsque ad mortem, mortem autem crucis. Esaia 50. Posui faciem meam ut petram durissimam, duram, scilicet ad verba: duriorum ad verbera: durissimam ad vulnera, &c.

FERIA II. ENARRATIO LXXXII.

Ante sex dies pasche. Ioannis 12.

Consuetudo est pauperum, quòd saepe illuc conueniant ubi se benignè receptos & benignè tractatos memorant. Sic & Christus cum discipulis suis qui similiter pauperes, & inopes fuerunt, ad domum Marthæ, Mariæ, & Lazari saepe uenerunt, & maximè tempore maioris necessitatis, quando scilicet ad mortem properabat. Nam ibi misericorditer tractabantur, prout partim in historia præsentis euangelij clarius demonstratur. Vbi plura notari cõtingit. Primo eloquiũ impẽsum studiose, quod vnguenti probat effusio liberalis, ibi: *Ante sex dies pasche venit Iesus Bethaniã ubi fuerat Lazarus mortuus quem suscitauit Iesus.* Immediatè post suscitationem Lazari Iudæi diffinierunt occidere Christum, & ideo recesserat quousque appropinquaret pascha in quo immolabatur agnus paschalis. Sic Christus qui est verus agnus immolabatur pro nobis immediatè post immolationem agni paschalis figuralis, ut veritas figura succederet. Venit in Bethaniã, quæ est prope Hierusalem ad duomillaria ubi Lazarus fuerat mortuus quẽ suscitauit Iesus. Ille enim venit Iesus, ut ex memoria miraculi ibidem facti turbae populi moueretur ad eũ honorificè recipiendũ in Hierusalem ante suã passionẽ, sicut prædictum fuerat per Zachariã propheta. 9. Exulta satis filia Sion, ecce rex tuus venit tibi sanctus & saluator. Dicit autẽ: *Ante sex dies pasche, ut intelligas diem pasche non 14. diẽ mensis primi in qua ad vesperã immolabatur paschalis agnus, ut figuratur, Exod. 12. Sed potius dicitur pascha quintadecima dies quæ tota erat festiua. Et occurrit illo anno in feria 6 in qua passus est dominus: & ita sexta die ante diem pasche, sin sabbatho venit in Bethaniã, quod interpretatur domus obedientiæ. Quod benè cõgruit mysterio. Primo quidem quãtum ad causã passionis, secundũ illud Philipp. 2. Factus est obediens*

ENARRATIO LXXXII.

344

obediens vsque ad mortem. Secundo quantum ad fructum passionis, quem consequuntur solũ illi qui obediunt. secundum illud Hebr. 5. Factus est omnibus obtrẽperantibus sibi causa salutis æternæ. *Fecerunt autem cenam ibi, & Martha ministrabat. Lazarus autem erat vnus ex discumbentibus cum eo.* Hęc cœna dicitur facta fuisse in domo Simonis leprosi. Matt. 26. licet Origen. dicat eam factam in domo Marthæ, quia dicitur hic quòd ipsa ministrabat. Sed nihil hoc probat, quia Simon vicinus fuit Marthæ. Vel forte ipse Simon erat dispensator propter hoc ministrabat in domo eius. Nota quòd aliqui dicunt quòd iste Simon non fuit ille leprosus curatus, sed alter Simon qui fuit amicus Mariæ & Marthæ, ideo Martha ibi ministrabat in domibus amicorum suorum. Sed diceres quare voluit dominus ut comederet Lazarus cum eo? Respõdetur primo ut veritas resuscitationis ostenderetur, & ex hoc quòd post suscitationem cibum sumeret, non sua suscitatio phantastica esse probaretur. Secundo ut infidelitas Iudæorum confunderetur. hæc Aug. Et secundum eum Lazarus dum discumbit in conuiuio conuiuis interrogantibus eũ tristia loca pœnarũq; sedes alta nocte obscuras, indicauit diligenti narratione per ordinem, & ita inferi lōgis tẽporibus ignorati tandem inuenerũt proditorẽ. Et notandũ quod hæc cœna fuit facta in Bethaniã quod cõuenit mysterio: quia dominus in domo obedientiæ spiritualiter reficitur delectatus in obedientia nostra, secundũ illud Apoc. 3. Si quis audierit vocẽ meã & aperuerit mihi ianuã, introibo ad illũ & cenabo cum eo. Per Marthã significatur prælatus qui ad ministrandũ in ecclesiis instituitur, secundũ illud 1. Cor. 4. Sic nos existimet hominẽ ministrum Christi. Per Lazarũ resuscitatũ significant subditi ministri p̄latorũ à peccatis ad statũ iustitiæ reducti, qui cũ aliis iustis spiritualiter cũ domino merentur epulari. ps. 67. Iusti epuletur & exultent in conspectu dei. Per Mariã vero significantur contẽplatiui, circa cuius ministeriũ tãgitur vnguenti effusio, sicut subditur: *Maria ergo accepit librã vnguenti nardi pistici pretiosi, & unxit pedes Iesu, & extersit capillis suis pedes eius, & demum impleta est ex odore vnguenti.* Nota bis fecit hoc. Primo ex contritione, secundo ex deuotione, ibi tantum pedes, hic pedes & caput. Quantitas vnguenti fuit libra. In quo docemur multum dare si multum fuerit. Tho. 4. Si multum tibi fuerit abundanter tribue. Et non est verisimile quòd esset aliquod grossæ materiæ, sicut sunt vnguenta communiter dicta: quia indecens esset tale

FERIA II. POST PALMARVM,

apponere super caput hominis sedentis ad mensam. Et ergo sciendum quod hoc unguentum vocatur liquor pretiosus de re aromatica expressus, sicut aqua rosacea exprimitur ex rosis. Aliiter dicitur quod fuit lachryma fluens naturaliter de arbore aromatica. Ideo hic dicitur nardi. Et est nomen herba nigra: aromatica habens spicas. sed additur pistici, quod secundum Augustinum est nomen loci ubi crescit talis herba unde talis liquor exprimitur. Sed melius dicitur pistici, id est fidelis. Pistici enim Græce fides est Latine: quia ille liquor fuit fidelis, verus & purus non habes aliquid aliud admixtum, nec sophisticatus. Item additur pretiosus: quia valebat trecentos denarios. Et ille liquor erat refrigerativus & confortativus membrorum & consolidarius & valde odoriferus. Et cum pedes Iesu prius lachrymis lauit & capillis extersit, tunc post hoc illo unguento unxit prostrata quasi ad terram iuxta illud psalmi 131. Adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius. Et non solum pedes, sed & caput Iesu unxit: ut dicitur Mat. 26. Docemur autem in hoc facto quod ea que pretiosissima sunt apud nos: debemus deo offerre, secundum psalmi 65. Holocausta medullata offeram tibi cum insensu arietum: offeram tibi boues cum hircis. Et Malac. 1. Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum: & votum faciens offert deo debile. Per librā significatur opus iustitiæ: nam ad iustitiam pertinet singula librare & ponderare. Ezech. 45. Iuxta mensuram chori erit equa libratio eorum. Opus autem iustitiæ debet quatuor virtutibus esse adiunctum si debet esse perfectum. Primo quidem pietate, unde dicit unguenti: quod quia in quantum lene est misericordiam significat. Iaco. 2. Iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecerit misericordiam. Secundo dicit nardi, quod significat humilitatem. Eccl. 3. Quanto maior es humilia te in omnibus. Tertio fidem in eo quod dicit pistici, id est fidelis sine falsitate. Abacuc 2. Iustus ex fide vivit. Quarto charitatem, unde dicit pretiosus. Sola enim charitas pretium præstat vite æternæ. 1. Corint. 13. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero nihil mihi prodest. Opere autem iustitiæ ungantur pedes Iesu & caput. Vbi per pedes intelligimus mysterium humanitatis, per caput verò diuinitatem, secundum illud 1. Corint. 17. Caput Christi deus. Ille intelligitur caput Christi & pedes ungere qui diuinitatem & humanitatem eius veneratur. Vel per caput intelligitur persona Christi: per pedes fideles eius. De quibus Mat. 25. Quod uni fecistis

de

ENARRATIO LXXXII,

345

de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Unde caput Christi ungit qui Christum veneratur. Pedes verò qui fidelibus obsequitur. Quia vero capilli ex superfluitatibus generantur, pedes domini capillis terguntur: quando aliquis ex ipsis que superfluum defectui subuenit proximorum. Luc. 11. Verumtamen quod superest date elemosynam, unde & omnia munda sunt vobis. Aug. Si habes superflua da pauperibus: & domini pedes teristi. Mystice, pedes Christi sunt pauperes, qui sunt infirmi per deiectionem, cruci affixi per afflictionem. Quos primo debes lauare per compassionem. Iob 30. Flebam quodam super eo qui afflicus erat: & omnia mea compatiebantur pauperi. Secundo capillis tergere per temporalium communicationem. Tob. 4. Si multum fuerit tibi, multum tribue, & c. Luc. 11. Date elemosynam, & c. Iob 31. Si comedi buccellam meam solus, & non comedit puillus ex ea. Tertio osculari per familiarem locutionem. Eccl. 4. Congregationi pauperum affabilem te facito. Quarto ungere per misericordiam hilaritatem. Eccl. 35. In omni dato hilarem fac vultum tuum. Deinde caput Iesu debes ungere, in omnibus gloriam dei querere. Apostol. 1. Corint. 10. Omnia in gloriam dei facite. Et sic domus conscientie repletur odore famæ. Nam odor bonus bona fama est, & sic beatus Martinus & dominus apostolicus secundum Guilielmum in rationali cibant pauperes, lauat eorum pedes: quia sunt pedes capitis Christi in caelo regnantis. Sed Iudas ex bono odore inficitur & moritur, de quo alij viuunt: ut serpentes de odore vineæ. Unde per hoc quod dicitur, & domus impleta est ex odore, significatur quod propter opera iustitiæ bona fama tota replet ecclesiam. 2. Corint. 2. Odorem suæ notitiæ manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus. Dicit ergo vnus ex discipulis eius Iudas Scariothis: qui erat cum traditurus: Quare hoc unguentum non venit trecentis denariis, & datum est egenis? Traditor ille describitur hic ex dignitate. Primo in eo quod dicitur vnus de discipulis, & in illo ostenditur, quod nullus in quocumque excellenti statu constitutus debet de se presumere. Quia ut dicitur Iob 4. In angelis suis reperit prauitatem. Secundo ex nomine cum ait Iudas, qui interpretatur confitens: per quod significatur quod non solum est confessio virtuosa, de qua Rom. 10. Ore autem fit confessio ad salutem. Sed etiam est confessio vituperabilis & mercenaria. Psal. 48. Confitebitur tibi cum bene feceris ei, & c. Tertio ex crimine cum dicitur, Qui erat traditurus eum. Psal. 40. Qui edebat panes meos magnificauit super me supplantationem. Ait autem

FERIA II. POST PALMARVM.

Quare hoc unguentum. &c. Pro bono tantum unguento spiritualiter mortuus fuit: secundum illud. 2. Corin. 2. Christi bonus odor sumus deo in his qui salui fiunt, & in his qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vite in vitam. Quod autem deus tolerauit eum, dedit nobis exemplum tolerandi malos & persecutores: de quibus Beda: Vt impio traditorum complicitibus nequitia, etiam eius nunc membra Christi persequentibus, qui famam virtutum, quam ipsi habere non merentur, proximis qui hanc habent inuidere non cessant. *Dis ita autem hoc nec quia de egenis pertinebat ad eum. i. de illis non curabat: licet enim portaret ea, quae dabatur Christo ad dandum pauperibus: non tamen faciebat sed retinebat sibi. ideo subditur: sed quia fur erat, & videbat sibi occasione furandi sublatam in effusione unguenti, ideo murmurabat, & ex sua auaritia ductus est ad prodicionem. Sed unde fur fuit innuitur cum dicitur. Et loculos habes in quibus abscondit ea quae delictant in alios vsus expendi. ideo subditur: Et ea quae mittebantur, scilicet in loculis data fidelibus ad vsum Christi & discipulorum, & ad vsum pauperum portabat, scilicet ministerio: sed tollebat furto, i. exportabat. Ex hoc patet quod non derogat perfectioni si eleemosinae in loculis seruentur. Unde quod dicitur Mat. 6. Nolite solliciti esse in crastinum: non intelligitur quod nihil deberet obseruari in crastinum: cum dominus hoc fecerit: qui quasi summum exemplar est perfectionis. Sed diceret, cum dominus sciret eum esse furem: quare commisit sibi loculos? Dicendum primo secundum Aug. quod hoc fecit ut doceret nos malos tolerare. Non enim bonus est qui malos tolerare non potuit. August. de verbis domini. Et habetur 23. q. 4. Tu bonus tolera malos. Nam & Christus Iudam: cum sciret furem esse tolerauit, ad praedicandum misit, eique cum aliis eucharistiam dedit. Sed dicere, tamen dicitur Exod. 22. Maleficos ne sinas viuere super terram. Respondet Bartho. Brien. in glo. quaedam sunt crimina occulta, quaedam manifesta. Si occulta, tunc malus ille est tollerandus & fraternè admonendus. Si manifesta, tunc amore corripiendus est à priuata persona, sed à iudice vindicta est facienda. Sed diceret, tamen dicitur Esa. 52. Recedite, exite inde: immundum ne tetigeritis. Respondetur quod hoc intelligitur spiritualiter exire & non corporaliter: ut habetur 23. q. 4. tolerandi, ubi dicitur: Tolerandi quidem sunt mali pro pace. Nec corporaliter ab eis recedatur, sed spiritualiter: exire est facere quod pertinet ad correctionem malorum quantum licet.*

ENARRATIO LXXXII.

346

licet pro gradu cuiusque: salua pace. Unde dicitur Cant. 1. Sicut lilium inter spinas: sic amica mea inter filias. &c. Secundo vt ei occasione prodicionis auferret: cum haberet ex oculis concupiscentiae mitigationem. Tertio vt doceret quod spiritualia maioribus, temporalia vero minoribus essent committenda. Unde in primitiua ecclesia apostoli ordinauerunt septem diaconos, quibus temporalia commiserunt: ut ipsi liberius possent orationi vacare & praedicationi. Et alij discipuli incitati per Iudam etiam murmurauerunt: ut habetur Mat. 26. & Mar. 14. Veritatem illi erat moti pietate. Iudas autem cupiditate. *Dicit ergo Iesus: Sinite illam ut in die sepulturae meae seruet illud: pauperes enim semper habebitis vobiscum: me autem non semper habebitis.* Sciendum quod multa bona opera fiunt, de quibus si peteretur consilium antequam fiant non consulere quod fierent: quia forte possent fieri meliora: postquam tamen incipiunt fieri dummodo bona sint, non sunt prohibenda. Et vt Chrysostomus dicit: Forte Iesus antequam mulier effundisset unguentum elegisset potius illud dari pauperibus: nunc vero quia perfectum erat prohibentes compriimit, dicens: *Sinite illam: Prover. 3. Noli prohibere bene facere eum qui potest, si valet & ipse bene facit. Sinite, inquam, ut in die sepulturae meae seruet illud. Non intelligit illud iam effusum, sed aliud in specie: quasi diceret: Sinite ut faciat viuus dum potest, quod volet facere mortuo, sed non poterit: quia praeventa fuit celeri resurrectione Christi: & hoc magis exprimitur Mar. 14. Praeuenit enim unguere me in sepulturam. Et Mat. 26. Hoc unguentum mittens in corpus meum ad sepeliendum me fecit, quasi diceret: Non miremini quod ipsa effudit unguentum pro qua in proximo fusurus sum sanguinem: & narrabitur in vniuerso mundo quod fecit in memoria eius. Theoph. Duo prophetauit Christus. Primum quod euangelium per totum mundum praediceretur. Secundum quod mulier ex opere laudatur. Sed nunquid praesciuit mortem Christi Maria? Dicendum quod non. Non enim intelligebat quid fecit: sed quodam instinctu interiori mota est ad hoc faciendum. Frequenter enim aliqui mouentur ad faciendum quod non intelligunt sicut Caiphas. Et sciendum ex hoc quod ait: *Vos pauperes semper habebitis vobiscum, &c.* In quo innuit primo quod interdum est faciendum illud quod est minus necessarium: & potest praeponi magis necessario: si remaneat locus faciendi quod est magis necessarium: praesertim si tollatur locus faciendi id quod est minus necessarium, & imminuat casus quod illud minus necessarium non possit aliis recuperari: & ideo forte*

FERIA II. POST PALMARVM,

dominus permittit sic fieri. Voluit igitur dominus noster potius pedes iohannis inungi quam unguentum in vsu pauperum expendere. Secundo innuitur secundum hoc quod diuites familiaritate debent habere ad pauperes. Eccl. 4. Cogregationi pauperum affabilem te facito. Sed quod ait: *Me autem non semper habebitis*: intelligendum est de presentia corporali. Nam de presentia diuinitatis in sacramento eucharistiae dicitur Mat. ultimo: Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi, &c. Vel aliter: Hi qui sunt in ecclesia numero & non merito sicut serui sunt: non semper habebunt Christum, sed filij sunt eum semper habituri. Ioan. 8. Seruus non manet in domo in eternum: filius autem manet in aeternum. Dicit ergo Iudaeus: Me non semper habebis: quia te indignum ad hoc fecisti. Vel quali diceret secundum Chryso. Video quia grauaris de mea presentia: sed expecta parum & abibo. Consequenter pro secundo principali tangitur ministerium exhibitum gloriose, quod suscepti probat acclamatio popularis. Cognouit ergo turba multa ex Iudaeis: quia illic esset, & venerunt non propter Iesum tantum: sed ut Lazarum viderent quem suscitauit a mortuis. Vbi sciendum quod illi audientes Iesum esse in Bethania venerunt ad ipsum. Sic & nos ubi scimus eum esse festinanter venire debemus. Mat. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis: & ego reficiam vos. Propter duplicem autem causam illi venerunt. Primo ut fruenter doctrina & visione Christi, secundo ut viderent Lazarum: quia sperabant eum aliquid de alia vita referre. Sed stulti non crediderunt quod aliquis sit ab inferis reuersus. De quibus dicitur Sapient. 2. Non est reuersio finis nostri: quoniam consignata est, & nemo reuertitur, scilicet ab inferis: cum tamen Lazarus reuersus est. *Cogitauerunt autem & principes sacerdotum, ut Lazarum interficerent: quia multi propter illum abibant ex Iudaeis & crediderunt in Iesum.* Angusta cogitatio, & caeca saeuitia: dominus Christus qui suscitare potuit mortuum, nunquid & occisum? Nam utrunque fecit dominus: suscitauit Lazarum mortuum & semetipsum occisum. Sed quare magis Lazarum volebant interficere, quam paralyticum vel caecum natum. Ad hoc assignat Chryso. quatuor rationes. Vna quia illud miraculum erat euidentius coram multis, & quod inopinabile est videre mortuum quadrupantum ambulante & loquente. Secundo quia Lazarus persona insignis erat: caecus autem persona ignobilis: Vnde eiecerunt eum de templo. Tertio quia miraculum illud factum fuit in festiuitate: & ideo totus populus Iudaeo.

ENARRATIO LXXXII.

347

Iudaeorum ad festum conueniens admirabatur, & dimittentes festiuitatem in Bethaniam veniebant. Quarto quia in aliis Christi miraculis nitebantur eum persequi in violatione sabbathi, & per hoc turbas ab eo abducere: sed hic nihil talium facere poterant. Vnde quia in nullo habebant occasionem quod conquirentur contra Christum, aduersus Lazarum faciunt conatum tanquam per hoc possent miraculum occultare. *In crastinum autem turba multa quae conuenerat ad diem festum: cum audisset quia Iesus venit Hierusalem acceperunt ramos palmarum, & processerunt obviam ei & clamabant: Osanna benedictus qui venit in nomine domini rex Israel. Et inuenit Iesus asellum, & sedit super eum sicut scriptum est: Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit tibi sedens super pullum asinae. Hac non cognouerunt discipuli eius primum, sed cum glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia haec scripta de eo erant & crediderunt ei.* Expolitio horum verborum, patet in his quae habentur in postilla euangelij hesternae diei: ideo ea hic pertrahere paucis exceptis. Primo enim dicitur: *Turba multa quae conuenerat ad diem festum: per quod signatur quod multitudo populi ad hoc conuertitur, ut ad diem festum caelestis Hierusalem conueniat.* Matth. 8. Item multi venient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno caelorum. Filij autem regni eiicientur in tenebras exteriores ubi erit fletus, &c. Item dicitur: *Benedictus qui venit in nomine, &c.* Vbi sciendum quod benedicere est bonum dicere. Aliter autem deus benedicit nobis cum, s. nos bonos facit: quia suum dicere est eius facere. Aliter benedicimus nos deo cum, scilicet eius bonitatem confitemur. Psal. 117. c. Benediximus vobis de domo domini. Gene. 27. Qui benedixerit tibi sit ille benedictus. Item dicitur rex Israel: hoc addunt: quia crediderunt eum temporaliter in Hierusalem regnaturum & redempturum eos de seruitio Romanorum. Vnde cum psalmista laudasset eum tanquam deum dixit: Deus dominus & illuxit nobis. Ipsi vero ex eorum caecitate laudant eum solum tanquam regem temporalem. Item sciendum quod per asellum significatur genus gentiliu: ideo sedit super asellum, ut significaret se redempturum gentiles. Esa. 49. Dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terrae. Asina vero significat synagogam quae est mater gentilium, super quam similiter sedit eadem ratione ut prius. Mattheus igitur cum scripsisset euangelium suum Iudaeis Hebraeisque eloquio, recte asinam & pullum refert simul domino adductos. Sciebat enim notitiam dei venturam ad Iudaeos & gentes. Sed alij euange-

FERIA II. POST PALMARVM,

Ista scribentes ecclesie gentium Græco sermone, solum modo mentionem pulli faciunt: quia quod gentium salutē specialiter respicit attendit. Item dicitur: Hæc non cognouerunt discipuli eius primum. In quo cōsiderare possumus humilitatē euāgeliste, quia nō ueretur sui & aliorum discipulorum ignorantiam, quia iustus in principio accusator est sui, ut dicitur Prover. 18. Sed quādo glorificatus est tunc cognouerunt, quia plenitudinē spiritus sancti receperunt, ex qua facti sunt omnibus sapiētius sapientiores. Iob 32. Inspiratio omnipotentis dat intelligentiā. Testimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo, quando Lazarus uocauit de monumento, & suscitauit eum a mortuis: propterea quia obuiam uenit turba. Causa obuiationis prædicta, fuit testimonium turba quæ erat cum eo, quando suscitauit Lazarum. Et illud signum euidentius erat & mirabilius. Ideo ultimum ipsum seruauit, ut magis imprimeretur memoriæ. *Tharisei ergo dixerunt ad semetipsos: uiditis quia nihil proficimus: ecce totus post ipsum abiit. Secundum August. est uerbum phariseorum inuidentium. Unde dicunt: Nihil proficimus in malitia nostra nō ualētes eum impedire. Hoc modo accipitur proficere. 1. Timoth. 3. Mali autem homines & seductores proficiunt in peius errantes & in errore mittentes. Secundū uerō Chrysosto. est uerbum credentium occultē propter metū Iudeorum: tamen dicunt hoc ut retrahant eos à persecutione Christi, ac si dicerent: Quāto magis in insidiā mini. tantō magis augetur gloria eius: quare ergo nō desistitis à tantis insidiis? Consequēter pro tertio principali tēgitur mysterium demonstratum fructuosē, quod fructuositatis probat expositio generalis, cum dicitur: *Erant autem gentiles quidam ex his qui ascenderant ut adorarent in die festo. Volens euāgelista describere mysteriū dominicæ passionis præmittit deuotionē gentiliū ad Christū, qui ad hoc uenerunt in Hierusalem, ut honorarent Christum. Et dicit quidam glosa interlinearis, quod tales fuerunt proselyti & cōuersi ad ritum Iudeorū propter prædicationē ipsorū. Mat. 23. Circumitis mare & aridā ut faciatis unum proselytū. Sed melius dicendum secundū Chrysost. quod sicut habetur. 2. Machab. 3. Templū dei quod erat in Hierusalem ita in ueneratione habebatur à cunctis populis & regibus uniuersæ terræ, ut maximis muneribus illustraretur. Et ideo cōtingebat quod in diebus festis multi etiā gētilēs ex deuotione ascenderant Hierusalem. Simile habetur Actu. 8. de eunucho Candaeis reginæ. *Hi ergo accesserunt ad Philippum, qui erat à Bethsaida Galilee.***

ENARRATIO LXXXII.

348

*Galilee: & rogant eum dicens: Domine uolumus Iesum uidere. In quo significatur quod gentiles, qui Christum corporaliter non uiderant ministerio apostolorum ad fidem cōuersi desiderabant eum uidere glorificatū in patria. 3. Reg. 10. Omnis terra desiderabat uidere faciem Salomonis. Sciendum quod Christus per se prædicauit Iudæis. Ro. 10. Dico Christum ministrum fuisse circuncisionis propter ueritatem dei ad confirmandas promissiones patrum, per apostolos autem gentilibus. Matth. 8. Euntes docete omnes gentes, &c. Hoc ergo hic bene figuratur, ubi gentiles non ad Christum, sed ad Philippū uenerunt. Et hoc conuenienter: quia ipse primus prædicauit his, qui erāt extra ritū Iudeorum, scilicet Samaritanis. Actu. 8. Philippus autem descendit in Samariam, & prædicabat illis Christum. subdit: *Venit Philippus & dicitur Andreas. Andreas rursum & Philippus dicunt Iesu. In quodatur nobis exemplum quod omnia de consilio maiorum sunt faciēda. Sic etiam Paulus ascendit Hierosolymam & contulit cum apostolis euāgeliū, quod in gentibus prædicabat, ut habetur Galat. 2. subdit: Iesus autem respondit ei dicens: *Venit heri ut clarificetur filius hominis: ubi prænuntiat suam passionem in clarificatione. Et sciendum quod tripliciter clarificatus est. Primo in sua passione. Hebr. 5. Non semetipsum clarificauit, ut pontifex fieret, scilicet in ara crucis: sed qui locutus est ad eum, Filius meus es tu: ego hodie genui te. Secundo in resurrectione & ascensione: prius enim oportuit ipsum resurgere & in cælum ascendere, & sic clarificatus mittere spiritum sanctum in apostolos, per quos gentes conuertendæ erant. Tertio per conuersionem gentilium, qui eius diuinitatem ubique confitentur. Philippen. 2. Omnis lingua confiteatur: quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. Amen amen dico uobis: Nisi gramum frumenti. Hoc euangelium quare in festo sancti Laurentii, sed hic etiam pertinet. Consequenter pro quarto principali taigitur miraculum declaratum clamorosē, quod tonitruū probat apparitio virtualis eum subditur: Nunc anima mea turbata est, & quid dicam: Pater saluifica me ex hac hora. Turbati uoluit propter duo. Primo propter fidei documentum, scilicet ut ueritatem humanæ naturæ comprobaret. Secundo propter exemplum: ut cum turbamur non recusemus mortem sustinere, ne deficiamus. Hebr. 4. Non enim habemus pontificem qui nō possit compati infirmitatibus nostris: unde patet cōtinuatio ad præcedētia: dixerat enim: *Qui odit animā suam, &c.****

FERIA II. POST PALMARVM,

In quo discipulos ad passionem exhortatus fuerat. Ne autem dicat aliqui: O domine securè potes mortem subire quia nihil mali sentis: ideo contrarium voluit ostendere per talem turbationem. Et per consequens non est recedendum ab eius imitatione propter naturalem horrorem. Nam si nullam passionem sensisset in anima non fuisset sufficiens exemplum hominibus ad mortem sustinendam. Et quia naturale est hominibus in angustiis constitutis quòd turbari deberent, iam statim subdit: Quid dicam q. d. Quid faciendum est post turbationem: unde format suam petitionem dicens: *Pater sanctifica me ex hac hora*, id est libera me à tribulatione quæ mihi imminet in hora passionis Psal. 68. *Saluum me fac deus*, quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam. Sed dices, tamen in hac petitione non videtur exauditus: quia passus est, licet dicatur Hebr. 5. *Exauditus est pro sua reverentia*. Dicendum quòd in illis est exauditus, quæ ipsa ratio ex parte sua petebat, & vt exaudienda. Hoc autè quod hic petit non proponit ex parte sua, nec vt exaudienda: sed vt exprimens naturalem affectum, qui vult non mori. Ideo dixit quasi interrogatiue, vt quid dicam nunc hic, s. *Pater sanctifica me ex hac hora* q. d. Non dicam hoc, sed propterea veni in hanc horam. *Pater sanctifica nomen tuum*, vbi repellit petitionem ex motu naturalis appetitus propositam dicens: *Sed propterea veni*, & c. q. d. Non est istum vt liberer ab hac hora passionis: quia ideo veni vt paterer, voluntarie vtique non coactus. Esa. 53. *Oblatus est quia ipse voluit*. Petitionem suam proponit, ideo dicit: *Pater sanctifica nomen tuum*, q. d. Affectus naturalis petit vt clarificetur nomen, id est notitia tua per passionem meam. Nam ante passionem Christi nomen patris tantum notum erat in Iudæa. Psal. 75. *Notus in Iudæa deus*, in Israël magnum nomen eius. Sed post passionem Christi clarificatum est in gentibus. Malach. 1. *Ab ortu solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus*. *Veni ergo vox de celo dicens: Clarificavi & iterum clarificabo*. Ista vox fuit vox patris, licet fuerat formata à tota trinitate, tamè specialiter formatur ad representandam personam patris. hæc vox ait, *Clarificavi*, id est clarum genui ab æterno. Sapient. 7. *Cædor lucis æternæ & speculū sine macula dei maiestatis*. Vel clarificavi in natiuitate, quando angeli cecinerunt: *Gloria in excelsis deo*. Luc. 2. Et in miraculis in vita ab eo factis. *Et iterum clarificabo*, per signa deitatis, s. in passione: in qua triumphabit de diabolo & in resurrectione, & ascensione, & in totius mundi conversione. AA. 3. Deus

ENARRATIO LXXXIII.

349

Deus patrum nostrorum clarificauit filium suum Iesum, & c. Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat: *Tonitruum factum est*, & ij dicebant: *Angelus dei locutus est ei*. Quidam enim carnales & rudes & illi non perceperunt vocem illam: nisi quantum ad sonum: & ideo dicebant: *Tonitruum factum est*, id est aliquid per modum soni confusi, sed non vsquequaq; decipiebantur. Vox enim domini tonitruum erat: quia significationem mirabilem habebat. Iob 37. *Tonabit deus in voce sua mirabiliter*, qui facit magna & inscrutabilia. Et psal. 76. *Vox tonitru tui in rota*. Alij verò tutiores & magis perspicaces perceperunt de sua voce, quæ esset sonus vocis articulata & significatiua, unde dixerunt eam locutionem. Sed credentes Christum esse purum hominem, dixerunt angelum ei loqui, sicut aliquando in scripturis dicitur: quia angeli prophetis loquebantur. Unde dicebant: *Angelus locutus est ei*: *Respondit Iesus & dixit: Non propter me hæc vox venit, sed propter vos*. Nihil enim ei significauit hæc vox quod ante nesciret: quia in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ dei absconditi: ideo hæc vox non propter eum venit, sed propter eos qui præsentés erant vt instruerentur. In quo datur intelligi quòd multa dispensatiue propter nos circa Christum facta sunt, non vt eis Christus indigeret. Rom. 15. *Quæcunque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt*, & c.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXIII.

Si exaltatus fuero à terra omnia traham ad meipsum. Ioan. 12. Iohannes Mesuè in prima practica dicit: Vinum oleo mixtum vulneribus infusum, omnem sedat & sanat tumorem corporis & dolorem. Spiritualiter, vinum compunctionis & oleum deuotionis intimæ infusum vulneribus passionis dominicæ omnem sedat tumorem superbiæ. Unde Hugo de sacramentis dicit: *Passionis Christi frequens meditatio tam corporalem quàm spiritualem dolorem alleuiat & languorem*. Figuratur Num. 21. vbi dicitur, quòd vulnerati per ignitos serpentes sanabatur per aspectum serpentis ænei, quem pro signo posuit Moyses. Spiritualiter, sic vulnerati per serpentem igneum, id est diabolum qui est serpens astutior cunctis animantibus, sicut dicitur Genes. 3. Sanantur per Christum in patibulo crucis suspensum. Greg. in registro: *Nulla mihi salus, nulla virtus corporis & animæ nisi in Christi felicissima passione*. Cuius memoriam hoc in tempore omnes habere debemus, qui omnes nos attraxit. vt dicitur in textu: *Si exaltatus fuero à terra*, & c. In summa verborum duo

FERIA II. POST PALMARVM,

Innuuntur. Primo innuitur passionis genus. Secundo subdit eius fructus. De primo dicit. *Si exaltatus fuero à terra.* Pro quo sciendum. Christus noluit mori in aliqua domo nec sub aliquo tecto: sed in aëre voluit exaltari multis rationibus. Prima, nā aër est elementum commune, & non alia elementa. Nam homo potest habere propriam terram vel propriam aquam, vel propriam ignem. Aërem verò proprium nemo potest habere. Est etiā elementum medium inter cælum & terram. Et est elementū immundū ex fumo, s. hostiarum idolis immolarū. Christus igitur in aëre voluit exaltari, ad innuendū quòd sicut aër est omnibus cōmunis: sic passio Christi. Nam passiones aliorum sanctorum fuerūt propriae: quia qui libet passus est propter se: quia Petrus est passus propter se; Paulus propter se, & sic de aliis. Sed Christus passus est non propter se, sed cōmuniter propter omnes. Passio enim eius fuit cōmunis illis qui sunt in cælo, i. angelis qui sunt reparati. Illis qui sunt in mundo, i. hominibus qui sunt per suam passionem saluari. Col. i. Pacificans per sang. uinē crucis eius siue quæ in terris, i. homines, siue quæ in cælis sunt, i. angelos. Fuit cōmunis illis qui sub terra, i. sanctis patribus qui fuerunt in limbo, quia inde sunt liberati & illuminati. Eccl. 2. 4. Penetrabo inferiores partes terræ, & inspiciā omnes dormientes & illuminabo omnes sperantes in domino: non autē fuit cōmunis illis qui sunt in profundo terræ, i. demonib⁹ qui sunt in malitia indurati: & ideo remāserūt in suis suppliciis desolati. Esa. 44. Qui dico profundo desolare, & flumina tua arefaciā. Secundo Christus voluit in aëre exaltari: ad innuendū quòd sicut aër est medium inter cælum & terram: sic Christus fuit mediator inter deum & hominem. Ad Galat. 3. Mediator vnus non est, s. natura, sed duplicis, diuinæ & humanæ. Et ideo sicut aër ex parte superiori habet puritatem per quam conuenit cum cælo, & ex parte inferiori habet quandā grossiorē partem per quam conuenit cū terra: sic Christus est medius inter deū & hominē quia cum deo conuenit ratione naturæ diuinæ: cum homine verò ratione naturæ humanæ. Erat ergo discordia quædā inter deū & hominē. Nā deus cōquerebatur de homine quòd eius mādara non seruaret: homo verò conquirebatur de deo, quòd creaturā suam reliquerat: ideo venit Christus & mediatorē se fecit. Mediator autem inter deum & hominem tria debebat habere. Primo similitudinem, vt scilicet esset similis homini in natura & in defectibus naturalibus, vt sic homini sciret cōpati. Secundo

ENARRATIO LXXXIII,

350

æqualitatem: ne hominem per potentiam grauaret, & si graua-
ret posset coram iudicio dei conuenire ipsum. Tertio debebat
habere ex vtraq; parte autoritatem arguendi & comescendi
illam partem quòd suam sententiam non seruaret. Et quoniam
homo non poterat inuenire talem mediatorem qui ista tria ha-
beret: ideo conquirebatur dominus Iob 9. Neq; enim viro qui
similis mei est respondebo. Istud refertur ad similitudinem.
Neque qui mecum in iudicio ex æquo posset audiri. Istud refer-
tur ad æqualitatem. Non est qui vtrunque valeat arguere, & po-
nere manum suam in ambobus. Istud refertur ad autoritatem.
Christus igitur vt verus mediator esset ista tria habere voluit.
Primo similitudinem in natura & naturalibus defectibus: vt sic
sciret misericordius iudicare. Hebr. 2. Debit per omnia fratri-
bus similari vt misericors fieret & fidelis pontifex ad deum, vt
propiciaret delicta populi. Secundo habuit æqualitatem cum
vtraque parte: quia æqualis fuit deo in quantum deus, & æqualis
homini in quantum homo verus. Et ideo nulli parti potuit esse
suspectus. Vnde dixit deus humano generi. Psal. 11. Ponam in sa-
lutari. &c. Respondit homo: Fiducialiter agam in eo: quia ipse
est frater meus. Tertio habuit autoritatem arguendi & compe-
scendi vtranque partem. Arguisset enim hominem si voluisset
dignam satisfactionem facere. Isa. 11. Iudicabit in iustitia pau-
peres, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ. Arguisset quo-
dammodo etiam deum sic dato per impossibile quòd voluisset
satisfactionem condignam recipere. Vnde ipse dixit Isa. 1. Ve-
nite & arguite me dicit dominus. Tertio voluit in aëre exalta-
ri, vt ipsum aërem immundum sanctificaret & mundaret. Sancti-
ficauerat quidem terram 33. annis super ipsam ambulando: Sancti-
ficauerat aquam in ipsa se baptizari faciendo. Sanctifica-
uerat ignem spiritum sanctum in specie ignis mittendo. nō re-
stabat nisi vt sanctificaret aërem, nō sub tecto sed in eo aëre mo-
riendo Quarto est exaltatus vt à cunctis videretur, vt sic plures
ei compateretur. Thren. 1. O vos omnes qui transitis per viam
attendite & videte si est dolor similis sicut dolor meus. Bernar.
Sic cogitanda est eius ignominia vt non recedat à memoria.
Quinto est exaltatus vt dispersos colligeret. Nā corpus suū ha-
buit se vt vexillū eleuatū in quo depicta fuit imago dei patris:
vt omnes peccatores à quatuor plagis terræ colligeret. Sexto
exaltatus est vt victorem se ostenderet. Ioan. 12. Nunc iudicium
est mundi: Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. Quod

FERIA II. POST PALMARVM,

figuratur fuit Exod. 17. Cū eleuauit Moyses manū vincebat Israël, &c. Sic Christus eleuans manū in cruce nos roborauit ad pugna. Septimo est exaltatus vt mundū illuminaret. Luc. 12. Nemo accendit lucernam & in abscondito ponit; neq; sub modio sed super candelabrum. Spiritualiter, lucerna natura humana est quam accendit deus lumine diuinitatis; & ponit permittit super candelabrum crucis. Ideo Isa. 62. Propter Sion non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam; donec egrediatur vt splendor iustus eius & saluator eius vt lampas accendatur. Propter Sion, id est propter sacerdotes & principes; & propter Hierusalem, id est propter populares Iudæorum non tacuit. Iudas predicare Messiam occidendū à futuris Iudæis. Octauo est exaltatus vt mundum captum ostenderet. Sicut rex cū cepit aliquam ciuitatem exultat vexillum suum super turrim; sic Christus voluit seipsum in cruce exaltare; ad designandum quod mundus captus erat ab eo. Vnde Isaías 13. Super montem caliginosum leuate signum: exaltate vocem, &c. id est o vos doctores predicare exaltatum per passionem. Dixi secundo subiungitur passionis fructus cū dicitur; *Omnia trahā ad meipsum*. Reuera Christus per suam passionem traxit ad se omnia, scilicet cœlestia, terrena & infernalīa. Traxit enim cœlestia patre reconciliando; traxit terrena populum gentilem ad fidem adducendo; traxit infernalīa sanctos patres qui erant in limbo liberando. Ideo voluit Christus in cruce exaltari per caput surculcare; per dextram manū ad aquilonem extensam vt gentes in frigore infidelitatis politas attraheret; per manū sinistram ad austrum extensam, vt Iudæos in quibus aliquando candor fidei vigerat, & iam in eius passione cœcitas fuit; merito reprobarer. Nihilominus tamen quotidie trahit ad se peccatores ad fiduciam & ad spem. quando considerant corporis in cruce positi dispositionem. De qua dispositione sic dicit Bernardus. Quis non rapjatur ad spei impetrandæ fiduciam, qui eius considerat corporis dispositionem? Vide caput inclinatum ad osculum, brachia extensa ad amplexandum, manus perforatas ad largiendum, latus apertum ad diligendum, pedum affixionem ad nobiscum commanendum, corporis extensionem ad se nobis totaliter impendendum. Ex quibus verbis habetur qd Christus iustus in cruce existens per sex modos peccatores ad se traxit. Primo per capitis inclinationem sicut amicus nutu capitis vocat

ENARRATIO LXXXIII.

352

vocat amicum vt det sibi osculum. Istud osculum petebat humanum genus, dicens Cant. 8. Quis mihi det te fratrem meum surgentem vbera matris mee vt inueniam te solum foris & deosculer; & iam me nemo despiciat? Habet autem deus duo labia, scilicet gratiam & gloriam, & homo similiter habet duo labia, scilicet veritatem & pacem. De quibus dicitur Zacha. 8. Veritatem tantum & pacem diligite. Homo igitur debet osculari deum tantum duobus labiis suis, scilicet cum veritate & pace, vt scilicet veritatem de se in confessione dicat. Et cum deo & proximo pacem habeat; tunc deus ipsum deosculabitur duobus labiis suis, scilicet cum gratia & gloria sua; quia dabit sibi gratiam in presenti, & gloriam in futuro. Psal. 83. Gratiam & gloriam dabit dominus. Notabile est autem quod Christus in cruce passionis caput inclinatum habuit ad dexteram. Siue vt per hoc significaret quod patiebatur propter peccatum quod fecerunt primi parentes cum dextera. Siue vt per hoc innueret quod non vocabatur hominem ad leuam, id est ad vitam temporalem, sed dexteram, id est ad vitam cœlestem. Siue vt per hoc ostenderet quod in his quæ facimus non sinistram, sed rectam intentionem habere debeamus, iuxta illud Mat. 5. Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Secundo trahit per brachiorum extensionem; sicut mater trahit puerum ad se brachia aperiendo. Deus habet duo brachia, scilicet sinistram quo congregat ad fidem & sui cognitionem. Et dextram quo deportat ad beatitudinem. Vtrumque autem brachium deus olim clausum tenebat; quia nulli veritatem suæ fidei dabat, & nullum ad beatitudinem suam ducebat. Tandem aperuit brachium sinistram, quando ad fidem veram duxit populum Iudæorum. Dextram autem non aperiebat; quia nullum ad gloriam recipiebat. Modò autem vtrumque brachium apertum habet, quia fidem & sui cognitionem omnibus tribuit; & ad suam beatitudinem fideles recipit. Vnde quilibet fidelis anima dicere potest illud Cantic. 8. Leua eius sub capite meo, & dextera eius amplexabitur me. Leuam suam deus sub capite ponit, quando in presenti vita sui cognitionem & fidem infundit; dextera illius amplexionem tribuit; quia sanctos sibi æternaliter vnit. Vnde etiam quilibet fidelis potest dicere illud Psal. 72. Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me; per viam tuam veritatis me ducendo, & cum gloria suscepisti me, ad tuam beatitudinem me recipiendo. Tertio trahit nos per manuum perforationem. Sicut liberalis trahit genū ad

FERIA II. POST PALMARVM,

se veniendū. Habuit autē Christus manus in cruce apertas, confixas & perforatas. Habuit apertas ad innuendū quod dat facilliter & liberaliter: quia gratiam suā omnibus offert. Hebr. 12. Tanquam filius vocatis se offert deus. Sapient. 6. Preoccupat qui se concupiscunt vt illis se prior ostendat. Ideo dicitur de multis Ecclesia. 4. Non protrahas datum angustianti. Habuit manus confixas, ad innuendum quod dat immutabiliter & perseveranter. Ecclesia. 2. Respicite filij nationes hominum. & scitote quoniam nullus speravit in domino & confusus est. Quis enim permansit in mandatis eius & derelictus est? Pauci autem sunt qui habent istam immobilem voluntatem seruiendi & beneficiendi, imò dicitur de multis illud Psal. 18. Confitebitur tibi cum benefeceris eis. Ecclesia. 6. Est amicus socius mens: & non permanebit in die necessitatis. Habuit manus perforatas: quia dat omnibus largiter & abundanter. Sicut enim vas perforatum largiter effundit liquorem in eo contentum: sic Christus largiter tribuit & effundit gratiam suam. r. ad Timoth. 6. Qui praeferat nobis omnia abunde ad fruendum. Iacobi 1. Qui dat omnibus affluenter id est abundanter, & non impropert. Non solum autem est liberalis sed quodammodo prodigus: quia habet manus perforatas. Sicut dicitur de aliquo prodigo, qui nihil scit retinere, iste habet perforatas manus. Valde prodigus esset qui pro potu patrimonium suum daret: sic Christus pro potu aquae frigidae dat mercedem caelestis patriae aut gloriae. Matth. 10. Quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquae frigidae: amen dico vobis non perdet mercedem suam. Christus enim fuerat in vita sua valde liberalis: quia multa bona & beneficia dedit: in fine autem suae vitae quodammodo fuit prodigus: quia nihil sibi retinuit, sed omnia dedit etiam vsque ad charissimam. Patri suo dedit animam suam pretiosam. Latroni dedit paradisum. Nicodemo & Ioseph corpus suum propriū. nobis omnib⁹ de sic suū sanguinē pretiosum, & ipsis crucifixoribus vestimēta sua. Quarto trahit per lateris apertionē vt eius amorē prae cordialē cognoscamus: sicut amicus amicum trahit vt amorē suū sibi ostēdat: amor autē aliquādo ostēditur ex sermone, iuxta illud Mat. 12. Ex abundantia cordis os loquitur. Quādo enim cor abundat in amore, os abundat in sermone. Aliquando amor manifestatur in opere, & iste amor est de quo dicitur Ioannis tertio. Non diligamus verbo nec lingua, sed opere & veritate.

ENARRATIO LXXXIII.

352

veritate. Aliquando amor radicitur in corde: de quo dicitur Matth. 22. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo. Primus amor qui est sermone, nihil est nisi adit amor qui est in opere. Nec primus nec secundus aliquid valet nisi radicitur in corde. Primum amorem nobis Christus ostenderat in suae salubri eruditione, secundū ostenderat in multiplici beneficiorum largitione, sed tertium, scilicet prae cordialem nobis ostendit in lateris apertione. Bernardus. Clauus penetrans, clauis referans factus est mihi. Quid enim videam per foramen, clamat clauus, clamat vulnus quod deus verē sit in Christo mundum reconcilians sibi. Quinto trahit nos per pedum affixionem, sicut amicus positus in carcere trahit amicum ad se visitandum: sic Christus propter amorem nostrum incarcerationi se fecit quādo in cruce affigi voluit. Debemus autem ad pedes suos currere: quia sicut dicitur Deutero. 33. Qui appropinquant pedibus eius accipient de doctrina illius. Ad pedes ergo eius peccatores debent currere & tribulati. Nam vnus pes est tinctus oleo: istud enim oleum est misericordia viscerosa. Deutero. 33. Tingat in oleo pedem suum. Secundus pes est tinctus sanguine: iste est eius passio gloriosa. Psal. 67. Vt intingatur pes tuus in sanguine. Peccatores enim accedant ad pedes tinctos oleo misericordiae, & inuenient medelam & sanationem. Isaia 61. Spiritus domini super me eo quod vnixerit me: ad annuntiandum mansuetis misit me vt moderer contritis corde. Tribulati accedant ad pedem intinctum sanguine, & ibi inuenient consolationem. Grego. Si passio Christi ad memoriam reduceretur, nihil tam durum quod non aequo animo tolleretur. Sexto trahit per suae corporis extensionem: sicut amicus trahit amicum extendendo se totaliter ad ipsum. Postquam igitur Christus pro nobis se totaliter extendit, debemus & nos ad ipsum extendi & ab ipso trahi. Nam extendit se pro nobis de caelo vsque ad vterum virginis gloriosae, de vtero in praesepium, de praesepio in mundum, de mundo in patibulum, de patibulo in sepulchrum, de sepulchro in limbum, de limbo rediit in mundum, de mundo se extendit vsque ad caelum, de caelo se extendet vsque ad iudicium.

FERIA III. ENARRATIO LXXXIII.

DE EPISTOLA.

Ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam. Scribitur Hier. II. legitur hodierna die pro epistolari officio.

Ambrosius in hexameron, dicit: Vbi taurus mactatur, eiusque sanguis effunditur, mox ad illum locum tauri ceteri siue boues clamando confluunt & occurrunt. Spiritualliter, sic Christus pro nobis occisus est, & eius sanguis effusus. Ideo de notis fletibus ei occurramus, & vota nostra lamentabiliter offeramus. Nā dicit Sextus Pythagoricus quod nulla salus cernitur vbi Christi saluberrima passio à mentis intuitu elongatur. Ne igitur eius passio à nostra remoueatur memoria, proponitur nobis ab Hieremia hodie in epistola suae innocentia passionis, dicens: *Ego quasi agnus mansuetus, &c.* In verbis predictis duo inueniuntur. Primo Christi innocentia, ibi: *quasi agnus mansuetus.* Secundo subditur salutaris victima, ibi: *qui portatur ad victimam.* De primo, dicitur: *Ego quasi agnus mansuetus.* Nota Christus in scripturis agnus appellatur propter mansuetudinē & innocentiam. Nā sicut dicit Isid. Cetera animalia armauit natura, solū agnū dimisit inermē. Nō enim habet cornua ad vtilandū, nec dentes ad mordendū, nec ungues ad lacerandū: sed mansuetus & innocēs inuenitur. Eodē modo Christus nunquā alicui nocuit, sed omnibus profuit. Dicitur autē Christus in autoritate premissa agnus & agnus mansuetus & agnus victimatus. Agnus autē secundū Isid. dicitur ab agnoscedo, quia inter innumerabiles greges solo balatu matrē cognoscit. Eodē modo Christus dicitur agnus ab agnoscedo, cū in cruce existens tria generata personarū agnouit. Agnouit patrē & matrem & suos crucifixores. Nā patrē agnouit animā suā sibi cōmendādo, dicens: Pater in manus tua cōmēdo spiritū meū. Dicitur etiam & scriptū reperitur quod Christus in cruce existens totū illum psalmū, Deus meus respice in me, silēter dixit, deinde aliū psalmum: In te domine speravi, silēter dicere incepit. Et cū peruenit ad illū versum, In manus tuas, &c. fortiter clamauit, dicens: Pater in manus tuas cōmēdo spiritū meū. In hoc dat nobis exemplū vt cū ad extrema appropinquemus, spiritum nostrū deo cōmēdemus. Et hoc tribus de causis. Primo vt deus ab insidiis dæmonū spiritum nostrū custodiat. Dæmones enim sunt in ista vita parati vt rapiāt animam. Sed anima quæ est in manu dei nullum debet timere: quia dicitur Ioa. 10. Non rapiet eas quisquam de

manu

manu mea. Secundo vt animam nostram per angelorum ministerium ad cælum deducat. Exod. 23. Ecce ego mitto angelum meum qui præcedat te & custodiat in via, & introducat te in locum quē præparauī. Tertio vt à morte aterna animā custodiat. Sap. 3. Iustorū animæ in manu dei sunt: & non tanger illos tormentum mortis. Secundo agnouit iste agnus matrē de ea specialem curā habendo, & Ioanni eā cōmēdādo, cū dixit: Ecce mater tua. In hoc dat nobis exemplū vt de parentibus nostris vsque ad mortem curam & diligentiam habeamus. Petro quidem cōmēdauit ecclesiam. Ioanni verò cōmēdauit matrem suam. Si inuenisset aliquos digniores, certum est, quod talem thesaurum eos fecisset custodire, pecuniā verò Iudæ recomēdauit, ad innuendum quod pecunia temporalis & vilis res & indigna esset: & ideo eam custodi indigno & vilissimo recomēdauit. Nos igitur studeamus vt exemplo Ioannis virginē beatam accipiamus in matrem si volumus eam habere adiutricem. Cū enim sit triplex status hominis, sicut dicit Augu. scilicet in vita, in morte, & post mortem: ipsa in hoc triplici statu inuat filios suos qui habent eam in matrem. Vnde canit ecclesia: Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, in hora mortis suscipe. Adiuuat enim in vita. Sed in vita ista sunt quidam iusti: isti impetrat perseverantem gratiā, ideo dicitur: Maria mater gratiæ, scilicet datrix & cōseruatric. Alij sunt peccatores & isti impetrat peccatorum remissionē & misericordiā, & ideo dicitur mater misericordiæ. Secundus status est prout sunt in morte, qui est status periculosus: quia hostes, id est dæmones ad morientes accedunt & si aliquid ius habeant inquirunt. Sed beata virgo hostes, id est dæmones expellit & animas protegit, ideo subditur: Tu nos ab hoste protege. Tertius status est post mortem, quādo anima de corpore est egressa. Et ille status similiter est periculosus: quia ibi dæmones sunt rugiētes, & animā deuorare volentes. Sed beata virgo animas in morte suscipit & in cælum deducit, & à dæmonibus rugiētibus defendit, ideo subditur, In hora mortis suscipe. Vnde quaelibet talis anima potest referre gratias beatæ virgini Mariæ & sibi dicere illud Eccl. 51. Liberasti me secundū multitudinē misericordiæ nominis tui à rugiētibus præparatis ad effectū de manibus quærētū animā meā. Tertio ille agnus cognouit crucifixores suos pro eis orādo, dicens: Luc. 23. Pater dimitte illis: nō enim sciūt quid faciūt. Aliquādo potest iniuria irrogari

FERIA III. POST PALMARVM;

in contumeliis verborū, & hæc est magna iniuria. Aliquādo in spoliatione rerū, & hæc est maior. Aliquādo in irrigatione suppliciorum, & hæc est maxima. Ista tres iniuriæ fuerunt Christo in passione irrogata, ipse enim fuit contumeliis læscitissimus. Vnde dicitur Math. 27. Prætereūtes blasphemabant eum mouentes capita sua, & dicentes: Vax qui destruis templū dei & in triduo illud reedificas. Ipse fuit omnibus rebus suis & vestibus denudatus. Vnde signatus est per Ioseph, de quo dicitur Gene. 37. Nudauerunt eum tunica talari & polimita. Ista fuit tunica Christi inconsutilis, & desuper contexta per totū. Psal. 21. Diuiserunt sibi vestimenta mea. Iste fuit multis vulneribus fauciatissimus. Esaie 53. Ipse enim vulneratus est propter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra. In his igitur est magnū habere patientiā, maius habere lætitiā, maximū dare beneficiā. Christus omnia ista habuit, non enim ea tantū portauit patienter, iuxta illud Esa. 42. Tacui semper siliui, patiens fui. Non tantū lætanter, iuxta illud. Psal. 29. Concidisti saccū meū circumdedisti me lætitiā. Sed etiam suis occisoribus beneficiū impendebat dum pro eis orabat, dicēs: Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Et sic iste agnus in cruce existens cognouit patrem spiritum suum sibi recommendando, cognouit & matrem de ea specialem curam habēdo. Cognouit etiam suos crucifixores pro eis orādo. Eius oratio de eis multos conuertit & deo reconciliauit. Ideo in missa agnus dei ter cantatur, quasi dicat ecclesia: Agne qui cognouisti patrem spiritū tuum in suis manibus recomēdando, miserere nobis. Agne qui cognouisti matrem de ea specialem curam habēdo, miserere nobis. Agne qui cognouisti inimicos tuos pro eis orando & eos deo pacificando, dona nobis pacē. Secūdo fuit agnus māsuetus: sicut enim agnus quando occiditur nō murmurat nec reclamationem, sed tantū quāsdā voces querulas emittit. Sic etiā Christus nō remurmurauit nec reclamauit. Esa. 53. Sicut ouis ad occisionē ducitur, & quasi agnus corā tōdente se obmutescit, & non aperuit os suū, scilicet ad blasphemandū vel murmurandū. Emisit tamē quāsdā voces piæ cōquisitionis. Vnā emisit ad patrem, dicens Mat. 27. Deus deus meus vt quid dereliquisti me. Aliam emisit ad matrem, dicens Hier. 17. Vax mihi mater mea, quare genuisti me virum rixā: virum discordiæ in vniuersa terra. Iudæi enim sæpe rixabantur cum eo, & sæpe inter se ad discordias conueniebant, sæpe enim ipsum maledicebāt. Vnde subditur: Omnes maledi-

ENARRATIO LXXXIII. 354

maledicunt mihi. Tertiam emisit ad circumstātes & prætereūtes. Threno. 1. O vos omnes qui transitis per viam attendite & videte, &c. Quartam emisit ad terram. Job 13. Terra ne operias sanguinem meum: neque inueniat locum in te latendi clamor meus. Quintam emisit ad cœlum, dicens. Hier. 2. Obstupescite cœli super hoc, id est super opprobriis & iniuriis à Iudæis mihi illatis. Et sequitur: Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aquæ viuæ: & foderunt sibi cisternas dissipatas. Ac si dicat: Ista duo mala fecerunt Iudæi: quia me qui sum fons aquæ viuæ desiccauerunt, id est occiderunt, & Barrabam qui erat aqua turbida conseruauerunt & bibere dimiserunt. Dixi secūdo subditur salutaris victima: cum dicitur: *Quo portatur ad v. Et man.* Christus fuit agnus victimatus. Est autem differentia inter hostiam & victimam: quia hostia dicitur sacrificium pro hostibus vincendis: victima autem pro hostibus victis. Caro igitur Christi in passione fuit hostia: quia fuit pro hostibus vincendis, post passionē autē victima quia fuit pro hostibus victis. Siue autem esset hostia siue victima oportebat vt igne accēderetur: vt sic fumus esset domino odoriferus. Talis victima siue hostia fuit Christus. Eph. 5. Dilexit nos & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiā deo in odore suauitatis. Ista autē hostia vt esset odorifera fuit quadruplici igne inflāmata. Primo videlicet igne amoris. De quo dicitur, Luc. 12. Ignem veni mittere in terram. Magnum indicium amoris est dare amico suo temporalem substantiam: maius est in obsequium personam suā: maximū est dare in mortem vitā suā. Istud maximum signum amoris habuit Christus. Ioan. 15. Maiorem charitatem nemo habet quā vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Secūdo ista victima fuit inflāmata igne doloris. Quāto enim caro est melius cōplexionata, tantō est maioris doloris sensitiua. Caro enim oculi magis sentit dolorē, quā caro calcanei: quia est melius complexionata. Caro igitur Christi fuit manu spiritus sancti de purissimis sanguinibus vitæinis facta. Et ideo fuit optimē complexionata, & propter hoc fuit maioris doloris sensitiua. Tertio ista victima fuit inflāmata igne passionis, de quo dicitur in Psal. 16. Igne me exāministi. &c. Item psalm. 101. Ossa mea sicut cremium aruerunt. Si enim ossa fuerunt concremata: manifestum est, quōd caro & pellis contremata fuit. Quarto ista victima fuit inflāmata igne compassionis. Magnā quidem compassione replebatur

FERIA III. POST PALMARVM.

quando matrem desolatam & afflictam videbant quando apostolos dispersos & in errorem prolapsos cernebat, quando suos crucifixores in phrenesim conuersos respiciebat. Sic enim pius pater quando videt filium suum phreneticum in se insurgentē dolet & plorat, non propter suam iniuriam, sed filij furiam: sic Christus non suos dolores, sed perditionem suorum interfectorum dolebat. Heorator. 5. In diebus carnis suae preces supplicationesque ad deum fudit, ecce quia orabat cum clamore valido, ecce quia clamabat: & lachrymis offerens, ecce quia plorabat, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXV.

Hic est sanguis meus noui testamenti qui pro multis effunditur. Marcu decimoquarto.

Constantinus in libro de naturis liquorū dicit: Qui natus suis sanguinem calidum imbiberit, in se proprii sanguinis prouocat effluxum, quem naturali quadā virtute extrahit & eduxit. Spiritually, sic qui intus in mente sorbet passionis Christi fluxum & refluxum, sentit in se suauitate & beatitudinē sempiternae gloriae. Alanus: Omnis qui Christi sanguinē deuota mente cōpasionis imbiberit, in finitā mentis dulcedinē eternaliter degustabit. Sed quia natura humana p passionē crucis trāsiuit de cōtumelia in gloriā, ideo gloriatur mater ecclesia in introitu missae dicens: Nos autē gloriari oportet in cruce dñi, &c. quia in ea vera est salus mētis & corporis. De quo Fulgētius: Sanitate mentis & corporis consecuti sumus per virtutē felicissimae passionis Christi, de quo thema: *Hic est sanguis,* &c. In verbis praemissis duo innuuntur. Primo noui testamenti confirmatio ibi, *Hic est sanguis noui testamenti.* Secundo subditur sanguinis effusionis ratio, ibi: *qui pro multis effunditur.* De primo dicitur: *Hic est sanguis meus noui testamenti.* Pro quo sciendum quod omne testamentū sic dicitur Hebr. 9. confirmatur morte testatoris. Et ideo deus voluit vtrūque testamentū, videlicet verus & nouū cōfirmare per sanguinē. De cōfirmatione veteris testamenti per sanguinē dicitur Heb. 9. Lecto enim omnino mandato legis à Moysē vniuerso populo accipiēs sanguinē vitulorum & hircorū cū aqua & lana coccinea & lycopo, ipsum quoque librum & omnē opulū asperlit, dicens: Hic est sanguis testamētī quod ad vos mandauit deus. De cōfirmatione noui testamenti per sanguinem dicitur in autoritate praemissa: *Hic est sanguis meus noui testamenti.* Notandū quod Christus in isto testamento quod

in sua

ENARRATIO LXXXV.

355

in sua passione condidit, octo legata diuisit sicut dicit Ambr. Auctor humani generis existens in cruce pietatis officia diuidebat, persecutionē apostolis, pacē discipulis, corpus Iudaeis, patri spiritū, virgini paraymphū, latroni paradysum, peccatoribus infernum, cruem em pœnitentibus delegauit. Primo igitur legauit persecutionem apostolis & mortem illud enim ipsi legauit quod ipse possidet. Ioā. 15. Si persecuti me sunt & vos persequentur. Et istud legatū perfecte fuit ab apostolis omnibus solutū: quia persecutionē habuerūt & morte sustinuerūt: hereditas enim trāsit ad heredes cū suo onere & honore. Deus igitur hereditariā aeternae beatitudinis adiunxit onus, i. toleratiā passionis. Cū isto enim onere Christus eandē beatitudinē. Luc. 14. Oportuit Christū pati: & ita intrate in gloriā suā. Habuerūt eā apostoli. Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnū cœlorū. Habent eam omnes fideles. 2. Timo. 3. Omnes qui volūt piē viuere in Christo Iesu persecutionē patiētur. Qui igitur vult esse qui aeternā beatitudinē & nullā pati tribulationē, videtur quod velit esse Christo dignior & apostolis sanctior, & cunctis fidelibus melior. Hiero. Difficile est, imō impossibile ut praesentibus quis & futuris fruatur bonis: & vt de deliciis transeat ad delicias: vt hic ventrē & ibi mentē impleat, & in vtroque seculo sit primus, & in vtroque appareat gloriosus. Secundo legauit discipulis pacē. Ioā. 14. Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis. Habuit enim Christus. 72. discipulos qui non erāt ita fortes sicut apostoli ad sustinendū persecutionē: & ideo reliquit eis pacem, non tantum peccatoris vel eternitatis, sed etiā temporis. Nō enim infirmis & debilibus statim sunt grauiā imponenda. Habemus enim ex euāgelio. Mat. 9. quod nō sunt tristitia imponenda festiuis, nec fortia infirmis, nec insolita inexpertis. Primo enim nō sunt imponenda tristitia festiuis, quod innuitur ex eo quod dicit dominus ibidē: Nonquid possunt filij sponsi lugere quādiu cum illis est sponsus: illi, l. qui semper cum deo illud festū faciūt. De quo dicitur in psal 75. Reliqui v cogitationum diē festum agent tibi. Talibus nō debet imponi tristitia ne impediātur & turbentur in cōtēplatione interna. Secundo non sunt imponenda fortia infirmis. Vnde subdit: Nemo autem immittit cōmissuram panni rudis ad vestimentum verus. Vetus vestimentū est cōuersatio verus: pannus autē rudis. i. nouus, est doctrina quae inducit ad cōtēptū terrenorū. Sunt autē tales infirmi qui nō sunt statim ad terrenorū cōtēptū inducēdi.

FERIA III. POST PALMARVM.

Tertio non sunt imponenda in solita in expertis. Ideo subdit: nec mittunt vinum nouum in utres veteres: per utrumque veterem intelligitur mens assueta terrenis: per vinum nouum doctrina qua inducit ad appetitum caelestium. Sed homines assueti diligere terrena non statim sunt cogendi ad caelestia. Tertio le. aut corpus suum Iudeis, ut scilicet ipsum crucifigeret. & sic nostram saluationem perficerent. Iob 9. Terra, i. caro Christi de nostra substantia terrena assumpta, data est in manibus impij, s. Pilati siue Iudeorum. Corpus autem Christi erat quidam saccus diuinus in quo erat tria pretiosa inclusa, s. sanguis, anima, & diuinitas. Christus igitur de carne sua fecit emplastrum in quo infirmitas nostrae superbiae frangeretur. Aug. Ecce habens humilitatis exemplum. superbiae medicamentum. De sanguine enim suo fecit collirium quo caecitas nostrae ignorantiae curaretur. Apoca. 3. Collirio inunge oculos tuos ut videas. Animam dedit in pretium quo seruos suos redimeret. Mar. 20. Dare animam suam in redemptionem pro multis. Deitas fuit balsamum quo foetor nostrae immunditiae tolleretur. Eccl. 2. 4. Sicut cynamomum & balsamum aromatizans odoriferum. Quarto legauit patri spiritum. Luc. 23. Pater in manus tuas commendo spiritum meum. In hoc dat nobis exemplum quod in manus dei debemus recommendare spiritum nostrum. Illud enim quod est in manu est securum ante conspectum, & est pretiosum: anima ergo quae sunt in manu dei sunt securae ita quod nunquam perditur. Ioan. 10. Non rapiet eas quisquam de manu mea. Sunt proxima: ita ut diuina visione fruuntur. Esa. 49. Ece manibus meis descripsit te: muri tui coram oculis meis semper. Sunt pretiosiora: ita ut in ornamenta dei assumuntur. Sicut enim annulus ornat manus: sic anima sanctorum quodammodo ornant deum. Vnde ego dixit dominus de quodam magno peccatore. Hier. 22. Vniuero dixit dominus: quia si fuerit Ieconias filius Ioachim regis Iuda annulus in manu dextera mea inde euellam eum: & dabo te in manu quaerentium animam tuam. Quinto legauit virgini paralyticam cum dixit: Mulier ecce filius tuus. Quod quidem facere voluit triplici ratione. Primo ratione sui: dederat enim legem. Exod. 20. Honora patrem tuum & matrem tuam. Dicebat igitur ut conditor legis legem suam seruaret. Secundo ratione nostri ut nos doceat quod de parentibus nostris non tantum in vita, sed etiam in morte curam habere debeamus. Tertio ratione virginis. Amittibat enim filium, & ideo pro consolatione dimittebat sibi fidelis discipulum, sed tametalis consolatio ille sibi esse non poterat. De quo dicit Bernardus. O

qualis

ENARRATIO LXXXV.

356

qualis commutatio. Ioannes pro Iesu traditur, seruus pro domino, discipulus pro magistro, filius Zebedaei pro filio dei, purus homo pro puro deo. Sexto legauit latroni paradysum dicens. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso. Ecce qualis modus fuit intrandi, quia hodie: ecce quanta celeritas, mecum eris: ecce quanta beata societas, in paradiso: ecce quanta loci amenitas. Ideo autem Christus isti latroni sic fuit liberalis: quia in illa societate trium, erat vnus totaliter bonus, s. Christus: erat alter totaliter malus sicut latro a sinistris positus: erat tertius mediocriter bonus & mediocriter malus, sicut latro a dextris positus. Ipse enim nec omnino erat malus, quia culpabilem se cognoscebat, nec erat omnino bonus, quia adhuc gratiam non erat assecutus. Habuit igitur se laudabiliter ad totaliter bonum, quia ipsum excusauit: ad totaliter malum, quia ipsum increpauit: ad se mediocriter bonum & mediocriter malum, quia veniam postulauit. Septimo legauit peccatoribus infernum cum dicit Mat. 25. Discedite a me maledicti in ignem aeternum. Quod quidem legatum valde competit eis: quia puichrius stat in inferno quam staret in paradiso. Quod ostenditur triplici exemplo. Primum est, quia potius manet porcus in luto quam in viridi prato. Porcus est luxuriosus qui semper in immunditiis volutatur. 2. Pet. 2. Sus lota in volutabro luti, deo porcus potius manet in luto infernalis foeditatis: quam maneret in prato florido caelestis amenitatis. Secundum exemplum est, quia potius stat seruus in cloaca, quam in camera picta. Seruus est auarus. Col. 3. Auaritia est simulachrorum seruitus. Talis seruus potius stat in cloaca infernali quam in camera picta caelesti. Tertium exemplum est, quia potius stat latro in paribulo, quam in regali sedeat solio. Latro est superbus qui furatur deo illud quod est proprium dei, s. gloriam. Esa. 42. Gloriam meam alteri non dabo. Talis igitur latro potius stat in paribulo infernalis tormenti, quam staret in solio maiestatis dei. Octauo legauit crucem poenitentibus volentibus poenitere. Lu. 9. Si quis vult venire post me abneget semetipsum. Quid autem sit abnegare semetipsum dicit Greg. in homil. Relinquamus nosmetipsos quales peccato fecimus nos: & maneamus quales per gratiam facti sumus. Ecce enim qui superbus fuit, si humilis factus est seipsum reliquit. Si luxuriosus vitam mutauit, seipsum negauit in hoc quod fuit. Si auarus largiri didicit & aliena rapere desistit, seipsum reliquit: est quidem ipse per naturam, sed non ipse per malitiam. Vnde subditur: Tollat crucem suam & sequatur

FERIA III. POST PALMARVM,

merbi dicit ibidē Gre. Duobus modis crux tollitur, cū scilicet per abstinentiā affligitur corpus, aut per cōpationē proximi affligitur animus. Dixi secūdo tangitur sanguinis affusionis ratio cū subditur, qui pro multis effundetur. Et hoc multiplici ratione & vtilitate. Primo vt esset fœdis & immūdis in ablutionem fœdiū. Secūdo vt esset laborātibus in pœnitētia adiutoriū. Tertio vt esset pugnātibz in pœsidiū. Quarto de mundo exeuntibus in salutis signum. Dixit primo effusus est sanguis Christi vt esset fœdis & immūdis in ablutionē fœdiū. Apoc. 1. Dilexit nos & lauit nos in sanguine suo à peccatis nostris. Heb. 9. Si sanguis hircorū aut vitulorū, aut taurorū, aut cinis vitulae aspersus inquinatos sanctificabat ad emūdationē carnis; quāto magis sanguis Christi qui per spiritū sanctū semetipsum obruit immaculatū deo, & emundauit conscientiā nostrā ab operibus mortuis ad seruiendū deo viuētī. 1. Ioa. 1. Sanguis Iesu Christi filij eius emūdauit nos ab omni peccato. Hiero. Nihil tā efficacius ad curandū cōscientiæ vulnera, necnon ad purgandū mētis faciēs sedula pœsionis Christi meditatio, & sanguinis nobis valde reuerendi, quem Christus in cruce fecit nostrum pœsidiū, in altari nostrum poculū, in exilio nostrum viaticum, in deserto nostrum conductum, in cœlo aduocatum, pœsio enim tua domine vltimum refrigeriū, singulare remedium. Sed miseri peccatores hoc sanguine mundantur quantum in seipsis est, & polluuntur cū mortali peccato consentiūt. Quibus apostolus dicit illud horribile. Heb. 10. Irritā quis faciēs legem Moysi sine vlla miseratione duobus aut tribus testibus, supple conuictus moritur: quanto magis putatis maiora & deteriora mereri supplicia qui filium dei cōculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit in quo sanctificatus est; glōf. Cōculcat Christum qui liberē peccat absq; timore & pœnitentia, & qui eo indignē participat, sanguinem pollutū ducit si ab eo mundatus ad vomitū redit & pœnitere negligit. Bern. Vt tibi qui cūq; es qui desideras redire ad lutum, reuerti ad vomitum: paras placidos habebis in iudicio, quos modō tantō desperato vis habere animo. Et nota quāuis peccator sanguinē Christi polluat, Christus tamen eum quādiū viuūt ad emundationem vocat & inuitat. Heb. 12. Accessistis ad sanguinis asperionem melius loquentem q̄ Abel, quia ille vindictam, iste salutem; ille damnationem, iste saluationē clamat. Bern. Clamat vulnūs, clamat clauus: quia misericordiæ dei nō est numerus. Fodiuntur pedes, fodiuntur

ENARRATIO LXXXV.

dicitur manus: vt per foramina mihi liceat sugere mel de petra, oleū de saxo durissimo. Secundo Christi sanguis est in adiutoriū in operibus pœnitentiæ laborātibus alliciens eorum voluntatē. Sicut sanguis datur canibus ad lambendū vt alliciantur ad sequendum cum magno labore prædam suā. Psal. 67. Ingingatur pes tuus in sanguine, i. pœsionis, vt sic ardētus & frequentius prædā tuā videas & Christū sequaris, quod apparet. Apoc. 19. qui erat vestitus veste aspersa sanguine, & exercitus cœli, i. celestium virorum sequebātur eum. Augu. autē dicit: O homo noli timere mortē & contumelias & crucē: quia si hoc noceret homini, nō pateretur filius dei. Tertio est pugnātibz in pœsidiū. Ipse enim animat homines ad aggrediendum certamen. Quod bene signatum est. 1. Mach. 6. vbi dicitur: Ostēderunt elephātibz, quod est animal naturaliter timidum & frigidū, sanguinem vire & mori, i. sanctorum martyrum, ad acuendos eos ad prælium. Et hoc naturale exemplū est. Sanguinis enim aspectus dat audaciam pugnādi, propter quod dicitur. 1. Pet. 4. Christo in carne passō & vos eadem cogitatione armamini. Bern. In hoc mundo in stadio pugnamus & in certamine positi sumus. Verbi gratia. Mortuus enim est dominus noster: vt qui hunc liuorem & plagas non susceperit, in futuro iudicio gloriosus miles non apparebit, & Augu. Ideo mortuus est vt moreretur dominus pro seruo: vt seruus non timeret mori pro domino. Item sanguis Christi pugnatos cōfortat ad sustinendum. Hebr. 12. Recogitate eum qui talem sustinuit aduersus semetipsum cōtradictionem, Et postea dicitur: Nōdum enim vsque ad sanguinē restitistis. Ideo aduersus sanguinē repugnātes indui debemus tunica Christi sicut boni milites: ne timeamus si sanguinē pro ipso fundamus, sicut etiā pugiles faciūt. Bern. Bonus miles vulnera nō sentit sua dū benigni regis intuetur vulnera. Item sanguis Christi pugnātem roborat ad triumphū. Vnde cum iustis & probis deficiūt in lite, tamē viso regis signo & ipso rege in pressura existēte vires resūmūt. Apoc. 12. Vicerit eū per sanguinē agni. Propter quod dicit Bern. Respice fidelis anima in faciē Christi tui, & videbis eum dorso flagellato, latere aperto, capite restibus coronato, pedibus & manibus clauis perforato, volue & reuolue à capite vsq; ad pedes, à latere in latus, & nihil inuenies nisi dolorē & cruorē. Quarto Christi sanguis de mūdo exeūtibus est in securitatē & in signū gloriæ percipiēda. A tēdēdū q̄ in morte quæ est mediū inter vitā præsentē & futurā, Quadrag. Thef. K K

habitant demones infestando & tentado. Gene. 3. Tu infidiaberis calcaneo eius. Propter quod dicit Grego. Afsidua tentatione tentat, vt saltem tadio vincat. Et sic cum ponitur signu regis super aliquam domum, timent hostes eam invadere: sic & demones, vt dicitur Psa. 64. Timebunt getes qui habitant terminos a signis tuis. Et propter hoc etiam non sine causa ante oculos orientiu ponitur crux in signum huius quod dicitur Exo. 12. Cum dominus viderit sanguinem in superliminari, & in vtroque parte transcendet ostium domus, & non sinet ingredi percussore domos vestras & ladere. Itē glosa: Sanguinis Christi memoria ab exterminatore nos conseruat. Item ibidem: Videbo sanguinem & trāsibo vos, i. non percussio nec erit plaga. s. aeterna disperdens. quando percussero terram Aegypti, i. ciues huius seculi. Non solum autem sanguis Christi conseruat hic existentes, sed introducit in gloriam aeternam ibi gaudentes. Est enim signum quod ostento intratur ad caelum, cum Augu. dicat: Sanguinis effusio inebriat angelos, satians sanctos, potans sitibundos, viuificans mortuos, iustificans peccatores, inferos dissipans, mundum redimens, caelum reparans, sanctis omnibus conferens gaudium sempiternum. Attendendum quod si aliquis ingreditur curiam regis, omnes qui habent similes vestes possunt intrare: quia praesumitur quod sint de familia eius. Sic certe intrabunt curiam caelestem, qui vestem Christi habuerunt sanguine tinctam pari ratione. Apoc. vlti. Beati qui lauant stolas suas in sanguine agni, vt habeant potestatem in ligno vitae, & per portas intrent ciuitatem, sicut Christus intrauit. Heb. 9. Habentes fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi. Propter quod dicit Ansel. O quam gloriosum nostrae salutis pretium per quod de inferni miseria liberamur, per quod in vita rescimur & potamur, per quod in patria gloria & honore coronamur. Item nota quod sanguis Christi habet alias quatuor virtutes: per hunc enim venditus redimitur, mortuus viuificatur, reus reconciliatur, & animus delectabiliter potatur, & inebriatur. Primo venditus & captiuus liberatur. Esa. 52. Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. Sed quo pretio ostendit Petrus. 1. Petr. 1. dicens: Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paterna: traditionis: sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi. Attēde quāti valoris sit quod pro te datum est, quā cogita & non vilipendere. Secundo per sanguinem Christi mortuus viuificatur. Ioā. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis

ritis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Non solum autem dat vitam gratiam, sed spem veniendi ad vitam gloriae. Vnde subditur: Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem habet vitam aeternam, s. nunc in spe & tandem in resurrectione. Augu. Venit Christus in carne vt homines manducaerent: & manebat apud patrem vt angelos pasceret. Terrio per sanguinem Christi reus & discors reconciliatur siue pacificatur. Colof. 1. Pacificans per sanguinem crucis eius, siue quae in caelis siue quae in terris sunt. Pacificauit enim deus vno die hominem & angelum, caelum & terram: vt sit vna die gloria deo in caelis, & in terra pax fieret homini liberato. Ad Roma. 5. Iustificati in sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum. Bern. Ille cibus est agrotis medicina, peregrinantibus dieta, debiles confortat, & delectat valentes, languorem sanat, seruat sanitatem, corpus nutrit, cordis palatum saporosum facit, fit homo inde mansuetior, ad correptionem patientior, ad laborem sagacior, ad cautellam humilior, per conscientiam acceptior, ad obediendum paratior, ad gratiarum actiones sollicitior ac deuotior. Quarto animus hoc sanguine delectabiliter portatur & sobrie inebriatur. Mar. 27. Accepto calice gratias egit, & dedit discipulis suis, dicens: Bibite ex hoc omnes: hic est sanguis meus noui testamenti qui pro multis effundetur. Glosa: O felix ebrietas, salutaris satietas: qui quanto copiosius bibitur, tanto amplius sospitatem mentibus donare dignatur. Psalm. 22. Calix meus inebrians quam praeclarus est, id est sanguis Christi qui sic inebriat vt sobrios reddat, quam praeclarus est: dat enim claritatem vitae aeternae. Bern. O Iesu fons indeficiens, humana corda reficiens, ad te curro, te solum sitiens, tu mihi salus sufficiens. Hunc potum boni & amici bibunt ad suam delectationem & salutem. Sed de multis dicitur illud, 1. Cor. 11. Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Bonis autè dicitur illud, Cant. 5. Bibite & comedite amici mei, & inebriamini charissimi. Hi sunt de quibus dicitur, Eze. 39. Comeditis adipem ad saturitatem, & biberis sanguinem ad ebrietatem de victima quam im molau i vobis. Hi enim sunt pulli aquilae, de quibus dicitur Iob 39. Pulli eius lambunt sanguinem. Ipsi ad hoc sunt vocati, vt eum medulla tritici gloriam corporis Christi, & sanguinem vitae biberent meracissimè: vt dicitur Deuter. 32. Glosa. De quo scriptum est: Hic est calix noui testamenti in meo sanguine. Quam mirabiliter autem iste potus consiciatur, Bernar. ostendit, dicens

FERIA IIII. POST PALMARVM,

Deus qui mirabilis est in omnibus sacerdotibus, mirabilior ostenditur dum mirabilia per eos operatur, quod nullis angelorum ordinibus & nullis terrenis potestatibus est cōcessum: dignificauit dominus facere in eis vt consecraretur, vt id ipsum faciat in altari quod ipse Christus propriis manibus fecit in cōna paschali.

FERIA IIII. ENARRATIO LXXXVI,

Vulneratus est propter iniquitates nostras: attritus est, propter scelera nostra: disciplina pacis nostrae super eum, & liuore eius sanati sumus. Esai. 53.

Legitur quod Pellicanus cum pullos suos excubauerit, tunc serpens multum persequitur Pellicanum: & dum Pellicanus non adest serpens reperiens arborem pullos occidit. Pellicanus autē rediēs & videns pullos interfectos, tribus diebus plāgit eos mortuos: tertia autē die cum rostro vulnerat cor suū, & de sanguine suo pullos suos aspergit, & sic illi reuiuiscunt. Spiritually per Pellicanum intelligitur Christus qui dicit per Psal. 101. Similis factus sum Pellicano solitudinis, &c. Serpens est diabolus qui humanū genus occidit, sed Pellicanus. i. Christus in quinq; partibus corporis vulnerari voluit, & sic homines mortuos viuificauit. Osae 6. Viuificauit nos post duos dies in die tertia suscitauit nos, & viuemus in cōspectu eius. Sumus enim viuificati in prima die passionis suae, & in secunda die sepulturae, sed suscitati sumus die tertia resurrectionis suae. Ideo Leui. 17. Anima omnis carnis in sanguine est, s. Christi, quem sanguine effudit pro nobis abunde: de quo thema, *Vulneratus est propter iniquitatem nostrā.* In verbis praemissis duo innuuntur. Primo quomodo passio Christi fuit pēnosa, ibi: *Vulneratus est.* Secūdo subditur fuisse fructuosa, ibi: *Liurore eius sanati sumus.* De primo dicitur, *Vulneratus est.* Dicit Hier. Esaias non tantū prophetauit in futuro, sed etiā euāgelista: quia non tantū prophetauit in futuro, sed etiā historiam passionis Christi scripsit in praeterito. Nam ipse passionem Christi, quā per quingētos annos prauidens eā sic aperte describit, ac si etiā praesentialiter cōspexisset, dicens: *Vulneratus est propter iniquitates nostras.* &c. Vbi ponit quod ipsa passio Christi fuit pēnosa. Et pēna Christi describitur tripliciter. Primo fuit vulneratus, & hoc ideo vt redēptionis nostrae pretiū de corpore suo emanaret. Corpus enim Christi erat tanquā saccus plenus thesauro, & tanquā alabastrū plēnū vnguento, tanquā apotheca plena balsamo. Homo erat captiuus, vulne-

ENARRATIO LXXXVI.

359

ratur & foetidus. Voluit ergo Christus vulnerari vt saccus scinderetur, & thesaurus inde exiret quo captiuus redimeretur. De isto thesauro dicitur. 1. Petr. 2. Non corruptibilibus auro vel argento empti estis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi & incontaminati, De sacco verò in quo erat iste thesaurus dicitur Proverb. 7. Sacculum pecuniae secum tulit, &c. Bernardus: Saccū plenum misericordia misit deus pater in terram. Saccum, inquam, in passione conscindendum, vt effundatur quod in eo latet, s. pretiū nostrum. Secundo corpus eius erat tanquam alabastrum plēnū vnguento: & ideo voluit vt illud alabastrum multis vulneribus frangeretur, & inde vnguentum pretiosum exiret quo vulneratus curaretur. Ista vnguentā petebat sponsa, dicens. Cant. 1. Trahe me post te: curremus in odore vnguentorum tuorum. Ista vnguenta sunt suauia: quia delectant corda, & sunt sanatiua: quia curat peccata. Eccl. 38. Vnguentarius faciet pigmēta suauitatis, & vnctiones conficiet sanitatis. Istitis vnguentis est sanatus Samaritanus vulneratus, s. vino & oleo, i. sanguine Christi, qui fuit tanquā vinum in quantum patrem lactificauit, & fuit tanquam oleum in quantum ipsum ad misericordiam inclinauit. Tertio corpus Christi fuit tanquam apotheca, & ideo voluit quod ista apotheca plena balsamo aperiretur, & inde balsamus efflueret quo foetidus sanaretur. Tunc autem ista apotheca fuit aperta, quando vnus militum laeae latus eius aperuit. De odore illius balsami dicitur Eccle. 24. Sicut cynamomum & balsamum aromatizans odorem dedi. Omnia quae sunt in balsamo dicuntur virtuosa, s. cortex, folia, semen & liquor. Sic etiam quicquid fuit in Christo primo cortex, id est corpus, folia, id est verba, semen, id est anima eius corpore seminata, & liquor, i. sanguis pretiosus. Item vulnera Christi sunt horrea quae aperuit Ioseph. Genes. 41. ad famelicos pascendos. Vnde Dixerūt Aegyptij: Salus nostra in manu tua domine. Gen. 47. Item sunt cellaria vinaria aperta, vt inebrietur anima charitate. Cant. 2. Introduxit me rex in cellam vinariam. Ibidem 5. Bibite & inebriamini charissimi. Bern. Pater arca cordis per foramen corporis. Nota principaliora vulnera Christi sunt quinque, quae significantur per quinque ciuitates refugij in terra promissionis. Deute. 19. Bern. Vbi tanta securitas & firma sicut in vulneribus Christi? Secundo Christus fuit attritus. Sicut enim succus herbae atteritur vt inde fiat emplastrū, per quod apostema sanetur: sic corpus Christi fuit attritū vt fiat emplastrū quo

FERIA IIII. POST PALMARVM,

umor superbiæ frangeretur. Fit autem emplastrum de florib⁹, herbis, & speciebus aromaticis, aliquo liquore superinfuso. In Christo fuit caro tanquam herba iuxta illud Esa. 40. Omnis caro fœnum. Fuit anima tanquã flos: quia fuit valde purissima & amœna. Can. 2. Ego flos campi. Fuit diuinitas tanquam species aromatica. Fuit sanguis tanquam liquor infusus. Ex istis ergo factum est emplastrum quod debet frangere tumorẽ nostræ superbiæ. Tertio fuit disciplinatus, ideo dicitur, disciplina pacis nostræ, &c. Homo enim deũ offendeat: & ideo disciplinari debebat. Christ⁹ autẽ flagellari voluit: & sic deũ nobis pacificauit. Ideo dicitur: Disciplina pacis nostræ super eũ. Olim pax tribus modis inibat & firmabatur, s; percussione manũ: quia ad inuicem manus percutiebant; secundo signi erectione, quod. saliquam columnam vel pilam lapideam erigebant. De istis duob⁹ dicitur Iosue vlt. Percussit Iosue in die illo fœdus, ecce percussio. Deinde subditur: Et tulit lapidem pergrandẽ, posuitq; eum subter quercum quæ erat in sanctuario domini, dicens: En lapis iste erit vobis in testimonium quod audieritis omnia verba domini quæ locutus est vobis: ne forte postea negare velitis, & mœtiri domino deo vestro. Tertio aquæ effusione, de hoc dicitur 1. Reg. 7. Hauserunt aquam & effuderunt in conspectu domini. Per quod volebant innuere, quod sicut de aqua nihil remanet quando effunditur nec substantia, nec sapor, nec color, neque odor. Sic si aliquis pacem nõ seruaret, nihil de illo nec de his quæ ad ipsum spectant remaneret. Vt ergo Christus firmam pacem cum deo nobis acquireret fuit disciplinatus & percussus, non tantum in manibus: sed etiam in pedibus fuit perforatus, & in toto corpore flagellatus. Fuit etiam tandem in signum in cruce eleuatus. Ioan. 12. Si exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipsum. Fuit insuper sicut aqua effusus, quia nihil sibi remansit, nec sanguis, nec aqua, nec vita, nec familia. Dixi secundo eius passio fuit fructuosa quum subditur: Et liuore eius sanati sumus. Pro quo sciendum, quod passio Christi multiplicem fructum nobis attulit. Primus est adiutorium contra hostes: Habemus enim triplicem hostem. Primus est caro quæ impugnat nos per concupiscentias malas. Galat. 5. Caro concupiscit contra spiritum. Sed sanguis Christi mortificat omnes motus carnales. Istud est figuratum. Exod. 7. Vbi dicitur quod Moyses eleuans virgam percussit aquas fluminis, & versa sunt in sanguinem, & pisces qui erant in flumine mortui sunt. Per pisces signific

ENARRATIO LXXXVI.

360

significantur motus carnales, qui nutriuntur in aquis deliciarũ. Sed tunc in sanguinẽ aquæ conuertuntur, & pisces moriuntur, quãdo ad memoriam dominicæ passionis delicia refranatur. Bernar. Vifa passione Christi, quis tam luxuriosus, qui se nõ cõtineat? quis tã deliciosus, qui se nõ absteineat? quis tam malitiosus, vt nõ pœniteat? Secundus hostis est mūdus qui impugnat bonos per aduersa & tribulationes. Ioan. 16. In mūdo pressurã habebitis: in me autẽ pacẽ. Has debet homo vincere per sanguinẽ Christi. Istud figuratum est Apoc. 19. Ioannes vidit vnũ, cuius nomen erat Verbu dei, & vestitus eius erat aspersus sanguine. Per hoc significatur corpus eius cruentatũ, & sequebatur eum multitudo, per quos significatur sancti passionem eius in memoria habentes, qui ipsum sustinẽdo aduersa imitantur. Bernar. Vult benignus dux deuoti militis vultũ & oculos in sua sustolli vulnera, vt ex hoc animum illius erigat & exemplo suo reddat ad tollerandum fortiorem. Non enim sentit sua dum illius vulnera inuenerit. Grego. Si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil à deo durum est quod non equo animo tolleretur. Bernar. Nihil dulcius in tribulatione quã passionem Christi cogitare. Quam enim asperitatem formidabit seruus, si mœti eius occurrat quod filij dei sanguine sit redemptus? Si enim passionẽ Christi semper recordaremur, illa sagitta dilectionis vulneraremur quod propter eum duleiter omnẽ tribulationẽ pateremur. Exemplum in beato Ignatio qui nullis poterat vincipœnis ac tribulationibus, & quum quereretur ab eo quomodo tam fortis esset, respondit: Crucem Iesu Christi in corde meo habeo, quæ omnia vincere facit quæcunque mihi poterint infringi. Tertius hostis est diabolus qui impugnat suggestione. Iste etiam vincitur per sanguinẽ Iesu Christi. Istud etiam figuratur Apocal. 12. vbi dicitur quod Ioãnes vidit draconem magnum septem capita habentem, qui signat diabolum cum septem mortalibus vitiis. Et Michaël & angeli cum dracone pugnant, & vicerunt eum per sanguinem agni, id est Iesu Christi. Bernardus, Vbi firma & tuta requies nã in vulneribus Christi, tantõ illic securior habito, quantõ ille potentior est ad saluandum: premit corpus per voluptates, fremit mundus per aduersitates, insidiatur diabolus per suggestiones, non cado quia vulnerum domini recordabor. Decepit enim eum secũdum August. tanquam murem, quia tetendit tanquã muscipulã crucẽ in qua posuit sanguinem tanquam escã. Vnde dicit Aug.

FERIA IIII. POST PALMARVM,

Venit redemptor noster, & vincus est deceptor. Et quid fecit redemptor captiuatori nostro, terendit mufcipulam, f. cruce fua, & pofuit in ea efcam, f. fanguinem fuum. Ille autē effudit fanguinem pro deitoribus propter quod diabolus receffit à debitoribus. Secundum autem Gregor. decepit eum tanquam pifcem, quia pofuit exterians efcam, id est carnem & fanguinem: interius autem occultauit ferreum hamum, id est diuinitatem. Diabolus autem volens capere efcam carnis captus est ab hamo diuinitatis. Secundū verò Remigium decepit eum tanquam auem. Vnde exponens verbum tob 40. Nunquid illudes ei tanquam auid dicit, illufus est diabolus in morte domini tanquam auis. Nam Chriftus fub carnis mortalitate abfcondit diuinitatem vt laqueum, quo eum velut auem improuidam prudenter irretiuit decipula. Refert Valerius quod Thorenfes & Atheniefes dum adinuicem decertarēt, Codrus rex Athenienfis de euentu belli Apollinē requifuit. Qui refpondit: Si te occidi permitteres gens tua victoriam obtineret. Quū verò hostes illud oraculum audiffent praeceperunt ne aliqui regē Atheniefem tangere. Ipfe igitur rex ne cognofceretur ruficum habitū accipiens & fumenta in humeris affumēs ad hostes proceffit, ibiq; quen lā militem cum falce prouocans ab ipfo occifus est. Quo cognito Thorefes memores oraculi fugerunt, & Atheniefes victoriā obtinuerunt. Ille rex fuit Chriftus, qui ne à demonibus cognofceretur habitum ferui accepit, fumenta, id est crucem in qua fuerunt ligna diuerfa in humeris baiulauit. Et fic mortuus fuit. Si enim demones cognouiffent eum fuiffe deum, nunquam eum occidi procuraffent. 1. Corint. 2. Si enim cognouiffent nunquam dominum gloriæ crucifixiffent, per fuam autem mortem demones fuerunt expoliati & vinciti. Col. Expolians principatus & potestates traduxit cōfidenter palam triumphās illos in feipfo. Secundus fructus paffionis Chrifti est quod per paffionē homo ad paradifum reductus est. Erat enim homo à cœlo expulfus, igitur fanguis Chrifti fufus est vt hominem ad cœlū reduceret. Tria autē etiā quæ hominem impediabant ne ad cœlū rediret, primū quod porta paradifi erat claufa. Quod fignatū est Gene. 3. per Cherubin quem dominus ad iannam paradifi pofuit vt ipfum custodiret. Secundum erat quod flamma quædam erat interpofita, quæ hominem ab ingreffu prohiberet. Vnde dicitur, & flāmeum gladium atque verfatilem ad custodiendū viā ligni vitæ. Per quam flāmam fignificatur reatus & obliga-

ENARRATIO LXXXVI.

361

& obligatio ad pœnam eternā cui homo prauaricationis merito erat obligatus. Tertium erat iuftitia dei quæ multum erat feuera quæ fignificatur per rumpheam bis acutam quam Cherubin in manu tenebat. Iuftitia autem dei dicebatur bis acuta, quia corpus & animā incidebat. Et quia de cōmiffis & amiffis rationē quærebat, ideo fanguis Chrifti fuit clauis dei, aqua dei, & pretiū dei. Primo fuit clauis dei, quia iannā paradifi aperuit. De ifta clauis dicitur Ifa. 22. Dabo clauem domus David fuper humerum eius, aperiet & non erit qui claudat. Ifta clauis fecundū Glosam fuit crux Chrifti quā ipfe fuper humerū baiulauit. Ideo fanguis Chrifti clauis est paradifi. Secundo fuit aqua dei quæ ignem gehennæ extinxit, quia vltorius in bonis non poterat piē valere. Ifta aqua figurata est in aqua quæ de latere Chrifti emanauit. De ifta aqua potest exponi quod dicitur Ecclē. 3. Ignem ardentem, f. infernalem extinguit aqua. Illa, f. aqua quæ de latere Chrifti effluxit. Hiero. Flammea illa rumphea & Cherubin prae foribus paradifi præidentia Chrifti extincta & reſerata fuit fanguine. Tertio fuit pretium dei quo diuinæ iuftitiæ fatisfecit. Pſal. 18. Quæ non rapui, tunc exoluebam, quafi dicat, Adam fecit furtum, & ego exolui debitum. Vnde canit eccleſia in benedictione cerei pafchalis: Qui pro nobis aeterno patri debitum exoluit. Secundo homo erat inclufus in inferno fiue in limbo, & ideo Chriftus fanguinem fuum fudit, quia portas inferni confregit, & sanctos patres inde eduxit. Vnde dicitur Zacha. 9. Tu quoque in fanguine teſtamēti tui emiffiſti vincitos de lacu in quo non erat aqua. Legitur in hiftoria ſcholafica quod Salomon habebat ſtruthionem habentem pullum, quem pullum Salomon in quadam cauea nutrieat vitrea. Quum verò pater pullum habere non poſſet, vermē quendā de deſerto portauit, de cuius fanguine caueā ipſam liniuit, & contiūuo fracta fuit, & fic pullum illum de cauea illa extraxit. Ille vermīs eſt Chriftus qui in. Pſal. 21. Ego ſum vermīs & non homo. Vermīs enim non naſcitur per generationē carnalem, ſed de humorebus terræ virtute radij ſolaris producit. Et fic vermīs patrem habet in cœlo, f. ſolem, & matrem in terra, f. terræ humorem. Sic etiam Chriftus in cœlo habet patrem ſine matre, & in terra matrem ſine patre. Pulli inclufi in cauea erant ſancti patres inclufi infernali cauea: ſed venit iſte vermiculus, & virtute fanguinis ſui caueā illā fregit, & ſanctos patres inde eduxit. Pſal. 106. Contriuit portas æreas, & veſtes ferreos confregit. Tertio

FERIA IIII. POST PALMARVM,

homo erat inclusus in exilio, id est in mundo. Ideo Christus sanguinem suum fudit vt hominem in exilio confortaret. Homo namque erat mortuus, multis tribulationibus pressus, ad conuertendum se ad deum multum durus, a diabolo in feruitute detentus. Ideo Christus sanguinem suum fudit. Primo vt hominem mortuum viuificaret. Leui. 17. Anima omnis carnis in sanguine est. Osee. 6. Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos & viuemus in conspectu eius. Sumus enim viuificati in prima die passionis suae, & in secunda die sepulturae. Sed suscitati sumus in die tertia resurrectionis suae. Tertius fructus est quod Christus sanguinem suum fudit, vt corda dura ad poenitentiam frangeret. Hoc figuratum est Mat. 27. vbi dicitur: Terra mota est, petra scissae sunt, monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum qui dormierant, surrexerunt. Ex quo datur intelligi quod ad memoriam dominicae passionis illi qui erant terra, amando, scilicet terrena, debent moueri ad amandum caelestia. Illi qui erant duri sicut petra, debent frangi per contritionem. Eorum monumenta, id est ora debent aperiri per confessionem. Et mortui, id est mortalia peccata debent exire & exurgere per satisfactionem. Reperitur quoddam genus adamantis quod non frangitur mallei percussione, nec ignis adustione, nec aliqua temporis inueteratione: frangitur autem sanguinis infusione. Sic sunt multi qui ad poenitentiam non franguntur, nec per flagellationem, nec per spiritus inspirationem internam, nec per atatis rusticitatem. Franguuntur autem per dominici sanguinis meditationem atque virtutem. Quartus fructus passionis Christi est sanitas animarum nostrarum. Vnde Hier. 17. Sana me domine & sanabor. Preuer. 20. Liuor vulneris absterget mala, & plagam in secretioribus in omnibus membris. Erat enim infirmus in capite, sed liuore Christi sanati sumus. Qui pro nobis in capite vulneratus est vt sanaretur caput animae, id est intentio. Nam homo in his quae faciebat non sanam habebat intentionem. Erat infirmus in manibus, id est operatione quia opera mala faciebat. Erat infirmus in corde, quia habebat cogitationes noxias. Erat infirmus in pedibus, quia habebat affectiones immundas. Pes enim animae secundum Augustinum est affectus & amor animae. Sicut enim corpus vadit pedibus, sic anima vadit affectibus. Erat infirmus in toto corpore, quia habebat totam vitam mundanam & conuersationem vanam. Vt igitur Christus suis liuoribus & vulneribus nos sanaret, voluit primo vulnerari in capite, vt sanaret

ENARRATIO LXXXVII.

362

ret nostras obliquas intentiones. Voluit vulnerari in manibus vt sanaret nostras malas operationes: voluit verò vulnerari in corde, vt sanaret nostras noxias cogitationes: voluit vulnerari in pedibus, vt sanaret nostras immundas affectiones: voluit vulnerari in toto corpore per flagellationem, vt sanaret totam nostram vitam & conuersationem. Hier. 10. Tabernaculum eius vastatum est, & omnes funiculi eius disrupti sunt. Tabernaculum, id est corpus, funiculi, id est nerui. Suffecisset vna gutta, sed dicitur Psal. 129. Apud dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Nam ipse erat mediator dei & hominum, vt dicit Apostolus. Ideo habuit proprietates mediatoris, qui scilicet inter discordantes solet erigere manum ad sequestrandum litem & discordiam. Et plerumque euenit ita quod mediator maioris suscipit plagam, & vulnera plura quam ipse reus. Spiritualiter, sic euenit mediatori nostro Iesu Christo, qui manum protectionis erexit in cruce pro nobis peccatoribus, ne plageremur a deo patre. Ipse autem suscepit vulnera & plagas pro nobis. De quo dicit dominus pater Isa. 53. Propter peccata populi mei percussus est, &c.

IN COENA DOMINI, ENARRATIO LXXXVII. DE EPISTOLA.

Probet autem semetipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Scribitur I. Corinth. II. & legitur hodierna die pro epistolari officio.

Sicut inter omnes cibos corporales, panis est cibus virtuosior: spiritualiter, sic loquendo de cibo mentis non est cibus praestans tantam virtutem animae, sicut panis, id est corpus Christi sub specie panis. De quo. Psal. 103. Panis cor hominis confirmat. Figuratur Gene. 2. In medio Paradisi erat lignum vitae, & fructus in eo. Et si parentes nostri fuissent vni hoc cibo, vixissent in aeternum. Spiritualiter, per paradysum intelligitur ecclesia sancta, in cuius medio fuit lignum situm scilicet crucis. In hoc ligno pepedit fructus vitae, & qui comederit de hoc fructu sub specie panis nobis demonstrato habet vitam aeternam. De quo Ioan. 6. Qui manducabit hunc panem viuere in aeternum. Idcirco vt dignè manducemus eundem, docet nos Apostolus prius examinare conscientias nostras, dicens: *Probet autem seipsum homo.* In verbis praemissis duo innuuntur. Primo propriae conscientiae discussio, ibi: *Probet autem seipsum homo.* Secundo subditur summetis indignè punitio, ibi: *Qui manducat indignè, &c.* De primo dicitur: *Probet autem seipsum homo.* Vidimus enim si aliquis bebet aliquem cibum recipere,

IN COENA DOMINI,

oportet quod videat & probet utrū ille cibus sit sanus, & si stomachus eius sit dispositus. Si enim cibus esset bonus & stomachus esset malē dispositus, vel econuerso, potius esset sibi ad nocumentum quā ad profectum. Cibus autem iste cœlestis non est probandus, quia bene est pręparatus. Vnde non dicit Apostolus, probet autem istum cibum homo, sed probet autē seipsum homo. Greg. Sicut cibus carnalis si ventrem inuenerit diuersis humoribus occupatum, amplius lædit, magis nocet & nullum pręstat auxilium. Ita cibus spiritalis si aliquem inuenerit malignitate pollutum, magis eum perdit, non sui natura sed accipientis vitio. Nota quod ille qui debet hunc cibum suscipere debet quatuor probare. Primo seipsum quantā sit puritatis, & ista puritas attenditur, quantum ad manus quibus ministratur, quantum ad os per quod suscipitur, & quantum ad cor in quod suscipitur. Manus quidem debent esse munda. Psal. 25. Lauabo inter innocētes manus. Ideo sic dicit Dionysius: Sacerdos accersurus ad confecrandum lauat digitos, per quos peccata venialia designantur ad innuendum quod non tantum à magnis, sed etiam à paruis peccatis debet esse mundus. Debet ergo habere manus mundas, id est munda opera: qui enim haberet opera indigna, non esset dignus tangere nec recipere illud sacramentū. Legitur 2. Reg. 6. quod Oza à deo est percussus eo quod arcam dei suis manibus tetigit. Et assignant rationem Iudæi quia in nocte præcedente iacuerat cum vxore, qua percussione dignus est qui iacet cum meretrice? Si ille qui tetigit arcam ligneam, qua percussione est dignus qui indignè recipit carnem Christi veram? Si ille qui arcam tetigit vt iuuaret ne pateretur ruinā, qua percussione dignus est qui iuuat corpus Christi ad proiciendum in latrinam, id est in conscientiam immundam? Secūdo debet habere os mundum per quod suscipitur & maxime à duobus peccatis, scilicet detractionis & gulositatis. Vnde dicitur 1. Cor. 11. Vbi loquitur Apostolus de hoc sacramento: Conuenientibus vobis in vnum, scilicet ad ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, id est peccatum detractionis. Et infra: Alius quidem esurit: alius autem ebrius est, ecce peccatum gulositatis. Primus, scilicet detractor est, sicut canis. Secundus gulosus est sicut porcus. Ideo Mat. 7. dicitur: Nolite sanctum dare canibus, neque proiciatis margaritas ante porcos. Tertio debet habere cor mundum in quod suscipitur. Quia cum sit splendor & speculum sine macula, non habit

ENARRATIO LXXXVII.

363

tat nisi in mente pura. Sapient. 7. In animas sanctas se transfert. Cant. 2. Qui pascitur inter lilia, id est corda pura. Auarus autem proicit ipsum in terram: quia habet cor terreum amando terrena. Luxuriosus proicit ipsum in lutum: quia habet cor imunditatis plenum. Superbus proicit ipsum in ventum, quia habet cor ventosum, id est superbia & ambitione repletum. Secundo debet probare corpus dominicum quā sit maiestatis: quia in ipso sacramento totus Christus continetur, scilicet quantum ad corpus, sanguinem, animam & spiritum, humanitatem & diuinitatem veram. Recipiendo igitur corpus Christi corpori eius mystico vnimur: & bonorū omnium participes efficiamur. Vnde dicitur 1. Corint. 10. Panis quem frangimus nonne participatio corporis domini est? De hac participatione dicitur in Psal. 118. Particeps ego sum omnium mentium te & custodietium mandata tua. Recipiendo enim sanguinem eius ab omni impuritate conscientia mundabimur. Hebr. 9. Sanguis Christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis ad seruicium deo viuenti. Recipiendo eius animam ab omni seruitute redimimur. Ioan. 10. Bonus pastor dat animā tuam pro ouibus suis, scilicet redimendis. Mat. 20. Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare: & dare animam suā in redemptionem pro multis. Recipiendo spiritū eius ab omni morte corporis & animæ viuificabimur. Ioan. 6. Spiritus est qui viuificat: caro non prodest quicquam. Rom. 7. Qui suscitauit Christum à mortuis viuificabit, & mortalia corpora nostra propter inhabitantem spiritum eius in nobis. Recipiendo eius diuinitatem omni dulcedine satiamur. Ioan. 10. Ingredietur, scilicet ad contemplationē diuinitatis, & egredietur, scilicet ad visionē humanitatis, & pascea inueniet. De hac refectione dicitur Mat. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tertio debet probare indignè sumentis periculum quanta sit pœnalitatis. Incurrit enim pœnam temporalem, spiritualem & æternam. De temporali dicitur 1. Corint. 11. Ideo inter vos multi imbecilles & infirmi & dormiunt multi. Dicitur in libro Pascassi, quod quicumque indignè communicat nisi bonitas dei gladium suspenderit ab angelis ad hoc positus perimeretur. Secundo incurruntales pœnam spiritualem: quia diabolus in eos maiorē accipit potestatem. Vnde dicitur de Iuda Ioan. 13. Post buccellam intrauit in eum Sathana, non tūc primo & de nouo, sed amplius quā antea. Et tamen illa buccella non erat corpus Christi: quādiū magis in

IN COENA DOMINI.

illum intrat qui audeat indignè recipere corpus Christi. August. Nullus malignus ad corpus Christi accedat, nullus fictus adueniat, nullus suffocato animo appropinquare audeat, ne quod Iudas sustinuit patiat. Nam in illum post communicationem mensæ introiuit diabolus. Non quia suscepit corpus Christi: sed quia impudentia Iudæ & malignitas mentis aduersarium inhabitare fecit: vt discas quòd indignè mysteriorum secreta celebrantibus diaboli insidiaz præparantur. Tertio incurrunt peccatam aeternam. Vnde super illud: Reus erit corporis & sanguinis domini, dicit Ambro. Mortis Christi pœnas habebit, & ac si Christum occidisset, punietur. Quatuor enim reputantur occisores Christi, videlicet Iudæi, ingrati, reciduiantes, & corpus Christi indignè recipientes. Et istud patet per tale exemplum. Sit aliquis homo qui habeat quatuor marcas auri: & vna sibi auferatur violenter, aliam det ingrato, tertiam ponat in mercibus quæ sibi auferuntur, quartam in latrinam proiciat. Iste potest dicere se marcas amisisse. Iudæi igitur sunt similes illis qui marcã violenter auferunt: quia vitam Christi cum violentia abstulerunt. Ingrati sunt similes illis qui beneficiũ non cognoscunt, quia illi tales passiones non cognoscunt, nec aliquod seruitium impendunt. Reciduiantes sunt similes illis qui merces auferunt: Christus enim animas nostras sanguine suo emit. Et ideo ille qui ad peccatum reuertitur, animam emptam sibi auferre conatur. Illi verò qui immunda mente corpus Christi recipiunt, ipsum in quantum est in seipsis in latrinam proiciunt. Quarto debet probare dignè recipientium fructum quantæ sit vtilitatis, quæ quidẽ vtilitas attenditur in vita nostra & in morte. In vita enim illud sacramentũ est nobis dimissum in memoriale Dominicæ passionis, & in medicamentũ nostræ curationis. Est ergo dimissum in memoriale passionis Christi. Habemus enim triplex memoriale passionis Dominicæ. Vnũ est in visu, passio scilicet Christi depicta, & istud affectũ nostrum multum mouere debet. Secundũ est in auditu, scilicet passio Christi audita seu predicata, & istud mouere debet magis. Tertium est in gustu, scilicet passio Christi in hoc sacramento tam veraciter & tam signanter expressa & istud mouere debet maxime. Secundo dimissum est nobis in medicamentũ nostræ curationis. Est enim medicina efficax contra omnes infirmitates nostras sicut patet in illa oratione: Purificet nos quesumus domine sacramenta quæ sumpimus, &c. Est enim medicina curatiua: quia sanat omnes infirm

ENARRATIO LXXXVIII.

364

infirmitates & morbos vitiorum. Vnde dicitur: Sit ablutio scelerum. Et est medicina roboratiua: quia roborat & confirmat recepta in sanitate. Vnde dicitur: Sit fortitudo fragiliũ. Est & medicina præseruatiua: quia conseruat hominẽ ne iterũ cadat. Vnde subditur: Sit contra mundi pericula firmamentum. Est medicina melioratiua quia viuos & mortuos ad meliorẽ statũ producit. Vnde subditur: Sit viuorum atq; mortuorum fidelis remissio peccatorum. Secundo attenditur vtilitas in morte: via enim per quam anima decedens de corpore est itura, est tenebrosa. Iob 19. In calle meo tenebras posuit. Est & via periculosa. Psal. 141. In via hac qua ambulabam absconderunt superbi Jaquem mihi. Est via longa. 3. Reg. 19. Grandis tibi restat via. Est ignota. Psal. 106. Viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Cum enim corpus Christi animabus decedentibus datur, portat secum lucem ad tenebras: via illuminationis. Ioan. 8. Ego sum lux mundi. Eiusdem 12. Ambulate dum lucem habetis. vt non vobis tenebræ comprehendant. Habent secum pugilem ad hostiũ defensionem. Iob 17. Pone me domine iuxta te, & cuiusvis manus pugnet contra me. Psal. 22. Si ambulauero in medio vmbre mortis non timebo mala quoniam tu mecum es. Habent secum librum confortatiuum. Psal. 103. Panis cor hominis confortet. 3. Reg. 19. Ambulauit in fortitudine cibi illius vsque ad montem domini Oreb. Habent secum ductorem ad viæ directionem. Michee 2. Ascendit pandens iter ante eos. Psal. 106. Deduxit eos ad portum voluptatis eorum, &c.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXVIII.

DE EVANGELIO.

Exemplum de dñi vobis vt quemadmodum ego feci vobis & vos ita faciatis. Scribitur Ioan. 13. & legitur hodierna die pro euangelico officio.

VIdemus ad experientiam quando amici ab inuicem separantur consueuerunt inuicem conferre, & solẽ alterutrum elenodia in signum dilectionis dimittere & epulari. Spiritualliter, & sic Christus discipulorum verus amicus. Ioannis 15. Iam non dicam vos seruos sed amicos, antequam recessit ab hoc mundo ad patrem: prius contulit cum discipulis suis de eius traditione, & præbuit eis humilitatis exemplũ in amabili comestione, in pedum lauatione, & in communicatione corporis & sanguinis eius. Vnde dicit Luc. 22. Desiderio desiderauit hoc pascha mädacare vobiscum antequam patiar. Figuratur Gen. 43.

IN COENA DOMINI.

Cum fratres ioseph venerunt in Aegyptum, tunc prius manducauit eum eis antequam recesserunt ab eo. Spiritualliter, per Ioseph intelligitur Christus, qui cum fratribus, id est discipulis suis prius comedit antequam separarentur. Et fratres Ioseph prius lauerunt pedes antequam comedebant cum eo. Et sic Christus lauit per se pedes discipulorum nobis in exemplum, ut lauemus pedes, id est actiones malas antequam accedamus ad mensam domini. Et sic à mensa Ioseph fuerunt exclusi Aegyptij, sic de mensa Christi debent esse exclusi mali & indigni, Ideo dicit: *Exemplum dedi vobis, &c.* In praemis duo innuuntur. Primo dilectionis signum, ibi: *Ante diem festum Pascha cum dilexisset suos, &c.* Secundo subiungitur humilitatis exemplum, ibi: *surgit à cena, &c. misit aquam in peluum, &c.* De primo dicit, *Ante diem festum pascha, s. solennè.* Intellige qui incipiebat ad vesperam diei pasche. Augu. Ante diem quo vicit mortem & prostravit hostem: ante diem quo corona tus est ad imperium caeli & mundi & inferni: ante diem quo nostrae redemptionis thesaurus apertus est militum lancea. *Et ante hunc diem, scilicet in presenti quinta feria factum est quod hic narratur, scilicet ante diem festum pascha.* Nota Bada dicit: Iudaici plurimas festiuitates habuerunt, sed apud eos celebrior & insignior erat Pasche festiuitas. Nota secundum Aug. primo celebravit populus Iudaicus pascha quando ex Aegypto fugientes mare rubrum transierunt. Nunc vero figura illa prophetica impleta est in veritate cum agnus immolatus est Christus, cuius sanguinem linitis postibus nostris, id est cuius signo crucis signati à perditione huius seculi tanquam à seruitute Aegyptiaca transimus. Ideo dicitur pascha, id est transitus: quia cum diabolo ad Christum, de vitio ad virtutes transimus, pascha facimus. Nota si volumus transire de mundo ad patrem, debemus primo transire de vitio ad virtutem, & ille est transitus poenitentiae. Et figuratur per primum transitum filiorum Israel de Aegypto in desertum, id est de peccato ad iustitiam per medium maris rubri. Mare, id est contritio: rubrum, id est erubescencia confessionis. *Esai. 57. Qui posuit profundum maris viam ut transeant liberati, Psal. 135. Qui diuisit mare rubrum in diuisiones. Quia contritio & confessio debent fieri diuisim & in particulari de quolibet peccato, & non coniunctim tantum. Sed transitus Iudaeorum fuit de loco ad locum, & sic nos transire debemus de virtute in virtute, in deserto poenitentiae usque ad Iordanem, licet multa occurrunt eis ut patet in lib. Numeri spiritualliter. De quibus primus fuit Edom, qui eum curialiter requisitus fuerat*

ENARRATIO LXXXVIII.

365

fuerat ut transitum concederet. Nu. 20. respondit: Non transibitis. Contra quem filij Israel non pugnaverunt, sed declinauerunt, & circumuendo terram eius transierunt. Ille Edom qui interpretatur sanguineus significat carnem, quae licet transitum denegat poenitentiae, non tamen est occidenda ut dicit Bern. Caro ancilletur & non dominetur. Gal. 6. Spiritu ambuletis, & desideria carnis ne perficietis. Rom. 8. Qui in carne sunt deo placere nequeunt. Secundus rex fuit Seon rex Amorreorum a quo Moyses transitum humiliter postulauit. Nu. 21. Sed quia noluit concedere fuit ab eis postea occisus. Seon interpretatur semine inutile, & significat mundum qui transitum negat sicut & caro. Unde & affectus eius occidendus est. Gal. 6. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Tertius fuit Og rex Basan, a quo Moyses transitum non postulabat: quia ille occurrit eis pugnaturus contra eos. Nu. 21. quem filij Israel similiter occiderunt. Og interpretatur congregans abscondita, & significat diabolus. Hiero. Dum hostis paruulus est interfice eum. Tertius transitus fuit de deserto in terram promissionis, & est de mundo ad patrem & sic per medium Iordanis, id est per mortem. Augu. Spes est data membris ad patrem in transitu capitis. Sequitur: *Sciens Iesus quia venit hora eius, non fatalis, sed necessitas, illa de qua Ioan. 2. Nondum venit hora mea, s. passioni congrua: ut transeat ex hoc mundo ad patrem, s. faciendo naturam humanam participem paternae gloriae.* Augu. De morte ad immortalitatem, de ignominia crucis ad gloriam aeternitatis transiuit Christus, ut illuc transiret Christianus. *Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos, id est tantum dilexit eos ut perduceret eos in finem, id est in se vel in vitam aeternam, quod idem est. Ioan. 17. Haec est vita aeterna ut cognoscatur te solum verum & quem misisti Iesum Christum. Vel sic in finem, id est usque ad mortem perduxit eum dilectio ipsorum. Apoc. 1. Dilexit nos & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Vel sic in finem, id est circa mortem maiora dilectionis signa ostendit eis. Ioan. 16. Haec ab initio vobis non dixi, quasi dicat non vobis necessarium fuit ut ostenderem quantum vos diligerem nisi in recessu, ut sic amor & memoria mei in cordibus vestris imprimeretur. Et haec dilectio magna consideratur ex multis. Primo in comestione, & sic est signum amoris quod Abraham rogauit angelos ut comederent cum eo. Gen. 18. Domine si inueni gratiam in oculis tuis: ne transies seruum tuum, sed afferam pauxillum aquae ut lauentur pedes vestri & Quadragesi. Thef. LL*

IN COENA DOMINI,

requiescite sub arbore. Ponamque buccellam panis vt confortetur cor vestrum & postea transibitis. Nam homines solent celebrare conuiuia in tribus. Primo in nuptiis ad charitatē acquirēdam. Marth. 22. Rex quidem fecit nuptias filio suo & vocauit multos. Sic deus pater filio suo. Figuratur Hester 1. Assuerus iussit conuiuium magnificum preparari tertio anno imperij sui cunctis principibus & pueris suis fortissimis, & inuitauit omnem populum qui inuentus est Susis, & septem diebus ausit conuiuiū preparari in vestibulo horti, & nemoris quod regio cultu & manu consitū erat. Spiritualiter, per Assuerū intelligitur Christus qui preparauit conuiuium, i. Eucharistia sacramentum, & hoc est magnificum, quia est cibus coelicus. Sap. 16. Panem de celo praestitisti eis omne delectamentū in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Et hoc tertio anno imperij sui, i. in tempore gratiae, nō primo anno, i. ante legem, nec in secundo, id est in lege, sed tertio anno, id est post legē. Cunctis principibus, id est apostolis. Et inuitauit omnem populum qui inuentus est Susis, id est penitentes. Nam Susis interpretatur reuersio, quia nisi homo reuertus a peccato ad dominum sit: non praesumat accedere ad hoc sacramentum, quia de indignis dicitur Iob. 20. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. Ideo Iob. 6. Quis potest gustare quod gustatum affert mortem. Ideo reuocat dominus ad se animam peccatrice. Cant. 6. Reuertere reuertere Sunamitis, &c. Quater dicit reuertere, s. a peccato cogitationis, locutionis, operationis, & malae consuetudinis. Item istud conuiuium durauit 7. diebus, id est per totum tempus vitae praesentis. Matt. vlti. Vobiscū sum omnibus diebus vsq; ad cōsummationē seculi. Et inuitauit omnem populum in signū q̄ quilibet Christianus tenetur sumere corpus Christi tēpore suo ad minus semel in anno, aliās enim peccat mortaliter. Vnde Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, i. ad manducādum vos preparaueritis dignē, nō habebitis vitam in vobis: sicut mēbrū separatū a corpore non potest viuere. Vnde Nu. 9. dicitur: Siquis mundus est, & in itinere nō fuerit, & si nō fecerit phasē, exterminabitur anima illa de populis, quia sacrificiū nō obtulit tēpore suo. Ex illo patet q̄ tā sū duo genera hominū excluditur a cōmunionē, & omnes alij peccāt mortaliter si nō cōmunicāt tēpore suo. Per immūdos intelligitur infideles qui nō dū sunt purificati per fidē. Act. 15. Fide purificās corda eorū. Per illos qui sunt in itinere signantur catechu

ENARRATIO LXXXVIII. 366

techumēni. Et omnes illi qui abstinēt de cōsilio sacerdotis, sicut solēnter penitentes. Ad literā quoq; ex hoc facitur argumētū q̄ propter aliquā immunditiam potest homo differre cōmunionē: ita tamē q̄ postea nō omittat eā. Pro quo nota. 7. sunt causas quibus ostēditur quā grauiter peccēt qui nō cōmunicāt tēpore determinato ab ecclesia. Prima causa est cōtēptus mādātū, quia vocatus ad cenā domini venire noluit. Vnde Mat. 22. Perdidit rex homicidas illos, s. qui venire cōtēpserūt vocati ad prandiū. Mandatur in concilio generali de pecc. & remis. Omnis vtriusq; sexus fidelis postquā ad annos discretionis peruenerit, omnia peccata sua ad minus semel in anno cōfiteatur: & reuertēter eucharistiā sacramētū suscipiat in pascha: nisi forte sacerdotis proprij cōsilio ex causa rationabili ad tēpus abstineat. Alioquin viuēs ab ingressu ecclesiae arceatur, & mortuus ecclesia stica careat sepultura. Aug. 11. q. 3. Nil intantū sic debet formidare Christianus, sicut separari a corpore Christi, Si enim separatur a corpore Christi nō est mēbrū eius. Si non est mēbrū eius non vegetatur a spiritu eius. Rom. 8. Qui non habet spiritum Christi hic nō est eius. Secunda causa est iniuria quā ei faciunt illi qui saltē semel in anno nolūt eum recipere in hospio suo, quod cōqueritur. Mar. 25. Hospes fui & nō collegistis me. Verē hospes est sub speciebus quasi sub veste peregrina. Tertia causa est violatio testamenti domini, qui nobis tradidit corpus suum sumendū in cōmemoratione suae passionis. Vnde 1. Cor. 9. Hic calix noui testamenti est in meo sanguine, &c. Quarta est: quia tales quātū in ipsis est, vnitatē ecclesiae scindūt. Hester 1. Nō solū cōristitauit Vasthi regē, sed & omnes populos & principes eius, 2. 4. q. 1. alienus: Alienus est, prophanus est, hostis est, habere nō potest deum patrē qui vniuersalis ecclesia non tenet vnitatem. Vnde & 1. Cor. 10. Vnus panis & vnū corpus multi sumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus. Quinta causa est, quia tales a fonte plenitudinis gratiarum se diuidunt, & ideo mirum non est si arescunt. Vnde Iob. 8. Nunquid virere potest scirpus absq; humore, aut carectū crescere absq; aqua? Sexta est, quia iā proiectis armis se interficiēdos hostibus tradunt. Vnde Thren. 1. Abierunt absque fortitudine ante faciem suā sequentis. Corpus Christi confortat. Psalm. Panis confirmet cor hominis. 3. Regū 19. Ambulauit in fortitudine cibi illius, &c. Septima: quia quodammodo sibi ipsi manus inueniūt, dū a se vitā repellunt, Ioa. 6. Nisi manducaueritis carnē, &c. nō

IN COENA DOMINI,

habebitis vitam in vobis. Et ibidem: Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Anima enim non potest viuere sine hoc cibo. Psal. 101. Aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum. Item locus celebrationis conuiuij, est vestibulum horti & nemoris, i. ecclesia militans extra quam non salubriter celebratur. Et dicitur vestibulum, quia per eam est ingressus in domum non manufactam. Vnde Psal. 117. Hanc porta domini iusti intrabunt in eam: Gen. 27. Non est hic aliud nisi domus dei & porta caeli. Dicitur etiam vestibulum horti & nemoris, id est paradisi caelestis, qui plantatus est cedris & aliis arboribus pomiferis, id est sanctis angelis & vniuersis electis. Exod. 15. Introduces eos & plantabis eos in monte hereditatis tuae: firmissimo habitaculo quod operatus es domine. Et de hoc conuiuij nuptiarum dicitur Apoc. 19. Gaudeamus & exultemus: quia venerunt nuptiae agni. Item secundo celebratur conuiuium in praecipuis festiuitatibus ad charitatem consummandam: vbi autem magis consumatur quam cum filio dei? Vnde Neemiae 8. Comedite pingua & bibite mulsum, & mittite partem his qui sibi non praepraerunt, quia sanctus domini dies. Tertio celebrantur conuiuia in pacis reformatione, sicut factum est filio prodigo Luc. 15. Epulari oportet & gaudere: quia frater tuus hic mortuus erat & reuixit: perierat & inuentus est. Sic Christus in signum pacis parauit nobis conuiuium. Secundum signum dilectionis est salutaris & frequens allocutio: & sic Christus hodie fecit discipulis sermonem dilectissimum, ut quilibet eorum potuisset dixisse illud Cant. 2. En dilectus meus loquitur mihi. Nam verum signum dilectionis est libenter loqui dilecto. Osee. 2. Ecce ego ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Tertium signum dilectionis est delinquentis correctio, sicut dicitur Apoc. 3. Ego quos amo arguo & castigo. Et sic Christus arguebat discipulos hodie in cena cum fuerat contentio facta inter illos quis eorum esset maior: ut habetur Luc. 22. Nam dicitur Eccle. 30. Qui diligit filium absiduat ei flagella. Quartum signum amoris est occultorum manifestatio. Et sic Christus Matthaei 26. ait: Amen dico vobis quod vnus ex vobis me tradet. Tunc subdit: *Et cena facta cum diabolus misisset iam in cor, ut traderet eum Iudas Scariothis.* Non est intelligendum quod haec cena totaliter esset completa, quia postea dicitur: *Et cum recubisset, sed tantummodo quo ad comestionem agni paschalis.* Magister in historiis: Nunquam legitur Christum comedisse carnes nisi

ENARRATIO LXXXVIII. 367

nisi in cena. Et tunc pedes discipulorum lauit antequam dedit eis corpus suum, ad designandum quod spiritualis munditia requiritur ad recipiendum eucharistiae sacramentum. Nota Christus verus pastor pascha celebrare voluit. Primo propter legis durantis impletionem. Matth. 5. Non veni soluere legem sed adimplere: & eum Iudaei scandalizarent. Num. 9. Omnis anima quae non fecit pascha exterminabitur. Secundo propter legis approbationem contra haereticos qui dicebant veterem legem non datam esse. Tertio propter sacramentorum legalium exterminationem. Quarto propter nouorum institutionem: quia figura cessabat adueniente veritate. Quinto propter discipulorum dilectionem, & eius iugem recordationem. Hiero. Keliquit nobis hanc memoriam, ut peregre proficiens in signum amicitiae. Sed diceres, quomodo diabolus potest mittere in cor hominis? Respondetur. Mittere in cor, potest esse dupliciter. Primo directe, & sic solus deus potest mittere in cor qui habet potestatem mouendi interius voluntatem. Prouerb. 21. Cor regis in manu dei quocumque voluerit inclinabit illud. Secundo indirecte, per suggestionem & suggerendo exterius, & hoc modo immittit diabolus. Augu. Immissio talis fuit mala suggestio spiritualis, non necessaria impressio. Non quod mens non posset refugere vel repellere: quia tunc homo necessarij peccaret ex diabolica suggestionem quod est falsum. Augu. Nihil peccatum nisi voluntarium. Nam vis imaginatiua cum sit corporalis, quado deus permittit ex potestate daemone siue vigilando siue dormiendo, format in ea aliquas species. Ex quibus apprehensis mouetur voluntas hominis ad aliquod appetendum. Sic ergo immittit diabolus in cor hominis non directe per modum mouentis: sed indirecte per modum suggerentis: de quo Psal. Immissiones per angelos malos, &c. Sequitur textus: *Sciens quia omnia ei dedit pater in manus, id est in potestatem.* Matth. vlti. Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. Omnia producendi. Ioan. 1. Omnia per ipsum facta sunt. Secundo omnia manu tenendi. Heb. 1. Portans omnia verbo virtutis suae. Tertio omnia hereditandi. Hebr. 1. Quem constituit haereditem vniuersorum. Quarto omnia iudicandi. Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit filio: quia a deo exiuit & ad deum vadit. Sed diceres, Si Christus a deo patre exiuit, quomodo cum eo mansit & si cum eo mansit quomodo ab eo exiuit? Respondetur secundum Augusti. Exiuit a patre non deserendo naturam diuinam, in qua cum patre manet occultus.

IN COENA DOMINI,

sed assumendo naturam humanam, in qua de matre natus est, apparet manifestus. Et sic ad deum vadit cum humanam naturam assumptam & iam glorificatam ad dexteram patris gloriose collocavit. Ambrosius super Beati im maculati: Descendit deus ut ascenderet homo: verbum caro factum est, ut caro sibi solum in dextera dei vendicaret. Ephes. 4. Qui descendit ipse est qui ascendit. Verbi gratia. Sicut solis radius à sole procedit, nec tamé solem relinquit & vnitatem conseruat luminis, operaturque in terris calorem, vigorem & splendorem. Ita verbu patris descendens à patre & manens in patre operatur in terris splendorem cognitionis angelica: & calorem dilectionis & vniuersae benedictionis.

DE EODEM, ENARRATIO LXXXIX.

Surgit à caena & posuit vestimenta sua. Ioannis 13.

Videmus quando homo alicuius dignitatis magnae se humiliat, non aspiciens suam dignitatē & inclinans se ad humilia, illius humilitas valde commendatur. Spiritualiter, sic Christus rex regum dominus dominantiu non recognoscens suam dignitatem tantam assumpsit humilitatem, ut etiam exhiberet se tanquam personam seruilem surgendo à caena, & deponendo vestimenta sua, ut eo expeditius valeat ministrare. Et ideo eius humilitas summe est comedabilis: quod figuratur 2. Reg. 6. Dauid expoliavit se vestimentis ludens coram arca humiliando se, dicens. Vilius fiam plusquam factus sum: & ero humilis in oculis meis. Spiritualiter per Dauid intelligitur Christus qui humiliavit se coram arca dei, id est coram quolibet discipulo; quia manna hodie erat locatum in arca hac, id est in corpore cuiuslibet discipuli fuerat datum corpus Christi: ideo Dauid, i. Christus humiliavit se, ut daret eis humilitatis exemplū similiter & nobis: ut docuit Matt. 11. Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Hanc humilitatē exprimit euāgelista, dicens: *Surgit à caena & posuit vestimenta sua.* Ista est secūda pars principalis istius euāgelij in qua dixi tagitur humilitatis exemplū cū subdit: *Surgit à caena & posuit vestimenta sua,* tanquam minister qui non sedet, sed stare dicitur. Ideo Matt. 20. Venit filius hominis ministrare & non ministrari. *Ei cū accepisset linteam praecinxit se. Deinde misit aquam in peluim, & cepit lauare pedes discipulorū.* O mira humilitas, rex caelorum ad ima veniens ad pedes se prosternit piscatorū, non ad caput nec ad manus sed ad pedes, dās nobis exemplū humilitatis. Mystice, quando deus patitur pro nostra salute, tunc

residere

ENARRATIO LXXXIX.

368

residere dicitur. Sed stare quando se erigit. Psal. 43. Exurge domine adiuua nos, & libera nos, &c. Vestimenta posuit quando maiestatem suā occultauit. Esa. 45. Verè tu es deus absconditus. Linteos se praecinxit, quando nostram mortalitatem assumpsit. Philip. 2. Formam serui accipiens in similitudinem hominū factus, &c. Deinde misit aquam in peluim, dum memoriā passionis fidelibus impressit per fidē & deuotionem. Thren. 3. Recordare paupertatis meae & transgressionis meae absynthij & fellis. *Et cepit lauare pedes,* in signū videlicet quod quātuncunq; sumus perfecti adhuc tamé indigemus lauari. Prouer. 26. Quis dicere potest quia mundū est cor meum, purus sum à peccato? Sed tamen huiusmodi lotio debet fieri in pedibus spiritualibus, id est affectibus & in toto corpore. *Et exersit linteos:* dum non solum maculas nostras lauit, sed etiā poenas pro eis debitas in se ipso assumpsit. 1. Pet. 2. Peccata nostra pertulit in corpore suo super lignū. Tunc subdit: *Venit ergo ad Simonē Petrum, & dicit ei Petrus: Domine tu mihi lauas pedes?* Origenes dicit similiter & Chryl. quod Christus incepit lauare pedes Iudae, & hoc ideo: quia medicus plurimorum aegrotorū intentus curae, ab his qui magis indigent medicina curā incipit. Sic Christus incepit à Iuda qui erat magis foedus & inde venit ad Petrum qui dicit: *Domine tu mihi lauas pedes,* quasi diceret: Tu qui es agnus incontaminatus, spectulum sine macula, candor lucis aeternae mihi lauas pedes qui sum peccator: & tu qui es filius dei viui, lauas mihi pedes qui sum Simon Bariona. Tu qui es creator, lauas mihi pedes qui sū creatura & modice fidei. Hoc dicebat Petrus territus ex consideratione diuinitatis & maiestatis Christi secundū illud Abacuc 2. Cōsideraui opera tua & expani. Respondit Christus & dixit ei: *Quod ego facio tu nescis modò,* i. hoc mysterium est secretū, & signat interiorē mundationē quae non potest fieri nisi per me, & hoc iam non intelligis, sed scies postea, i. quando recipies spiritum sanctū. Ioan. 16. Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò. Dicit ei Petrus: *Non lauabis mihi pedes in aeternum.* Bern. Quanto feruor charitatis vehementior, tanto debet esse intellectus vigilantior: ut ordinet charitatem per intellectum, & sic per affectum velit zelum. Hunc zelum habuit Petrus, sed in discretū & inordinatū: quia recusauit quod vtile erat & necessariū. Nā sic dicitur Rom. 8. Nam quid oremus sicut oportet nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Ideo indiscretē recusamus accipere quod deus nobis largitur, etiam

LL 4

IN COENA DOMINI,

si contrarium videatur. Respondit ei Iesus: *Si non lauro te non habebis partem mecum.* Nullus enim particeps fieri potest aeternae hereditatis nisi sit mundatus. Pl. Domine quis habitabit in tabernaculo. &c. Respondet: *Qui ingreditur sine macula.* Dicit ei Simon Petrus: *Domine non tantum pedes, sed & manus & caput.* Supra non potuit flecti, sed quando dominus comminatus est separationem ab ipso, tunc Petrus timore & amore percussus obulit pedes lauandos, manus & caput. Sed Christus eum corripuit, asserens quod non indigeret lotionem capitis & manuum, sed tantum pedum cum subdit. *Dicit ei Iesus: Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lauet.* Per caput intelligitur intentio & operatio quae in Petro munda erant. Et ideo lotionem capitis & manuum non indigebat. Habebat enim in omnibus intentionem rectam & operationem mundam. Affectio autem in Petro & in ceteris sanctis aliquo puluere terrenae affectionis aspergitur, & ideo indiget ut lauetur. Aug. Ipsi humani affectus sine quibus in hac mortalitate non viuunt quasi pedes sunt, ubi etiam & humanis rebus afficiuntur: ut si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus: quia humani affectus utique sunt corrupti. Secundo lauit pedes in documentum, ad ostendendum quod praeter debent lauare subditos. Tunc enim caput & pedes lauantur, quando praeterlatus verbo & exemplo subditorum affectus purgat & mundat. Saepem contingit quod pedes non lauantur, aut quando manus est inquinata, aut quando aqua est turbida & immunda, aut immunditia in pedibus est inueterata: his tribus de causis saepe subditi non lauantur. Primo quando manus praetatorum, id est opera eorum non sunt munda. Eccl. 34. Ab immundo quis mundabitur? Gregorius Nazanzenus. Mundari prius oportet, & sic alios mundare: sapientem prius fieri, & sic alios facere sapientes: lumen effici, & sic alios illuminare: accedere ad deum, & sic alios adducere: sanctificari, & sic alios sanctificare: manus habere rectas, & sic recti esse consilij, & rectum dare consilium. Secundo quando aqua est immunda. Aqua immunda est amor mundi: de qua dicitur Hierem. 2. Quid tibi vis in via Aegypti ut bibas aquam turbidam? Talis enim aqua non lauat, sed coinquinat. August. Quisquis es qui es in mundo, ad te venit qui fecit mundum, ut eripiat te de mundo. Quod si adhuc aliqua delectatione te retinet mundus: habitat in te qui mundat mundos & eris mundus. Tertio quando ipsa macula pedum ex nimia frequentatione efficitur tenax & inueterata. Vnde dicitur Ecclesiast. 34.

Qui

ENARRATIO LXXXIX.

369

Qui baptizatur a mortuo, id est qui lauitur a mortali peccato, & iterum tangit mortuum: quid proficit lauitio eius? 2. Petr. 2. Facta sunt posteriora deteriora prioribus. Contingit enim illis illud Proverbum: Canis reuersus ad vomitum: & sus lota in volutabro luti. Secundo lauit pedes spiritualiter aqua sui sanguinis. De qua lotionem dicitur Apocal. 7. Lauauerunt stolas suas & dealbauerunt eas in sanguine agni. Ex quo igitur sanguis Christi habet dealbare. videtur quod habet virtutem lactis & non sanguinis: lac enim est sanguis in vberibus excoctus. Sanguis Christi fuit excoctus in corpore suo & in nostro corde. In corpore suo fuit excoctus igne amoris: tam vehementer enim in corpore suo ebulliuit: quod aperto latere suo cum impetu emanauit. In corde autem nostro sunt duo verba, scilicet intellectus & affectus. Debet autem exquoque in vberibus intellectus per meditationem, & in vberibus affectus per deuotionem. Et sic sanguis Christi excoctus in corpore suo per amorem, & in corde nostro per meditationem & affectionem in albedinem vertitur, & animas nostras dealbat & mundat. Apocal. 1. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Ad lauandas animas nostras Christus spirituale lixiuum fecit. In quo pro aqua posuit suum sanguinem pretiosum. 1. Ioan. 5. Hic est qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus. Pro cinere amaritudinem poenarum. Psal. 101. Cinerem tanquam panem manducabam. Pro igne calefacientem amorem intensum. Ioan. 13. Cum dilexisset suos qui erant in mundo in finem dilexit eos. Sed quia istud lixiuum nimis erat forte, tum propter nimium amorem, tum propter nimiam ebullitionem amoris: ideo Christus illud lixiuum aqua duplici temperauit, scilicet aqua lachrymationis quam in cruce effudit: ut haberetur Hebr. 5. Et aqua regenerationis quae de eius latere emanauit. Sic igitur ex tali lixiuo fit factio ex aqua sanguinis, sic commixto ex cinere amaritudinis, sic calefacto ex igne amoris, sic temperato ex aqua lachrymationis & regenerationis, lauat pedes omnium, id est affectus omnium animarum. Ideo subdit: *Et vos mundi estis.* Ex hoc textu habetur, ut dicit Augustinus: quod discipuli baptizati fuerunt baptismate Christi. Et si obiicitur illud Ioan. 4. quod Christus non baptizabat, sed discipuli eius. Responderetur non baptizauit turbas, sed discipulos. Et si obiicitur quod baptismus etiam abstergit sordes pedum: ergo non indigebant pedum ablutione. Responderetur qui post baptismum statim decedit non indiget hac ablu-

IN COENA DOMINI,

tionem. Secus de aliis in quibus affectus terreni insurgunt ex sensualitate. Ideo Origenes: Discipuli mundi erant, sed adhuc maiori mundatione opus erat, quia semper ratio debet amulari charismata meliora semperque debet virtutem alta conscendere. Apocalip. 22. Qui sanctus est sanctificetur adhuc. *sed non omnes.* Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum, propterea dixit: Non estis mundi omnes, loquitur de traditore suo Iuda. Pro quo sciendum quod duo vniuersaliter hominem mundant scilicet eleemosyna & misericordia in pauperes. Luca 11. Date eleemosynam & omnia munda sunt vobis, & amor dei. Prouer. 11. Vniuersa delicta operit charitas. Luca 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Misericordia deficiebat in Iuda quia fur erat, pauperes enim defraudabat. Item deficiebat amor ad Christum, quia iam diabolus miserat in cor eius ut traderet eum principibus sacerdotum ad crucifigendum. Tunc subditur: *Postquam ergo lauit pedes eorum, accepit vestimenta sua, & cum recubisset iterum dixit eis: Scitis quod fecerim vobis, q. d. Facta vidistis, sed causam non intelligitis. Vos vocatis me magister. Ioan. 4. Rabbi manduca. Et domine. Ioan. 6. Domine ad quem ibimus, & c. Et benedicitis. Matth. 23. Vnus enim est magister vester. Et ipse solus dominus creans & recreans. Psal. 99. Scitote quoniam dominus ipse est deus: ipse fecit nos & non ipsi nos. Si ergo ego laui pedes vestros dominus & magister, & vos delictis alter alterius lauare pedes, id est officium pietatis & humilitatis proximo impendere. 1. Timoth. 4. Exerce te ipsum ad pietatem, quia pietas ad omnia utilis est, promissionem habes vitæ, quæ nunc est & futura. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis & vos ita faciatis. q. d. In hoc facto illud intēdebam quod simile debitis facere. Nota dicit exemplū dedi vobis. Primo dedit nobis exemplū charitatis in eo quod officium pietatis exhibuit inimico. Iuxta illud Mat. 5. Diligite inimicos vestros, & benefacite his qui oderunt vos. Nā volens accedere ad cibum vitæ nō debet gerere rancorē in corde, nā dicitur 1. Ioan. 4. Qui odit fratrem suū homicida est, & omnis homicida non habet vitam æternā in se manentē: ideo Rom. 12. Si esurit inimicus tuus cibus illum: si sitit potus da illi. Et hoc Christus fecit Iudæ similitur & nobis. Rom. 5. Cum inimici essemus reconciliati sumus per sanguinem filij eius. Secundo dedit nobis exemplū humilitatis, in eo quod vnicus dei filius humiliavit se corā inimico suo & discipulis, lauando eorū pedes. Ideo Aug. Si se ita diuina maiestas humiliavit,*

ENARRATIO LXXXIX.

370

liauit, quid faciet humana infirmitas: q. d. Multo amplius debemus nos humiliare. Sed heu plerique sunt, dicentes: Ego sum tanta generositate sicut ipse est, non attendentes illud Bernardi: Humilitas est mater omnium virtutum, & necessaria ad vitam æternā, sicut panis quotidianus ad vitam corporalem. Ideo Greg. Quæ alias virtutes sine humilitate cōgregat, est quasi qui pulueres in ventū spargit. Tertio dedit nobis exemplū puritatis in eo, quod lauit discipulos. Pro quo nota quod debem' lauare omnia membra si volumus accedere dignè ad sacramentū eucharistia. Primo pedes, i. affectiones cordis, quod figuratur Gene. 18. in Abrahamā qui dixit: Afferā paucillū aquæ, ut lauetur pedes vestri, & requiescite sub arbore. Et ponā buccellam panis ut confortetur cor vestrū. Spiritualiter, per Abrahamā intelligitur Christus pater multarū gentium, qui per passionē attulit paucillū aquæ, i. gratiā salutarē ad lauandū pedes, i. cogitationes cordis, iuxta illud Hier. 7. Laua à malitia cor tuū Hierusalem ut salua fias. Arbor est crux dominica sub qua est quiescendū contra æstū carnalis dilectionis. Danie. 4. Sub ea habitabant animalia, & c. Buccella panis est corpus Christi, quod habentes munditiā cordis digni sunt suscipere. Aug. & habetur de conse. d. 2. quotidie. Si mens in affectu peccandi est, grauari magis dico eucharistie perceptione quam purificari. Et figuratur Exod. 12. Per baculum quem habere debemus in manibus ne cadamus, intelliguntur bona opera. Sed heu multi in baculo arūdineo, i. prauis operibus & vita lubrica. In consuetudine & occasionibus peccatorū accedūt ad illud sacramentum, sed quid prodest pedes lauare si non seruentur mūdī? Ideo dicitur Cant. 5. Laui pedes meos quomodo inquinabo illos? Qui enim illotis pedibus intrauerit sancta sanctorum ad recipiendum corpus Christi, ipse sibi iudicium manducat & bibit. Quod figuratur 2. Reg. 19. per Miphibosech qui venit ad Dauid illotis pedibus & intonsa barba vestesque suas non lauerat, & ideo incidit in iudicium ut partem hæreditatis amitteret. Spiritualiter, quilibet presumptuosus illotos habet pedes dum in corde gerit iram vel odium vel barbam intonsam, qui peccata non confitetur: confessio enim est sicut rasorium peccatorum, veste illota, id est inhonesta conuersatione, si talis venerit ad Dauid, i. ad Christum amittit partem hæreditatis. De quo psal. 15. Pars hæreditatis meæ dominus, & sic incidit in iudicium æternæ damnationis. Secundo debemus lauare manus, id est operata ad tractandum diuinum sacramentum. Ad hanc munditiām

IN COENA DOMINI,

hortatur nos Iaco. 4. Emundate manus peccatores & purificate corda duplices animo. Quid est emundare manus, nisi reddere aliena si iniuste detines? Non rapinam & vsuram, sed opera bona facere: ista verò munditia maximè est necessaria volentibus accedere ad sumendum agnum immaculatū: sicut dicit Psal. 25. Lauabo inter innocentes manus meas. Terrio totum corpus lauare debemus per castitatem vt digni apparere possimus corā deo, sicut dicitur de conse. dist. 4. nō potest. vbi dicit Chryso. Non potest quisquam gratiam vitæ cœlestis accipere, nisi purgatus fuerit ab omni sorde peccati. Figuratū est Iudith 10. quæ lauit corpus suum & vnxit se myrrha optima, & discriminauit crinē capitis sui. Corp⁹ lauat qui se mudat à peccato luxuria, quæ munditia est necessaria volentibus communicare secundū quod figuratum est 1. Reg. 21. Si mundi sunt pueri maximè à mulieribus māducēt: hoc dicitur omnibus fidelibus. Bene ergo se vngit myrrha optima qui se affligit ieiunādo, vigiliis insistendo. Capitis crinē discriminat, qui seit examinare & excutere cogitationes mētis. Quarto debemus lauare oculos mētis ad cōtemplandū cœlestia, quod fecit ille cæcus illuminatus. Ioan. 9. Abiit & lauit, & venit vt videns. ideo Cant. 5. Oculi eius sicut columbæ lacte lotæ sunt super riuos aquarū. &c. Dicit ergo Iesus lauans discipulorum pedes: Exemplū dedi vobis, &c. DE EODEM, ENARRATIO XC.

Surgit à cœna & penit vestimenta sua. Ioan. 12.

Quia ista presens dies, dies cœnæ vocatur, ideo de cœna animæ est dicendum. Ambr. in hexameron. Tam gradus via restat homini decedenti, vt sit vā illi homini qui in suo obitu sacramento eucharistiæ dignus non fuerit, & meruit priuari. Et ideo notandum quod est cœna laudanda & amanda, & est cœna detestabilis, & vituperanda. Est enim quadruplex cœna bona. Fecit enim Christus cœnam in corde iusti viri spiritali quadam consolatione hodie specialiter, & quotidie in altari de suo corpore proprio, die crastina in ligno crucis mortē sustinendo, vltimam fecit in cœlo bonos glorificando. Primam ergo cœnam fecit in corde viri iusti spiritali quadam consolatione: tunc enim mentem viri iusti resicit vesperè descendente, s. sole, i. deficiente sole in corde, claritate & calore. Psal. 64. Exitus matutini & vesperè delectabis. Attēde q̄ ortus gratiæ manè dicitur propter gratiam quæ oritur vesperè, quando in corde sumitur. Hæc cœna figuratur Iudith 6. vbi dicitur quod Ozias præcepit

ENARRATIO XC.

371

præcepit Achor vocari ad cōsiliū, sinitq; consilio fecit cœnam magnam. Et de hac cœna dicitur Apoca. 3. Ego sto ad ostiū & pulso, si quis audierit vocē meam, & aperuerit mihi intrabo ad illum & cœnabo cum illo & ipse mecū. Cœnabo cum illo: quia fide & opere delector, & ipse delectabitur de operē meo. Psal. 91. Delectasti me domine in factura tua & in his quæ ruipe in me facies, sicut vult glosa. Secundā cœnam fecit hodie & quotidie in altari de proprio corpore de hac cœna. Luc. 14. Quidā homo fecit cœnā magnam, quæ dicitur magna propter magnā cibaria quæ præparat. Et ideo cum magna reuerentia est ad ipsam accedendum. Apostolus. 1. Corint. 11. Cōuenientibus vobis in vnum iam non est dominicā cœnam manducare: vnusquisq; enim suam cœnā presumit, &c. Nota quod primo instituit quomodo ad corpus domini sit accedendū, s. concorditer, ibi: Cōuenientibus vobis in vnū. Secundo arguit eos qui nō manducant reuerenter, ibi: Iam non est dominicā cœnā manducare. Non enim videtur quod sit cōueniens, vt sic conueniant ad manducandum, ac si possent melius & dulcius manducare in mēsa domini, cum dicatur Ecclesi. 24. Qui edunt me adhuc esurient, & qui bibunt me adhuc sitient. Quia ergo taliter veniunt pleni & satiati delectatione peccati: ideo nō sentiunt illius panis dulcedinem & delectationē, in quo est omnis suauitas. Prouer. 17. Anima saturata calcabit fauum mellis. Sicut enim fauus mellis est cera: sic mel sub cera Christum significat sub specie panis & vini. Tertiam cœnam fecit in die crastina in ligno crucis moriendo. De qua cœna dicit glo. super illa verba. Ioan. 13. Surgit à cœna. Cœna Christi significat passionem. Sicut enim post cœnam nō fit prandium: sic etiam Christus postquā semel passus est iterum nō patitur. hæc glos. O quā inæqualis fuit illa cœna cœnis voluptuosorū. Illi nanq; in cœnis suis vtitur cibo & potu delicioso. Christus autē dicit Psal. 68. Dederūt in escā meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto. Huius cibi receduntur deliciosi & confundantur pauperes, recordentur & sustententur, & ad omnia sustinenda animantur. Ambr. Quantūcunque sint graua, quæ pateris, leuia tibi videntur si consideras eum qui pro te fel bibit, & quod ad patibulū iuit, qui te inuitat ad cœlum. Ideo dicit dominus Thre. 3. Recordare pauperatis & transgressionis meæ absinthij & fellis. Mar. 15. Dabāt ei bibere myrrhatū vinū, vbi dicit glosa: Hoc accepto succus latalis pomi abstergitur. Attēde q̄ Christus in hac cœna mortis

IN COENA DOMINI,

sua nuptias fecit: tunc enim foemina formauit, i. ecclesia & ea sibi coniunxit, vt dicit glo. super illud Gen. 2. Quaoibre relinquet homo patrem & matrem, i. synagoga carnalem obseruantiam de qua natus est in carne, & adharebit uxori suae, i. ecclesiae, vt sint duo in carne vna; est enim caput ecclesiae & ipsa corpus eius: qui soporatus est somno passionis, & ea sibi coniunxit, vt ecclesia formaretur, haec glo. Ista fuerunt mirabiles nuptiae, quia sunt in ipsius sponsi morte celebratae. De his intelligitur illud quod dicitur in Apoca. 16. Beati qui a cena agni vocati sunt. Hanc vocem sancti martyres audierunt per passionis Christi imitationem, qui enim ad has nuptias peruenierunt multas tribulationes sustinendo, huius cenae volunt esse participes. Et qui fuerunt socii passionis erunt & consolationis. 1. Corint. 1. Scientes quoniam sicut socii passionis estis, sic eritis & consolationum. Quarta cena fecit dominus in caelo, & hoc erit quando congregabit dispersiones Israel. Haec cena significatur per cenam quam fecit Assuerus rex: sicut legitur Hest. 1. q. Assuerus fecit cenam magnam maioribus & magistratibus, potestatibus, consulibus suis & praefectis. Ad illam cenam quicumque domino fideliter seruiuerunt vocati sunt. Illi, inquit, serui de quibus dicitur Esa. 65. Serui mei comedent & vos esurietis: serui mei bibent & vos sitietis: serui mei honorabuntur & vos confundentur: serui mei ixtabuntur praerexultatione cordis, & vos clamabitis praedolore cordis & praeritritione spiritus vltulabitur in inferno, & de bonis, qui ixtatur in caelo. Item nota quod alia est cena detestabilis & vituperanda, & haec est quadruplex. Est enim cena luxuriosorum, auarorum, superborum & danatorum. Prima est luxuriosorum, & haec significatur per cenam illam quam fecit Holofernes. Iudith. 12. Vbi dicit quod Holofernes dixit ad Vagao eunucho: Vade & suade Hebraeae haec vt spore consentiat habitare mecum. Et sequitur postea quod mulier decepit eum dum esset ebrius. Secunda cena est auarorum siue cupidorum; hi sunt qui inter alios peccatores reputantur quasi infideles, Vnde & Apostolus vocat eos idolorum seruitores, & ista fugienda est, vt dicit glo. Ambr. Sicut idololatria vni deo nititur auferre gloriam ne solus nomen diuinitatis habeat: ita & auarus in dei res se extendit vt solus vsurpet, quod deus omnibus fecit. Ideo qui veram fidem habet non querit in his miseris diues fieri cum talibus infidelibus, s. auaris. Et hinc est, quod dicit Apostolus 1. Corint. 10. Si quis infidelium vos vocat ad cenam & vultis ire, omnia quae vobis apponuntur manducate

ENARRATIO XCI.

372

ducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Tertia cena est superborum, & cum talibus non est cenandum aut cenare securum. Psal. 100. Superbo oculo, & insatiabili corde, cum hoc non edebam. De hac cena dicitur Matth. 24. de pharisaeis qui primos amant recubitus in cena, & significata est in cena illam quam fecit Herodes. Marc. 6. Vbi dicitur quod Herodes, id est glorians, fecit cenam magnam principibus. In qua cena Ioannes decollatur & interimitur per saltatricem, id est per inanem mundi gloriam. Quarta cena est dominatorum. Apoca. 19. Venite congregamini ad cenam dei magnam, vt manducetis carnes regum, tribunorum, &c. In ista cena panis quotidianus erit mors aeterna. Psalm. Sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos. Apocal. 16. Manducauerunt linguas suas praedolore. De potu eorum dicitur in Psal. Ignis & sulphur & spiritus procellarum pars calicis eorum. Deuter. 32. Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile, &c. Et Isaia 34. Amara erit portio bibentibus eam.

DE EODEM, ENARRATIO XCI.

Homo quidam fecit cenam magnam. Luc. 13.

Augustinus in libro de Moribus ecclesiae dicit, quod panis materialis hominem alit corporaliter, & necat accipitrem. Spiritualiter, sic panis sacramentalis alit hominem spiritualiter in anima, & necat accipitrem, id est hominem viuentem suo intellectu & ratione. De quo Iob 20. Panis eius in vtero vertetur in fel aspidum intrinsecus. Na dicunt Philosophi naturales, quod de vna & eadem herba accipit serpens venenum, & apis mel sicut dicit Bernar. in sermone. Sane in mensa vna de vno pane in cena domini consecrato Petrus & Iudas acceperunt, vnus in beneficium, alter in supplicium. Petrus in salutem, Iudas in mortem. Idcirco requiritur discussio conscientiae ad volentem accedere ad cenam vitae. De quo thema: *Homo quidam fecit cenam magnam.* Pro quo sciendum, haec cena figurata est in Exo. 12. in agno paschali quem Iudei comederunt in liberatione sua de terra Aegypti. Nam sicut illi per agnum paschalem liberati fuerunt de Aegypto: sic nos per Christum de inferno. Nota historiam Exo. 12. Cumque vellet dominus liberare filios Israel de potestate Pharaonis, praecipit vt tollerent agnum qui esset sine macula, & illum deberent comedere assum igni, non crudum nec coctum aqua. Et sanguinem eius deberent signare super luminaria domorum suarum. Per filios Israel qui

IN COENA DOMINI,

captiui fuerunt in Aegypto sub potestate Pharaonis, nota totū genus humanum quod erat sub potestate regis Aegypti, id est tenebrarum plusquam quinque millia annorum, & per nullū liberari potuit. Tandem miserus est dominus nostri, & emisit nobis agnum, id est filium suū. De quo Isaias clamauerat cum desiderio ad deum patrem, dicens: Emitte agnum domine dominatorem terrae de petra deserti ad montem filiae Sion. Ita. 16. Et per sanguinē huius agni liberati sumus de potestate diaboli. 1. Pet. 1. Non corruptibilibus auro, &c. De illo agno dicitur Hier. 11. Quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam, id est ad mortē: sic fuit Christus mansuetus in passione, & patienter sustinuit mortē pro nobis. Nam cum malē tractaretur verbis & verberibus, non se vindicabat nec contradicebat. Isaię 53. Quasi agnus coram tondente se obmutuit. Istum agnum dedit nobis pater cœlestis in cibum. Hunc hortatur Apostolus nos ad comedendum cum dicit: Itaque epulemur. Quomodo autē debemus comedere agnum istum patet in illo quod filij Israel comederunt sine fermento, s. peccati. 1. Corint. 5. Modicum fermenti totam massam corrumpit, &c. De illo etiam, quod, s. debet esset sine macula peccati dicitur 1. Corint. 11. Probet autem semetipsum homo utrum sit mundus de peccato, & sic de pane illo edat & de calice bibat. Qui enim manducat indignē, iudicium sibi manducat & bibit; & reus erit corporis & sanguinis domini ac si Christū occideret. Ambro. Qui indignē Christum sumit idem est, ac si Christum occideret. August. Magis peccat qui Christum tradit peccantibus membris, quam Iudas qui tradidit Christum crucifixoribus. De Iuda dicit dominus: Vae illi per quem tradetur filius hominis. Vae illi qui ad mensam domini accedit indignē. Iudas tradidit Christum Iudæis: ille tradit eum dæmonibus quem in locum dæmonum sumit: ille vendidit pro argento, iste vendit pro modico peccato. De Iuda dicit dominus: Qui intingit manum mecum in parapsidem, hic me tradet. Ille manum cum domino in parapsidem mittit, qui cum peccato ad mensam domini accedit. Et quamuis dominicum corpus sumat, non tamen ad vitam æternam sed ad damnationem. August. De vno pane Petrus accepit & Iudas, Petrus ad vitam, Iudas ad mortem. Vnde cantat ecclesia in quadam sequentia: Sumunt boni, sumunt mali forte tamen inæquali vitæ vel interitus. Mors est malis, vita bonis: vide paris sumptionis quam sit dispar exitus. Bernar. ponit exemplum in flore. Idem

flos

ENARRATIO XCI.

373

nos dat mel in apibus, venenum in aranea: sic idem corpus domini vita est bonis, & malis interitus. Ioan. 20. Panis eius, id est corpus Christi in vtero eius, id est peccatoris vertetur in fœspidum. Quantum displiceat deo quod immundi accedant patet in Oza, qui cum tetigisset arcam in qua erat manna: statim cecidit & expirauit: eo quod illa nocte cum vxore sua dormierat. Quod videns Dauid timuit arcā inducere in domum suā. 2. Reg. 6. Greg. Intuendum quantum delinquat qui ad corpus domini reus accedit. Si ille morte mulcatur qui arcam dominici corporis figuram gestantem minori quam debuit reuerētia tetigit. Si Dauid tunc timuit figuram dominici corporis inducere in domum suam, qui adeo bonus erat quod dominus de eo dixit: Inueni virum secundū cor meum. Multo magis debet Christianus in peccatis existens timere corpus Christi in os suum sumere. Si Centurio dixit: Domine non sum dignus vt intres sub testum meum: quomodo tu peccator præsumis vt sumere in os tuum? Ioannes Baptista sanctissimus inter omnes natos mulierum contremuit & non audebat tægere verticē Christi: quomodo tu peccator sciens te esse in peccatis audes corpus Christi māducare? Et tamen licet nullus posset se reputare dignum, nemo propter hoc tamen communionem præmittere debet. Si enim doler de peccatis & confessus fuerit: dominus implebit quod in nobis deficit. Exemplum. Monachus quidā qui se præparauerat in quantum poterat ad communionem. Cūq; post Agnus dei in oratione iaceret, vidit in manibus sacerdotis puerum Iesum quasi in cruce pendentē, & omnia vulnera eius sanguine fluebant. Turbatus ergo reputabat se indignū & non cōmunicauit cum aliis. Dicta autem missa cū esset in oratione, apparuit ei beata Virgo, dicens: Cur hodie nō sumpsisti corpus filij mei, respōdit se esse indignum. Virgo ait: Tu cogitas te indignum, & quis potest esse dignus? roga eum vt faciat te dignū: & vide ne simile de cetero facias. Secundo nota quod agnus ille comedebatur igne aflatus, per quod notatur quod illi qui voluit dignē accedere debent esse igne charitatis accensi ad deū & ad proximum. Leui. 6. Ignis in altari meo semper ardebit: quem nutrit sacerdos subiiciens ligna manē & vesperē per singulos dies. Greg. Altare dei est cor nostrū in quo debet semper ardere ignis charitatis, quem manē nutrimus dum Christum manē iudicatum & vesperē crucifixum recolimus. Bernar. Super omnia te mihi reddit amabilem calix quē bibisti in ara crucis. Videat

Quadrag. Thef.

MM

IN COENA DOMINI,

autem quilibet nostrum quomodo nutriat ignem in altari cordis, sic quod non ponat ignem alienum, id est ignem luxuriae inuidiae, malae concupiscentiae, ne ei contingat sicut Nadab & Abiu, qui ignem alienum obtulerant coram deo in thuribulis suis. Et egressus ignis de caelo extinxit eos. Nota bene illam historiam quae ponitur in Leui. 10. Et sicut dicitur Num. 16. quod Chore & sui complices ducenti quinquaginta, qui inuidebant Moyse & Aaron de principatu, cum starent coram domino & haberent thuribula in manibus: egressus est ignis de thuribus & deuorauit eos. Sic contingit illis qui habent ignem inuidiae in cordibus suis. Ideo quilibet probe seipsum antequam accedat an habeat charitatem ad deum: quia qui non diligit deum excommunicatur ab ipso. Apostolus 1. Corint. 16. Qui non diligit dominum sit anathema, id est excommunicatus. Vnde talibus consulendum est qui non habent charitatem deuotionis quod abstineant quousque possint cum charitate accedere, dum modo videlicet sine aliquo scandalo possint superfedere. Et si non instat necessitas vel scandalum, non debet eum quis compellere vt in mortali comunicet. Debet enim habere dilectionem ad proximum vt prius eos reconciliet quibus impropertur si quo modo potest, & dimittat omnem rancorem Mat. 5. Si offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Exemplum de quodam episcopo qui rogauit deum quod qui dignè comunicarent ei reuelaretur, &c. Tertio praeceptum fuit eis vt baculum in manu teneret. Sic qui manducare voluerit de illo agno debet habere baculum, id est fidem catholicam. Sicut enim baculus iuuat & tenet hominem ne cadat: sic fides tenet hominem ne cadat in infernum, sed perueniat ad vitam aeternam: quia sine fide nemo potest saluari. Apost. Heb. 11. Credere oportet accedentem ad deum, Glo. s. quod sit vnus deus & non alius in caelo & in terra. Debemus ergo in hoc sacramento simpliciter credere, quae nobis dicuntur & nihil ultra scrutari quia humanus intellectus non potest apprehendere virtutem huius sacramenti. Eccl. 3. Altiora te ne quaesieris & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quae praecepit tibi dominus cogita illa semper. Nam ibi omnes sensus decipiuntur vt patet intuenti de proprio sensu auditus, vt figuratur Gene. 27. Isaac quando benedixit Iacob, fuit deceptus in omnibus sensibus praeter in sensu auditus; quia

ENARRATIO XCI.

374

quia audiuit vocem Iacob. Et sic omnes fideles quando audiunt hoc est corpus meum, veraciter credere debent. Sunt autem multa quae simpliciter credere debemus. Primum est quod ille panis quem offert sacerdos post consecrationem non est panis sed corpus Christi, & vinum sanguis Christi. Exemplum: Sanctus Gregorius quendam matronam cum comunicaret & in porrigendo diceret: Corpus domini nostri Iesu Christi custodiat te in vitam aeternam: illa incepit ridere. Tunc sanctus Gregorius manum retrahens in communicatione requisit causam sui risus. Dicit mulier: Heri hunc panem manibus meis parauit, & nunc miror quomodo potestis dicere quod sit corpus Christi. Tunc stens beatus Gregorius vna cum populo ceperunt deum rogare vt dignaretur suam personam monstrare. Statim species panis mutauit se in speciem sanguinis & carnis. Quod videns mulier conuersa cognouit peccatum suum. Secundo oportet credere quod in singulis partibus hostiae totus & tantus sit, & in vna parte hostiae tantus quantus in integra. Exemplum: Quidam in die paschae expectauerat donec omnes communicauerant, tunc sacerdos defectum videns, dubitare cepit vtrum Christus tantus esset in particula quantum est in integra. Et cum accepisset hostiam in ore eius mutata est in carnem, & extraxit in magnitudinem pollicis: ita quod deglutire nequit. Vnde nimium turbatus flexis genibus flere cepit: rogans deum vt errori suo parceret, & sic corpus in formam priorum rededit, & sic deglutit. Tertio oportet credere quod tantum valere corpus Christi a malo sacerdote consecratum sicut a bono. Vnde Aug. dicit quod difformitas medici non impedit effectum medicinae. Greg. Vm sacramenti non mutat vita ministrum. Sicut enim deterius non fit de deteriore: sic non fit melius de meliore. Quarto ille agnus comedeatur cum lactucis agrestibus, id est cum contritione & amaritudine animae nostrae & omnium scelerum. Job 3. Antequam comedam suspiro, & quasi inundantes aquae, sic rugitus meus. Et sic fecit Ezechias. Esa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animae meae, & sic ista lactuca debet conteri in mortariolo doloris, & cum succo stetus. Greg. in moralibus. Carnes agni cum lactucis agrestibus sunt edendae: vt cum corpus redemptoris accipimus, nos pro peccatis nostris in stetibus affligamus. Quinto sanguis agni super vtrumque postem debet poni, id est non tantum fumendo corporis ore, sed ore mentis. Nam sumptio corporalis sine sumptione spirituali nihil prodest vt dicit Augustinus. quia

MM 2

IN COENA DOMINI,

ille est spiritualis cibus. Ideo dicit Auicenna: Cibus qui iratis cordibus sumitur nihil nutrit. Ratio. Nam aestus iræ calorem naturalē à sua digestionē impedit & restringit: Sic sumere corpus dominicum immundo spiritu nullum confert animæ nutrimentum. Nam videmus quòd ignis nō nutritur ab aqua, sed magis corrūpitur: & sic anima peccatrix non nutritur per sumptionem huius cibi. Sexto edebant caput cum pedibus & intestinis. Spiritualiter, caput istius agni est diuinitas. 1. Corint. 11. Caput Christi deus est. Pes eius caro ipsius est, quæ est infirma in ipsa natura, intestina eius est anima. Ista omnia debemus comedere per veram fidem & nobis incorporare. Fuerunt autem quidam hæretici qui dixerunt eum non habuisse diuinitatem. Illi autem non comedebant caput, id est fidem diuinitatis sibi non incorporabant. Alij dixerunt ipsum non habuisse animam rationalem, sed diuinitatem loco animæ, isti intestina non comedebant. Alij dixerunt ipsum non habuisse carnem humanā, sed phantasticam, vel de cælo delatam, isti pedes non comedebant, id est eius carnem per fidem veram non incorporabant. Nos vero caput cum intestinis & pedibus comedamus, id est de eius diuinitate, carne, & anima fideliter & catholicè sentiamus. Septimo comedebant succinctis renibus. Spiritualiter, sic nos cū continētia carnis & mentis, iste est cingulus renum. De quo Greg. Lumbos præcingimus cū carnis luxuriam coarctamus. Figuratur 1. Reg. 21. Cū serui Dauid voluerunt edere panes propositionis, ait Abimelech sacerdos: Si mundi sunt pueri maxime à mulieribus, manducent. In quo datur intelligi, quòd ad sumptionem illius cibi hodie nobis popositi requiritur castitas. Nam Exod. 19. dicitur, cū populus deberet recipere legem fuit præceptum ei: Estote parati vsque ad diem tertiam ne appropinquaris vxoribus vestris. Quantò magis hodie cū debemus recipere dominū & datorem legis. Octauo habebant calciamenta in pedibus: sic nos secundum Greg. respicere debemus vitam patrum antiquorum. Cant. 7. quā pulchri sunt gressus tui filia principis in calciamentis, id est in cōsideratione paternæ vitæ. Vel sic calciamenta in pedibus, id est bonum affectum & desiderium non peccandi: vt calcemus terrena desideria. Ideo in figuram illius ante dationem illius cibi Christus lauit pedes discipulorum. Diceres, quare hoc sacramentum sub specie panis & vini datur? Responderetur propter quatuor. Primo propter meritum. Vnde Grego. Fides non habet meritum, vbi

ENARRATIO XCI.

375

vbi humana ratio præbet experimentum. Secundo propter peccatores: si enim eum in maiestate sua videret, omnes qui essent in malo statu perimerēt. Tertio propter nostram fragilitatem. Nemo enim posset cum videre in sua claritate: ex quo videmus quòd nequimus inspicere solem. Et hoc patet in filiis Israël qui non potuerūt inspicere Moysen nisi per velamina. Quarto propter nauseā, quia nausea esset homini si videret crudam carnē, & Iudæi insultarent, dicētes: Christiani comedunt eorū deū. &c.

Nota multa hodie sunt in die cœnæ ab ecclesia. Primum hodie publicè penitentes reconciliantur. In capite enim ieiunij candelæ accensæ publicè penitentibus dantur. Cilitium ab episcopo eis traditur & sic ab ecclesia eiciuntur. Per quod significatur quòd cū Adam peccasset, positus est flammæus gladius ante ostium paradisi qui significatur per candelas accensas: & tunica pellicea indatus est, per quod significatur cilitium, & exclusus est à paradiso: sicut ille qui ab ecclesiæ ianuis excluditur. Hac vero die reconciliatur multiplex de causa. Primo quia hac nocte Christus Petrum publicè peccantem sibi reconciliauit: qui publicè penitentiam fecit, cū publicè & amarè fleuit. Secunda causa: quia hodie fuit Christus captus & ligatus: vt, sua captiuitate captiui soluerentur. Ideo publicè penitentes debent solui: quia Christus pro eis hac nocte voluit capi & ligari, sicut ille qui est in carcere dimittitur quādo sufficiens obles datur. Ioan. 18. Si me queritis, sinite hos abire. Tertia causa: quia Christus hodie pro peccatoribus penitentiam facere incepit. 1. Pet. 2. Peccata nostra ipse pertulit super lignū in corpore suo. Esa. 53. Vulneratus est propter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra. Secundum, quia hodie institutum est sacramentum sacramentorum, scilicet corporis Christi. Ideo conuenienter hodie cōficatur chrisma, quod est materia multorum sacramentorum vt vnctionis, cōfirmationis, & ordinis sacerdotalis. Tertium quia vnus tantum celebrat hodie, quod seruatur in collegiis & conuentibus, ad significandum primo quòd Christum imitentur qui solus celebrauit quando corpus & sanguinem consecrauit, & omnes discipulos communicauit. Secundo, ad innuendum quòd istud est sacramentum vnitatis per quod fideles vnūtur, 1. Corint. 10. Vnus panis & vnum corpus multi sumus omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Tertio ad innuendum quòd omnes debēt obedire vni, scilicet vicario Christo sancto pontifici. Genes. 27. Seruiant tibi populi; id est laici inferiores:

IN DIE PARASCEVES

adorent te tribus, id est superiores. Esto dominus fratrum tuorum, id est carnalium & aliorum. Quartum, hodie altaria denudantur ad significandum quod Christus fuit multiplici veste denudatus. Primo materiali. Psal. 21. Diuiserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Secundo corporali, scilicet corpore quod fecit mater quia animam denudauerunt à corpore. Tertio spirituali, scilicet apostolorum. Esa. 49. His omnibus velut vestimento vestieris. Matt. 26. Discipuli omnes relicto eo fugerunt. Quintum, quia altaria hodie abluuntur aqua & vino, & funditur in modum crucis: ad designandum quod Christus ecclesiam suam lauit per aquam & sanguinem. Apoca. 1. Lauit nos in sanguine suo à peccatis nostris. Et lumina quinque in modum crucis in altari comburuntur, ad designandum quinque vulnura quae ardere hodie debent in nostra memoria. Bernardus. Sic per omnia se mihi reddit amabilem bone Iesu calix quem bibisti. Hebr. 12. Recogitate eum qui talem sustinuit pro peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes. Sextum, tribus diebus mors Christi plangitur, & merito. Primo quia Sol mortem Christi tribus horis planxit obscuratus. Secundo, quia tribus diebus & noctibus mortuus erat Christus. Tertio, quia Christus in tali passione ter potuisset mori. Primo in flagellatione: quia alius homo in tali flagellatione exspirasset. Secundo in crucifixione. Tertio, in lanceatione, iam enim mortuum iterum occiderunt. Idcirco quolibet die tres lamentationes cantantur de libro Septimum, summus pontifex hodie largè dat elemosynas: quia Christus hodie nobis extitit valde liberalis. Bernardus: Dedit nobis carnem in cibum, & sanguinem in potum, aquam in lacuum, sudorem sanguinis in medicinam.

IN DIE PARASCEVES.

ENARRATIO XCII.

Sciens Iesus quia omnia iam consummata sunt, vt consummaretur scriptura, dicit: Sitio. Illi autem spongam plenam aceto hyssopo circumponentes obtulerunt ori eius, cum igitur accepisset Iesus acetum dixit: Consummatum est, & inclinato capite erexit dedit spiritum. Ioannis 19.

Christus in vita sua Iudæis multa salutifera documenta dederat, & exhibuerat multa sanctitatis exempla, contulerat multa beneficia & miracula. Sed hodie miseri Iudæi pro documento dederunt Christo dura verbera: pro beneficiis dederunt sibi

ENARRATIO XCII.

376

sibi durissima crucis tormenta. Non restabat autem nisi vna poena, scilicet vt ipsum felle & aceto potarent, sicut in autoritate preposita dicitur. In qua quidem autoritate tria ponuntur ex parte Christi primo ponitur eius feruens charitas, cum dixit: Sitio. Secundo consummata veritas, cum subditur, *Consummatum est.* Tertio magna pietas, cum dicitur: *Et inclinato capite tradidit spiritum.* Quarto ex parte Iudæorum magna crudelitas, in hoc quod sibi ad bibeandum porrexerunt acetum. Circa primum notandum quod in hoc quod Christus dicit sitio, eius feruens charitas denotatur. Non enim sitiebat aquam, sed salutem nostram: non sitiebat vinum, sed profectum nostrum. Non sitiebat aliquem liquorem, sed nostrum amorem. Bernardus. Sitio autem Christus non doleo. O domine quid sitis? Fidem vestram, salutem vestram, gaudium vestrum, plus animarum vestrarum quam corporis mei cruciatus me tenet, & si non mei saltem vestri miseremini. Ista enim charitas tam intensa omnes alios mores superat & excellit, scilicet amorem naturalem, matrimonialem, socialem & animale. Amor naturalis est qui est inter patrem & matrem, filium & filiam. Et istum amorem excellit amor Christi: nulla enim mater tantum filium dilexit quantum Christus nos hodie amauit. Esaia. 49. Nunquid obliuisci potest mater infantem suum vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit: ego tamen non obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui coram oculis meis semper. Nunquam enim fuit aliqua mater quæ filium suum intantum diligeret quod nomen suum in manibus pingi vel scribi faceret: vt sic die ac nocte memoriam eius haberet. Christus autem in manibus suis nos scriptos die ac nocte portat, vt semper memoriam nostri habeat. Et illa scriptura non fuit facta cum calamo vel atramento vel in pergamento. Sed calami fuerunt acutissimi clauis. Atramentum eius sanguis pretiosus, scriptores Iudæi peruersi, pergamenum caro manuum. Secundo excellit amorem matrimonialem qui est inter virum & mulierem. Et hoc in duobus. Primo in hoc quod si vxor fornicatur vterius à viro non recipitur. Sed si animæ nostræ sponsum Christum deserunt, & diabolo adultero consentiunt: Christus eas poenitentes recipit. Et ideo in cruce manus extensas tenet: ad innuendum quod peccatores ad se reuertentes protinus amplexatur. Hiero. 3. vulgo dicitur: Si dimiserit vir vxorem suam & recedens ab eo duxerit virum alterum: nunquid reuertetur

IN DIE PARASCEVES,

vera ad eum: Et infra: Nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa: tu autem fornicata es cum amatoribus multis. Tamen reuertere ad me. & ego suscipiam te dicit dominus. Secundo amor Christi excellit amore matrimoniale in hoc, quod si esset aliqua uxor quae maculas in facie vel in corpore suo haberet, & non posset ab istis maculis emundari nisi se uir vulnerari faceret, & in suo sanguine uxor balnearer. Non est aliquis uir qui uxorem suam tantum diligeret quod ista sustinere uellet. Anima autem nostrae quae erant Christi, maculis peccatorum erat plena: & ideo Christus in quinque partibus corporis vulnerari se fecit & sanguinem suum fudit in quo sponsa sua se balneauit, & ab omnibus maculis mundata fuit. Et hoc est, quod dicitur Ephe. 5. Viri diligite uxores vestras sicut Christus dilexit ecclesiam suam & tradidit semetipsum pro ea: ut illam sanctificaret mundas eam lauacro aquae in uerbo uita: ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata. Tertio amor Christi amorem sociale excellit qui est inter amicum & amicum: nullus homo inuenitur qui uellet mori pro inimico: uix autem inueniretur qui uellet mori pro amico suo quantumcumque iusto, sed pro amico bono, i. simplici, fideli & innocenter decepto forsitan aliquis morti se exponeret. Nos non eramus iusti, nos non eramus boni, sed eramus impij & dei inimici, & tamen pro nobis Christus mori uoluit. Et hoc est quod dicitur Ro. 5. Cum adhuc infirmi essemus secundum tempus: Christus pro impijs mortuus est, uix enim pro iusto aliquis moritur. Nam pro bono quis audeat mori? Commendat autem deus suam charitatem in nobis, quoniam cum peccatores essemus secundum tempus pro nobis mortuus est. Potest tamen dici quod Christus habebat unum amicum, scilicet deum patrem: & unum inimicum, scilicet genus humanum, ut igitur Christus inter nos pacem faceret, se mediator interposuit. 1. Tim. 2. Unus mediator dei & hominum homo Christus Iesus qui dedit se in redemptionem pro omnibus. Saepe autem contingit quod unus quando se inter duos rixantes interponit ab utroque vulneratur. Sic Christus vulneratus fuit a patre. Esa. 53. Propter scelus populi mei percussus est. Vulneratus fuit ab homine. Zach. 13. His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me. Quarto amor Christi excellit animalem amorem qui est inter animam & corpus. Anima enim intantum diligit corpus, quod ab eo separari renuit, & omnem lesionem corporis fugit & uitat. Anima Christi intantum dilexit animas nostras,

ENARRATIO XCII.

377

stras, quod a corpore suo pro nostra salute uoluit separari. Ioan. 10. Animam meam pono pro ouibus meis. Intantum dilexit quod passus est corpus suum in quinque partibus cum multa laetitia lacerari: ut sic pretium nostrae redemptionis abundanter efflueret. Unde in persona sua dicit propheta. Psalm. 29. Coccidisti faciem meam, & circumdedisti me laetitia. Secundo ponitur consummata ueritas cum dicitur: *Consummatum est.* Consummata quidem & completa fuerunt omnia quae fuerunt scripta de sua natiuitate, de sua conuersatione, & de sua consummatione. Hodie quoque consummatum fuit corpus suum, consummatus fuit sanguis suus. Corpus quidem suum sic fuit consummatum & insimul consumptum quod omnia ossa sua apparebant & numerari poterant. Psalm. 21. Dinumerauerunt omnia ossa mea. Nec mirum si corpus eius sic fuit consumptum: quia fuit tribus disciplinis grossis flagellatum. Est enim quaedam disciplina quae fit cum uirga: & ista est fortis, quia carnem frangit. Et alia quae fit cum spinis acutis, & ista est fortior: quia usque ad ossa ista perforatio pertingit. Et alia quae fit ferreis instrumentis, & ista est fortissima: quia animam a corpore excutit. Ista triplici disciplina corpus Christi fuit flagellatum, & ideo totaliter consummatum. Primo enim Christus fuit flagellatus uirgis siue funibus nodosis, quando, scilicet Pilatus ipsum ad columnam fecit ligari & flagellari. Et ista flagellatio totum corpus vulnerauit. Secundo fuit disciplinatus cum spinis, quando scilicet spinis acutissimis fuit coronatus, & illa flagellatio secundum Bernos capitis perforauit & usque ad cerebrum peruenit. Secundum Chryso. Mille punctis caput eius impleuit. Et si dicatur quod non uidetur, quod spinarum os capitis tam durum potuerunt perforare. Dicendum quod hoc non fuit factum secundum naturam: sed secundum uoluntatem diuinam, nec est contrarium ei quod dicitur: *Os non comminuetis ex eo.* Ioan. 19. Et Exod. 12. quia os capitis eius non fuit comminutum, sed perforatum. Tertio fuit disciplinatus cum instrumentis ferreis, id est cum clauis acutis. Et talis disciplina animam a corpore excussit. Matthaei 27. Iesus clamans uoce magna praeter nimium dolore clauorum emisit spiritum. Secundo consummatus fuit eius sanguis, quia totus a corpore euacuatus. Omnia enim opera sua fecit deus in numero, pondere, & mensura: ut habetur. Sap. 11. excepto opere redemptionis nostrae, ibi enim non seruauit numerum, ut scilicet unam uel duas guttas sanguinis sui daret: cum tamen una sola sufficeret. Non

IN DIE PARASCÈVES.

seruauit pondus, vt scilicet vnā librā, vel vnā vnciam efunderet. Non seruauit mensuram, vt s. vnum calicē mensuraret: sed totū effudit & totum dedit. Psalm. 129. Copiosa apud eum redemptio. Bernard. Prorsus copiosa: quia non guttā sanguinis, sed vnda fluminis per quinque corporis partes emanauit. Tertio ostenditur magna cōpassio & magna pietas in eo quod dicitur: *Inclinato capite tradidit spiritum*. Magna eum pietas, quia Iudæi spiritum Christi ab eius corpore violenter cum multis suppliciis expulerunt. Psalm. 37. Vm faciebant qui quarebant animam meam. Ex hoc autem quod dicitur: *Et inclinato capite tradidit spiritum*, quidam voluerunt dicere animam principalem partem & sedem habere in corpore, super hoc quod inter sapientes quatuor fuerunt opiniones. Quidam enim dixerunt animam esse in capite. Et hoc propter illam autoritatem quæ dicitur Genes. 2. cap. Inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. Ista enim inspiratio nihil aliud fuit quā animæ infusio. Alij dixerunt ipsam esse in corde, & hoc propter illam autoritatē, quæ dicitur Matthæi 15. De corde exeunt cogitationes malæ. Cum igitur cogitationes exeant ab animā, si cogitationes in corde, & anima est in corde. Hierony. in epistola ad Fabiolam: quia vitæ principium Plato posuit in cerebro: Christus monstrat in corde. Alij dixerunt ipsam esse in sanguine. Et hoc propter illud quod dicitur Leuit. 17. Anima omnis carnis in sanguine est. Alij dixerunt ipsam esse in toto corpore & in qualibet parte totam. Et hoc propter illud. 2. Reg. 1. Adhuc tota anima est in me ipso, non dixit in capite meo vel in corde meo, vel in sanguine meo, sed in me ipso, hoc est in corpore meo. Iudæi igitur volentes Christi animam cruciare, videntur falem istas quatuor opiniones ipso facto sciuisse. Primo enim ipsam animam cruciauerunt in capite quando fuit spinis coronatus. Ansel. Coronatus incedit, sed ipse sua corona cruciatus fuit. Quia mille puncti pretiosissimi in verticem eius vulnerauerunt. Secundo ipsam cruciauerunt in corde, quando scilicet fuit iuxta cor in latere vulneratus vt si forte ibi anima remansisset cruciatum secum portaret. Vt cum triplex sit amor, scilicet sermonis, cordis & operis, Christus ostenderit nobis amorem sermonis in sapientiæ prædicatione: amorem operis in miraculorum exhibitione, non restat nisi vt ostendat nobis amorem cordis quem ostendit in lateris apertione. Bernard. Clauus penetrans, clauus referans factus est mihi. Quid enim videam per foramina,

ENARRATIO XCII.

378

mina, clamat clauus, clamat vulnus quod verè deus sit in Christo mundum reconcilians sibi. Tertio cruciauerunt eius animam in sanguine, quando scilicet cum clauis acutis eius venas aperuerunt, & totum sanguinem cum doloribus extraxerunt: ita quod corpus eius in cruce remansit aridum sicut lignum. Psalm. Aruit tanquam testa virtus mea. Idem: Ossa mea sicut cremium aruerunt. Et assimilat Christus corpus suum testæ & cremio. Nam in testa quæ prius fuit viridis, postmodum ab igne fit arida: similiter cremium est lardi adustum à quo pinguedo omnis recessit, corpus igitur Christi in cruce fuit testa: quia ab omnibus humoribus fuit exsiccatum, & fuit sicut cremium: quia toto sanguine fuit euacuatū. Quarto affixerunt eius animam in toto corpore quia à planta pedis vsque ad verticem non fuit in eo sanitas. Cruciatum enim fuit in toto corpore, scilicet in parte suprema, media, & infima. Nam in parte suprema fuit spinis vulneratus. In media fuit ad colūnam ligatus. In infima fuit in pedibus perforatus, vbi magnum dolorem sensit: quia locus erat neruofus. Et quia vnus super alium positus, & quia grossis clauis perforatus, & quia innitebatur clauis pedibus totum corpus. Quarto ponitur ex parte Iudæorum magna peruersitas: quia os Christi aceto potauerunt. Duæ enim magnæ rusticitates hodie ori Christi factæ fuerunt. Vna est quando acetum dederunt sibi bibere. Secunda quando Iudas ore suo turpissimo os Christi sanctissimum osculari præsumpsit. Ista duas rusticitates adhuc multi faciunt ori Christi. Quidam enim adhuc sibi dant acetū, id est opera acerba. Psalm. 9. Exacerbauit dominum peccator. Cum enim deberent dare ori Christi vinū suauē, id est opera bona & deo placita, dant sibi acetum, id est opera acerba. Esaiæ 5. Expectauit vt faceret vvas & fecit labruscas. Secundo sunt quidam qui adhuc cum Iuda os Christi osculantur. Quatuor enim personæ osculatae fuerunt Christum, nam ipsam osculata fuit mater eius, & hoc quando eum infantem in suis brachiis baiulauit tunc enim ipsum osculabatur, & hoc in signū amoris. Osculatus etiam eum fuit Simeon quando scilicet in vnas suas eum accepit, & illud osculum fuit in signū reuerentiæ & deuotionis, sicut quando quis manus vel pedes episcopi osculatur. Osculata eū fuit Maria Magdalena in signū reconciliationis, sicut quando inimici ad pacem veniunt se mureno osculantur. Osculatus eum fuit Iudas, & hoc in signum prodicionis, sicut & Ioab osculatus est Amasam, vt habetur. 2.

IN VIGILIA PASCHAE,

Regū. 20. Quicumque igitur hodie Christum osculatur, videat quomodo osculetur. Ille enim qui nullum habet rancorem & odium in corde, sed ad deum & proximum sincerum amorem osculatur cum Maria: ille qui ad Christi passionem multa reuerētia & deuotione & lacrymarū effusione afficitur, osculatur cum Simeone. Ille qui prius domini inimicus erat, sed in ista quadragesima est sibi recōciliatus cum Maria Magdalena. Ille qui hodie curcifixū osculatur, & in paschate in mēsa altaris cū Christo epulat, & post pascha ad peccata reuertitur, osculatur cum Iudā proditore. Magna enim proditio est hodie Christo osculū dare, & in paschate in mēsa christi comedere, & postea de domo sui cordis Christū expellere & inimicū capitalē ibi, id est dæmonē in cor suum introducere. Talibus potest Christus dicere quod dicitur in psal. 54. Tu verò homo vnanimis dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo dei ambulauimus cū cōsensu: veniat mors super illos: & descendant in infernum viuentes, &c.

IN VIGILIA PASCHAE.

ENARRATIO XCIII.

Veni Maria Magdalene & altera Maria videre sepulchrum.

Matth. ultimo.

Videmus vbi homo amittit rem charam valde tristatur & sollicitè quærit illam. Spiritualiter, sic Maria Magdalena dilexit christum. Luc. 7. Quoniā dilexit multū. Et hunc amisit per mortis amaritudinē. Ideo sollicita de eius amissione dolēter ibat videre sepulchrū & cum quarere à quo plura ceperat beneficia, scilicet demonum expulsionem, fratris resuscitationem, multorum criminum dimissionem: vt illum quē delexit in vita, posset amare & in morte: vt probaretur eius dilectio fore vera, iuxta illa Greg. Probatio dilectionis exhibitio est operis. Et ideo opus pietatis exhibere voluit corpori Christi ipsum vngendo. Ideo dicitur: *Veni Maria Magdalene & altera Maria, videre sepulchrum.* Pro quo sciendum, circa sepulchrum christi tria sunt videnda. Primo quale fuit, secundo qualiter fuit sepulchrum, tertio qualiter nos cum eo debemus sepeliri. Circa primum notandum quod sepulchrū primo fuit nouū, sicut dicitur Matt. 27. Et hoc triplici de causa. Primo ne crederetur quod non ipse, sed alius surrexisset. Istā rationē tangit Amb. in libro de virginib⁹, dicēs: Bene monumentū nouū dixit Matth. ne ex monumento veteri alius surrexisse crederetur. Secundo propter reuerentiam corporo-

ENARRATIO XCIII.

379

corporis Christi. Istā rationē assignat Aug. dicens: Sicut in vtero Maria nemo ante eū & nemo post eum conceptus est: ita in hoc monumento nullus sepultus est ante eum, nullus post eum. Tertio ad designandum quod qui vult corpus Christi sumere debet habere nouitatem in corde. Corpus quidem nostrū primo est nouū vt in iuuentute: modò putridum vt in morte, spiritus autē noster debet semper variari, id est in melius renouari. Sūt tamen quidā quorū spiritus est verus per peccati maliciā. Ideo monet nos apostolus 1. Corint. 5. Expurgate vetus fermentum vt sitis noua cōspersio. Alij sunt quorū spiritus est putridus per longam cōsuetudinē. Joël. 1. Cōputuerunt vt iumenta in stercore suo. Alij sunt quorū spiritus semper est purus atque nouus interior per puritatem. Apostolus 2. Corint. 4. Licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamē is qui intus est renouatur de die in diem: talis qui habet istā nouitatem dignus est recipere corpus christi 1. Corint. 5. Epulemur in asimis sinceritatis & veritatis. Secundo sepulchrū christi nō fuit suū propriū, sed alienū, & hoc tribus de causis. Primo ad ostendendum quod nō debebat decinerari & detineri à morte. Istā rationē ponit Ambrosius dicens in libro de virginibus: Bene secundū literā alienū fuit monumentū christi, habent tumulos qui sub lege sunt mortis: victor autem mortis tumulum suū nō habuit. Nō enim ille sepulchrū mortis desiderabat qui de morte triumphabat. Item in libro sermōnum: Vt quid illi sepulchrum qui triduo temporis spatio non tanquam in sepulchro mortuus: sed quasi in lecto valde dormiens requieuit. Secundo ad ostendendum quod nō pro sua, sed pro aliena salute moriebatur. Ambr. Ideo in aliena sepultura dominus potius quā in propria sepeliri voluit: quia pro aliena moriebatur salute. vt quid illi propria sepultura qui in se mortem nō habuit propriā? Tertio ad ostendendum suā paupertatem. Sicut enim in aliena domo voluit nasci & in aliena voluit cōuersari, sic in alieno monumento voluit sepeliri. Matth. 8. Vulpes foueas habent & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Ac si dicat: In morte mea nō habui foueam propriam, vt possem sepeliri, nec in vita mea habui nidum, id est domum in qua possem commorari: nec in natiuitate mea habui lectum in quo aurem meam possem reclinare. Tertio monumentum Christi fuit gradū lapide clausum. Cuius triplex est ratio, quarum primæ duæ sunt literales, tertiā est mystica. Prima est ne locus bestis peruius esset. Secundā

IN VIGILIA PASCHAE,

rationem tangit glosa. Aduoluit magnum saxum ad ostium monumenti, vt non posset aperiri sepulchru sine auxilio multorum. Tertia ratio est mystica: per hoc enim insinuat, quod illi qui corpus Christi suscipere volunt, debeat esse clausi: ne peccatum posset ingredi, vt dicit Bernar. scilicet pudore, dolore, timore & amore. Multi enim sunt, qui propter pudorem hominum dimittunt peccare, & propter dolorem. Alij sunt qui cessant peccare propter timorem poenae aeternae ne ipsam incurrant. Alij propter amorem gloriae, ne ipsam amittant. Ista sunt quatuor saxa incidentia quae debent monumentu cordis claudere, ne aliqua peccata possent illuc intrare. Dicit tamen idem Bernar. quod duo prima, s. pudor & dolor non sunt multu fortia ad resistendum: quia saepe pudor solatium capit de peccantiu multitudine. Dolor de aliquo huiusmodi consolationem capit. Validissimum autem ad resistendum peccatis in viris perfectis est amor dei: in imperfectis autem timor supplicij. Quarto monumentum Christi fuit monumentum iusti, s. ipsius Iosephi: qui erat vir bonus & iustus: vt dicit Luc. 23. Voluit autem Christus sepeliri non in monumento impij sed iusti, ad ostendendum qd Christus non requiescit nisi in corde iusti. Ambro. super Lucam: dicit qd Christus in monumento iusti sepeliri voluit ad inueniendum quod in animo iusti filius hominis caput suu reclinat. Christus enim non requiescit in animo avari cum sit spinosus, nec in animo luxuriosi cum sit lutosus, nec in animo superbi cum sit ventosus, sed in animo iusti cum iste sit floridus. iuxta illud Cant. 1. lectulus noster floridus. Secundo ad inueniendum quod non debebat pro peccatoribus immolari. Natus enim fuit in medio animalium: quia homines bestiales facturus erat spirituales: vixit inter homines peccatores, vt ipsos iustificaret: mortuus est inter homines latrones, vt lucrifaceret vnum, sed hodie requieuit in monumento iusti: non enim amplius voluit interesse consortiis peccatorum: quia amplius pro ipsis moriturus non erat. Ro. 6. Christus resurrexit ex mortuis, iam non moritur, &c. Tertio ad inueniendum quod licet in hac vita sint mixti boni & mali, post mortem tamen boni in caelo erunt per se, & mali in inferno perseverabunt: mediocriter boni, & mediocriter mali, s. pueri erunt in limbo. Secundo videndum est qualiter Christus fuit tumulatus: na ipse fuit sindone inuolutus: vt dicitur Mar. 27. fuit vnguento cofectio ex myrrha & aloë vinctus, vt a putredine seruetur: vt habetur Ioann. 19. fuit linteis cum aroma

ENARRATIO XCIII.

380

aromatibus ligatus, vt habetur ibidē. Per ista autē signatur illa quae debet habere ille qui corpus domini vult recipere. Corpus enim Christi dicimus esse tanquam candore aeternum. Sapi. 7. Candor enim est lucis aeternae, &c. tanquam panē angelicum. Psal. 77. Panē angelorū manducauit homo. Tanquam carbonem diuinum. Ioan. Damas. Diuinum carbonē assumamus: vt ignis eius qui est in nobis sancti desiderij assumētes eam quae ex carbone ignitionē inflamat nostra peccata & corda nostra illuminet. Est etiam tanquam caeleste electuarium, quod cofecit caelestis vnguentarius: de quo dicitur Ecclē. 38. vnguentarius faciet pigmenta suauitatis & vnctiones cofeciet sanitatis. In quantum igitur corpus Christi est candor in hoc requirit magnam mentis puritatem: & hoc significatur per sindonē mundam: vt dicit ibidem glosa. Sindone munda Christum inuoluit qui pure mente eū suscipit. In quantum est panis angelicus debet recipi eū deuota oratione. Et hoc significatur per aromata. Apoca. 8. Ascendit fumus aromatu incensoru de orationibus sanctorū de manu angeli coram deo. In quantum est carbo diuinus debet recipi eum mēte ab omni humore vitiorū desiccata. Sicut enim ignis non inflamat ligna humida, sed tantūm desiccata: sic ignis diuinus non inflamat corda, nisi quando inuenit ea ab humoribus vitiorū desiccata. Et hoc signatur per aloē quae habet virtutem desiccatiuam. In quantum est caeleste electuarium requirit corda à cibis noxiis, i. peccatis euacuta. Et signatur per myrrhā quae est amara, & significat cofitionem quae omnia peccata expellit & euacuat. Tertio videndum est qualiter debeamus eum Christo spiritualiter sepeliri. Dicit enim Apostolus. Rom. 6. Cofepulci enim sumus eū illo per baptismū in mortē. Sepulchrum autē illud in quo debemus sepeliri est ipsa religio, in qua ipse religiosus spiritualiter modō debet mori & sepeliri. Assimilari autē debet mortuo & sepulto quātum ad plura. Primo quantum ad sensum rerū. Sicut enim mortuus & sepultus nihil habet propriū: sic religiosus nihil debet retinere, sed omnia in cōmuni digidere. Quilibet laicus potest dicere illud. Iaco. 1. Nudus egressus sum de vtero matris meae, &c. Religiosus plus debet dicere, quia debet esse nudus in ingressu, vt nihil sibi retineat, & nudus in egressu vt nihil possideat. Nudus in egressu vt in morte nihil relinquat. Secūdo debet assimilari mortuo, quantum ad sensum carnis & mortū. Sicut enim mortuus priuat sensu & motu: sic & religiosus debet esse mortuus quantum ad delectationes, quae

DE PASSIONE DOMINI,

ad sensum carnis pertinent. Et sicut mortuus nō mouetur motu proprio sed alieno: sic verus religiosus non debet duci motu propriæ voluntatis, sed ad imperium sui rectoris. Et sicut mortuus se mouenti non contradicit: sic & religiosus prælato se regenti non debet contradicere, sed in omnibus obedire: vt dicat illud Esa. 50. Dominus aperuit mihi aurem: ego autē non contradico, retrorsum non abij. Tertio debet assimilari quantum ad domiciliū: quia sicut mortuus clauditur in sepulchro: sic religiosus in claustro: & sicut mortuus de monumento nisi ad iustionem dei non exit, sin die iudicij quādo dicitur: Surgite mortui venite ad iudicium: sic etiam religiosi non debent exire de claustro sine iussione prælati. Et sicut mortuus non murmurat, quādo transfertur de monumento in monumentum: sic etiam religiosus non debet murmurare quando transfertur de monasterio ad monasterium. Quarto debet maximē assimilari morti Christi: iuxta illud Ro. 6. Si cōplāti similes facti sumus similitudini mortis Christi, simul & resurrectionis erimus. In morte igitur Christi anima fuit à corpore separata: tamen anima & caro diuinitati fuerunt vnitæ: sic in verō religioso anima debet esse separata à carne, s. ne ei consentiat in aliquo amore carnali. Anima tamen tua & caro debent deo vniri: anima per amorem, caro per incorruptionē: vt possis dicere cum propheta: Cor meum & caro mea exultauerunt in deum viuum, &c.

ENARRATIO XCIIII. DE PASSIONE

SVPRA SECVNDVM LEGEM.

Secundum legem debet mori. Ioannis decimonono.

CVM considero statum vniuersum, reperio quōd totū tempus à principio mundi per totum tempus vsque modō fuit seruatum & rectum per tres leges, s. primo per legem naturæ & ista lex durauit vsque ad Noë & Moysen. Secundo per legem scriptam, & durauit vsque ad aduentū domini nostri Iesu Christi. Tertio per legem gratiæ, & ista durabit ab aduentu domini vsq; ad iudicium generale: vnde si consideremus quæ & qualia fuerunt facta tempore istarum legum, poterimus clarē videre qualiter in qualibet istarū trium legū facta est mentio de morte Christi, & passione eius. Et ideo secundum quamlibet potest dici q; secundū legem debet mori. Primo in lege naturæ mors Christi fuit præfigurata. Secundo in lege scripta mors Christi fuit prophetizata. Tertio in lege gratiæ mors Christi fuit finita: Dico primo q; mors Christi & passio eius fuit in lege natu-
ra figu-

ENARRATIO XCIIII.

381

ra figurata, & ideo secundū istam legem debet mori. Et quōd hoc sit verum apparet ex eo, quōd quando quis secundū leges humanas & naturales adiudicandus est morti: in sua defensione est assignatus iudex & aduocatus pro vtraque parte. Modō sunt hic plures viri periti & sapientes vt cognoscant si talis debeat mori secundum rectam iustitiam, vt sententia detur licita. Simili modo possumus videre quōd secundum legem Iesus debet mori. Assignemus ergo iudicem in sua causa & aduocatum pro parte sua, & ex alia parte, scilicet humani generis assignemus sibi iudicem & aduocatum. Et insuper assignemus cōsiliarios & aduocatos & peritos. Nunc autem ordinemus sic iudices in causa ista. Sunt quatuor patriarchæ in lege naturæ, s. Adam, Noe, Abraham, & Iacob: cōsiliarij autem sunt quatuor filij I (sraël), scilicet filij Iacob, & loquitur Ioseph pro omnibus fratribus suis. Item aduocatus ex parte Christi est pura innocētia: & ex parte generis humani est charitas. His sic ordinatis interrogentur iudices. Et primo Adam. O Adam quid dicis de Iesu? Respondet, In ligno debet mori. Secundo, Noe quid dicis de Iesu? Respondet, Nudus debet mori. Tertio, Abraham quid dicis de Christo? Respondet quōd in cruce debet mori. Quarto, Iacob quid dicis de Christo Iesu? Respondet quōd in monte Caluariæ debet mori. Primo igitur respondet Adam quōd in ligno debet mori, & probat sic: Ego peccaui, & in ligno offendi deum patrem, in ligno vitæ per vnicum peccatum: ergo debet fieri satisfactio in ligno, vt melius respondeat culpæ vnde Grego. in præfatione: Qui in ligno vincebat per lignum quoque vinceretur, per Christum dominum nostrum. Noe autē respondit q; totus nudus debet mori, & ideo est hæc figura: quia ego fui figura Christi tempore quo plantaui vineam primam & bibi de eodem vino, & propter ardorē vini ego fui nudatus & spoliatus & derisus à filio meo maiori. Cū ergo Christus cuius ego sum figura, sit ille qui nimio ardore cordis & charitatis quam habet ad genus humanum sit complementum huius figuræ, verte debet mori nudus in cruce positus. Tertio respondit Abraham quōd Christus debet portare crucem in collo ad mortē, & sic probat per illud Gene. 10. cap. Tentauit deus Abraham & dixit illi: Tolle filium tuum quem diligis Isaac, Concludit Abraham, dicens: Sic nolui filio meo parere propter nimium amorem quem habeo cum genere humano, imō potius trahere eū ad mortem & portare crucem suam poenitentialem pro huma-

Quadagesi. Thef.

NN

DE PASSIONE DOMINI.

no genere. Et hoc est quod Paulus dicit, quod proprio filio suo non perierit, sed pro nobis omnibus tradidit illi. Quarto respondit Iacobus: quod in morte Caluarie debet mori, cuius ratio est. Quod Iacobus habet persequutione illius regine Iezabelis uxoris Agab regis Samarie veni ad montem Sion circa montem Caluarie & ibi posui unum lapidem capiti meo, & vidi scalam cuius summitas celos tangebatur, & ibi ego prophetizavi de templo, & ibi edificavi altare domino deo: hec enim scala quam vidi non est nisi crux Christi ubi debet mori propter genus humanum: quia sicut per quandam scalam ascendimus alte: ita peccatores ascendunt ad gaudia paradisi, quando ascendunt scalam penitentiae, & ista est ratio de Iacob, ex istis quatuor rationibus concludit isti quatuor iudices dicentes, quod Christus debet mori. Nunc restat videre quid dicat aduocatus Christi utrum debeat mori vel non. Et dicit quod non debet, nec tantam iniuriam pati assurgens rationem. Ille qui natus est innocens, & sine peccato, non debet mori, nec ad mortem adiudicari. Christus est huiusmodi: et 30, & c. pater per Petrum. 1. Pet. 2. cap. Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Nunc autem respondet secundus aduocatus, scilicet charitas ex parte generis humani ad istas rationes sic dicens: Certum est Christus debet mori, probatur sic, idque secundum legem charitatis: Quilibet debet facere proximo suo quod vult sibi fieri. Sed si Christus esset peccator (quod est impossibile) vult sibi subueniri & iuvari & redimi: ergo alteri, scilicet humano generi debet subuenire: quoniam nisi per Christum non poterat fieri, ergo Christus verum debet mori. Sed respondeo & veraciter ex alia parte quod Christus de proprio peccato eius non debet mori: quia nullum commisit ut supra Apostolus, sed pro peccato alterius scilicet sui proximi, cum sua propria malitia peccauit, debet mori: secundum ergo istam legem debet mortaliter non. Post haec in ceperunt loqui quatuor iudices Christi & inquit sic: Ecce dominus Iesus tu non debes mori. Noueris quod aduocatus tuus venit ad nos qui sumus iudices dicens, quod tu non debes mori. Vis audire quid dicunt consiliarij: & loquitur vnus pro omnibus filiis Iacob, scilicet Ioseph. Respondet Christus mihi placet, & locutus est Ioseph. Dimitte, debet mori, & a discipulo suo pro triginta denariis venundari. Ratio est haec. Ego sui traditus a fratribus meis Ismaelitis & venditus triginta denariis argenteis. Unde scribitur. Venditur in seruum Ioseph liuore suorum
Cum

ENARRATIO XCIII.

382

Cum igitur fuerim figura mortis eius ut figura finiatur & terminetur, ipse capietur, venundabitur & morietur eo quod figura est posita. His auditis vertit faciem suam ad matrem, dicens: Ecce mater tua & qualia opponuntur mihi, & ea habeo sustinere propter primos parentes. O quali mori sum ego adiudicatus: ecce Iudas cui tanta bona feci, quomodo me tradet in manus peccatorum pretio triginta denariorum. Tunc virgo Maria auditis his verbis filij sui vertit versus filium suum cor, & sic parentibus suis loquitur: O Adam, o Eua primi parentes vos estis. Eua, sic spreuisti preceptum domini & transgressi estis, cum sit deus meus & hoc propter peccatum vestrum. Heu filius meus morte turpissima moritur. O quam amarus fuit fructus ille. Peccatis & filius meus dilectus poenam sustinet. O arbor cuius fructus mors est & poena, vnam non fuisses quoniam valde sum turbata. O productio arboris dolorosa. Tunc audientes Mariam responderunt: O regina misericordiae misere nostri: quoniam quinque millibus annorum sterimus in tenebris, & in umbra mortis quasi caeci, & c. & lumine priuati & hoc meritis nostris, & nisi filius tuus nos liberet sua morte perimus. Eia ergo pia mater. Nosce unde descendisti, & nobis compatiens. His verbis respondet Maria & versus Iudam vertit faciem suam, dicens: O Iuda proditor, cur regem caelorum vendis? Cur ad me non venis, procurator eius es. Maiores pecunias dedissem, o auaritia, o lex amara & misera, quae ita eodem nauit filium meum morte tam turpissima. Nam appello ad legem scripturae: conquerens verum mori debeat vel non. Assignemus ergo iterum unum aduocatum ut fecimus supra, & unum pro humano genere. Aduocatus Christi erit fidelitas, & humano generi erit veritas: & assignentur quatuor iudices in lege scripturae, scilicet quatuor prophetae, scilicet Dauid, Salomon, Isaias & Hieremias. Consiliarij erunt duodecim prophetae minores, & loquatur vnus per omnibus scilicet Zacharias. Interrogatus autem aduocatus Christi, scilicet fidelitas utrum debeat mori an non: respondet quod non debet mori Christus, nec capi, nec tormentari, & ratio est: Qui est creator caeli & terrae & dominus vniuersalis omnium, non debet mori, sed Christus est huiusmodi: ergo non debet mori. Minor patet in Apocal. Ipse est rex regum, dominus dominantium: ergo non debet, & c. Tales enim proditores non seruant domino fidelitatem. Ex parte autem generis humani, respondet aduocatus scilicet veritas quod debet

DE PASSIONE DOMINI,

mori, & probat sic: Iesus promiserat sic mori propter genus humanum & ipsemet restatur: cum non dicat nisi veritatem: vt Ioan. 8. Ego sum via, veritas, & vita. Cum ipse sit veritas, sequitur quod debet mori, quia promiserat mori pro populo suo, & sic desinit loqui. Dum autem iudices audierunt rationes humani generis, protulerunt sententiam vt ipse moriatur. Et primo Dauid dixit: Iesus debet mori crucifixus: quia ego prophetaui in persona sua: Foderunt manus meas & pedes meos, dinumeraueruntq; omnia ossa mea. Secundus iudex est Salomon, dicens, quod vili morte debet mori & conspui: quia scribitur in libro sapientis: Morte turpissima condemnemus eum. Tertius iudex est Isaias, dicens, quod cum iniquis deputatus est & sceleratis, & non est eius species neque decor. Quartus iudex est Hieremias, dicens quod debet mori, flagellari & cædi, & à multis improprium pati. Datur igitur sententia ab istis quatuor iudicibus, Videamus quid dicunt consiliarij, & loquitur vnus pro omnibus, scilicet Zacharias, & dicit quod Christus cū multis insulibus & opprobriis debet mori, & duci ad locū vbi malefactores duci solent. His peractis omnibus, virgo Maria audiuit omnia ista de filio suo dici & fieri: videlicet quod secundum duas leges debeat mori, scilicet secundum legem naturæ & scripturæ, nec poterat euadere. Et hæc audiens vertit faciem suam versus Iudæos: O Iudæi inimici filij mei. Cur innocētem condemnatis, quid vobis malefecit, an est latro, aut proditor? Nam iterum appello ad legem gratiæ, postquam lex naturæ & scripturæ condemnant eum iniuste ad mortem. Et hoc quia lex gratiæ est maior aliis legibus. Videamus ergo si secundum legem gratiæ debeat mori an non. Assignentur iudices & scribæ: videlicet quatuor euāgelistæ, Ioannes, Matthæus, Marcus, & Lucas. Consiliarij sunt vndecim apostoli, Et assignentur aduocati, s. humilitas, & ex parte generis humani necessitas. Omnes isti congregati sunt vna voce simul concordantes, quia verè debet mori pro salute generis humani: arque hunc in modum Christum simul omnes allocuti sunt: Domine para quæ sunt paranda, nam & appellatio Mariæ nullum debet habere locū: quia melius est quod vnus moriatur pro populo, ne tanta gens pereat. Tu autem ille vnus es de consensu iudicum, consiliario- rum & aduocatorum. Auditis his verbis cepit Iesus contristari, dicens: Ecce morior cum nihil horum fecerim.

Sequitur nunc in passione: circa declarationem vidēda sunt plura.

ENARRATIO XCIII.

plura. Quomodo per inuidiam fuit vna praua congregatio contra Iesum. Quomodo per auariciam fuit traditus Iudæis per vnum de societate sua. Quomodo fuit captus per peruersam & iniquam gētem. Quomodo fuit accusatus falsò & maledictus. Quomodo falsissime ad mortem iudicatus. Quomodo in cruce erubescerent fuit conclauius. Dico primo per inuidiam Iudæorum fuit, & c. vbi notandum est quod propter duo simpliciter Christo inuidebant. Primo quia opera virtuosa faciebat. Secundo quia populus eum honorabat. Contingit multoties, & illi qui mala faciunt inuident illis qui bona faciunt. Et ideo Iudæi nolentes bona facere, inuidebant Christo bona facienti & opera virtuosa: quia talibus operibus trahebat populum ad se, & doctrina eius conuertebat ad deum, punicio malorum est videre bonos. Dicebant ergo: Opprimamus eum, quia contrarius est operibus nostris. Hodie multi sunt tales. Si dimittimus eum, sic omnes in eum credent: quia videntes miracula cæcorum, leproforum, claudorum & mortuorum. Vnde Ioan. 3. Nemo potest facere hæc signa quæ tu facis, & c. Sed inter alia miracula inuidebant cæci illuminationem, & Lazari suscitationem, & hoc fuit maximum miraculum & ira euident, vt non possent calumniari, cum plures interfuisent illi miraculo: quia iam quatuor diebus fuerat in tumulo. Erat autem nobilis genere & bene notus in Hierusalem: ideo multi venerunt ad eius obitum in Bethaniam, & cum vidissent tam grande miraculum turbati sunt valde & commoti, & sic patet quomodo inuidebant ei propter bona opera virtuosa. Inuidebant autem ei duplici inuidia, primo ex propria inuidia quæ est displicentia de bono alterius, & hoc modo inuidebant Christo in corde eorum: quia populus eum valde diligebat, & propter opera ei reuerentiam portabat, vnde inuidebant. Secundo, alia inuidia inuidebant, scilicet cupiditate, quia valde cupiebant eum tenere, & ideo iusserunt vt vbicumque posset inueniri duceretur in Hierusalem: & hæc est inuidia deceptorum. Vnde magister sententiarum libr. 3. distinctio. 1. Per te inuidia filij dei & Mariæ nunc queritur & condemnatur ad mortem, quæ inuidia maledicta semper regnauit & adhuc regnat fortius. Crescebat eius fama multum propter miraculum eius: ideo commoti fecerunt consilium vt morti traderent. Nam postquam suscitauerat Lazarum, Iudæi assistentes abierunt Hierusalem: & narrauerunt ad principibus sacerdotum: quo audito statim ac festo sabbatho

DE PASSIONE DOMINI,

ante dominicam de passione tenuerunt primam consilium. Secundum consilium octo dies post, scilicet sabbatho ante ramos. Tertium consilium fuit feria quarta post sequentis, & sic ter consilium tenuerunt: unde plus peccauerunt quam si ex abrupto interfecissent eum. Principes ergo pontifices & pharisaei aduersus Iesum consilium fecerunt, dicentes: Quid facimus, hic homo multa signa facit. Si sic dimittimus eum credent omnes in eum, qui simul dixerunt, videte quomodo populus eum sequitur. Venient enim Romani & tollent locum nostrum, & gentes, timentes temporalia perdere vitam aeternam non cognouerunt, & utranque perdidierunt. Tunc vnus nomine Caiphas pontifex anni illius, id est hoc anno quid facerent docuit eos, & ait: Nescitis quid facitis. Expedi vobis vt vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Vbi notandum est quod Caiphas illa verba sic intellexerat. Expedi vobis, id est expediens est vobis vt hic homo occidatur, & non tota gens per eius doctrinam pereat. Vnde aliqui dicebant: Demus ei venenum in cibo & potu vt cito moriatur. Alij dicebant, quia ramus perditum aliquem & profigatū hominem cui dabimus pecuniam vt eū occidat: quia expedi vt moriatur, aliter perdemus locū nostrū & gentem. Vnde Chrysostr. Iste Caiphas prophetizabat mortem Christi vtilem esse: non quod intentio eius esset quod morte Christi genus humanum redimeretur, sed intēdebat quod ipse occideretur ne à populo honoraretur. Alij autem dicebant, venite occidamus eum vbiunque potuerimus eum inuenire nec curemus. Vnde Ioan. 10. Tulerunt lapides vt iacerent in Iesum. Iesus autem abscondit se & exiuit de templo, & fecit se inuisibilem: quia nondum venerat hora eius. Vnde Orig. ait, quod ex verbis Caiphas erant concitati ad iram. Et ab illo die cogitauerunt quomodo interficerent eum, quia erant in maxima ira contra eum & Lazarum, eo quod plures conuertebantur ad Christum propter verba quae dicebat Lazarus de poenis inferni quas viderat: & ideo Christum interficere volebant. Sciens autem Iesus inuidiam illorum non palam ambulabat, sed abiit retro in desertum iuxta ciuitatem quae dicitur Ephren, ibique praedixit discipulis suis mortem suam. Et stetit à sabbatho ante dominicam de passione vsque ad sabbathū ante ramos. & circūiuit istā regionem praedicando & miracula faciendo. Vnde in itinere in exitu de Hierico duos caecos illuminauit, & decem leprosos sanauit. Dederant pontifices tale consilium & praecceptum illis qui

ENARRATIO XCVII.

384

qui veniebant ad diem scenopogiae, quod est festiū quod Iudaei celebrabant in memoriam expeditionis Aegyptiorum. Et tale praecceptum erat quod si quis eum inueniret apprehenderet eū. Glo. ad occidendum. Et statuerunt vt si quis cōfiteretur Christū esse deum, extra synagogam poneretur, & sic videtur eorum inuidia. Secundo dico quod hic notantur duo. Primo magna auaritia Iudae & cupiditas. Secundo de Iesu sancta conditio. De primo sciendum est quod in sabbatho ante ramos venit Iesus in Bethaniam, vbi fuerat Lazarus suscitatus, & fecerunt ei cenam magnam in domo Simonis leprosi. Non quod esset tunc leprosus, sed fuerat à Christo curatus. Ministrabat autem Simon, & credebatur quod iret penes matrem domini quae tunc in Bethania morabatur. Lazarus & alij discipuli Christi, quae Iudaei qui venerant Hierusalem & Lazarum suscitatum viderāt, qui tunc erat in cena & narrabat de poenis inferni, & de statu sanctorum parum qui erant in limbo sustinebant. Et vt ait August. Nunquam postea risit cum supetuiheris decem annis post resurrectionem domini: Cum autem esset in cena, ecce mulier habens alabastrum vnguenti pretiosi, & effudit super caput recubentis vnā partem, & aliam supra pedes eius, & extersit capillis suis: quia sentiebat quod patiebatur aliquādo dolorem; ideo fecit ad confortandum. Quiritur quare vnguebat Iesum Christum? Respondeo quod quatuor de causis. Prima quia Christus fessus erat ex itinere tantum forte, vt aestimabat quod comedere non poterat, quod vidēs Magdalena vnxit eum. Secunda causa est, quia terra erat calida & sicca, & ideo talibus vnguentis utebantur pauperes homines: & Christus erat pauper, & Magdalena erat diues. Tertia causa est cōsuetudo Iudeorum erat vngere caput & lauare pedes hominis solētis de longe venientis. Cum igitur sit rex & sacerdos debebat vngi. Quarta causa est vt aduersus discumbentes excusaretur qui nouerat eā peccatricē, vidēs autē Iudas quod ex odore vnguenti domus repleta esset, turbatus est eo quod tale vnguentū non peruenisset vsque ad manus eius vt ipsum vnderet sicut solitus erat, & vt fur decimam partem reciperet, cogitauit ex auaritia vendere Christum, vt recuperaretur existimans in corde suo valorem: nō potuit se cōtinere sed sub specie charitatis pauperū dixit: Vt quid perditio haec, poterat enim hoc vnguentum, &c. O Iudas proditor, fur, & latro portabat omnia vxori & filiis quae Christo dabatur & murmurabat. Nā à peiori rota semper sunt iurgia mota.

NN 4

DE PASSIONE DOMINI,

Queritur quare Christus fecit Iudam procuratorē suum cum ipse sciret ipsum esse latronem? Respondet Aug. Vt daret exemplum nō reuelandi peccata occulta aliorum. Nullus sciebat Iudam esse latronem nisi ipse Christus. Secūda ratio, vt daret occasionem emendandi se: sed videns Christus quod contra Magdalēnam murmurabat excusauit eam quatuor modis. Primo dixit, quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me. Nota quod Magdalena bis vnxit corpus domini nostri Iesu Christi. Et primo in domo Simonis pharisæi, quando stans accessit ad pedes domini, & lauit eius pedes ex abundantia lachrymarum, & capillis suis tergebat & osculabatur, & in hoc consistebatur suam diuinitatē pro quanto accessit ad eum, & dimisit ei tunc peccata sua. Secūdo vnxit corpus Christi ante domnicam de ramis in domo Simonis leprosi, & ibi discipuli murmurabāt de vnguento increpādo de charitate, & profundens vsque ad pedes. Dixit ergo Iesus: Opus enim bonum operata est in me, &c. videlicet opus confessionis fidei. Per primam vnctionem intelligitur opus pietatis & deuotionis. Per secundā intelligitur compatiendo martyrium compunctionis mex. Secundo modo excusauit Magdalēnam dicens: Nam semper pauperes habebitis, &c. quasi dicat: Iuda ne murmures contra me sub specie pauperum: quia cito expedies te de me. Tertio modo excusauit Magdalēnam, dicens: Mittens enim hoc vnguentum in corpus meum ad sepeliendū me fecit, quasi dicat: Cum ista mulier voluerit vngere corpus meū in sepulchro, non poterit: quia non permittam in resurrectione mea. sed nūc potest: ideo nullum bonum mihi facitis, sinite aliis facere. Quarto modō excusauit eam, dicens: Vbiunq; fuerit prædicatum hoc euangeliū in toto mundo dicetur quod in memoriā mei fecit, quasi dicat: Rationabile est vt interius factum propositum charitatis demonstretur exterius: vt per totum mundū narretur laus suæ sanctitatis. Secundo videndum est quomodo per auaritiā, &c. Primo notandum est quod tribus diebus non poterat Iudas adimplere illud quod proposuerat. Sed die dominica & lunæ, & martis. Primo nō potuit dominica in ramis, quia Christus iuit de Bethania in Hierusalē: & ibi fuit à vulgo honorificē receptus, dicens: Benedictus qui venit in nomine domini. Nota quod Christus iuit in templū vt nobis præberet exemplū ita faciendū, iuxta illud: Primū quærite regnū dei, & inueniet e mentes & vendētes, & eiecit eos cum flagello de funiculis, dicens: Domus mea, do-

mus

ENARRATIO XCIII.

385

mus orationis vocabitur. Nota contra malē agentes in ecclesia & qui vendunt aliquādo panē, &c. Vnde ibi prædicauit, & magna miracula fecit, & sic Iudas non potuit facere quod proposuerat. Cum autē sero esset factū nō inuenit Christus qui daret ei in Hierusalē cyphum aquæ, quia inhibitum erat à principibus sacerdotū: ideo venit cum discipulis in Bethaniā ad comedendū in domo Marthæ vbi erat mater sua. Die lunæ reuertitur in Hierusalē, & cum esset in tēplo vt possent eū in aliquo reprehēdere scribæ & pharisæi, adduxerunt ei mulierē in adultério deprehēsam, dicētes: quid de ea esset faciendū. Dicebāt enim intra se: Moyses præcepit talē lapidare: si eam dimitteret cōtra præceptū faceret: si verō condānaret cōtra misericordiā quam prædicat faciet, & sic euadere nō potest de manibus nostris. Iesus autem subridens scribebat digito in terra. Dicunt aliqui quod illud quod scribebat dixit eis: Qui sine peccato est vestram primus in eam lapidē mittat, i. proiciat. Abeuntes autem vnus post alium exhibant & remansit Iesus solus & dixit: Vbi sunt qui te nunc accusabant, quis te condemnauit? Et illa ait: Nemo domine. & ego te non condemnaui ait Christus, sed vade & noli amplius peccare. Multa alia signa fecit in illa die: & iterum famelicus reuersus est in Bethaniam in domo matris suæ; & sic Iudas non potuit aliquid facere. Dū autē fuit in Bethania obuiauit matri suæ quæ eum expectabat ad cōnā quā reuerēter salutauit: sed respondit mater cū lachrymis, dicēs: Qualis mihi potest dari cōsolatio fili mi, cum iā cogitē te mori: sciēs q̄ Iudæi cōuenerūt de die in diē interficere: ideo fili mi digneris matrē tuam præsentia tui cōsolari. Cui Christus reuerenter respondit, & confortans eam dixit: Mater mea ego tanquam medicus sum, & genus humanū indiget medicina in hoc mundo: nunc ergo oportet me esse contra morbū medicina, & sic dum talia verba loqueretur vocantur ad cōnā: quia iam ferotina erat. Die martis iterum bene manē reuertitur Hierusalē, & dum in templū intrauit tā sacerdotes quā alij mouerunt sibi tales quæstiones, credentes eum in disputatione vincere. Et primō à principibus sacerdotum & senioribus populi quærentibus, qua potestate eiecerat vendentes & ementes de templo, & mensas numularias euerterat. Secūdo ab Herodianis, quærentibus vtrum liceret dare tributum Cæsarianon. Tertio à Sidaucis, quærentibus de muliere quæ habuerat septē viros, cuius deberet esse vxor in alio seculo. Quar-

DE PASSIONE DOMINI.

ad Phariseis, quarentibus de maiori precepto legis. Quibus Christus omnibus ex toto imposuit silentium per efficaciam summorum rationum: & sic reuersus est cum discipulis suis ieiunus. Iuda is autem quarentibus eum cum lapidibus, &c. Nota quod quando predicator predicat contra vitia & extirpat illa sunt plures qui insurgunt contra eum quia sunt scabiosi. Et quia Christus propter multas occupationes tardauerat more solito venire ad domum Marthæ, mater eius Maria obuiam venit ei ieiuna sicut filius. Et quærit mater à discipulis quomodo Christus institerat disputationi per totam diem contra principes sacerdotum & seniores populi. Quomodo similiter voluerunt eum capere & cum lapidibus obruere: sed ipse abscondit se ab eis & exiit de templo. Audiens mater Iesus verba, percussa corde fuit, & ad pedes Christi tanquam mortua cecidit, nec poterat quicquam loqui filio suo. Sed eam dulciter confortans promisit ei Christus per totum diem sequentem se eum manere. Ad cuius verba mater eius est reconciliata, & surrexit, & pariter venerunt in Bethaniam, vbi erat parata cœna in domo Marthæ. Die mercurij sic ait Christus suam matrem confortans super martyrio passionis suæ. Et dicit mater filio suo: Nosti fili mi, quia tu de me carnem tuam sumpsisti vt redimeres genus humanum, nec intendo fili mi impedire illam redemptionem: sed vnum peto. Non deneges fili mi. Ecce enim venter qui te portauit, pectus quod te lactauit, ecce mater quæ te cum diligentia custodiuit, & multos labores sustinuit propter dulcedinem tui amoris, propter Herodem fugi in Aegyptum, & in redeundo breuiter per totum tempus quod fuisti in hoc mundo: absit fili mi quod in toto variari permittas quod de me scriptum est: Non est qui consoletur eam ex omnibus charis eius: sic dispensa mysterium tuum fili mi vt ita facias generis humani redemptionem: & quod tamen ne sustineas matri tuæ dolorosam afflictionem. Quæro igitur vt vnum istorum quatuor facias fili mi. Primum quod sine tua passione redimas genus humanum. Secundum quod si mori te penitus oporteat, quod mors sit sine dolore & afflictione. Tertium si vis mori in tantis doloribus, saltem me mori primo permittas. Quartum si mori prius non permittas, fiat cor meum durum vt lapis, ita vt in me nulla sit cognitio tuæ mortis. Rogo te fili mi vnum istorum, adimple cum sit apud te possibile. Respondit filius matri suæ cum omni honore & reuerentia: Concedo mater

ENARRATIO XCIIII. 386

mater quod vtrunque istorum sit possibile mihi, verumtamen non mihi conueniens est nec scriptura: Hoc prædixit Isaias 5. Tanquam onis ad occisionem ductus est, & non aperuit os suum. Peccata nostra ipse pertulit, & dolores nostros suo corpore ipse portauit. Ideo concedere non possum. Præterea nec secundum Adam peccauit cum delectatione: quia oportet quod moriar cum pœna & dolore. Nec tertium, quia volo seruare honorem debitum matri meæ: oporteret enim collocare spiritum tuum in limbo cum sanctis patribus, & expectare vsque ad diem ascensionis antequam intrares in regnum cœlorum. Absit à me vt ista permittam de anima matris meæ: imo statim atque anima tua à corpore tuo separabitur, reducam eam corpori, & cum vtroque simul in consortio angelorum suscipiam te iuxta dexteram meam, nec aliam tibi petitionem concedam quod, scilicet mater tantæ dilectionis non compateretur filio in tantis pœnis, sed conforteris matri: quia dolores quos sustinebis in morte mea, recompensabuntur in morte tua: quia tunc dolorem nec timorem senties, imo gaudium & dulcorem. Tunc verificabitur de te illud Apocal. 22. Iam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec vllus dolor. Multa & alia loquebatur mater & filius illa die. Quia autem sicut cõsuetus fuerat non venerat tempestiue de mane in templum, crediderunt principes sacerdotum quod vellent fugere ad alias regiones, imo fecerunt consilium quomodo Iesum interficerent. Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultum populi, nec timebant displicentiam dei: & nihilominus furore repleti consilium iniuerunt, vt eum non in festo occiderent: & per consequens grauius peccauerunt. Vnde Leo papa: Dicebant non in die festo, nõ vt populus non peccaret, sed ne Christus euaderet qui diligebatur à populo. Sicut circumstantiæ aggravat peccata, scilicet tempus, locus, numerus, status, persona & ætas. Festa verò sunt instituta vt deum laudemus, vt confitemur, vt ecclesias frequentemus, sed optimum est hodie: quia maiora peccata diebus festiuis permittuntur, quàm aliis diebus. Et tales sunt peiores Iudeis qui dicebant non in die festo, &c. Videns autem Iudas quod Iesus nominabat Hierusalem existimans fortè tempus opportunum, timens ne diutius expectaret & nõ posset propositum adimplere: venit Hierusalem, & inuenit principes sacerdotum in atrium petri: scis qui dicebatur Caiphas, & intrauit ad eos sine verecundia, &

DE PASSIONE DOMINI,

Dixit Scio quid dicitis, quid vultis mihi dare, &c. O nequissime mercator Iuda: tu pervertis communem modum mercandi, tu nimis bonum forum facis. Dei enim bonitas non potest imaginari imò est infinita: tu ponis pretium in voluntate eumentium: tu facis ad modum latronum qui desiderant expediti de furto & dant pro nihilo: tu promittis id quod non est in potestate tua nisi ipse vellet. O verbum totius nequitiae qui tradis dominum tuum qui dedit tibi potestatem suscitandi mortuos & miracula facienti & suum apostolum fecit, & ipsum tradis. Audientes Iudaei constituerunt ei 30. argenteos & spondidit, id est promisit: & postquam fecit quarebat opportunitatem ut eum traderet: & haec venditio fuit in die mercurij, & multi in tali die abstinent ab escis carnum in memoriam venditionis Christi. Exemplum de transeunte per quoddam nemus, qui tota vita sua abstinerat à carnibus in die mercurij in memoriam venditionis Christi, ibidem fuit interfectus à latronibus ipso inuoluto in diuersis peccatis, & abscisso capite caput ibat per nemus clamando confessionem: & ex diuina providentia aduenit sacerdos qui transibat per iter suum: & peccata omnia confessus est. Cui dictum est quod deus talibus non permittit ut sine confessione moriantur, &c. Secundo, scilicet in die iouis de mane discipuli ad Christum dixerunt: Vbi vis paremus tibi comedere pascha? Et ait Christus secretariis suis, scilicet Petro, Iacobo & Ioanni: Ibitis ad ciuitatem scilicet Hierusalem, & statim habebitis hominem obuiam portatorem vas aquae plenum: sequimini eum, & intrantes domum domino illius hospitij, dicetis: Magister dicit quod ostendatis nobis locum secretum: quia in domo vestra vult manducare paschalem agnum cum discipulis suis: & ipse ostendet vobis cenaculum grande stratum & ibi parare cenam. Et ecce tunc ad vesperam Iesus venit Hierusalem de Bethania cum discipulis suis, & intrauerunt domum secretè & sederunt ad mensam, & in principio cenae dixit Iesus: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar. Comesto agno antequam cibaria deponerentur, surrexit à cena & lauit pedes discipulorum suorum in signum puritatis & innocentie: quibus lotis iterum recubuit & consecrauit corpus suum de pane: & sanguinem suum de vino, & conuocauit discipulos suos & Iudam: & illis conuocatis dixit: Dico vobis vnus vestrum hodie me traditurus est, non nominado: ut daret nobis exemplum non reuelandi peccata aliena. Tunc coeperunt singuli dicere & se excusare, & valde turbati sunt, dicentes:

Nunq

ENARRATIO XCIII.

Nunquid ego sum domine? Petrus erat iuxta dominum & quæsiuit quis esset ille: & dixit Ioanni: Queratis, scilicet quis est ille, & Ioannes dixit: Domine quis est qui te tradet? Cui Christus dixit: Cui intinctum panem porrexero me tradet. Timuit Ioannes ne Christus sibi traderet. Igitur recubuit supra pectus domini: & Christus tradidit Iudam, & continuo exiit de mensa, & dixit ei Iesus, Quod facis fac citius. Putabant apostoli quod loqueretur de aliquo ferculo ponendo super mensam, & tunc diabolus habuit maiorem potestatem in Iuda quam antè, & ipse abiit ad principes sacerdotum ut clam haberent eum ad capiendum. Tunc dixit Iesus discipulis suis: Nunc clarificatus est filius hominis. Nunc est societas magis clara & munda. Ratio est, quia Iudas erat totus tenebrosus & obscurabat totam societatem Christi: & non expectauit gratias neque sermonem quem fecit deus.

Nota de illis qui nolunt audire sermones, &c. Qui etiam non reddunt gratias de bonis à deo sibi collatis, sed recedant ut porci ad lutum. Cum igitur recessisset Iudas coepit Iesus dulciter loqui discipulis, dicens: Filij mei adhuc vobiscum modicum sum, sed recedam in breui à vobis: & quo ego vado non potestis venire: nec me modo sequi, sequemini autem postea. Intelligebat autem Iesus de munere passionis. Et Petrus respondit: Domine quare non possum te modo sequi? Ecce animam & vitam pro te pono, & quia Petrus multum audaciter loquebatur, nec sciebat illa quæ ventura erant. Dixit ei Iesus: Amen dico tibi antequam gallus cantet bis, ter me negabis. Dixit ei Petrus: Domine si oportuerit me mori tecum, non te negabo, & non mentiebatur tunc Petrus: quia habebat propositum sic faciendi. Nota quomodo aliquis non debet esse presumptuosus. Quidam presumunt non facere peccatum vel fecisse cum omnes sumus peccatores. Si enim facis vnum peccatum potes aliud facere. Petrus verò non fuit temper costans, Et videtur Iesus ipsum in speciali vituperasse. Nam dicit discipulis suis: Amen dico vobis quod vos scandalum patiemini in me in hac nocte. Scriptum verò est: Percutiam pastorem & dispergentur oves gregis. Et quia Petrus erat audacior in amore Christi quam postmodum inconstans dixit Christo: Et si omnes scandalizati fuerint in te, paratus sum & in carcerem & mortem ire. Tunc dixit Iesus Petro: Simon ecce Sathan expetiuit vos ut cribraret, id est ventilareret ut triticum, quasi diceret: Non confidas tantum de te, quia diabolus tentabit te & alios: & ille diabolus faciet vos exire à fide

DE PASSIONE DOMINI.

Sicut triticum de cribro excutitur. Et debemus veraciter scire quod illa societas apostolorum fuit taliter excussa à diabolo, quod ferè exierunt à fide: nec vnquam reuersi fuissent nisi Christus orasset pro eis, & orauit ad exemplum nostrum quomodo debemus orare pro christianis, vt ipsi viuant in fide catholica & mali conuertantur ad fidem, vnde dicit Petro; *Regaui pro te vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Respondit ei Iesus, Et ego dico tibi antequam gallus cantet bis, ter me negabis. Cum prædixisset Iesus Petro quod eum negaturus erat, iterum aggreditur communitatem apostolorum & dixit eis, quado fui vobiscum corporaliter & misi vos sine perâ, id est sine onere portationis & sacculo & baculo, nunquam aliquid defuit vobis. Dixerunt non. Et tunc scitote quod superueniet persecutio: quia qui habet tunicam vedat eam & erit gladium, sed qualiter Christus dixerat eis quod haberet gladium cum prohibuerat eis ne afferrent? Ratio est secundum Chryso. Ad inuendum quod cohors sacerdotum & clientum armatorum debebant venire super se ad capiendum eum, quod qui vellet se defendere haberet homines armatos ad resistendum. Responderunt discipuli: Domine ecce duo gladij. *Quæreretur hic vbi acceperunt discipuli, responderetur secundum Chrysoft.* quod Petrus audierat quod Iudæi machinabantur malum aduersus Iesum, secundum Hiero. erant cultelli cum quibus Petrus diuiserat agnū paschalem. Finitis his verbis surrexit Christus de mensa & orauit pro collegio suo & eis omnibus bona scientibus, de quo dicitur, & hymno dicto exierunt in montem oliuarum, & hoc de secundo puncto principali. De tertio autem quomodo fuit captus, &c. sciendum est, quod post hæc egressus est Iesus trans torrentem Cedron, & Iudas qui non erat in societate Christi, sed abierat ad principes sacerdotum locum sciebat vbi Christus venerat cum discipulis suis, &c. quare Christus voluit intrare campum & ibi capi, triplex est ratio. Prima qui voluit satisfacere peccato primorum parentū qui in paradiso terrestri peccauerant. Secunda ratio ad ostendendum quod nos non possumus venire ad delicias paradisi, nisi transcamus per torrentem presentis vitæ. Tertia ratio vt nos doceret, quia sicut in horto fuit captus, sic & nos in hortis deliciarum huius mundi sumus sæpè capti. Cum autem ad hortum conuenisset cum discipulis suis assumpto Petro, Iacobo & Ioanne, alios dimisit per spatium modicum retro, & ait illis: *sedete hic donec veniam*

ENARRATIO XCIIII.

iam illic & orem, & auulsus est ab eis quasi sactu lapidis. Ad ostendendum quod debemus orare secretè. Modus orandi fuit talis. Primo flexit genua, secundo faciem suam inclinauit, ad ostendendum humilitatem volentibus orare, quid autem sic orauit, responderetur, quod patrem, dicens: *si possibile est transeat à me calix iste,* id est tormentum istud. In quantum homo orabat timens mortem, videtur quod isto modo, dicendo: Pater si possibile est transeat à me calix iste: quod Christus habuerit voluntatem contrariam voluntati patris sui: sciendum est quod quantū ad naturam humanam oratio Christi fuit, quia omnes sensus Christi exteriores passi sunt. Nam hæc oratio, Pater mi, non sufficiebat ad redemptionem. Ideo respondit non sufficit fili mi: quia sicut Adam in suo peccato delectationem accepit: sic oportet te sustinere poenam pro eo. vnde filius respondit: Pater volo pati famem, sitim, laborem, paupertatem, sed recuso mortem, pater respondit: fili mi, tu scis quod Adam per peccatum suum condemnatus est in fine ad mortem cum tota eius posteritate. si ergo vis redimere genus humanum oportet te mori: vt vitam æternam hominibus acquiras: tunc filius respondit: Ex quo vis vt moriar nunquid sufficit vt moriar morte naturali? Pater respondit, quod si absque morbo corpus deponas & iterum resumas & te viuenter ostendas, non credetur tibi de resurrectione. quomodo de tua morte victoriam habueris nisi passus fueris illam? Filius respondit patri: Ex quo vis, fiat voluntas tua. responderet pater: Non refutes in hac arate, vt delectatio maior appareat. Filius autem dicebat patri: Pater si vis non patiar in Hierusalem in conspectu tanti populi. Sed in Nazareth vbi fui conceptus: vel in Bethleem vbi fui natus, vel in Ebron vbi Adam fuit sepultus. responderet pater: Fili mi imò patieris in Hierusalem & extra ciuitatem in loco qui dicitur Caluaria, quia virtus istius passionis est ad totum mundum diffundenda. Ideo debes mori in medio mundi iuxta illud: Operatus est salutem in medio terræ. Filius respondit patri: Fiat voluntas tua. Sed rogo vt habeam milites compatiētes mihi, scilicet discipulos meos assiscentes & consentientes, tunc pater: fili mi quia passio tua debet esse in remedio mulierum: ideo ab omnibus hominibus patieris, videlicet à sacerdotibus, à principibus, à Iudæis masculis, à sceminis, ab amicis, ab inimicis, à Iuda traditore, à Petro negaberis & ab omnibus discipulis tuis

IN PASSIONE DOMINI,

relinqueris, sed solum a duobus latronibus associaberis & in medio collocaberis tanquam particeps in eodem crimine de maleficiis, & taliter relinqueris quod non habebis qui det tibi unam guttam aquae ut impleatur scriptura: Ego sum vermic & non habeo opprobrium, &c. & similiter relinquet me proximi mei & qui me nouerunt recesserunt a me. Pater mi ex quo omnes me relinquent, relinquet me mater mea? Nequaquam, sed fortiter mori tecum erit voluntaria & parata. Ait Christus patri: Rogo te pater ipsam non esse praesentem, sufficit pro redemptione generis humani passio mea. Pater loquitur filio: Fili mi conuenit ut mater tua non sit absens a tua passione & morte propter sex rationes. Prima quia si sibi narretur passio tua morieretur pro dolore: secunda ratio est ut ea praesente disponas & eam alicui recomendes: tertia ratio est ut tua passio corporaliter visa cordi suo perpetuo maneat fixa: quarta ratio ut illi qui praesentes non erunt, possint ab ea informari citius de tua passione: quinta quia de sua tua caro est. Ideo non conuenit unam sine alia patris: sexta ratio est in augmentum tuae passionis quae dicitur omnium maxima. Loquitur filius postea: Pater mi fiat voluntas tua non mea. Cum Christus orasset reuersus est ad discipulos & inuenit eos dormientes, quia oculi eorum erant grauati, & dicit Petro: *Simon dormis. Quaritur quare citius redarguit Petrum quam alios. Ratio est, quia ipsum futurum pastorem praenuntiabat. Et qui deberet vigilare pastor super gregem suum, tunc hortatus est ipsos, dicens: Vigilate & orate, &c. Et sequitur: Spiritus promptus est, &c. secundo iuit ad orandum, & facta oratione rediit ad ipsos & inuenit eos dormientes, sed nihil dixit eis, tertio reuersus ad orationem factus est in agonia prolixius orans, & factus est sanguis sudor ut aqua. Et tunc secundum Lucam: Angelus de caelo apparuit confortans eum quamuis non indigeret, sed ad demonstrandum quod personam in oratione stantem angelus uisitat. Quaritur quare ter orauit, responderetur ad ostendendum quod debemus orare pro peccatis praeteritis, praesentibus & futuris: ut habeamus contra ea cautelam. Postea uenit ad discipulos & dicit illis: Dormite iam & requiescite, quasi dicat, si essetis fideles amici non deberetis dormire. Dico autem uobis quod Iudas non dormit. Ecce appropinquat qui me tradit, ad huc eo loquente, Ecce Iudas Scariot & cum eo clientes & Herodam, &c.*

Nota quod Iudas adduxit secum clientes brachij secularis & ecclesiae ne Christus posset euadere, timebat enim Iudas quod si solum

ENARRATIO XCIII.

si solum unam iustitiam cepisset, alia Christum inuaret. Ideo ne posset euadere utramque iustitiam adduxit. Dederat autem signum, dicens: *Quemcumque osculatus fuero, &c. Iesus autem sciens omnia quae uentura erant super eum processit & dixit eis: Quem queritis Iesum Nazarenum, & audito hoc nomine ceciderunt retrorsum. Dixit Iesus ego sum. Iterum eos interrogauit: Quem queritis? Iesum Nazarenum, &c. Dixi uobis quia ego sum, si ergo me queritis: finite hos abire: & tunc Iudas salutauit eum, dicens: Aue rabbi, & osculatus est eum, dicens: Amice ad quid uenisti? Dicunt aliqui quod ratio quare Iudas dedit signa eis fuit, ne caperetur Iacobus minor: quia similis erat Christo: & dicit Iesus: Iuda osculo filium hominis tradis? Tunc acceperunt & manus iniecerunt in Iesum. Petrus autem eos uidentem exemit gladium & amputauit auriculam serui pontificis cuius nomen Malchus. Nota quod Petrus percussit, id est papa, episcopus & ceteri prelati ecclesiae habent iurisdictionem quantum ad hoc, quia percutiunt Malchum, id est rebelles, inobedientes, incorrigibiles, & possunt, quia data est eis potestas separare eos ab ecclesia quod ipsi non possunt audire diuinum seruitum quod pertinet ad aurem dextram, scilicet animam: quia homo primo quo ad fructum & suffragia generalia separatur siue in uita siue post mortem, 11. q. 3. quicumque, excommunicatio separata a deo 24. q. 3. Certum. Excommunicatio dicitur extra communionem ecclesiae separatio, 11. q. 3. Nihil excommunicato ad salutem & correctionem ordinatur, 24. q. 3. Notandum est, tunc Iesus dixit Petro: Mitte gladium in locum: omnis enim qui accipit gladium, gladio peribit: hoc est intelligendum iniuste capiendum, & sanauit auriculam Malchi, & dixit Iesus: Tamen quam ad latronem, &c. tunc discipuli relicto eo, &c. Heu non dimiserant eum in caena in prosperitate, sed in necessitate: erant enim amici in mensa: & sic fides extincta est in eis: quare hodie in officio omnes candelae extinguuntur praeter unam: ad ostendendum quod sola fides remansit in uirgine Maria. Postquam autem fuit captus primo duxerunt ad Annam qui fuerat pontifex in anno praecedenti: unde ex cupiditate officium pontificis annuati uidebatur & emebatur. Videtur autem Ioannes quod Christus ducebatur ad domum Annae: ipse cum Petro sequebatur eum ad locum ut uideret finem. Ideo cum Ioannes esset notus pontifici intrauit domum. Et quomodo erat Ioannes notus cum ita pauper esset? Respondetur quod pater Ioannis erat piscator, ut ait Chryso. & cum Ioannes esset puer pater, eius mittebat pisces per Ioannem. Ideo ancilla quando*

DE PASSIONE DOMINI,

vidit Ioannem dixit: Vis intrare? Qui dixit ita, sed rogo te vt
dimittas intrare sociū meum, scilicet Petrum. Quem videns
ancilla dixit: Nunquid ex discipulis es hominis istius? Ipse ri-
muit ne caperetur, dicens: Non sum. Chryso. O Petre nunquid
dixisti: Et si oportuerit me mori tecum, &c. Si vir interrogasset
te, tu debuisses aliquo modo excusari: sed quia vna ancilla, non
es excusatus. O qualis pugil tu esles, cum ad interrogationem
vnius mulieris tu miserimè negas magistrum tuum. Sed vide
te quomodo saepe ab vtroque patiebatur. Iterum post modicū
vidit Petrum quādam alia ancilla, & dixit astantibus: Nonne
hic cum Iesu Nazareno erat? Et ille negavit cum iuramento:
quia non nouit hominem, & erat iuxta ignem calefaciens se.
Et tunc Annas interrogauit Iesum de duobus, s. de doctrina &
discipulis suis. Primo de doctrina: quia non suffecisset de do-
ctrina Moyse, dicens: Videtur tibi quod sis sapiētiōr deo & Moy-
se, tu prædicas nouas leges. Secūdo tu facis te capitaneum gen-
tium: voluisti habere duodecim apostolos sicut duodecim pa-
triarchas, 72. discipulos sicut mundus fuit diuisus in septuagin-
ta duabus linguis, quare hoc facis? Dicas: mihi ad primā quæ-
stionem. Respondet Christus cum humilitate de doctrina sua.
Ego palū locutus sum mundo: interroga eos qui me, &c. Et cū
dixisset vnus ministrorum pontificis. Dicunt quidā quōd fuit
Malchus, cui Christus aurem sanauerat, dedit alapam Iesu, di-
cens: Sic respondes pontifici? & proiecit eum ad terram, qui ere-
ctus dulciter dixit: Si malè locutus sum, testimonium perhibe
de malo: si autem bene cur me cædis? Videns autem Petrus q̄
Christus sic patiebatur incēpit flere. Tunc dixerūt illi, & tu ex
illis es. Tunc Petrus nō solum negauit, sed anathematizauit &
iurauit, dicens. Ad malam damnationē veniam, si ego vnquam
noni eum: & statim gallus cantauit: & Christus vertens se ad Pe-
trum respexit, quasi dicens: Petre tu me negasti, & recorda-
tus est Petrus verbi Iesu quod dixerat, & egressus foras fleuit a-
marè. Dicit magister sententiarum q̄ intrauit in quoddam mo-
numētum, dicens se nunquam exiturū, donec Christus parceret
ei. Ideo reuelauit sibi angelus in die resurrectionis, quōd Chri-
stus remisserat sibi peccatum. Ab illa hora tūc portauit semper
sudarium cum quo sibi tergeret oculos: quia semper flebat quā-
do audiebat gallum catere. Videns igitur Annas quōd nihil cō-
tra Christū inueniebat misit eum ad Caiphā. Dicit Bæda q̄
posuerūt catherā in collo eius & trahebāt eum cum impetu
magno:

ENARRATIO XCIIII.

magno & tamen reperierunt eum innocentem & adduxerunt
eum vinctum: & dum esset in domo Caipha vbi erant omnēs
pharisei nobiles legis sacerdotes clamauerunt simul dicentes:
Quoties diffamasti nos in sermonibus tuis coram populo? O
deceptor populi qui tanta mala fecisti nobis: modo tenemus te.
Et quærebant aduersus eum falsum testimonium, vt eum mor-
ti traderent, & non inuenerunt. Nouissimè autem venerūt duo
falsi testes dicentes: Hic dixit, Possum destruere templum dei,
& in triduo reedificare illud. Et bene falsi erant, quia hoc dice-
bat de templo corporis sui, & quōd deberet tertiā die resurge-
re: & Iesus non respondit vt audiuit. Tunc dixit Caiphas: Non
audis quanta aduersum te dicunt testimonia, & non respondit
vt admiraretur præses vehementer. Et dixit ei: Adiuro te per
deum vt dicas nobis si tu es, &c. Et tunc propter reuerentiā no-
minis domini respōdit: Tu dixisti: verum est quia ego Messias
sum: filius dei & saluator mundi. Amodo videbitis filium homi-
nis venientem in nubibus cœli & sedens à dextris dei, scilicet
in extremo iudicio. Quo audito Caiphas in signum tristitiæ scī-
dit vestimenta sua, dicens: Audistis blasphemiam: quid adhuc
egemus testibus, quid vobis videtur? Et dixerunt, Reus est mor-
tis. Quem apprehenderunt Leuitæ & sacerdotes, & eum super
cathedram sedere fecerunt, & in facie sua dulcissima expuerūt:
ita quōd vix eū videre quis poterat. Secundo velauerunt faciem
eius percutientes eum, dicentes: Quis est qui te percussit? Ter-
tio alij trahebant sibi barbā: & dicunt quidam quōd nunquā
fecerat radere. Postquam autem sic fuit tractus tota nocte: quia
erant fatigati magnis doloribus quos ei fecerant, voluerunt mo-
dicum quiescere in aurora. Idcirco ligatis manibus retrorsum
posuerunt eum in foueam quādam vbi fæces coquinæ descen-
debant, & ibi fuit vsque ad primam: & hæc de tertio principali.
Quarto dixi quomodo accusatus falsiter, &c. Vbi notandum
quōd manē tanquam latronem duxerunt eum ad Pilatum & di-
xerunt Pilato: Ecce ponimus hominem istum in manibus tuis
tanquam reum crudelissimæ mortis: quem apprehenderunt
sacerdotes legis & Leuitæ, & omnes seniores populi dicen-
tes: Moriatur morte turpissimā homo iste. Videns autem Iu-
das qualiter sic tractabatur retulit triginta argenteos, dicens:
Peccavi tradens sanguinē iustū. Nota de penitentiā Iudæ, non
fuit ex contritione: quia fuisset sibi salutifera, sed fuit ex cru-
bescencia & confusione. Qui dixerunt, quid ad nos si tu fecisti

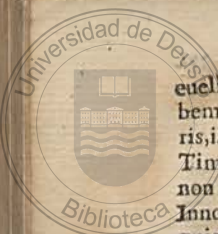

IN PASSIONE DOMINI.

sanitatem tuam hibe illam. Ille autem videns se derisum pro-
iecit triginta argenteos ante conspectum principum, abiit &
laqueo se suspendit. Et in hoc plus offendit Christum quam
quando eum vendidit, & tunc crepuit medius & diffusa sunt vi-
scera eius. Non enim erat digna anima exire per os quod teti-
gerat Christum, O si Iudas restituit pecuniam male acquisitam
quomodo vsurarius tenet vsuram & symoniacus praesentem? Cer-
te peiores sunt Iuda. Et quando Christus ad inferos descendit,
infernus & diabolus ea quae iniuste detinebant, reddiderunt,
quod ramen nolunt isti facere. Tunc Iudaei accipientes pecuniam
dixerunt: Non licet eos mittere in corbanam: quia pretium san-
guinis est. Sed erit in reposito oblationum. Et de ista pecunia
emerunt agrum figuli cuiusdam hominis sic nominati ut face-
rent sepulchrum peregrinorum: quia non habebant sepulchrum. Et vo-
catur ager ille Alchedemac hoc est ager sanguinis. Iesus autem
stabat ante praesidem ligatus. Videns autem Pilatus Christum
sic ligatum quod erat signum homini condemnati secundum
ritum & usum Romanorum, ait: Quam accusationem assertis
aduersus hominem hunc? Dixerunt, Si non esset malefactor non
tibi tradidissent eum. Credebat Pilatus quod Christus fecisset
aliquid contra legem Moysi propter quod deberet verberari.
Ideo dixit: Accipite eum vos & secundum legem, &c. Et dixe-
runt: Non licet nobis interficere quenquam, scilicet in die fe-
sto: quia in potestate Romanorum erant omnes: propter quod
non possent aliquem occidere. Intelligens autem Pilatus quod
Iudaei volebant eum occidere quae fuit causa sua mortis. At
illi dixerunt quod propter tria erat reus mortis. Primo quia
nos inuenimus eum subuertentem legem nostram & dicentem se esse
filium dei propter quod secundum legem nostram debet mori. Secundo
quia tributum prohibuit dari Caesari. Tertio quia dixit se esse
regem, & omnis qui dicit se esse regem contradicit Caesari. De
primo non curauit Pilatus, quia sciebat quae mentiebantur. De se-
cundo sciebat oppositum. De tertio interrogauit eum dicens ad
partem. Es tu rex Iudaeorum? Dixit Iesus: A temetipso dicis, an
scis ab alio? q. d. Si hoc dicis de te vindicas sententiam, rebel-
lionem meam. Si autem ab aliis habuisti, fac ordinariam in-
formationem. Respondit Pilatus: Nunquid ego Iudaeus sum?
Gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi. Quid fecisti? q.
d. vi letur quod sis in aliquo culpabilis. Dixit ei Iesus: Regnum
meum non est de hoc mundo, &c. Tunc Pilatus fecit consequen-
tiam:

ENARRATIO XCIIII.

riam, ergo rex es tu, sed eam male intellexit. Et Christus re-
spondit: Tu dicis quia rex sum ego. Ego enim natus sum in
hoc mundo, ut perhibeam testimonium veritati. Respondit
Pilatus: quid est veritas? Et cum hoc dixisset iterum exiit
ad ludaeos & dixit eis: Ego in eo nullam causam mortis inue-
nio. Est autem consuetudo in paschate vobis dare vincitum
ad voluntatem vestram. Est vnus homicida in carceribus no-
stris qui dicitur Barrabas: quem dimittam vobis de duobus
istis Barrabam, an Iesum qui vocatur Christus? Clamaue-
runt omnes contra eum: Non hunc sed Barrabam. Videns
autem Pilatus quod non poterat eum liberare petiit ab eis:
Quid igitur faciam de Iesu qui dicitur Christus, cum nullam
causam mortis in eo inuenio? Tunc inceperunt aggravare
primam accusationem dicentes: Couertit populum a Galilea
vsque huc: ut autem audiuisset Pilatus quod Galileus esset, misit
eum ad Herodem qui erat tunc temporis Hierusalem, qui
multum cupiebat illum videre: quia de eo multa audierat,
sed in praesentia Herodis nihil respondit, nec aliquod signum
fecit: videns autem quod nihil faciebat nec loquebatur repu-
tauit eum fatuum, & fecit eum indui veste alba sicut fatuum,
& remisit illum ad Pilatum, & die illa facti sunt amici Hero-
des & Pilatus. Pilatus autem conuocatis principibus sacerdo-
tum dixit ad illos: Vos obtulistis mihi hominem hunc quasi
subuertentem legem. Interrogauit eum, sed nullam causam
mortis inuenio neque Herodes. Et volens eum liberare de
manibus eorum emendatum illum dimisit: tradidit militi-
bus qui propter hoc recipiebant pecuniam, & exuentes eum
ligauerunt ad columnam & funiculis nodosis vsque ad san-
guinis effusionem flagellauerunt, & postea veste purpurea
eum circumdederunt. Et plectentes coronam spineam im-
posuerunt capiti eius, & in manu baculum arundineum pro
scepro, & derisorie ante eum flexis genibus veniebant, dicen-
tes: Aue rex Iudaeorum: dabant ei alapas expuentes in eum.
Cum autem sic eum verberassent crudeliter, Pilatus fecit eum
adducere foras & dixit, Ecce homo: credo quod regem vestrum
non se praesumat facere sicut volebat. Quarebat autem Pila-
tus eum liberare. Tunc omnes clamauerunt: cum imperu, Tol-
le tolle crucifige eum. Dixit eis Pilatus. Regem vestram cruci-
figam? O generatio praua & peruersa es que non habes compas-
sionem de rege tuo: vnde dicit Augu. q. cor. Pilati non poterat

DE PASSIONE DOMINI.

euelli quin Christus esset rex Iudæorū: tunc dixerunt: Non habemus regem nisi Cæsare, si hunc dimittis nō es amicus Cæsaris, si tu nō condemnes eum ad mortem mādabimus Cæsari. Timens autē Pilatus perdere officiū suū vidēs quōd eū liberare non poterat, fecit apportare aquā & lauit manus suas, dicens: Innocens ego sum à sanguine huius iustitū: tunc dixerunt: Sanguis super nos & super filios nostros. Et sedit pro tribunali & dixit: Ego Pilatus prapositus in Hierusalem iudico te Iesum Nazarenū quia regem te fecisti, filiū dei te nominasti, seditio-nem in populo cōcitasti: ideo iuxta decreta principū Romanorū te præcipio cruci affigi & eleuari vt moriaris. Et data sententia à Pilato. Baiulās sibi crucem. Nō dicit baiulantes quia crux erat quindecim pedū, ipse recepit & vexatus nō poterat pedem pedi præponere: quia nec comederat nec biberat, sed die ac nocte innumera bilia tormenta sustinuerat. Quod videns gloriosa virgo cū lachrymis & gemitibus venit ad eū vt ipsum iuuaret, & quidā scutra cōtra pectus gloriosissima virginis Mariæ ita fortiter percussit, quōd eā ad terram proiecit, & subito ille vt dicunt aliqui non amplius visus est ab illa hora. Quia verō nō cito ibat fecerunt portare crucem vsque ad locum Caluaria: & multas sanctas mulieres eum sequebantur stantes, quibus Christus dixit: Filie Hierusalē nolite flere super me, sed super vos ipsas flere: quia dies veniēt, scilicet tēpore Vaspasiani & Titi in destructione Hierusalē: & tunc dabunt triginta Iudæos pro vno denario. Quando venerunt ad locū Caluaria: spoliauerunt eum nudum & extenderunt eum super crucem, & affixerunt vnam manum ex vna parte, & pro maiore dolore eius frigerunt cuspides clauorum. Et quando Christus fuit extensus supra crucē in terra crucifigitur: virgo Maria cū audiuit ictus martelli, dixit: O misera: nunc gladius intrat cor meum: de quo prophetauit Simeon Luc. 2. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius: & Iesum sic denudatū extenderunt super crucē & clauū in profundo palma vnus fixerunt. Et aliud brachium fortiter tra-xerunt vt os & venæumperentur, & omnia apparerent ossa iuxta illud Psalm. Dinumerauerunt omnia ossa, &c. & ita cum clauo perforauerunt. Postea cancellatis cruribus vtrunque pedem sub vno clauo perforauerunt & crucem leuauerunt inter duos latrones, quasi princeps esset latronum: & certē congrue est: quia pro peccatoribus moritur. Videte lasitudinem magnæ fiducia, nisi vellet nos recipere non tantum extendisset brachia sua:

ENARRATIO XCIIII.

sua: & quando crux fuit eleuata tunc beata virgo vidit filium suum & venit ad pedes crucis & cecidit in terram, dicens: O dies doloris. O dies tristitia. Et gutta sanguinis filij sui cadebant super caput eius, & Christus vidēs matrem suam plus dolebat de ea quā de passione sua: & vt mors illius melius appareret cū eo crucifixerunt duos latrones vnum ad dexteram & alium ad sinistram. Notandum quōd quando quis ita confusibiliter moriebatur erat cōsuetudo Iudæorum, vt causam mortis suæ scriberent, ita vt ab omnibus transeuntibus legeretur: & ideo Pilatus ad se excusandum & Christum decidendum affixit tabulam de oliua in qua scriptum erat: Iesus Nazarenus rex Iudæorum, & vt multi diuersarum linguarum possent intelligere, scriptū erat Hebraicè, Grecè, & Latinè. & licet Pilatus posuerit istam tabulam in derisionem, & causæ mortis Christi ostensionem: tamen monstrabat quōd malè iudicauerat eum propter hæc quatuor quæ scripsit. Primum quia Iesus idem est quōd saluator. Secundum verbum Nazarenus idem est quōd floridus. Tertium verbum est rex. Aliquis liberatur propter nobilitatem, sed Christus erat nobilissimus, &c. Quartum verbum est Iudæorum nam aliquis liberatur ratione affinitatis, sed Christus fuit Iudæus & de genere regali: igitur. Hunc igitur titulum multi legerunt, quia prope ciuitatē erat locus vbi est crucifixus Christus, Videntes autem pontifices, dixerunt Pilato: Noli scribere rex Iudæorum, sed quia ipse dixit: rex sum Iudæorum. Respondit Pilatus: Quod scriptū scripti. Milites crucifixerunt eum & acceperunt vestimenta sua, & fecerunt quatuor partes vnicuique partem, &c. Et tunica erat inconsutilis desuper cōtexta per torum. Et dicunt aliqui quōd beata virgo Maria ei fecerat dum erat puer. E cū crederet crescebat indumentum ad quantitatem corporis & de hac veste dixerunt: Non scindamus sed, &c. vt adimpleretur scriptura, dicens: Partiti sunt vestimenta & super vestem meam miserunt sortem. Et nota iusserunt ad taxillos. Alij prætereuntes blasphemabant eum, dicens: Vah qui destruis templum dei, &c. & in triduo, &c. Si tu es, &c. Sed noluit descendere de cruce: quia sciebat hoc esse ex instinctu diaboli: quia secundum glos. erat super brachia crucis, vt si esset defectus in eo. Heu quomodo debemus timere in morte, diaboli fuit in morte Christi qui sine peccato erat. Tertio à laicis, dicens: Alios saluos facit: seipsum autem non potest saluare. Quarto à latrone nequissimo pendente in cruce, dicens: Si tu es

IN PASSIONE DOMINI,

Christus saluum te fac & nos. hoc autem dicebant de sanitate & salute corporis sed non anima. Alius latro bonus & cognoscens culpam suam increpabat alium, dicens: Neque tu times deum qui in eadem damnatione es? Nos quidem iuste digna factis recipimus: iste autem nihil malefecit, & conuersus ad Christum recepit contritionem integram & fidem. O quam durum cor qui non haberet contritionem: tunc dixit latro cum magna fide & cognitione: Domine memento mei dum veneris, &c. & cum fletu magno & contritione magna, dicit: Domine non dico quod ponas me nunc in paradiso, quia non sum dignus: sed quando ero in purgatorio & ibi fuerim vsq; in die iudicij tunc memento mei. Ad quem Christus: Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso. Nunc videte quod ad modicam petitionem dedit ei paradysum. Tunc virgo Maria ait: O fili mi latroni loquimini & mihi non, qui sum mater tua. O fili dic aliquid mihi, & non cognoscis matrem tuam. moriar ego tecum. tunc Christus voluit eam consolari & sibi dixit: Mulier ecce filius tuus, & postea dicit Ioanni: Ecce mater tua, i. seruiet ei & honora eam. Et qualis est consolatio ista, habere filium piscatoris pro filio creatoris? O fili mi modo impleta est propheta Simeonis: vt supra. tunc Christus orauit: Pater dimitte illis, quia nesciunt, &c. quod videns virgo Maria oculis eleuatis vidit filium suum sanguinolentum, & recipiebat guttas sanguinis filij sui super caput suum. O fili mi tu oras pro persecutoribus tuis, quibus tanta bona fecisti in deserto: aqua de petra aduast, & nunc sanguinem tuum effundunt super terram & super dolorosam matrem tuam. tunc Christus incepit dicere Eli, eli Lammabachtani, quod interpretatur, &c. vel. q. d. derelictus sum a discipulis & parentibus meis. Deinde quali hora nona clamauit voce magna, dicens: Sitio. O domine quid sitis? Certè sitio redemptionem hominis & salutem. De siti clamat & de cruce tacet. Tunc acceperunt acetum hyfopo imponentes, & posuerunt vinum cum felle mixtum vt maius fieret venenum & vt creparet, & acetum per totum corpus diffunderetur, cum gustasset noluit bibere: vnde impletum est illud psal. In siti mea potauerunt me aceto. Consuetudo Iudeorum erat, quando quis morte crucis puniretur aliqua bona dominae faciebant sibi poculum de optimo vino vt minus sentiret dolorem. hanc consuetudinem seruauerunt Christo, sed milites vt glutones illud biberunt, & loco illius dederunt vinum amarissimum. Tunc ait Christus: Consummatum est, scopus redemptionis humanæ

ENARRATIO XCIIII,

393

humanæ naturæ. Et virgo Maria: O fili mi, nunc consummata sunt tribulationes meae: completi sunt dolores mei, nunc vidua sum de filio meo, perdidit consolationem meam, gaudium meum & deum meum. Et tunc Christus clamauit voce magna, dicens: In manus tuas domine, &c. Et inclinato capite vale dicens matri suæ, q. d. Mater mea domino te commendo. Et sic emisit spiritum: vide si potest plus facere pro te aut maius? Dilexit te vsque ad mortem charissimam. Nunc igitur cognosces misera creatura quantum sibi obligaris, & age sibi gratias de tanto beneficio. Et ait virgo Maria: O misera, o dolorosa. Modò sum vidua de filio meo. O modò quid faciam, vellebam portare velum album, modò portabo nigrum: quia perdidit consolationem. Mirum fuit quod virgo Maria non crepuit præ tristitia, & cecidit ad terram quasi mortua. O cogitate bonæ gentes qualis dolor fuit beatæ virginis Mariæ. Nunc in ea impletum est illud Thren. O vos omnes qui transitis per viam, videte si est dolor, sicut dolor meus, id est super terram, credo quod non. Sed secuta sunt statim consolationes ibidem: quia sol dimisit vestes albas & indutus est de nigro cum beata virgine: quia tenebræ factæ sunt super vniuersam terram, vsq; ad horam nonam per tres horas. Nunc elemèta compatiuntur suo creatori ad designandum quod sol iustitiæ moritur. Petræ scissæ sunt, terra mota & multa corpora sanctorum quæ dormierant, surrexerunt & venerunt in sanctam civitatem & apparuerunt multis. Et velum templum scissum est à summo vsque deorsum. Et Centurio conuersus est ad fidem Christi, dicens: Verè filius dei erat iste. Et apostoli reuertentes percutiebant pectora sua: & isti fructus passionis consolabantur beatam virginem: quia conuertebantur ad fidem sui filij. Erant enim quatuor mulieres, scilicet Maria Magdalene, Cleophe, Maria Iacobi, & Salome, & multæ mulieres quæ venerant de Galilæa cum Christo ministrantes quæ consolabantur virginem Mariam, quamuis vberime flerent. Iudæi autem ne corpus Christi aut aliorum remaneret super crucem in sabbatho, quia dies solennis erat, rogauerunt Pilatum, vt frangerentur eorum crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites & frerunt eorum crura: cum autem venissent ad Iesum non frerunt eius crura: vt verificaretur illud Exod. 23. Os non comminuetis ex eo. Sed Iudæi venerunt ad Christum, dicens: Iste traditor non est mortuus sed fingit se. percutiatis eum. certè dixerunt ipsi, non faciemus. Tunc quidam miles dicit, Ho ho expectetis modicum. Si nõ est

DE PASSIONE DOMINI.

Mortuus ille proditor. ego bene faciam eum mori. Ducatis me ad eum dixit. quia cæcus erat: & duxerunt eum ad crucem & lancea aperuit latus eius. & continuo exiuit sanguis & aqua clarissima. Magnum miraculum quod de vno homine mortuo qui in vita perdidit totum sanguinem & in morte exiret sanguis purus & aqua clarissima. fons viuus, riuulus & alueus aquæ. & modica gutta sanguinis quæ cecidit super oculos Longini restituit visum, siue reparauit, qui vbi vidit conuersus est ad fidem Christi. Quod videns virgo Maria fuit valde desolata dolore quem habuerat de filio suo: tunc Ioseph ab Arimathæa nobilis decurio qui erat notus in curia Pilati petiit corpus Iesu Pilato, dicens: Domine ego feci vobis tot seruitia. peto à vobis vnã gratiam vt detis mihi corpus Iesu: & Pilatus dubitabat an iam obiisset, qui dixit ei: Iam mortuus est: & ait illi: Ita domine. Dixit Pilatus: Itē ergo secundum exercitum Centurionis, scilicet capitanei. & cum eo centum hominum armatorum venit coram Pilato, dicens: O maledicta hora & dies in qua natus sum. & quare non sum mortuus. Dixit ei Pilatus: Quid habes tu? Ait illi, & domine nonne vidistis quomodo sol obscuratus est, & nūquid audistis terræ motum? Postea dixit Pilatus, & ego maledictus protuli sententiam mortis contra saluatorem meum & mundi, & contra filium dei. O maledicta mater quæ portauit me: quia tuli sententiam de meo creatore. Et sic venerunt Ioseph & Nicodemus & deposuerunt eum de cruce ponentes in sepulchro & cantantes: In exitu Israël de Aegypto domus Iacob, &c. Et quādo fuit depositum corpus de cruce, virgo Maria osculabatur membra Christi, dicens: O manus quæ creasti mundum, & c. quomodo maledicti Iudæi te perforauerunt, & sic de aliis membris. Et quando ad latus domini aspexit, dixit: O bonæ gentes, dicit virgo Maria, clamando fortiter: Venite venite ad portam paradisi. Ecce porta per quam clausa est porta inferni, & aperta est porta paradisi, venite & intrate. Tunc posuerunt eum in sepulchro nouo incisum in lapide inuolutum in sindone alba de lino. Est enim sindon pannus lineus albus in quo fuit sepultus. Ideo corporalia debent esse alba & munda de lino. Quo sepulto virgo Maria volebat secum manere vsque ad resurrectionem, sed tandem Maria Magdalena reduxit eam ad ciuitatem Hierusalem. Dicebant autem gentes: O benedicta quæ de tanto alto castro cecidisti, dicebat Maria: O bonæ gentes vos non noscitis, quia perdidisti gaudium meum. Et quando ingressa est domum incepit

ENARRATIO XCV.

394

incepit flere & dicere: O fili mi, ego non comedam neque bibam quousque videam vos. Ita quod nisi fuisset spes resurrectionis crepuisset virgo Maria millesies. Ecce sepelitus corporis domini nostri Iesu Christi, & completa est propheta: Radix Iesse qui stas in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur & erit sepulchrum eius gloriosum. Esaiæ 40. Iesse erat pater Dauid, & Christus erat per creationem, ergo Christus passus est pro nobis saluandis.

¶ Finis passionis secundum legem.

DOMINICA PASCHÆ, ENARRATIO XCV.

Surrexit s̄onest hic. Marci ultimo.

In summa euangelij duo innuuntur. Primo mulierum feruens dilectio. Secundo resurrectionis Christi euidentis approbatio. Primum ibi: *Nolite expauescere.* Secundum ibi: *Et respicientes viderunt.* & c. Primo dixi innuitur mulierum feruens dilectio. Illa patet in tribus. Primo in obsequij assiduitate. Secundo in temporis maturitate. Tertio in animi virilitate. De primo dicitur. Pro. 17. Omni tempore diligit qui amicus est, s. verus & fidelis, s. in vita, in morte, & post mortem. Sic & istæ mulieres in vita sequebantur Christum, ipsi. s. ministrantes. Matth. 27. In morte scilicet ex tempore passionis erant illi compatiētes. Luc. 23. Post mortem autem quærebant eum vngere volentes. Sequebatur enim eum crebra multitudo mulierum ei ministrantium: vt ex textu euangelistarum colligitur, & maximè passionis tempore deplangētium eum: inter quas erant illæ tres Mariæ: de quibus Marc. 15. quæ ementes aromata post mortem eum vngere volebat. Mar. 16. siue vt. O quàm rara est talis fidelitas. Prouerbio. 20. Multi homines misericordes: virum autem fidelem quis inueniet? Sed heu iam hodie impletur illud Ecclesiasti. 6. Est amicus socius, mensa, & non permanebit in die necessitatis. Istæ verò fideles etiam in necessitate, id est tempore ementes aromata vt venientes, & c. Ecce vera fidelitas & dilectio. Dicit glosa, quod statim sepulto domino emerunt aromata, & quandiu licuit operari in parasceue, scilicet ad solis occasum: vnguenta parauerunt, vt tangit Lucas, sed explere non potuerunt propter temporis breuitatem, Mox autem dum transisset sabbathus, festinauerunt emere

DOMINICA, PASCHAE,

plura aromata. Dicit Marcus, vt venientes vngerent Iesum. Iste mulieres dubitauerunt de eius diuinitate, putantes ipsum fuisse purum hominem sed sanctum, non tamē deum: quia audierunt eū clamantē feria sexta: Deus meus, deus meus vt quid dereliquisti me? Quod non est intelligendum quod diuinitas dimisisset humanitatem, sed intelligitur quod diuinitas in Christo non defendit humanitatem in passione plusquā si non fuisset ei vnitas: & ita diuinitas patiebatur mortem ac si fuisset tantū homo & non deus: vt patet tertio sententiarum distinctione vicesima prima: Et hoc videntes & mysterium non intelligentes dicte mulieres dubitauerunt de eius diuinitate, & sic nō habebāt fidē de eius resurrectione: deo venientes à sepulchro parauerūt aromata, & festiuitate finita emerunt adhuc plura. Ecce quanti meriti est pietas & misericordia. Licet enim dicte mulieres perfectā fidē non habuerunt: quia tamen opus pietatis impendere voluerūt, non solū angelos videre, sed etiam Christū ante discipulos. Sed dicetis, cur Maria mater Christi non associauit se eis? Respondetur, Maria mater Christi non iuit ad sepulchrū cū illis. Primo quia sciebat illud sanctissimū corpus aromatis nō indigere: eo quod in sepulchro non putresceret, quia diuinitati vnitū fuit: & celeriter resurrecturū. Secūdo quia ceteris euentibus ad sepulchrum iam filius dei resurrexerat, & ei apparuit: vt ait Sedulus. Et ecclesia hoc approbat per antiquam consuetudinem Romæ per summos pontifices hactenus introductam, & laudabiliter obseruatam: vt videlicet papa primā stationem faciat hodie ad sanctam Mariam maiorem. Et merito ei primo apparuit. Primo quia fides de diuinitate in ea sola inconvulsa permansit. Secundo quia in passione eius ipsa naximē conturbata & dolorosa fuit. Tertio quia deus præcepit honorare patrem & matrem, quod non fecisset si ei primo non apparuisset. Quarto quia ipsa super omnes alios maiori desiderio resurrectionem expectabat, & ipsa prima omnium eum adoratione laetitia adorabat. Ideo dignum erat vt prima respiceret regressum ab inferis & à mortuis resurgentem. Secundo eorum feruens dilectio probatur ex superfluitate. Nam dicitur Ioan. 19. quod Ioseph & Nicodemus sepelierūt dominum cum aromatibus: quia Nicodemus attulit mixturam, mirrhæ & aloës ad centum libras: & illæ mulieres adhuc amplius voluerunt emere, non putantes priora sufficere ad vngendum corpus Iesu. Quia hæc propria conditio amoris est, quod amans

per

ENARRATIO XCV.

395

Per se non impendit amato non putat esse factum. Tertio commendatur earum dilectio à temporis maturitate. De quo subdit in textu dicens: *Et valde mane vna sabbathorum*, id est prima die post sabbatum. Et bene in scripturis vna dicitur prima, vt habetur Gene. 1. Factum est vespere & à mane dies vnus, id est primus. *Venerunt ad monumentum orto iam sole*. Vbi August. id est sole ad horizontem appropinquante. Non quod sol ortus fuisset super omne hemisphærium nostrum. Et hoc est quod dicitur Ioan. 20. Cum adhuc tenebræ essent, & Luc. 24. quod diluculo venerunt ad monumentum. Ecce seruator mulierum, non timebant tempore nocturno accedere corpus mortuum, quia vt dicit Alber. Non timebant corpus mortuū, nec tenebras noctis, nec armatos milites quia dicitur 1. Ioan. 4. Timor non est in charitate, s; perfecta charitas foris mittit timorem. Quarto commendatur earum dilectio à virilitate animi: quia non cogitauerunt nec timuerunt milites circa sepulchrum vigilantes & ipsum custodientes, nec cogitauerunt de magno saxo reuoluto ad ostium & sigillato: sed cum essent in via prope sepulchrum, tunc primo incidit eis cogitatio de lapide, & dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Sed diceres: Cur non assumpserunt Petrum, Iacobū & Ioanem? Respondetur, discipuli timebant ne caperentur à militibus quā volentes sarari corpus Christi. Sed hæc mulieres habuerunt fortem & perfectam dilectionem, ita quod nec mortē timerent, iuxta illud Cant. 8. Fortis est vt mors dilectio. Et 1. Cor. 13. Charitas omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Dicitur in textu: *Venerunt aromata vt venientes vngerent Iesum*. Vbi sciendum quod tres status saluatorum significantur per tres Marias quæ querebant vnzerō dominum. Primo Maria Magdalena significat poenitentes. Et merito poenitentes dicitur Maria, id est mare amarum. Iuxta illud Threno. 1. Magna enim velut mare contritio tua. Illorum aromata sunt dolor cordis, purior confessio, & labor satisfactionis. De primo dicit Psal. 50. Sacrificium deo spiritus contribulatus. Et est deo gratum vnguentum figuratum per vnguentum Maria. Ioan. 12. Tota domus impleta est ex odore vnguenti. Quod vnguentum ita acceptum erat Christo, vt excusaret ipsam auic discipulos propter suam dicens: Quid molesti estis huic mulierie Marci 14. Sic contritio facit nos acceptos deo. Danie. 3. In animo contrito & spiritu humilitatis suscipiamur. Hæc aromata

DOMINICA PASCHAE,

debes colligere in horto cognitionis propriæ utilitatis: secundum illud Psal. 41. Ad me ipsum anima mea conturbata est. Nā dicit Ambro. Tantò quis amplius dolet, quātò se magis agnoscat. Et debet hoc vnguentum confici de mirra & aloë vt fecit Nicodemus, quæ sunt herba amara, ad designandum quòd nullum debet esse peccatum quod non per cōtritionem displiceat, dicendo cum Ezechia, Isa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime meæ. Et hoc est vnguentū cordis sine quo nō sanatur vulnus mentis, vt dicit Hieronymus: Nulla culpa delebitur, nisi tristitia anxietur. Secundum vnguentū est oris cōfessio. Et ad hoc conficiendū herba debet recipi in horto humilitatis, & debet confici illud ex nardo, de qua Cant. 1. Nardus mea dedit odorē suum. Nā sicut nardus est herba parua & valde odorifera: sic & humilis confessio & propria vilificatio valde placet deo. De qua Grego. Quātò quis sibi vilior tantò deo charior. Nā hoc vnguentū sanat vulnera anime, de quo Psal. 31. Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam domino, & tu remisisti. &c. Nā dicit Isido. Confessio sanat, confessio iustificat, confessio veniam impetrat, nam dicit Psal. 50. Cor cōtritū & humiliatū deus non despicias. Tertium vnguentum pœnitentiū debet esse satisfactio operis, quia dicit Richardus: In criminalium purgatione opus est satisfactione. Nō est enim satis mala non agere, vt dicit Gregorius nisi quis studeat bonis operibus insudare: & habetur in Clemen. de pœnis, c. cupientes. Hæc herba debet colligi in horto propriæ volūtatis & arbitrij, sicut enim voluntariè peccauimus, sic & pœnitere & satisfacere debemus, secundum illud Apostoli Roma. 6. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiae & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem: & hoc vnguentum debet confici ex thure. Cant. 4. Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus mirræ & thuris? Nam thus est aroma redolens, sic & vera satisfactio valde redolet cor a deo. Ideo scribitur Luc. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Ratio, quia dicit Gregor. Qui propria mala committit necesse est vt per propriam pœnam diluat, eo quòd secundum August. nullum malum impunitum. Hæc autem omnia tria habuit Maria Magdalena. Nam ipsa lachrymas fudit ex dolore contritionis: ipsa conuiuantem non erubuit ratione pudentiæ confessionis: ipsa pedes Christi lauit, terxit, & vinxit in memoriam satisfactionis, vt de ea dicat Gregor.

ENARRATIO XCV.

396

Gregor. Quorū habuit in se oblectamenta, tot inuenit in se holocausta, quæ & omnia debet habere verus pœnitens, iuxta illud Michea 4. Dole & satage filia Sion. Et meritò vnguentum satisfactionis debet confici de thure deuotionis. Nam deuotio vt dicit Richard. de mystico somno est in anima, sicut mel in cera. Secunda fuit Maria Iacobi, & significat proficientes, eo quòd Iacobus interpretatur supplantator: sic & proficientes debent supplantare peccata & luctari cōtra illa. Et proficiens anima meritò dicitur Maria Syriacæ quasi domina, quia necesse est proficientibus dominari passionibus. Iacobi 4. Resistite diabolo & fugiet a vobis. Vbi sciendum proficientes debent habere triplex vnguentum quod debet confici ex amarissimis speciebus & herbis quas recipient ex horto proximi, si considerando omnes defectus eius & miseras, vt exinde vnguenta & medicamina salutaria conficiant. Nam primo habere debent vnguentum cordis, id est compassionem proximo exhibendam. Rom. 12. Fleret cum flentibus. Et Galat. 6. Alter alterius onera portate. Quod fecit Apostolus 2. Corint. 11. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Sic fecit Tob 30. Flebam super eo qui afflictus erat, & anima mea compatiebatur pauperi. Secundo debet habere vnguentum oris, scilicet proximum consolando, instruendo, corrigendo, & exhortando ad adificationem vitæ, eo quòd scribitur Iaco. 1. Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ animam eius saluabit a morte. Ideo si vides fratrem errantem corripere eum. Iuxta illud Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripere eum inter te & ipsum solum, scilicet compassionem vt habetur Canon. 45. dist. 2. & sunt verba Gregorij: Vera iustitia cōpassionem habet: falsa vero dedignationem. Et si correctionem nō suscipit, ora deū pro eo. Et si ignarus fuerit, instrue eum: quod docet Apostolus ad Galat. 6. Si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Tertio proficientes debent habere vnguentum operis, scilicet misericordiam in effectu, primæ Ioannis 3. Non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. Ambrosius: Pasce fame morientem: si non paupisti, occidisti. Hæc omnia aromata debent emi nummo charitatis, iuxta illud primæ Corinthiorum 16. Omnia vestra in charitate fiant. Tertia Maria fuit Salome, & significat statum perfectorum vel contemplatiuorum quæ fuit mater Iacobi Maioris & Ioannis, hæc postulabat regnū filijs Matth. vigesimo. Sic contemplatiui

FERIA II. PASCHAE.

non occupantur nisi circa regnum dei: quia sunt illi de quibus Luc. 17. Regnū dei intra vos est. Nam Salome interpretatur pacifica. Sic enim & contemplantis intra se pacifici à tumultu seculi separati, solis cœlestibus intenti sunt. Et meritò vocantur Maria, id est illuminati. Vnde animæ contemplatiuæ dicitur illud. I sa. 60. Surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum & gloria domini. &c. Tales debent conficere vnguentum de balsamo, id est de omnibus beneficiis à deo collatis, & debet recipere de horto saluatoris omnia beneficia eis impensa meditando, & triplex vnguentum inde conficiendo, scilicet cordis, oris, & operis. Primo debent habere vnguentū cordis, & est deuotio, de qua dixit supra. Quod vnguentum valde placet deo, vt dicit Cassianus: Melius est deuotum in minoribus quam sine deuotione in maioribus operibus inueniri. Secundū est vnguentum oris: & est gratiarū actio de omnibus operibus deo referenda. Tho. 4. Omni tempore benedic deum, scilicet in prosperitate, & aduersitate, vt docet Chrysostomus in tractatu de symbolo. Admoneo vos, vt in omnibus benedictis dominum: si venerint mala nō deducite & dissoluentur: si bona vt perseueret, quia dicit Cassiodorus super Psal. Meliora meretur suscipere, qui collata bona ingratitude probatur non amittere. Tertium vnguentum est omnium illorum perseuerantia vt in his exercitiis bonis homo nō frangatur tædio: nec statuat sibi terminū, sed semper tendat in melius: quia in spiritali profectu nō est status. Nam vt dicit Augustinus. Vbi dixisti sufficit tibi defecisti, quia vt habetur. Leui. 3. Nullū animal debet deo offerri sine cauda: ad designandum quod nullum opus bonū est meritorium sine perseuerantia, vt dicit Chrysostomus. Tolle perseuerantiā, & nullum obsequium habet mercedē. De quo Gregorius. In cassum bonū agitur si ante terminū vite deferatur.

FERIA SECUNDA PASCHAE.

ENARRATIO XCVI.

Surrexit dominus verè & apparuit Simoni. Luc. 24.

IN verbis præmissis duo innuuntur. Primo veritas resurrectionis. Secundo pietas apparitionis, primum tibi, *Surrexit dominus verè*, secundum tibi: & *apparuit Simoni*. Primo dicit. *Surrexit dominus verè*. Pro quo sciendum, Christi resurrectio probatur exemplis naturalibus & figuratis. Primo naturalibus, de quo Fontinus in descriptionibus vniuersi dicit: Vas aureum rore plenum optimè coopertum quantūcunque in profundis terræ reconditur, virtute tamen solis surgit super terrā & aliquā-

tulum

ENARRATIO XCVI.

397

tulum eleuatur. Et simile huic ponit commentator super 3. Meteororum de testa oui in qua si ros subtiliter includatur, & testa bene cooperiatur feruori solis exposita tandem sursum attollitur & visibiliter subleuatur. Spiritualiter per vas aureū vel testā oui significatur corpus Christi quod erat sine omni macula. Illud fuit plenum rore diuinitatis, ideo si per mille annos iacisset corruptum non fuisset. Hoc vas aureū fuit optimè coopertum. Matt. 27. Ioseph ab Arimathæa inuoluit eum sindone munda, & posuit in monumento suo nouo quod exciderat de petra, & aduoluit saxum magnam ad ostiū monumenti. Et licet taliter fuit clausum in sepulchro attamen ibi non potuit detineri: quia ros deitatis qui fuit corpori vnitus & sol requirit, i. pater cœlestis ipsum mirè subleuauit. Ideo psal. 15. Quoniam nō derelinques animam meā in inferno, &c. Refert Philosophus quod leo rugitu suo suscitāt catulos suos. Et sicut hoc est possibile in creatura irrationali, multo fortius creatori domino omnium creaturarū. Secundo resurrectio sua præfigurata est in multis rebus. Primo in eductione Ioseph de carcere qui vestitus nouo habitu intrauit ad præsentiam regis, vt habetur Gene. 41. Ioseph interpretatur augmentator, & significat Christū qui auget fidelibus gratiam in præsentia, & gloriam in futura æternitate: qui propter mulierem, i. synagoga positus est in carcerem sepulchri: quia noluit consentire synagoga, sicut nec Ioseph dominae suae uxori Phutipharis. Ideo reliquit pallium sur carnis in manu synagoga: quod laceratū est in passione & sanguine aspersum. Sed hoc die virtute diuinitatis suae extractus est de carcere mortis & sepulchri, indutus stola æternæ gloriæ, & venit ad præsentiam æterni regis, scilicet patris constitutus dominus super vniuersum mundum, sicut Ioseph super vniuersam domum Pharaonis. Orosius: Christus habet potestatem vniuersorū in cœlo & in terra. Mat. 28. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Secundo figurata est Christi resurrectio in vase luteo de quo Hieremias. 18. Descendi in domum figuli, & ecce ipse faciebat opus super rotam, & dissipatū est vas quod ipse faciebat è luto manibus suis, conuersusque fecit illud vas alterum sicut placuit in oculis eius. Spiritualiter, vas de luto est caro de beata virgine sumpta cooperante spiritu sancto. Illud vas dissipatū est in tua passione & vulneratum diuersimodè, sed iam cœlestis pater fecit illud alterum, non in natura, sed in gloria, de morte ad immortalitatem transformans, vt aer mutatur in lucem manentē tamen eadem

Quadrag. Thef.

PP

substantia, vt dicit August. Tertio Christi resurrectio figurata est in Iona, qui per triduum fuit in ventre ceti, vt habetur Ionaz 3. & tertia die eductus fuit de profundo maris. Spiritu- aliter Ionas interpretatur dolēs, & significat Christum. De quo Efa. 53. Verē languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Quarto Christi resurrectio figurata est in sole sub nu- bilo per tres horas. 2. Machab. 7. Refulit Sol qui prius erat sub nubilo, s. mortis, & ignis accensus est magnus in aureos cly- peos, id est in cordibus fidelium per spem, fidem, & charitatem, Quinto figuratur in grano frumenti. Ioan. 12. Nisi granum fru- menti cadens in terram mortuum fuerit, & c. Granum frumēti est Christus deus & homo in vna persona, qui cecidit per mor- tem in terram: sed cum surrexit in sua resurrectione attulit multos fructus: quia angelorum & hominum factus est cibus, Sexto resurrectio Christi figurata est in Samsonē qui dormiuit in Gaza ciuitate cū muliere meretrice vsq; ad mediuū noctis, inde confurgens apprehendit portas cū postibus suis, & seris & portauit in humeris ad verticem mōtis qui respicit Hebron, vt habetur Iudic. 16. Samson interpretatur fortis & significat Chri- stum qui adamauit mulierem meretricem, i. humanam naturā quæ in primo parente transgressa est fidem & dilectionem ater- ni sponsi, & propter dilectionem eius obdormiuit in morte. Ma- nē autem die dominico surrexit ad verticem Hebron, quod in- terpretatur visio sempiterna, id est ad aternam gloriam. Sed di- ceres, figura non correspondet veritati: quia Christus manē sur- rexit, iste verò media nocte. Respondet Hugo super Marcum, & Gorra super Lucam: Non est necesse quòd figura in omnibus correspondeat veritati, sed sufficit quòd correspondeat quò ad factum, licet non quò ad tēpus. Item dicit notāter: *surrexit verè.* Nam in sacro eloquio triplicem legim⁹ resurrectionem, fictā, imperfectam, & veram, Primo fictā, vt quando Pythonissa su- scitauit Samuēlem. 1. Reg. 28. Aug. in lib. de ciuit. dei, & habetur 26. q. 5. Nec mirum circa finem. Saul ita hebes factus fuit quòd dum putauit adorare se Samuēlem adorauit diabolū, si enim Samuēl verè apparuisset vtiq; iustus adorari se non permisisset, qui predicauit solum deum adorandū: & quomodo homo dei qui cum Abraham in refrigerio erat diceret ad virū pestilentie dignum ardore gehennæ. Cras mecū eris? His duobus titulis, i. argumentis subtilitatem fallaciæ suæ prodidit improuidus sa- thanas, qui & adorari se permisit sub habitu & nomine Samuē-

lis,

lis, & sic multi ficti resurrexerunt. Secundo imperfectā, vt fuit resurrectio Lazari. Ioan. 11. prodit ligatus. Et dicitur imperfe- ctā quia oportuit eum iterum mori. Ad harum differentiam di- citur: *Surrexit dominus verè.* Et eius veritas patet in sensu & mo- tu. Sic & nos videamus vt verè resurgamus per intellectum ve- ritatis & motum bonæ operationis, vt scilicet secundum verita- tem agnitam & in opere proficiamus de virtute in virtutē. psal. 83. Ibunt de virtute in virtutem. Secundo dixi subiungitur pie- tas apparitionis, ibi: apparuit Simoni. Nota in triplici forma dominus apparuit. Primo sub forma hortulani, secundo pere- grini, tertio in forma propria. Prima forma incipientes, secūda proficientes, tertia contēplantes respicit. Primo sub forma hor- tulani & sic apparuit Magdalenæ, quæ reuē incipientes perfigu- rat. Ioan. 20. Mulier quid ploras, quem quæris, existimans illa quia hortulanus esset, & c. ad designandum quòd ipse est qui cor & conscientiam hominis ad fructum preparat. Hier. 31. Erit a- nima eorum quasi hortus irriguus. Idcirco spōsa dilectum suū ad hunc hortum inuitat Cantic. 5. Veniat dilectus meus in hor- tum suum. Nota omnia quæ ad corporalem culturam corpor- alis horti necessaria sunt, eadem spiritualiter ad spiritualem hortum sunt necessaria. Primo arbuta extirpare, rubeta, spinas & tribulos: sic & in anima nostra vitia & omnia alia quæ pungūt conscientiam. Hier. 1. Constitui te hodie super gentes & super regna vt euellas, destruas, & disperdas & dissipes & edifices & plantes. Hier. 4. Nouate vobis nouale, & nolite serere super spī- nas. Sed iā aliqui superficialiter succidūt vepres vitiorū, & sic re- crescent. Num. 33. Disperdite cunctos habitatores regionis illi⁹ qui si remanserint, erunt vobis quasi clauī in oculis vestris. ergo radicitus debēt vitia euelli, quia etsi quādo radicitus euulsa fue- rint, & quæ bene nonnunquā reuirescunt. Gen. 3. Maledicta terra in opere tuo spinas & tribulos germinabit tibi. Sic est & de hor- to cordis nostri. Bern. Hęc est maledictio Adæ vt in agro cordis noxia vbīq; proueniant: vitilia verò & gratuita cū dolore. Rom. 7. Non inuenio in carne mea bonum. Secundo extirpata concre- mare, vt faciunt noualium cultores, & quanto plus ipsa combu- runtur, tantò seges vberior erit: sic & in igne penitentia comburemus peccata nostra. Rom. 5. Vbi abundauit delictū, supera- bundauit & gratia. Tertia terram arare & vertere, scilicet per confessionem. Efa. 2. Constabunt gladios suos in vomeres & lan- ceas in falces, id est linguas quæ prius erat gladij ad occidendū

PP 1

FERIA II PASCHÆ,

animas. ps. 56. Lingua eorum gladius acutus. Sapien. 7. Os quod mentitur occidit animam. Quarto vtilia ferere & plantare, & sic nos super horum domini cōstituti debemus opera meritoria plantare & cōsuetudines bonas. Eccl. 11. Manē semina semē, & vesperē ne cesset manus tua: quia nescis quid magis oriatur hoc aut illud, & si vtrumque simul melius erit. Gal. 6. Quæ enim seminauerit homo hæc & metet. Greg. Non fatis est mala non agere nisi & quod bonum est, fiat. Quinto maceria circumdare, hoc est custodia diligenti. Matt. 6. Attendite ne iustitiam vestrā faciatis coram hominibus vt videamini ab eis, & c. & iterum. Tu cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum, & c. Greg. Deprædari desiderat qui thesaurum publicè in via portat. Secundo apparuit duobus discipulis eūtibz in Emmaus qui tenent figuram proficiscētium in specie peregrini, ad denotandum quod actiui & proficientes debent habere peregrini proprietates. Nam peregrinus primo induit se veste humilitatis. Eccl. 7. Humilia valde spiritum tuum. psal. 50. Cor contritum & humiliatum deus, & c. Bernar. Inspiciens & infamis est qui in aliis vitæ meritis cōfidit & humilitatem excludit. Secundo solum victum accipit necessitatis. 1. Timoth. 6. Habentes alimenta & quibus rogamur his contenti simus. Prouidendum est enim ne nimis corpori indulgeamus, sed vt sub seruitute spiritus teneatur. Prouerb. 29. Qui delicatē à pueritia sua nutrit seruum suum, postea sentiet eum contumacem. Tertio nullo retardatur spectaculo vanitatis, & chorea, hastiludio, & sic de aliis. Sic & spirituales peregrini in via morum proficere volentes, ne qualibet occasione à progressu retardentur, prouideant. Exod. 32. Caue ne vnquam cum habitatoribus terræ illius iungas amicitias quæ tibi sint in ruinam. Tob. 3. Nunquam cum Iudentibus miscui me, neque cum his qui in leuitate ambulat participem me præbui, psalm. 77. Defecerunt in vanitate dies eorum. Ephes. 4. Iam non ambuletis sicut gentes ambulat in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum alienati à via dei per ignorantiam. Quarto compediōsiorem viam eligunt & directam causa breuitatis, sic & spirituales peregrini. Deute. 5. Custodite igitur & facite quæ præcepit dominus deus vobis. Non declinabitis, neque ad dexteram, neque ad sinistram, sed per viam quàm præcepit dominus deus vester ambulabitis. Quinto dietas continuant sine intermissione. Spiritualiter sic & apostolus hortatur nos. 1. Thess. 5. Sine intermissione

ENARRATIO XCVI.

399

missione orate. Grego. Frustra currit, qui priusquam ad metas venit deficiat. Tertio apparet cōtemplatiuis & perfectis in propria forma, vt discipulis, Luca vlt. Stetit Iesus in medio eorum, & dixit: Videte manus meas & pedes quia ego ipse sum. Vnde & proficientes si perseuerauerint perfecte, tandem dominum cognoscent, sicut legitur de duobus discipulis euntibus in Emmaus. Luca vbi supra. *Aperti sunt oculi eorum & cognouerunt eum, dicentes: Nonne cor nostrum ardens erat, & c.* Nota aliqua est charitas frigida, scilicet amor naturalis, cum aliquid diligimus non propter deum, sed naturali quodam modo affectu inclinati satisfacere cupimus propriis moribus animorum. Et dicitur frigida charitas, quia dum sistit in suis terminis & limitibus, per eam nec mereamur nec deinde amur. Matt. 24. Abundant iniquitas & vestiget charitas multorum. 2. Timot. 3. In nouissimis diebus instabunt tempora periculosa & erunt homines seipso amantes. Et dicitur frigida quia compatitur mortale peccatum. Job 14. Quibus non est experimentum in frigore: quia talis charitas peccata non opexit. Secunda est tepida, scilicet cum amor naturalis terminos proprios egreditur, necdum tamen plenè accenditur ad ignem qui est deus, scilicet dimittendo omnia peccata propter deum licet adhuc bona non agat. Et sicut id dicitur tepidum quod est in parte calidum & in parte frigidum: & sic ille tepidus in charitate qui ex vna parte malum refugit, sed in alia bonum non operatur. Et illa adhuc non sufficit. psalm. 36. Declina à malo & fac bonum. Esa. 1. Quiescite peruersè agere, discite benefacere, & c. Apocal. 3. Scio opera tua, quia neque frigidus es neque calidus, vtinā frigidus esses aut calidus: sed quia tepidus es incipiā te euomere de ore meo. Eccl. 34. Vnus edificans & vnus destruens, quid prodest illis nisi labore. Tertio peruenitur ad charitatem calidiorē, scilicet cum homo paulisper pronectus incipit bona fideliter agere & mala sollicitè deserere, & sic egreditur quodammodo de calido & tepido amore & peruenit ad ignem, scilicet deum. Deuter. 4. Audi Israël, dominus deus tuus ignis consumens est, quanto igitur anima rationalis huic igni propius accesserit, tanto plus peccata vilescunt, & ad bona operandum intensius incalescit, imò tanto calidior erit quanto vicinior. Nam anima non poterit perfecte calefieri in amore, nisi ei diuini ignis misericorditer se coniungat. Eccl. 1. Melius est duos simul esse quam vnum, vnus quomodo calefiet sic & anima sola deo non coniuncta. Quarto

FERIA II. PACHAE,

de amore calido proficimus in feruorem, scilicet cum anima nostra in deuotione supra modum purgatur a vitiis & peccatis: quia sicut olla feruens omne immundum & impurum sursum euomit sic & talis deuotio per feruentem compunctionem omnem immunditiam peccatorum. Iob. 41. Feruescere facit quasi ollam profundum maris, id est cor hominis. Augu. Quod gutta facit in camino, hoc peccatum veniale in tali feruore. Esa. 1. Excoquam ad purum scoriā tuam. Quinto cum per feruentissimas lachrymas expellitur humidum prauum, anima preparatur ad ardorem, sicut enim lignū tunc primo aptum est ad clarum ardore in se suscipiendū cum succus & humor per calidas fumigationes extrahitur: sic anima sancta nō poterit in ardore perfecta charitatis conalescere nisi prius per calidū excisecetur ab omni humido cuiuslibet praua concupiscentia. Sic igitur expletis prae dictis anima incipit ardere in dilectione feliciter in se sentiens pura & lucida flammā diuini amoris. Nam tunc ardor sanctae charitatis ad plenum feruescit, quando ipsa anima dei praesentiam per internam degustationem modo ineffabili experitur. Et quanquā tali ardore aliquando plus, aliquando minus inardescit anima nostra, non est tamen hoc ex varietate diuini ignis, sed propter infirmitatem nostram & constantiam humani cordis. Vel secundū illud Apostoli 1. Corint. 12. Vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. Ephē. 4. Vnicuique autem nostrū data est gratia secundū mensurā donationis Christi, nūc plus nūc minus ardet. De qua Psal. 49. Ignis in conspectu eius exardescet. Et Bern. Ignis qui deus est consumit quidē & nō affligit, ardet suaviter, desolatur feliciter. Et sicut Christus in propria forma apparuit discipulis accendens hos in feruore inseparabilis charitatis: sic & quibuslibet perfectis & contemplatibus & sibi per amorē adherentibus apparebit, iungens se omnibus sensibus eorū. Quod sic contingit, cum enim in igne tria sunt, splendor, calor, & ardor, per splendore notificat se intellectui infundens illi scientia illuminationem: voluntati per calorem immitrans eā per dilectionem, per ardorem vero notificat se memoriae inebrians eam sapientiae degustatione. Sed diceres, vnde talis ardor causatur. Respondetur, licet veraciter dici possit quod ex dei praesentia: quia ex dilectione patris nostra dilectio accenditur, ex filij sapientia nostra cognitio illuminatur: ex spiritu sancti elementia & dulcedine nostra memoria dulcoratur: & sic ex dei praesentia generatur super omnia causaliter & effectiue,

ENARRATIO XCVI. 400

effectiue, tamen singulariter etiā ex dei colloctione ardor diuinus oritur dispositiue. Prouerb. 3. Omnis sermo dei ignitus. Psal. 118. Ignitum eloquium tuum vehementer. Ecclesia. 48. Sermo illius quasi facula ardebat. Prouerb. 16. In labiis illius ignis exardescit. Cum ergo deus haec sua eloquia ignea ad animam dirigit, tunc anima inflammatur, sicut cum quis ardentem sagittam in castrum vel domum dirigit. Bern. super Cant. Spiritus est deus, spiritus est anima, habent linguas suas spirituales cum quibus alterutrum loquantur & praesentes se indicent, lingua dei est fauor dignationis eius: animae lingua feruor deuotionis. Et sequitur, in idem: Elinguis est anima quae hanc non habet, & nullatenus potest ibi sermocinatio esse cum verbo dei, ideo locutio dei est infusio doni. Respositio animae est admiratio cum gratiarum actione. Greg. Animarum verba sunt desideria, desiderium magnum, clamor magnus, & sic patet quomodo causatur ardor. Sed diceres quid efficit ille ardor? Respondetur felicissimam vnionem cum deo, vt patet in naturalibus exemplis. Ignis enim per virtutem suam conuertit rem in quam accendit, vt illa res in propria forma non appareat, sed in forma ignis, vt ligna iam non sunt diuersa, sed vnus ignis: sic & ignis diuinus accendit in animam vt vnus efficiatur spiritus. 1. Corinth. 6. Qui adhæret deo vnus spiritus est. Ioa. 17. Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi vt sint vnus sicut & nos. Sed ne illa oratio solum videatur intelligi de apostolis, subdit: Non pro eis rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me: vt omnes vnus sint sicut tu pater in me & ego in te, vt & ipsi in nobis vnus sint, &c.

FERIA TERTIA PASCHAE,

ENARRATIO XCVII.

Pax vobis, ego sum. Lucae secundo. Et legitur hodierna die pro euangelicali officio.

Pro introductione oritur questio, Cur Christus manifestas se a postolis dixit hoc verbum, pax, & nō aliud? Respondetur quod hoc fecit multiplici de causa. Primo quia pax est diuinæ virtutis naturalis proprietas. Et quod homo naturaliter diligit in eo delectatur. Et sic Christus dei filius in summa pace natus est: quia in natiuitate eius pax hominibus nūciata est. Luc. 2. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. In vita pacē docuit. Luc. 10. In quacunque domum intraueritis primū dicite: Pax huic domui. In morte pacē pro testamēto discipulis reliquit. Ioa. 14.

Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis. Ideo post resurrectionem discipulis pacem attulit, dicens: *Pax vobis*, quia eam naturaliter diligit. Secundo quia pax est omnis belli finalis cupiditas. Ut habetur in Cano. 23. q. 1. Noli. Bellum geritur ut pax acquiratur. Tertio quia pax est omnis rei creatae adoptabilis suavitas, nihil enim dolens, nil commaraliter est rei creatae ipsa pace. vnde Augusti. 19. de ciuitate dei cap. 11. dicit: Tantum est pacis bonum, ut etiam in terrenis rebus a reque mortalibus nihil gratius solet audiri, nihil desiderabilius concupisci, nihil melius inueniri, nihil felicius possideri. Cur bellum a bonis geritur nisi ut pax habeatur? hinc bestiae sylvas repetunt, hinc volucres ad aera se sustollunt. pisces ad profunda maris se dimerunt: reptilia in visceribus terrae se abscondunt, ut pacem habeant. Ideo Augu. Pax est bonum sine quo nihil est bonum. Et glo. super verbo Pax vobis dicit: Qui pacem dedit. vno verbo dedit omnia bona: & Aug. dicit Pax est vna dictio & tribus literis scribitur ad significandum Trinitatem & vnitatem, spotentia patris, sapientia filij, bonitate spiritus sancti, de quibus pax procedit. Et pax caret plurali numero, ad significandum euitationem pluralitatis diuinae essentiae, & quod non est alius qui pugnat pro nobis nisi tu deus noster. 2. Machi. Domine deus omnium creator terribilis, & fortis, iustus & misericors, qui solus es bonus rex, solus praestans, solus iustus, & omnipotens, & aternus: qui liberas Israel de omni malo, nam ipse pacis dator & amator est. Dator de quo 2. ad Thesal. vltim. Ipse autem deus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Quia omne datum optimum desursum est descendens. Iacob 1. Item est pacis amator. 2. Corinth. vltim. Pacem habere, & deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Item est pacis actor. Ephes. 2. Ipse enim est pax nostra qui fecit vtraque vnum. Etiam est pacis remunerator. Matthai 5. Beati pacifici, quoniam filij dei vocal buntur, ideo dixit: Pax vobis. In summa euangelij duo inuuntur. Primo personalis praesentia Christi saluatoris, ibi: *Stetit Iesus*. Secundo probabilis euidentia suae resurrectionis, ibi: *post pascha*. De primo dicitur, In illo tempore, id est in die resurrectionis cum discipuli venissent de Emaus, dicentes: *Uirresurrexerit dominus noster*. Et quomodo cognouerunt eum in fractione panis; *Tunc stetit Iesus in medio discipulorum qui clausi ianuis intravit*, per dotem subtilitatis. Sed diceres, quomodo verum corpus potuit intrare clausis ianuis: eo quod duo corpora non possunt

possunt simul stare in eodem loco. Respondet sanctus Thom. parte. 3. q. 54. artic. 1. Quamuis non sit hoc ex natura corporis quod possit in eodem loco esse cum alio corpore tamen hoc potest deus facere per miraculum: sicut fecit vt corpus Christi de clauso utero beatae virginis exiret. Et sic non ex natura corporis, sed potius diuinitatis vnicae illud corpus, licet verum esset ad discipulos intrauit ianuis clausis. Vnde Augustinus in quodam sermone paschali: Quidam sic disputant, si hoc corpus resurrexit de sepulchro quod pendit in ligno, quomodo per ostia clausa ingredi potuit? Et respondet. Si comprehendis modum non est miraculum: nam vbi deficit ratio, ibi est fidei edificatio. Et Augusti. super Ioan. dicit: Moli corporis vbi diuinitas fuit & erant ostia clausa non obstiterunt. Ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata permanfit. Et dicit notanter: *Stetit Iesus*, vbi quaeritur, Cur stetit & non sedit vel ibat? Respondetur ad designandum quod non haberet corpus fluxibile, transiens, & passibile, sed impassibile & perpetuum. Vnde Gregorius super Ezechielem parte. 1. Homil. 7. Sicut cristallus congelatur ab aqua, iuxta illud Ecclesia. 43. Frigidus ventus aqua iusto flauit, & gelauit cristallus ab aqua. Frigidus ventus fuit clamor Iudeorum: Tolle, tolle crucifige eum, a quo cristallus, scilicet corpus Christi congelatum, id est impassibile & immortale factum est. Item stetit Iesus vt potentiam diuinitatis ostenderet se non amisisse, per quam nostram infirmitatem aeternaliter roboraret, & se dominum in omnibus habere probaret. Matthai vltim. Data est michi omnis potestas. Item stetit in medio discipulorum, non ante vel retro: ad designandum quod dominus pater inter se & hominem eum mediatorum misit. Quia dicit Aug. in 5. confessione: Mediatorem inter deum & hominem oportebat, vt aliquid simile deo & aliquid simile hominibus. Sic Christus dei filius media persona in trinitate ex deo & homine concepta in assumptione humanitatis medium se fecit inter deum & hominem. Ideo semper medium quasi sibi proprium & delectabile in omni vita elegit. s. in ingressu, progressu, egressu & regressu. Primo tenuit medium in ingressu, hoc est in natiuitate: quia in medio duorum animalium, iuxta illud Abac. vlti. In medio duum animalium, s. bouis & asini cognosceris, hoc secundum 70. interpretes, quorum editio habet: Domine audiui auditum tuum & timui, domine confiteceram opera tua & obstupui: in medio duorum animalium co-

FERIA III. POST PASCHĀ.

gnosceris. Nā sicut talia animalia portāt onera hominum: sic Christus homo natus est, vt onera nostra culpe portaret. Esa. 53. Verē lāguores nostros ipse tulit, & peccata nostra portauit. Itē sicut talia animalia ministrant hominib: & sic Christus. Luc. 22. Ego autē in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Secundo tenuit medium in progressu, hoc est in vita: fuit enim in medio doctorum, Luc. 2. ad designandū quod vita eius nobis esset in doctrinā, & q̄ ipse esset qui conferret nobis sapientiam. Vnde Ecclēsi. 50. Quati stella matutina in medio nebulæ: & quasi luna plena in diebus suis lucret, & quasi sol refulgens: sic ille effulsit in templo dei. Sic Christus fecit diuinā sapientiam refulgere in nobis, per quod moraliter designatur quod nos in collatione sapientiæ teneamus medium nō omnia attribuendo nostro intellectui & affectui, nec nimis nos occupādo de subtilibus & occultis diuinis secretis. Ad Roma. 12. Non plus sapere quā oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: vbi Bern. Non prohibet sapere, sed plus sapere. Nam sapientia cōparatur cibo immoderate sumpto qui nō reficit sed lædit. Ideo Eccl. 3. Altiora te nō quaesieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Comparatur enim sapientia sali, quo si cibus nimis conditur perit. Ideo Bern. de cōsiderationibus: Tene mediū si nō vis perdere modū. Nā dicit Philosophus in Ethicis: Omnes virtutes cōsistunt in medio. Et Bern. Quicquid excedit medium vergit in vitium. Tertio Christus tenuit mediū in egressu, hoc est in morte: quia in medio terræ passus est. Dicūt enim doctores q̄ locus Caluarie sit in medio terræ: iuxta illud Psa. 73. Operatus est salutē in medio terræ. Item in medio latronum crucifixus est, ad ostendendum quod esset iudex qui causas vtriusque partis discernit, & tenet medium in iudicio generali, & statuet oues à dextris, & hædos à sinistris: & implebitur illud Psalm. 81. In medio deus diiudicat. Quarto tenuit medium in regressu, scilicet in resurrectione, ad designandū q̄ ipse sit ille vnus deus qui fit mediator dei & hominum, homo Christus Iesus: de quo. 1. Timothy. & de quo Esa. 12. Exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui sanctus Israel. Et subdit: *Stetit Iesus in medio eorum & dixit: Pax vobis.* Necessaria erat eis nuntiatio pacis: quia caruerunt pace interiori & exteriori. Interiori, quia in fide peccauerūt: exteriori quia in persecutione Iudæorū erāt. Itē obtulit discipulis pacē non temporis, quia exponendi erāt multis tribulationibus, sed pectoris. Ioā. 13. Pacem meam do vobis, scilicet

ENARRATIO XCVII. 402

scilicet pectoris: pacem relinquo vobis, scilicet eternitatis. Sed scito quia breue est quod tempore concluditur respectu eternitatis. Subdit: *Quia ego sum.* scilicet pax vera. Ephēsi. 2. Ipse est pax nostra qui fecit vtraque vnum. q. d. ne putetis quod sum alius qui nunc resurrexi ab eo qui in ligno pependi, nolite timere, s. me tanquā mortuum: quia ego sum viuus. Apoc. 1. Mortuus fui & ecce sum viuens. Subdit: *Conturbati verō & territi existimabāt se spiritum videre.* Bada: Licet sciebant Christum prius habuisse veram carnem: tamen ex quo mortuus fuit credebant se videre illum spiritum quem Christus in cruce emisit. Sed diceres, tamen à natura spiritus non videtur à nobis. Respondetur q̄ discipuli existimabant se videre spiritum in assumpto corpore ab aere. Sed diceres quare spiritus nō videtur à nobis. Respondet August. in de cognitione veræ vitæ: Cur lapis non sentit iūm percutientis, vel cur animalia bruta non intelligunt verba hominis loquētis: Respōdes fortē, nō est de eorū natura: sic est & hic dū fumus in mortali corpore, sed anima exētes à corporibus vident spiritus, sicut sunt in sua simplici essentia: Sed diceres, quomodo fuerunt turbati: sc̄i dicitur, gauisi sunt discipuli. Ioan. 20. Respondetur, primo turbati fuerunt & territi ex subita apparitione. Vbi dicit, Luc. *sc̄i postquā viderūt eū manū & pedes tunc gauisi sunt.* Sed diceres, quomodo existimabant se videre spiritū cū loquebātur ad inuicem q̄ Christus verē resurrexit. Respōdet Ambro. licet Petrus & alij discipuli vidētes eum in Emaus serēt ipsum resurrexisse, tamē ex quo ingressus est ad eos clauso cœnaculo ex hoc crediderunt non esse corpus sed spiritum eius. Nota q̄ Christus post resurrectionem reprehendit cogitationes incredulas, ad designādū q̄ verē resuscitātibus debet cognoscere & resistere cogitationibus malis. Vnde Aug. ad Demetriādē virginē: Tutissimū atq; perfectissimū est vt animus assuescat discernere cogitationes suas vt bonas alat, malas occidat: quia in his fons boni & origo mali. Ideo Esa. 1. Auferre malū cogitationū vestrarū ab oculis meis. Primo quia cor inquināt. Bern. Dū nō spernimus minima, interdū labimur ad eurpia. Hiero. Nunquā vagis cogitationibus pateas, quæ si in animo sedeant dominabūt tui, & te ducēt ad delictum maximum. Diabolus enim in impugnatione animæ vitur duplicibus instrumētis, s. paruis & magnis. Astutus enim dū perpendit nō recipit suggestiones de grādī & enormi peccato aliquo ideo veniet cū paruis: recte sicut paruulus latrunculus per fenestrā

FERIA III. POST PASCHA,

mittitur ut maioribus latronibus seras aperiat. Ita diabolus paruas cogitationes immittit, & si ille per negligentiam admittitur trahunt consensum ad noxia. Prouerb. 4. Omni custodia serua cor tuum: quia ex ipso vita procedit. Secundo quia domicilia diaboli preparant. Grego. in 5. morali. Licet reproborum mentes non semper sequuntur diabolum in opere, tamen valde se obligant in cogitatione: nam per malas cogitationes, repellitur spiritus sanctus. Sapi. 1. Aufert se a cogitationibus quae sunt sine intellectu. Et ubi spiritus sanctus repellitur, ubi spiritus malus ingreditur. Ideo Prouerb. 15. Abominatio domini cogitationes mala. Bernard. dicit: Repellere a se spiritum sanctum non est in voto cogitatis, sit tamen ex culpa negligentis. Hinc est quod ait Aug. in epistola ad Demetriadem virginem: Quicquid pudeat dicere, pudeat & cogitare. Tertio quia cathenam infernalem parant. Grego. Ex cogitatione delectatio nascitur, ex delectatione affectio, ex affectione consensus, ex consensu opera, ex operatione consuetudo, ex consuetudine desperatio, ex desperatione defensio, ex defensione gloriatio, ex gloriatio aeterna damnatio. Et sic de corde faciunt infernum: quia ubi diabolus, ibi infernus, quia in tali corde sunt inferni insignia: quia ubi vermis conscientia, ibi ignis concupiscentiae, ubi fetor luxuriae, ubi tenebrae ignorantiae, caecitas intelligentiae. Psal. 48. Obscuretur oculi eorum ne videant: & sic priuant hominem omni gratia. Exemplum de heremita in Vitis patrum, qui omni die pascebatur cibo caelesti. Cum enim in abstinentia multa perdurasset, & in orationibus & hymnis sedule deo seruiret: tanquam bene merito militi suo dominus has remunerationes parat, ut cum enim cibi vsum naturae necessitas poposcisset, ingrediens speluncam suam panem mirae suauitatis mirique candoris mentis suae superpositum inueniebat. Tandem tamen cogitationibus eum per diuersa praecipitia rapientibus reprobis effectus paulatim de sublimioribus ad inferiora corruens tepidus decreuebat. Quo sic decreuente, etiam panis quam sibi dominus quotidie pro annona cotulit, a sapore & candore pristino in deteriore semper speciem indies magis atque magis transmutabatur. Et cum ne hoc quidem signo emendare se curaret, sed heremum relinquens seculum ingredi statuisset: cumque iter arripuisset, a stu diei nimio fatigatus cellam quorundam fratrum subintrare coactus & petitionibus eorum victus verbum doctrinae his seminare compulsus est. Quibus cum sic de lubricis cogitationibus & demonum insidiis sermonem faceret

ENARRATIO XCVII.

403

faceret intra se compunctus cogitare cepit: Quomodo alios moneo & ipse decipior, aut quomodo alios corrigo, qui meipsum non emendo? Valedicensque fratribus continuo se rapidissimo cursu in heremum vnde discesserat dedit, vidensque caelestis mensae beneficium se perdidisse, in cinere & cilicio cum planctu & lachrymis tandiu iugebar donec angelus assistens diceret ei: Suscepit deus poenitentiam tuam & repropiciatus est tibi, sed caue ne ultra elatus decipiaris. Ideo Greg. 11. mor. Sicut tineae sine sonitu penetrant vestimentum, sic cogitatio mentem. Hugo de sancto Victore: Sicut ligna nutrlunt ignem, sic cogitationes desideria, si bonae ignem charitatis, si malae ignem cupiditatis. Ideo Hieron. in epistola ad filiam Mauricij: Ne dicas cogitavi, & non feci: hoc cogitare nefas est quod facere crimen est. Dicit namque Grego. 2. 4. morali. Omnis iniquitas prius accrescit in cogitatione. Tunc ostendit eis signa resurrectionis, dicens: *Videte manus meas & pedes meos.* In hoc quod ostendit cicatrices vulnerum, designauit quod qui vere surrexit, vulnera peccatorum abscondere non debet. Boetius: Si opus medicantis expectas, oportet ut vulnus detegas. Et ostendit manus & pedes ad designandum peccata operis & intentionis. Subdit: *Palpate & videte, quia spiritus carnis & ossa non habet sicut me videtis habere, & d. confidete quod verum sit corpus.* Sed diceret, verum corpus non euanescit, sed corpus Christi euauit, igitur. &c. Responder sanctus Thom. parte 3. q. 5. 4. art. 1. quod haec est dispositio corporis gloriosi ut sit spirituale, id est subiectum spiritui. 1. Corint. 15. Seminatur corpus animale: surgit corpus spirituale. Ad hoc autem ut sit subiectum corpus spiritui, requiritur quod omnis actio corporis subdatur voluntati spiritus, & sic in voluntate corporis glorificati & potestate est, quod potest videri quando vult, & quando non vult videri. Et dicit sanctus Thom. ibidem, quod Christus hoc habuit non solum ex conditione corporis gloriosi, sed etiam ex virtute diuinitatis, per quam fieri potest, ut etiam corpora non gloriosa miraculose non videantur. Nota Ioannes dicit, quod etiam ostendit eis latus. Vnde non sine causa dominus voluit ostendere vulnera in tribus locis. scilicet in latere iuxta cor: ut si quis frigidus est in amando videat latus Christi iuxta cor perforatum, & inflammabitur ad amorem. Cantic. 8. Pone me ut signaculum super cor tuum. Si quis autem est tepidus in operando, videat manus perforatas & incitabitur ad laborem. Esa. 49. Ecce in manibus meis descripsi te. Item si quis est infirmus

FERIA III. POST PASCHA,

aduersa sustinēdo, videat eius pedes perforatos, & animabitur ad supportationē. Hebræorū 22. Recogitate eum qui talem sustinuit à peccatoribus aduersum semetipsum contradictionē, vt non fatigemini animis vestris deficientes. Sed diceret, cur non apparuit in glorificato corpore. Respondet August. non potuisset inspicere oculis corporeis; vt patet in transfiguratione. Aristoteles 2. de anima: Excellens sensibile corrumpit sensum; & sic filij Israël non potuerunt intēdere in faciē Moysi sicut Exodi 33. cap. Sed diceret, quomodo corpus Christi potuit esse palpabile cum sic esset subtile. Respondetur secundū sanctū Grego. 14. moralium. ca. 100. quod in corpore glorioso sunt duo, scilicet corpulentia, & subtilitas, tamen non sunt eiusdē generis. Vnum pertinet ad naturam, alterum ad gloriam. Inquit enim: In illa resurrectionis gloria erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritualis potentia, sed palpabile per veritatem naturæ. vt dicit sanctus Ambrosius. Propter primum fuit palpabile: propter secundū potuit sine diuisione clausa ostia penetrare. Subdit: *Adhuc autē illis non credentibus, scilicet perfectē: sed mirantibus præ gaudio.* De quo Ioannis 16. Iterum videbo vos & gaudebit cor vestrū, &c. Tunc manifestauit resurrectionem suam per sensum gustus, dicens: *Habetis hic aliquid vt manducetur.* Bæda: Petiuit manducere non ex necessitate, sed ex dispensatione vt ostenderet se viuentem. *At illi obulerunt ei partem piscis assis & sauum mellis, & cum manducasset coram eis sumens reliquias dedit illis.* August. 20. de ciuitate dei: Sicut aliter absorbet aquam terra sitiens, aliter solis radius candens, illa indigentia, iste potentia. Sic & secundū Augu. non egestate sed potestate manducauit, & in aliud transformauit, scilicet in aërem prout sibi placuit. *Et dixit ad illos: Hac sunt verba que locutus sum ad vos,* scilicet Luc. 18. Ecce ascendimus Hierosolymā, & consummabuntur omnia que scripta sunt per prophetas de filio hominis: tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur: & postquā flagellauerūt occident eū, & tertia die resurget. *Cum adhuc essem vobiscum,* scilicet in corpore mortali, quoniam necesse erat impleri omnia que scripta sunt in lege Moysi. De quo Iudæi ignorāter dixerūt, Ioan. 19. Nos legē habemus & secundū legem debet mori, scilicet vt testamentum nouæ legis conderet. Tunc aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas, scilicet quas prius non intellexerunt. Nam Ioannes cum venisset ad monumentū & non inuenisset corpus, credidit esse ablatū: ideo quia nesciebat scriptura: si dicitur illuminauit eorum intellectū interius. Job. 32. Inspir-

ENARRATIO XCVIII.

414

Inspiratio omnipotentis dat intelligentiam. *Et dixit eis, Quoniā sic scriptum est, & sic oportuit Christum pati & resurgere tertia die & mortuus.* Bæda: Nam perditus fuisset fructus passionis si nō adesset veritas resurrectionis, & predicari in nomine eius penitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes & benedicatur omnes. Ioan. 2. Ipse est propiciatio pro peccatis nostris, non nostris tantum, sed pro totius mundi peccatis.

DOMINICA I. POST PASCHA,

ENARRATIO XCVIII.

Gauii sunt discipuli viso domino, Ioannis 20.

In summa euangelij duo innuntur. Primo gratiosum signū diuini amoris, scilicet in multiplici Christi apparitione. ibi: *Cum sero factum esset.* Secūdo subiungitur copiosum donum digni dulcoris, scilicet in spiritu sancti donatione, ibi: *Accipite spiritum sanctū.* De primo dicit: *Cum sero factum esset in illa,* scilicet die gloriose resurrectionis. Notandum quod præfens dominica habet duo nomina. Primo dicitur reconciliationis, nam sicut in veteri testamēto filij Israël per agnum paschalem reconciliabantur domino & inimici eorū submersi sunt in mari, de quo filij Israël multū gauii ceperunt canticum nouum cantare. Exodi 15. Sic nunc & nos reconciliati sumus per esum agni paschalis, id est corporis Christi, & Aegitij, id est diaboli submersi sunt in mari Rubro, id est in sanguine Christi, de quo nouū hymnū deo decantemus, scilicet alleluia, quod licet per octauam cantauimus, tamen hodie duplicatur ad significandum duo acta in reconciliatione, scilicet ademptionem gratiæ & gloriæ, sed secundum altare petitur propter duplicem gloriam, scilicet corporis & animæ: ibi enim erit pax perfecta. Leuit. 26. Dabo pacē in finibus vestris, id est potentiis, ibi ratio non habebit errorem, memoria non obliuionem, volūtas non prauam affectionem. Ibi erit plenum gaudium. Isa. 51. Gaudium & ieritiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus. Tuac enim verē gauii erunt discipuli. Secundo dicitur dominica in albis: quia in primitiua ecclesia nuper baptizati ambulauerunt in albis vestibus: sic & nos quia nuper baptizati sumus in aquis lachrymarū & in riuis penitentia: ergo hodie in albis conscientia apparere debemus. De quo introitus 1. Petri 2. Quasi modo geniti infantes, scilicet viuatis, & sine dolo existentes fac concupiscite, scilicet diuinæ dulcedinis, non grossum cibum peccati. Hoc etiam petit

DOMINICA I. POST PASCHA,

ecclesia in collecta: Præsta qua sumus omnipotens deus, vt qui festa paschalia cœragimus hæc te largiente moribus & vitæ tenemus. Si vis tenere & ritè celebrare festa paschalia ambulando in albis conscientis, tunc considera exempla desideria quæ te oportet habere. Primo oportet te mundum fugere: de quo epistola quæ hodie scribitur 1. Ioan. 5. Omne quod natum est ex deo vincit mundum, id est blandimenta & vanitatem mundi. August. in serm. domini de monte. Si te delectat mundus, semper es immundus. Nam Chrysosto. super Marth. Difficile est virum in mundo positum iustitiam seruare immaculatam: quia dicitur 1. Ioan. 5. Totus mundus in maligno positus est. Igitur 1. Ioan. 2. Nolite diligere mundum, Ratio Iacobi 4. Adulteri nescitis, quia amicitia mundi inimica est deo. Et inimicus dei constituitur quia amicus est huius seculi. Grego. Nemo potest hic gaudere cum seculo, & ibi regnare cum Christo: quia secundum August. gaudia mundi sunt venena diaboli. Ambro. de fuga seculi: Qui saluus esse desiderat, supra mundum cõscendat. Secundo oportet mortem meditari, & tangitur hoc in euangelio. *Cum sero factum esset. Sero est meditatio mortis & finis, hoc enim maxime retrahit hominem à peccato ne recidiuet.* August. in lib. exhor. Nihil sic hominem à peccato reuocat sicut mortis meditatio. Videmus namque quod sicut nauta locat se in fine nauis cum ritè vult nauem regere: & vita nostra est tâquam nauis in medio maris. Vt dicitur Sapient. 5. Quæ pertransit fluctuantem aquam. Qui igitur rationabiliter vult illam dirigere, oportet finem vitæ suæ respicere & recordari. De quo Eccle. 7. Memorare nouissima, & in æternum non peccabis, non in auaritia, superbia vel luxuria. Non in auaritia: quia dicitur 1. Tim. 6. Nil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus. Job 1. Nudus egressus sum de utero matris meæ, nudus reuertar illuc. Psal. 48. Relinquet alienis diuitias suas. Non pecces in superbia. Eccle. 10. Quid superbis terra & cinis? Quid hodie vis te extollere super alios, cras eris fortè sub eorum pedibus. August. O homo agnosce te mortalem & frange elationem. Non etiam peccabis in luxuria. Grego. Nihil sic edomat carnis desideria, sicut mortis memoria: quia momentaneum est quod delectat, æternum autè quod cruciat. Et quod corpus hodie delicatè nutritum est, cras erit cibus vermium. Et sic mortis memoria aufert omnia illicita gaudia. Ecclesia. 41. O mors quam amara est memoria tua. Augu. lib. 1. de ciuitate dei: Non multum

ENARRATIO XCIII.

417

multum est quod moriamur, sed quo ire cogamur. Athanasius: Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui verò mala in ignem æternum. Tunc quid prodeunt tibi omnia mundi gaudia & honores, cum omnia transeunt velut umbra? Sunt enim multi nolentes audire loqui de morte, quod est signum stultitiae. Grego. Tota vita sapientis debet esse meditatio mortis. Ratio Gregorij: Valde se sollicitat in bono opere, qui semper cogitat de extremo fine. Tertio debet sensus refranare, tangitur in textu cum dicitur *Fores erant clausæ*, id est, sensus exteriores & interiores: Interiores, scilicet cogitatio, memoria, & imaginatio, non cogitando, memorando vel imaginando turpia. Prouerb. 4. Omni custodia serua cor tuum, scilicet à malis cogitationibus & imaginatationibus: quia ex ipso vita procedit. Bernardus: Cogitationes malæ cum in anima ludunt, illudunt. Augustin. Quicquid pudet hominem parant infernalem, vt supra, Isa. 26. Popule meus intra cubicula tua, & claudes ostia super te. Item fores non interiores, sed exteriores sensuum. Aristotel. Nihil est in intellectu quin prius fuit in sensu. Ierem. 9. Ascendit mors per fenestras nostras, scilicet sensuum exteriorum. Bernardus: Habeat homo sensus suos non duces, sed seruientes, vt visum, auditum, &c. De visu. Grego. Non licet intueri quod non licet concupisci. Vnde Eua fructum veritum non concupiuisset, si non asseuisset. Threno 3. Oculus meus deprædatus est animam meam, & ideo ingrediere & claudere in medio domus tuæ, scilicet conscientie. Quarto, quod debet frequenter orare. Et notatur in hoc quod erant simul in oratione congregati. Sic pariter & nos. 1. Petri 3. Omnes vnanimis in oratione estote. Matthæi 18. Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quæ petierint fieri illis à patre meo qui in celis est. Leo papa: Multo magis obtinetur peccatorum remissio, cum totius Ecclesie quali vnus est oratio. Si vnanimis tantum valet deprecatio duorum, quid vbi millia multorum? Isidorus: Quoties homo tangitur vitio, debet subsequi oratio. Quinto, oportet Deum timere. Ecclesiastici 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore: quia dicitur Ecclesiastici 1. Timor domini expellit peccatum: nam qui sine timore est, non poterit iustificari. Ideo Prouerbiorum 23. Beatus homo qui semper est pauidus. Chrysostomus: Timor domini corrigit peccatum, timor hominum differt, non aufert voluntatem malefæ.

QQ

DOMINICA I. POST PASHA.

ciendi. De quo Ecclesia. 27. Si non in timore domini tenueris te instanter, cito subuertetur domus tua. Quapropter docet Boetius: Magna nobis indicta est necessitas probitatis, cum omnia agamus ante oculos iudicis cuncta cernentis: nam quis latronum vellet furari in conspectu iudicis? & sic per timorem domini declinet omnis a malo. Prouerb. 15. Ideo Grego. 5. moral. Via domini incipitur a timore. Cui consonat Psalm 110. Initium sapientiae timor domini, quia secundum Augustin. timor locum praeparat charitati, & retrahit hominem a peccato, ut habetur in canon. 11. q. 3. qui omnipotentem: Qui omnipotentem Deum meruit, non contra Euangelium Christi, nec contra apostolos, nec prophetas, vel sanctorum patrum instituta agere aliquid villo modo consentit. Propterea Bernard. commendat timorem Dei dicens: In veritate comperi nil ita efficax ad gratiam Dei promerendam, conseruandam, & recuperandam: quam si omni tempore inueniatis non alta sapere sed timere: quia scribitur Ecclesiastici 15. Qui timet Deum, faciet bona, & tangitur ibi propter metum Iudaeorum. Sexto, oportet prauam societatem vitare, & innuitur in hoc, quod Christus non apparuit alicui malo, post resurrectionem: sic tu si verè resurrexisti cum Christo conuersare bonis, iuxta dictum Seneca: Cum his conuersare qui possunt te meliorem facere: quia dicit Psalm. 17. Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris, &c. De quo Ecclesiastici 13. Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea. Et Prouerb. 13. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit, & amicus stultorum similis erit illis. Si igitur in hoc sacro tempore euasisti carcerem diaboli, fuge & scurrilia eius, eò quod dicit Senec. Melius est malorum odium quam consortium. Nam habetur in Canon. 41. distinct. & est August. in 51. quaest. euangelij qui dicit: Societas requirit concordiam morum. Si societas bona mores boni: si verò mala tunc impletur illud quod scriptum est in Canon. 23. quaest. 4. quisquis: Difficile est incorruptum permanere qui corrupto sociatur. Nam dicit Apostolus 2. Corinth. 6. Quae societas lucis ad tenebras: quae autem conuentio Christi ad Belial? Et Ecclesiastici 13. Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator iusto, nam sicut ynum lumen ab alio accenditur, sic fit melioratio vitae ab homine bono. Iuxta illud Prouerb. 22. Ferrum ferro exacuitur: sic homo exacuit faciem amici sui. Septimo, oportet verbum Dei attentè audire & notatur in hoc, quia in illa apparitione ap-

fuit

ENARRATIO XCVIII.

316

tuit eis sensum ut intelligerent scripturas: ut habetur Luc. 24. Sic & nos ut hortatur super Ezech. Grego. Ut omnes qui vitam vitae scire desiderant, verbum Dei audire debent: quia est lucerna illuminans, iuxta illud Psalm. 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum, vbi Casio, super Psalm. Sciuit propheta multos laqueos in mundo, igitur petit Dei verbum pro lumine ne erraret in itinere. Nam dicit Hugo in lib. de anima: Nihil ita a malo reuocat & ad bonum incitat sicut Dei verbum Cui consonat Grego, sicut stellas caeli non extinguit nubes: sic mentes inhaerentes sacris scripturis non obscurat mundana iniquitas. Est namque Dei verbum secundum Grego. cibus animae. Et tria sunt genera hominum quae non possunt esse diu absque sumptione cibi sine grauamine, scilicet paruuli & infirmi qui nouiter conualuerunt, & existentes in itinere. Primi sunt paruuli, & sic poenitentes. De quibus introitus hodie dicit: Quasi modo geniti, &c. 1. Petri 2. Secundi sunt poenitentes de infirmitate, scilicet animae resurgentes. Tertij sunt in itinere constituti, quales iterum sunt poenitentes, qui in hoc seculo quasi in itinere constituti peregrinantur & tendunt ad caelestem patriam, quapropter indigent cibo spirituali. Et de eis potest dici illud. 3. Regum 19. Surge & comede, grandis enim tibi restat via: aliam impleretur in eis illud Marci 8. Si dimiseris eos in domum suam ieiunos deficient in via, dicit Gloss. Perit qui sine pane caelesti ad patriam tendit. De quo Psalm. 106. Esurientes & sitiētes, anima eorum in ipsis defecit, in peccatis, scilicet. & iterum 101. Aruit cor meum quia oblitus sum, &c. Octauo, oportet passionis dominicae recordari, & tangitur notanter in textu cum dicit, ostendit eis manus & latus id est, cicatrices vulnerum non ad defectum, sed propter nostrum multiplicè profectum, Primo, ad probandum resurrectionem quod idem surrexit de sepulchro qui pependit in ligno, de quo Lucae 24. Videte manus meas & pedes meos, quoniam ego sum, scilicet ille de quo scribitur Esa. 63. Ego qui loquor iustitiam & propugnator sum ad saluandum. Eodem modo dicit Augustin. Indicia martyrij remanebunt in corporibus glorificari. Secundo, ad comedandum eius dilectionem, de quo Apocalypsis 1. Dilexit nos, lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo, &c. vbi Bernardus. In quo illuxit elarius quod nos dilexit Dominus, quam in suis

ee 2.

DOMINICA I. POST PASCHA,

vulneribus. Tertio, ad impiorum confusionem, vnde Zach. 12. Aspicient ad me quem confixerunt, scilicet Iudai & gentiles, vt Apocal. 1. Videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, non solum Iudai, sed & noui crucifigores de quibus Hebraeo. 6. Rursum crucifigentes sibi metipsis filium Dei & ostentui habentes. O quam dura querela, durior sententia, durissima vindicta erit talibus ingratis peccatoribus. De quo Apostol. Hebre. 10. Irritam quis faciens legem Moysi sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moritur, quanto magis putatiuis deteriora mereri simplicia qui Dei filium conculcauerit & sanguinem testamenti pollutum duxerit in quo sanctificatus est, spiritui gratia contumeliam fecerit? Quarto, propter honorum exaltationem, nam dicit Beda: Magnum erit gaudium videre cicatrices vulnerum: nam ibi est fortitudo martyrum, & salus omnium nostrum, tunc implebitur illud. Ioan. 16. Iterum videbo vos & gaudebit cor vestrum. Quinto, seruabit cicatrices vulnerum propter nostram informationem, vt nos doceret mente portare cum Apostolo, ad Galat. 6. Ego estigmata Domini Iesu in corpore meo porto, & Philipp. 2. Hoc sentite in vobis quod in Christo Iesu, scilicet eius passionem. nam meditatio dominice passionis est remedium contra omnia peccata vt dicit Bernard. Nihil ita efficax ad sanandum peccatorum vulnera sicut meditatio passionis Christi sedula, ideo si quis est frigidus in amando, videat latus Christi iuxta cor perforatum & inflammabitur ad amorem. Vnde Canon. 8. Pone me vt signaculum super cor tuum: si autem tepidus quis est in operando, videat eius manus perforatas & incitabitur ad laborem, nam ipse dicit Esa. 49. Ecce in manibus meis descripsi te, si quis est timidus in aduersis sustinendo respiciat pedes perforatos, & armabitur ad supportandum, quia dicit Grego. Si passio Christi intuetur nil tam graue quod non aequo animo sustinetur, & sic meditatio Christi retrahit a malo & trahit ad bonum, vnde Bern. Homo si vis de virtute in virtutem prouehi, si vis de gratia in gratiam promoueri, de amore in amorem, de luce ad lucem, de bono in melius proficere, passionis Christi recordare. Nam talibus dicitur pax vobis. Pro quo sciendum dicit Hugo de claustro anime quod quadruplex est pax, scilicet inordinata, simulata, inquinata, & imperata. Prima est pax inordinata, scilicet cum superior obedit inferiori, vt ratio sensualitati. De quo Prouerbiorum 19. Non decet seruum dominari;

ENARRATIO XCVIII.

minari principibus, id est, carnem spiritui, & sic Adam obediuit Eua, de quo omnis nostra orta est miseria, vt habetur Genes. 3. Ex eo quod obedisti voci vxoris & comedisti, &c. maledicta terra. Ideo Gregor. Nazanzenus: Melior est pugna quam nos Deo proximos facit, quam pax que a Deo separat. qualis est ista vbi sensualitas dominatur rationi & caro spiritui, de qua Apostolus ad Roma. 8. Si secundum carnem vixeritis moriemini. Secunda est pax simulata vt pax Iudae qui osculo pacem simulabat quam in pectore non habebat, cui saluator Luc. 27. Iuda osculo filium hominis tradis? Et talem exhibuit Ioab Amasa. 2 Reg. 20. Salue mi frater, & effudit intestina eius ex vulnere quo percussit eum in inguine. O quam plures sunt hodie tales. De quibus Psal. 27. Loquuntur pacem cum proximo, mala autem in corde eorum. Tercia est pax inquinata, scilicet eorum qui sunt concordēs in mala. De quo Greg. in pastoral. Sicut multum nocet si vnitas deest bonis: sic noxium est si adest malis. & sicut optandum est quod boni pacem habeant, ira desiderandum est valde quod mali concordēs non sint: eo quod dicit Isid. Concordia malorum desolatio est bonorum. Ideo psal. 72. Zelauit super inimicos pacem peccatorum videns. Quarta est pax imperata, de qua Apostol. ad Ephes. 4. Solliciti sitis seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, & haec pax habenda est cum tribus, scilicet cum hominibus, cum nobis ipsis, & cum Deo. Primo, cum hominibus. De quo Apostol. ad Rom. 12. Quantum in vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes. dicit notanter, quantum in vobis est: nam qui vere pacificus est belligerando est pacificus, vnde secundum August. Pacem debet habere voluntas. bellum necessitas, hostem pugnante necessitas perimare & non voluntas, vt eos quos expugnas ad pacis utilitatem vincendo perducas, & sicut rebellanti violentia redditur, ita viro vel capto hosti iam misericordia debetur, maxime in quo pacis perturbatio non timeretur. Sic fecit Dauid Saul. 1. Reg. 24. hinc in Psal. 119. dicit: Cum his qui oderunt pacem eram pacificus. Secundo, pacem debemus habere cum nobis ipsis, de qua Psal. 129. Rogate quae ad pacem sunt Hierusalem, & Macha. 1. Adaperiat dominus cor vestrum in lege sua, & in preceptis suis, &c. De qua pace dicit Cassio. Pax vera est concordia habere cum bonis moribus, & litigare cum malis & cum vitis, & haec pax pertinet ad electos Dei, quam Christus reliquit discipulis in testamento. Ioan. 14. Pacem meam do vobis, scilicet pacem cordis.

993

DOMIN. I. POST PASCHA.

Nam secundum Fulgent. sapientes maiorem pugnam gerunt cum vitiis quam cum viris: de hac pace dicit Psal. 33. Inquire pacem & persequere eam, & ad Hebr. 12. Pacem sequimini, si cordis sine qua nemo videbit deum. Pro quo sciendum, ad habendum pacem cordis multa requiruntur. Primo, peccatorum vitatio, non enim potest habere cordis pacem qui male viuit. Vnde Psal. 37. Non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum: quia scribitur Ecclesiast. 33. Præcordia fatui quasi rota currus: quia est in continuo murmure conscientia peccatoris. Isa. 57. Non est pax impiis dicit dominus: quia tales iacent in spinis vitiorum & portant onus diaboli. Et vermis conscientia mordet eos, & carent pace cordis. Secundum quod causat pacem cordis, est confessionis frequentatio. Vnde Isa. 57. Creauit fructum labiorum pacem. Et sic acquisiuit pacem cordis David per confessionem delicti. 2. Reg. 12. Peccaui domino. Cui ait Nathan: Transtulit dominus peccatum tuum. Ideo August. O quam salubre verbum, Peccaui: sunt tres syllabæ, & facit dimittere peccata triplicia, scilicet cordis, oris, & operis, Tertium est iustitiæ operatio. Vnde Isa. 32. Et erit opus iustitiæ pax. Et Psal. 84. Iustitia & pax osculatae sunt. Nam opera iustitiæ faciunt pacem conscientia, scilicet cum homo facit quod debet: tunc opera iustitiæ conscientiam excusant. Vnde Isa. 60. Ponam visitationem tuam pacem, & præpositos tuos iustitiam. Quartum est terrenorum moderata occupatio. Nam multa occupatio aufert pacem, de qua Luc. 10. Martha Martha sollicita es & turbaris erga plurima. Dicit namque Bernard. Sicut puluis iniectus oculis: sic occupatio temporalium facit perturbationem mentis: nam occupatio temporalium causat sollicitudinem. Ideo Grego. Quid laboriosius quam terrenis desideriis insistere? & quid quietius quam nihil in hoc mundo appetere? Quinto, quod homo non introuitat se de non penitentibus ad se. nam dilatio nimia solet habere scissuram: vt dicit Bernard. & Prouerb. 18. Qui se iactat & dilatat iurgia concitat. De dilatione tali reprehenditur Petrus, Ioann. vltim. dicente tibi domino: Quid ad te? tu me sequere. Et discipulis Act. 1. dixit: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, nam habetur Luc. 11. Qui non colligit mecum dispergit. vbi August. Quanto homo cordi suo vicinior, tanto sit Deo proximior. Sextum est sacrae scripturae dilectio, de qua Psal. 118. Pax multa diligentibus legem tuam. Nam sicut piscis in aqua pacem habet & quietem, extra aquam verò pal-

pitat,

ENARRATIO XCVIII.

328

pitat: vt habetur Tob. 6. Sic cor humanum in aqua sapientia salutaris quiescit, extra verò inquietatur. Ideo Hierony. Amantiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Tertio, debemus habere pacem cum Deo, scilicet per obedientiam mandatorum. Nam per inobedientiam oritur discordia: sicut habetur Iob 9. Quis resistit ei, & pacem habuit? quasi dicat, nullus. Nam de talibus Psal. dicit 13. Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognouerunt. Nam secundum Augu. Pax cum Deo est à voluntate Dei non diuidi, & in eis quæ solius Dei sunt delectari. Et qui hanc pacem habent, scilicet cum Deo, tales triplex pax consequitur, scilicet in extremo iudicio, & in celo. Primo, in extremo: ob id enim Tobias vt habetur 3. c. orauit, dicens: Et nunc domine secundum voluntatem tuam fac mecum & præcipe in pace recipi spiritum meum. pro hac pace orauit Simeon. Luc. 2. Nunc dimittis, &c. Hanc impij non habebunt. Vnde 2. Paralipom. 15. In tempore illo non erit pax egredienti & ingredienti: sed terrores in cunctis habitatoribus terrarum. Ratio August. quia vnaquæque culpa est sibi ipsi pena. Secundo, tales habebunt pacem in iudicio. Vnde Isa. 26. Ignis hostes tuos deuoret domine, dabis pacem nobis. Ratio Bernard. Nil securius tranquilla conscientia: trahat mundus, doleat corpus, terreat diabolus, illa semper est securus. Ideo Augustinus: Si times iudicium corrige conscientiam. Talem pacem impij non habebunt, quia dicit Ambros. O quantæ angustia erunt reprobis: vident sursum, vident iudicem iratum: si deorsum, vident poenam præparatam: si introsum, tunc inspicunt conscientiam vrgentem: si extorsum, vident diabolum eos accusantem. Tertio, habebunt pacem in celo: de quo Isa. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis quæ pax nulla rum pitur discordia, de qua Leuitic. 15. Dabo pacem in cunctis finibus vestris, i. in cunctis potentiis dormietis, & non erit qui ex-terreat: hanc pacem Dei filius carè emere voluit, vt dicit Chrys. Nam pro ea filius Dei passus est, crucifixus, & sepultus. Pro illa pacem habenda voluit quasi matrimonium contrahere cum sorore nostra, scilicet natura humana vt pacem celestem haberemus. Hæc est pax de qua dicit Aug. Quis non desiderat illam pacem vbi amicus non exit, inimicus non intrat, nullus tentator, nullus seditiosus, nullus fatigans existit: hæc pax celestis ciuitatis est ornatissima societas fruendi Deo, & inuicem in Deo hanc pacem impij non habebunt, quia de eis dicit Apostolus

224

DOM. I. POST PASC. ENAR. XCVIII.

1. Thesalo. 5. Cum dixerint pax & securitas, tunc repentinus
eis superueniet interitus. Ideo hortatur nos 2. ad Co.
rinthios 13. Pacem habete, & Deus pacis &
dilectionis erit vobiscum, ad quem
nos peducar, &c.

FINIS.

Sequitur Index.

[Faint, mostly illegible text from the reverse side of the page, appearing as bleed-through or ghosting.]

INDEX ENARRATIONVM
QUADRAGESIMALIYM
THESVRI
NOVI.

Cuius iudicio in promptu est inuenire
quamlibet, simulque manifestum
quæ & quot, quibus vel dominicis,
vel feriis sint accommodandæ.

IN DIE CINERVM.

Conuertimini ad me. fol. 2	Ductus est Iesus in desertu. 34
Comiciunatis. fol. 7	Cum ieiunasset. 37
<i>Feria quinta post cineres.</i>	
<i>Feria secunda post Inuocavit.</i>	
Agrotauit Ezechias. 11	Ibunt hi in supplicium æter. num. 39
Domine non sum dignus. 15	
<i>Feria sexta.</i>	
<i>Feria tertia post Inuocavit.</i>	
Hoc est ieiunium quod elegi. fol. 20.	Eiciebat omnes videntes. 44
Diligite inimicos vestros. 22	<i>Feria quarta.</i>
<i>sabbatho.</i>	
Cum effuderis esurienti animam tuam. 27	Quicunque fecerit voluntatem patris mei. 49
Confidite, Ego sum, nolite time- re. 28	Viri Niniuite confurgent in iudicio. 54
<i>Feria quinta.</i>	
<i>Dominica Inuocavit.</i>	Amen, amen dico vobis: Omnis qui. 55
Hortamur vos ne gratiam Dei. 31	Qui facit peccatum, seruus est peccati. 57

INDEX.

Feria sexta. vidi. 103
 Ecce sanus factus es .60.& 64
Sabbatho.
 Domine bonum est nos hic esse. 66
Dominica Reminiscere.
 Miserere mei Fili Dauid. 72
 76
 Sanata est filia eius ex illa hora. 78
 Dimitte eam. 80
 Hac est voluntas Dei. 81
Feria secunda post Reminiscere.
 Queritis me & in peccato vestro. 87
Feria tertia.
 Vnus est enim magister. 90
Feria quarta.
 Nescitis quid petatis. 94
Feria quinta.
 Operamini non cibum qui perit. 97
Feria sexta.
 Hic est haeres, venite occidamus eum. 99
 Audite somnium meum quod

Sabbatho.
 Fili tu semper mecum es. 106
Dominica Oculi.
 Erat Iesus eiiciens daemones. 110
 Tunc vadit & sumit. 111
 Beatus venter qui te portat. 124
 Erat Iesus eiiciens daemones. 113
 Si in digito Dei eiicio daemones. 121
 Estote imitatores Dei. 125
Feria secunda post Oculi.
 Nulli leprosi erant in Israel. 128.
Feria tertia.
 Vbi duo vel tres congregati fuerint. 134
Feria quarta.
 Quare vos transgredimini mandata Dei. 138
Feria quinta.
 Omnes qui habebant infirmos. 143.
Feria sexta.
 Domine da mihi hanc aquam ut non sitiam. 147
Sabbatho.
 Vade & iam amplius noli pec care. 152
 Domi

INDEX.

Dominica Latere.
 Accepit Iesus panem & gratias agens. 154
 Accepit Iesus panes. 158
 Est puer hic vnus. 160
 Illa autem Hierusalem. 162
 Hic est verè propheta. 165
Feria secunda.
 Nolite facere domum patris mei. 166
Feria tertia.
 Ascendit Iesus in templum. 171
Feria quarta.
 Vade ad naratoria Siloe. 178
Feria quinta.
 Cum audissent quidam de turba. 182
Feria sexta.
 Lazarus mortuus est. 185
Sabbatho.
 Ego sum lux mundi. 191
Dominica in passione.
 Si veritatem dico, quare non creditis mihi. 194
 Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum. 195
 Quis ex vobis arguet me de peccato. 196
 Tulerunt lapides Iudæi ut iacerent in eum. 200
 Si sanguis hircorum & tauro rum. 201
 Si sanguis hircorum aut tauro rum. 204
Feria secunda.
 Queritis me, & non inuenistis. 209
 Si quis sitit veniat ad me. 208
Feria tertia.
 Quarebant Iudæi eum in die festo. 210
 Vos ascendite ad diem festum hunc. 213
Feria quarta.
 Oves mea vocem meam audiunt. 215
 Sed vos non creditis. 219
Feria quinta.
 Remittuntur ibi peccata multa. 221
Feria sexta.
 Expedit vobis vnus mortuus est homo. 222
 Expedit vobis vnus mortuus est homo. 225
Sabbatho.
 Subleuatis oculis in caelum. 227
 Sermonem meum seruauerunt. 332
 Pro eis rogo non pro mundo. 233
Dominica Palmarum.
 Turba multa quae conuenerat ad diem. 237
 Ecce rex tuus venit. 237
 Plurima autem turba. 238
 Hoc sentite in vobis. 241
Feria secunda.
 Ante sex dies paschæ. 249

Si exaltatus fuero à terra. 249
280

Feria tertia.
Ego quasi agnus mansuetus. 252
Hic est sanguis meus novi te-
stamenti. 254

Feria quarta.
Vulneratus est propter iniqui-
tates nostras. 258

In cena domini.
Probet autem seipsum homo
258.

Exemplum dedi vobis. 264
Surgit à cena & posuit. 267
Surgit à cena. 270

Homo quidam fecit cenam. 272
In die Parasceves.

Sciens Iesus. 275

In vigilia Pasche.
Venit Maria Magdalene. 278

Dominica pasche.
Surrexit non est hic. 294

Feria secunda pasche.
Surrexit dominus vere. 297

Feria tertia pasche.
Pax vobis, ego sum. 310

Dominica prima post pascha.
Gauisi sunt discipuli viso do-
mino. 314

FINIS.

